

TÖRÖK-MAGYARKORI
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁR.

KILENCZEDIK KÖTET.

BUDAPEST, 1873.

EGGENBERGER FERDINÁND AKADEMIAI KÖNYVTÁRSNÁL.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK KIADÁSAI.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM. II. Rákóczy Ferencz Levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. I. Oszt. Had és belügy, szerkeszti *Thaly Kálmán*. I. köt. Rákóczi Ferencz fejedelem Leveleskönyvei, levéltárának egykorú lajstromaival 1703—6. Pest 1873. XXVIII és 688 l. Ára 4 frt.

— — — II. Oszt. Diplomácia. I. köt. Angol diplomáciai iratok, angol levéltárakból köli *Simonyi Ernő*. I. Pest 1871. 639 l. Ára 4 frt.

TÖRÖK-MAGYAR KORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: I. II. köt. Okmánytár a Hódoltság történetéhez Magyarországon Szilády Áron és Szilágyi Sándortól. I. II. köt. 1863. XXX és 458 és 480 l. 5 frt.

— — — III.—VIII. köt. 1868—71. Török-magyar-kori Állam-Okmánytár, szerk. és jegyzetekkel ellátták Szilády Áron és Szilágyi Sándor. I.—V. k. 1868—71. Külön mindenik kötet 3 frt.

M. TÖRTÉNELMI TÁR. I. köt. X. és 266 l. egy pecsétmással 2 frt 10 kr.

— — — II. köt. 215 l. száz pecsétmással 2 frt 10 kr.

— — — III. köt. 264 l. egy címerrajzzal 1 frt 40 kr.

— — — IV. köt. 260 l. 2 frt 40 kr.

— — — V. köt. 231 l. 1 frt 40 kr.

— — — VI. köt. 264 l. egy pecsétrajzzal 1 frt 60 kr.

— — — VII. köt. 266 l. 1 frt. 60 kr.

— — — VIII. köt. 259 l. 4 kőirati táblával 1 frt 60 kr.

— — — IX. köt. 244 l. 1 frt 40 kr.

— — — X. köt. 240 l. aranybullák s okm. hasonmásaival 1 frt. 60 kr.

— — — XI. köt. 240 l. 1 frt 40 kr.

— — — XII. köt. 292 l. 1 frt 70 kr.

Az egész tizenkét kötetes folyam ára tizenöt forint.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. XIII. v. Új folyam I. kötete 1868. 252 l. 1 frt 40 kr.

— — — XIV. v. „ II. kötete 1869. 232 l. 1 frt 80 kr.

— — — XV. v. „ III. kötete 1871. 265 l. 1 frt 50 kr.

— — — XVI. v. „ IV. kötete 1871. 268 l. 1 frt. 50 kr.

— — — XVII. v. „ V. kötete 1871. XII és 270 l. 1 frt. 50 kr.

— — — XVIII. v. „ VI. kötete 1871. X és 273 l. 1 frt. 50 kr.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Négy száz magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX és 432 l. kilenc kőiratu hasonmásos táblával 4 frt.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betürendű tárgymutatója Czinnár Mórtól. XVI és 519 l. 3 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytáráho. Knauz Nándor által. 44 l. 40 kr.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON Gr. Teleki Józseftől. I.—V., VI: 1. és X.—XII. köt. Mindenik kötet ára 3 frt 65 kr. — (VI. köt. 2. része sajtó alatt.)

MAGYARORSZÁG HELYRAJZI TÖRTÉNETE, fő tekintettel az egyházi intézetekre vagyis a neve etesebb városok, helységek, s a okban létezett egyházi intézetek püspök megyék szerint rendezve, Rupp Jakabtól. Első kötet két darabban Az esztergomi egyháztartomány a hozzá tartozó püspökmegyékkel együtt. Pest 1870. XVIII és 807 l. 5 frt.

— — — Második kötet: Az egri érseki egyháztartomány, a hozzá tartozó püspöki megyékkel együtt. Pest 1872. XIV és 473 l. Ára 3 frt.

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története, Rupp Jakabtól. Két térképpel. Pest 1868. 306 l. 2 frt.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA. Magyar Történelmi Emlékek, egy-egy kötet ára 3 frt 15 kr. kivén a következőket: I. osztály, XI. XVII. köt. (Árpád-kori Okmánytár, VI. és IX. k.) és XIX. k. (Pázmány), úgy: II. oszt. XII. k. (Brutus I.), és XVI. köt. (Forgách) 4—4 frt. — XV. k. (Tököly, Nagy Ivántól) 4 frt 50 kr. — XVIII. köt. (Tököly, Tormától) 1 frt 20 kr.

Lásd a részletes tartalmat a boríték két hátulso lapján.

TÖRÖK-MAGYARKORI
E M L É K E K.

OKMÁNYTÁR.

IX.

TÖRÖK-MAGYARKORI
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY : OKMÁNYTÁR.

IX.

PEST, 1872

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

TÖRÖK-MAGYARKORI
ÁLLAM-OKMÁNYTÁR.

SZERKESZTÉK
ÉS
JEGYZETEKSEL ELLÁTTÁK

SZILÁDY ÁRON és SZILÁGYI SÁNDOR.

AKADÉMIAI TAGOK.

HETEDIK KÖTET.

PEST, 1872

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

Pest, 1872. Nyomatott az Athenaeum nyomdájában.

TÖRÖK-MAGYARKORI
ÁLLAM-OKMÁNYTÁR.

HETEDIK KÖTET.

I.

Celsissime Princeps!

Felici Celsitudinis Vestrae Legati Generosi Stephani Miko discessu, et praesentibus Celsitudinis Vestrae supplicem me adhibere nolui desistere, prouti jam una cum praedicto Generoso Legato convenimus, ut Celsitudo Vestra tum ex germanis, tumque Polonis, quosdam faustos rumores mittendos, omnem intendere curam non praetermittat, et in eorundem littera supplicationem juxta Celsitudinis Vestrae vota includat, eandem fausta nuntia continentem exaudituram spero, meamque in eadem et aliis occasionibus perpetuam offero fidelitatem; quo ad tributum illud Potentissimus Imperator voluit integrum, et mutuos dedit octo mille leones, pro ejusdem summae suppletionem Supremus Aerarius sine testerdar. De caetero Celsitudini Vestrae ac filio dilecto felices rerum successus, sanctaque Paschalia a caelo auspicor maneoque

Celsitudinis Vestrae servus paratissimus

Sefer Aga Portae

Ottomanicae Interpres.

Die 3-a Aprilis A. S. 1685.

Kivül: Celsissimo Domino, admodum Domino Michaeli Apafi, Siciliae (igy) Comiti ac Transylvaniae Principi, mihi clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. kötet.*)

II.

1. Thur városa előszámlálván maga inségét, melyet részszerint a sokszori reájok szálló törököktől, részszerint a magyar vitézektől szenvedett, a quartélytartásra elégtelenség.

gét mondja, és ez okon könnyebbitést kíván magának. A többi között jelenti, hogy Kövér Ferencz uram katonái lovakat vittek el, vermeket bontogattak, egy embernek a kezét megvagták, némely emberek marháját vágták le. Végezetre bizonyos puszták levén a város kezénél zálogban, Máday Péter uram is avatja közit hozzájuk, s fenyegetődzik ellenek, ha az ő kegyelme portióját is meg nem bérlik.

Resolutio : A puszták dolgát, kihez Maday uram is avatja közit mi nézi, ha ugyan igaz jussa van ő kegyelmének hozzája, tartoznak a thuriak az ő kegyelme portióját is megarendálni, ha a határt egészen akarják élni. Eddig hogy éltek, nem tudhatni, ha annak bírásában praescriptio nem interveniált-e?

Ezt a dolgot Maday uram és a thuriak között hopmester uram igazítsa el igazságosan.

2. A thuri kántor, Otlík uram ezenben ez nevezet szerint Bokony István hadnagyságában levő Thót Gergelytől vett egy lovat, kit szakmári labanczoktól hogy nyertek volna, mondotta, felelt is fölöle, azonban kövi ember reá jöven és megesküdvén elvitte, pénzinek restitutióját kívánja immár a kántor.

Resol : Rebus sic stantibus, vagy alkuttassa meg őket Otlík uram, vagy impendáljon törvényes satisfactiót, ha pedig ő kegyelme elmúlatná, hadi bíró uram maga székin revidealtassa, comprobálván a kántor is maga assertióját.

Meg van hagyva komornik uramnak, idézze be a katonát és igazítsa el a dolgot.

3. Bejesy János uram leveleinek resignatióját supplicálja, melyeket néhai jászai prépost Horváth György sógora kezében pro conservatione adott volt.

Resol : Jelenik András uram revidealtatván és regestraltatván a levelek consignatióját, azoknak küldje meg, czeket specialis lajstromban íratván, kikre ha hitet mond Bejesy uram, meg nem tarthatni. Ilyen formában kell írni Jelenik uramnak és azután adja ki a leveleket.

4. Vörös Máttyás uram tokai s tályai szőlőinek dézma alól való felszabadítását sollicitálja, egy pince-házhelynek, mely ő kegyelme tokai háza szögletiben vagynak collatiójával együtt.

Res : Dolinay uramnak kell írni, minemű szölleit gon-

dolja, hogy eliberáltathata urunk Vörös Mátyás uramnak, urunk notabilis kára nélkül adja opinióját.

5. Bán Ferencz maga leánya, ugy mint Jármy György relicájára ura halálával szállott bizonyos ingó jóknak Jármy András uram által lett megtartóztatásáról panaszolkodik, kérven parancsolatot nemes Szabolicsvármegyére (mivel most a törvények nem folynak) hogy azon nemes vármegye igazságot szolgáltatson.

Res : Justum petit. Ilyen formán írni kell a vármegyének.

6. Becskeházy uram elbucuszván tisztartóságának tisztitül, lakó helyet instal Szádvárában, és a végett kapitány uramra kiadandó parancsolatért.

Res : Nagyságod kegyelmessége rajta. Írni kell a szádvári kapitánynak, adjon lakó-helyt a várban Becskeházy uramnak. Becskeházy uramnak is kell intimálni.

7. Malatinszky uram ír Farkas János uram mellett, hogy a hadakat össze nem gyűjthetni, hanem ha nagyságod kegyelmesen parancsolni méltóztatik, hogy a nemes vármegye hadaival is kergessék össze őket.

Res : A vármegyének kell írni, segélje összekergetni Farkas János hadait, magának is ezt kell intimálni s megparancsolni, hogy siessen bemenni Kassára.

8. A gyomai praedicator Solymossy Boldizsár elszegényedvén, elemosinát kér.

9. Néhai Baxa István és felesége javaihoz közöket avató atyafiak supplicálván azon jóknak szabados bírását, mint successorok végre az igaz és törvényes utat is választják maguknak, kívánván az nemes vármegyék, városok és a Hegyalján levő bírák által decisióját ezen dolognak.

10. Az ungvári vice kapitány bizonyos munitiokat és várbeli szükségeket kíván.

11. Szirmay Péterné asszonyom az öreg, instál, fia Szirmay Miklós szabadulásában méltóztassék nagyságod kegyelmességét mutatni.

Res : Szép biztatással kell választ adni, hogy kegyelmes urunknak vagyon gondja reá és munkálódik szabadulásában.

12. Ugróczy a cancellarista sok kárát előszámálván, s

lovainak elveszését, elégtelennek látja tovább magát a szolgálatra, ez okon bocsuzik.

13. Geske János a munkácsi czaibert némely fogyatkozásait a várnak reprezentálja.

14. Az munkácsi pattantyusok hópénzbeli fizetések mellé be nem érhetvén azzal szükségeket, valami kevés praebendat solicitálnak.

Res : Radis uram informálja urunkat, ha meg rendelik-e a jobbitást, s mennyivel?

15. A lovasok egy-egy köpenyegért instálnak.

16. Az nagyságod nagy dobroni jobbágyi panaszkodnak, hogy a vitézlő rend mód nélkül bánik velek. A molnár sem maradhat már meg, ennek sem leszen ezután haszna, a hajdúk hajtják marhájukat, hordoztatják magokat, ki miatt a szerez szolgálatot sem vihetik végben. Már a templomokat és kerítéseket is szabadon felveszik, semmiük meg nem maradhat, éhel halva lesznek. Ezeknek orvoslásáért könyörögnek.

17. Gyürky András uram Vécsey Sándor szürtei portióját cum universis appertinentiis kívánja magának feleségének és két ágon levő maradékinak kegyelmesen conferaltatni.

Res : Dolinay uram informálja urunkat minemű s miből álló portio légyen ez.

18. Fényes János uram nagyságod szolgálatjában sebben esvén hogy a mián nem szolgálhatott, komonik uram egy kantor pénzét tartóztatja, melyet magának kiadatni supplicál.

19. Mád városa gróf Erdődy György uram részéről való mészárszéket és koresomát kíván magának conferaltatni.

Kivülről. Memorialia resoluta Anno 1685. die 5. Aprilis.

(A kir. kamarai levéltárában levő eredetiről.)

III.

Méltóságos fejedelem nékem jó kegyelmes uram.

Isten nagyságodat fejedelmi méltóságában számos udókra birodalmának messze való terjesztésével, életét s kedves jó egészségét boldogul szerencséltesse és sokáig megtartsa,

mint kegyelmes uramnak alázatosan kívánom. Jól lehet kegyelmes uram, szolgálai kötelességem is azt tartván, nagyságodat eddég is meg udvaralanom szándékomban volt, s vagyon, annyira való alkalmatosságom adatván, el sem múltam; hogy penig ennyire is haladott, kérem alázatosan nagyságodat, feledékenységemnek vagy nem akaratomnak ne tulajdoníttassék, hanem az sok külön külön felé való distractioim és az fenforgó s villangó állapotok akadályoztatván, múltak el velem eddig is, kit első alkalmatossággal ez után is elkövetni kész vagyok, mihelyt annyira való tágosságot vehetek magamnak.

Tuvábbá még Isten ő felsége azt az időt s alkalmatosságot adná, hogy személyem szerint nagyságodat alázatosan megudvarolhassam, t. Kantakuzénus Máthé öcsém uramtól értém most, hogy nagyságod curiositatis gratia a jeruzsálemi útazásimról méltóztatott tudakozódni, és ha mi ráritások kezem közt volnának, kívánná látni; noha oly fejedelmi nagy méltóságos személynek való ráritásim nem lehetnek, mindazonáltal az veres tengerből az minémű alacsony aprólékokat kaphattam és most kezem ügyiben talált lenni, akarván nagyságodnak azzal is alázatosan kedveskedni oda küldöttem, kérvén, méltóztassék nagyságod engemet is több aláza. tos régi szolgálai s hívei között ez után is egyiknek ismerni, és fejedelmi kegyelmességével éltetni, kit életem fogytaig egész nemzetemmel nagyságodnak alázatosan igyekezem megszolgálni. Ezek után nagyságodat Isten kegyelmének és magamat az nagyságod fejedelmi gratiájának ajánlom. Datum Bukarestini die 10. Mensis Aprilis Anno 1685.

Alázatos szolgálója.

(*Oláh aláírás.*)

Michael Kantakuzeno.

Kivül : Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Regni Transylvanie, partium regni Hungarie Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino mihi Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

IV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos levelét az Lengyelországban küldendő inclusákkal együtt Szenczi uram megérkezése alkalmatosságával tegnap este nagy alázatosan vettem. Az Lengyelországban szőlőkat magam specialis emberemtől mindjárt ma expedáltam Striben, recommendálván magam is az administratornak mennél hamarébb való elküldését, de Szokolovics uramat nem ítéltem Lengyelországban alkalmatosnak, más formában küldöttem el. Soldos uram által kezemhez küldött méltóságos levelét is, már antecedentius megírtam vala nagyságodnak hogy elküldöttem, de recepisse ír is róla nekem az administrator, de még eddig semmi levelét nem vettem Absolon uramnak, noha minden órában várom s akarnám, mint-hogy még eddig el nem mehetett Baranovszky és Gál Márton nagyságod után, ha innen való megindulásokig vehetném nagyságodnak szóló Absolon uram levelét, hogy ő kegyelme által küldhetném jó securitással nagyságodnak, mert a Szenán lakó labanczok valóban vigyáznak az póstásokra, s már vala is oly intentióban az elmúlt héten a német hogy Bodrogközben is a póstások vigyázására tegyen praesidiumot, de az nagy vizek gátolták meg, hat kompania német és két kompania horvát Kaposig mentenek vala, de ott által nem mehetvén visszatértenek Ungvár töviben, ezenen háltanak, Szenczi uramat arra nem vehettem, hogy nálam legyen asztala, mivel felesége és cselédje lévén, velek kíván inkább enni, mindazáltal adtam ő kegyelmének quartélyt, meddig itt lészen ő kegyelme élhet belőle. Zombori Péter Kende Jánoson megszabadúlt, az is már nyavalyás itt vagyon, minthogy semmije sincsen itt asztalomnál tartom nagyságod közelebb való jöveteléig, most is menne, de nem mehet, mindazáltal vár nagyságod parancsolatjától. Gellértfit is kiverték vala, az kuruczczá lett hat német miatt, nem híván hogy magok jóakaratiokból lettenek kuruczczá, hanem én erőltetésemből, de megmondották mind Kende János s mind Geilerdfi előtt, hogy soha az szakmári profontra nem mennek, sőt úgy tudják, a többi is mind eljönnének,

csak volna módjok, valóban apprehendálta is az commendans, hogy azok kuruczczá lettek, mihelyt megtudta valamennyi rab vas nélkül volt, még az Sáros vármegyei követeket is Zombori uramat s a többit vasban verette, de megíram, ha azokon nem könnyít, itt s másutt is hasonlót követünk el. Azon hat németet nagyságod parancsolatjából kivágattam az vasból, úgy hogy a dragonyok közé vigye Baranovszky uram, de minthogy most nincs mód az elmenetekben Szeregnyére küldöttem, megfizetvén nekik, hogy a többivel ott legyenek, míg a dragonyok közé mehetnek, minthogy úgy is lettek s állottak az nagyságod hűségére: már seregimen husz német vagyon, a kiknek én fizetek, a magyarjának pedig grófné asszonyom fizetett meg egy óra, de az mint izené ő nagysága már Galambos uram a kórcsomájára akar ő nagyságának kezdeni, eddig pedig nem volt ő kegyelme ususában, tudom ha impetáltatik, fogja az asszony bűsítani nagyságodat felőle, noha engem találá meg ő nagysága, ne engedjem háborgatni, ha már az hajdúságnak is megfizetett. Az salétromról való comissiót Izdeneci uramnak szőlőt kezemhez vettem, de úgy látom az vizek miatt lehetetlen most ide szállítani, az marha erőtlensége miatt is csak tűzifát sem hozhatnak az erdőről. Én mind az nagyságod itt levő szolgálait valóban küldeném nagyságod után, de csak az nagy árvíz és nem bátorságos utazással mentik magokat; Komlósi seregének is eléggé intimálom menjenek nagyságod után, de már ha Baranovszky uram elmegy, talán magával elviheti. Itt valóban sok az elmaradt katona, hajdú, az szegénységet eléggé nyomorgatják, már patensemét is bocsátottam ki a vármegyében, hogy afféle zászlóján kívül járó s kóborlókat öt száz forint birság alatt fogják, de az szegénység csak nem meri megcselekedni, ha kiküldők csak az nagy erdőt veszi a nyakában, valóban lesznek is labanczczá, tíz, husz megyenbe Szakmárra, és meddig Szakmár fönn leszen, mind így leszzen ez. Bajomi uram írja, hogy nagyságodtól parancsolt dolgát egynehány hónapokig sem viheti végben, valóban búsulok is, félkezem lévén ő kegyelme itt nekem, s mindazon, hogy ide udvarbirót honnan szerezzek, mert itt én e tájon arra való embert nem tudok, ez pedig a mostani nem arra való, hogy ezt a tisztet viselje, akár véle, akár nála nélkül. Szenci

uram az memorialéjában való dolgokat még nem adta értésemre, azért azokról most kegyelmednek nem adhatok választ mindazáltal az mint egészségem engedi nagyságod parancsolatjának engedelmeskedni kész vagyok. De reliquo kívánom, hogy Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencséltesse s boldogítsa, és hozza közinkben mentül bamarébb örvendetes állapotokkal, az melyet szívből kíván nagyságodnak alázatos szolgálja.

In arce Munkács die 12. Apr. 1685.

Radics András m. p.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

V.

IV. Muhammed.

Kadik s hákimok példányképei stb. kik az Erdélyből ide vezető út mentében egy esztendeig kadik lesztek, jelen császári ezimeres levelem hozzátok jutván tudjátok meg, hogy ha az ezt előmutató futárok valamelyőtök területére érkeznek, minden két ember tovaszállítására két lovat rendeljete, oly helyeken hol arra való lovak nem találhatnának ilyenekről, gondoskodjatok, azon felül melléjük kalauzt is adjatok. Egy szóval késedelem nélküli gyors utaz hatásukra minden rendelést megtegyetek. Jól megértsétek s fényes névjegyemnek hitelt adjatok

Kelt a budai mezőben 1096. Sabán 20—29.—1685. Jul 22—31.

Kivül törökül: Két lovat kell adni.

Egykorú m. jegyzet: Anno 1685. circa finem Julii adta a szerdár Ibrahim passa, uti levél egy egész esztendeig szolgál az urunk szolgáltnak jövet s menet akárki legyen a jövő s menő.

Szerdárhoz való passus.

Jegyzet: Ezzel szóról szóra megegyező útlevél találtatik az erdélyi Muzeum török kéziratok között a következő 1097. Dsemáziülevvel 20—30—1686. April 14—24 évről. A táborhely neve hol kiadatott olvashatlanná vált.

(Törökből; eredetije az erdélyi fels. k. kormányzék levéltárban.)

VI.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Útban találván Mikó István uramat ő kegyelmét Fogarasi Sándor az nagyságod levelével, kezemhez küldötte ő kegyelme, mely dolgokból mindenekben igyekszem az nagyságod parancsolatjához magamat alkalmaztatnom. Az debreczeniek megbántódása felől magam is megtalálám az kiháját, (ig)íré jóakarátját, hogy megmondja az vezérnek, Maurocordatus uram által is bővön declaráltattam, de mingyárt azt kérdi, hol van az nagyságod arról való levele. Szefer aga az mostani universalis tolmács ott benn volt levelekkel, mikor az kihája megbeszéllette a fővezérnek, olyan választ tett, eddig is volt parancsolat felőlök, ujjobban is parancsol az budai vezérnek, az egri és váradi passáknak, megoltalmazták őket, parancsolna affelől is, hova szálljon Tökölyi uram, de semmi helye nincsen, én kegyelmes uram az nagyságod levelét mind az aranyakkal együtt megadtam Maurocordatus uramnak, melyre választ irván nagyságod kezében küldöttem. Az adó dolga kegyelmes uram mint ment végben, Mikó István uram ő kegyelme nagyságodnak referálhatta, soha semmiképen oroszlánys tallérül nem acceptálák, hanem kéntelenítetténk nyolczezer oroszlyános tallért kezességnek alatta leválni az teftadartól, melyre interest nem kívána. Mikó uramtól küldött levelemben is megírtam nagyságodnak, most is alázatosan könyörgök mint kegyelmes uramnak, méltóztassék beküldeni hova hamarébb, ne legyen az iránt is valami nagy búsulásom. Isten nagyságodat boldogul szerencsésen éltesse. Drinápoly 14. Aprilis 1685.

Nagyságod alázatos szolgálja

Gyárfás Pál m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredet; lev. XXIX. kötet.*)

VII.

Ajánlom szolgálatomat kegyelmednek.

Isten sok jókkal áldja meg kegyelmedet. Türről 4. praesentis datált kegyelmed levelét az inclusákkal, melyeket Koháry István szegény rab bátyám uram küldött, igen kedvesen vettem. Szegény bátyám szabadulásában totis viribus addig is laboráltam, most is mindent elkövetek, az mi lehetséges, remélvén még fogsából való kibocsátását, melylyel az méltóságos fejedelem ezen keresztyén tartományok előtt nem kicsiny dícséretet nyer. Mód nélkül való nagy sarczon hogy szabadúlhasson, mostani romlott állapotunkhoz képest lehetetlen, mivel ezekben az felfordult időkben magam is csak tengődök. Másonnan az sok publikumokra való erogatiok miatt semmi reménységünk nem lehet. Mindazáltal az mi vékony értékünkéből kitélik, azt kegyelmeért nem szánnánk, ha irgalmasan kibocsátódnék. Bár csak szegény rab bátyám valami kevés időre, akár hittal akár erős kezességre jöhetne ki, szabadulása tudom aproximalódnék, talán az méltóságos fejedelem sok nyomorúságával nem fog gyöngyörködni szegény bátyámnak, hanem irgalmasságot véle cselekedni méltóztatik.

Az kegyelmed feleségének szóló levelet bizonyos alkalmatossággal megküldöm, csak Galgóczirol is tudom az kegyelmed öcsésének, vágy Nagy-Szombatba vagy Lukára az kastélyba megküldik. Ezek után Isten kegyelmedet éltesse jó egészségben. Datum Csabragh 17. Aprilis 1685.

Kegyelmednek jó szívvvel szolgál

, Koháry Farkas m. p.

Külső czim : Generoso domino Casparo Sándor (pleno titulo) etc. domino mihi observandissimo. Thúr vel ubi.

(A kir. kamarai levéltárban levő eredetiről.)

VIII.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak alázatosan szolgálók s minden dolgaiban boldog előmenetelt kívánok.

Kis Ferencz uram ma Bösörményben elvévén leveleimet jött ide hozzám, ő kegyelme sem maga, sem serege oda nem ment Telegd felé, bizonyos emberektől leveleimet oda megküldte ő kegyelme, de én arra nem hagyom, hanem elküldöm újabb leveleimet. Kökényesdi uram küldötte Harsányból ez nagyságodnak szóló levelet, kit is megküldtem nagyságodnak. Kis Ferencz uram beszédét s szavait is akartam nagyságodnak megírnom, tiz katonát hallott, hogy mentenek be Erdélyben, melyhez képest javálja, hogy az katonák lennének helyben, mert sokat zugolódnak. Kerekiben még nem volt senki. Porupszki uram ma sem ment ki innen, az katonák a városiak hallatára szidták ma, várjon az ördöglelkű ilyen fíja, ha lóra üllők, mit hall s reá küldtek, hogy az bihari bort kezdesse ki nékiek, de nem cselekedtem; Biharrúl vagy tizennyolcz csebret, Csatárbúl hetet, Püspökibúl mennyit nem tudom; most küldtem érte Beregh-Beszerményben, oda hozzák egyebet semmit nem, talán valaki biztatja őket, de irtam hogy jöjjenek hozzám vagy ketten. Beszél ilyet is hogy javallaná nagyságodnak mindenek felett Ónodot s Kállót erősíteni, ha azok alá jönne az ellenség fel nem égettetnék magokat. Tudakoztam eléggé honnét vette, esküvéssel felelte, hogy csak egyenesen nagyságodhoz való igaz hűségéből mondja s javallaná. Holnap délután Kállóban megyen ő kegyelme, de nem fog oda késni az a mint mondá, ily hirt is hallott, hogy az váradi török 27 magyar fejet is és 7 rabot vitt be, az török labancznak mondja, de talán kurucz volt, annak tudakozása felől is parancsolt. Ide kegyelmes uram sem szénát, sem szalmát nem hoztak egy szálát is, sehon a környékben sincs, ha csak Debreczen tájárúl, az honnét is lehetetlen hozni; az marha eldöglött, a ki maradt lábán is alig áll. Isten nagy-

ságodat kegyelmes uram jó egészségben éltesse. Komádiban
17. Aprilis 1685.

Nagyságodnak kegyelmes uram alázatos szolgája míg él
Ubrizsi Pál m. p.

(Eredetije a m. kir. kam. levéltárban.)

IX.

Minden jókat kívánok megadatni.

Nagyságod hozzám küldött úri levelében mit írjon meg-
érttettem, nagyságod tülem hirt tudakozván, mely órában uri
evele jött hozzám, azon órában érkezék hatalmas egri passa
emberei alól Nándor-Fehérvárrúl. Istennek hála jó hirt beszél-
nek, úgy hogy tenger mellett levő horvát hadat megverték,
mint 10 ezerig való fejet hoztak, 2 vagy három várat is vissza-
vetek, azon kívül is győzhetetlen császáruink hada ágyui hozzá
való eszközzel éléssel Lándor-Fejérvárból Buda felé minden nap
jű; Isten engedelmeiből lengyel felől is mi hirt beszélnek: kö-
vetei császáruinkhoz kijött, győzhetetlen császáruink követekből
egyiket megtartotta, minden szándik békessigre, Isten meg-
engedvén; tatár hant 2 száz ezer emberrel Erdélyre rendeltik,
mely hírekből nagyságodnak is értésire lehet; szerdálunkhoz
menő embereit meg nem érkeztek. Ezek után Isten tartson.
Datum Szolnok 1685. die 20. Aprilis-

Nagyságodnak jóakarója.

Murteza fübék.

P. S. Szatán Muradin felől is írhatom, Tömösváron va-
gyon, hadai ki innét Maroson ki túl, jenei pasa tihája is Tö-
mösvárra ment eliben.

Ide hozzám jött budai vezérnek szerdalunknak szóló
úri leveled mingyarást elküldöttem, hozzám semmi válasz
nem jüvén.

Külszám: Hatalmas győzhetetlen császáruink magyar hadainak s
Magyarország ríszínek s nekem fejedelem uri jóakaromnak ez uri le-
velem adassék Tökölyi Imre ú nagyságának keziben. Cito

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

X.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk.

Nagy alázatossággal való szolgálatunkat ajánljuk mint kegyelmes urunknak nagyságodnak. Nagyságod kegyelmes parancsolatját mindkét részről nagy alázatosan vévén, ahoz alkalmaztatjuk magunkat, noha az vizek hirtelen és reménységünk kívül való megapadási és Dienes uram levele kit alázatosan megküldtünk nagyságodnak kívánták volna itt létünket. Irtunk mindjárt postán Geczi uram ő kegyelme után Kassára, nagyságod kegyelmes dispositiója minél hamarébb való effectuatiójáért, és Egré is böcsületes embert küldtünk az h. császár és fővezér leveleivel, ha csak holnap öszveveheti is kapitány uram az hadakat, holnapután megindulunk, igyekeztvén addig nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint, mindeneket az mint lehet rendben vinni és hagyni. Ezzel nagyságod fejedelmi kegyelmességében ajánljuk nagy alázatosan magunkat, maradván életünk fogytáig, nagyságod méltatlan alázatos szolgálói s hívei.

Ónod 24. Aprilis 1685.

Szepesi Pál m. p.

Szőcs János m. p.

Külső czim : Celsissimo principi ac domino domino Emerico Thököly, partium regni Hungariae domino etc. domino domino nobis elementissimo.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XI.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram.

Nagyságod kegyelmes parancsolatját tegnapi napon vévén, melyben kegyelmesen mit parancsoljon nagyságod az táborozó requisitumok felől, bizony jó szívvvel mind eddig teljes tehetséggel voltam volna s volnék rajta, hogy addig véghez vittem volna, de mind eddig is mesteremberek ugymint kerégyártók nem jöttek, hanem az mit az cigányokkal körül erre véghez vihettek most hamarjában nagyságodat kegyelmes

uram nem tudósíthatom mindenekről, mint folynak dolgaim, hanem Madács uram által minden lajstromimat le fogom küldeni, s mind extractusimat hogy mennyi cseléddel vagyok s mennyi költséggel vagyok, s mivel a szőlőket is, az collegium-hoz valót már első munkáját véghez vittem, s kapáltatására már egyébkinnen pénzt nem tudok honnan teremteni, hanem Dolinay uram parancsolatjából hozattam 11 egy hordó lőrét, melynek egyike tőtelékre ment az tizet ki fogom árultatni, avval miveltem. Egyéb ujsággal és majorsággal nem értethetem nagyságod kegyelmes uram, hanem az kertből ilyen salátával az micsodást küldöttem, többet is küldenék csak tudnám hogy hogy hamarjában elküldeni, hogy el ne veszne. Ezek után Isten nagyságodat kegyelmes uram minden feltett szándékiban szerencséltesse, ellenségin adjon győzedelmet, birodalmának székét erősítse. Datum S. Patak die 25. Aprilis Anno 1685.

Nagyságodnak legkissebbik alázatós szolgálja

Eökrös György m. p.

Külső czím : Az én jó kegyelmes uramnak, méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre, nekem nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának aláztatosan írák.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XII.

Anno 1685. die 25. Aprilis. Kegyelmes uram Petróczi uram ő nagysága is Kende Gábor uram jelenlétekben proponálta, mivel rendetlen dolog kevés jövedelem mellett sok se kiváltképen haszontalan tartassék, azért ki kell szedni a javát és az aljasát ki hányni. Azért legelső lévén Ottlik uram ezere a mustrán, minthogy feles horvát is vagyon, és különös horvát sereget is akar kegyelmes urunk állítani, azért azokat kivéven, noha kevesedni fog az ezer, mindazáltal másokat is kész kegyelmes urunk hozzá tölteni s jókkal szaporítani inkább, s nem fogyatni az ő kegyelme ezerét. Azonkívül az ezerekből egy karabélyos sereget is akar kegyelmes urunk választani, ki 60 emberből álljon. Ezeknek tiszteiről discuralni kell, mennyi s micsoda legyen. Az kornéta alatt levő főrendek is naponként osztassanak oly helyekben kegyelmes urunk szállása eleiben éj-

szakára lovastúl s fegyverestül. Az 60 karabélyos katonának ne augeáltassék fizetése, avagy hanem mivel mutasson fizetésen kívül kegyelmes urunk kegyelmességet. A szolgálja ezeknek ne járjon seregbe, és mindenikének 3 lova legyen; az excendens vitézek és a mustrák alatt magokat nem praesentálok, hanem szabad akaratján járók, igen fortiter büntetessenek meg. Kire reá felelt Ottlik uram, hogy most a mustrának ideje, most mindjárt kegyelmes urunk jelenlétében kimutatja. E mellé az kívántatik, hogy militare edictumok legyen és az excendenses azonnal a szerint büntetessenek. Kegyelmes urunk jószágaiban levő kegyelmes urunk szabadosi legyenek ezután a levélhordózkod, kik telnek circa ad Nro. 60, azonkívül hogy némely helyek egészen szabadok, és csak afféle szolgálattal tartoznak, kirül van már parancsolatja postamester uramnak. A karabélyosoknak kegyelmes urunk adjon fegyvert, kinek arra egyszer és másszor apródonként a fizetésébül defalkálódjék, de a karabély ingyen adassék, fizetése penig mindenkinek legyen.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XIII.

Tugra.

Hatalmas győzhetetlen tündöklő török császár urunk váradi végváranak és hozzá tartozandó több helinek, hadinak, tartománinak, vármegyeinek és sanczokságainak főgondja viselője az méltóságos tekintetes és nagyságos vezér Mehemet pasának tihája az Szulemán aga köszönetem után akarom értesetekre adnom: Mező-Gyánban levő hadnagyok, úgy mint Mézsáros István és Halász László, hogy ti miulta Mező-Gyulán laktok két hónapjánál lévén, több sok elszenvedhetetlen dolgot követtetek el rajtok, még is csak elszenvedtük és ük is elszenvedtük, mostan is immár újabban lisztet, marhát és egyébféle éllist és szekereket rajtok kértetek, azoknak peniglen császárunk számára való szekereket adni is elégtelenek, nem hogy még hijában való helyre; ezért őket sem szekérnek kérésével, sem egyéb éléskivánságával ne háborgassátok, hanem

nekiek békét hagyjatok, elégedjék meg ennyi ideig való ott lakástokkal, mert ha valami erőszakot követtek el rajtok, minden bizonnyal el hidjétek magatok kárával is el kell róla hadnotok, azután azt ne mondjátok, hogy tudtotokra nem esett ezen dolog. Irtam in Várad die 27. Aprilis 1685.

Külczim : Ezen levelem Mező-Gyánban levő kuruczok hadnagyinak kezekhez adassék.

(Eredetiről a m. k. kamarai levéltárban.)

XIV.

Jóakaró uram öcsém !

Két rendbeli méltóságos palatinus urunknak levelét tegnap előtt vettem, melyeknek valóságos pariait ime meg is küldöttem. Kérem Istenért kegyelmedet, utantur commoditate temporis, a ki most a fölséges udvarnál kedves kegyelmeleknek. Isten ezt is megvonhatja, s a nagy szerencsétlenség elborítja hazánkat, készülhet az pogányság, de hitesse el magával kegyelmed, ébren találja az keresztyénséget, non inveniet eos dormientes. Isten kegyelmedet éltesse sokáig jó egészséggel. Korponán die 2. Maji 1685.

Kegyelmednek szeretettel szolgál

Gerhard m. p.

(Eredetije a kir. kam. levéltárban.)

XV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk !

Elbízom nagyságod fejedelmi méltóságánál nyilván való dolognak lenni szegény édes rab uramnak szabadítására minémü német rabot kívánnak, ki is az Karapha regimentiből Antonius néven lévő Patakon való kornyétás ; ugy is látom különben, hanem ha ezen megnevezett rabon szabadúlhat szegény uram az nagyságod nagy kegyelmességéből. Ez okon alázatos reménykedésemmel az nagyságod fejedelmi könyörületességre hajló térdihez borulván, az Jézus Krisztus szent

érdeméért esedezem természetivel született nagy kegyelmességéből az megirt rab szabadulása által találjon módot szegény rab uram szabadításában, hogy eziránt való kegyelmes'gét nagyságod fejedelmi méltóságának életünk fogytaig való alázatos hűségünkkel szolgálhassuk meg. Mely nagyságod kegyelmességében teljes reménységgel és jó bizodalommal lévén, életét birodalmának terjesztésével szent Istenem oltalmában ajánlván, maradok kegyelmes választ váró, nagyságod fejedelmi méltóságának. Datum in confinio Ónod die 12. Maji Anno 1685.

Méltatlan alázatos szolgálja, szegény rab Balog István uram hitves társa : Pap Anna m. p.

Külső cím : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly, urunknak etc. (titulus) nekünk nagy jó kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan adassék.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XVI.

Mint jóakaró bátyám uramnnk ajánlom kötelességgel való szolgálatomat kegyelmednek.

Nagy-Szombatból 10. Febr. költ kegyelmed levelét igen kedvesen s nagy becsülettel vettem, hogy pedig kegyelmed, hozzám való igaz atyafiságátul viseltetvén, rólam rab szolgáljárul nem feledkezett, és szabadulásomat kívánván tehetése szerint, ahoz segíteni is akarna, az úr Isten áldja kegyelmedet mutatott jóakaratjáért. Én minthogy magam szabadulása felől, sem pediglen annak módjárul semmi bizonyost nem értettem, az iránt kegyelmednek semmit nem írhatok, mindazáltal úgy veszem észre, vagy az jó békesség, vagy az jó halál által kell énnekem szabadulásomat várnom. Azonban néném asszony ő kegyelmének igaz atyafiságos szolgálatomnak készségét s magamat kegyelmed tovább való atyafiságos jóakaratjába ajánlván, ezzel maradok, Munkács 13. Maji Anno 1685.

Kegyelmednek rab szolgálja s atyafia

Koháry István m. p.

Külső czím : Spectabili et magnifico domino domino Sigismundo Eszterházy de Galantha (pleno cum titulo) domino et fratri observandissimo Tyrnaviae.

(Eredetije a kir. kamarai levéltárában.)

XVII.

Méltóságos fejedelem nekem nagy jó kegyelmes uram.

A levelem bepecsételése után, gondolkozván jobban is a dologról, ha nagyságod a török segítségekkel hamar nem succurralhat Ungvárnak, nem javallom magyarokkal csak menjen Sulcz megeczáfoltatására, hanem jobb volna az egész hadakat elküldeni, és vagy Szeben vagy Bártfa obsidiójával Ungvár alól Sulczot revocálni, ha nem nyertünk semmit is, ha vesztenénk is, semmi az, csak nagyságod nélkül legyen, mert nem javallom nagyságod segítség nélkül jöjjön, akkor vesztenénk a dolgot, a mikor nagyságod az ellenségnek semmit nem tehetne avagy repellaltatnék; mindaddig tartóztassa magát nagyságod, míg derék erővel nem jöhet, kitül Isten oltalmaz, jobb volna, egy néhány próbát és Ungvárt is elveszteni, hogynem mint most repellaltatnék nagyságod; írom ezeket csak az én elmém szerint, nagyságod tudja miként van ott, Istent híván segítségül azt cselekedjék, a mi legjobb, én maradok nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, Kassán 13. Mai 1685. hora 4. pomeridiana alázatos szolgálja

Faigel Péter m. p.

Külső czím : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre kegyelmes urunknak etc. etc. nekem nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék. Cito, citius, citissime.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XVIII.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram!

Mai napon reggeli kilencz tíz óra között háromszázig való labancz, német, horvát, magyarbúl álló, ide csapván az vár alá, megellenkeztek velünk. Szerencsinkre hadnagy Komlósi uram is ide talált botlani tizennyoleczad magá-

val. Azt költem vala az itt való lovassal utánok, Sulch regi-
mentiből egy dragont fogtak el, mely dragont Köpiez vice had-
nagyától oda küldtettem nagyságodhoz pro informatione. Ha-
solóképen referálja valamint az Ungvár alól ide szökött dra-
gon is. Kegyelmes uram kívánságom szerint ha küldett volna
herteleniben nagyságod öt hat száz lovast, eleget nyertek
volna itten. E mostani ellenséget is Isten ide vesztette volna,
ha lőtt volna kit kiköldenem. Az Istenírt kérem nagyságodat
küldjen könnyű hadat ide mentől hamarabb; éléstünk nincsen.
Ezt az kevés praesidiumot nem merem kiköldeni; egyszer
küldtem vala ki, hátakon hozták az ellenséget. Vágó kedvé-
ért egy nehányat küldtem ki, eléggé búsulok hogy oda ne
maradjanak. Ezek után hozza Isten nagyságodat szerencsé-
sen. Szerednye 14. Maji 1685.

Nagyságodnak miut kegyelmes uramnak alázatos igaz
hive szolgálja Ráday László m. p.

P. S. Esküszik ez a drágon, hogy szánszándékkal mara-
dott volna el tőlek az nagyságod hűségére akarván bejönni. Már
nem tudom ugy van-e? nincs-e? Magam is néztem toronyból,
hogy az kazon (közön?) sepertált. Beszéli, hogy segítséget vár
nak, úgy lövő szerszámot, az mint beszéli ez a dragon közel
vitték az kő falhoz a sánczokat, csak lövő szerszámot várnak.

Külső czím: Méltóságos magyarországi fejedelemnek Thököly
Imre nagy jó kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan íráom.

Cito	Cito
Citius	Citius
Citissime	Citissime

(Eredeti a m. k. kamarai levéltárban.)

XIX.

Kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos parancsolatja szerint én kimen-
tem vala Hatházy uramhoz, ő kegyelmével eleget beszélgettem,
végeztük azt kegyelmes uram, hogy Keresztes uram is immár el-
érkezvén én előttem kiválógatja az katonákat holnap s elme-
gyen Dobronyok felé az Munkácsról jövő emberséges emberek

eleibe, az eselédet pedig és az katonáknak alját itt Kaponyás-Bottyán táján hagyák; de az Komáromi és Kalmár seregének kegyelmes uram semmi híre nincsen, itt az Hatházi uram ezerében nincsen, hova lettenek nem tudom, ha nagyságoddal nincsenek. Várdai kapitány uramnak is írtam kegyelmes uram, hogy az szályat (szál) és az hajókat jó vigyázással tartsa készen; hogyha casu quo Bodrog közre nem volna bátorságos passusunk recipiálhassuk magunkat által az Tiszán Várdába. Keczer uramnak is az válasza megjött Suleztül, úgy tudom nagyságodnak megküldötte ő kegyelme; most újabb levelet küldött ő kegyelme s azzal az levéllel bizonyos embert is, hogy vigyázzon, s hallgatózzék is, mihelyt megjő azon ember nagyságodat kegyelmes uram mindjárt tudósítom. Az taraczk elküldésében Patakra mesterkedem kegyelmes uram, csak marhát kaphassak; az tizennégy ökrü üres szekér felül kegyelmes uram beszélettem az udvarbíróval, úgy gondolom, hogy kitelik és elkészítik és nagyságod után mennél hamarébb megindítom. Az tiszteknek kegyelmes uram meghagytam, hogyha valami újságnak szerit tehetik mesterkedjenek benne, de bizony kegyelmes uram magam látom, hogy abban nem sok telik, mert puszták az helyek, semmit sem kaphatnak. Az debreczeni német táborra járó embert im nagyságodhoz elküldöttem, mit beszéljen, nagyságod megexamináltatván, megértheti, ez kegyelmes uram bizonyosan beszéli, hogy egy embert az várban megöltének és szemével is látta az fejét az bástyán az karóban, azután az ágyúból kilőtték. Ki légyen, nem tudbatom, ezen ember sem tudhatja mondani, hanem kegyelmes uram, mondja, hogy rebesgetik, hogy Galambos urat az német tisztt Kruk valamiben érte volna s megfogatta volna; de azt nem hihetem, és hogy tömlöczben volna és azt is mondja, hogy hallotta, hogy azért viseli oly keményen magát Kruk s azért nem adja fel az várat, hogy nem lenne soha grátiája, az német kegyelmes uram alatta bizony nem sok; de azt bizonyosan mondja ezen debreczeni ember, hogy az lövő szerszámok útban vagyon, de mint hozhatják az vizek miá, s az marhának szük volta, nem tudom. Az mint mondja ezen ember, nem igen bizom Ungvár megvételéhez. Semmi egyéb uj hireim nincsenek most kegyelmes uram, kirül nagy-

1685. MAJ. 15.

ságodat tudósíthantám, ha lesznek új hireim nagyságodat tudósítani el nem mulatom. Maradok Lelesz 15. Maji 1685.

Nagyságod alázatos szolgája,

Jenei Sámuel m. p.

Külső cím: Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre-
jó kegyelmes urainak, ő nagyságának alázatosan irám.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

XX.

Anno domini 1685. die 11. et subsequentibus mensis Maji.

Én Nagy Sámuel recognoscalom per praesentem. Hogy méltóságos magyarországi fejedelem Theökeöly Imre kegyelmes urunk ő nagysága serio költ kegyelmes parancsolatjára, az ő nagysága kassai administratiójának fő rend ministeri rendelkezéskbül, itt nemes szabad királyi Kassa városában, annak mostani nemes magistratusa által mellém adhibeált becsületes concivis tagjai, úgy mint nemzeti Székely János tanácsbéli úr, és Sárosi Szabó István uraimék ő kegyelmek jelenlétekben, kegyelmes urunk ő nagysága fiscusa instantiájára, az ide alább megnevezendő, és személyek szerint előnkben idézett becsületes szövényeket, hitek után való fassiójokra külön külön examináltam, és szorgalmatosan kérdezkedtem s tudakoztam tőlök e következő két rendbeli deutrumokban megírt dolgokról:

Puncta interrogatoria generalia:

1. Tudja-é, látta-é hallotta-é az tanu az pártosoknak és urunk ő nagysága hüségétül elállottaknak, vagy akár kinek másnak, az ki itten Kassán nem laknék vagy most nem volna kinek és hol legyen letöött, és elrejtett akármilyen névvel nevezendő pertékájok, pénzek, arany, ezüst marhájok, köntösök, clenodiumok, borok, szemes életek, rejtekek, és egyéb javok avagy magánál az tanúnál, és ez iránt az tanúnak felesége, gyermeke s cselédje mit tud, avagy kit tud a ki tudna ezek felől mondani, nincs-é akár itt a városban, akár oda kinn valahol az rejtekben, avagy falukon és városokon?

2. Valami szín alatt zálogban vetett pártosoknak porté-

kájok, ezüst, arany marhájok, gyöngyök és akármely portékájok és adósságok nincsenek-e valakinél; és valamely osztatlan atyafiánál őket illető részek nincsenek-e?

3. Tudja-e hallotta-e látta-e az tanú a ki titkon vagy nyilván pártosokkal, levelek küldésével vagy más alkalmatossággal egyet értene, s azokhoz izengetve, correspondálna és practicalna vélek, kívánván inkább ezeknek előmeneteleket, hogy sem az igaz ügy mellett fegyvert fogott magyar nemzetnek?

4. Tudja-e, látta-e, s hallotta-e, ha valaki hamis bireket nem költött-e, avagy azokban gyönyörködven, azzal nem élt-e, avagy másokat nem rettentett-e rémitett-e, az igaz híreket nem hamisította-e, mások leveleit nem szakasztotta-e és mit beszélt urunk és az magyar nemzet ellen?

5. Tudja-e, látta-e s hallotta-e, az tanú az elmúlt esztendőben itten Kassa városában labanczok javait és portékáit, kik confiscálták, hová hordták, és micsoda jók és portékák voltak azok, úgy mint bor, gabona és más szemes-élet, ládák, arany, ezüst marha, posztó, házi eszköz minémű és mennyi számú?

6. Látta-e az tanú, hogy efféle labancz portékát éjjel avagy nappal is, titkon vagy nyilván, ad conservatio-nem vittek volna, és mikor, kihez; azon portéka minémű lött légyen?

7. Tudja-e, hallotta-e, avagy sajditotta-e az tanú, hogy valaki hordókban, bor gyanánt ezüst portékát avagy más marhát kivitt volna?

Item puncta interrogatoria specialia :

1. Tudják-e látták-e avagy hallották, hogy az midőn méltóságos fejedelemtől elpártolt személyeknek, és egyéb labanczoknak avagy némelyeknek magva szakadás után az fiscalis személyek, akár ki legyen, az ingó és ingatlan jószágokat, ezüst és arany mívet s egyéb javokat elfoglalták volna, vagy az elfoglalásnak idején, vagy előtte, vagy utána, azokból a jókból magok számára mit rejtettek el, avagy miként distrahálták, s el is költöttek volna benne?

4. Kedvezésből az elpártolt személyeknek és egyéb labanczoknak, az jóknak elfoglalásakor, adományért, pénzért

és egyéb tekintetért, nem hagyták-e el valami jószágokat, és egyéb javokat?

3. Az fiscalis tisztek, úgy udvarbirák és ispánok micsoda birságokat vettek a szegénységen, törvényesen, vagy törvénytelen magoknak nem szolgáltatnak-e avagy nem mieltettek-e vélek : egy szóval mit tud az fiscalis tisztek ellen, micsoda hasznot hajtottak magoknak, akár az fiscalis jószágukból akár másunnét, magok javait nem cseréltették-e el az fiscalis marháért? akár mi névvel nevezendő legyen?

4. Az fiscalis erdők levágattatásának, pusztulásának ki volt az oka, és mennyire extendáltathatnék annak nevezetes kára?

5. Csicsván, Homonnán, és más fiscalis jószágokban levő búza, gabona és egyébféle takarmány ki gondviseletlensége miatt maradott oly sokáig csépeletlen, hogy az ellenség kezében jutott, és az circiter mennyi számú lehet?

6. Minemű szőlőket, hol, kinek és minemű haszonban adtak mivelni Tokajban, avagy másutt, avagy magok az tisztek nem mieltették-e magok számára? Item, ha másnak adták volna, nem lehetett volna-e nagyobb haszon, és azokból is micsoda hasznot adtak?

7. Valamely tiszt kegyelmes urunk korcsomáin árultattott-e bort a maga számára?

8. A midőn dézmálásra kimentek a tisztek, úgy mint bort búzát, gabonát sertés marhát, juhot, méheket, bárányokat és akármiféle jókat dézmálni, micsoda hasznot hajtottak az iránt? magoknak azzal az alkalmatossággal is nem cserélték-e el, valamint az majorsághoz tartozandó, és puszták után való földekben nem tettek-e valami vetést, és adtak-e abból valami dézmát?

9. Szegény Bakay István szöleiben, és hasonlóképen fiscalis, s urunk ő nagysága szöleiben, elmúlt esztendőben szüretkor mennyi számú bor termett?

10. Melyik esztendőben mennyi vadat és madarat adminisztráltak az udvarbirák praefectus uram kezéhez, azt penig pénzen tették-e, avagy a jószággal vadásztattak?

11. Midőn praefectus uram az tiszteket distribuálta, nem

kedvezett-e valakinek pénzért avagy adományért és így constituált-e haszontalan szolgálkat?

12, Tud-e az tanú valamit mondani bizonyosan, avagy csak hallomásból is, jezsuitáknak avagy más pártosoknak is vagy rejtekben, vagy pedig másnál valakinél, javok, pénzek és portékák hol volna depositumban?

13. Az utóbbi praefectusnak úgy mint Draheim Wilhelmnek java, pénze és akármi néven nevezendő portékája s jószágai, hasonlóképen rejtekben, vagy másnál kinél hol volna letéve?

Az tanúknak ezen dolgok felől tölt vallomások renddel következnek ez képen :

1. Testis Georgius Komáromy, annorum circa 36 juratus et examinatus fassus est. Ad generalia puncta ad 1, 2, 3, et 4 nihil. Ad 5, hallotta de nem tudja kitől, hogy az praefectus Draheim uram hordatta volna el az Bálintffy János javait. Ifjabbik Barkóczy Ferencz uramtól pedig magától halotta, hogy Draheim uram hordatta volna el az ő kegyelme javait, micsoda jók voltak, nem mondotta. De cetero nihil; ad specialia vero puncta, per omnia nihil scit.

2. Testis Martinus Questoris, annorum circa 37 juratus examinatus fassus est. Ad generalia et specialia puncta totaliter nihil.

3. Testis Jacobus Francz Szabó, annorum circa 26, juratus examinatus fassus szimiliter ad omnia nihil.

4. Testis Georgius Dák, annorum circa 24, juratus et examinatus fassus est totaliter nihil.

5. Testis Michael Kárász Takács, annorum circa 59 juratus examinatus, fassus est nihil.

6. Testis Joannes Viczinger, annorum circa 42 juratus et examinatus fassus est nihil.

7. Testis. Relicta vidua Georgii Fajka, annorum circa 40 jurata, examinata fassa est nihil.

8. Testis Petrus Czetto Italus, annorum circa 48, juratus examinatus fassus est. Ad generalia puncta : Ad 1 nihil. Ad 2. tudja, hogy mind itt valók, s mind eperjesiek adósok más párton való kereskedő embereknek, de kiknek s mennyivel, nem constál nála. Vallja, (a mit ez annectalt jegyzés

ben is írva küldte) hogy ő is adós Christianus Graif nevű baraszlai embernek	fl 299 — 37
Cristiás Weisz nevű lengyelországi embernek	fl 174 — —
Morvay Venczel scintlernelk	fl 327 — 19
Ugyan Morvay Richter Ágostomnak	fl 80 — 8
Baraszlai Cuis Mátyásnak	fl 44 — 21
Ugyan baraszlai Seiedel Isabelnek	fl 987 — 58

De caetero nihil. Ad specialia per omnia nihil.

9. Testis Nicolaus Czizmadia Zatthmári, annorum circa 50 juratus et examinatus fassus est. Ad generalia puncta : Ad 1 tudja, hogy itt az kassai határon Nádassy András labancznak, a Csermelyében, két darab szőleje, szántóföldje, az Akasztóhegy alatt, circa ad cub. $2\frac{1}{2}$ és az Gátszegben egy darab rétje circa ad curros foeni Nro. 3 vagyon. Item házbeli része is bíró uram házának felső szomszédjában. Ad 2. Malom utczán, az Petenyi háza felében, Bárczay Györgynek is száz forintig való zálogja vagyon. De caetero nihil. Ad specialia vero per omnia nihil scit.

10. Testis Dániel Fazekas, annorum circa. 30., juratus et examinatus fassus est totaliter nihil.

11. Testis Stephanus Nagy Sárossy, annorum circa 50 juratus examinatus fassus est nihil.

12. Testis. Thomas Szeőcs, annorum circa 52, juratus examinatus fassus est. Ad generalia puncta Ad 1. Hallotta, egy megholt Simkó nevű pópista harangozótúl élteben, midőn kérlette volna az fatens, hová löttenek az nagy templomból az város obsidiojakor kivitetett ládák, hogy mondotta : Hiszem más templom is vagyon, és az barátoknál is elég rejtek van s boltos sírok. Ad 2. et 3. nihil. 4. Pásztóhy Mihálynétül hallotta, hogy az ura halálának híret meghozták, de meg nem mondotta az asszony, ki volt, se honnan jött az a hír mondó vagy levélhező. Ad 5 et 6. nihil. Ad 7. Pap Sámuel urammal együtt az Keczer Menyhárt uramtemetéséről jöven, az kassai hegyen túl utjokban találták az Holló Zsigmond szolgálait, és Feja Jánost, s Bakay András deákot, hogy az a maga javait, és másokét is kiviven a városból Lubló felé mentenek vélek. Ad specialia. Ad 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. et 12. nihil ad 13. Látia az fatens szemével, az előtt harmad nappal, midőn Draheim uram meg-

arestáltatott, hogy az ő kegyelme házatúl Demeczky Mihály uram a maga házához egy zsák pénzt vitt, mely zsákban, ha csak folyó pénz lőtt volna is, könnyen lehetett hatszáz forint, ha nem több is, kérlette ez fatens, hová viszi kegyelmed, Demeczky uram ő kegyelme mondotta, hiszem látod hová viszem, s ezzel csak bement a saját házához.

Testis. Relicta vidua Georgii Hluboky, annorum circa 30, jurata examinata fassa est per omnia nihil.

14. Testis. Relicta Jóannis Gombkötő alias Aszalay, jurata examinata fassa est nihil.

15. Testis. Joannes Gombkötő, Ruttkay annorum circa 40, juratus examinatus fassus est. Ad generalia puncta : Ad 1 et 2. nihil. Ad 3. Hallotta Baxai Gáspár István feleségétül, hogy Dobay Mátyásné asszonyomnak szekér kenőben küldött volna levelet a fia ifjú Holló Zsigmond. Ad 4. 5. et 6. nihil. Ad 7. Rász vargánétül hallotta, hogy mikor az várost feladták, valamely német asszony egy kosárban küldött volna Sréternéhez holmi portékát, de micsodaféle jók voltak nem tudja. Ad specialia nihil scit.

16. Testis. Andreas Nyíry, annorum circa 50, juratus, examinatus fassus est totaliter nihil.

17. Testis. Joannes Arka, annorum circa 40 juratus examinatus fassus est similiter nihil.

18. Testis. Rudolphus Steinberszky annorum circa 33, juratus examinatus fassus est. Ad generalia puncta : Ad 1. nihil. Ad 2. Wenceslao Casimiro Smidler kereskedő embernek Morvában adós ez fatens = fl 742. 95. Item Conrad uram is adós baraszlai embernek : Christianus Veisznak fl 41. 58. Ad 4. Az Fölgyász utczában lakó mézeskalácsos Jakab nevű legényétül hallotta ez fatens legénye, hogy midőn tavaly esztendőben Beöd tájára occurált vala az nemesség és labanczság, bizonyosan tudta volna ezen mézeskalácsos legény hogy eljöjenek s mi akaratjuk volt. De caetero nihil. Ad specialia quoque nihil.

19. Testis. Joannes Szabó Nagymibály, annorum circa 30, juratus examinatus fassus est ad omnia nihil.

20. Testis. Martinus Szabó Mikesey annorum circa 30, juratus examinatus fassus est similiter nihil.

21. Testis. Stefanus Hécsey alias Szöcs annorum circa 40 juratus examinatus fassus est nihil.

22. Testis. Andreas Szeker, annorum circa 29 juratus examinatus fassus est. Ad generalia : Ad 1, 2, 3, et 4. nihil. Ad 5 tudja, hogy János deák strázsamester uram, a Nyáradi háztúl sütő tekenőt, sajtóhoz való eszközöket vitetett maga szállására. Ad caetera nihil. Ad specialia : Ad 1. nihil. Ad 2. Vendégi Tamás és Demeczky Mihály uramékkal együtt lévén ez fatens, tudja, hogy az confiscatiókor Ránk nevű faluban némely részt, s nem csak a maga portióját hagyták volt meg Dobay Mihályné asszonyomnak. Ad 3, 4, 5, 6, 7, 8. 9. 10 et 11. nihil. Ad 12. tudja hogy Olasz Jacabtúl, a nemes városházához pecsét alatt vittek egy ládát a város feladásakor, miért, nem érthette. Ad 13. nihil.

23. Testis. Michael Sárossy, annorum circa 30 juratus examinatus fassus est. Ad generalia puncta : Ad 1, 2, 3, et 4, nihil. Ad 5, tudja, hogy midőn az öregbik Holló Zsigmond ja vait Draheim uram s Iglódy Mihály deák uram, és a nemes város részéről Rozgonyi Lakatos János és Váncsay Balázs uramék lévén coafscatorok, Demeczky Mihály uram is ott forogván, kassai bor találtatott, circa vasa Nro. 11. Egyéb jők mindenestül mik voltanak, ez fatens nem emlékezhetik reá, hanem Fülep Rusznák ott való házigazda tudná jobban azokat. Tudja mindazáltal ez fatens, hogy Draheim Wilhelm uram a Holló Zsigmond ezüstös nád pálczáit, velencei kristály szép üvegeit, és pince tokjaiban is nem csak egyet vitetett maga számára házához. Hallotta Iglódy Mihály deákné asszonyomtól hogy az ő kegyelme ura is vitt volna onnan magának egy olyan úrnak való aranyos eszközt tokostúl, melyben ezüst fül és fogvájó s nyelv vakaró, pugillaris, penna csínálós kés, és ollócska voltanak. Az Feltmajer pedig, ki most Eperjesen lakik, kérte volt el kölcsön a Holló egyetmási közzül, egyben járó 12 ón tálat, restituala volt-é nem érthette. Az bolyári és Ránk nevű faluknak felosztásakor ezen fatens is jelen lévén tudja nyilván, hogy noha ezen jószágnak a hasonfele jutott fiscus számára; mindazáltal ezek is mind az Guldenffinger, és Gombos Imre részeivel együtt Dobay Mátyásné asszonyomnak szolgáltanak mindaddig, míg Draheim

uram az praefectusságot viselte. Ad caetera nihil. Ad specialia quoque per omnia nihil.

27. Testis Georgnis Maux Szőcs annorum circa 44 juratus et examinatus fassus est nihil.

25. Testis. Catharina Kékedy relicta Joannis Gombkötő alias Lengyel, annorum circa 30 jurata examinata fassa est nihil.

26. Testis. Relicta Georgii Semptey, Sophia Sárossy, annorum circa 50 jurata examinata fassa est. Ad generalia. Ad primum. Midőn kiküldték vala Becskereki Ferencznét, bagyott ez fatens asszony gondviselése s keze alá egy általagban holmi vas szerszámot, egy süítő teknőt, két üres hordót, három üres és sarkak nélkül való ládákat. Ad caetera nihil. Ad specialia etiam puncta nihil.

27. Testis. Susanna Détsy, relicta vidua Jacobi Gombkötő, annorum circa 40 jurata examinata fassa est. Ad generalia : Ad 1 et 2. nihil. Ad 3. Hallotta Dobay Mátyásné asszonynak szájából, hogy az fiának ifjú Holló Zsigmondnak, leveleket küldött volna. Ad 4. Hallotta azt is Dobay Mátyásné asszonyomtól, hogy urunkat és az magyar hadakat átkozta, azt mondván, vesztette volna el Isten ő nagyságát mind népeivel együtt, és hogy biztatta magát azzal Dobayné asszonyom, hogy nem sokára másképen fordúlna az állapot. De caetero nihil. Ad specialia quoque nihil.

28. Testis. Catharina Szabó relicta Samuelis Eötvös Komáromy, annorum circa 24 jurata examinata fassa est. Ad generalia nihil. Ad specialia : Ad 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 et 12. nihil. Ad 13. tudja, hogy Wilhelmné asszonynak Cziglay uramnál egy ezüst párta övecskéje volt, s munkájáért Zöld Jánostól pénzt küldött, de Cziglay uram kiadta-é, nem érthette.

29. Testis. Stephanus Bozics, annorum circa 36, juratus examinatis fassus est. Ad generalia. Ad 1 nihil. Ad 2. Tudja, hogy Bajnóczy Sigmundnak a Csermelyében, Czejberlik Bártfai János deáktól, in fl 20 exequáltatott egy darab parlagos szőlleje vagyon. Az Klastrom utczában házrésze is volna felesége után, de mi karban légyen nem tudja az fatens, mivel az felső kapunál lévő késcsináló is contradicált volt ezen házrész iránt. De caetero nihil. Ad specialia puncta per omnia nihil scit.

30. Testis. Dominicus Caprarij annorum circa 24 juratus examinatus fassus est. Ad generalia puncta : Ad 1, 2, 3, 4, et 5. nihil. Ad 6. tudja, hogy Demeczky Mihály uram ládát vitt az barátok klastromába itt Kassán; mivel szemeivel látta, de kinek miye van benne, nem tudja. Ad caetera nihil. Ad specialia quoque nihil.

31. Testis. Gottfrid Bogdány, annorum circa 23 juratus examinatus fassus est, ad omnia interrogata nihil.

32. Testis. Georgius Jankó, annorum circa 36 juratus examinatus fassus est. Ad generalia. Ad 1, 2, 3, 4, 5, et 6. nihil. Ad 7. tudja, s látta, hogy Dobay Mátyásné asszonyom, Pásztóhiné asszonyommal együtt, az város feladása után borokat vitettenek ki, mind csak bor volt-é, egyébféle jókon kívül, nem tudja. Ad specialia nihil.

33. Testis. Laurentius Bodnár, annorum circa 50 juratus et examinatus fassus est ad omnia nihil.

34. Testis. Thomas Vaska, annorum circa 45 juratus examinatus fassus est similiter nihil.

35. Testis Juditha Balog, consors Joannis Zöld, annorum circa 36 jurata et examinata fassa est. Ad generalia nihil. Ad specialia. Ad 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 et 12 nihil. Ad 13. Cziglay István uramtúl kiváltván ez fatens asszony egy ezüst pártá övecs két csak tegnap úgy mint die 11. praesentis Maji adta kezéhez Wilhelmné asszonyomnak. Zálogba is vagyon borok vételére felvött pénzben, úgy gondolja Illésfalvy István uramnál nyakban való szép gyöngyei. Hallotta, hogy ezen pap urnak a szolgálója késérte volna ez interesre való bort is Wilhelm uraméktúl az ő kegyelme szállására. Hallotta azt is, hogy az Kovács utezai mézeskalácsosnénál Évánál is négy arany gyüreje és szoknyája volna zálogban Wilhelmné asszonyomnak, ha eddig ki nem váltotta volna.

36. Testis. Relicta Bartholomaei Kucsabovics, Susanna, annorum circa 36 jurata examinata fassa est, ad omnia nihil.

37. Testis. Relicta Joanni Szili Catharina annorum 38 jurata examinata fassa est nihil.

38. Testis. Stephanus Cziglay, annorum circa 30 juratus

examinatus fassus est. Ad generalia : Ad 1, 2, 3, 4, 5 et 6 nihil. Ad 7 hallotta hogy ez előtt mintegy két esztendő tájban az Potturnyai Boldizsár javait boros hordókba vitték volna ki, de az tisztek észrevévén visszahajtották ; kicsoda gondviselése alá, s mi volt, s hová lőtt nem érthette. Ad specialia. Ad 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 et 12 nihil. Ad 13 vallja, hogy Draheimné asszonyom csináltatott volt egy ezüst övecs-két vele, és tegnap, úgy mint 11. praesentis Maji váltotta ki tőle, a minthogy mindjárt el is vitték.

39. Testis. Joannes Novák, annorum circa 40 juratus examinatus fassus est nihil.

40. Testis. Consors Joannis eja, annorum circa 30 jurata examinata fassa est. Ad generalia puncta. Ad 1 et 2 nihil. Ad 3 küldött az ura neki levelet (labancz lévén) ide Kassára borokért jövő lengyeltül. De caetero nihil. Ad specialia quoque per omnia nihil.

41. Testis. Stephanus Kassai eötvös, annorum circa 50 juratus examinatus, ad omnia fassus est nihil.

Ezen praespecificalt tanúknak ilyenképen előttünk tölt liték után való vallásokról nagyobb bitelnek és bizonyosság-nak okáért megnevezett városi uramék ő kegyelmek is coramozván pecséteink, s kezem írása alatt, adtam kegyelmes uram fiscusának ez testimonialis inquisitoria levelemet. Cas-soviae die 15. mensis Maji Anno 1685.

Idem qui supra

Samuel Nagy m. p.

(L. S.) Coram me senatore

Székely Johannes m. p. (L. S.)

Coram me

Stephano Sárossy m. p. (L. S.)

Ezen jegyzőkönyvhöz van csatolva egy czédula, mely Czetto Péter adós-ságait foglalja magában, így hangzik : Czetto Péter olasz kereskedő em-bernek maga specificatiója arról, kinek mennyivel adós :

Cristian Graif fon Breszlav	fl 299 „ 37
Gosper Ravsneier fon Eperies	fl 549 „ 33
Cristias Vais fon Polen	fl 174 „ —
Wenzislav Cintler in Meren	fl 327 „ 19
Augustin Richter in Meren	fl 80 „ 8
Matias Cuis fon Bresel	fl 44 „ 21
Sigemont Zimmermon fon Eperies	fl 151 „ 52

Martin Long fon Eperies	fl 129 „ 12
Cristian Seidel vert Isabel fon Bresel	fl 987 „ 58
Gezi Jspán	fl 700 „ —
Szemerin fon Eperies	fl 400 „ —
Sorzegy Paol fon Cossia	fl 284 „ —

XXII.

Szolgálok kegyelmednek.

Kegyelmed leveleit vevén, mind urunknak ő nagyságának mind az uraknak elő adtam, megolvassván egyenlő tetszésből ez lett a conclusum. Minthogy ő nagyságának portárul s egyéb-
innen is érkeztek újabb oly tudósítási, ő nagysága az urakat és a delegatusokat ad 25. praesentis Maji hivatja ide Fogarasban, megvárván azt az üdöt a havasalföldi vajda követje is, és noha Inczédi Mihály uram felől vice ispán uram semmit nem ír, de notarius urum írja, hogy az alsó járási szolgabíró ő kegyelmének már eleiben küldetett, várván ő kegyelmét is akkorra ő nagysága. Kegyelmed is akkorra minden nála lévő requisitumokkal, akkor úgy mint 25-dik Maji Fogarasban compareáljon.

Tökölyi uram ide igen kezdett vala fenyegetőzni, igyekezett károkat tétetni az ő nagysága birodalmában, azon hírek is négy öt napoktól fogva megszűntek. Vallis uram igen kezdett exorbitálni a mi kegyelmes urunk ő nagysága s ez haza hozzájuk való jó maga alkalmaztatásával, úgy látszik egészben bolodoknak akar tartani bennünket. Isten kegyelmedet vissza hozván, az dolgok is minden felől naponként világosodván, mindenekről kegyelmed lument vehet. Többet íratnék kegyelmednek, de exacerbatus vagyok, szintén indulni is akarván házamhoz, mivel gyermekeimben heten is vannak himlősök. Isten éltesse kegyelmedet Fogaras 16. Maji 1685.

Kegyelmed szolgálja bátyja

Teleki Mihály m. p.

Kivül : Tekintetes nemzetes Vajda László uramnak posta mester kedves öcsém uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilacium Transylvanicum* VIII. kötet.)

XXIII.

Kegyelmes uram.

Kis-Várdáról 13. praesentis datált méltóságos levelét nagyságodnak tegnap késő estve vettem, noha már is ez iránt asszonyunk méltóságos parancsolatját vettem volt, kihez képest is azonnal elküldöttem az hadakért, az mint is szintén most érkezhettek ide Ónodhoz ; nagyságod parancsolatja szerint ma megindulok, azon is leszek siessék, és az mire Isten segít tehetségem szerint hátra álló ne legyenek. Az ónodiak szép csoporttal vagynak, azonkívül az mely két sereg az Tiszán jött át velem, az is itt vagyon ; az szendrei tisztok hol legyenek a föld alatt-e nem tudom. Eddig semmi tudósításokat nem vehettem. Gorzás Mihályt alázatosan kérem ne neheztesse utánam küldeni, hadd annyival is inkább gyűlhessen össze az szendrei sereg. Továbbra pedig mit fog parancsolni alázatosan elvárom nagyságodtól. Kivánom ezzel, levelem tanálja szerencsés órában és jó egészségben nagyságodat. Ónod 17. Maji 1685.

Nagyságod alázatos szolgája

Petrőczy István m. p.

Külső czím : Méltóságos fejedelem Theököly Imre jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan írák.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

XXIV.

Méltóságos fejedelem, nekem nagy jó kegyelmes uram.

Kegyelmes uram az szomszéd ellenség annyira ránk szokott, majd minden másod harmadnap az vár alá jön ; ezelőtt negyed nappal ide szorúlt szegény nemes embereknek kintjáró lovait, marháit kit az idén szerzetek volt, takarítván, elhajtották. Ujabbán ma szatmáriak és csesediek gyalog harmadfél százan lovas mintegy 30 Döge nevű falu mellett való víznél levő cserében lesben állván, Szántó János nevű Vay uram ezerebeli egyik hadnagy katonáinak lovait haton vagy heten

felfogván vele megindultak, kiknek után menvén itt levő bücsületes nemes emberből álló nagyságod híveivel és az kevés számú gyalogokkal az lesből kiomolván bennünket megnyomtanak s hátunkon ellenkezve csaknem az városig hoztuk őket Dögtől. A szegény Komáromi félvén porkoláb hajdani dieséretes próbái szerint akarván magát viselni (kit akaratomon kívül cselekedett) az gyalogokkal az várból kiment, harmad magával elfogták, magamnak két fegyveres lovat megölték, Krucsai Márton uramnak több lovait Debreczennél elnyervén még egy maradt volt megölték, kívül kiépülését nem is remélhetni. Az ellenkezés közben adódott oly szó is : tudjuk az várdai erő mennyi legyen, azért igen comminálkodnak ; nagyságodat azért mint nagy jó kegyelmes uramat alázatosan kérem ezen okokra nézve az praesidiumát felesebb haddal muníltatni méltóztassék. Elfogott szegény öreg porkolábot, ha nagyságod kegyelmessége járúlna hozzája, az itt való német rabon az ki bavariai herczeg hadában egy kornyéta alatt strázsamester volt érette adnám, ha érette kiadnák. Kiről is nagyságod kegyelmes választ alázatosan elvárom, minthogy tartok attól, ha kitanulják nagyságodhoz Komárom megvételekor mutatott hűséges cselekedetét, kiért elhitem nevezetes halált szenvedne nyavalyás. Ugyan ezen ellenkezésben Besenyői Zsigmond uramnak az puská kezében elszakadozván az por és puská csúje igen megvesztegette ő kegyelme kezét, kiről elhitem maga is írott ő kegyelme nagyságodnak ; kegyelmes uram az meggyűjtött 60 gyalogokkal nagyságod kegyelmes dispositója szerint intentomát nem vihettem végbe, úgy is látom kegyelmes uram az Nagy András serege nem akar megszakadozni ; ezzel kívánom Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Datum Várdae die 19. Maji A. 1685.

Nagyságod legkisebb alázatos szolgája

Tarczali Ádám m. p.

P. S. Kegyelmes uram az megemlített labancznak gyalog mintegy száza Veresmart felé ment, praedicator házánál ládákat vertek fel, lovas mintegy 16, az révben ment, nagyságod híveinek mondván magokat, hajókat hozattak volna által, de az hajdúk, kik az révet őrzik megismerték őket, csak

összelövődöztek az Tiszán által s onnét visszatervén, az hidakat, kiken nagyságod az rév felé innét által ment, elhanyagták, gerendáit elvagdalták.

Külső cím: Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre nekem nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan írá

(Eredetije a m. kir. kam. levéltárban.)

XXV.

Méltóságos fejedelem nekem nagy jó kegyelmes uram!

Micsoda leveleim jutottak kezemhez Eperjesről, azokat nagyságodnak sietve elküldöttem, Feltmajer uramét felszaksztottam, gondolván oly dolog lehet benne, a kirül magam tehetek. Ma ujjobban küldök ő kegyelmekhez, ha ugyan semmiképen nem bíznak is erejekhez, hogy hosszas avagy egynehány napig való obsidióval fárasztatnák Szebent, még is menjenek alája, és adják valami jeleit, hogy obsideálják, mert akár micsodás obsidio legyen az, ugyancsak nem veszi tréfára Sulcz, dato sed non concessio, ezer ember volna benne, hiszem az mind ki nem jön, de kiváltképen másfél százig való lovasa sem lévén, a miá Orkután ellehet a had; 17. írott nagyságód levelét az estve későn vettem, a kiben egri passa levelenek mása volt includálva, én inkább hiszem, hogy a török segítség ha nem in tanta quantitate is, de eljön, mert se hithez se becsületéhez nem férne nagyságodat tovább is a nélkül hagyná; nem búsulok én kegyelmes uram semmin úgy, mint a kenyéren, mert pénzért sem kaphatni gabonát. Ezek után Isten oltalma alá ajánlom nagyságodat és maradok nagyságodnak mint kegyelmes uramnak

Kassán 19. Maji 1685.

Alázatos szolgája

Faigel Péter m. p.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

XXVI.

Méltóságos fejedelem nekem nagy jó kegyelmes uram.

Mit irt nékem Feltimájér uram azt magyarra fordítottam, és nagyságodnak kegyelmes uram his inclusis megküldöttem ; de megírtam ő kegyelmének ne búsúljon, mert nagyságodtól vagyon válaszom, hogy nagyságod sem kívánja, siessünk avval az obsidióval, ha erőnk nincs, de az jövő héten jobban összevegyülvén a had, azon leszünk oda meheszünk, noha most is meglehetett, mivel Petrőczy uram ő nagysága is Szűcs János urammal el érkezett, és tegnap estve szállott Gyűrkihez, de mivel tudtam, hogy már Géczy uram Stropkó felé megindult az ágyuk után, tehát ugyan tegnap estve póstát bocsátottam ő nagyságához, hogy siessen Hanusfalvához és ott conjungálván magát, a mire segíti Isten ő kegyelmeket, mi-hent megtudom sietséggel értesére adom nagyságodnak. Jánoki Sigmond uramnak szóló levelet is vissza küldöttem, a melyet azért szakasztottam fel, gondolván talán nem jól intituláltatott, mivel sehol itt hírért nem hallom, de ugy látom csak az a fogyatkozás, hogy nem ide kellett volna azon levelet elküldeni. Ezeknek utána Isten oltalma és kegyelmes gondja viselése alá ajánlom nagyságodat és maradok nagyságodnak mint kegyelmes uramnak

Kassán 20. Maji 1685.

Alázatos szolgája

Faigel Péter m. p.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

XXVII.

Méltóságos fejedelem nekem kegyelmes uram !

Patakról 18. praesentis kelt nagyságod méltóságos parancsolatját mai napon kapuzárat előtt alázatosan vettem. Az elfogott dragony oda küldése hogy alkalmas időben esett, igen akarom, hittesse el nagyságod magával valamit elkövethettem annak elmúlója nem voltam, ennekutána sem

leszek. Isten kegyelméből még eddig az ellenség se nagyságod levelét, se nagyságod híve levelét el nem fogta, olyan embereim vagynak, noha az egyike megadta az árát, fejét vették, másikat itt gyógyíttatom. Az mely hadakat rendelt nagyságod, fordított Ungvár alatt levő ellenségek distractiójára: Ottlik Vay uraimék voltak; ez elmúlt péntekén Ungvár alatt azt megírtam nagyságodnak minemű emberséget tettek, egy rabot hoztak egy németet vágta le. Bővebben szóval, írván nagyságodnak ha csak itt lesznek az dolgok jobban be nem tekint nagyságod az dologban; mai napon kijövő emberem beszéli, annyira befurta magát az ellenség a köfalhoz, puskával semmit nem árthatnak az várból hanem követ a mit eltehetnek rajtok azt el nem mulatják. Ugyan azon vittem be Sadányi seregét, szóval üzent Galambosi uram hogy keményen fogtak az dologhoz, Galambos uram ő kegyelme nagyságodnak szóló leveléből megérthette nagyságod, azt kit mai napon ki hozott emberem Ungvárról, melynek elküldését kapitány Radics András uramnak recomendáltam. Ugy látom kegyelmes uram az ellenség senkitől nem fél se distractióktól, ha csak nagyságod maga be nem tekint a dologban. Ugy írom nagyságodnak mint igaz alázatos híve maholnap oda lesz Ungvár, mennyi hadat rendelt nagyságod, ide mit próbáltak. Ez elmúlt szombaton kapitány Torma uramat küldték Munkácsról próbára, visszament (itt jóllakván) két zászló alját küldte Krasznára hogy vágót, élést hajtának ide, innét is 30 hajdút küldtem vala velök 17 lovast, egy vágót sem adának ide, mind Munkácsra hajtották, olyan embereket rendeltem vala velök, nem tehenet, ökröt de ellenséget vághattak, hozhattak volna. Itélje meg nagyságod micsoda hadak ezek! ha csak közelebb nem jó nagyságod, nagy veszedelemtől tartok. Ezek után hozza Isten nagyságodat szerencsésen. Szerednye 21. Máj 1685.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgája
Rádai László m. p.

Nagyságodat alázatosan követem az alkalmatlan írásról, ha a mai napon eret nem vágattam volna magamon, holnapi napot nem értem volna.

Külső cím : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököli Imre nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatos íram. Cito citius, citissime.

(Eredetije a m. kir. kam. levéltárban.)

XXVIII.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Utolszori levelemben írtam volt kegyelmes uram nagyságodnak, hogy debreczei emberek lévén itt, azok által nagyságodat tudósítom. Egy Bonyhádi János nevű embert expedált volt az tanács, más egy Szabó Péter nevű emberrel, az ki csak ekkor érkezett Bécsből Várad felé jöven egy tatár posta késérte ide őket. Mikor szemben lőnek Maurocordatus urammal, magam is jelen voltam, kérdé Bonyhádítól, micsoda kívánsági vadnak; mondá, hogy első kívánságok az, hogy hatalmas császár ennyi ideig való igaz hűségekért adná hatiserifét nékiek, 2. adójoknak relaxatióját kívánnák, avagy csak mostani esztendőben, 3 Egré (Égerbe) négy ezer kila lisztet kívánnak most ujjobban tőlök, annak remissioját, 4. eddig való szokás kívül ugyan Egerben minden hétre négy száz dolgot kívánnak és száz szekeret, arról is paranssolnának, arra nekinszerítsék, és egyéb vecturáktól is lennének immunisok. Az hatiserif dolgából kegyelmes uram nem tudván mi formában akarják extrahálni, mind magoknak megmondottam, Maurocodatus uramat is megkértem, valamit olyat abban ne elegyítsenek, az mely nagyságodnak és az nemes országnak praejudicáljon, fogadá, hogy olyan dologban nem avatja magát, mivel nagyságodhoz köteles, sőt mind ezeknek nagyságod hírével kellett volna lenni, mondottam az debreczenieknek; ők azt mondák én nekem, embereket küldöttek nagyságodhoz és mindeneket értésire adtak nagyságodnak. Tökölyi uramnak ujjobb postája is érkezék tegnap előtt, most két rendbeli van itt. Csizsár az első, mind császárnak, fő és több divány ülő vezéreknak, muftinak, réz effendinek mind leveleket hozott volt, mind egyéb dolgai felett segítséget solicitál, Sulczot hogy ferverje, emberei hirdetik, hogy ígírték volna öt ezer lovast, öt ezer gyalogot; sőt minden várába

praesidiumot kér, mivel az egyéb praesidiumhoz nem bizhatik. Az utólsórit Saiinnak mondják, az is újjobban sürgeti az segítségét. Az kapikihája kegyelmes uram össze veszvén az tolmácsával Rác Györggyel, ki az tavalyi kapikihája mellett is itt benn lakott, oda hadta, és én intmuálván neki, hogy az nagyságod hűségire menjen ki, már rá igérte magát, s hogy hitelesebb legyen, erős hűtellel nagyságtok hűségire megesküttetvén reversalist vettem tőle, melyet his inclusis nagyságodnak küldöttem; fizetése hátra lévén bizik ahoz, ha valamit vehetne az kapikiha fizetéséből, de ha lesz is, ha nem is, hova hamarabb kimegyen nagyságodhoz. Az mint irtam nagyságodnak, az császár oda van kertekbe mulatni. Az fővezér beteg, házból ki nem jő, cura alatt vagy. Tartsa meg Isten nagyságodat jó egészségben. Drinápoly 2. Maji 1685.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Gyárfás Pál m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilacium Transylvanicum* II. köt.)

XXIX.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Ezen órában érkezék Galambos uram levele, a melyet in specie nagyságodnak elküldöttem, noha tudom, hogy mind Galambos uram, s mind Radi uram nagyságodat tudósította, de én is kötelelességemnek meg akarván felelnem, pusztá formán Baresi uram által nagyságodnak akartam tudtára adnom, Istennek neve dicsértessék, hogy ily kegyelmességét mutatta hozzánk, az mint lehetett provideáltunk ugyan, de Isten tudott arra is gondot viselni jobban. Az Istenre is kényszeritem nagyságodat, hogy ennek utána Ungvár és Szeregnyéről tegyen oly provisiót, reám ne fügeszszék magokat (magokat), mert énnekem Munkács is elegendő gondot ad, csak ennek tehetnék eleget; mert mind az két helyről az ő intentiójok szerint nem provideálhattam az mint magam is akartam, volna, engem

kárhoztattak, ellenem protestáltak ha valami non putarem éri őket; pedig Isten most egyszer megmentette veszedelemtől, kiért Istenemet is áldom, ennek utána mindenik hely békességnek idején, a mennyire lehet provideáljon magárúl, tudom nagyságod meg is írja ő kegyelmeknek. In reliquo nagyságod kegyelmes gratiájában ajánlja magát nagyságod alázasztos szolgálja

In arce Munkács die 22. Maji 1685.

Radics András m. p.

Külső cím : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íram alázasztosan.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XXX.

Szolgálók mint jóakaró komám uramnak kegyelmednek.

Istennek kegyelmességéből ezen órában szabadulánk fel az obsidio alól, szalad az ellenség, tudja kegyelmetek mi kell hozzá, kit el se múlasson kegyelmetek. Az Istennek ebben kiváltképen való kegyelmességét tapasztalván, tovább is elhittem Isten gondot visel rólunk. Isten kegyelmeddel. In arce Ungvár die 22. Maji 1685.

Kegyelmednek szolgáló jóakaró szolgálja komja

Galambos Ferencz m. p.

P. S. Olyan szó esett köztünk : az török megverte oda fel az németet.

Külső cím : Tekintetes s nemzetes Radics András uramnak etc. (titulus) jóakaró komám uramnak ő kegyelmének.

(Eredetija a m. k. kamarai levéltárban.)

XXXI.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Az debreczeniektől írtam volt nagyságodnak 21. praesentis, melyet általok meg is küldöttem, de eddig még el nem

boesáták; Maurocordatus uram 22. praesentis jelenté, hogy Tökölyi uram nagyságod ellen panaszt tött az fővezérnek, hogy minden Erdélyben lévő jószágit nagyságod elvette volna. Melyre én azt felelém. Az én kegyelmes uram ő nagysága semmi törvénytelen dolgot nem cselekedett, mint tartotta, nevelte, promoveálta, a keresztyén világ tudja (de azt mondja a fényes porta, maga is tudja) sőt mindennekben kész lett volna az én kegyelmes uram ő nagysága az porta tekintetiért békével vele alkunni, de respuálván, ma is ő nagyságát vádolni becssteleníteni meg nem szűnik, kihez képest már sok alkalmatlan cselekedeteit tovább nem szenvedhetvén, minthogy erős keze írása és pecsége alatt adott reversalist az én kegyelmes uramnak, hogy ha valaha ő nagysága ellen való dologban elegyíti magát, eo facto erdélyi jószágát elveszesse. Így az országnak régi rendes törvénye és canona szerint az ország közönséges gyűlésére evocáltatta és az maga tette törvénye szerént íteltette meg. Maurocordatus uram azt mondja, még is halasztani kellett volna most ő nagyságának ez dolgot, mennyi ideje, hogy azt a reversalist adta? Én azt nem láttam s nem tudom (mondám) mennyi lehet. Azt mondja, az mint eddig haladott, úgy még is haladni kellett volna, míg az dolgok csendesedtek volna, hanem ird meg ő nagyságának, még is halaszsa. Én mandám: annak már haladni teljes lehetetlenség, mert az ország gyűlésének vagyon már három hónapja, annak eddig teljes vége van, mert az diaeta után tizenötöd nappal executióba vétetett és egy ország tötte törvénye hogy fordulna fel fenékkal? holott mi eddig szulván Szulimán idejétől fogva minden rendes törvényeinkben, kanoninkban megtartottunk, sőt az hamis instantiákkal, vádjokkal az fényes portához eonfugiáltak is, azok is az mi törvényeink szerént íteltetnek meg. Maurocordatus uram azt mondja, nem mondom én azt, hogy törvényeitek felforduljanak, hanem hogy az dolog haladjon. Azt ird meg az te uradnaknak tegyen ő nagysága maga választ felőle. Ezen dolgozat azt mondja, mind bőven megbeszélte Maurocordatus uram az fővezér előtt. Innét 23. praesentis ujobban hivata az kihája, hogy fővezérhez menjünk, el is mentünk palotára szintén az ajtajáig két versen, onnan csak az kiháját hivatá bé, kiküld-

vén ez nagyságodnak szóló levelet, általa azt izené. Tudja azt, hogy nagyságod régiebb, nagyobb s hitelesebbb szolgája Tökölynél, kiben az fényes porta is megnyugott, hanem ő is akár ki legyen ugyan az fényes portához folyamodott, azokat az alkalmatlanságokat nagyságod tegye le, s cselekedjék az vezér parancsolatja szerint. Az kihájának is mondom. Nagyságod semmiben sem okoztathatik, mert kész lett volna barátságosan vele élni az porta tekintetiért is, de ő azt megvetette. Tovább való szólásra kegyelmes uram időm nem adaték. Az tolmácsát kegyelmes uram azon vagyok az debreczeniekkel kiküldjem, az minden dolgokat tud, az melyek idejében forgottak. Nagy búsulásom volt kegyelmes uram, mert harmad naptól fogva mind parancsolják, hogy szolgálomtól küldjem el a vezér levelét, Maurocordatus urammal bizony sokat altercálódttam, hogy nem volt az eddig is szokás, hogy az kapikiha küldözzön levelet, ezután is együtt szokásba jő, azt fogadá, hogy többszer nem lesz, csak most küldjem el, és megparancsolák, hogy mingyárast küldjem az tolmácsomat az tatár postával együtt, az ki választ vigyen az vezér levelére, így kételenítettem elküldeni, jóllehet csak egy is az szolgálaim közül törökök nem tud. Tartsa meg Isten nagyságodat Drinápoly die 24. Maji 1685.

Nagyságod alázatos szolgája

Gyárfás Pál m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*. II. köt.)

XXXII.

Méltóságos fejedelem, nekem nagy jó kegyelmes uram !

Patakról 20. praesentis költ nagyságod méltóságos parancsolatját includált Galambos uramnak ő kegyelmének szóló parancsolatjával együtt mai napon dél tájban alázatosan révén, ítélje meg nagyságod mely postán micsoda formában folytatják az leveleket, kin múlik nem tudhatom. Ungvár iránt hogy tudósítsam nagyságodat, azzal nem is terhelem nagyságodat mert nem szükséges. Ugy tudom Radics és Ga-

lambos uraimék ő kegyelmék bőven informálták nagyságodat mindenekről. Már én tovább csak nagyságodnak kegyelmességét várom, Szerednye iránt tovább való nagyságod méltóságos dispositióját, parancsolatját. Nagy örömmel olvastam nagyságodnak méltóságos levelében, hogy Lőcséről, Késmárkról készülget az németiség. Ugyan kérem alázatosan nagyságodat mint kegyelmes uramat ide ne felejtezzon, méltóztassék nagyságod Szerednyét másra biznya. Ha feljebb nem is bárcsak Kasára avagy Eperjesre mehessek, szegény feleségem, gyermekim iránt tehessek dispositiót, talán éhel haltak meg szegényeknek. Hadnagy Tardi uram iránt való nagyságod méltóságos dispositióját is elvárom. Örömet menne zászlója serege után. Hadnagy Fábián Miklós is itt vagyon 80 hajdujával, eziránt is elvárom nagyságod parancsolatját, méltóságos dispositióját. Győre, Viczije huszad magával vagyon, azonkívül 20 muskátélyos. Mennyi praesidiumot parancsol nagyságod itt hagyni, annyit hagyok. Magam had mehessek nagyságod grátiájából Eperjes felé, Nagy Miklós uram is siet Homonna felé, méltóztassék nagyságod olyan embert rendelni, az ki ennek az várnak viselhesse gondját. Egyébiránt kegyelmes uram jobb formában találja Szerednye várát hogy sem mint én találtam. Inquisitio peragaltatásában fáradságomat nem szánom, csak lehessen időm, egészségem hozzá, az mint megírtam nagyságodnak. Ha eret nem vágattam volna magamon eddig más világra költöztem volna. Ezek után kívánván ez levelem találja szerencsés órában kívánt jó egészségben. Szerednye 26. Maji 1685.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgálja
Rádai László m. p.

P. S. Kegyes uram nagyságod jobb emberre nem bízhatja ennek az várnak gondviselését mint Gehöczy János uramra, igaz ember, resolutus, egy szóval szolgálatra való ember, igaz hűve szolgálja nagyságodnak, tavaly itt létemben is mngmutatta nagyságodhoz való hívségét, ki írt Losonczy András porkoláb seregéből is kitudta. Nem csak porkolábságot de kapitányságot megérdemli azon emberséges ember.

Specialiter recommendálok nagyságodnak. Isten szemben juttatván nagyságoddal bővebben informálok nagyságodat igaz hűségéről.

Külső cím: Méltóságos magyarországi fejedelemnek Thököly Imre nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan íráom.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

XXXIII.

Kegyelmes uram!

Ennek előtte circiter egy héttel is írtam vala nagyságodnak s ugyan bizonyos rosnyai posta által küldvén el levelemet, nem kétlem vette nagyságod; a melyben az akkori itt occuralt dolgokat is felvettem vala. Ez alkalmatossággal mást nem írhatok nagyságodnak, hanem az szendrei labanczság szaporán szokott erre felé kicsapni. Az elmúlt szerdán itt a falu végénél lévő rétekről is, az akkor füvellő vigyázatlan katonáknak elvivék circiter harmincz lovokat, magokban is elfogván nyolezat; ma megint ujonnan szintén kapunyitás tájba a vár alatt lévő erdőből egynehány lovas a faluban ütven be, az mit hamarjában a falusi és a mi majorokbéli szarvas marháiban elkaphatott azt megindítván, én is magam egynehány szolgálammal utánok indultam volt a várból, gondolván, hogy azon katonák, csak valami marhahajtó tolvajok legyenek, azonban a falun alól, egy kápolna nevű erdőcskében lévén a lesek, az onnét kicsapván jól elől vitték vala, úgy hogy elszorítván a vártól Rosnyó felé kelletett magamat vennem, és a várasón által is mind nyomomban lévén alig salválhattam a várasón kívül magamat, az szolgálaimban hármát elvonván melöllem, és más Rosnyó táján füvellő némely katonákban is elkapván egynehányat. Ugyan azok az dernei majorunkból is mind elhajtották szarvasmarháinkat. Úri István volt velek, lehettek két vagy harmad fél százan. Ha az Isten csudálatos képen el nem fordítja innen őket, és valami akadályok nem léssen, az mint hozzá kezdetek hova tovább mind szabadosabban fogják nyargalni ezt az szegletet, a mely által mi is annál is inkább kifogyunk mindenünkből. Ezeket akarám nagyságod-

nak alázatosan értésére adnom, a többiben referálok magamat minapi írásomra és fejedelmi kegyelmességében ajánlván magamat, maradok holtig nagyságodnak kegyelmes uramnak Kraszna 27. Maji 1685.

Alázatos szolgája

Andrássy Péter m. p.

Külső czim : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

(Eredetije a m. k. kamarai lévéltárban.)

XXXIV.

A Messiást valló nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme stb. stb. Mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönetünkkel jelentjük kegyelmednek, hogy a német és lengyel ellenségtől való félelemből következett kegyelmed levele menvén emberével együtt a fényes portára, értekezvén arról tőlünk a porta, megparancsolta fővezér urunk ő nagysága által, hogyha valami sordidus ellensége vagy hatalmassága országának kárára igyekeznék, megvilágosodván, a mint az idő kívánja, minden interveniálható kártól oltalmazza isten segítségéből mindenképen, ez okon kellett kigyelmednek írunk : kihezképest küldje kegyelmed egy tanult meghitt emberét hozzánk, ki által a megnevezett sordidus ellenségek igyekezeti felől tractálván mind a segítség érkezhessék, s mind az interveniálható kár az ő idejében hatalmas császáruk hadai által megelőztessék. Isten békessége a jó úton járókkal. Költ a lándor-fehérvári mezőn.

Hálepi főtiszt

Ibrahim passa

Oldalt : Ibrahim passa halepi műhafiz névjegye s pecsége.

Kivül : A. 1685. 29. Maj. Hozta egy kapucsi Fogarasban a lándor-fejérvári táborból a szerdától Sejtán Ibrahim passától, arról való levél, hogy ha kíváztatik ő néki meg van parancsolva hogy Erdélyt megsegítse.

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormányzék levéltárában.)

XXXV.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram.

Ez órában érkezett meg Ungvárról egyik emberem, az ki bevitte Sadányi uram seregét, Istennek hála szerencsésen mentenek be, Czöveg is bement nem sokad magával minde-
nestül talán, csak 18-ad magával, Sadári 90-ed magával nagy-
ságodnak szóló levelet is hozott azon emberem, melynek el-
küldését kapitány Radics uramnak recomendáltam. Másik
emberem még od benn maradt. Ha mi bizonyost hoz, éjjel nap-
pal tudósítani el nem múlatom nagyságodat. Tegnap kapitány
Vay s Ottlik uraimék reggel próbáltak Ungvár alatt, az mint
beszéli Ungvárról kijövő emberem, ha idejében megütötték
volna az istrázsát, akkor vizen innét volt 400-ig való labancz
egy lábíg oda vezett volna; egy németet vágtak le, egy ra-
bot hoztak, egy csapásra sem üzték meg őket. Az mint felül-
tette volt az népét Schulez, lóháton voltak egy ideig, aztán csak
megszááltak. Tegnap hadnagy Győre uram ide érkezett vala
80 hajdúval csakhogy egy néhány nappal kapitány Radics
András uram hadnagy Fábiánt 70 hajdúval küldött vala bé.
Ezeket is bevettém volna, de életünk nincsen, mindazonáltal
beszélgettem az hadnagyokkal mivel már többen leszünk, ha-
marébb kiküldhetni vágóért élésért, be akartam vennem őket az
minthogy az felét hajdúságnak be akartam szállitanom az belső
várba derék palotában, másik részét az palányban, ők azon
mindjárt felzendültenek, hacsak mindenikének gazdája nem lé-
szen, ha rendesen nem főznek napjában nékiek, ahhoz elege-
dendő borok nem leszen. Ők nem jöttek be, azok között nem sok
igaz hajdú volt, az kik innét kétszer már kimentek az mikor
legsúlyosabb volt dolgunk, ellenség hírét hallva ide hagyták
az várat. Ítélje meg nagyságod, olyan hiti szegett néppel ilyen
helyen, hogy szorúljon ember. Fábiánnak méltóztassék nagy-
sága iratni egy levelet, hogy tovább is úgy viselje magát alatta
valóival, nem lesz kárára. Az minthogy elejekben adtam, ha
jól viselik magokat meg nem bánják. Radics uram csak resor-
vált hogy pattantyust nem küldhet, ha több élésünk volna, nem
ártana, egy néhányszor irtam ez iránt Radics uramnak, husz

darab sonál többet nem küldött. Ezek után kívánván ez levelem találja nagyságodat szerencsés órában kívánt jó egészségben. Szerednye 19. Maji 1685.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgálja
Rádai László m. p.

Külső czim : Méltóságos magyarországi fejedelemnek Thököly Imre nagy jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan ad assék.

(Eredetije a m. kir. kam. levéltárban.)

XXXVI.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Lőcsei és kézmárki németek elmenő szándékát bizonyosan értvén, (hova forduljon mindazonáltal nem tudhatni) úgy ez labanczság Rima mellé való concursusát hallván nagyságodnak kötelességem szerint alázatosan értésére akartam adnom, lévén a labanczoknál in prodicamento Önöd. Balog István is negyed magával szabadulván dologra ide nem tért, Önödban ment, elhitttem nagyságod udvarlására is sietni fog. De caetero nagyságod kegyelmességében ajánlom magamat. Szadvarae 29. Maji 1685.

Nagyságodnak kegyelmes uramnak holtomig való alázatos szolgálja
Dienes György m. p.

Külső czim : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan írák.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XXXVII.

Kegyelmes uram!

Nagyságodnak mint jó kegyelmes uramnak ajánlom alázatos szolgálatomat, Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencséltesse kívánom szivemből.

Kegyelmes uram már ez előtt való levelem induló felben volt, ma 30. praesentis, mint egy 12 óra tájban az ecsedi és szathmári labanczok minden tartózás nélkül hat avagy hét

százan épen a váraljáig bejöttek, résen lévén a fültünk, jóllehet kegyelmes urunk bizony kár nélkül mi sem maradtunk, de arról nem tehetünk. De annyira vesztegettük őket, és úgy rajtok mentünk, hogy a gátnak szorítván számtalan halálos sebesülésekkel kellett gyalázatosan elmennek; mennyi holt meg eddig benne nem tudhatom, de a sebes benne sok, egyet be is hoztunk benne, az is halálos sebben vagyon, mely azt beszélé, hogy feltették, hogy soha addig nem nyugosznak míg városunkat el nem rontják. Kihez képest nagyságodat mint jó kegyelmes uramat alázatosan kérem, hogy avagy csak az mostani szükséghez képest méltóztassék egy gyalog sereget ide küldeni, és hogy annak quartélya is legyen, hogy csak kenyérrel is élődhessék, mivel kegyelmes uram mostan kíváncsít itt még egyszer az segítség. Az Lövei Ádám uram Kiss Ferencz és Boné András uraim seregeinek sincsen kegyelmes uram quartélyok, az mint más levelemben is írtam kegyelmes uram nagyságodnak. Kegyelmes uram bizza reám nagyságod méltatlan szolgájára (noha kegyelmes uram én ezt nem kívánnám) de olyan dispositiót teszek, hogy sem a szegénység, sem a katonaság nem fog panaszkodni. Tovább is ha mi hireim lesznek, nagyságodat mint jó kegyelmes uramat minden dolgokról tudósítanom el nem mulatom. Isten éltesse nagyságodat jó egészségben.

Datum Kálló die 30. Maji 1685.

Nagyságodnak mint jó kegyelmes uramnak alázatos
szolgája Kállai Nagy András m. p.

P. S. kegyelmes uram ha Vai uram ő kegyelmes akárki
ossza a quartélyt csak legyen mert
másként elhordják őket.

Külső czim : Celsissimo principi domino domino Emerico Theökeöly, partium regni Hungariae principi ac domino etc. domino domino mihi clementissimo.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XXXVIII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom és Istentől ő felségétől is minden testi lelki jókat is kívánok nagyságodnak megadatni.

Az lengyenországi hetmann András Potoczki, Sulcz generálnak írott levelét, adtam vala tegnap pro informatione az nagyságod méltóságos kezében, hogy abból is ismerje meg nagyságod mi iránt vagynak az németek lengyenekkel, jöllehet hogy én, az mikor azt az levelet kezemhez vettem megkérdettem az Merovics szolgájátul, hogy ha nagyságod több leveleket elküldene Sulcz után azon levelet akarná-é és akkor azt mondotta hogy akarja és nem bánja; de már recorrigálta magát és azt mondja, hogy azon levél neki az labanczok ellen uti levél helyett lészen, úgy tudom már nagyságodnak semmi szüksége reá, mert abból világosan és kegyelmesen kitanúlhatta azon dolgot nagyságod, hogy nem csak az magyarok, hanem más nemzetek is nem igen acceptálják némely német dolgokat, hanem alázatosan kérem nagyságodat méltóztassék azon levelet visszaküldeni akár nekem kezemhez akár magoknak azon szolgáltnak. Ne vessenek arra, valami kár éri őket az labanczoktól, hogy azon levél nem léte miá lett. Azonban azon is alázatosan kéri nagyságodat azon szolgálja Merovicznak, hogy az mely 100 hordó.borról tett nagyságod ígéretet nekik, immár az ezer tallér készen vagyon, csak azt tudni akarnák immár hogy az hátramaradott részre meddig várhatja el nagyságod Merovicz urat, az ezer tallér letétele után micsoda nevezetes terminusra adja meg az hátramaradott részét, ezt akarnák örömet tudni, hanem ha nagyságod kegyelmessége méltóztassék azt is általam megjelentetni neki, utóljára mint nagy jó kegyelmes uramnak nagyságodnak kegyelmességében ajánlom magamat alázatosan, de nagy bizodalmosan kérem is nagyságodat régi jámbor hűséges szolgálatomról méltóztassék megemlékezni, és immár ennyi sok időtől fogvást való boldogtalankodásom után kegyelmes szemmel reám tekinteni és kegyelmes promotiojában bevenni. Mind ezeknek utána Isten nagyságodat éltesse szerencsésen boldogúl

minden nagyságod igaz hűvei szerencsésejekre és az enyéimre is. S. Patak die 31. Maji Anno 1685.

Nagyságod alázatos szolgája

Hegymegi Ferecz m. p.

Külső cím : Méltóságos Thököly Imre magyarországi fejedelem kegyelmes urunk ő nagyságának íram alázatosan.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XXXIX.

A Messiást követő nagy fejdelmek dicsekedő öröme stb. mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály!

Üdvözltem után arról akarlak értesíteni, hogy a lengyel fogságban élt ez előtti moldvai vajda Duka halálának híre ide érkezvén, rögtön íram a levelet a végre, hogy a kiváltására régebben s ujabbán küldött pénzt tartóztasd vissza s biztos ember által küldd ide. Külömben tiéd és béke legyen veled!

Drinápolyban.

Oldalt : Kara Ibrahim basa nagy vezir névjegye s pecséte.

Kivü : A. 1685. 31. Maji. A fővezér agája hozta Drinápolyból Fogarashan a Duka vajda pénze felől.

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormányshék levéltárában.)

XL.

Alázatos szolgálatomat ajánlom édes kegyelmes uram nagyságodnak.

Alázatosan akarván most is ez kis levelem által nagyságodnak udvarlanom, kívánom Istentül levelem tanálhassa nagyságodat szerencsés boldog órában és jó egészségben. Én ide csak hiában fáradtam, mivel uramat ő kegyelmét itten nem tanáltam, levelét vettem ő kegyelmének, hogy még eddig sem végezhetette el dolgait, Kassán Dolinai uramat kellett várni ő kegyelmének oda. Édes kegyelmes uram a minémü quartélyozókról szólottam vala a minap is nagyságodnak, hogy Vilban vagyunk, még mostan is Vilban vagynak már régítől fogva

valami Sándor János nevű hadnagy, Ottlik uram hadnagya ; kérem azért alázatosan nagyságodat méltóztassék parancsolni néki menjenek el onnét, mert igen háborgatják az szegénységet ottan, itten is Mikóházán ugyan Ottlik uramnak egy strázsamestere filkeházi emberünket megfogadta és megkötötte, valami vágó marhát kívánt tőlek, penig az egész faluban nincs több 4 jobbágnál, ilyen hatalmasságot követnek ezen az nyomorult jószágon ; uramnak ő kegyelmének penig úgy sem lévén más quártélya ezen a pusztá jószágon kívül s az sok hatalmasok miatt épen elpusztulnak, elégtelenek lesznek arra hogy tarthassák szolgálóinkat, azért méltóztassék nagyságod annak a strázsamesternek is parancsolni, bocsássa el azon szegény emberünket ne kinozza ottan. Mely nagyságod kegyelmességét alázatosan megiszolgálom nagyságodnak. Édes kegyelmes uram az nagyságod tudósítását is várom alázatosan nagyságodtól maga méltóságos ajánlása szerint, hadd tudhassam magamat mihez tartanom. Ezzel ajánlom az szent Isten oltalma és gondviselése alá nagyságodat, magamat penig az nagyságod kegyelmes grátiájába.

Költ Füzér 1. Junii 1685.

Nagyságod alázatos és engedelmes szolgálója

Gróf Theökeöly Mária m. p.

P. S. Szinte hogy elvégeztem leveletem jöve hozzám ugyan filkeházi egy szegény asszony, kinek a fia ugyan kurucz, még is éjszaka ugyan Sándor János katonai való lakodalomra egy tehenét az olból kiloptak és levágtak, hanem kérem alázatosan nagyságodat, hadd elégíttesse meg kárárúl azon szegény asszonyt katonáival ezen hadnagy.

Külső cím : Méltóságos magyarországi fejedelem Thököly Imre jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan íráom.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

XLI.

Excellentissimæ ac Illustrissime Domine mihi colendissime!

Potentissimæ Invictissimæque Imperatoriae Majestatis

Vestrae amandata fulgidissima per latorem praesentium, inquam splendor ejusdem Excellentiae Litteras cum submissione recepi. Mibi praeter omnia supremam negotiorum meorum curam in hoc mundi pelago in id intensum esse fatendum est: ut Fulgidissimae portae ejusdem Imperatoriae Majestatis semper fidelem exhibendo dietim me corroborare, candorisque mei creditum apud eandem Imperatoriam Majestatem et Vestram Excellentiam adaugere possim; eo porro instinctu, ut facies mea ne gutta quidem maculae signetur. Quod autem concernit quondam Vajvodae Duca pecuniariae summae rationem, meminisse possit eadem Excellentia Vestra, quod dum illam summam pecuniariam polonis transmittere destinassent, Excellentia Vestra, haec mihi demandaverat ut facultatem tribueret, tum nam illam pecuniariam (super qua strictum etiam contractum inierunt cum polonis) praefati quondam Vajvodae Duca, subordinatis hominibus per Transylvaniam transferri posse in Poloniam. Quo mandato ejusdem Excellentiae compulsus, liberum eisdem passum denegare haud potui. Alias tam arduo me involvere negotio nequaquam affectassem; scituque meo translatam esse summam illam crediderim. In reliquis autem, velut testatam adusque et deinceps quoque singularem Excellentiae Vestrae gratiam et innatam benevolentiam, coram Imperatoria Majestate fructuose continuare servitiis ne dignetur exoratum volo, foelicesque dierum decursus exopto. Datum in cuxia nostra Alsó Porumbakiensi die 4. Mensis Junii A. 1685.

Excellentissimae ac Illustrissimae Dominationis Vestrae obsequentissimus servus.

Hátára jegyezve: Fővezérnek írt levél paríája Duca pinziről. Porumbak A. 1685.

Eredeti fogalm. az erd. Muz.. (G. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.)

XLII.

Kegyelmes uram.

Ma 7 óra tájban érkeztem ide Ónodban, sok zsibongások után már is csendesedtek, semmi nincs nehezebb, minthogy

kenyeretlenek, minden éléskéjüket az tűz emésztette meg, alázatosan reménykednének nagyságodnak, ha valahonnan kevés gabonabeli kegyelmességgel lehetne nyavalyásokhoz ; én ugyan holnap ki fogok mennem, ha valahol vermes gabonát kaphatok, kiosztatom kezekben, tudom nem fogja bánni nagyságod. Az város egészen el nem égett, maradt meg vagy 40 ház. Elég keserves szegény Ónodi halála, még eddig nem láttam módját hogy kikerestessem az gyilkosokat, noha alkalmasint tudjuk, ki lehetett földadta (?) Nekem úgy hozták kegyelmes uram az felföldi hadakat, nem akarnák Szendrőtől elbocsátani, sőt élést akarnának hajtani számokra, ha úgy vagy, talán még több is valahol próbálni akarnának, noha én teljességgel hitelt neki nem adhatok, udvari kapitány uram jobban fogja kitanulhatni. Az egri török valóban már is kezd abutalni az nagyságod levelével, tegnap Poroszlón egy Szabó János nevű zászlótartómat egynehányad magával vágta le, úgy hallom már 27-dik volt ; ugyan tegnap másfél száz katonából álló sereget is megpróbált, nem tudom ha jó vége lesz-e, nem ártana talán, ha nagyságod íratna nekik, itt magam is mánál tovább nem élhetek, Nemesbék és Csát felé nyomulok az hadakkal, ott fogom megvárni Géczi István uramot, bánnám ugyan ha az török addig is alkalmatlankodnék. Ezek után Isten oltalmában ajánlom nagyságodat. Ónod 5. Junii 1685.

Nagyságod alázatos szolgálja

Petróczi István m. p.

Tegnap Malatinszki uramtól özentem vala nagyságodnak azon levél felől, melyet íratott Szöcs János uramnak az szendrei próba felől, de kegyelmes uram csudálatosképen maradt meg azon levél az tűzben is.

Külső cím : Méltóságos fejedelem Thökölyi Imre jó kegyelmes urunk ő nagyságának íráma alázatosan.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XLIII.

Én Kristóf Péter adom tudtára mindeneknek, a kiknek illik, hogy ennek előtte az német császár ő felsége hadában, nevezet szerint pedig az horvát seregek között lakván s szolgálván, midőn rabbá estem és külömben meg sem szabadulhatom volna, könyörülvén rajtam tekintetes s nemzetes Lippóczy Keczer András uram, sok fáradságos törekedési és költségi után engemet az kassai fogságból kivett és megmentett. Mely ő kegyelmének én hozzám megmutatott irgalmasságáért én is kötelezem magamat, mind ő kegyelmének, mind pedig mind két ágon levő maradékinak és succesorinak örökös jobbagyságra, úgy, hogy ha megházasulnék és gyermekim lennének is, valamint én magam, azok is azonképen ő kegyelmét, s mindkét ágon levő maradékit s successorit fiuról fiura, s nemzetségről nemzetségre tartozzam s tartozzanak szolgálni s urallani, külömbet cselekedvén pedig maga földes uri jurisdictiójával élhessen említett Keczer András uram és minden praesumptusi ő kegyelmének ellenem és minden maradékom ellen. Kinek nagyobb erősségére adtam ezen saját kezem írásával megerősítettett leveletem jóakaratom szerint ez alább megírt becsületes emberek előtt. Költ Kassán die 8. Mens. Junii Anno Domini 1685.

Kristóf Péter m. p.

Coram me Joanne Láng

Coram me Thoma Püspöky

Külső czim : 1685. Kristóf Péter mészáros reversalita.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XLIV.

Illustrissime Princeps Domine Frater, Celsissime Amice etc. Vicine nobis benevole.

Nagyságod méltóságos levelét atyafiságos szeretettel vettük, birodalmunkbeli Komisz Rádul nevű és ott levő Bojér mellet való requiráltatásunkat megértettük, és hogy szolgálát

ide beküldvén javait ki akarta volna vétetni, azomban az mi embereinktől obviáltatván szándékokban megállottak ; mely ember szemtelenül, hogy is búsíthatta nagyságodat csodálkozunk rajta, és sinistra informatióval hogy is mehetett annyira elő dolgában, holott oda küldött böcsületes követeink által mindeneket részünkrül letévén, közönségesen mindnyájokat kegyelmességünkbe vévén meggratiáztuk, azon Bojér pedig más, magánál előbb valóval együtt, ők ketten mint kapitális ellenségink ott is kegyelmességünkkel mint örökös ellenségink úgy bántak, és nem csak ott, hanem azon két embertől sem az fényes porta sem az szerászttyer passa, sem pedig valamit ellenünk elkövethettek, semmit sem mulattak el, mely két embernek mint olyan nyilván való örökös árolóknak, és nem csak az mi időnkben levők, hanem más praedecessorink ideitől fogván nyilván való árolói lévén nekünk és ennek a szegény hazának, nagyságod böles itéletire támosztjuk, ily incurabilis nyilván való árolóknak dolga miben legyen : fiát pediglen többivel együtt, az kik eljöttek, kegyelmességünk szerint jószágokat és mindeneket megadtuk, és több ez haza fiaival szabados exercitiomok vagyon, nincs senkitől semmi bántódások, nem is lészen. Így ez aránt tőlünk lehető és minden illendő dolgokban nagyságod requisitiójára készek vagyunk atyafiságos szeretettel kedveskedni, ez ily nyilván való árolók emberei, hogy jár hassanak s kelhessenek bátorságosan alá s föl, az mint följobb is írók, bölesessége szerint megtiltheti nagyságod. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram diu florentem ac regnantem bene ualere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukorest die 21. Junii Anno 1685.

Illustritatis Vestrae, Fratres, Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Sicularum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino Nobis beneuolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti lev. XXIX. köt.*)

XLIV.

Kegyelmes uram!

Isten az nagyságod fejedelmi székét édes hazánk nemzetünk keresztyén vallásunk javára megerősítvén, minden gonosztól védelmezze, egész méltóságos fejedelmi házával egyetemben.

Én kegyelmes uram az credentia után való várakozással, melylyel is 18. praesentis ért el az tolmács, 20. praesentis jöttem által az lengyel határban, az Tiszán való által költözésemkor egy Szegedi Pál nevű Szakmár vármegyének mostan Bécsben járt követjétől értém, hogy az bavarus 40000 magával offerálta magát az Magyarországon való hadakozásra, ki mellé az császár ő felsége is ad segítséget, Horvátországra is nagy had ment; úgy értém alig ha eddig meg nem szállották Budát, és Érsek Ujvárat. Ma itt Sztrijben fél napot kelle töltenem a solennis processio miá, az kapitánynyal szemben lehetvén, az király ő felsége most Vellimben van, Varsván innen egy mélyfölddel, az hadakat erősen gyűjti, az tatárok ellen való vigyázásra az végekben hadakat küldett, az császár segítségére még eddig csak Lubomirczki keresztes úr ment el egynéhány ezred magával, az király Javorróra indult volt, de hallván török és muszka követeknek jöveleteket, viszsza tért volt Vasvára, az respublicát is hivatván. Az alatt mind muszka mind török követek elenyésztek, visszatértek melyen igen conturbálódott volt az király. Itt uram az elmúlt gyűléskor Absolon Thökölyi uram követje harminczad magával menvén, mind az nagyságod méltóságos neve alatt ment, hogy az méltóságos erdélyi fejedelem követje, melyet orczájára vetvén (megértvén az király) miért cselekedte, egy darabig meg nemmlt, nagy későn azt felelte, bizony meg kell vallani felséges király, nagyobb az erdélyi méltóságos fejedelem méltósága, azért cselekedtem; az török vecseri legatioiban vissza igrte Kamenyiczot és az király hadakozásra való expensáit, csak vonja el magát az kereszténységtől, az respublica nagy részént az expensáért rá hajól volt, de az király azt mondotta, hogy megesküdt, hogy egyetért az kereszténységgel, azért

nem cselekszi az scissiót. Az muszka császár követje ment az királynak, de mivel scissio van köztek, egy ifjú, ez vén vak muszka császárt spoliálni akarja méltóságátúl, subsistált az ország széliben az követ, míg componálnak az császárság felől, s tudhatják kihez kelljen menni; ha az muszka ide nem hajol, az svét király, az brandenburgus, és egy imperiumbeli fejedelem az muszka ellen deputáltattak, az királynak ő felségének két esztendeje, hogy az persiai királyhoz járt követje mostan jött meg, avval ígírte magát az persa, hogy nem csak eláll az török mellől, hanem ellene lészen. Az velenczések az tengeren tizenkét várat vettek meg, az király követjét küldte mostanság az velenczésekhez. Az francziai király subsistált az német ellen való hadakozásban, hanem az angliai királyt koronáztatván meg, arra prospiciál, hogy ha rebellálnak succuráljon néki. Érsek Ujvárbúl úgy hallatik hogy hatvan török szökött az német közé, úgy hallatik hogy sok helyeken az törökök az asszonyoknak is török férfi kontyot tétetnek fejekben, hogy többeknek láttassanak. Ezeket értettem kegyelmes uram Sztrijben és Sztrijig való utazásomban. Ezekkel ajálván Istennek ő felségének kegyelmes gondja viselése alá nagyságotat méltóságos fejedelmi házával egyetemben. Datum in Sztrij Anno 1685. die 21. Juny.

Nagyságod alázatos legkissebbik hive, szolgálja

Balogh László m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino mihi clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

XLVI.

Kegyelmes uram.

Micsoda állapottal vagyon Kállónak mind városa vára, Tolvai Ferencz uram által küldött levelemben nagyságodnak alázatosan megírtam; annak utána is hogy valami én rajtam

elmúlni ne láttassék, az szükséges munkára őket nógattam, s legközelebb most Kis Ferencz mit írjon nagyságodnak alá azatos megküldöttem includálva, bizony kegyelmes uram csak az óra reá ne tölt (telt) mind hely s vitézlő rend oda leszen, ha sietve való provisio felőle ném leszen. Az quartély osztásban is kegyelmes uram nekem csak az nagy böcstelenségem vagyon, im Hatházi uram is mit írjon reám, méltóztassék nagyságod kegyelmesen megérteni, és azt is micsoda rendelést töttem. Én örömet azt követném, az mi igazságosabb volna, az föld népe se exhauriálódnék, a kiben az egész hadi dolognak ereje vagyon, s nagyságod méltóságának nagy aestimatiója. Az első hónapra kegyelmes uram pénzt limitáltam, ha csak patkoltatásra valót is kapjon az katona, Isten az ujat behozván, abrakot fog adni az szegénység és az pénz elmarad, melylyel magát, lovát bizony csak tengeti. Igyekeztem mindenik seregnek olyan falukat adni, jóval rosszszal egyveleg, bizonyossal és bizonytalannal, és oly helyeken valókat mindeniknek, ha csak egyet is, hogy midőn az quartélyért excurrál, egyzersmind az nagyságod ellenségének is ártson, próba alatt kívántatván meg lenni. Leszen-é kegyelmes uram változás ezen quartélyokban vagy nem, nagyságod méltóságos parancsolatját elvárom alázatosan, mert ha tudnám, minden sereggel, s minden tizeddel télre való provisiot tétetnék szénából istálók csináltatásából; soha kegyelmes uram az én vékony ítéletem szerint semmiért jobban az ország nem pusztult el, mint az quartélyoknak gyakor változtatásáért, melyben az szegénység is elbolondult, az vitézlő rend is az mit elvonhatott elvont rajta, de ha tudná kiki maga állandó quartélyát, bizony mint örökös jószágát úgy oltalmazná, az jó disciplina alatt ha egyaránt akarnók kapitányok. Ajánlván magamat nagyságod fejedelmi kegyelmességében, kívánom Isten szerencsésen éltesse s boldogítsa. Kis Várda 23. Junii 1685.

Nagyságod alázatos szolgája :

Vay Ádám m. p.

Külső czim : Magyarországi méltóságos fejedelem Thököly Imre kegyelmes urunknak ő nagyságának nagy alázatosan adassék.

A melléklet így hangzik:

Kállóban, Várdában rendeltetett lovas és gyalog hadaknak sustentatiójára a 1. Junii, anni 1685. rendeltetett quartély eképen vagon.

Menstruatim:

Károly, Majtin, Margita, Diószeg, Porcsalma. Kegyelmes urunk ő nagysága számára vagy valamely véghely szükségére felhagyattak.

Vay Adám quartélya: Tunyog ad flo. 15 búz. cub 5. Konyár ad flo. 10 búz. cub. 5. Kállai Nagy András kapitány uramé. Merk, Mező Terem. Várdában rendeltetett Szántó János serege. Maga quartélya: Mathé Szalka ad flo. 10 búz. cub. 5.

Kerekes László vice hadnagy, és Viczmandi Bernát zászlótartó quartélya. Jánosi ad flo. 12 búz. cub. 4.

Az sereg áll tizenhárom tizedből, kiknek quartélya

Sándor flo. 2 búz. cub. 1.

Hódász flo. 8 búz. cub. 4. vágó 1.

Gebe flo. 8 búz. cub. 4.

Ökörítő flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Sályi flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Rápót flo. 10 búz. cub. 5, vágó 1.

Bagamér flo. 30. búz. cub. 15. vágó 2.

Csenger flo. 15 búz. cub. 7 vágó 1.

Sáránd flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Tépe flo. 70 búz. cub. 5. vágó 1.

Kállai Kis Ferencz serege Kállóban.

Maga quartélya. Szalacs ad flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Zászlótartóé, strázsamesteré Dengelek flo. 8 búz. cub. 4. vágó 1.

Az serege áll tizenhárom tizedből, kiké

Keserü flo. 10 búz, cub. 5. vágó 1.

Szentkirály flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Vezend flo. 4 búz. cub. 2.

Szántó flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Nagyléta flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Gáborján flo. 20 búz, cub. 10. vágó 2.

Asszonyvására flo. 10 búz. cub. 10. vágó 2.

Sámson flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Boné Andrásé magáé Váralj flo. 10 búz. cub. 5
vágó 1.

Zászlótartójáé strázsamesteré Eszteró flo. 8. búz. cub.
4. vágó 1.

Az sereg áll tiz tizedből, kiké:

Bőrvél flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Madarász flo. 30 búz. cub. 15. vágó 3.

Dob flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Tyukod flo. 15 búz. cub. 7. vágó 1.

Derecske flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Vasad flo. 12 búz. cub. 6. vágó 1.

Lövey Adámé magáé Szaniszló ad flo. 10. búz. cub. 5.
vágó 1.

Zászlótartójáé, strázsamesteré, Enderét ad flo. 8. búz
cub. 4. vágó 1.

Az sereg áll tizenhárom tizedből, kiké:

Gálos Petri flo. 15 búz. cub. 7. vágó 1.

Otomány flo. 15 búz. cub. 7 vágó 1.

Vetés flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Torda flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Bajom flo. 20 búz. cub. 10. vágó 2.

Kovácsi flo. 6 búz. cub. 3.

Kiskereki flo. 10 búz. cub. 5. vágó 1.

Esztár flo. 15 búz. cub. 7 vágó 1.

Tokaj Kis Ferenczé magáé Szentpéterszeg ad flo. 10
búz. cub. 5, vágó 1.

Zászlótartójáé, strázsamesteré Irény ad flo. 8. búz.
cub. 4 vágó 1.

Az sereg áll tizenkét tizedből, kiké:

Csenger-Bagos flo. 30 búz. cub. 15, vágó 3.

Berettyóújfalú flo. 40, búz. cub. 20, vágó 7.

Udvari flo. 15. búz. cub. 7, vágó 1.

Szerep flo. 10 búz. cub. 5, vágó 1.

Báránd flo. 10 búz. cub. 5, vágó 1.

Halasi Sámuelé magáé Monostor-Pályi flo. 10 búz.
cub. 5, vágó 1.

Zászlótartóé, strázsamesteré Pér flo. 8 búz cub. 4.
vágó 1.

Az seregé

Feny vagy Vada flo. 2, búz cub. 1.

Szenmiklós flo. 4, búz. cub. 2.

Király-Daróc flo. 10 búz. cub. 5 vágó 1.

Tasnád flo. 30, búz. cub. 15 vágó 3.

Kálmánd flo. 2 búz. cub. 1.

Óvári flo. 10 búz cub. 5 vágó 1.

Tulokd flo. 4 búz. cub. 2.

Hajdú-Bagos flo. 20 búz. cub. 10, vágó 2.

Kaba flo. 20 búz. cub. 10 vágó 2.

Pap Ferencz gyalog hadnagy, magáé Bakonszeg ad
flo 12.

Zászlótartójáé, strázsamesteré Jármí ad flo. 12.

Az seregé :

Piskót

Érsemjén

Henczida

Mikepires

Éradony

Jármí.

Ezekre Nagy András kállai kapitány uram tett limitatiót, az gyalog sereg sustentatiójára.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

XLVII.

Ego Franciscus Julius a Viszenberg juro per Deum vivum, aeternum, Sacrosanctam et individuum Trinitatem, quod cum ego ad humillimam illustrissimi Domini comitis Henrici ab Herberstain, generosi item Christiani Vilhelmi a Kinchen, Serenissimi ducis a Holstain adjutantis pronunc, Dominorum conceptivorum meorum instantiam apud celsissimum Principem Dominum Dominum Emericum Thököly partium Regni Hungariae, eatenus factum accedente gratia et benigna Celsitudinis suae principalis propensione, cum modalitatibus accelerandae praedictorum conceptivorum meorum et meae propriae liberationis, ad loca debita principaliaque, meos ac

praescriptorum interventu de superdatae fidejussionis saepe dictorum concaptivorum meorum expeditus fuerim, me a dato praesentium computando sub decursu quatuor septimanarum in praesentiam praenominatae suae Celsitudinis et memoratorum fidejussorum meorum, ubicunque tandem reperientium et reperiendorum rediturum, compariturum personaliterque constiturum sub fide mea salvifica christiana, parolaque nobili, virtute praesentium juramentalium reversalium mearum compromitto et obligo. Datum Patak die 26. Junii Anno 1685.

Julius Franciscus von Wieszenberg,
Rittmeister von Valeranischen Curasier
Regiment m. p. (L. S.)

(Eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

XLVIII.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos parancsolatja szerint kegyelmes uram én ide tegnapelőtt érkeztem, tegnap az vajdával szemben voltam; úgy tetszik kegyelmes uram, minémü effectussal eseküszik az nagyságodhoz való synceritásról, megnyughatik keresztyén ember benne. Az Duka vajda pénze felől kegyelmes uram az vajdának ő nagyságának tetszett az, hogy ott az pénz mellett lévő szolgálait mind csak alattomban meg kellene fogatni, s kiváltképen Athanasiust, mert rettetes lator practikus embernek mondják, és ha megfogják, nem kellene mind együtt tartani, és ha csak az törökök nem sürgetik, csak feledékenységekben megyen annak az pénznek dolga.

Moldovában kegyelmes uram, minden bizonynyal új vajdát vittének, ma ötöd napja hogy az Dunán által vitték. Csak egy közönséges bojért kit Cantamirnak hínak, töttenek vajdává.

Az tatár khám is még kegyelmes uram eddig meg nem indúlt Chríméből, én is azon leszek kegyelmes uram, mint mentől hamarébb nagyságod szolgálatjára vissza siessek, kíván-

ván Istentől nagyságodat jó egészségben s boldog országglásban találjam. Bukurest 1685. 3. Julii.

Nagyságodnak alázatos híve szolgája

Mikes Kelemen m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának írámm alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

XLIX.

Traditae in arce Munkács die 3. Julij 1685.

Az ajándék bár több lett volna, noha szóval mindene-
ket proponáltam, némelyeket praetereáltam. Várnainak nem sokára Dhamokaz szerdár szava : minek az segítség tinektek, azt írja, az ti kia a kral elment, az német Ungvár alól kiment földetekről, volt feleletti, ő nekik nem kell írnya jó hírt, hanem az német erejét kell inkább exaggerálni, még az segítség nagyságod mellé nem megyen. Tatárt ígért publice, de én nem fogom acceptalni, hanem ha törököt nem adna, én nem tudom Budára megyek-é vagy Szolnokra, nagyságod tudósítson, bár mint két fele menjen még az fermánt kiszereztem. Privata audientiam is volt, az erdélyiek dolgok iránt alkalmas reménységem vagyom, még haladott az ultimaria resolutió, de nagyságod, valamit találhat ellenek mind leveleket, mind eleven bizonyságokat készen tartson. Kende Gábor, Nagy Mihali, mások is az erdélyi factiokat tudják, udvarhoz hívassa, sok dolgokat kezdek tanulgatni, rövid nap megint újabb embereket kell a szerdárhoz küldeni. Kendéikét is ha most nem esnek meg : soha sem, csak ne restelkedjünk. Világosabbat nem írhatok most.

Deák Ferenczen történt casusról.

Az utolsó sor Tököly írása.

(Egykorú másolat a kir. kamara levéltárában.)

L.

Méltóságos fejedelem ; kegyelmes uram !

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatos engedel-
mességgel értem, noha tizenegyed napra jött hozzám, hol járt
én nem tudom ; brassai bíró uram küldötte kezemhez. Az mi
kegyelmes uram az pénznek megtartóztatását illeti, az kegyel-
mes uram jól esett, de azt asseverálják, hogy az fő jancsár
aga pénzén vötték, mivel ott benn nincs olyan nagy ember,
ki ne kereskedjék azzal, az miben hasznát látja, így ez is
meglehet ; mivel penig már megsüttették s útban vadnak vele,
talán jól leszén, ha elbocsátják, de meg kell mondani, hogy
az félivel innen ne kereskedjék, az országban nagyobb szük-
séget ne csináljanak, mert többször el nem bocsátják. Az alatt
az országban meg kell ujjabban is tiltani (ha nagyságodnak
s az uraknak tetszik, hogy többé senki ne merészeljen török-
nek búzát adni, mert most is azok (okozták) az nagyságod
búsulását, az kik nekik mot sütésre búzát adtak. Az
mint penig nagyságod parancsolt volt valami oláhoknak meg
fogatása felől, valóban voltunk rajta mind főkirálybíró uram-
mal együtt, de még eddig elé nem kerültek, vagyon hat hete,
hogy oda vadnak, és ha megjönnek, leszén gondunk rájuk.
Egyébiránt az olyan tolvajokat valóban circáltatom és exe-
quáltatom, az kik kézben akadnak, egyet is közülök hogy az
erszény szijára akaszszanak nem engedem. Ajánlom ezekkel
Istennek nagyságodat. Ex Hidvég 5. Julii Anno 1685.

Nagyságod alázatos szolgálja, igaz híve

Nemes János m. p.

Külsőm : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának
nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti
levelekben XXIX. köt.*)

LI.

Ájánlom szolgálatomat kegyelmednek mint kedves sógor asszonyomnak. Isten kívánt jókkal áldja meg kegyelmedet, kívánom.

Kegyelmed sub dato 3. et 4. Martii Munkácsról nekem irt levelét nagy becsülettel és szeretettel vöttem, szánakodással értem kegyelmed aristomban való létét. Klvánsága szerint commendans úrhoz felmentem, jól lehet tudom haszontalan, mindazonáltal szólottam Kende Gábor uram leánya szabadú-lása felől, kire illő választ adott, ha Thököly uram ő nagysá-gával correspondeált volna, valamint eddig hogy házánál bé-kességesen lakott tovább is senkitől bántódása nem lett volna ; de azt commandans uram ő felségéhez való kötelessége szerint el nem szenvedhette ; hogy pedig szorosan tartatnék : abban bizony semmi sincs, mert valaki hozzá menni kíván megen-gedtetik, s a mikor kedve van hozzá, commandánsné asszo-nyommal együtt eszik, itala étele becsületesen kijár, a mikor asztalhoz ki nem megyen is, kedve lévén ő kegyelmének hozzá, commandánsné asszonyom maga leánya késéretében is kiviszi mulatni, azért akárki mit mondjon, de különben nin-csen, valamint kegyelmednek megírtam ; hogy azért édes sógor asszonyom kegyelmednek ebben kedve szerint nem szolgálhat tam, ezért bocsánatot várok, és ezenkívül valamikben tudok, kegyelmed parancsol mindenekben válaszlok. Ex Szathmár die 6. Julii Adno 1685.

P. S. Kegyelmed ezen dologban ne is munkálódjék, mert bizonynyal from haszontalan s végben nem viszi.

Kegyelmed szolgálója

Károly Gáspár m. p.

Külső czim : Tekintetes nagyságos Széchi Mária asszonynak, néhai tekintetes nagyságos Wesselényi Ferencz uram meghagyatott özvegyének, nekem kedves asszonyomnak saját kezébe adassék Munkácsn.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

LII.

Hatalmas és méltóságos szerdár pasa nekem bizodalmas uram.

Hogy Isten nagyságtokat és dolgait boldogítsa kívánom. Az mikrül bővebben irtam nagyságod mellett lakó kapitánynak, kit is hogy nagyságod maga méltóságos személye eleibe bocsásson, alázatosan kérem. Emlékezőn azonban nagyságodnak egyszer is, másszor is küldözött leveleiben tett kegyelmes ígéretere, hogy tudniillik, Eszékhez való érkezésével, a hova is, nem kétkem, már Isten nagyságodat szerencsésen elhozta, azonnal méltóztatik nagyságod segítő hadakat mellém küldeni, Sziravos pasát rendelvén azok szerdárjának. Nagyságodat azon kérem alázatosan, sőt hatalmas császár szerencséjére is, veszedelemben forgó várasímot segítse mennél hamarébb nagyságod, ne essen vagy egyike vagy másika az ellenség kezében, nagyságodnak ily közellétére, az ellenségnek megbátorításával. Lám hatalmas szerdár, Szolnoknál is vannak már nagyságodnak hadai, bár csak azokat és az egrieket még többet küldhetne, küldje nagyságod mellém, ezzel penig ha megbánthattam nagyságodat, arrúl követem engedelmesen : mert tudja nagyságod a kinek hol fáj ott tapogatja és az szerencsétlenségben s veszélyben forgó ember is oda szokott folyamodni, a honnan segítséget várhat és vehet. Maradván ezzel nagyságod igaz köteles szolgálja.

Patak 15. Julii 1685.

(A kir. kamara levéltárban levő Thököli titkárjának kezével irt eredetiről.)

LIII.

Generoso Domine nobis observandissime.

Tegnap estvétől fogvást három rendbeli posták is jöttek kassai és eperjesi kapitányunktól, kiknek is relatiójából és az általok hozott leveleknek értelméből bizonyodik előttünk general Sulcznak az Szebenhez előre küldött gyalogság után

való nyomakodása és az hegyeken való által jüvetele s a Tarcsay kit kegyelmed jó tud hol legyen érkezik : és tegnap okvetetlen előjáró hadai is Eperjes alá mentenek, ha azt és nem Kassát obsideálja, az minthogy mi a mint dispositióinak constitutióját látjuk, inkább hiszszük Eperjes alá való menetelét, harmincznyolez álgúja és taraszka és öt mosárja lévén s másként is Taun nevű colonellus Legyelországon által jött s a mint hire foly a papság pénzére fogadott regimentjével is megszorodván, úgy látjuk sulyosabban lesz dolga most Eperjesnél, hogy sem tavaly. Kegyelmed azért kérjen audientiát az szerdától, disponálván ha mindazon adott ígérésével is tiháját minthogy az szerdár ő nagysága egynehány rendbeli leveleiben assecuralta, hogy mihelyt Eszékhez érkezik, azonnal küld segítséget, melynek szerdárjának dénominálta Sziravos passát is, eljövén már az idő tapasztaltassa ő nagysága velünk ígéretinek effectusát és abból következő gyümölcsét. Ha in prima intrada többet nem küldhet bár csak az Szolnoknál várakozó tömösvári passával levő hadakat és az egrieket küldje és siettesse ő nagysága mellénk : kik is bocsássanak oly hirt, hogy több is van nyomokban, avagy csak ezzel is remélhető véghez vihetjük azt, hogy elijesztjük Sulczot Eperjes vagy Kassa alól, példa lévén ez elmúlt ősszel ugyan Eperjes alól és e télen Kapos tájáról is elremittette Sulcznak csak oly kevés számbeli török jövetelének hírével is, kiül kegyelmed is emlékezhetik, a mennyire helyen is tartja résen fűleit az török hadak jövetelére Sulcz, megláthatja kegyelmed az szendrei commendánsnak irt leveléből. Kassa és Eperjes városa instantiát nyujtattanak bé, forgatván az török nemzetnek az segítség dolgában ajánlani, és azt, effectualni nem igen szokott ígéret tételit, oda való kapitányról is a mi nemű consequentiákat insinuálnak, megvalljuk, igen féltjük azon helyeket, és ahozképest megmondhatja kegyelmed ő nagyságának, kezünköz adassék segítség ezen erősségeim elvesztése után és bizony ha az ő nagysága közelebb való jövele az ellenség, ebbeli intentiója a fényes portától sem fog helyben hagyattatni, az ellenség azonban nagyobb szívet veszen. Kegyelmed azért cum moderamine rerum tegyen protestatiót is ha látná hogy tovább is csak halogatás és az szer-

dár operatiójának secundatiojától való várakozásra relegáltatás forogna az dologban. Mi mindazáltal irván az egri és tömösvári passáknak is az mellénk való jövetel felől, vagy jönnek, vagy sem, inkább híven azt, hogy az szerdár ordinációjától várnak, még ma elindulunk és Gönczhöz szállván táborostúl, juxta possibilitatem virium succurálunk vagy egyik vagy másik megszállatandó erősségünknek. Éltesse Isten kegyelmedet Patak 15. Julii 1685.

P. S. Mely desperate irjanak az eperjesiek, az kit is levélünknek sub . . . lása után hoztanak, megláthatják és az szerdár tolmácsával törökre fordittatván repraesentalhatja ő nagyságának. A mennyiben az nép már az sok féleképen ígért és be nem teljesedetett biztatásoknak reménységével megtelt, s azonban Feldmajer uram is ez regimenteknek számát emlegeti rosz consequentiát praemittalhatunk, és ahozképest kegyelmed jobban is sürgesse az succursust.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

LIV.

Ajánlom kegyelmednek szolgálatomat.

8-dik írott kegyelmed levelét becsülettet vettem. Isten engedvén, holnap az én kegyelmes uram ő nagysága udvarába megyek, s azon leszek kegyelmed leánya szabadulása iránt hathatósan irasson a mi kegyelmes urunk ő nagysága. Somlyón s egyebütt elmaradott javait már öcsém Bánfy György uram kézhez vétette, azok iránt mi lesz kegyelmed dispositója csak érthessem, azon leszek kegyelmed akaratja szerint menjen véghez az iránt való dolga. A mi a közönséges dolgokat illeti, azok iránt sem egyszer sem másszor lelkem ismereti nem vádol, kikben való szíves fáradozásomat Isten s az idő jobban is megmutatják, ezután is a közjónak részemről akadályul nem találtatom. Kegyelmed bejövetelében való módokat, ha idején valóságos bejövő szándékát megérthetem, azon leszek procuráljam, már úgy tudom négy vagy öt úttal kegyelmed sok sollicitálódásira adatott kegyelmednek passus,

s mindenkor kegyelmed mulatta el, mégis kegyelmed panaszkodik; igazán kegyelmed mondhatná bátyám uram amaz régi proverbiumot: a Szoboszlai Fekete Mihály etc. Kegyelmed hozzám való affectiójában s atyafiúságában én nem kételkedem, de a bizonyos, hogy én kegyelmed igaz atyafia szolgálja voltam, és ellenkezőre kegyelmednek soha okot nem adtam. Én panaszkodhatnám ugyan, de elhagyom. Bizony most is igazabb szolgálja s atyafia vagyok, mint sem kegyelmed hiszi: s valamiben uraimhoz, fejedelmemhez s hazámhoz való kötelességem meg nem sértődik, szolgálni is kívánok. Elvárom kegyelmed ígéreti szerint való világos tudósítását; mi haszna is bátya csak kerülni a dolgot etc. Jobb a dolgot jól, világosan, rendesen megírni, mint sem etc. Kegyelmed nekem parancsoljon. Isten éltesse kegyelmedet. Sorostély 17. Julii 1685.

Kegyelmed szolgálja öccse

Teleki Mihály.

Külső cím: Tekintetes nemeztes Kende Gábor uramnak, jó-
akaró uramnak s bátyámnak adassék.

(Eredetiről a m. kir. kamarai levéltárban.)

LV.

Generose Domine nobis observandissime.

Kegyelmed tudósítását oda be való dolgaink iránt vet-
tük, noha nem szinte kedvünk szerint értettük, a mennyiben
megesömörlött a fővezér az erdélyi fejedelemtől vett, és vég-
tére is vindicta nélkül nehezen hagyható megbántódásinknak
és jószágainknak törvény útján kivől lett elfoglaltatásának
hallásától, és hogy nekünk vétett mégis az fejedelem aziránt
való helyes állatásunkat commitalni akaró sinistra informatio-
nak adatott nagyobb hitel, és szánkknak is bedugása paran-
csoltatik. Úgy látjuk még az dolgok kigyümölcsöznek, patien-
tiával kell élnünk az erdélyi injuria iránt, ea tamen suo tem-
pore vertetur contra ipsos in furorem. Minthogy penig a mint
maga is írja kegyelmed, dolgaink csak az szerdár dispositió-
jától lógnak, fűtyegnek, és azoknak secundatíója kedvéért ud-

vari kapitányunkat expediálván hozzája, nem tudjuk, mint fogja magát az segítség iránt resolválni, ahoz képest ő kegyelmének hagytuk meg, hogy azokról kegyelmedet genuine tudósítsa azon ember által, az kit kegyelmed intimatiója szerint véle elküldött hiveink közül fog a portára expediálni. Azokat az dolgokat azért kegyelmed in locis debitis repraesentálni és secundálni, cum tali sedulitate, mintha magunk parancsoltunk volna felőlök, el ne mulassa, meg lévén hagyva Giezy uramnak is, hogy azon kegyelmednek repraesentálni intimálandó dolgokban teendő. írást megtérésével hozza meg in paribus nekünk is. Bertóty Zsigmond, mint hogy az török nyelvnek megtanulására akarja egészen elméjét függesztetni, és az ötet attúl késleltető dolgok körül való forgolódástul magát elfogni, Giezy uram írni fog kegyelmednek valami számára rendelt pénz felől is, az iránt is alkalmaztassa ahoz magát kegyelmed, az mit ő kegyelme fog nevünkkel intimálni. Ír Bertóty Zsigmond valami két sátor felől is világosabban kegyelmednél, qualitását is expingálván, és az iránt kegyelmed is az debreczenieknek oda bejárt embereknek relatiójára relegálván bennünket, esakhogy el nem tudunk rajta igazodni az falakon (minthogy azt írja Bertóty, hogy húsz darab falakbúl álljon azon sáornak egyike, és hogy mindenik falért százhusz húsz tallért kíván az mesterember) mit értsen az kertületje, vagy is oldala, s több része, és ahoz képest drágának is tarthatjuk, s talám jutalmasabb is volna oly formában alkudni, noha végképen nem végezni az mesteremberrel, minél különben nem adja azon sátort, mondaná meg. Az két sátorért ezer orosz lányos tallért és azon felül két, avagy háromszáz tallért meglehet ígérni, de kihozatását tartjuk igen bajosnak, ha csak a fővezértül fermántot nem obtineálhat kegyelmed két vagy három szekérnek mindenütt való adatására, kirül mi, hogy a fővezérnek írjunk, illendőnek nem látjuk, hanem a tihája és Skerlet uram előtt kellene kegyelmednek per indirectum véghez vinni, ha penig ebben frustráltatnánk, találtunk ily modalitást is a dologban, úgy tudjuk tanáltathat kegyelmed oly szekeres legényeket, a kik fizetésért Nándorfejérvárra hoznák, de tudnunk kellene mit kívánnának abbéli fáradságokért, ha ez sem suc-

cedálna nyolczvan tallért, avagy százat is rá kellene szálni valamely szekeres- lovaknak vételére, a kiken kihozattatván a sátorok, ugyancsak itt is hasznokat vétethetnénk az lovaknak, és Nándorfejérvárra bizonyos szolgálunkat küldhetnénk az sátorok elciben. Mig azért arról mennyiben fogja magát megkeményíteni az mesterember az sátorok árában, és kiszállittatások is a feljebb letett modalítások közül melyike által lehet meg, idem tudósít kegyelmed bennünket, addig az sátorok másnak való eladatását tartóztassa, és foglalja számunkra kegyelmed; egyébiránt Nándorfejérvárott is vétetvén sátorokat, csak magunk számára is van már három sátorunk. Mi olyat is értünk, hogy az tolmács kegyelmed keménykedése miatt ment Erdélyben, ki is jól nem esett és dolgainknak reflexiójára való nézve, ha már Giezy uram Andrassyt kegyelmed mellé küldi, a mennyiben illik, accommodálja. Éltesse Isten kegyelmedet. Patak die 18. Junii 1685.

Alant : Domino Francisco Horváth.

(Tököli titkárjának a kir. kamarai levéltárban levő kéziratáról.)

LVI.

Igaz atyafiságos kötelességgel való kész szolgálatomat ajánlom kegyelmednek.

Írtam vala ugyan minapában is kegyelmednek, de mivel azt nem tudhatom, ha jutott e kegyelmed kezéhez, s azt hallottam, hogy nem tilos már az kegyelmeddel való szemben létel, ujabban is akartam kegyelmed egészségiről értekezni s megbizonítanom, hogy nem vagyok feledékeny szolgáló atyafia kegyelmednek. Mi most Istennek hála az kegyelmed szolgálatjára mindnyájan jó egészségben vagyunk, kívánván, várván, kegyelmed közinkbe való szabadulását, kit hiszem istent hamar megad. Most egyéb új hirt nem írhatok kegyelmednek, hanem hogy ma 14 napja fölséges urunk armadája megszállotta Ujvárat, s holnap fogják kezdeni 50 ebartanon ágyuval és 25 mozsárral bombát és bevetni s löni, ha csak isten meg nem büntet bennünket, nem felálhat (?) legtovább 14 nap múlván kezünkben leszen, mód nélkül rosztól őrizvén az

passa magát. Halljuk ugyan, hogy ezekhez érkezett az Saitan szeraszkiez passa mint egy 40,000 magával, de igazsággal írom kegyelmednek, hogy ha három annyi jönne is, isten büntetésén kívül attól nem tartanak, s bizony igaz hittel írom kegyelmednek, hogy soha még ilyen armadáját ő felségének Magyarországbán nem láttam, itten 65000-en vagyunk, deli, fegyveres, pénzes nép, kenyere, pecsenyéjek untig elég gyűn, s egészséges nép. Magyar, Czobor uram hadán kívül több még nincsen. Én is visszamegyek ma és vice generalis Eszterházy János urammal hadainkat mezőben hozzuk. Bercsiny uramat is az ujvári generalissággal ide várják, azonkívül Bottyán uramat is, Ádámnak resignálván az atyja a generalisságot ezen négy ur alatt tíz ezer magyar van effective, kinek hórú hóra effective megfizetnek, lovasnak 4 fl. gyalognak 3 fl. s azon kívül minden nap kinyeret, most is hat százezer scudat küldvén az szentséges pápa ő felségének, s még útban vagyon egy millió, azonkívül az papokat is megengedték róni, de azt nem akarja még ő felsége elkezdni, lévén azon kívül is elég költség. Lesli general Horváthországban vagyon az bánnál, kinek is az pápa hadfogadásra pénzt adott, hallom azok is számosan vannak. Sulez uram mellé megyen 20000, kinek eleje már Csehországba érkezett, csak az ur isten nemzetünk között adna már egyességet, még egyszer talpra állanánk. Palatinus uramat az vármegyékkel csak készen hagyták lenni, úgy hogy ha az szükség kívánná, fölülhessenek, de másként hogy jobban gazdálkodhassanak, nem kívánják fölüléseket. Hiszem istent kedves öcsém uram, Ujvár és még egy más vár megvételevel, ha az török eb fogja keresni, megleszen az jó békesség még ez idén, addig ha meg nem szabadúlna is kegyelmed, akkoron fogom szabadon láthatni kegyelmedet, nem tudom ha vagyon e hírével kegyelmednek, hogy méltóságos Badensis hercegtől megszörzettem kegyelmednek bizonyos kurucz rabokat kik Szakmárt vagynak fogva kegyelmed számára, ha azokon lehetne ssabadulása kegyelmednek, s mivel Körösting uram rabja kegyelmed, kecskemétiék s mások kezességén nem engednék-e meg kegyelmed kijűvetelet? bizony oly szivem szerint fáradozok kegyelmed szabadulásában, csak találánám jól módját. Kérem értessen kegyelmed, talánd ha

méltóságos Tököli uramnak könyörögenénk, kegyelmedért végezhetnénk valamit. Mi atyafiak nem tudjuk, ha Barkóczy uram lement-e Sulez mellé? O kegyelmének is feles pénzt atának az hadakra. Tegnapelőtt érkezék ide az francia király sógora, deli ifju ur, princ Conti és Turrenna fiával számtalan francia cavallírral, volentér módjára itt lesznek, mig az campana fog tartani. Vannak 400, rettenetes költséget tésznek, azokon kívül is sok az herczeg, princez Luis, princez Vode-monde, princez Comersi, Virtembergi hercegek, 3 Hannover és Lineburgi 2, etc. Bezzeg csak deli nép az Lineburgusé 12000 (?) ember, egy ninesen kivetű közülök. Ha mit tovább is értek, s tudhatom, hogy leveleim kezében jutnak, kegyel-mednek udvarlok velek. Azonban atyafiságos jóakarattjába ajánlván magamat, maradok még holtom után is kegyel-mednek.

Ujvári táborból die 20 Julii 1685.

Igaz kötelességgel való szolgája bátyja

Ifjabbik Zichy István m. p.

De kár édes öcsém uram, hogy ezen armadát nem lát-hatja kegyelmed. Az bavariai elector lakodalma az császár le-ányával 15. végben ment, szerencsésen, hada már itt lévén, maga is circa finem Augusti közöttünk lészen. Nekem az győri commandóban be kell mennem, ha vice generalis uram kime-gyen az hadakkal. Olasz híreim érkezvén mai postán, azokat is megküldtem, ha mi hasznát veheti kegyelmed. Kitanul-hatja kegyelmed az velenczések is hogy victorisalnak.

Külczim : Tekéntetes és nagyságos Koháry István kedves öcsém uramnak ő kegyelmének adassék.

(Eredeti Zichy István sajátkeze kir. kamara levéltár.)

LVII.

Ajánlom kegyelmednek mint uramnak nyomorúlt álla-potomhoz képest való szolgálatomat, Isten segítse dolgaiban boldogítsa kegyelmedet.

Akarom kegyelmednek változásomat megírnom, mihelt

Munkácsra érkeztem s kapitány urammal szemben lévén, ő kegyelmétől lejttem mindjárt az hideg ellevén. azolta semmi tágitást nem tűt rajtam az nyavalya, hanem mind inkább inkább nevelődött, és hogy ellene állhassak, purgatióval is élttem, s eret vágattam magamon, de semmit is nem használván nem tudom, Isten titkában vagyon, meglábolom-e nem-e? hanem kegyelmes urunk ő nagysága dolgai én irántam hogy meg ne akadályoztassanak intimálja ő nagyságának : méltóztassék ő nagysága dolgait reám bizottakat úgy disponálni s másra bizni, hogy boldogabbul követhesse s véghez vihesse, mivel ha Isten könyörül is rajtam és elébbeni egészségemre visszatérít nem tudom mikor leszen az. Ezzel ajánlom az szent Isten oltalmában kegyelmedet. Datum sub arce Munkács die 22. Julii Anno 1685.

Kegyelmed igen beteg jóakaró szolgálja

Gürgey Imre m.

Külső czim : Generoso domino Danieli Absolon celsissimi principis domini domini Emerici Thököly supremo secretario et domino et patrono mihi colendissimo.

(Eredetiről a kir. kamarai levéltárban.)

LVIII.

Kegyelmes uram.

Nem kétlem értésére legyen Eperjesnek a 17. praesentis kemény obsidio alatt való léte, nem kicsiny furiával lévén Sulez Eperjes ellen, meghittem nagyságod a városát abban nem hagyja; már is két napok alatt több ásást vitt végben, mint azelőtt egy hétig, mert szinte az két kapu eleiben hozta az sánczait két avagy három napok alatt az kapukat könnyen beronthatja, az több álgúii között egy 24 fontos, az hárma penig 18 fontosak. Szakmári urammal ketten mi ugyan oly resolutioban vagyunk : készebbek vagyunk meghalni, mintsem feladjuk csak az segítség sietve jőjjön. Az eperjesiek resolútiója is nem fog sokáig tartani, ha az segítség hamar nem érkezik : az miolta obsideáltanak bennünket már azúltá 16 mázsa porunk ment el. Mozsár is hat vagyon vele. Egy fe-

lől már gránátokat fog behányani három felől. Kegyelmes uram így lévén a dolog vegye méltó consideratióban és ha nagyságod Eperjest conserválni kívánja, hová hamarébb segítse meg nagyságod, mert bizony csakhamar elválik dolga. Petneházy minden éjjel és nappal is tehetne distractiót, mind ezet Feltmajer intimatiójából írtam nagyságodnak.

Nagyságodnak alázatos szolgálai

Szeneci. Feltmajer.

23. Julii 1685.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

LIX.

Nagyságodnak mint mi nekünk kegyelmes urunknak ajánljuk hűséges szolgálatunkot és Isten áldja szerencsésen sok esztendeig minden háza népével együtt.

Vöttem a nagyságod nekem írott böcsületes levelét 21. Julii Csánkurtalán alatt, melyből az nagyságod hozzám való jóakarátját szeretettel megértettem, bizony nagyságodnak igaz leirók (sic) böcsületemre írom nagyságodnak igaz hű szolgálja vagyok, nagyságod ezen szolgálatom végett semmit ne kételkedjék, hanem vigan legyen, már soha nagyságod felől oly titok nem lehet, hogy mi ki nem tudnánk, hanem ezen nagyságodnak szép levelét írta az szerdár ő nagysága, minket a kaputihájával hivatott szóval is megmondotta ő nagysága, hogy itt írta nagyságodnak, hogy minden hadaival ide jöjjön, mert az egész passákkal az divánban mind Hamzsabék alatt mind penig budai szent Gellért hegye alatt, hogy nagyságod most mutatja hűségét, ha az egész császár táborával együtt leszen, mind a nagyságod ellensége is jobban meg fog rettenni; Én is arra kérem nagyságodat, hogy az szerdár ő nagysága szavát hátra ne vesse, hanem egy nappal előbb érkezzék ide hadaival, mert valaki most az szerdár szavát fogadja, tehát az mi hatalmas tündöklő császárunknak szavát fogja fogadni. Nagyságodnak nagy jövődöbeli tisztességes böcsületére essék, mert az török császárunk ellensége is az, a ki az nagyságodé. Az erdélyi fejedelemtől 23. Julii Hamzsabékhoz egy postája

érkezek, a szerdár ő nagyságának írja levelében, hogy ezen nagyságodhoz egy követemet kiküldöttem, utban vagyon, és semmi új hírekről nem tudok nagyságodnak írni, hanem német Sulez general felső Magyarországbán vagyon, de úgy halom, visszavonakodott s több erejével fog megegyezni; ha Isten ő szent felsége nagyságoddal szembe viszen, más beszédem is leszen nagyságoddal. Ezzel isten áldása legyen nagyságoddal, irtam szent Gellérhegye alól die 24. Julii 1685.

Nagyságodnak mindenkor hűséges szolgája

Rusztém Cselebi m. p.

Külső czím ; Az mi hatalmas tündöklő és győzhetetlen uralkodó török császárunknak egy hadi titkos tanácsának az tekintetes és nagyságos Thököly Imrének Magyarországnak mostani fő parancsoló fejedelem urának, nekem mindenben jóakaró nrannak ő nagyságának bőcsülettel adassék.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

LX.

Mi az hatalmas és győzhetetlen császárunk vég Egervárának Tisza és Duna között való helyeinek és hadainak gondviselő ura és parancsolója, tekintetes és nagyságos vitézlő vezér Oszman pasa főkajmékánja vitézlő Juszip aga.

Hozzánk illendő tisztességes dolgokban való jóakarunkat ajánljuk nagyságodnak, mint vitéz szomszéd úr jóakaronknak, Isten szerencsés jókkal áldja meg nagyságodat.

Az nagyságod tolmácsa István deák hozzánk jövéen és nagyságod szóval tölt izenetit megbeszélte, hogy Schulez német generál az ellenséggel Eperjes városát megszállotta és erősen vitatja, és hogy annak segítségére hadainkat küldénénk, nagyságod kért azon bennünket. Vitéz szomszéd úr jóakarónk, mi lovas és gyalog számos hadainkkal éjjel nappal készen vagyunk és mindjárt ezen dolgot az vitézlő diván ülő urakkal együtt, levelünk által postán vezér urunk ő nagyságának tudtára adtok. Ő nagyságától mely órában parancsolat mi módon fog érkezeni, abban serényen eljárunk, az segítségben is fogyatkozás nem leszen, nagyságod is azon szerint hadait összevévén ellensége ellen vitézi módon forgolódják ;

és az vitézlő diván ülő urak divánban lévén István deák is jelen lévén, olyaténképen eleget szoltak István deáknak az szegény hódoltság végett, nagyságodnak megtudja beszélni. Ugy állítjuk, hogy nagyságod híre nélkül az ónodiak és mások is az szegénységen eselekszik az csintalanságot, marhájokat hajtják, házokat törvén, portékájokat erővel elviszik, az búzájokat, az árpájokat az mezőn magok aratják, cséplik, nyomtatják és úgy hordják az táborra, szekereket kérnek és ez név alatt birságot, az melyen igen fellobbantak az vitézi rend és az vitézlő diván ülő urak is. Azon kérnek, hogy adjunk szabadságot, hogy az oly csint tévőket üzzék, kergessék, fogják, melyre még mi szabadságot nem adtunk, elsőben akarván nagyságodnak tudtára adnunk. Mely így lévén vitéz szomszéd úr jóakarónk, hogy az igaz hűség köztünk fennmaradjon, nagyságod mind az ónodi kapitánynak, hadnagyoknak, tiszteknek, s mind másoknak tegyen erős parancsolatot, az szegény hódoltságot ne bántsák, lovakat marhájokat ne hajtásák, portékájokat ne vonják, búzájokat, árpájokat ne hordják, ne tékozzolják, mivel higgye el nagyságod, ha meg nem zaboláztatnak és az szegénységről el nem távoznak, az vitézünk kimenvén öt—hatszázan, az kit hol megkapnak, megfogják büntetni, mi osztán okai ne legyünk, mivel elsőben nagyságodnak tudtára adtuk, azután minket nem okozhat és elvárjuk az nagyságod jó válaszát, azonban kívánjuk Isten nagyságodat éltesse szerencsés jó egészségben. Iratott vég Egervárban die 27. Julii 1685.

Nagyságodnak vitéz szomszéd úr jóakarója

Idem qui et supra.

Külső cím: Hatalmas és győzhetetlen császárunknak szerdárja alá fejét hajtott felső magyarországi királyának az tekintetes és nagyságos vitézlő gróf Thököly Imrének, nekünk vitéz szomszéd úr jóakarónknak adassék ez levelünk böcsülettel.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

LXI.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Az elmúlt napokban itt oly hír futamodván, hogy az mely tatárok az elmúlt télen Várad felé teleltek, ezen által menvén Butsák felé akartak volna visszamenni, melyre nézve az végbeli kapitány emberit felküldötte volt a végre, czirkálná meg szándékuk mi volna és mely felé fognának menni, azon ember Lippáig menvén fel, vigire ment, hogy az megírt tatárok Tököly urammal és több végbeli törökökkel Szolnok felé mentek volna el, mely dolgok elhiszszük nagyságodnál nyilvánban vadnak. Azon ember azt is értett volna arra felé, hogy Thököly uram nagyságod keresztyénekhez írt levelekben intercipiálván portára küldötte volna, kinek mi egész hitelt nem adtunk ugyan, hanem csak atyafiságos szeretetünkhöz képest nagyságodnak értésére adni nem akarók el mulatni. Most itt egyéb új híreink nincsenek, hanem az Szulejmán szerászker passát mondják hogy az Dunán erre általköltözvén Kartál nevű helyre jű báriám alkalmatosságával, az hova az tatár hán is személye szerint jöven ott egyeznének meg, és onnat mi tivők legyenek, akkori alkalmatosság mutatja meg. Az tengeren levő summus generális kapitány passának oly parancsolatja ment portárul, hogy az hadait gályákkal portusokra szállítsa, maga is Szakiz nevű városnál levő portushoz vonta magát; Eddig ezek vadnak, és ha mik ezután ujulnának, nagyságodat atyafiságos tudósíttatásunkkal részeltetjük, hasonló atyafiságos szertetinek minden oda ki fenn forgó hírek és állapotok tudósítását nagyságodnak mi is várván igen kedvesen vesszük nagyságodtól. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. In Civitate nostra Bukurest die 29. Julii 1685.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli

(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi. Dei gratia regni Transylvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevole.
Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.)

LXII.

Mi ide alább megírt személyek hitünk is jó lelktünk ismerete szerint valljuk ezeket.

1. Tudom hogy a bújdosó magyarok közül sokakat, sokszor Erdélyben be nem bocsátottak, a kik pedig benn voltak ki nem bocsátották akkor a mikor ki akartak volna jöni, sőt némelyek ugyan tartóztatás alatt is voltak.

2. Hallottam, hogy a bújdosó magyarok ellenségi (a labanczos magyarok) bántódás nélkül jártak által s meg vissza Máramaroson; úgy generál Szopanara is többekkel együtt, és senki őket nem prohibeálta, reájok sem támadtak az máramarosiak.

3. Hallottam, hogy Klobusitzky Pál uramat, Dajka Istvánné asszonyomat Erdélybe be nem bocsátották ez elmúlt télen.

4. Hallottam, hogy ez elmúlt tavaszon Galambos uram Máramarosban levő udvarházát a szakmári labanczok felferték, javait ő kegyelmének elprédálták, szolgálai közül némelyeket Szakmára vittek; mely cselekedetnek a máramarosiak nem resistáltak.

5. Hallottam, hogy tekintetes nemzeti Kende Gábor uram ő kegyelme leányát Somlyó mellől a Szilágyban Perecsen nevű faluból a szakmári labanczok Szakmára vittek s most is ott tartják, a somlyaiak pedig a szakmáriakra nem támadtak.

6. Tudom, s hallottam is, hogy kegyelmes urunk ő nagysága egynéhány rendbeli szolgálait Erdélybe be nem bocsátották.

7. Hallottam, hogy az erdélyi követ a német császárhoz Máramaroson ment által; ezt is hogy egynéhányszor volt volna erdélyi követ Szakmáron.

8. Hallottam s tudom is, hogy a némettől és a labanczos magyaroktól az erdélyi méltóságos fejedelem ditiójában Erdélyben, Máramarosban, Szilágyban 20 lakóknak semmi bántódások nem volt, és ellenségeknek nem tartották a bújdosó magyarokat, pedig mind Szilágyban s mind Máramaros-

ban ölték, vágták, prédálták, de senki mellettök fel nem támadott.

9. Hallottam, hogy a szegény Szuhai Mátyást is Máramarosban ölték meg a labanczos magyarok, de senki érette reájok nem támadott.

10. Hallottam csak mestanában, hogy a méltóságos fejedelem Thököly Imre kegyelmes urunk ő nagysága Erdélyországában levő minden javait elfoglalták.

Munkács 29. Julii 1685.

Radies András m. p. (P. H.)

Gyürki András m. p. (P. H.)

Horváth Márton m. p. (P. H.)

Bajomi János m. p. (P. H.)

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

LXIII.

Anno 1685. die 30 mensis Julii.

Én Lőczy János nemes Thorna vármegyének egyik szolgabírája ugyanazon nemes vármegyének jurassorával, nemzetes Kovácsi István urammal együtt, nemzetes vitézlő Papp András uramnak feljebb említett vármegyének vice ispánjának commissiójából, jöttem Szadvárában ugyan azon nemes vármegyében levőben, az nemzetes vitézlő Harsányi István uramnak, méltóságos fejedelem kegyelmes urunk ő nagysága fiscalisának és causarum directorának instantiájára judicialis és autentica inquisitionnak perágálására, az holott presentibns etiam generosis dominis Georgio Dienes capitaneo, Georgio Borbély seniori castellano arcis praedictae Sadvariensis et Andreae Budaházi bonorum provisoro, Stephano Demjén vigiliarum magistro et Alberto Bede vexillifero. Ez előnkben adattott, és alább megírt deutrom szerint, ekképen inquiráltunk a mint következik :

De eo utrum.

1. Tudja-e a tanú hogy midőn ki sem jött Sulez general Szepesből a krasznahorkai urak alkuvásban indultanak vele, és követeket küldöztenek hozzája, és ki volt a követ?

2. Tudja-e a tanu, hogy midőn Sulez general vagy két companiával a vár alá ment, kicsoda mondotta, hogy fegyvert fogjanak ellene, és viszontag kicsoda nem engedte meg, hogy hozzá lőnének?

3. Tudja-e a tanú, ha kiment-e maga a kapitány Andrassy Péter uram a general eleiben a várból, és az atyjával egyetértett-e a vár feladásban?

4. Tudja-e a tanú, ha a praesidium állott-e el először a kapitány mellől, vagy maga sem akart-e fegyvert fogni a német ellen?

5. Tudja-e a tanú ha az ott lakó németiség közül kik voltak tanácsloí és javallói a vár feladásnak?

6. Tudja-e a tanú a vár feladás után miért lakott a kapitány harmadnapig a labanczok között, és az praesidium miért nem jött hitek mellé urunk ő nagysága hűségére?

Testes.

1. Pál György krasznahorkai hópénzes hajdú hosszúrési fél annorum circa 28 juratus examinatus fassus, ad primum punctum nihil, ad 2 dum. Tudom azt, hogy Sulez general és Gombos Imre a vár alá jöttek, az hajdúk örömet lőttek volna a némethez, de a kapitány Andrassy Péter uram ő nagysága nem engedte; ad 3 tum punctum. Tudom azt is, hogy Andrassy Péter uram kimene a várból, és Leteney Márton, Putnoki Bálint, Görgei Mihály és Szülgyeni Ferencz Sulez general is Gombos Imre eleiben; ad quartum azt is tudom, hogy midőn elment a német a vár alól, és benvén (sic) a kapitány a várban, akkor is azt mondotta a kapitány az hajdúknak, hogy csak bemenjenek a várban, azt is tudom, hogy Andrassy Péter uram a praesidiumhoz elküldötte Szülgyeni uramat, hogy akarják-e a várat feltartani, avagy nem, de az praesidium a kapitányra halasztott, hoc audito Szülgyeni Ferencz azt mondotta, hogy az Istenért mit csináltak? mert anuyi a német, hogy a két hegy tartja Veszverestől fogva Rozsnyóig, hét ágyú van vele, ad 5 tum et ad 6 tum nihil.

2. Hosszúrési Pál krasznahorkai hópénzes bajdú annorum circa 30 juratus, examinatus fassus est, ad primum punctum nihil, ad 2 dum. Tudom midőn a vár alá jöttek Sulez

general és Gombos Imre elsőben is azt kérdezte, hogy vagyon-e vizetek? Szülgyeni Ferencz felelt neki, hogy elég vizünk vagyon, hogy minden hadakkal megérnétek vele, bort is kérdezett ha vagyon-e, arra is azt mondotta Szülgyeni uram, hogy borunk is elég vagyon, ad 2-dum azt is tudom, hogy midőn a vár alá jött Sulez general és Gombos Imre, fegyvert kapott a a hajdúság, de Szülgyeni uram és Görgei Mihály azt mondták, hogy csak mennyen vissza a hajdúság, ad 3-tum azt is tudom és láttam, hogy Andrássy Péter uram, Leteney Márton, Putnoky Bálint, Szülgyeni Ferencz és Görgei Mihály kimentenek a várból Sulez general és Gombos Imre eleiben, ad quartum azt is tudom, hogy a praesidium kész volt volna lőni, de a kapitány uram és Szülgyeni uram nem engedte, ad 6-tum azt is hallottam, hogy azt mondotta a kapitány, hogy ki ne menjetez mert levágnak benneteket.

3. Testis. Csontos Péter kovácsi fél, krasznahorkai fizetett, annorum circa 30, juratus examinatus fassus, ad primum punctum nihil, ad 2-dum nihil, ad 3-tum tudom és láttam, hogy Andrássy Péter uram és Putnoky Bálint négyen avagy öten kimentenek a várból Sulez general és Gombos Imre eleiben, de én személy szerint mindeniket nem ismerhettem, mert csak az előtt való nap mentem be, ad quartum punctum azt is tudom, hogy nekünk megparancsolták, hogy minden készen legyen ad 5-tum nihil, ad 6-tum, azt is tudom, hogy a várból örömetst kijött volna a hajdúság, de az német nem bocsátott és oda be is ijesztettek, hogy ha kimegyünk is el nem mehetünk, mindenükből kiráznak.

4. Burkos Mihály kovácsi fél a vár feladás után kurucz-ból lett labancz, annorum circa 26 juratus fassus per omnia puncta nihil, de azt tudom, hogy Andrássy Miklós uram ő nagysága hivatott bennünket be a várba Sulez general fizetésére és úgy mentünk egy néhányan be, mert ha be nem megyünk mindenünk oda be vész.

Johannes Lóczy judlium comitatus Tornaensis (L. S.)

Stephanus Kovácsi juratus comitatus Tornaensis (L. S.)

Coram me Georgio Dienes capitaneo arcis. Szádvár (L. S.)

Coram me Georgio Borbély

Coram me Andrea Budaházy, bonorum provisore (L. S.)

Coram me Stephano Szabó vigiliarum magistro (L. S.)

Coram me Alberto Bede Vexilifero (L. S.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

LXIV.

Méltóságos fejedelem nekem kegyelmes uram.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak akarám ez itt való dolgokat értésre adni; Istennek hála semmi oly félelmes hír nincsen, itt az szomszéd országokról, Moldovában mondják, hogy az mely törökség az vajda mellett vagyon, azok néha felcsapnak Lengyelországra; azonképen valami kóborló lengyelek is, kik az urak mellett vadnak, azok is alácsapnak Molduvára, és ha mit kaphatnak elviszik, de még eddig egyik félnek is nem hallatik táborra. Az havasalföldiek valóban rosszszül tartják az confoederatiót velünk, mert mostan is mint egy százan kijövéen az Havasra, az mi ménest ott kaphattak, mint egy nyoleczvanig valót elhajtották, s ma is oda vagyon, noha mentenek ugyan az vajdához, már mivel járnak nem tudom. Itt ugyan látom kegyelmes uram, azt cselekszi minden ember, az mit akar, semmit az tisztektől nem várnak; most is nem volt énnekem híremmel is, hogy béküldtek Havasalföldében, már mit irtanak én nem tudom. Úgy értem kegyelmes uram, Mikes Pál uramnak azt irták onnan belől, ő kegyelme nagyobb ember itt az szélyben s azokat az tolvajokat nyársoltassa fel az kik az monostoriára mentenek volt, vagy küldje bé őket, s megadják az lovait. Az királybirának ismét azt izenték, hogy az mely juhokat onnan belől elhoztanak három vagy négyszázat, keresse fel, adassa meg, hajtassa bé, megadják az lovakat, az juhoknak penig kétszáza az mint értem az viczétől, Mikó uramnál volt annak elhozásában, úgy vétette el ő kegyelme tőle. Ajánlom ezekkel Istennek nagyságodat. Datum ex Hidvég 13. Augusti Anno 1685.

Nagyságod alázatos szolgája s igaz hive

Nemes János m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedeleennek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.)

LXV.

Die 14. Augusti reggel jött el Karsára Sulez táboráról hat muskatéros az kik németül sem tudnak, hanem mindnyájan igaz fránceziák, melyeknek fassiojok most következík.

1. Nem volt Suleznak már több két álgý golyóbisánál, a mikor onnét megindúltak. Pumbliæ penig 12 volt. De elküldött már Lőcsére több munitióért kit óránként várnak. Lengyelországban egy városban kinek nevét nem tudhatják sok munitióját mondják Suleznak lenni.

2. Kövekkel lönek az városban, de napjában az mint mondják nem többször hanem csak tizszer vagy tizenkétszer.

3. Feltmajer uram az revelint fel akarván porral vetetni, minát csináltatott alája; de az elienség azt észre vévén, mindjárt contra minát csinált, kihezképest elől nem mehetett ebbeli szándékjában Feltmajer uram.

4. Sulez is minát csináltat az felső kapu alatt, ma negyednapja miolta hogy munkálodnak rajta. Feltett szándékja, ha succedal az minája, hogy azonnal ostromoltassa az várost.

5. Most az alsó kapu mellett levő toronyba lőtet Sulez, azt igyekezi elrontani; ez város árkát is meg akarja fassinnekkkel (melyeket nagy számmal készítet az árok mellé) töltetni.

6. Az eperjesiek minden estve szoktak kijönni ötvenen hatvanan s nyolezvanan az németre s alkalmasint le is csapdosnak német uraimékban. De közülök Istennok legyen hiála még egy sem esett el, jóllehet sokszor nem mentek seb nélkül vissza.

7. Midőn az revelint megvették volna, szökött ki az városból két német muskatéros s három bányász feleségestül.

8. Az németben veszett már el miolta Eperjest obsideálja ezer ember. De van még effective hat ezer embere az kik között több ezernél sebes.

9. Az minapi harczon veszett több el száz dragonnál, jól tudták, hogy kegyelmes urunk ő nagysága az puszta várból nézi az harcot, mert annak előtte egy órával fogtak el két gyalógot s azok mondták meg Suleznak, hogy kegyelmes urunk azon puszta vár alatt légyen. Actum Cassoviae die 15. Augusztii 1685.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

LXVI.

Méltóságos fejedelem nekem nagy jó kegyelmes uram!

Ez elmúlt éjszaka ágyú lövések nem voltak, csak tíz órakor kettőt hallottak, de sok apró puskázás; hogy megviradott, azután sok ágyú lövés volt, meddig tartott nem tudhatom, mert az emberem eljött: ma délkor kegyelmes uram strázsamester uramot Janó déákot elbocsátottam próbára, ki mellé egy laitenantot hatvan muskatélyossal adtam, Molnárt maga seregivel, és egy kis mozsár ágyút, úgy hogy ha semmit nem fognak próbálhatni is, tehát löjenek olykor, hogy lármát csinálhassanak. Szegény Molnárt kegyelmes uram tegnap reggel a mint a városból kijött volna, elfogták, peklinkei emberek látták a német táboron, olyat is hallottak, hogy ma akarták felnyársoltatni, noha én azt nem hiszem, hogy megcselekedjék.

Most érkezett egy ember Liptóból. Palástiné asszonyom küldötte Palásti uramhoz, a másik éjszaka Szombathelyen halt, beszéli ezeket, hogy ötszáz német jött Szentmiklóstra tegnap múlt egy hete, egyszáz lovas magyar had, úgy hallották türócziak, némelyek úgy mondták, hogy csak lézengő kuruczok ellen mentek oda, némelyek azt, hogy Sulezhoz szándékoznának, sok kurucz katona vagyon Szepesben, strását és Maczejoezet felverték, lovokat elszedték, azután váltságon némelyeket adtak, négy lengyel salvagvardát megöltek, azon is lövés esett, a ki commendirozta a salvagvardákat; tizenhatig való városbéli embereket megvagdaltak, vagynak két vagy háromszázan, Kiss László előttek járójok, úgy hallotta. Azt is mondja, hogy húsz szekér lisztet vittek Kézmárkról

Batizfálvára, azt mondották, hogy az Sulcz számára való lesz ha oda érkezik : ott harmincz német vagyon a többi labancz, mindenestől kétszázig való lesz.

Hogy ezt irnám kegyelmes uram, jöve egy német Stras-soldó regimentébül való, de még hétfőn jött el lárma alatt, azt mondja, hogy evvel a táborral meg nem veszi, mert mindenütt duplázni kell az egész strázsákat, sánczokban való embereket, igen megúnta a népe, mert a kik emberkednek a sánczokban, miként onnét kihozzák, mikor változnak, mindjárt külső és tábor körül való strázsákra üzik, ha csak több segítsége nem jön, ezekkel meg nem veszi a várost, mert igen oltalmazzák magokat; azt mondja nem lőtt még annyi köfált, hogy ostromnak mehetne, vagynak minacsinaló mesterei, hanem ha azok csinálnának minákat : a felső kapunál igen hull a német, belől igen lövik, vasárnap egy derék kapitány ember esett el wirtembergai regimentből.

A mi két dobos dolgát illeti kegyelmes uram, azokat czédulával bocsátották volt ki a malomba, úgy szöktek el, gondoltuk, hogy előkerülnek, de Görgei uram mondá, hogy immár a táboron vagynak, én elmém-mel fel nem érhetem honnét tudhatták meg az ezer ember dolgát, mert én azt még a német tisztnek sem mondtam meg akkor, hanem ha a magyarok közt hallották volna, hogy készülünk, mert most akár keveset, akár sokat készitse, azt nem titkolhatni, ugyancsak tudja azt minden ember, hogy nem más-hova, hanem Eperjes alá mennek, mert tudják, látják, hogy másfelé most nem próbálunk, mindazonáltal tovább is inquirálok kegyelmes uram felőlek.

Dömeckit kegyelmes uram legalább egy hétig Regicz-ben kellene tartani, még jobban világosodik a dolog.

Feljebb való nagyságod szállása kegyelmes uram Eperjesre nézve igen jó és szükséges, de Kassához nagyságod ne hozza a hadat, mert egész esztendőre való kár lészen az, a mit most tésznek, nagyságod méltóztassék ezt kegyelmesen meggondolni. Látni való kegyelmes uram, hogy a német táborból csak fél mérföldnyire sem bocsátja companiákat, gondolnám vagy Peklini völgyre, vagy Rozgonyhoz ha szállana a tábor és Osván túl járna takarmányra, onnét continuo me-

hetne posta, de ehhez jobban tudnak szólni nagyságod mellett levő vitézek.

Winnát vagy más helyt kegyelmes uram, hogy nagyságod most infestáltassa, nagyobb kárt látok, hogysem hasznost, jobb annál egy lárma Eperjes alatt, mindazonáltal álljon az a nagyságod kegyelmessége.

Nagyságod conferálja a maga hiveivel, de én nékem úgy tetszenék, Kis-Sárostúl és hegyrül infestálni kellene a németet, mert a tábora túl fekvővén Szeeskő mellett, azt oda nem hagyhatja, a sánczokat sem, közel a városhoz nem mehet, micsze fárasztaná seregeit, a magyar pedig mehetne előtte, ha nem neki való volna, az alatt a gyalog is próbálhatna. Ezekután Isten oltalma alá ajánlom nagyságodat, és maradok nagyságodnak mint kegyelmes uramnak

Kassán 16. Augusti 1685.

alázatos szolgája

Faigel Péter m. p.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

LXVII.

Méltóságos és hatalmas szerdár Ibrahim basa nekem jó uram.

Pestről íratott nagyságod méltóságos levelét tegnapi napon alázatosan és igen kedvesen vettem, örömmel értvén nagyságod közelebb jött országunkhoz, és hogy ezt az földet az német ellenség igájátul fel kívánja szabadítani. Azért az nagyságod parancsolatja és kívánsága szcrint sok felé levő, és elpusztult birodalmamat oltalmazó hadaim közül, az kiket összvovihetek, megindulok azokkal csatába megyek nagyságodhoz, kirül udvari kapitányomnak bővebben írtam, méltóztassék nagyságod meghallgatni, ez világosabban informálja dolgaimról és utazásomról nagyságodat, és noha az Eperjes alatt levő német tábor felől annak az ő állapotjárul bővebben írtam említett kapitányomnak, de írhatom alázatosan nagyságodnak, hogy ujabban az német táborra hoztak Szilézia országából feles munítiót, gránátokat, bombákat és port

s golyóbist, kit is újabb német hadak kísérték oda, noha már egynehány hét forgása alatt egynehány ezereket lőtt be, s valóban el is rontotta az várost, de még eddig meg nem vette, s forog ezen város mindennapi történhető nagy veszedelmében az mint Isten közelebb hozván hatalmas császáruink fényes hadait magok is megláthatnak mindeneket. Hozza Isten mindnyájunk vigasztalására s örömére nagyságotat mennél hamarább. Költ Sáros-Patakon 26. Augusztusb. 1685.

(Eredeti gr. Tököly kézírása ; a kamarai levéltárban.)

LXVIII.

Nagyságos király !

Üdvözetem után tudatom veled, hogy kapitihád által a nagyvezér ő nagysága számára küldött leveled megérkezett s át is adatott. Kapitiháddal együtt tartalmának megmagyarázására s megértetésére mindent elkövetünk s így ő nagysága mindennek tudomására jutott. Egyszersmind választ is írtott melyet kapitihád fog átadni, tudatván veled, hogy a két császár közt a békekötésre nézve fenforgó dolgokra figyelmes légy, a béke fentartására mindent elköves s az országodban levő várak állapotáról tudósítsd. Ha pedig kapitihádat hozzá levéllel bocsátod, mindenről világos feleletet és határozott tudósítást küldj. Külömben reményli, hogy a felséges padisáh iránti hűségedben s szolgálatkészségedben ezentúl is megmaradsz.

Szulejman aga.

Kivül: A. 1685. 2. Septembris Szerdár Ibrahim passa tihájának Szuliman agának levele, Daczó György uram hozta Radnótra.

(Törökből; eredeti az erdélyi fels. kir. kormányzék levéltárában.)

LXIX.

A Messiást követő nagy fejedelmek diescekedő öröme stb. erdélyi király Apafi Mihály !

Szóbeli izenetekkel hozzám küldött bejáródtól válaszképen levelet írtam hozzád. Ez alkalommal pedig ugyanazon

dolgok végett Szulejman aga nevü meghitt szolgámet küldöm hozzád jelen levelemmel. Szóbeli izeneteimnek, melyeket tőle hallani fogsz, teljes hitelt adj, azok mind egy betűig tölem származnak. Hűségedet továbbra is megtartsd s mindenben szorgalmas legy; követemet pedig ne késleltess, hanem az ottani dolgokról irt tudósításoddal minél előbb bocsásd vissza. Külömben üdv és béke legyen veled!

a pesti mezőben.

Oldalt : Ibrahim basa (aleppói műhafiz ?) névjegye s pecsége.

Kivül : Fő szerdár Ibrahim basa levele, Szuliman agája hozta a pesti táborról Radnótra. 1685. 2. Szeptemberis.

(Törökből; eredetije az erdélyi fels. kir. kormánysszék levéltárában.)

LXX.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen bologitsa. Nagyságodnak alázatosan kelletik mint kegyelmes uramnak megírnom. Immár egy néhány rendben láttam az szathmári commendáns és Horváth János kapitány leveleit, melyben hivatják, citálják az biharvármegyei bírákot és az váradi püspök számára adózásra kényszerítik. Én megírtam kegyelmes uram, hogy meg ne károsítsák, míg nagyságodat alázatosan informálok és kegyelmes parancsolatját vehetem; károsítással fenyegetik kegyelmes uram, ha fel nem mennek, és adajokat az püspök számára be nem viszik. Melyről nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan várom. Érsek-Ujvárt, úgy hozzák kegyelmes uram bizonyosan hogy megvölték, mi formán, még végére nem mehettem. Eperjes felől úgy hallottam vérrel vötték meg és az benn lévő kuruczokat mind levágták; hatvanezerig való török veszett kegyelmes uram az útközetén. Eperjesnél alól Sulej general Kassa alá ment kegyelmes uram, most azt löveti. Az szathmáriak Munkács alá voltak kegyelmes uram, minden marhájokat elhajtották, tegnap előtt volt kótyavetyéjük Szathmártt. Ez után ha mit értek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni késedelem nélkül el nem mulatom. Éltesse Isten

nagyságodat szerenesés uralkodással, sok számos esztendőkig jó egészségben. In Somlyó die 3. Septembris Anno 1685.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája, míg él,
Olosz Ferencz m. p.

P. S. Váradiakban még egy is haza nem jött kegyelmes uram, mondják övék volt az első ütközet sok esett el benne.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeuumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXIX. köt.)

LXXI.

Méltóságos fejedelem, nékem jó kegyelmes uram!

Szintén ez órában érkezék a vajda ő nagysága levele, melyben írja, hogy Drinápolyból az kapitánya írja, hogy a tefterdár passát indította meg a császár Ibraim szerdár passa segítségére olyan rendkívül való haddal, a régi spajákat is melléje adván, kik eddig való szokás szerint az fővezér és Muhamet zászlója nélkül táborba soha nem szoktanak menni, de most azokat is elkergették, mivel az tengeren az keresztényeknek nagy triumphusok lett, két várat, úgy mint Csorona és Gottona nevűeket megvettének, onnan az szárazra most leszállván, újobban két várakat most obsideáltanak, melyeket most erősen is vínak. Azért azoknak az hadaknak nagyobb részét azoknak az váraknak segítségére fordítván, egy részével a tefterdár passát Landor-Fejérvár-felé küldötték. Most kegyelmes uram Gyászvásárra is van emberem, és ha mi hirt hoz, nagyságodat tudósítani el nem mulatom.

Ezzel az ur Isten nagyságodat kegyelmes uram jó egészségben sokáig éltesse. Datum in Zabola die 14. Septembris Anno 1685.

Nagyságodnak méltatlan alázatos szolgája

Mikes Kelemen m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának. Ne-
kem jó kegyelmes uramnak írák alázatosan.

Eredetije az erd. Mzeum. (*Grammatophylacium Transylvanicum II. köt.*)

LXXII.

A Messiást követő nagy fejedelmek diescekdő öröme
stb. erdélyi király Apafi Mihály!

Üdvözetem után tudósítlak, hogy Szulejmán aga által küldött leveledet vettem s megértettem. Ugyancsak leveledből és Szulejmán aga meghitt szolgám szóbeli értesítéséből azt is megtudtam, hogy a padisáh ő felsége és a római császár közt létezett hidegséget sikerült fáradhatlan szorgalmadnak barátsággá s bizalomná változtatni s e két ország szegény jobbágyágának békéjét s nyugalomát helyreállítani. Fogadd mindezen nemes tetteidért tőlem, régi jó barátodtól, hálás köszönetemet s szerencse kívánságomat. Megvagyok felőle győződve, hogy hű törekvéseid ezélt fognak érni s fáradaimadat siker koronázza! Hír szerinti tudomásom van az iránt is, hogy Tököli király nehezen boldogul a felvidéken. Mint a fényes porta híveinek rendesen, úgy neki is ahdnáme adatott; azonban köztudomású dolog, hogy ő az által, mivel Veszprém s egyéb várak valamint Kanizsa vidékének megvédésére valóssággal pedig saját biztonsága végett annyi moszlim sereget visszatartott, midőn Isten rendelkezésből Bécs alól hátrálni kellett, okává lett, hogy oly sok moszlim harezos elveszett és hogy a bécsi háborúban a Huszain bassával levő határőrző hadak (vartaja ogradup) megszaladtak. Az ahdnamében az is bennfoglaltatik, hogy a padisáh ő felsége iránt hűséggel s hódoló engedelmisséggel viseltetik s jobbágyait nem fogja sa nyargatni: mégis a váradi s egri ejáletckbeli zaim és timarfalvakat annyira zsarolta, hogy a miatt a felséges padisáh akaratára és az ahdname ellenére némelyek végkép el is pusztítottak. Ha ő felsége a padisah, vagy ő nagysága a nagy vezér által vagy általam a padisah szolgálatában leendő egyesülésre fermán vagy követ küldetett hozzá, sohasem sem engedelmeskedett. Hol egy más szín és ürügy alatt folyvást alatomoskodott és hazudozott, míg végre végkép hitelét vesztette; úgy hogy most elfogatása végett levél küldetett a váradi ejáletbe. Váradi műhafiznek a temesvári begrerbeg Ahmed basa lett kinevezve, a ki szigorú rendeletet kapott, hogy Is-

ten segedelmével kerítse kézre, hogy méltó büntetését el vegye. Ha ott netalán el nem lehetne fogni s Lengyelországba akarna menekülni, vigyázz, hogy cgérutat ne kapjon, hanem elfogd s elfogatásáról azonnal tudósíts. Más egyéb a békekötésre vonatkozó oly dolgokról, melyeket megírnom nem lehetett, élőszóval fogsz értesülni. A boldogult vezír Ahmed basával értekeztünk a felől, hogy ezelőtti időkben mily alakban s mily alapon adattak ki az ahdnámék. Ugyanazon alapon a békesség most is megerősíthető, s ha azon körülmények ismét előfordulnának, bizonyos lehetsz benne, hogy a fényes portánál az ügyet tölem telhetőleg fogom pártolni. Beszédtünk s tetteink mindenestre tudomására fognak jutni a felséges padisáhnak. Barátságunk ezentúl is azt hozza magával, hogy ha valami helyes és üdvös dologban fáradozol, a felől tudósíts, hogy egyesült erővel működhecssünk. Nevezet követemtől Szulejmán agától élőszóval még többet is fogsz megtudni; mindazok az én izeneteim. Végre arra kérlek, hogy ezen követemet ne késleltess, hanem teljesen megbízható embereddel együtt leveleddel s minden dologról hiteles hírekkel ellátva küld vissza. Áldás és béke legyen veled.

Az eszéki táborban.

Oldalt : Ibrahim basa (titulo) névjegye s pecsége.

(1685. Septemb. végefelé.)

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. kir. kormányzék levéltárában.)

LXXIII.

Celsissime Princeps Domine nobis naturaliter Clematissime !

Fidelium humilimorumque servitiorum nostrorum demissam semper commendationem !

Az felső siralmas esztendő, sok nyomoruságokkal, elefelejthetetlen károkkal, számlálhatatlan exactiókkal, bádgyasztó félelmekkel rajtunk általmenvén, és az jelen való esztendő újabb jajokkal béköszömvén, mennyi inségeket hozott légyen reánk azokat ki nem tudnók mondani, hogy csak némely részét is azoknak nagyságod elciben alázatosan ter-

jesszük szükségesnek ítéltük. Csakhamar ez esztendőnek elein, érdekelvén bennünket Budáról, Egerbül és másunnan egy néhány száz munkásoknak, szekereknek, liszt, árpa és egyéb élel- nek küldése felől kemény és rettentő parancsolatok, midőn azok- nak megorvoslásáért a méltóságos szerdár passához Landor-Fe- jérvárra embereinket küldöttük, és azok által (Isten után) könny- nyebbitést reménlettünk volna, a könnyedség helyett nagyobb- való terheltetést nyerénk, megparancsolván városunknak végső veszedelme alatt, hogy négy ezer kila lisztet Budára szállítsunk, melynek leengedéséért jóllehet embereink eléggé reménkedte- nek és epekedtenek, jelentvén, hogy ez elmúlt esztendőkből a sok ezer gabona szállítás miatt lakósink gabonájokból kifogyta- nak, számtalan marháink elvesztenek, az életnek városunkban való hoztattatása minden felől megtiltatott, de a könnyörületlen méltóság előtt semmit nem használhattanak, csak meg kellett szereznünk, melyet a minden képen megnyomorított és el- fogyatkozott szegénység közt, a tavaszi szűk időn, minemű bajjal, sok szegényeknek siratásával, szájokban lévő falatok- nak kivonásával lehetett megszerezni, akárki megítélheti. Va- lamint s valahogy lehetett mindazonáltal (minthogy az hatal- masok parancsolatjának meg kell lenni) megszerezvén, és nem kicsiny munkával száraz malmokon megőrölvén, százhuszonöt szekereken, ennyi fenforgó táborozások között is, meg kelle inditanunk az hatalmasok parancsolatjára Várad Jenő felé, onnét a szolnoki hidra kerülvén és által menvén Egerben vi- hettek-é, avagy az ott körül levő ellenkező felek kezében akad- ván elprédáltattak, nem tudjuk, nem hallhatván semmi bizo- nyost felőle. Ezenkívül a szomszéd véghelyekből minden nap mennyi exactiókkal nyomorgattatunk, a kóborlók által mint háborgattatunk és károsittatunk, azoknak leírása hosszú ca- thalogust kívánna. A körülöttünk táborozó három vagy négy rendbéli armádák által teljesithetetlen kívánságokkal minden felől szorongattatunk, kemény fenyegetéssel rettenetünk, csak most Ónadból negyvenezer kenyereknek, háromszáz vágó mar- hának, harmincz hordó boroknak administratiójárul való le- velek érkeztek hozzánk, fenyegetvén, hogy ha nem praestál- juk, veszedelem ér bennünket. Sulez generális quártély pénz- t harmincz ezer forintnál többet praetendál rajtunk, böles atyánk-

fiai nehezen szabadultak most is kezétől. Caprara generalhoz expedíalt követünk mint jöhetnek, és mit fognak reportálni, kétséges és reszkető szívvél várjuk. Ezen közben a váradi pasának is jöve hozzánk szívünket bádgyasztó és siralminkat ujító kemény parancsolatja, a fényes porta nevével reánk imponált két ezer kila kölesnek megszerzése és Váradra szállítása felől. Ezek és több számlálhatatlan nyomoruságok oly sűrűn ostromolnak bennünket, hogy egy óráig való pihenésünk ritkán eshetik, melyben újabb újabb bádgyasztó dolgok nem érkeznének reánk, kiknek terhe alatt szintén ellankadtunk és fogyatkoztunk. A mi legkeservesebb, az ő felsége badainak rajtunk téli quártélyozása felől való hír szintén elolvasztotta szívünket, bizonyára a profétával mondhatjuk: Óh ti minnyájan kik általmentek az úton, ne legyen nektek nehéz, tekintetek meg, és lássatok meg, ha vagyon-é olyan bánat, mint a miénk? Keserőséggel illete minket a Jehova az ő haragjának napjaiban, hálót vetett a mi lábainknak; adott a Jehova minket azoknak a nyomorgatóknak kezekben, kiktől meg nem szabadulhatunk, megkesergetett minket az Isten megpróbált minket tűzzel, mint az ezüst megpróbáltatik, bévetett minket a hálóban, megszorította a derekainkat, a mi fejünkre ültette az embereket, kik kéméletlenül háborgatnak bennünket; ha Isten után kegyelmes urunk! Nagyságod és a tekintetes nemes ország könnyebbségünknek és oltalmaztatásunknak útját bőlesen fel nem találja, végső pusztulásnál egyebet nem várhatunk. Minek-okaért nagyságodat mint kegyelmes urunkat alázatosan kérjük, ilyen utolsó fogyatéokra jutott sorsunkat és siralmas állapotunkat jó consideratióval megtekintvén, és szíve rajtunk megesvén, szokott és hozzánk sokszor megmutatott fejedelmi kegyelmessége szerént, a nemes országgal együtt adónkbeli restántiánk elengedésével és tovább is az ország számára járandó adó alól való felszabadittatásunkkal elviselhetetlen igánkat könnyebbíteni, inségünket enyhíteni és megmaradásánk felől a méltóságokhoz emberit bocsátani méltóztassék, hogy ekképen az nagyságod kegyelmes protectiója és provisiója alatt maradhassunk. Nagyságod kegyelmességét alázatos hűséggel megiszolgáljuk. Egyéb dolgaink referálását biz-

tuk megírt becsületes atyánkfiaira. De reliquo Celsitudinem Vestram quam diutissime foelicter valere desideramus. Datum in Civitate Debreczeniensi (nap nines) Octobris Anno 1685.

Celsitudinis Vestrae humiles perpetuique fideles Iudex, Senatus, et Incolae afflictæ Civitatis Debreczen.

Kivül : Celsissimo Principi, ac Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Transilvaniae Principi, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino nobis naturalitor Clementissimo. Eredetie az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXIX. köt.)

LXXIV.

Kegyelmes uram!

Sárosi uram tegnap proponálván nagyságod kívánságit a tihajának, ma így resolvála : megengedte a fővezér, hogy nagyságod akár ott legyen az hol most van, akár pedig innen az Dunán szálljon oda a hová akar, de hogy nagyságod által menjen, nem lehet. Az Csonka bék lévén az tolmács, tőle tudakoztam hová jövallaná a szállást nagyságodnak s az tábornak, arra azt mondá : Budán feljül ne szálljon az fejedelem, mert bizony éhel hal meg a hada, hanem szálljon alúl az török táboron egy mélyföldnyire Hamzsa-Bég nevű falunál, ott széna, szalma elég lészen. Azt is mondá : ha túl akartok is zsákmányolni jární, s kérni fogtok, bizony hajókat is adat a vezér. Valóban kívánna az a bék nagyságodnak complacéálni, esküszik is, míg él, nagyságod igaz jóakarója lészen. Már hová szálljon a nagyságod tábora, nagyságod tetszésén áll. Azomban a fővezér nagyságodnak azt izente : mind Győrben (s ha nagyságod securitását látja Bécsben is) mind a lengyel királyhoz expediálja értelmes embereit, a mely mód mellett nagyságod jobbnak ítéli, kik ha megérkeznek, maga akar velek beszélni. Itt a dolgok nem ujultanak. Isten legyen nagyságoddal. Budánál 1. Octobris 1685.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgája

Inczédi Mihály m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

LXXV.

Alázatos és mindenkori kész engedelmességgel való szolgálatunkot ajálván nagyságodnak, Istentől állandó békességet, kedves egészséget és boldog országlást kívánunk !

Kegyelmes urunk némely dioecesisbeli böcsületes senior és praedicator atyánkfiai nagyságodat hirünk s akaratunk nélkül requirálván molestalták, és reánk generalis synodusban kényszerítő parancsolatját extrahálták : jóllehet még independenseknek és canonink ellen cselekedőknek nem deprehendáltattunk ; hanem akár kik akarunk is, ha Istenünknek s nagyságodnak tetszenék, ez mostani háborussággal és perrel teljes időtül békességesebb időre halasztanunk a püspök tételt, mivel sem illendő helyét, sem alkalmatos idejét annak pro nunc nem approbálhatjuk ; kiváltképen mi Bihar és Zaránd tractusbeliek. A két hatalmas császárok egymás ellen még fegyverben vadnak, még is egyik birodalomból másikban menyünk püspököt tenni ; ha akarnánk is, passák s kadiák hire s engedelme nélkül nem lehetne, nagy summával nyerhetnük még talám tőlük ; egyszer azt megcselekedvén, azután is megkévánnák, így gyűléskedésünkre ez ideig való gyenge libertásunkat magunk elrontanánk. Az idők is penig naponként megbomolván, messze útat gyalog fel nem vehetünk, mert szekeret vagy lovat alánk Nagy-Bányáig tizenhét vagy tizennyolcz mérföldnyire tatárok és az nagy drágaság miatt elszegényedett hallgatóink a régi rendtartás szerént semmiképen nem adhatnak, még kevés jövedelmecskénket is nem adminisztrálhatják, absque vectura et viatico s szük időben lehetetlen mennünk. Úton álló tolvajok és latrok is irtóztatnak, mind idegenek, mind nemzetségünkbeliek bennünket. Per legatos suffragiumunkat hogy küldjük, rendtelenségnek tartjuk ; tizennégy senioroknak kelleik superintendens electió-

jában personaliter cum suis adjunctis cononice compareálni, és azok közül lehet egyet creálni, olyat penig, a kire mint ismeretes és érdemes személyre jó lelki ismerettel suffargálhassanak libere. Mind ezeket nagyságod bölcsen és kegyelmesen considerálván, kérjük alázatosan nagyságodat, böcsületes atyáinkfiaival differáltassa ez mostani Márton napi terminust, melyre convocáltak bennünket illegitime. Inkább jövőendőben az ő idejében nagyságod ditiojában méltóságos consensusával s personalisa praesentiájával celerbáltassék generálisunk, még püspökünk is hasznosabban constituálthatnék ott sok fundamentalis ratiókra és respectusokra nézve. Nektünk eddig is nagyságod protectiója alatt volt maradásunk idegenek és ladikák infestálási ellen, ez után is nem folyamodhatunk máshoz, mely jobb informatióval és egyenesebb úton lehetne ha püspökünk nem német vagy mahumetisták egész birodalmában hanem a nagyságod szárnya alatt Somlyón eligáltatnék. Onnan való inspectiója minden felé gyümölcsösön elérkezhethetnék, leginkább mi reánk nyomorult sorsú és keserves állapotú hódoltságiakra, hűségeskedéstnket is antistesünkkel együtt nagyságodhoz és az ecclesiákkal való uniónkat szorosabban praestálhatnák. Kegyelmes válaszát várván nagyságodnak, ajánljuk nagyságod életét és egész házát jó Istenünk atyai gondviselése alá. Szőlősi Congregatiókban die 16. Octobris 1685.

Nagyságod alázatos hivei

Bihari és zarándi tractusok seniori Hunyadi András és Kolosvári István hozánk tartozó atyáinkfiaival engedelemmel szolgálunk nagyságodnak.

Kivü! : Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Transylvaniae Principi, Partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. etc. Domino Domino nobis naturaliter Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

LXXVI.

Mint bizodalmas uramnak kegyelmednek ajánlom szolgálatomat!

Isten jó szerencsés étellel áldja meg uram kegyelmedet kívánom. Kegyelmed levelét böcsülettel vöttem; Tökölyit ő nagyságát vendégségben híván az passa hétfőn ebédre, valóban vendége ma is, mert maga házatúl hajadon fővel kísértette bé az várban jancsárokkal, még akkor estve vasban verette, még hogy bádgyadozott, az vár hidján döfölték is, kezeit hátra kötözték, és még akkor éjtszaka kísérekkel leindították hatod magával Jenő felé. Püspökiből hűt szerént dobjait, javait kikerestette, s bé vitette. Petrőczit kibocsátotta, meghagyta, az hadaknak viselje gondját, de Mutavoli meghagyta, hogy jószágából kiverjék. De pauperibus kuruczoni-bus video negotium tantum. Ite, Missa est. Ó Várad Várad! O credite, credite, quia ita implebuntur Prophetiae, úgy hiszem rövid idő múlva kegyelmed is megvigasztaltatik. Kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes parancsolatját vöttem az székelyhídi adónak adminisztrálása felől, melynek még az terminusa kis karátson, és még tavalyi adajokért is némelyeknek félesztendeje van, hogy itt fogva tartok benne, de semmit rajtok nem vehetek, elpusztult, elszegényedett cz a föld; én, tudja Isten, nem tudom, mint vehessem meg rajtok. Ezután ha mit értek, mindenekről ő nagyságokat tudósítom. Isten tartsa kegyelmedet jó egészségben. In Somlyó die 18. Octobris A. 1685.

Kegyelmed szolgálja

Olosz Ferencz m. p.

P. S. Az székelyhídi jószág adajárul nem írok ő nagyságoknak, nem akarván kedvetleníteni ő nagyságokat; kegyelmedet kérem, ne neheztelje az szerént megjelenteni ő nagyságoknak.

Kivül; Generoso Domino Michaeli Inczédi de Várad etc. (titulus cum pleno honore.) Domino mihi semper observandissimo.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört ered. lev. XXIX. köt.*)

LXXVII.

Anno 1685 die 2-da Novembris.

Super quartiriis postulatis.

Jóllehet mi az ő felsége resolutiojából hozzánk való császári kegyelmességét értettük, melyhez képest mi is ő felségéhez való devotióunkat keresztyéni kész indulattal megmutatni el nem mulatjuk, valamiben imminens periculum nélkül cselekedhetjük, elbívén azt hogy ő felsége bennünket és dolgainkat periclitáltatni nem kívánja : tovább való progressusát mi az ő felsége armadáinak mint oly méltóságos tanács dispositioját mi nem vizsgáljuk, sőt elméinket is arra nem fordíthatjuk ; ahoz képest az Bihar vármegyei quártély felől való dispositiohoz nem szólhatunk, mivel hogy ez hazának és ennek lakosinak közönséges veszedelmét akár mely dolgokkal is hamarébb nem közlethetnők ; mert mi azzal mingyárt az hatalmas török nemzet ellen láttatnánk magunkat opponálni és az általok réjánk következhető veszedelemre okot szolgáltatni.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXIX. köt.)

LXXVIII.

Hatalmas győzhetetlen császáruk kiválképen való belső meghitt ur híve, ő hatalmssága sok számu fényes császári hadainak fő gondviselő szerdárja, néküink jóakarónk, Isten nagyságodat sokáig éltesse, szereneséjét nevelje.

Nagyságod levelét becsülettel vettük ; Szulimán agát ő kegyelmét mind azokról a dolgokról melyeket nagyságod ő kegyelmére bizott volt, meghallgattuk, és a fenforgó állapotokról ő kegyelmével, mint olyan látott, hallott okos vitéz emberrel, eleget tractáltunk és beszéllettünk. Mi is küldöttük nagyságodhoz követségben nemzetes Buda János hivünket ő kegyelmét, kire egészen reá bíztuk, hogy a mi nevünkkel nagyságodat becsülettel köszöntse, szóval való izenettünket

nagyságodnak eleibe terjeszsze és a dolgokat megjelentse ; mely követünk szavainak nagyságod adjon hitelt. Azomban kérjük azon is nagyságodat, a fennforgó állapotokhoz képest ha követét küldi ennek utána is hozzánk, ezen Szulimán agáját küldje, mint látott, hallott okos emberét, és már ilyen nagy dolgoknak tractálásában megbizott hívét, hogy egyebekkel is közölvén az dolgokat közönségessé ne legyen, és idő nap előtt ki ne nyilatkozzék. Ezeknek utána kívánjuk, hogy Isten nagyságodat ő hatalmassága szolgálatjára sokáig szerencsésen éltesse. Költ fejérvári városunkban ötödik napján Novembernek. 1685-ben.

Nagyságodnak szolgáló jóakarói

Alól : Szerdárnak.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

LXXIX.

Hatalmas győzhetetlen császáruk becsületes úr híve, nékünk vitéz úr jóakaró barátunk. Isten kegyelmedet ő hatalmassága hasznos szolgálatjára sokáig szerencsésen jó egészségbe éltesse.

A méltóságos szerdár ő nagysága követje Szulimán aga ő kegyelme által való kegyelmed köszöntését becsüllettel el és kedvesen vettük ; melyhez képest mi is a méltóságos szerdárhoz ő nagyságához küldött követünk nemzetes Buda János hívünk ő kegyelme által kegyelmedet levelünkkel jóakarattal látogatjuk. E mellett kérjük kegyelmedet, nevünkkel mondandó említett követünk szavainak adjon hitelt, és a mostani fennforgó állapotokhoz képest mind személyünket mind Erdély orszagát néző dolgainkban legyen jóakarattal kegyelmed. Ezekután kívánjuk, hogy Isten kegyelmedet sokáig éltese szerencsésen. Költ fejérvári városunkban ötödik napján Novembernek 1685-ben.

Kegyelmed jóakarói

Alól : Huszain Effendinek.

Ered. fog. az erd. Muz. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

LXXX.

Amari dolores impellunt patheticos meos affectus denuo aperire ac fores Augustissimae Vestrae Majestatis incessantibus querelis pulsare. Enim vero per Reverendissimum Patrem dominum Antydium Dunod expressosque meos allata Caesaræe ac Regiæ Majestatis Vestrae favorabili eaque paterna benignitate in spem meliorem erectus fiduciam in ea plenissimam locassem, ecce novo ac insperato rumore sum perculsus, dum inaudio Excellentissimum Dominum Aeneam Comitum a Caprara (titulus) copiis August. Vestrae Majestatis Tractus Principatu Transylvanico subjacentes Maramaros, Kővár et Szilagy destinasse, ut ipsis stativa pateant hiberna. Eo magis attonitus sum de pendenda præter commeatum centum milium tallerorum contributione audita nomine August. Vestrae Majestatis per prædictum Dominum Patrem Dunod propositione. Fateor enim vel Portam ipsam Ottomanicam tam insolitum ac insupportabile onus humeris meis impar nunquam imposuisse. Persuasissimum habeat Clementissimus Imperator ultimum admaturari hoc modo Regni hujus excidium : ubi si quidem copias Aug. Vestrae Majestatis stativa in partibus Transylvaniae fixisse hiberna præactæ innotescet Portæ, Regnum hoc, (cui Imperator Turcarum in Oriente lynceis adeo oculis advigilat) ex mandato ipsius Chami Tartarorum ac Serascherÿ eidem adjuncti vires instar diluvii ditiones Transylvanicas inundaturas, (praesertim cum in tam proximo loco sint constituti, ut itinere bidui ditiones meae illis pateant), atque centrum et Theatrum bellicæ calamitatis ex hoc Regno ocÿssime in cineres redigendo facturæ, ut neque Aug. Vestrae Majestati, nec Christianitati deinceps officia præstare valeat. Exercitum quoque Aug. Vestrae Majestatis stativa in ditionibus Transylvanicis figentem procul omni dubio velocissima Barbarorum militia continuo infestaret. Ideoque ea qua par est demissione atque fiducia per publicam Reipublicæ Christianæ salutem et quietem afflictæ gentis Transylvaniae per thronum denique ipsius Augustalem et Cesaream orare atque obtestare proposui, dignetur Regni istius afflictæ deplo-

randam altius considerare calamitem. Dignetur asspicere Provinciae hujus in faucibus Barbavi haerentis situationem, quae spatio Hebdomodae Marte ac Vulcano mediantibus per Barbaros mittendis in favillas convertetur. Ponderet Clementissimus Imperator hoc Regnum intempestive ad apertam oppositionem Ottomanici Imperii compellere ei fore periculosissimum. Pro innata sua benignitate revocet in animum Clementissimus Imperator devotionem meam multis nominibus ac singularibus occasionibus in declivi quoque rerum Christianarum statu Aug. Vestrae Maiestati contestatam, clementibusque oculis intueatur, ac confestim serioque suis belli Campique Ductoribus demandare dignetur, quatenus copias ad hyberna ducere quartiria intra limites meos desistant, atque exolvenda tanta contributione praespecificata Provincia mea immunis relinquatur, ne miserrima haec Patria cogatur ad extrema quaeque pro sui defensione descendere. Quod si fecerit Maiestas Vestra Aug. innata ipsius erga afflictos miserosque perituros clementia perennabit in universo orbe, splendere suo incrementum captura. Interim Augustissime Imperator, quidquid absque evidentissimo ac imminente periculo integrum mihi erit praestare, exercitui ejusdem Maiestatis Vestrae una cum Regno hoc afflicto in gratiam Maiestatis Vestrae August. gratificare promptissimum me experietur. August. Vestrae Maiestatis Clementem paternamque resolutionem humilime praestolor, opttaque desideratissima ipsius gratia non desinam pro Maiestate Vestra Deo vota nuncupare. Deus O. M. Augustissimae Vestrae Maiestatis faustissime ac diutissime conservat Imperium.

Hátára jegyezve: 1685. 15. Novembris Albae expedita római császárhoz ő felségéhez.

Más kézzel: Büdöskuti Pejenot Internunciust küldötték véle ő felségéhez.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Múzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört., eredeti lev. XXIX. köt.)

LXXXI.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Nagyságod méltóságos udvarából hozzánk expedáltattott bizonyos dolgok végett bősületes híve nemzetes Budai Péter uram ő kegyelme szóval mondandó szavainak ő kegyelmének egész hitelt adtunk, nagyságod méltóságos kívánságira is mindenekre választ adtunk, nagyságod méltóságos udvarához visszabocsátottuk késedelem nélkül, magunkat mindenekben ugyan ő kegyelme relegálván voltaképen nagyságodnak referálhatja. Eandem Illustrisitatem Vestram in reliquo feliciter valere desideramus. Datum in ciuitate Nostra Bukorest die 17. Novembris Anno 1685.

Illustrissitatis Vestrae, Fratres Amici et Vicini beneuoli.

(*Oláh aláírás.*)

Kívül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Regni Transilvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri et Vicino Nobis beneuolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXIX. köt.*)

LXXXII.

Méltóságos fejedelem nekünk kegyelmes urunk.

Hogy Isten nagyságodat boldog országlással, birodalmának szélesen sok üdökre való terjesztésével adja, alázatosan kívánjuk nagyságodnak mint kegyelmes urunknak.

Nemzetes Budai Péter uram nagyságod becsületes híve expeditus lévén ide az mi kegyelmes urunkhoz ő nagyságához, annak alkalmatosságával nagyságod nekünk is, alázatosan szolgálainak méltóztatott poroncsolni, ő kegyelmének lennénk segítséggel az miben kívántatnék; mi is, azért az nagyságod poroncsolatjának engedelmesek lévén, azonban Isten az mi kegyelmes urunkat is szintén az tájban hozván meg az táborozásból, tőlünk kitelhető dolgokban igyekeztünk ő nagysága

előtt, nagyságod kívánsága szerint való dolgokban végben viteliben, melyet Budai uram ő kegyelme is in rei veritate nagyságod előtt referálhat. Nagyságod minekünk engedelmes híveinek továbbra is parancsolván alkalmatossággal szolgálni és kedveskedni készek leszünk. Ezek után Isten nagyságodat számos üdökre jó egészségben megtartsón. Költ Bukuresten 19. Novembris 1685.

Nagyságod engedelmes hívei és alázatps szolgálai

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia regni Transylvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino et Sicolorum Comiti etc. Domino Domino nobis Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered levelekben XXIX. köt.*)

LXXXIII.

Hatalmas győzhetetlen császáruk becsületes meghitt belső ur híve, fényes sok számú hadainak igazgató fő szerdára, nekünk jóakaróunk, éljen sokáig nagyságod hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára.

Nagyságod levelét becsülettel vettük, írását megértettük. Bécsben az mely követünket felküldöttük volt, megérkezett, de annak szintén akkor lévén valószá, mikor Érsek-Ujvár megvétele és az esztergomi harcznak híre érkezett az római császárhoz, az német udvar még akkor magát keményen tartotta. Mindazáltal mind a római császártól mind pedig a lengyel kiralytól lévén már olyan leveleink, kik mellett követeinket mind két helyre bátorságosan elküldhetjük, most becsületes ur híveinkkel követeinknek mind két helyre való küldésekben munkálódunk. Azért tartóztatjuk kevés ideig nagyságod becsületes követjét Szulimán aga uramat, hogy ezen hasznos dologban ő kegyelme tanácsával is iljünk. De ő kegyelmét is sokáig nem késleltetjük, nagyságodhoz vissza bocsátjuk. Ujjabb tudósításunk érkeztén, hozták bizonyosan, hogy már közeletinek az német hadak, Szolnokot occupálták

és nagyobb rész ármádája Kassa alatt vagyon. Éljen sokáig nagyságod hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára. Iratott gyula-fejérvári városunkban, Mindszent havának 27-dik napján, 1685 dik esztendőben.

Nagyságodnak szolgálni kész jóakarói.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. eredeti lev. XXIX. köt.*)

LXXXIV.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis Magnifice, Generosi, Prudentes et Circumspecti fideles nobis sincere dilectj salutem, et gratiam nostram. Kegyelmetek becsületes meghitt tanácsur s főgeneralis hívünknek tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének írott levelét mi is olvastuk, és mellettünk lévő tanácsúri és főrenden levő deputatus hiveinkkel ő kegyelmekkel communicálván, írhatjuk kegyelmeiteknek : Nem gondolhatta volna ember, hogy császárhoz ő felségéhez küldött embertünket megtartóztassák, kinek is megtartóztatása sok vélekedéseket hozott magával, úgy hiszszük hogy Sárosi eddég megadta kegyelmeiteknek szóló levelünket, és ez levelünk kegyelmeiteket Kővárba nem éri, de ha valamint ott érné is kegyelmeitek sietve kövesse útjokat, és igyekezzenek mentől hamarabb ő felsége udvarába érkezni. Karafa Generálnak ha kérdezkedik, felelheti kegyelmeitek : Ez szegény ország bajos dolgainak orvoslásáért való alázatos könyörgéssel mennek ő felségéhez, minthogy ő felsége mind az páter, s mind méltóságos leveleiben, úgy követek által császári s királyi kegyelmességével biztatott bennünket, s ez hazát is, melyre nézve nagy reménységgel mennek az ő felségével való ő felsége kegyelmes oltalma alatt remélhető megmaradásinkra szolgáló mediumoknak tractálására, melyben is hogy fogantatosh lehesen kegyelmeitek munkája, azért léptünk mind mi, s mind ez haza az páterrel lött végezésre, mely is mi formában lett, Bálintit uramék által informáltatnak ; noha Csáki

László vele levőkkel oda nem érhetnek. Bizonyos dolog Csáki Hunyadra való szállása nem kicsiny okot szolgáltatott volna az ellenkezésre, holott Karafa generális midőn az quartély felől leveleket küldött volna Máramarosra, Kővárvidékére, Szilágyra, akkor hogy az erdélyi belsőbb való határban jőni akarnának, emlékezet sem volt; halljuk ugyan az páter most úgy magyarázza velünk való conclusumát, hogy : In terris Turcis subiectis. De az is nem szólhat, holott az is specificie ki van írva, hol legyenek; és hogy jobban az dolgokat megértsék, az páterrel való conclusumnak is páriáját megküldtük, úgy az mit Hunyadról írt Teleki uramnak ő kegyelmének a páter és arra minemű választ tett ő kegyelme. Hogy kegyelmetek sem együtt sem másutt mivel mennek, ki jelentésék, sem nekünk sem az delegatus uraknak nem tetszik, sőt az ő felsége udvarában is, csak azoknak kell azt kijelenteni, az kik az kegyelmetekkel való tractára rendeltetnek. Micsoda inségben legyenek máramarosi és kővárvidéki szegénységink, már értették, Csáki is nem csak az hódolt (falukat, ha) nem az eddég soha nem holdoltakat is pusztítja, hallatlan s erejek felett való adózásra erőltetvén az szegénységet; bajos dolog ugyan így néznünk s szenvednünk szegénységinknek pusztulásokat : de hogy ne vádoltathassunk, ha azoknál az helyeknél az hon most vannak, beljebb nem jönek, ott is magokat jobban jobban szaporítani nem igyekeznek, az szegénységet is azon helyekben is teljességgel el nem pusztítják s éhel halókká nem teszik, az páterrel való végezésünk szerént, ha az választ sokára nem halasztják, legkisebben is ellenkezőre okot nem adunk s nem cselekszünk; egyébiránt Isten s ez világ előtt protestálunk mind mi, s mind az nemes ország, az mit magunk oltalmára elkövethetünk, el nem mulatjuk. Ha penig kegyelmeteket is contra jura gentium vagy megtartóztatnák, vagy erővel cogálnák az dolgoknak egészen való kijelentésére, hulott mind mi s mind az státusok erőnk felett addig is míg az tractához kezdenének is, kívántunk ő felségének kedveskedni; ha mégis keménykednek ellenünk, nincs mit tennünk, igaz az Isten gondot visel ő felsége réánk is. Ha peniglen fel nem bocsátának is, de ugyan semmiképen az dolgokat ki ne jelentsék, viseljék resolute mago-

kat. Alig gondolhatná mindazáltal ember, hogy cum assecuratione lé(vén) császár ő felsége passusa, kegyelmeteket (me)gtartóztassák, és hogy erővel vegyék ki belőlök, mivel mennek. Ha ugyan feljebb kegyelmeteket nem bocsátják, rescribáljanak, ha pedig (melyet mi úgy hiszünk) felmenetelekben való utjokat nem akadályoztatják, magok is siessenek; Büdöskutit penig előre postán küldjék. Secus nec facturi. Datnm in Civitate nostra Cibiniensi die 7. Decembris 1685.

1685. 7. Decembris bécsi követeknek küldött leveleknek párja.

Egykorú másolatja az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. levelekben XXIX. köt.*) — Ugyanott van még ez oklevélnek egy másik egykorú másolata is, hátára tett ezen jegyzettel: solenis követek után írt levél 3 parája Szebenből A. 1685. 7. Decembris.

LXXXV.

Méltóságos fejedelem jó kegyelmes urunk!

Nagyságod méltóságos levelét az elmúlt estve alázatosan vettük, melyben mit parancsoljon nagyságod, hasonlóképen megértettünk. Karafa general előtt mint folytanak dolgaink, Nagy Pál uram nagyságodat arról valóságosan informálhatja tovább is nagyságod méltósága terjesztésében, s édes hazánk jóvában mindeneket, valamik tőlünk lehetségesek, elkövetünk. Ma Isten engedvén Tokajban megyünk, sietünk Kassára és Caprara general előtt is minden reánk bízott nagyságod s hazánk dolgait proponáljuk. Udvarhoz felérkezvén, annál inkább ott nagyobb reménységgel folytatjuk instructiónkban előnkben adott dolgokat. Kassáról Bálintit uram által, azokról az mikről ott végezhetünk, nagyságodat alázatosan tudósítjuk. Úgy remélnjük Csákit magát onnan ki szállítják, de a több hadak iránt semmi reménységet még eddig nem vehettünk. Úgy vesszük észre, ezen két generálok igen egymás inye szerint folytatják a dolgokat, melyre nézve alig hisszük, hogy az udvarig kívánságunk szerint való választ obtineálhassunk. Isten nagyságodat édes hazánk ja-

vára méltóságos házával együtt szerencsésen éltesse s virágoztassa.

Kálló 12. Decembris 1685.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgálai, hívei :

Halller János m. p.

Pernyeszi Sigmond m. p.

Miles Mátyás m. p.

Inczédy Mihály m. p.

Az éjjel érkezvén ide posta az nemes vármegyéhez, azt beszélte, hogy még több imperialis had is nyomulna alább. kiknek egy része Erdélyben, más része Eszékhez menne, na, gyobb része Botoniákból áll.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek, jó kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan.

Hátára jegyezve : Anno 1685. 12. Decembris Bécsben indult követek Kállóból.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. *Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXIX. köt.*) Ugyanott megvan ezek 2 levele Kassáról d. 17 dec. 1685. Apafihoz és az ország deputatus rendeihez.

LXXXVI.

Praemissis praemittendis.

Litteras Illustritatis Vestrae de data 12. Mensis Decembris Anni labentis ad Nos datas, eo quo decuit respectu accepimus. Quod Jasiis Principalem sit adepta dignitatem suffulta post Deum Fulgidissimae Portae auspiciis, ac Nos ea tenus commonefecerit per expressumque suum ac literas requirendos duxit, ea complexi sumus benignitate, qua Illustritatis Vestrae causa dignum judicavimus. Nos etiam omnem adhibebimus operam, quatenus eadem de gratissimis fraternitatis amicitiaeque testificationibus merito conqueri (quantum in Nobis situm est) nunquam possit. Quanto cyus confinianis nostris officialibus serio precipimus ac demandabimus firmiter, ut bonae vicinitatis legibus sancte ac illibate observatis Dominia utriusque Principatus amicabili correspondentia

ac bonae viciniaⁱ intelligentia foveantur ac tueantur; et nisi contrarium Illustritatis Vestrae fideles extorqueant, a parte nostra non fiet ut aliquod alienum ab equitate extimescat. Coeterum quod annonae e provinciis nostris in ditionem Illustritatis Vestrae transportationem concernit, propediem habituri sunt confluxum Consilarii ac procures nostri. Deinde ex uni-
one convenienter deliberamus, in quantum poterimus sterilisque terra nostra in tanta omnium rerum penuria, Bellonaeque tempestate patitur, Illustritati Vestrae ac miserae plebi grtificari non praetermittemus.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. levelekben XXIX. köt.*), a moldvai vajda 1685. dec. 7-dikén kelt levelének üres lapjára írva.

LXXXVII.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Ez alkalmatossággal is levelünkkel nagyságodat akarók látogatni, kívánjuk Istentől találhassa nagyságodat szerecsés órában s kedves állapotjában. E mellett érkezvén hozzánk az nagyságod portától jövő postája, a mint kellett volna, hírekről való tudósétással nem certificálhatott bennünket; kívánjuk Istentől mindenek nagyságod kedve szerint folyhassanak s legyenek; az nagyságod postáját is semmi tartóztatás nélkül eleresztettük, adván alája való posta lovakat is, hogy annál hamarabb útját végben vihesse nagyságodhoz. Eandem Illustritatem Vestram diu florentem ac regnantem valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukorest die 18. Decembris Anno 1685.

Illustritatis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Regni Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Sicularum Comiti etc. etc. Domino Fratri Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredet levelekben XXIX. köt.*)

LXXXVIII.

Celsissime Princeps Domine mihi Gratosissime.

Per gloriosum Dominum Franciscum Dyulay ad me Ablegatum Celsitudinis Suae humanissimas debito cum respectu suscepi et iniuncte ab eo oretenus Celsitudinis Suae voluntas patefacta mihi est; Responsi causa jam pridem emissas recenter memoriae revocando iterum illarum continentiam in omnibus confirmo, denuo repetens, quod a praesenti necessitate cogar a contractu ab illo Reverendo Domino Dunod initio dissentire, nec spero correntibus temporum vicissitudinis observare posse, nec velle. Immo potius Celsitudinem Suam demisse rogandam duxi, ut Ablegatos, Plenipotentiarios tamen, ad me causa tractandi et concludendi amicabiliter de hÿbernali pro Militia Caesarea stativo ac intertentione quam primum emitte haud dedignetur, ut omnis confusionis origo rescindatur et evitetur: Commemorandi nequaquam oblitus omnes hostilitates secuturas et Suae Majestatis Sacratissimae uti et meae intentioni fore diametraliter oppositas, cum potius omnem amicabilem correspondentiam et gratum animum conservare omnino studeam. Ista tamen declaratione specificata, quod si quartiria et intertentiones pro Suae Majestatis Sacratissimae Militia sub titulo hostilitatis Sua Celsitudo intelligeret, ad hoc ex parte mei quodque remedium invalide requiritur; quoad actus vero ex mala voluntate pendentes, aut contra Inclyti hujus Principatus, aut ditionis tranquillum statum, nec hoc ego sentio, et inixe a Sua Majestate Sacratissima Clementissimo meo Domino rigore mihi prohibitum est, ut melius experientia post praetactae Militiae accommodationem docebit. Quibus me devoveo. Zatmarini die 18. Decembris 1685.

Celsitudinis Suae observandissimus servus

Antonius Comes a Carafa m. p.

Kivül: Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Transylvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti Domino mihi gratiosissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

LXXXIX.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc.

Generose fidelis Nobis dilecte Salutem etc. gratiam nostram.

Miben légyenek és ujjultanak az dolgok ennek előtte való információinktól fogva, cz szerént informálhatja kegyelmed az fényes portát, megadván leveleinket mind Szulimán passának ő nagyságának, mind Maurocordatus uramnak ő kegyelmének. Mind magunk, s mind az ország dolgairól és az eddig való occurrentiákról tudósítottuk az fényes portát, most is oda vannak két rendbéli embereink, kiknek eddig való késedelmeknek okát nem láthatjuk; mindazáltal igaz hűségünknek meg akarván felelnünk és az fényes porta parancsolatjának eleget tennünk, hogy az időt megnyerhessük, s követeinknek is utat nyithassunk, folyó postánkat küldöttük fel az német udvarba, kit Szathmárt megtartóztatának, és míg újabb követünk oda nem érkezett, el nem bocsátották; mindazáltal immár rendes követek is az német udvarhoz közelitenek, mi lészen gyümölcse szíves munkálódásunknak vagy on Isten titkában. Ez országnak egy részét szertelen szorongató sanczoltatások könnyebbitése végett újabb követeket küldöttük az német tisztekhez, egyik megjött ugyan, de semmi könnyebbségünkre való választ nem hozott, az másik még oda vagy on, kinek megjövetelével sem reménlünk semmi könnyebbséget. Az német, horvát és magyar hadak is, az quártélyokban az melyekben telepedtenek volt, bizonyosan értjük naponként való szaporodásokat; és mivel az szegénység az elviselhetetlen iga, s terhek alatt és megfizethetetlen summa miatt elkénszeredett s romlott, már őket nem táplálhatván, ők is beljebb nyomúlnak, szertelen holdoltató és megfizethetetlen summára kénszerítő leveleket küldvén széllyel az falukra s városokra, az kik pedig réájok vetett summát meg nem fizethették, azokat képtelenül sanyargotják, s kimondhatatlan büntetéssel fenyegetik; Debreczen városa bíráját felesed magával szoros arestumban tartják az summá-

nak meg nem adhatásáért, más helybeli tiszteknek és szegénységinknek hasonló sorsa lévén. Hogy hatalmas császárunk országát sanczoltatások alól megszabadithassuk, s magunkkal együtt az fényes portához való hűségben megtarthassuk, bizonyos summa pénzt és gabonát is ígérni kéntelenítettünk, de azzal is úgy látjuk semmit nem használunk, még csak meg sem hallgatják kedveskedő igiretünket, annyira felfelmerkedett szívek az elmúlt időkbeli győzedelmeskedésekkel; sőt mivel látják, hogy az fényes portától el nem szakaszthatnak bennünket, hallatlan fenyegetőzésekkel tesznek ellenünk, de mi Istenben helyheztetvén bizodalmunkat, az fényes porta hűségében kívánunk megmaradni, remélvén hatalmas császárunk fényes grátiáját magunkra és ez országra terjedni. Fegyvert hogy fogjunk ellenek, nem látjuk tanácsosnak, mind azért, hogy az fényes porta parancsolatja szerint követek oda vannak az két császár megbűsült elméjének öszve békéltető munkájában fáradozván, mind penig azon dolgot segíthető s az rajtnuk forgó szertelen tereh viseléseknek könnyebbitő végére, ottan ottan hozzájuk járó követeim alkalmatosságára vigyáznunk kellettén; de ha fegyvert kéntelenítettünk is fogni, reménten kimenetelítől s az előbbieknél nagyobb alkalmatosságoktól tarthatunk. Ujjabb ujjabb tudósítatásinkból az mint értjük, már annyira terjedett az német hadak szorongató erejek, hogy Máramarosban, Kövárvidéken és az Szilágyságban, sőt az Szamos mellett levő magunk s becsületes híveinek jószágainak is semmi szolgálatjokkal nem élhetünk, és az császárnak tartozó adajokban rajtok semmit nem vehetünk; külömben is ez szegény ország sok szenvedésben lévén, nehezen vehetjük szerét az adónak; mindazáltal szorgalmasan munkálódván azon leszünk, békülthessük. Minden dolgainkat igyekezzon kegyelmed hasznosan promoveálni és bennünket mindenekről tudósítson. Secus nec facturus. Datum in Civitate Nostra Cibiniensi die 19. Decembris 1685.

M. Apafi m. p.

Capichibának.

Fredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXIX. kötet.*)

XC.

Excellentissime Domine mihi colendissime.

Mei officii, devotionisque erga Excellentiam Vestram duxi, per praesentes me in memoriam Excellentiae Vestrae revocare, eandemque cum fausta omnium rerum suarum progressus appreciatione salutare, exoptans ut Gratia Imperialis Potentissimi ac Invictissimi Imperatoris nostri ad votum suum super ipsam floreat et exerceat. Erga Excellentiam Vestram contestandi sinceri affectus testimonia per expressum etiam meum non intermittam Legatum visitare, quod donec fiet, medio Residentis mei in Fulgida Porta Ottomanica Continui intelliget Excellentia Vestra praecipua, quae eidem notificare volui. Excellentiam Vestram enixe rogo, ne meosque et regnum meae vigilantiae concreditum ne dedignetur benevolo affectu prosequi, uti hactenus ita et imposterum me eidem devinctum fore experietur. Deus vitam ejus diu incolumem conservet. Datum in Civitate Mea Cibiniense Die 19. Dec. 1685.

Excellentiae Vestrae ad officia paratus.

Hátára jegyezve : Szulimán passának. Szeben Anno 1685.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

XCI.

Excellentissime Domine mihi Colendissime.

Officii devotionisque meorum erga Excellentiam Vestram duxi per praesentes me in memoriam suae Excellentiae revocare, eandemque cum fausta omnium rerum suarum progressus appreciatione salutare exoptans ut gratia imperialis potentissimi ac invictissimi Vestra Imperatoris Nostri ad votum suum super se floreat et exerceat. Erga Excellentiam Vestram addictionis contestandi gratiam eandem per expressum meum non intermittam Legatum visitare, interim autem medio residentis mei in Fulgida Porta Otthomanica Continui Excellentiam Vestram super praecipuis quibusdam praesentis status

negotiis informandum duxi, enixe Vestram Excellentia rogando, ut benignam suam erga me hactenus contestatam affectionem in posterum quoque tum erga me quam etiam Regnum hoc Transylvaniae fatali suo termino jam jam approximans deincepsque benigne contestari non dedignetur, me quoque Vestra Excellentia cum afflictissimo hoc Regno Transylvaniae sibi addictissimum expertura. *Alól : Vezirio.*

Eredeti fogalmazvány, egy tisztában leírt példányon tett igen sok változtatással és törléssel, mely így változtatott példány kitörölt kelte: Datum in Civitate mea Cibiniensi Die 20. Decembris Anno 1685. az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti lev. XXIX. köt.)

XCII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram!

Az úr Isten nagyságodat szerencsés hosszú élettel bolog országlással áldja meg.

Akarám kegyelmes uram nagyságodat tudósítani az ide bé való hírekről, most érkezvén meg az posta Jászvásárról, levelet is hozván, írják kegyelmes uram, hogy az lengyelek telelni leszállottak, az lengyel király Ilován vagyon. A tatárok felmentenek Nimirovára, de semmit nem tehetvén a tatár chan Krimbe ment, a törökök mentek a Dunán. Szulimán basa udvara népével Drinápolyba ment a császárhoz, a törökök is kozák hatmánt tettek volt, de csak a szélybe kereng, nem holdolnak melléje az kozákok, az mely hatmánt az lengyelek tettek Nimirován vagyon, a poroncsol a kozákoknak, az molduai vajdának is embere megyen levelekkel nagyságodhoz, azt írják az boérok, hogy Molduva felől most nem kell félni, ha mi egyéb hireink jönnek, nagyságodat ujjobban is tudósítani is el nem mulatom. Ajánlom Isten kegyelmes gondviselése alá nagyságodat. Bodok 22. Decembris Anno 1685.

Nagyságod alázatos szolgálja.

Mikó István m. p.

Kívül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXIX. kötet.)

XCIII.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Ez levelünkkel is láttatván nagyságodat, kívánjuk Istentől, találhassa nagyságodat szerencsés órában s kedves állapotjában. Ez nagyságodhoz irt levelünknek nem egyéb az oka, hanem hogy érkezvén ma 13. Decembris ebéd táján Drinápolyból jövő (öt nap alatt) postánk levelekkel, mely levelekben írják mind bizonyosan, hogy (az mi kalendariumunk szerint lévő) 8. Decembris az hatalmas császár ő felsége Szu-lejmán szeraszyer passát ő nagyságát fővezérré tevén ká-tánynyal fölöltöztette, a másik vezért penig maga vezéri palotájából más palotában mutáltatta, mely ily dologgal méltó nagyságodat tudósítanunk, mivel tudván effélékkel ily hirtelen senki nem tudósítothatta volna nagyságodat. Arra nézve mi is ő nagyságának régi szokásunk szerint való rendelt ajándék-ját meg fogjuk küldeni. Nagyságodnál lévő követül küldett Bo-jér uramot ő kegyelmét késedelem nélkül bocsátani méltóztassék nagyságod, kívánjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukorest die 23. Decembris Anno 1685.

Illustrissimae Dominis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli
(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Regni Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. etc. Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXIX. köt.*)

XCIV.

A Jezust valló nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, a messiást követő nagy rendek között választatott, eretnekek gyülekezetinek dolgainak igazgatója, pompás állhatosságnak

szemérmetes fedezgetője, örömmel való jó igyekezeteknek kalauzza, mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Császári felséges levelünket vévén légyen tudtadra hogy világ királynak refugiumúl levő kemény fundamentum méltóságos udvarunkban kapitihád által dirigált izenetedet, világra kiterjedt elménk szerint megértettük; hogy tudni illik egynéhány esztendőbeli hadakozás miatt elerőtlenedett erdélyi szegénységnek engednők meg kegyelmességünkől, hadd tennék oroszlyánosul szerét a nyolczvan ezer tallérnak, és hadd szolgáltatnák is úgy be; mely aránt való törekedésre, a te hűségedért, melyben egészen megnyugodtunk, im irtunk kegyelmessen, vévén, küld a szerint a mint irtad bé a nyolczvan ezer oroszlyános tallért adóul; Intvén hogy természeti hűséged szerint viselvén tovább is magadat, az adót és ahoz való requisitumokat, a régi rend szerint az ő idejében szolgáltad be, s egyébaránt is ha mi dolgaimról parancsolatod lészen, feljebb említett hűséged szerint igyekezzék nagy szorgalmatossággal abban is eljárni, és az igaz ösvényen hűséggel járva, császári kegyelmességünket magával hordozó kedvünket keresni; melyet így értvén ebben semmit el ne mulass. Költ az arabiai számlálás szerint Muharrem nevő hónap, (mely mi nálunk Augustus) közepe táján. Anno 1097 Mahomettól számlálva, Drinápolyi diadalmas sz : házunkban.

Szultán Mehemmed.

Hátirat : A. 1685. die Decembris Ungvári nevő posta hozta Drinápolyból Szebenbe, császár szultán Mehemmed levele, az adónak oroszlyános talléra engedése felől, melynek a fordítása ben a hátára van írva.

(Hivatalos fordítás, mely az eredeti után van írva a m. akademia levéltárában.)

XCV.

A messiást követő nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. mostani erdélyi király a fényes portának rég időtől fogva hűséges szolgálja s nekem szeretve tisztelt nagyságos barátom Apafi Mihály!

Üdvözületem s állapotom felől adható kielégítő tudósításom után arról kívánlak értesíteni, hogy Szulejmán aga testvérünkkel együtt ide bocsátott bojárod által küldött barátságos indulattal irt leveledet vettem s tartalmán rendkívül megörültem. Kérésem a nagy Istentől az, hogy neked a szerdár ő nagyságának a béke megszilárdítása és a jobbágyok nyugalma s békéje érdekében kezdett működéseket óhajtott siker és eredmény koronázza. A többire nézve Isten békessége a jó úton járókkal!

Huszejn.

Kivül: A. 1685. die Decembris. Landor-Fejérvárról hozta Szuliman aga egy régi cancellarius volt Huszain effendi köszöntő levele.

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormányshéz levéltárában.)

XCVI.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine Nobis benevole.

Az fényes portárúl jövö nagyságod postája érkezvén ide hozzánk, nem akartuk elmulatni, nagyságodat ez levelünkkel is ne láttatnók; kívánjuk Istentül, találhassa nagyságodat szerencsés órában s kedves állapotban. Erre semmi hírekkel nem tudóséthatván nagyságodat, hanem az mint nagyságodnak ez előtt is irtunk volt, hogy az fényes portán lévő kapitiháink irtván s tudósétván bennünket az fővezérnek jövendő tavaszi táborozásnak való készületirül. Ha mi uj híreink érkeznének, nagyságodat tudósétani azokkal el nem mulatjuk. Eandem Illustritatem Vestram diu florentem ac regnantem benevalere desideramus. Datum in civitate nostra Bukaresti die . . . Januar 1686.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli

(Oláh aláírás.)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Sculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXX. kötet.)

XCVII.

Kegyelmes uram!

Isten az új esztendőnek minden részeit nagyságodnak áldja meg, és többekre sokakra szerencsés uralkodásában örvendetesen is juttassa kívánom.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan jelentem. Még Isten kegyelmességéből eddig békességesen maradtunk, mert ide ki esős ők is járnak, feles hadak járására akalmatlan is volt, de nem hiszem, hogy immár messzebb halogassák fenyegetőzéseket, csak mihelt idejek szolgál, elburitnak bennünket, mert még az novemberi élésnek is majd fele restál, megvakmerősködtek, nem akarják venni, egészen megkívánják pengig, minden holnaponként. Még az kölést is nem vitték be Váradra kegyelmes uram, már nem is vihetni, mert igen állották az útokat. Mely miá is, ha az idő fordul, félő, kár következik. Kassán nemes vármegyének gyűlése celebráltatása hallatik kegyelmes uram. Az Szent Jóbiak, kik cselédjeket Váradra vitték volt, mind vissza költöztették. Ez után ha mi híreim lesznek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat sok esztendőig kívánatos jó egészségben.

In Somlyó die 4. Januarii Anno 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja míg él,
Olosz Ferencz m. p.

Kívül: Erdélyországának méltóságos fejedelemeinek nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti lev. XXX. kötet.)

XCVIII.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Noha ma is irtam vala nagyságodnak alázatosan, ujjobban kelleték nagyságodnak alázatosan értékre adnom.

Hozák hírrül hogy háromszáz gyalogok jüttek által mind németek az Tiszán, álgyú nem volt vélek, hanem tüzes szerszámokat, öreg gránátokat hozó szekerek, kiknek számának végeére nem mehettem kegyelmes uram. Ugy látom, naponként jünnek által az Tiszán, ezek pedig mind Kállóban szállottak szekerestül. Olyan hír is van kegyelmes uram, hogy Caprára ő nagysága is által jünc az Tiszán az gyűlés után, hová szándékoznak, Várad-é, vagy Sz.-Jób alá, bizonyosan nem tudom kegyelmes uram, de Váradot emlegetik. Most ujobban jött az károli commendáns fenyegetőző levele kegyelmes uram, hogy mindjárt kijön ez nyomorúlt vármegyékre, miért nem viszik az élést; azt írja, mindjárt indul. Mivel pedig nemes Közép-Szolnokvármegye nagyságodat alázatosan megtalálja nagyságod csehi majorság buzájának obtineálásáért; Krasznavármegye ismét az urakot Bánfi urakot ő nagyságokat ő kegyelmeket bizonyos summán, tudva lévén kegyelmes uram, hogy mindeneket ide takarítottak, a német előtt is, ha ki nem adják illendő áron kegyelmes uram, félő, az ő buzával együtt magunk is oda lészünk. Nagyságodat alázatosan kérem, méltóztassék nagyságod kegyelmességét mutatni, hogy nagyságod hatalmas szárnyai alatt ily tél idejéu maradhassanak. Isten nagyságodat érette megáldja, és szerencsés országlással is boldogítsa kívánom. In Somlyó die 5. Januarii Anno 1686.

Nagyságodnak alázatos szolgája míg él,

Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeyumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

XCIX.

Kegyelmes uram !

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa ! Már elvégezvén be is pecsételtem vala kegyelmes uram nagyságodnak szóló levelemet, mikor érkezék az váradi passa nékem szóló levele, melyben fenyegetőzik, hogy

eddig az kölest bé nem szolgáltaták Váradra. Az levelet in specie nagyságodnak alázatosan beküldöttem. Én eléggé parancsoltam kegyelmes uram, de nem fogadják; ha kárt valának én nem tehetek róla. Ez után ha mit értek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással, sok számos csztendőig jó egészségben. In Somlyó die 6. Januarii Anno 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja míg él,
Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak, ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXX. köt.*)

C.

Méltóságos fejedelem asszony kegyelmes asszonyom.

Kegyelmes asszonyom a nagyságod jószága minemű inségben legyen a német igája által praefectus uramnak ő kegyelmének már két rendbéli leveleimben is megírtam bőven, melyet nagyságodnak ő kegyelme megvilágosíthat; ezen inclusából is nagyságod általláthatja minemű hallatlan s elviselhetetlen terhek és sanczoltatások legyen, úgy annyira, hogy már harmadfél holtapi adójok vagy éléseket rajtok a jegyzésen felszedvén nagy részint éhel halókká lettenek s elbujdosanak, sőt ha tavaszi üdő volna igen kevesen maradnának meg, bár csak a novemberi éléssel ne nyomoritották volna őket, melyben még oda ki voltanak és bé nem jöttek volt a vármegyében a németek, nem képes soha, hogy az hátramaradt holtapokra való praestálhassák, mert a mit a németek beszélnek, hat egész holtapi quartélyokra való élést csak megkérvén, azzal a temérdeki éléssel meg nem elégszenek, tolvajkodnak, huznak, vonnak, malmokat, pinczéket sós kamarákat vernek fel, sem sallagvarda sem protectio ellenek nincsen, őket meg nem gátolja, a mint nagyságod sós kamaráihoz is szerettem, semmit nem használt, seregestől mentenek neki,

oldalát kivágták, ajtaját berontották s úgy hatalmaskodtanak az nagyságod hosszúmezei kamaráiban; az generalis ő nagyságához mentem fel, menten ő nagyságának panaszlottam, ő nagysága igen könnyű választ adott, kik cselekedték és kiesoda regimenéből való adjam elő, ennyi idegen nép között pedig annak végire menni bajos dolog, kivált az éjszakai tolvajoknak, én ugyan minden utokat kötelességem szerént kikeresek, elkövetek csak lehetne; még eddig az kamaraháznál ugyan semmi kárt az ő kötelek elvitelén kívül nem töttenek, de ez jószágoknak nem szolgálatja és az akna bírák s posztós sóvágoknak fel nem jövedele s járása (kiken is a német sulyos igája mint az nagyságod jószágán is) az aknáknak nem kevés kárával vagyon, utolján félttem kegyelmes asszonyom ez kamaraházat is, az jószágon ki nem telvén az élés mint Hozszu-Mezőn is a protectio mellett reá jönnek, mivel igen tudakozzák a nagyságod itt való javait. Nagyságod füleit sok írásimmal terhelni nem akarván, praefectus uram ő kegyelme bővebb írásimból minden fogyatkozásokat declaralhat nagyságodnak.

Ezek után ajánlom Isten oltalmába nagyságodat. Rhona-Szék 6. Januarii Anno 1686.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgálja

Rétyi Sigmond

Külszim: Az erdélyi méltóságos fejedelem asszonyoknak nékem kegyelmes asszonyomnak ő nagyságának igen alázatosan íram.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CI.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan akarám értésére adni. Megírtam vala nagyságodnak alázatosan, hogy Kállóban tüzes szerszámokat szállítottak, kikkel még ki nem indultak kegyelmes uram, hanem úgy ertettem, pro die 20. praesentis ki fognák indítani, és Sz.-Jób alá akarának elsőben menni ha az idő engedné; de itt kegyelmes

uram, éjjeli nappali esők járnak, ki miatt való sáros és nehéz utak akadályt tehetnek; hanem ha az idő szolgálván, hidegekre fordulván, mehetnének. Ez nyomorult két vármegyétet rettenetesen fenyegetik kegyelmes uram az éles nem vitelért, még novemberi restantia is sok van hátra, az decemberi pedig egészen restál, majd Januárius is eltelik, csak lehetetlen kegyelmes uram, hogy militaris executióval való fenyegetőzéseket meg ne teljesítsék, mert nem akarnak szót fogadni. Kegyelmes uram, nem akarják vinni a reájok vetett élelmet, mely miatt veszedelmet várhatunk kegyelmes uram magunkra. Szolnokiak Gyula alá mentek volt kegyelmes uram, de az magyarja igen sietvén, míg az németek érkeztek, felest benne lecsapdostak az gyulaiak. Az váradi passa is rablással fenyegeti kegyelmes uram ezt az földet az küles bé nem vitelért. Fácán és kecsge fogásoknak kegyelmes uram ideje nincsen, mivel ide ki nyári idők járnak; ha az idő keményedik, noha az fáczánt úgy mondják kegyelmes uram, hogy elveszett volna, de minden tehetséggel igyekezem kegyelmes uram nagyságodnak szerezni és kedveskedni, és ha mi hireim lesznek is, alázatosan mint kegyelmes uramnak nagyságodnak megírni el nem múlatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 12. Jan. Anno 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája míg él,

Olosz Ferencz m. p.

P. S. Tökölyi ő nagysága Landor-Fejérváratt hallatik kegyelmes uram Ubrisi Pál uram pedig Váradon van bizonyosan, az passa pompáson fogadta, musikáknál vendégelte, bársony mentét adatott reá, úgy hozták.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben. XXX. köt.*)

CII.

Excellentissime Domine mihi gratiotissime.

Litteris Excellentiae Vestrae medio Magnifici Legati sui gratiosissimis ad me allatis, in amplum effusus sum gaudium, diemque illum. quo potentissimae ac invictissimae Imperatoriae Majestatis Imperii Exercituumque populosissimor. terra marique Supremus Veziriatus ex clementia Imperiali, sapientissimo Excellentiae Vestrae gubernio commissus mihi innotuit, (quippe qui sincerissimam semper ejusdem in me propensionem sum expertus), inter dies meos cum laetitia memorandos annumerandum de merito existimaverim. Deum omnium potestatum gubernatorem humilime exorans, ut super Excellentia vestra gratiam Imperialem exuberantem reddere, et colla hostium quorumlibet potestati ejusdem subdere, numerosissimisque diebus ad votum, vitam suam ampliare ne dedignetur. Meum erga Fulgidissimam Portam Excellenciamque vestram obsequium cum Illustrissimo Domino Seraskerio Ahmed passa in omnibus sinceram correspondentiam juxta mandatum Excellentiae Vestrae non sinet non exercere, eisdem in omnibus gratiosaeque suae sinceritati totus, quantus sum, me devovens. Deus Excellenciam Vestram diutissime foelicissimam et incolumem conservet, Datum in civitate mea Cibinensi, 16. Januar 1686.

Excellentiae Vestrae servitor paratissimus.

Alól : D. Supr. Vezirio.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. eredeti levelekben XXX. kötet.*)

CIII.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos leveleit 10. Januarii estve későn vettem, és másnap délután lévén audientiam az fővezér előtt, ő nagyságának mindkét rendbeli leveleit megadtam, Maurocordatus ur is ugy javalván. Elsőben is azt kérdé, mi-

csoda akadály a vagyona nagyságodnak az hatalmas császártól nagyságodhoz nyújtott kegyelmességében, (mivel már Maurocordatus uramnak minden dolgokat jól megbeszéllettem volt, és az magának szóló leveleit is törökre fordítván mindeket az vezérnek referált volt). Arra én azt felelém. Igen alázatos engedelmisséggel vette nagyságod hatalmas császár kegyelmességét, de még is világosabban kívánná nagyságod az dolgot megírattni, úgy hogy örökösen megengedett az nyolczvan ezer orosz lányos tallérokna acceptáltatása mind nagyságodtól, mind iffiú választott s confirmáltatott kegyelmes urunktól, mind pedig következendő fejedelmektől. Arra az vezér azt mondja, mennyi üdöktől fogva azt nagyságod véghez nem vihette, az kit most megszerzett hatalmas császár előtt, de miképen törekedhetnék még is továbbra az adó dolgából, holott most is jelen nincsen, hanem hová hamarabb nagyságod most orosz lányos tallérokka küldje bé, és az adó békjőven magára vállalja, és az nagyságod kívánsága szerint voltaképen megírta. Panaszolkodék az Váradhoz hódolt helyek ellen, hogy nem akarják adójokat beszolgáltatni, azért akarja nagyságodnak mint barátjának értésére adni, írja meg nekik, az mivel tartoznak, adják meg, mert Isten segítségével megindul tavasszal, egyenesen rájuk küldi az tatárokat, maga is arra megyen, csak az földöket hagyatja meg. Ő nagysága is megindul oda Németország szélje felé, Isten az kinek adja az győzedelmet, azé lesz. Nagyságod is azért igyekezzék hatalmas császár országát romlástól megoltalmazni, és eddig való mutatott hűségében megmaradván, ez után is megtartani, hogy hatalmas császár kegyelmességét ezután is mindenkoron megtapasztalhassa. Az nagyságod postáját is behíttam volt magammal, mind ezeket ő is így hallotta, de az szegénység felől semmi emlékezet nem volt. Kérdé azt is az vezér, ha az adó jó-e ebben az holnapban? mondtam hogy még nem késett, mert az elmúlt esztendei is februáriusban érkezett volt. Táborba való készületeknek nagy jelei látszanak, az letett vezér kihája is tiz zászlóval 5. Januarii mene el Landor-Fejérvár felé. Az új vezér mind új passákat tézen, tegnap adá az diványban egynek kameniczi passáságot, az kit már oda expedial. Igen titkosan hallatik kegyelmes uram,

hogy alattomban akarnák az lengyellel az békességet tractálni. Az gallusnak igen solemnis követé jő ide portára, már elérkezett Konstantinápolyban, ott egy holnapot mulat, az után jő ide, sok nemesség fő rend vagyon mellette, oda négy hadakozó gályával érkezett. Ma ismétlen ujjobban felhivatván, délután lön szemben velem vezér ő nagysága és ujjobban az előbbeni szemben létekor való dolgait recapitulálá, az nagyságodnak írt levelet kezemben adván, kivált az adó dolgából, hogy nagyságod hová hamarébb küldje bé oroszlányos tallérul, és valamint az nagyságod kívánsága lesz, az szerént iratja arról való hatalmas császár annuentiáját, és nagyságod kezében az szerént megküldi. Kérdé azt is, ha valamit nagyságod nem írt-e arról. Az havasalföldi vajdától ő nagyságától olyant értett volna, hogy az budat vitézek Szolnokra jöven, vissza nyerték volna hatalmas császár részére? De én mondom, hogy arról nagyságod semmit én nékem nem írt nem is tudok semmit abban. Kéreti nagyságodat, hogy ha mi új hírei lesznek nagyságodnak, éjjel nappal tudósítani el ne mulassa. Maurocordatus uram úgy látom igyekszik mindenekben az nagyságod dolgait szívesen promoteálni, már sokszor búsitotta nagyságodat, most is alázatosan kéreti, az debreczenieknek is írt, csak nagyságod kezében adminisztrálják az kezességről való summát, nagyságod is parancsolván nékiek felőle, méltóztassék bizonyos bizonyos embere által ide kezéhez adminisztrálni. Két fermánt kegymelmes uram nagy bajjal szerzettem, egyet Lándor-Fejérvár felé az szárazkerhez, másikat ide mind jövő menő útakra az postáknak, azért adja az egyik az másiknak kezében, nehogy magoknál tartsák héjában. Isten nagyságodat örvendetes jó egészségben éltesse. Drinápoly 17. Januar 1686.

Nagyságod alázatos szolgálója

Gyárfás Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegymelmes uramnak adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.)

CIV.

Én Nagy-Baczoni Baló Mátyás, adom tudtára mindeknek az kiknek illik ez levelemnek rendiben.

Hogy én az én kegyelmes uramtól, méltóságos erdélyi fejedelemtől ő nagyságától, küldettem az fényes portára kapikihaságra. Azért esküszöm az élő mindenható Istenre, ki atya, fiu, Szent-Lélek, teljes szent háromság, egy bizony örök Isten engemet úgy segéljen s úgy adja lelkem idvességit, hogy én említett méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kegyelmes uram és méltóságos Bornemisza Anna erdélyi fejedelem asszony kegyelmes asszonyomnak, és választott iffiú urunknak második Apafi Mihály kegyelmes uramnak ő nagyságoknak mindenekben mindenkor, állhatatos, igaz hűséges szolgálók leszek, valamit ő nagyságok életek, méltóságok s birodalmok megmaradására s terjedésire, az haza javára el tudok hasznoson követni, mindeneket igaz hűséggel, elmém-mel, örömmel, teljes tehetséggel, minden szorgalmatosságommal híven elkövetem, az portát gyakorlom, az ott való nagy embereket ő nagyságoknak és az haza javára jóakarójoknak csinálni híven, igazán munkálkodom, és egy szóval ő nagyságok, fen megirt kegyelmes uram, kegyelmes asszonyom, és választott iffiú fejedelem, második Apafi Mihály kegyelmes uram ő nagyságok jóakaróinak jóakarója, ellenségeinek ellensége leszek állhatatosan, soha semmi kigondolható színek módok és praetextusok alatt, ő nagyságok életek, méltóságok, birodalmok kisebbségire, kárára, veszedelmire senkivel nem tractálok, ő nagyságokat úgy mint fen megirt kegyelmes uramat, kegyelmes asszonyomat, és ő nagyságok szerelmes gyermekit, választott iffiú kegyelmes uramat, sem barátságért, sem adományért, sem ígértért, sem reménségért, sem bosszúságért sem egyéb semmi némű okért, tekintetért, el nem árulom, senkivel ő nagyságok életek, méltóságok birodalmak sérelmire, veszedelmire az haza kárára sem az országbeliekkel sem az országon kívül lévőekkel, akár mi rendbeliekkel, s nevezetesen magyarországi rendekkel, Tököllyi uram emberivel egyet nem értek, nem tractálok, sem

szóval, sem izenettel, sem irogatással, sőt valakiket olyanokat csak legkisebbik dologban is tapasztalnék, vagy mástól megértek, minden személy válogatás nélkül, akármilyen rendbéli legyenek, igaz kötelességem szerént teljes erőmmel s tehetséggel ellenek állok, és ha kiknek fen megirt kegyelmes uram, s kegyelmes, és választott iffiu fejedelem méltóságos Apafi Mihály kegyelmes uram ő nagyságok életek, méltóságok, birodalmok és fejedelemségek ellen, csak legkisebb dologban is, veszedelmes tanácsokat practicájokat, irogatásokat értem s eszemben veszem, ő nagyságokat mennél hamarább, nem halogatván, híven s igazán tudósítom, személy különböztetés nélkül, akar az országbeliek akar külső országbeliek, akar nagy, alacson rendűek légyenek, az alatt is penig (míg ő nagyságokat tudósítom) teljes tehetséggel az olyanoknak ellenek állok. Egyéb minden doldokat is ő nagyságoknak, híven s igazán kötelességem szerint hírré adni idein korán el nem mulatom; teljes tehetséggel mindenekben fen megirt kegyelmes uram, kegyelmes asszonyom, és választott iffiu fejedelem méltóságos második Apafi Mihály kegyelmes uram és az ő nagyságok birodalma javát oltalmazom, munkálkodom. Melynek hogy ha meg nem állója lennék, sőt ezek ellen cselekedni megbizonyíttatnék ellenem, mint hite szegett szolgálókat, ott az hol, az által az ki által, akkor az mikor, szabadosan büntethessenek, életem, fejem, jószágom, az ő nagyságok szabados dispositiojában álljon. Melynek még is az mint teljes tehetséggel megállója, megtartója leszek, az igaz Isten ki atya fiu, Szent-Lélek teljes szent háromság, egy bizony örök Isten, meg is engemet úgy segéljen, és úgy adja adja lelkemnek üdvességét. Datum in Civitate Cibiniensi die 17. Januarii Anno 1686.

Baló Mátyás m. p.

(P. H.)

CV.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Megírtam vala nagyságodnak kegyelmes uram két izben is az németnek militaris executióval való fenyegetőzését, hogy ez két vármegyék fogadások szerint az alkuvások szerént való élest, szófogadatlanok lévén, bé nem szállították; mely miatt veszedelemtül tartanánk. Mire nézve ki is jött kegyelmes uram, hat század magával az károlyi commendáns, az Vadkerten itt Somlyó mellett vitte el hadait, tegnap kívánta béjüni hozzám négy vagy ötöd magával. Én kegyelmes uram bébocsátottam ötöd magával, noha bőjtös voltam, ebédet is adtam nékiek, és elmentek mindgyárt az hadak után, instáltam ennek az földnek terhének könnyebbitése végett, de nem használt, sőt elő hivatván az nemeseket, declarálta magát előttök, hogy annak csak meg kell lenni okvetetlen, ha egyetlen egy falu, egy ember is nem marad is, ha egy kő más kövön nem marad is, csak lehetetlen hogy anélkül maradhassanak. Hogy itt ne szálljou, már kétszer járásában, két jó paripát kellett ajándékon adnom kegyelmes uram, már gyaloggá maradtam. Ismét ha nem viszik az élest, fenyegetőzik, addig haza is nem megyen, hanem visszatér és az töröknél is keményebb executiót tétet. Az holott járnak, megszállanak, vagy meghálnak, nem sok marad kegyelmes uram. Ugy mondják kegyelmes uram, Merczi az szolnoki commendáns alatt van. Ezeknek is oly feltött czélok volt kegyelmes uram, pro die 20. meginduljanak, de az idő itt nem szolgál kegyelmes uram, mert esős idők járnak, nehul vetnek is ezen az földön.

Az váradi passa fenyegetőzik kegyelmes uram az köles bé nem vitelért; melytől is rövid nap tarthatui kegyelmes uram. Én elégge fenyegetőzőm, parancsolom, hogy fogadjanak szót, de mindnyájok megvakmerőtették magokat, semmit nem akarnak végben vinni; melyért ha mi következhetik kegyelmes uram, se Isten se nagyságod méltóságos tekinteti előtti oka ne legyenek, mert az miatt jü reánk itt az veszedelem, hogy

megkeményítették magokat, nem akarnak szót fogadni, nem viszik az élést, Ez után ha mi híreket értek, mint kegyelmes uramnak alázatosan nagyságodnak értésére adnom el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 17. Januarii Anno 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája míg él,
Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CVI.

Expositiones occasione tributi A. 1686. 23. Januarii.

Turcarum Imperatori.

Incontaminata fidelitate ductus erga Potentissimam ac Invictissimam Imperatoriam Majestatem Vestram, tributum regni Transilvaniae a Majoribus Potentissimae Majestatis Vestrae gloriosae reminiscendae ad eandem Majestatem Vestram devoluti meaeque fidelitati ac dexteritati commissi medio Generosi Balthasaris Macskási de Sz.-Márton Macskása Comitatus Szolnok Interioris Comitatus Supremi, Tabulaeque meae Assessoris, Fidelis mihi dilectissimi Legati mei, in fulgidissimum Imperatoriae Majestatis Vestrae aerarium administravi. Humillime orans Majestatem Vestram Imperatoriam, regnum hocce Transilvaniae una cum partibus Hungariae eidem incorporatis ab ipsius Majoribus in deliciis Paradisi requiescentibus ad eandem devolutum, more eorundem Potentissimorum ac Invictissimorum gloriosae recordationis Imperatorum, antiquis avitisque nostris immunitatibus mecum clementer conservare, Legatum etiam meum gratiose admittere in augustissimum suum conspectum, benignissimaque resolutione remittere dignetur. Efficiet Imperatoria Vestra Majestas sua hac clementia, ut Deo conditori coeli et terrae ego regnique hujus incolae universique status pro fortunatae foelicissimae-

que Imperatoriae Vestrae Majestatis vitae diuturnitate, amplissimisque successibus vota nuncupemus. Datum etc.

Potentissimaeque ac Invictissimae Imperatoriae Majestatis Vestrae humillimus fidelis, ac devotissimus servus.

Supremo vezirio:

Erga Fulgidissimam ac Foelicissimam Portam Ottomanicam incontaminata ductus fidelitate ac devotione a majoribus, Imperatoriae Majestates gloriose in delicys Paradisi requiescentibus ad modernum Potentissimum Invictissimum, Formidabilemque Imperatorem et D. D. meum elementissimum devoluti regni, meaeque curae ac dexteritate commissi tributum medio Generosi T. T. de T. etc. Legati mei in aerarium Imperatoriae Majestatis fulgidissimum administravi. Proinde ne antelatus meus Legatus Excellentiam Vestram absque aliqua testificatione erga eandem meae promptitudinis ac debitaе synceritatis accederet; munusculum etiam hac occasione duxi Exc. Vestrae offerendum. Ideoque Exc. Vestram confidentissime peto, non munus istud sed meam devotionem amicumque ad grandiora quoque paratum intueatur, Legatum nostrum excipiens benevolo prosequatur vultu, ac negotia mea regnique Transylvaniae Excellentiae Vestrae proponenda coram Imperatoria Majestate efficacissime promovere, ac desiderata cum satisfactione remittere ne dedignetur.

Ego quoque cum universis regni hujus statibus gratitudinis quibuscunque obsequiis Excellentiae Vestrae favorem recompensare ac reservire conabor; ac pro istius felicitate vitaeque fortunatae ac gloriosae diuturnitate Deum supplicare non praetermittam.

Excellentiae Vestrae servitor obsequentissimus

Muftinak

Sex purpuratis seu veziriis in Divány sedentibus.

Kajmekámnak.

Vezér kihajának.

Csautz passának.

Cancellariusnak.

Kapucsilar kihajának.

Két tefteredsinek.

A vezer levele formájára változtatván némely titulusokat.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CVII.

Hatalmas győzhetetlen császáruk böcsületes úr híve, nekünk bizodalmas és kedves jóakaró barátunk, Isten kegyelmedet ő hatalmassága hasznos szolgálatjára sokáig szerencsésen és jó egészséggben éltesse.

Levelét kegyelmednek valamenyszer vesszük, mindanyiszor kötelez magához, mely nyugott elmével lévén a kegyelmed igaz tökéletes barátságában, jóakarójában, (melyet hogy minden alkalmatossággal hozzánk mutasson, és megbizonyítson igen szorgalmatosan kívánnánk), mi is kegyelmednek megkölsönözni el nem mulatjuk. A mi a fenn forgó dolgokat illeti, mindenfelé embereink lévén, mihelt megérkeznek, mind a szerdár ő nagysága mind a kegyelmed látogatására becsületes hívünket expedáljuk, és azon alkalmatossággal mind ő nagyságát mind kegyelmedet az dolgokról tudósítjuk. Ezek után Isten kegyelmedet hogy sokáig éltesse kívánjuk. Költ Szebeni városunkban 23-dik napján Januariusnak 1686.

Kegyelmed igaz jóakaró barátai :

Alól : Persia Huszain effendinek.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CVIII.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine Nobis benevole.

Nagyságod böcsületes levelét meghitt fényes portára menő követje által kedvesen vettük, ő kegyelmére bizott dolgait nagyságodnak hasonlóúl értettük. Azomban lévén szükségünk vagy 80 vég posztóra (udvarunk szükségére nízve az jövődő ünnepekre) kellett ott az nagyságod tartományában

Sybenyben fön meg posztót csináltatunk, s jövén hirünk azok megkészülésekrül, küldettük emberünket s általa is levelünkkel büsitván nagyságodat, atyafiságosan kívánjuk, érkezvén oda emberünk, az posztók erre hozásában nagyságod jóakarattal lenni ne neheztetjen az posztók alá való szekér adásában, hogy annál hamarabb utját végezhesse; mely nagyságod jóakarattját mi is más vagy hasonló dologban recompensálni nem műlatjuk. Erre nem tudóséthatván nagyságodat semmi uj hírekkel, várunk, s jövén s érkezvén valahonúl, nagyságodat azokkal tudósétani el nem műlatjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukorest die 4. Februarii Anno 1686.

Illustritatis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh aláírás.*)

P. S. Az fővezértül jövén parancsolatunk egy passa miatt (az mely passa lévén az előtt Vozian bej, s ugyan azon passa, az ki sokszor Kamenicznál becsapván Lengyelországban sok károkat tett), s annak való által költözésérül is hoztanak levelet az brailay passátul, hogy erre akarna által költözni az fő szerdárhoz számos török és tatár haddal. Summát az hadnak nem tudván eddig, de által költözvén s megtudván, nagyságodat tudósétani azzal el nem műlatjuk.

Lévén nagyságodnak vagy mi hirei, tudósétani minket is azokkal ne nehezteljen.

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CIX.

Méltóságos fejedelem nékem kegyelmes uram!

Nagyságod méltóságos engedelmből házamhoz jövén sok betegeket találék házamnál, kik mint gyógyúlhatnak, az jó Isten tudja. Azomban kegyelmes uram bizonyoson hozák,

hogy Csáki László Moldvában az vajdához ment volt, onnan Havaseljöldiben ment az vajdához, elhiszem kétség nélkül, hogy az előbbi dolgát akarja követni, mindazáltal kegyelmes uram mindjárt béküldök, és mit csináljon oda bé, expiscalom, nagyságodat tudósítom. Ajánlom ezekkel Istennek nagyságodat. Datum in Hidvég 4. Februarii A. 1686.

Nagyságodnak alázatos szolgálja igaz hive

Nemes János m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nékem kegyelmes uramnak alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CX.

Mi az hatalmas török császárunknak az méltóságos magyarországi király segítségére rendeltetett török hadaknak fő poroncsolója nagyságos Ali passa.

(tugra)

Ezen uri ezimeres leveleinket látván ti Doboka várymegyinek városi és falusi birák és mindennemű lakosi, ez úri poroncsolatomat látván, hagyom és poroncsolom, ha életeteket jószágotokat szeretetek, se órát se napot ne várjatok, ne is halasszatok, hanem mindjárt mindenik helynek birája harmad magával jűjön be hozám, az hatalmas török császárunknak táborára, és az mely élést reátok vetettünk és megporoncsoltunk, mához hét napra szerezzétek; úgy mint ez megírt dobokai várymegyire vetettünk nyolczszáz köboly tiszta buzát, nyolczszáz köboly árpát, öt száz icze vaját, ezer icze vizet, két száz vágókövér ökröket, hatszáz tulkot, hatszáz lovat, az magyar hadaknak penig harmincz hordó bort, ötszáz juhót, ötven szalonnát; hozton hozzátok, birák a szemeteket felnyissátok disznók, mert ha ezen megírt élést egy hétre meg nem hozzátok, én is uri böcsületemre mind az egész török hadakkal ki megyek reátok, minden faluba egész birákot karóba verem, rabok is lesztek minden cselédekkel, megsiratjátok, még az anyátoktól szopott tej is keserő lészen; hamis ebek, valami

esik rajtatok, senkinek ne tulajdonítások, hanem az magatok roszt szófogatatlanságának. Költ Sebesvára alatt die 5. Febr. Anno 1686.

Kivül : Adassék ezen uri czimeres levelem az dobokai várme-
gyében lévő városi és falusi biráknak eskütteknek és minden nemű la-
kosinak nagy sietséggel tulajdon kezekben.

Cito
Cito
Citissime.

Hátára jegyezve : Tökölyi uram mellé rendeltetett passa levele.
Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered.
lev. XXX. köt.*)

CXI.

Mint uramnak kegyelmednek ajánlom alázatos szolgál-
latomat. Isten uram kegyelmedet dolgaiban megáldja kívánom.

Ugy tudom uram hogy kegyelmed eddig megtudhatta
az labanczok Hunyadról való elszaladását; nékem uram teg-
nap déltől fogva elég török vendégem vagyok, Tökölyi fejede-
lemnek és az tömösvári passának tegnap vacsorára ma ebídre
gazdálkodtam, az mivel lehetett, az fejedelem ő nagysága
Tsemetsei nevű fő ember szolgáját hozzám egynehányszor
küldte, holnap reggelig uram Isten mint tart meg, ő felsége
tudja; ha távoznak uram s megmaradunk, kegyelmedet uram
katona által tudósítom, magamnak is uram ha kegyelmed po-
roncsol, kegyelmed udvarlására jó szívvvel lemenek. Aján-
lom Isten oltalmában uram kegyelmedet. Sebesvár die 5. Febr.
Anni 1686.

Kegyelmed alázatos régi jámbor szolgálja

Keczeli György m. p.

Kivül : Méltóságos urnak, tekintetes nemzetes Székely László
uramnak (cum pleno titulo et honore) bizodalmas jó uramnak ő ke-
gyelmének alázatosan írom.

Eredetije ez erdélyi Muzcumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered.
lev. XXX. köt.*)

CXII.

Ajánlom uram kegyelmednek mint uramnak alázatos szolgálatomat.

Isten kegyelmedet minden jó egészséggel megáldja, kívánom.

Szintén megérkezvén az úr Toroczka István uram ő kegyelme kegyelmednek intitulált levele hozzám, kegyelmednek mindjárt elküldöttem; ő kegyelme Mikeszázására szállott; Bányára hírek tudakozására küldött embereink is megérkezvén, hozának ilyen hirt, hogy az Kovaszónál lévő németek cselédjeket szállították Alsó-Tóthfaluban, magok pedig ma indultak meg helyekből Bányára, onnan mennek-e tovább, nem tudják. Mostan ujjobban esett uram értésemre, hogy az németek minden felől valóban takarodnak Szathmárra; Perecsenbül Veselényi Pál uramnak ő nagyságának szintén most vittek leveleket, nyilván beszéli, Tökölyi Váradra érkezett tizenöt ezred magával; elhiszem az német és labanczság Szathmárra való takarodásának az lehet az oka. Tartsa és éltesse Isten kegyelmedet jó egészségben. Datum in Déés die 5. Febr. A. 1686.

Kegyelmed kész szolgálja

Nemes Déés városa hadnagya

Pap Ferencz m. p.

Kivül : Méltóságos uramnak tekintetes nemzetes Székely László uramnak (titulus) nékem uramnak ő kegyelmének.

Eredetije az erdélyi Muzcumban. (Gr. Kemény József, Erd. ered. tört. lev. XXX. köt.)

CXIII.

Mint urunknak kegyelmednek szolgálatunkat ajánljuk. Isten kegyelmedet idvességes áldásokkal megáldja.

Édes vitéz kapitány uram, csak az felől kellett kegyelmednek írunk, hogy itt az gyalai hidnál találkozánk egy nálunk való gyalog emberrel, melyet megkérdezvén mi já-

ratban vagyon, mondá, hogy ötöt az Tököli deákja küldi Kolozsvárra ez végre, hogy fehér kenyere t s mézes pogácsát kell Tököli ő nagysága számára az táborra venni; kérjük igen bizodalmason mint vitéz kapitány urunkat kegyelmedet, hogy hívassa kegyelmed az ottben levő hunyadi uraméikat s azt az két fehér kenyeret s három öreg mézes pogácsát s három kissebbet vétesse meg kegyelmed vélek, s itt mi megvárjuk, magunk elviszszük az táborra ő nagyságának s mind az méhsert, s ezzel ha lehet édes vitéz kapitány urunk nem is kell késeltetni, hanem vetesse meg vélek mentül hamarébb, s ha mód leszen benne még ma jünne ide, mert mi hunyadi bírák itt megvárjuk. Isten éltesse urunk kegyelmedet. Gyalú 6. Febr. 1686.

Kegyelmednek mint vitéz kapitány urunknak szolgálunk
Hunyadi bírák m. p.

Kivül : Tekéntetes nemzetes Székely László urunknak (cum pleno et honoris titulo) nekünk bizodalmas urunknak írók alázatosan.

Eredetije az erd Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXIV.

Serenissime Michael Apafi Princeps Transilvanie Magnus Comes Siculorum et Rex partium partium Vngariae Dominus et Patronus.

Litterae Serenitatis Vestrae a me gratae per mandatum Serenitatis Vestrae peruenerunt, et audiendo de bona sanitate Serenitatis Vestrae gauisus sum, et gratias ago D. O. M. et rogando, ut in eam semper in longam seriem annorum conseruet. Vestra Serenitas in illa scribit, quod ut quidam Dominus Ladislaus Chiachi transiisset prouintiam, de qua re vestra Serenitas firma fide resciat, quod usque modo nihil scio, neque ad me ille venit, tantum hoc audiui, quod ille Dominus sit apud Polonos. Sed si talis sicut ille ad nos venerit, statim ad Portam illum mitterem, quia nos sumus fideles et subditi Imperii Ottomani, et ob nostram fidelitatem abemus ad Portam Nostros filios Naturales, et non debemus diuertere ad alios, nec aliud querere praeter Nostrum Imperium, quia a

parte Polonorum satis multa mala patimur quotidie. Heri uenerunt milites et latrones ex Polonia, prope Tergul formoso, expraedarunt pecora et alia bona, ad unum nostrorum Boierorum, quod vocati Pannaiotti pertinere, et ubique invadunt latrones et Chosacones, quando Nos ad unam partem audimus, mittimus Nostros Milites et ad; et ad aliam peruenire non possumus, quia invadunt ubique, forte tantum hoc potest esse, quod cum illis ille pertransijsset; sed sine nostro scitu hoc fuisset. Sed si talem similem aberem caperem et ad portam mitterem, quia quotidie summus in magno timore et periculo ab illis. Nec est settimana, quod ad Nos venit quidam Turcha missus Poloniae ab Illustrissimo Abdi pascia, qui fuit Chamenecum, et ibi retentus fuit per Annos tres; modo poloni remiserunt ad portam, et ad Nos veniendo narravit Nobis, quod valde sint irati Nobis cum Dominis Polonis, et quod uoluit ad nos uenire et destruere totaliter Nostram Provintiam, quia nos fideles seruimus Imperio Ottomanico, sed si aliquis dixerit Serenitati Vestrae, quod cum nostro scitu hoc fuisset, credat Nobis certe, quod citius mortem cupimus abere, quam Nos alienare a Porta Ottomannica, quia sumus subditi, quia sanguis et anima Nostra ibi abemus, et ego meum filium abeo. Serenitatem Vestram eandem in reliquo prospere ualere desideramus. Datum Jassis die 7. Febr. A. D. 1686.

Benevolus Amicus Vicinus et ad obsequia paratissimus
(*Oláh aldirás.*)

Kivül : Serenissimo Principi, Principi Transylvaniae, Domino Domino Michaeli Apafi Supremo Comiti Siculorum et regni partium Hungariae Domino et Nobis Amico Observandissimo. Pateant.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXV.

Mint bizodalmas uramnak s kedves bátyámnak ajánlom kegyelmednek szolgálatomat; kívánom Isten kegyelmedet szerencsés hosszú élettel áldja meg!

Tegnap is tudósítottam vala kegyelmedet Tökölyi uram dolgai felől, az este is minémű hódoltató levelek érkeztenek on-

nét, kegyelmednek oda küldöttem, még kegyelmed olyan török levelet nem látott, melyben bort, szalonnát kéretett, nem maga számára írja ugyan, de bizony sok volna tiz vagy tizenkét magyar számára annyi; mert a mint az hunyadiak beszélik, Tökölyi uram csak egy annyi magával volt. Kende uram levelét is, melyet Tökölyi uram szolgája küldött, kegyelmednek oda küldöttem, mit írjon, megláthatja kegyelmed. A kövárvidéki horvátok felől is a deési hadnagy levelét, Keczei György levelét is, és Franciesco uram írását, annak bizonyására hogy a mely levelet kegyelmed kezemhez küldött, ő kegyelméhez elküldöttem, kegyelmed kezéhez küldöttem, kik is mit írjanak, uram kegyelmed levelekből megláthatja Többet remélek vala uram, hogy Tökölyi uram cselekedjék a vele lévő hadakkal, kikkel most is Sebesvárnál vagyon, mert ha meg nem állapodik vala, a Kövárvidéken lévő horvátokat könnyen felferheti vala, de az Hnnyadon lévőket utol érte volna és így mind az hátokon mehetett és a máramarosiakra is reá mehetett volna, de már emezek is recolligálják magokat s össze gyülekeznek, nem hiszem hogy mezőn megálljon, hanem Váradot fogja nyakában venni. Hamar betöltötte uram Tökölyi uram a quartélyozás felől való ígretit, mert azon a földön annyit kérnek, hogy bizony soha meg nem adhatja, mert a labanczok inségét nem állhatván ide tova futottanak; félek ha azokat a tatárokat rablani kibocsátja reájok. Kegyelmed uram oda hátra Háromszék felé vigyáztasson, ha igaz találna lenni a tatárok jövetele, engemet is ideje korán tudósítson, had tudjam félre állítani az szegénységet előtte, mert még a Szamoson innét egy falut is nem engedtem megbontakozni, mind házoknál vadnak. Toroczka István uramat Margita tájára hoztam le, most ott vagyon, mivel ezek itt lévén szükségesebb most ott létele. Ezzel éltesse és tartsa Isten uram kegyelmedet jó egészségben. Kolosvár 7. Febr. A. 1686.

Kegyelmed kész szolgája öcsese

(Székely László m. p.)

Hátára jegyezve : Székely László uram levele 7. Febr. 1686.

Kivül: Tekéntetes nemzeti Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének (titulus), nékem bizodalmas uramnak s kedves bátyámnak adassék. Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXVI.

Titulus : Szerető, hű és tökéletes barátunk erdélyi király Apafi Mihály régi barátságunknak ajánlásával békességesen köszöntjük kegyelmedet!

Kegyelmeddel való régi ismeretségünkről nem akarván feledékenyek lennünk és feljebb való napokban látogató s egyzersmind holmi dolgokról értekező levelünkkel Szulimán agát küldöttük vala kegyelmedhez, kit is higgye kétség nélkül kegyelmed valóban vártunk, kiváltképen én kegyelmed barátja, tudván kegyelmednek a fényes portához teljes hűségű relatióját. Azonban hallottuk, hogy a kegyelmed hűségével a fényes portára beköszönni szokott adó még be nem küldetett, ha azért kegyelmed Havasalfölde felé akarja küldeni, meg van hagyva a vajdának, hogy jó securitással által költöztesse, késértesse a fényes portáig; csak kíváztatik, hogy azon dolog körül kegyelmed is serénykedjék, s minket is barátját nyájas levelével értetni s azzal nagyobb s nagyobb szeretetre indítani el ne felejtсен. Isten békessége a jó úton járókkal.

Költ a gyulai mezőn.

Szerdár Ahmed passa

Az eredeti okirat hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint. Az eredeti szöveg mellett jobbról Ahmed basa névjegye és pecsége áll; a hátlapon pedig még ezen egykorú jegyzet: *A. 1686. 9. Febr. Szerdár Ahmed passa levlele, maga tatár postája hozta Szebenbe a gyulai táborról; benne van a fordítása, válaszával együtt. Expediáltatott die 17. ejusdem mensis.*

(Az akadémia levéltárában levél eredeti török levél hátára irt hivatalos fordításból.)

CXVII.

Praemissis praemittendis.

Nem régen a kassai generalis németből magyarból és horvátból álló hét vagy nyolcz ezer emberrel (praetextusnak csinálván, hogy Szepessit complicensivel keresték) Erdély mellett midőn el mentek volna Debreczenbe bementek, holott mi-

nekutána sok istentelenségeket követtenek volna el kimentenek és várokban kastélyokban eloszlottanak, mely bátorságokat mire vélni nem tudjuk, melynek megtudására tisztünk szerént kötelesek lévén, bizonyos emberünkkel levelünket küldöttük vala kigyelmedhez, még a válasz el nem jöve. Azonban debreczeniek jövéen hozzám holmi regestrummal, jelentik hogy tizenheted napig lakott volna rajtok a német, de a ki nagyobb, hogy nyolczvankét ezer hat száz ötvenhárom greci tallér ára kárt töttenek volna nekik, mi mindazáltal olyan parasztságnak szaván nem akartunk úgy megindulni, hogy csak simpliciter az ő informatiojokra a fényes portát búsítsuk, hanem akartunk kigyelmedtől hűséges barátunktól értenünk, hogy ha a dolgok úgy vadnak-e és határitokban valamely hely ellen kezeket kinyújtották-e, hogy mi is ezekről igazat írassunk a fényes portára, e végre amaz magyar végekben vas lakatúl lévő Buda várában főkáptalan tekintetes nagyságos Ali bégét, kinek isten méltóságát terjeszse, küldöttük kigyelmedhez, ki is kigyelmedhez érkezvén szükség hogy voltaképen azon fennforgó dolgokról tudósítson kigyelmed, mivel tisztem szerént is voltaképen kelletvén a végbeli dolgokat nyomoznom és kitanúlnom, kérem kigyelmedet megnevezett Ali bég által bőségesen, igazságosan tudósítson, hogy én is a szerént a fényes portát tudósíthassam. Továbbra is peniglen minden végeket illető szükséges dolgokról a tudósításban hasonló barátságát kérem gyakorolja. Datum Budae 12. Februarii Anno 1686.

Budai vezér Ali pasa.

(Az erd. volt k. főkörmányszéklevéltárban levő (fordítás?) másolatból.)

CXVIII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatosan vettem, és Barillára mindjárást két becsületes nemes embert, hitlevelet vévén tüllok, elküldöttem az dolgoknak végire menésére, kiknek is meghadtam, semmit ne mulatozzanak, hanem útjokat continuálják mind menet mind jövet. Ugy vagyon kegyelmes

uram, tegnap jött Molduvából Jászvásárról posta, melyet az viece küldözött volt el, itthon nem létemkor, az boérok kiváltképen Gavrilás azt írja, úgy hallotta, hogy az bucsáki tatárok készülének, ki akarnának jöni nagyságod segítségire hivatlan is. Havasalföldiben is vadnak postáim Kosztandj uramhoz, úgy hiszem megérkeznek holnap vagy holnap után, és ha mi hírt hoznak, nagyságodat arról is tudósítom mindjárást. Az utak bévágásáról parancsolatját értvén mindjárást bévágatom, ha bizonyos hírt hallhatok, és tehetségem szerint ellenek is állok, az mig birok véllek, de kegyelmes uram ha most mindjárt bevágatom, míg bizonyos hírem nem jó, az fa csak elrothad s mezőt csinálunk az erdőből is, mer az mostani ember ideiben más fa nem nő helyiben. Az gyalogokat is nagyságod parancsolatja szerint mindjárást megindítom, többet küldök ötvennél, és az ki rosz leszen, közülök küldjék vissza udvartól, noha szánszándékkal rosszat bizony nem igyekezem küldeni. Ajánlom ezekkel Istennek oltalmában nagyságodat. Datum ex Hidvég 14. Febr. 1686.

Nagyságod alázatos szolgálja s igaz hive

Nemes János m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXX. köt*)

CXIX.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice Vicine nobis benevole.

Nagyságod levelét étekfogója által kedvesen vettük, tatárok gyülekezete felől tudakozván megértettük. Noha ez előtt is tudósítottuk volt is nagyságodat, mindazonáltal, hogy világosabban is megérthesse nagyságod, meghitt böcsületes hivűnket expediálván, voltaképen referálhatja mind gyülekezeteiket, mind pedig egyéb iránt az mint mi is állapotjokat érthettük. Holmi örvendetes híreket is érténk az nagyságod étekfogója szavaiból, hogy az Mármarosban lévő németek quártélyó-

zásokból kimentek volna, és az váradi törökök tatárokkal kiűtvén Karafát fölverték, mely tatárok mely felé mentek vala oda nem tudhatjuk, hanemha az tavalyi tatárokbán maradtak volna ottan. Mely örvendetes hírek felől leveliben, hogy nagyságod minket nem tudósít, csudálkoztunk, hogy annyi-
val is bizonyosabban mi is örvendezhetnénk, hogy Isten az nagyságod országát oly nagy inségtől és tere viselésétől meg-
mentette, kérjük is ne nehezteljen voltaképen bennünket is tudósítani nagyságod. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene ualere desideramus. Datum in Ciuitate nostra Bukorest
15. Febr. 1686.

Illustritatis Vestrae Fratres, Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. eredeti levelekben XXX. köt.*)

CXX.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságotat, minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Nagyságodnak alázatosan megírtam kegyelmes uram Sz. Jób feladatását; külömben nem is volt kegyelmes uram, úgy hozták kegyelmes uram, Sz. Jóbot minden jószágostól az császár ő felsége az urnak Barkóczy Ferencz urnak ő nagyságának adta, még ő nagysága benn van az várban, élés elég van benne; hat pribékeket kifogtak az sz. jóbi törökök közül kegyelmes uram és megsütötték. Az német hadak Karafával ő nagyságával mind vissza szállottak Debreczenben, tegnap értek bé. Az magyar és horvát hadak Diószegre, Félgyházára, Sz. Imrere szállottak. Ugy hallafik, Caprárát ő nagyságát várnák magokhoz, mind az Szolnoknál lévő hadakert elküldötték, megegyezvén úgy mennek Várad alá. Tökölyi ő nagysága még Váradon van. Három száz magyar, három száz német gyalog és száz lovas magyar hadakat nagy-

tak kegyelmes uram Sz. Jóbon. Ezután ha mi érkezik, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 16. Februarii A. 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja míg él

Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXX. köt.*)

CXXI.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint jó kegyelmes uramnak, kívánom Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa.

Az mely bejárója némely nap Tökölyi Imrének kegyelmes uram nagyságod engedelmeiből kiment vala, kit Bajinak hínak, egy éczaka hált ott, mingyárt visszaküldte, hintót kíván, szekeres lovakat, paripát, hogy vigyen nekie pénzén, az hol talál, igen hamar, s három szögáját is Petróczi velek vigye ki, egy Egri nevű inasát is küldte, hogy az feleségéhez menjen Munkácsra, ugyan az felesége inasa; az ember azt mondja kegyelmes uram, hogy az szerdár Landor-Fejérvárról maga személye szerint jű Várad segítségére, tiz ezer tatár is jött melléje az Duna mellett; kedden reggel indult ez meg kegyelmes uram Váradról, akkor az szerdárt Gyula táján mondtották, már tatárok előljáróban postán el is érkeztek volt, sok törököt mond Váradon is. Ugy hiszem lészen Karafának is kivel harezolni, noha ütet is, az mint hozták kegyelmes uram, magyarral együtt volt húsz ezeread magával Szent Jóh alatt; semmiben hajtják az törököt, meg sem tudják gondolni, hogy reájok menjen most. Ezután is kegyelmes uram ha mi híreim jűnek, nagyságodnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Ezzel Isten tartsa és éltesse szerencsésen jó

egészségben nagyságot. Datum Kolozsvár die 17. Februarii Anno 1686.

Nagyságod alázatos szolgálja

Székely László m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, ő nagyságának, nekem jó kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXX. kötet.*)

CXXII.

Michael Apafi, Spect. ac Generose fideli nobis syncere dilecte.

Kegyelmed sub dato 14. praesentis kelt levelét vettük és tudósítását megértettük kegyelmesen. Az fennforgó állapotok szoros vigyázást kívánván, kegyelmed is ezen túl szorosabban vigyáztasson, és hogy szemmel látott valóságos hírekről tudósíthasson, hiteles embereket jártasson az szomszéd országokra, s azok által mind az tatárok dolgáról, mind pedig egyéb nevezetes dolgokról, melyek az consultatiók alkalmatosságával fennforgottanak, hiteles relatiókat tehessenek; ugyan is mi haszna az bizonytalan dolgok végett időt tölteni? Az utak bevágatása és az ellenkezők iránt kívántató maga alkalmaztatásáról kegyelmednek, az kegyelmed jelenlétében lett discursusok és conclusumok is lesznek emlékezetiben, most is egyebet nem irhatunk; Kegyelmed azért mind ezek, s mind egyéb szükséges dolgok iránt hozzánk és hazájához tartozó köteles hűsége szerint cselekedjék, intimáljuk kegyelmednek kegyelmesen. Eidem etc. Szeben 18. Febr. 1686.

Eredeti fogalmazvány, Nemes János 1686. Febr. 14-dikén írt levelének tisztán maradt részére írva, az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. levelekben XXX. köt.*)

CXXIII.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Nagyságodnak alázatosan megírtam vala az német hadaknak Debreczenben beszállásokat, még ott vagynak kegyelmes uram, executióra ment be Karafa ő nagysága, hogy az summát még sem vitték, és oly híre van kegyelmes uram, hogy az szegénységet nem háborgatná, hanem az birákok, kik az summánál többet szedtek az szegénységen, zaklatja. Szabolcsvármegye szegénységén három ezer forintot vöttek volt, melyet is Karafa ő nagysága vissza adott nékiek azon summából, hogy quartélyok kifizetésére fordítsák, mivel az körül való szegénység mind betakarodott Debreczenben. Ezer magyar, ezer német lovas hadakat küldöttek kegyelmes uram Szolnok felé. Tökölyi ő nagysága még Váradon van. Ezután ha mit értek, miut kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem műlatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással, sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 20. Februarii A. 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja míg él,

Olosz Ferenez m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély ered. tört. lev. XXX. köt.*)

CXXIV.

Méltóságos fejedelem, nékem kegyelmes uram, Isten nagyságodat boldog szerencsés országlással áldja meg.

Kegyelmes uram szintén most érkezék Havaselföldéből olyan hírem, hogy az mely tatárok Barillyánál voltak, felmenvén az Duna mellett, Ruseth nevű helyből ötszáz tatárt, az kinek rossz lova volt, visszaküldöttek, az tatár hám fia az Prúton felől feles tatárral vagyon. Dobrocsánban is felesen

vadnak törökök, de miósoda feltett szándékkal vadnak, az jó Isten tudja. A havaseí földi vajdától ezer lovat kérnek az törökök számára, minthogy az az ország igen elpusztult, nehezen tehetik szerit, úgy hogy ide ki Erdélyben is jöttek az vajda emberei ló venni. Továbbra is, ha mi híreim lesznek kegyelmes uram, nagyságodat tudósítani el nem mulatom. Isten nagyságodat kegyelmes uram sok esztendeig éltesse.

Bodok die 24. Februarii Anni 1686.

Nagyságod alázatos szolgálja

Mikó István m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekém kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered levelekben. XXX. köt.*)

CXXV.

Celsissime Princeps ac Domine mihi Colendisime!

Egyik böcsületes hívem Kende Gábor uram, kegyelmed engedelmeiből lőtt Kolosvárra való jövetele után, adván értésemre az kegyelmed indulatját és igyekezetit, az eddig köztünk fenn forgott diffidentianak és abból nevedett egyenetlen állapotoknak complanatiójában, hogy megmutassam, eddig is nem az idegenségnek, hanem az jó egyességnek voltam kívánója, és annak is szives óhajtója, e két hazának mind ennyi boldogtalanságok között is remélhető megmaradására czélozó dolgai vehetnének már valaha kívánt folyamatot, szükségesnek itiltem meghitt szolgáltnak Izdenczi Márton uramnak kegyelmed méltóságos udvarában való küldését; kinek is hogy kegyelmed maga eleiben való bocsáttatásával méltóztassék nevemmel mondandó szavait meghallgatni és hozzám az említett jó szándéknak közelítésére nézendő válaszszaal vissza is bocsátani, bizodalmosan kérem, és ezzel kívánom, éltesse az ur Isten kegyelmedet sokáig jó egészségben. Költ Bekenyben 24. Februarii 1686.

Ejusdem Celsitudinis Vestrae Servitor addictissimus

Emericus Thököly m. p.

Kivülről : Celsissimo Principi ac Domino Michaeli Apafi Inelyti Regni Transylvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino mihi Colendissimo.

Hátára jegyezve : Thökölyi Imre levele, hozta Szebenben Izdenczki 3. Martii A. 1686.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXX. köt.*)

CXXVI.

Mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatos szolgalatomat ajánlom. Isten nagyságodat minden kívánsága szerint való jókkal áldja meg kívánom szívem szerint.

A minap irtam vala nagyságodnak, hogy embereim vadnak a vajdához, haza érkeznek, mi hírt hoznak, nagyságodat mindjárt tudósítom. Im most érkezének az vajda levélével, Kosztelnikével nagyságodnak in specie oda is küldöttem, melyekből nagyságod megértheti az ott való híreket. Ujjobban ismét beküldök, vigyáztatok mindenekre tehetségem szerint; ha mit érthetek, éjjel nappal nagyságodat tudósítom. Ezekkel nagyságodat Istennek ajánlom, adja Isten levelem nagyságodat találja jó egészségben, szerencsés órában. Datum Czikmantor 3. Martii 1686.

Nagyságod alázatos szolgálja igaz híve míg él,

Daczó János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nékem mindenkori jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXXVII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram. Isten nagyságodat szerencsésen éltesse.

Ujjobban is akarám nagyságodat kegyelmes uram tudósítani, az mint az tatárok Lengyelországban becsaptak volt, azt hozák kegyelmes uram bizonyosan, hogy három száz falut égettenek el, sokat is raboltanak, haragja nagy vagyon

kegyelmes uram a lengyel királynak az moldovai vajdára, hogy tudtára volt az tatárok indulatja s meg nem írta. Gyászvásár felé félnek kegyelmes uram, hogy az lengyelek oda ne közelítsenek. Én kegyelmes uram ujabban most is expedáltam böcsületes embert Molduvában, az ki bizonyos hirt hozzon; ha mi oly hirt hoz, nagyságodat kegyelmes uram mentest tudósítom. Ajánlom Isten oltalmában nagyságodat kegyelmes uram.

Bodok Anno 1686. 9. Mart.

Nagyságod alázatos szolgálja

Mikó István m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nékem kegyelmes uramnak ő nagyságának íram alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXX. kötet.*)

CXXVIII.

Méltóságos öcsém uram!

Izdencei Márton jámbor szolgálja által kegyelmed levélét vettem, látogatását köszönöm. Csak tudhassam miben kívánja kegyelmed az én jóakaratomat, a mit magam s országom veszedelmeztetése nélkül cselekedhetem örömet cselekezem, tudom kegyelmed is azzal ellenkezőket nem kíván.

Kegyelmednek szolgáló bátyja.

Kivül: Tökölyi Imre ő nagyságának irt válasz párja. Expedita Cibinii 10. Martii A. 1686.

Eredeti fogalmazvány (Alvintzi Péter keze írása) az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben. XXX. köt.*)

CXXIX.

Nékem természet szetint való jó kegyelmes uram.

Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint én utomat mentül szorgalmatosabban continuáltam, die 15. Febr. indultam Barassóbúl, érkeztem die 5. Mart. Drinápolyban. Mauro-

cordatus uramhoz jó idején elküldvén, irván magam is, praemonealta volt az kapitiát, vigyázzon ez követ jövetelére, mert cohonestáltatik. Azért kegyelmes uram 12 csauszokat küldtek ki előmben, Naláczi uram hopmesturum régi szállására bekísértek; más nap Maurocordatus reggel hozzám jött, nagyságod méltóságát előtte viselvén, mindenekről discouráltunk az nagyságod méltóságos parancsolatja s instructióm szerint, én is ő kegyelméhez elmentem, ő kegyelmének az lévén tesszése, deákul irjam le, külön az császárnak, külön az vezérnek szóló supplicatiókat, az császáret törökre fordítja, s az vezérét deákul adjom be, az mint Isten tudnom adta, kapitihá uramékkal megírtam; a szerint audentiám lévén die 9. Mar. mind nagyságod levelét s mind az supplicatiót beadtam az vezérnek; tizenkét csauszszal felkisértetvén vittek nem a tihája házában, hanem a fő törökök, az holott együtt voltunk, azok közé, ott is széket hoztak alá; egy idő vártatva behivatván, az köszöntés után mindjárást leültetett eleiben, tudokozta nagyságodat, hol vagyon s az országot, s a németek kimentek-e, és micsoda helyen vadnak. Én azt feleltem, nagyságod Szebenben vagyon, némely része az németeknek kiment, az nagyságod hadja közelítvén megijedtek, némely része még megvan; kérlette, holott, én Marmarosban mondtam, s az ország széljiben, de azokról s más dolgokról is ő nagyságával privatim akarok beszélni. Mindjárt megígéré, meglészen, megkaftányoztatott tizenkét kaftánynyal, liktáromat, kavét, serbetet füstet hozatott, igen böcsülettel látott. Tegnap úgy mint die 10. Mart. estve nap haladat előtt szemben lévén, declaráltam azt in privato, nagyságod az németek kiűzéséhez azért nem nyúlt (mivel, az vezér is kérdést tött), harczzal, derék fegyvereskedéssel, ijesztéssel mindent elkövetett, követi német császárhoz voltak tractára, ha valamint hadait levágatta volna, azon elkezdett dolgát bontotta volna el; ebben is az ország pusztulásával is hatalmas császár parancsolatjára vigyázott; megmondtam, az követek szemben löttek, jó szívvél látták, meghallgatták minden kívánságokat, mihelt választ tesznek (de azok igen késedelmesek az tanácskozásban) nagyságod tudósítja voltaképen; ezt igen javallatta, az nagyságod hűségét, igéri maga is minden kegyel-

mességét, mert másunna is azt mondja, az végekből megírták az nagyságod hűséges magaviseletit, az több declarációkat, Isten haza vivén, s egyéb intimatiókat referálok. Én velem kegyelmes uram úgy tractált, s úgy discourált, mintha nemzete s régi jó ismerője löttem volna, félén való házban eleiben tiltetett, suttozva is beszéllett, az kapitíák ő kegyelmek mind ketten referalhatják. Sok szókkal jelenti, nagyságod az porta parancsolatját fogadja meg mindenekben az országgal együtt, nagy hasznát veszi.

Az beszéd és tracta kegyelmes uram tovább volt egy óránál, privata audentiában is serbetet ivott maga is, énnekem is adatott, az audentiát mindjárt megszerzette volna, azt mondja ő nagysága, de franczia követ lévén, azelőtt nem lehet, egy nap lött szemben az francziával reggel, s velem dél után, annak mostan vasárnap lészen audentiája, nekünk kedden, böcsületet akar tenni valakik hatalmas császár igaz hívei, így declarálja.

Nagyságod Kórodi által clavissal való parancsolatját elkövettem, micsodás resolutió lött ugyan clavissal, az nagyságod levelében includálván megírtam realiter. Ezek után Isten nagyságodat sok esztendőig boldogúl szerencsésen éltesse. Datum ex Drinápoly 1686. die 11. Mar.

K l a v i s f o r d í t á s a *)

Az mi az Csáki László Moldovában és Havasalföldében való járását illeti és hogy Havasalföldében öt napig mulatott volna és tractálódott volna az vajdával, megjelentettem, kire azt felelé, azok az vajdák ő creaturai és nem fér azokhoz kétség, hatalmas török császártól azok el nem szakadnak, nem pápisták, én replicalék, tartozásképen nagyságod tartozott hírt tenni, hűségét köteleességét akarván megmutatni, jövendőben ne okoztassék arról, hatalmas fővezér parancsolna, Csáki László ne járna se Moldovában, se Havasalföldében, ha ott van, fogják meg, ha oda találna kijönni, ragadják meg, büntetésre hozzák portára; az itt az portán örökös rabságra

*) Ez a tudósítás mellékletben titkos számjegyekkel van írva; később a sorok közé betűkkel is beírták a megfejtést.

ítéltetett volt s nem tudatik mint szabadült meg, mindgyárt ment francziához, azolta Erdély veszedelmére igyekezik, most is kóborlólkkal ő is ott volt, Erdélyben praedált, míg az hadak előtt el nem múlt, nem méltó az hogy éljen; felfogadá mindgyárt, ír felőle, jó neven veszi az tudósítást, nevit fel is jegyzé Csáki Lászlónak, Dobán szpatárnak, ezt jól ismerik az bojért.

Matskási Boldizsár m. p.

Kivül: Az erdélyi mé tóságos fejedelemnek ő nagyságának természet szerint való jó kegyelmes uramnak íráim alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXXX.

Én Szemere Pál lettem kezes ötszáz forintig nemzetes és vitézlő Géczy Sigmund uramért, úgy hogy többször ő felsége hivségítül el nem szakad; se Tököly uram, sem más ő felsége ellenségivel nem correspondeál, akár török, akár miféle legyen, és kuruczezá sem lévén, ő felsége földét semmi uton módon nem pusztítja, melyben ha impingálna, tehát az nemes kamara annyi én földemet elfoglalhassa, melynek nagyobb erősségére adtam ezen leveletem. Datum Kassa, die 20. Martii Anno 1686.

Szemere Pál m. p.

(P. H.)

(A kir. kamara levéltárában levő eredetiről.)

CXXXI.

Celsissime Princeps ac Domine mihi Coleundissime!

Az elmúlt ősszel mind két magyar hazának megmardására és abban az Isten dicsőségének előmozdítására czélzó dolgokban általom kegyelmedhez instituált követségét böcsületes főrenden lévő hiveinek tekintetes nemzetes Kölcsei Kende Gábor és Vehéczy Bancsi Ádám uraméknak, hogy medio tempore következett változások, és az én személyemnek is mind a két hazátul való messze esése miatt, nem kívánt

folymat és az abból reméllett dolgokban is nevededés, hanem függőben való maradás követte, elhiszem az említett okoknak és az üdö mostohaságának fog tulajdonittatni. Mindazonáltal megakarnám tovább is azt mutatnom, hogy valamint akkor úgy most is kívánója vagyok az jó egyességnek, és az megbántódott s ennyi reméntelenség között fetrengő lelki és testi szabadság helyreállítatásának, azon dolognak felvételét és folytatását bízom jobban is említett hűveimre ő kegyelmekre. Kegyelmedet azért bizodalmasan kérem, méltóztassék ő kegyelmeket maga méltóságos személye eleiben bocsátani, nevemmel mondandó szavokat meghallgatni, és azokban magát úgy resolválni, hogy mind Istennek, a mennyiben az ő szent fölsége dicsősége forog fenn nevezetesebben, tessék, mind peniglen maga méltóságos hírének nevének örökösítésével, közönségesen a két hazából álló nemzet várhassa és hamarébb érhesse el is említett szabadságának állandóságát. In reliquo servet Deus eandem Celsitudinem Vestram diu foeliciter va'entem et videntem. Váradia 24. Martii 1686.

Ejusdem Celsitudinis Vestrae Servitor obligatissimus
Emericus Thököli m. p.

Kivül: Celsissimo Principi ac Domino Michaeli Apafi Inelyti Regni Transilvaniae Principi Partium Regni Hungariae Domino, et Siculorum Comiti etc. Domino mihi Colendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört., eredeti levelekben XXX. kötet.)

CXXXII.

Anno 1686. die 2. Aprilis váradi passa levele, maga követje hozta Juli aga Szebenben.

Becsületes hű barátunk, Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg, barátságos köszönöttel barátságosan jelentjük kegyelmednek!

Erdély környékében lévő Kraszna, Közép-Szolnok Belső-Szolnok, Hunyad és Doboka öt vármegyék, Várad megvételétől fogván, kik hatalmas császár számára, s kik más nemes privata personák számokra, a fiscale capitulumban fel-

irattatott szegénységek lévén, három esztendeje a miolta contributiókat nem praestálták, mely aránt mind hatalmas császárunk részére való inspectorok, s mind más jószágos personák panaszszokat ha félre teszem is, ennek előtte való időkbén hatalmas császár parancsolatjából akarván holmi élést Váradra beszállítani, azon öt vármegyékre is pénzen való vásárlással vettetett volt holmi köles, és egyéb is, melyre előre pénz is osztatott volt ki közikben, és hogy azon élést Váradra beszállítsák, kemény impositióval egy néhányszor közikben kiküldettünk, de merő azon contemptussal semmi effectuma a dolognak nem lehetett, melyben bódoltságoknak renuncialása forogván, a van hátra, hogy jutalmokat elvegyék; melyről akarván kegyelmednek is barátságosan írunk, Szeyid Ali agát küldettük kegyelmedhez, egyéb dolgainkat szóval bizván reája. Mivel azért kegyelmed ennyi időtől fogván hatalmas császárunknak hű szolgája, hogy kiváltképen a fényes portának becsületit s tehetségit ponderáló s mérséklő, próbálgató nagy dolognak, úgy mint azon vármegyékbeli szegénységnek behódolásoknak, szpaiájoknak, contributiójoknak kiváltképen hatalmas császárunk parancsolatjából az élésre kiadott pénznek restitutiójának s egyéb iránt való exactióknak is effectumának hogy kegyelmed is resistál, sem becsületivel, sem a fényes portához való jóakarattal, sem jó szomszédságával nem egyez, és noha ennek megorvoslása hatalmas császárunknál nem nehéz. mindazáltal mivel elhittük, hogy efféle illetlenségek nem kegyelmed tetszéséből vadnak, hanem a végbeli kapitányok az oka, illendőnek ítültük kegyelmednek megjelenteni. Minekokáért én becsületes barátom, méltó hogy kiki minden dolgában im ez szerint: respice finem, procedáljon, és okairól voltaképen azon dolgoknak tudósítván, hozzánk való barátságát ne tágítsa. Isten békesége a jó uton járókkal.

Váradi főtiszt Mehmed passa m. p.

Egykorú fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXXXIII.

Anno 1686. die 2. Aprilis Balogh László uram hozta Nándor-Fejérvárról. Az szerder levele. Szebenben jött.

A Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, a Messiást valló nagy rendek között választatott eretnek gyülekezetek dolgainak igazgatója, pompás állhatatosságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, mostani erdélyi király, szerető kedves és hű barátunk Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg!

Békességes köszönettel jelentjük kegyelmeteknek barátságosan. A midőn kegyelmedtől örvendeztető alkalmatosságot várnánk, azonban kellemetes időben embere által barátságos kegyelmed levele és jóakarókat ápolgatással vádászó ajándékja érkezvén, köszöntem s kedveltem, ha Isten adja a közöttünk lévő s szívünkben megfeneklett régi jóakarat elfelejtetlenséggel napról napra öregbedni fog, remélvén, hogy kegyelmed is, mint régi kedves barátunk, hogy soha el nem felejt, azzal is megmutatja, hogy barátságos levelével minden dolgokról tudósít, azzal is magához alliciál, és hűséges maga alkalmatosságával s hatalmas császáruk kedveskedésével ő hatalmassága kegyelmességit igyekezik magára venni. Isten békessége a jó úton járókkal. Költ Nándor-Fejérvárott.

Szerdár Ahmed passa.

Egykorú fordítás az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József. Erd. tör. eredeti levelekben XXX. köt.*)

CXXXIV.

Szeretve tisztelt nagyságos barátom, erdélyi fejedelem Apafi Mihály!

Barátságos köszönetem után arról akarlak tudósítani, hogy jó indulattal írt leveledet megkaptam s a benne foglalt dolgokról értesültem. Minden kívánságod szerint történt. Csak a fényes porta szolgálatában ezentúl is oly erős állhatatossá-

got tanusits, hogy felséges urunk kegyelmére mindenkor méltó lehess. A körülted történő állapotok felől pedig barátságos leveleid által értesíteni meg ne szünj. Isten békessége a jó úton járokkal.

Musztafa.

Külső czíme egykorá fordítása szerint : Az Erdélyországnak méltóságos fejedelmének, Apafi Mihály jóakarómnak adassék.

(Törökből ; eredetije az erdélyi kormányshéz levéltárában.)

CXXXV.

Praemissis praemittendis. Anno 1686. 6. Aprilis.

Váradi passának törökül és magyarúl.

Kegyelmed két rendbeli leveleit hozzánk küldött követei által vettük becsülettél, mit írjon az Kraszna, Közép és Belső Szolnok, ennek felette Hunyad és Doboka vármegyéken restantiában lévő külömb külömb féle adó beszolgáltatásáról és holmi élésre kiadott pénznek is megfizetéséről, megértettük.

Csudálkozással értjük, hogy kegyelmed vélekedik fellölnék, mintha mi a restantia adónak és élés pénznek is beszolgáltatásában ellent tartottunk volna s tartanánk most is, mert a mint eleitől fogván a váradi fő tisztek és vitézek is tapasztalták, szorgalmatosan parancsoltunk felöle végbeli tiszteinknek, valamivel a sanczolságon lakó szegénség tartozik, annak idejében véllek beszolgáltatassák, közelebb pedig mostan is végbeli tiszteink parancsolatunkhoz képest eléggé erőltették a szegénységet, magunk is szüntelen hagytuk nékiek, de az rajtok forgott labancz és kurucz hadak miatt annyira elromlottak, hogy ha hamar valami könnyebbségek nem léssen, az az föld egészen pusztulásra jút, semmiképen nem praestálhatják. Egyébiránt is pedig mi ez országgal együtt a fényes portához tartozó igaz hűségünket eleitől fogván és akár mely szoros állapotokban is oly hűségesen és hómály nélkül megtartottuk, hogy sem becsülettünk sérelmire, sem pedig hatalmas császáruink szomszédságunk-

ban lévő hiveivel s vitézivel lett ellenkezésekre cselekedett nyilván való dolgokkal nem okoztathatunk.

Mostan pedig ujjobban megpararancsoltuk végbeli tiszteknek, szorgalmatoskodjanak ő kegyelmek, parancsolván mindeufelé alattok valóinak, mind pedig az élesre kiadott pénznek bészolgáltatása felől; úgyis hisszük, tiszteinken el nem múlik, az minthogy eddig sem múlt el, csak a szegénység elromlott és elpusztult állapotjához képest (melyet kegyelmed is jól tud) praestálhassa, és az erejek felett való kényszerítés miatt végső pusztulásra ne jusson. Annak a földnek már ugy lenne dolga, hogy sem mi, sem hiveink hasznokat egy darab időtől fogva nem vehettük, ez után annál is inkább az németeknek rettenetes igája miatt (mely alól sem mi nyavalyásokat, sem kegyelmeket fel nem szabadithatták), nem is tudjuk mikor vehették hasznokat, immár Szent-Jób is német kéznél lévén.

Kegyelmedet azért szomszédságos jóakarattal kérjük barátságosan, ne legyen felöllünk olyan idegen gondolatokkal, sem mások affélék iránt lehető vélekedéseknek hitelt ne adjon. Azomban azon szegénységnek mostani nyomorult állapotját is jó eleve meggondolván, javallanók kegyelmednek, mód nélkül őket ne kényszerítse az adónak olyan formában való besolgáltatására, mint épebb állapotjokban, mert megítélheti kegyelmed is, teljességgel a jövőendő szolgálatjára hatalmas császárunknak alkalmatlanná tételnek, és elpusztúlnak, az ő hatalmasága végvárainak nagy romlására. Mely a fényes portának is kárára lenne, minthogy a szegénység megmaradására igen nagy gondja vagyon a fényes portának, és lehetlenségre az alatta valókat nem is kinszeréti.

Az sanczoltságoknak rendkívül való elpusztíttatások felől ha kételkednék kegyelmed, elküldhet és megláttathatja és czirkáltathatja az falukat, minémő inségbe vadnak mostan.

Kegyelmed az dolgokat így értvén, olyan ítéletekkel ne legyen felöllünk, mert ennyi sok esztendőktől fogva fényes portához megmutatott hűségünk azt nem érdemli; ennek utána is mi hasonló hűségben akarunk megmaradni a fényes portához fejünk fenállásáig.

Ered. fog. az erd. Muz. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXX. kő.*)

CXXXVII.

Nekem természet szerént való jó kegyelmes uram etc.

Nagyságod méltóságos parancsolatja szerént kegyelmes uram mindeneket instructióm szerént igyekeztem elkövetni valamire Isten segített s az idő s az emberek elméje bocsátott, die 4. délután indulván ki Drinápolyból, ma septima praesentis érkeztem Czalihovára estére; Isten segedelméből ennek utána is elsietek, az vezér is megparancsolta elsiessenek, verbalis parancsolatja is lévén, kit nagyságodnak magam akarok alázatosan megjelenteni. Adja Isten hazánknek csendességében találhassam nagyságodat örvendetes jó egészségben. Datum in Czalihova 1686. die 7. Aprilis.

Nagyságod alázatos szolgája

Matskási Boldisár m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának, nekem természet szerént való kegyelmes uramnak írásm alázatosan.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CXXXVIII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, mint jó kegyelmes uramnak, kívánom Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa.

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatosan vettem, az váradi passa kívánságát kegyelmes uram értem, úgy látom, nem sokat gondol ő azzal hogy elpusztult, hanem csak megkívánja az magokét; az ősszel kegyelmes uram egyszersmind vittek bé nekik öt ezer forintokat, az ulta igaz dolog nem vittek, mivel rajtok voltak az ő felsége hadai, már azok is távozván kegyelmes uram, mivel Kalota-Szeget pusztán hádták volt az szegény emberek, azon leszek, mentül hamarobb haza szálljanak, nagyságod méltóságos parancsolatja szerint az török uraknak is az mivel tartoznak, szolgáltatassák be mentül hamarobb, az minthogy kegyelmes uram mikor Hunyadra

kijöttek volt Tökölyi uramék, egy néhány faluból vittek el embereket és azokat adajoknak letételével alkalmasint kiváltották. Köles pénzt az Meszesen innét kegyelmes uram az én híremmel senki fel nem vette tőlök; meg is hattam volt az tiszteknek hogy fel ne vegyék, hanem Olosz Ferencz uramnak adtak volt hatszáz aranyot, de nekem Kolozsváratt azt mondá ő kegyelme, visszakérette az passa, visszaküldte egészen; az ünnepek után én sem késem kegyelmes uram nagyságod méltóságos udvarában menni. Ezzel Istennek gondviselése alá ajánlom nagyságodat.

Dátum Poestelke die 11. Aprilis Anno 1686.

Nagyságod alázatos szolgálja

Székelly László m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nékem jó kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.)

CXXXIX.

Illustrissime, ac Celsissime Princeps Domine, Domine nobis gratiosissime.

Fidelitatis fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in gratiam Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam, debitamque semper oblationem.

Méltóságos parancsolatját nagyságodnak mint kegyelmes urunknak az deszkáknak Csikból Ebesfalvára való kiszálltatásnak alkalmatossága felől illendő hűségnek engedelmességével vévén, kiszálltatása modalitásában kegyelmes commissiójának tenora szerint teljes igyekezettel effectuálni igyekeztünk volna, de Kóródi érkezése, s Macskási Boldisár főkövet uramnak Havasalföldében immár érkezését hozván, s ő kegyelme levelének praesentálása interveniálván, melyben ő kegyelme jó hír hozásának praefectiója után kíván hat szerket, hatvan posta lovakat, azonkívül hat szekér eleiben más féle lovakat, egy szekér abrakot, kijövéen ő kegyelme három ernyős szekereket, az kik az nagyságod és urak vásárlását

Rozsnyóru! elvigyék, ad diem 16. Aprilis Rukaron készen lenni kívánja egyéb eleiben vivő victualiumokkal. Interveniálván ő kegyelme kijövése, és az szegénységen az sok rendbéli tereh viselése rajta, kiknek tovább való elviselésére majd nem érkezik, nagyságodat mint kegyelmes urunknak méltóságos fejedelmünknek igen alázatosan instálunk, méltóztassék fejedelmi kegyes indulatját megirt okokra nézve szegénységünk-
höz mutatni, és azoknak sok felé való distrahálásokat kegyelmes consideratiójában vönni, azon specificált deszkáknak kiszállitattását más ilyen sok rendbéli occupatiókkal teljes nem leendő helyre disponálni. Mely nagyságod' szegénységünkön szánakozó kegyelmes kegyességét velek együtt életünknek fogytáig mint kegyelmes urunknak minden hűségnek praestálásával meg igyekezzük nagy engelmességgel szolgálni. In reliquo Illustrissimam Celsitudinem Vestram ad vota quam piissima foeliciter valere regnare desiderantes.

Brassó die 14. April. Anno 1686.

Ejusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles perpetuique Servitores Judex Senatusque Coronensis.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Transylvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino, et Siculorum Comiti etc. Domino Domino nobis clementissimo.

Eredetiye az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.)

CXL.

Kegyelmes uram!

Szebeni várossából 2. praesentis nékem méltatlan szolgálának küldött nagyságod kegyelmes parancsolatját 14. ejusdem délben elvettem alázatosan, melyet megoldvasván, mindjárást kegyelmes uram az tolmács által Skerlet uramnak felizentem, és mivel minden órában igen kapnak az Erdély felől jött híreken, izené, jó szívvvel lát, menjek fel. Melyre

nézve kegyelmes uram mindjárást felmentem, nagyságod ő kegyelmének szóló levelit praesentálván, böcsüllettel vette és elolvasta, nagyságodat mindjárást, mint vagyon, és hol legyen, kérdezte, melyre az nagyságod parancsolatja szerint megfeleltem. Kérdé azután, mit ír nagyságod, az miket illendő volt kegyelmes uram, előszámláltam; mondá, igen jól cselekszi nagyságod, hogy ottan-ottan hírekkel az portát érteti. Most fővezér ő nagysága az tábor helyre ment ki megnézni, mint rendelték az tábort s az sátorokat is mint vonták fel, de estve báj, fővezérnél audentiát szerez, várjak attól, megizeni. Vacsora után szolgáját küldvén hozzám felhivata, tizenegy óra-kor étszaka, az fővezér ő nagysága velem szemben lévén, mindjárást kérde nagyságodat, mint vagyon, (de hol legyen nem), az nagyságod parancsolatja szerint megmondtam. Kérdé azután, nagyságod küldött-é levelet ő nagyságának, arra mondtam: nem. Kérdé Skerlet uramot, hát néked mondá küldött, mit ír; mondá, egyebet nem csak, hogy az residensit nagyságoddal juttassam szemben, mindeneket nagyságodnak az ura parancsolatja szerint megmond. Jól vagyon, mondja meg micsodák azok. Rend szerint kegyelmes uram nagyságod parancsolatja szerint előszámláltam.

1) Az keresztyénségnek az tavaszi és nyári próba után az békességre való hajlandóságokról. Arra azt mondá, úgy hallottuk mi is, másunnét is így irták meg.

2) Az pápa kozákok számára küldte posztó felől, melyre is mondá: úgy van nekünk is írva, de nem bizonyosan; mondtam, nagyságod is ezt mint hallomást csak úgy írta.

3) Az brandenburgumi electornak 12 ezer hadainak az német segítségire Slesiában való érkezése felől. Ez iránt mindjárt azt kezdé kérdezni, valjon lovas-é vagy gyalog, s Slesia mennyi föld Magyarországhoz; azt nem tudom egyiket is, de hogy Magyarországhoz nem messze Slesia hallottam; Skerlet uram arra mondá, 12 avagy 16 mélyföld lehet.

4) Az tizenöt ezer succus felől hogy emlékezém, arra azt mondá, hiszem nincs az succusnak több embere hat ezernél; kire mondtam, mennyi ezer embere legyen, nem tudom, de bizonyos dolog, olyan király, az mely hol német császárral, hol lengyel királylyal feltött, s azoknak országait sokat

nyomorgatta; erre mondá, meglehet, pénzzel fogadhatott hadakat.

5. Megmondám azt is, hogy Bécsben micsoda hír legyen, hogy tudniillik az porta feles ezer aranyokat küldött volna az nagyságod követi által az ministerek corumpálására, mint egy farkas módra megmosolyodék arra, s ülő helyiben is megmozdulván azt mondá, mondja meg igazán az fejedelem, ha küldtem-é, ezzel az németek magoknak akarnak hizelkedni s az portát gyalázní, minthogy igen szabad nyelvek legyen most, de minden ember elhidje, még az porta nem jutott olyan nyavalyás állapotra, hogy magának pénzen vásároljon békességet, az fejit rázván mondá, haj gidi nemczi haj.

Megmondván kegyelmes uram, hogy nagyságod ezekkel csak mint hallomásokkal tudósította az portát, melyet ennek utána is elkövet nagyságod. Mondá, igen jól legyen, azt kívánja az fényes portához való hűsége is uradnak, hogy azt cselekedje, melynek elhidje annak idejében nagy jutalmát veszi.

Ezek után kezdé kérdezni, hát Zriny Oglu Battján Oglu felől mit írnak, mit hallotok felőlök, hol vadnak, s mit csinálnak, mondám semmit sem; azok igen délfele s messze vadnak Erdélytől, emberei nagyságodnak nem járnak arra felé.

Az után kezdé kérdezni, mond meg igazán, Erdélyben mennyi had lehet; mondám, ezt nagyságos uram az hadat viselő nagy emberek tudják, én nem tudom, mivel nem olyan állapotokban forgottam, hogy ezt kitanúlhattam volna. Mondá, hiszem ti azt egymás közt beszéllettétek s hallottad másoktól; melyre mondám (sem eleválni, sem igen alázní nem akarván), az mint én hallottam, 20 vagy 25 ezer ember; mondá, hát hogy mások azt mondják, van Erdélyben száz nyolczvan ezer hadra való embere az fejedelemnek; én arra csak azt mondám, egyebet ebben nem tudok, hanem csak azt, az kik vadnak akár mennyi számmal legyenek, azok az én kegyelmes urammal ő nagyságával az fényes portának igaz szolgálái. Monda: nincsen ti hozzátok semmi kétség, ezután is az hűségben megmaradjatok, elhidjétek, jutalmát elveszíték.

Azután kezdé kérdezni, hát az németek ki mentek-e Erdélyből, mondám, nem egészen, de nagyságod teljes tehetségével azon munkálkodik, kitudhassa, mondám továbbra azt is, nagyságodat az portához való hűségért mint fenyegetik. Mondá, van uradnak annyi fegyver az keziben, míg én oda megyek, magát megoltalmazhatja, azután megmutatja Isten, mi tévők legyünk. Mondám: kegyelmes uram, munkálkodik is nagyságod teljes tehetségével azon, hogy hatalmas császár országát, hatalmas császár számára épen megtartsa, az egész télen is nagyságod hadai szüntelen fen voltak, mint szintén most is fen vadnak; mert eddig is ha az nem lőtt volna, gorosz szándékokat végben vitték volna, s tovább harapódzott volna hatalmas császár országira gonosz. Monda, úgy vagy, s jól cselekszi az urad, hogy mind magát s mind hatalmas császár országát oltalmazza s ellene állott, hogy tovább az veszedelem ne jöjjön.

Az hadban való menctel felől kegyelmes, uram mivel semmit sem emlékezett, én is csak elhallgattam az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint.

Munkács iránt kegyelmes uram, tudván, negyságodnak micsoda parancsolatja ment, az nagyságod parancsolatja szerint elő nem hoztam, de igen szorgalmasan kérdezkedvén felőle, csak mint az postátúl hallott dolgot úgy mondám, hogy obsidio alatt van.

Az váradi passának kegyelmes urum még ide panaszlani embere nem jött, hogyha eljő s szó lesz felőle, eziránt az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint cselekszem.

Az szerdával való jó correspondentiáját is nagyságodnak igen akarja, hogy ezután is, míg ő nagysága oda érkezik, nagyságod azt cselekedje, nagyságodnak parancsolja. Ugyanis úgy szolgálhat mind ketten nagyságodtok hasznosabban hatalmas császárnak, ha egymással jó correspondentiát tart.

Ezeket kegyelmes uram így előszámlálván, patienter elhallgatá, s kérdé, van-e még több dolog, melyet az urad parancsolt hogy megmond; most nagyságos uram nincs, ezekről alázatosan kérem nagyságodat hamar választ adni ne nehezteljen. Igéré, hogy harmad negyed nap alatt meglesz, de

előbb nem lehet, hanem ma az táboron kiizenvén Skerlet uramtól, hogy nagyságod ezután is ezt cselekedje, az ellenségnek igyekezeti felől, hol gyűlnek össze, mit akarnak, hová szándékoznak, tudósítsa. Nagyságod annak az vezérnek creaturája, az kinek ő nagysága az előtt szolgája, mostan tisztiben való successora, és ha jobb akarója nagyságodnak az uránál nem lehet, alább való is nem lesz, megbizonyítja. Ez kegyelmes uram az szóval való válasz, már Skerlet urammal mit íratott leveliből nagyságod meg fogja látni.

Ezek után kegyelmes uram ezt is nagyságodnak aláza-toson akarám értésére adni, egy böcsülletes moldvai boérral, Mosztin Mironaskónak hijják, igen jó deák, Duca vajdával volt nagyságodnál, ugyan vele el is fogták volt, az kapun tanálkozván, mivel nem régen jött meg Lengyelországból, az több beszélgetésink közt fordula elő az tatárok dolga, s mondá, van-e hírünkkel, hogy az idén az tatárok Erdélyen akarnak általmenni. Arra mondám, az vezér ő nagysága ab-ból kegyelmességit ígerte, azzal szegény hazánkat nem ter-heli. Mondá: Valde bene. Interim ego te per fidelitatem tuo Principi et Patriae debitam rogo, atque adhortor, rescribas in Transylvaniam, istis praemissis aut parum aut nihil confi-dant, Tartari enim hoc tempore florentiores et longe potentio-res Turcis, sed mandata aut parum aut nihil curant; natura montibus Transylvaniam bene munivit, itaque omnes passus sufficiente et valida custodia muniant, ut etiam possint vi re-sistere, ne ista Colluvies Barbarorum vos nihil ququam me-tuentes obruat, et Regnum Transylvaniae nostrum Asyllum et hoc tempore granarium depopuletur; jam de nobis et no-stra patria actum est, vel saltem vos possitis permanere; mihi non pridem homo ex Bucsak veniens retulit, quod hoc anno Tartari ibunt contra Germanos, et quiden per Transylvaniam, eum nullibi habeatur commeatus pro tanta multitudine suffi-ciens, nisi in Transylvania. Szállásomra jöven kegyelmes uram mindjárt beírtam, nagyságodnak mostani alkalmatossággal megírni illendőnek ítélttem. Valami non putaram szegény ha-zánkat ne találja, mikor föle nem is tartana ember.

Az athnaméknak párban való kiserzésiben az ur Macs-kási uram ő kegyelme kezdvén kegyelmes nram munkálkodni,

akkor egy s más akadályra nézve csak elhalaszták ; már kegyelmes uram, ha 25 napok alatt itt lesz az pénz, azokat az cancellariáról kiadják párban, és más két levelet is, kiket úgy neveznek : *Litterae Authoritatis et Regiminis Principum Transylvaniae*. Én kegyelmes uram azoknak taxájok felől hogy véget szakaszthassak, eleget munkálkodtam, de csak ez az válaszom. *Magnanimitati et Generositati Principis commitimus*. Eziránt is nagyságod kegyelmes parancsolatját várom, mi tévő legyek.

Az franczia követ kegyelmes uram, az mint tanulhátam, jött az jeruzsálemi pathriarcha ellen való panaszokkal, hogy az ő ecclesiájokat igen nyomorgatja, azért vagy parancsolja meg az császár, azoknak supersedeáljon, a vagy ha azt nem cselekszi, vessék ki azt az pathriarchát.

Az muszka az császárral való békességit confirmálta, és az kyoviai, ez előtt 25 esztendővel, az konstantinápolyi pathriarcha akarátja ellen tött Pathriarchának cum autoritate helyben való hagyását impetrálta s obtineálta is, hogy már mint Absolutus pathriarcha metropolitákat s püspökékét tessen, és ad confirmationem az konstantinápolyi patriarchához, az után ne jöjjenek. Insuper az fekete tengerről sőt magok ususára vám és harminczad nélkül szállithassanak. Ladisna nevű vámosnak expugantiaja után, az mely rabokat elhoztak, ha egymásnak az két császár baráti, szacz nélkül bocsáttassanak. Ötven számú rabokat meg is engedett az császár.

Az kozák követ jött az tatárok ellen való panaszszal, hogy ha az irruptióktól az tatárokat nem prohibeálják az törökök, ők protestálnak, rájok mennek,

Az velenceziek felől is beszélik csak titkon, hogy már az idén volt egy triumphusok, de azt bizonyosan nem halottam.

Az itt való dolgokról penig kegyelmes uram írhatom, az vezér ő nagysága 19. Aprilis táborban kiszálla, várja az tengeren túl való hadakat, mert csak elmegyén.

Az császár 23. Aprilis indula el Konstantinápolyban, csak igen szomorúvan, utána menvén két ifjú legény fiai, már az mint mondják, az nagyobbik 18 esztendőös.

Skerlet uram kéré kegyelmes uram nagyságodnak írnám: meg csak magamtól, ez előtti táborozásban nagyságod mindenkor mutatta kegyelmességét s küldött hat lovakat, akkor ugyan nem annyira volt szüksége, mint most. Igen kedvesen venné, ha nagyságod mostan is küldene hat erős lovakat, mivel lovai nincsenek az táborra, de egy szőrtiek ne lennének, ki szekérben, s ki hátán járni, s lennének erősek. Bizony kegyelmes uram. ennél az vezérnél igen belső ember, ha nagyságod kegyelmessége accedál, nem lesz sem nagyságodnak, sem az országnak kárára.

Mindezek után kegyelmes uram magam részéről is alázatosan könyörgök nagyságodnak, mint ez előtt is búsitottam nagyságodat, méltóztassék engem is fejedelmi kegyelmességgel éltetni, s e szűk táborozásra elégségesé tenni, mert bizony magam erejétől én arra semmiképen nem érkezem, most is sátort s egyéb tábori alkalmatosságot mind hitelben vásároltam; azonban hogy az vezér kiszállott, praebendát sem akarnak adni, s még egyszernél többször bizony nem is fogtam. Ezen is alázatosan könyörgök nagyságodnak, az Barczáról parancsolna nagyságod, az nyári táborozásra szekereim eleiben hat alkalmas posta lovakat egy emberrel, bészállván az tábor, az lovakat vinnék vissza. Mind ezekben az nagyságod kegyelmességét alázatosan várom, s hogy az dolgoknak mivolta szerint hosszas írásommal kellett nagyságodat terhelnem, arról is alázatosan követem. S azon is kérem, ide nagyságod embereit gyakran jártassa, mindennap kérdezik tőlem jött-e emberem, mi hírt hallottam, az német kiment-e, s hol vagyon. Ezek után kívánom Istentől, nagyságodat s méltóságos fejedelmi házat sokáig virágzó állapotban tartsa meg, édes hazánk megmaradására. Datum Hadrianopoli 27. Aprilis 1686.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgálja

Baló Mátyás m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, természet szerint való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íram alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXLI.

Méltóságos fejedelmem kegyelmes jó uram.

Akarám nagyságodnak értésére alázatosan adni, tegnap Tordáról elvivén két embert az német táborra, azoknak szabadulásokért küldtem volt el egyiket a nagyságod mezei hadnagyát, ki által is micsoda izeneteket tett, generális uramnak bővebben megírtam, nem akartam nagyságod méltóságos személyét hosszas írással terhelni, tudom ő kegyelme nagyságodnak alázatosan megjelenti, az hadnagyot magát is elküldtem, szóval is had referálhassa a dolgokat generális urunk ő kegyelmének, maga is a generalis küldött volt egy magyar hadnagyot, izenvén ugyanazon dolgokról, melyekről is tudósítottam az urat ő kegyelmét, nagyságod azért az dolgokat megértheti kegyelmesen.

Isten nagyságodat szerencsés országlásával méltóságos szerelmeseivel éltesse sok esztendőig alázatossággal kívánom. Thorda 21. Maji 1686.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgálja élete fenállását:
Gyulaffi László

Külczim : Méltóságos Erdély fejedelmének kegyelmes jó uramnak ő nagyságának nagy alázatossággal.

Egykoru feljegyzés : 1686. 21. Maji költ Gyulaffi uram levele.

(Az erdélyi volt kir. főkormányshéki levéltárban levő eredetiből.)

CXLII.

Illustrissime ac celsissime Princeps et Domine, Domine nobis naturaliter clementissime !

Fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum humillima commendatione praemissa.

Isten nagyságodat kegyelmes urunk hosszú ideig való boldog országlással áldja s virágoztassa.

Kegyelmes urunk az nagyságod rólunk s ez szegény helyről lött kegyelmes provisioját s dispositióját alázatos en-

gedelmességgel vöttük, teljes tehetségünk szerint fejünk fennállásáig ez helynek mint hazánknek oltalmazásában és nagyságod hűségében való megtartásában szívesen munkálódni igyekeztünk; megvallván mindazáltal kegyelmes urunk azt alázatosan, hogy ez napi helynek mivoltához képest igen kevés számúak vagyunk, mint nagyságodnak ide expedialt becsületes hivei is szóval bővebben declaralhatják, az mellett az mi talán szükségesebb volna, ha inkább coaretaltatunk ez titkos practicáló nemzettől, minthogy azzal fenyegettetünk is s az dolgok is mutatják, expertus embereink nincsenek, kik affélében forgottak volna, az kik valami inventiókkal praevenialni tudnák practikájokat és molitiójokat, nem levén azonkívül is sem elegendő porunk sem pedig álgyuink, taraczkjaink elegendők, ha melyek lehettek is, igen eltékozlódván ez előtt szegény helyünkben. Kihez képest nagyságodat mint kegyelmes urunkat alázatosan kérjük, ez mostani szoros szükséghez képest méltóztassék nagyságod ezer jó fegyveres gyalogokkal számunkat megszáporítani (mint másutt is efféle véghegyek ilyen casusokban permunialtatni szoktak) és az mostanában innen elvitt nemességet is haza bocsátani; hogy ő kegyelmekkel együtt isten segedelméből ez szegény hazának oltalmazásában szívesen munkálódván az nagyságod kegyelmes protectiója alatt megmaradhassunk, különben ha istennek ítéletiből kevés számunkhoz képest az nemes országnak is nem kicsin praeiudiciumára az mű veszedelmünkkel ez szegény város utolsó pusztulásra, idegen kézre jutand, (kit is ten távoztasson) méltán semmiben nem okoztathatunk, mivel az mi rajtunk áll vékony tehetségünk szerént számunkhoz képest vérünkkel is oltalmazni igyekezzük. De reliquo Illustrissimam Celsitudinem vestram quam diutissime feliciter vivere, valere et regnare desideramus. Kolozsvár die 25. Maji Anno 1686.

Illustrissimae Celsitudinis vestrae humiles fideles perpetuique servitores Ductor primarius caeterique jud. habitatores assessores ac universi inhabitatores Civitatis Colosvár

Külcztm : Illustrissimo ac celsissimo principi et Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Transylvaniae principi, partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino nobis naturaliter clementissimo.

Egykoru küljegyzés : 1686. 25. Maii kolosvari mai levelek 28.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CXLIII.

Méltóságos erdélyi fejedelem bizodalmas uram bátyám !

Bacsó János uram kegyelmed méltóságos levele mellett lett izenetit megjelentvén, parancsolatja szerint követte tovább való útját is, ki által való válaszádom minthogy sokára haladott volna, Josika uram kegyelmed méltóságos udvarában való visszamenetele alkalmatosságával kellett véghez vinnem, és az Dacsó uram által világositott dolgokhoz képest nékem is kegyelmed és az haza szolgálatjára való készségemet s egyszersmind nem kicsiny vélekedésekkel teljes megbántódásimot előtte detegálnom, kikben noha világosabban fogták eddig is kegyelmed méltóságos személye eleiben most, hogy közelebb deputált hiveim mind kegyelmedet s az urakat is tudósítani, de ő kegyelme kötelessége szerint elhiszem repraesentálta. Az Lippához érkezett hadak felől nekem is lőtt hírem, és csak holnap is várok onnan újabb bizonyos embert vagy tudósítást, kegyelmednek értésére adni el nem mulatom. Jósika uram előtt lőtt szava az szerdárnak ő nagyságának, hogy tudniillik Lippához kívánná meneteletem, híremmel nincsen ; kegyelmedet bizodalmasan kérvén, az ellenség dolgairúl méltóztassék engem is tudósítani, és kívánatos válaszszaal visszabocsátani kegyelmed eleiben küldött böcsületes hívet, ne is késsék, hogy így én is szolgálhassak szivesebben kegyelmeteknek. Éltesse Isten kegyelmedet jó egészségben. Költ Solymoson 25. Maji 1686.

Kegyelmed szolgálja öcse

Thököli Imre m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály bizodalmas uram bátyámnak ő kegyelmének adassék.

Eredeti az erd. Muz. (Gr. Kemény József, Erd. tört. erd. lev. XXX. köt.)

CXLIV.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram!

Alázatosan szolgállok nagyságodnak. Tartozó kötelességem szerint mint régi jó kegyelmes uramnak akartam nagyságodnak jelentenem. Hatalmas urunknak római császár ő felségének nem egyéb célja és parancsolatja, hanem nagyságodat az országlásban, az nemes országot rég kívánt privilegiomi nyugodalmában helyben hozni, és megtartani, és ha az pogány ez hazában ben lött volna is, kivinni, künlétiben penig be nem bocsátani. Tökölynek portán erdélyi fejedelemség bizonynyal megigértetett, ki kegyelmes urunknál ő felségénél világos, nem is kétlem hozzá való hajlandóságát sokaknak, nagyságod jobban tudhatja, melyet kegyelmes urunk ő felsége soha nem szenved. Nagyságod és az nemes haza oltalmára jött kegyelmes urunk ő felsége fegyvere jelen lévén, úgy tanácsa mint ahoz tartozó segítsége szükséges, hogy az pogány ellen feltöltt cél annál is inkább kívánt fészket verhessen. Mellette nemes ország felülése volna hitelesebb, de ha bizonyos gondolatokra az hic et nunc elmulnék is, abban való effectivum mediumokat nagyságod bölcs elméje feltalálhatja, az kiben is az üdő hasztása félelmes, ne kellessék több elrendelt hadaknak utánunk nyomulni. Méltóságos felehmarsaleh generalis uramnak ő nagyságának vagyon egész aulhoritása ugy végezni, mint cselekedni. Nagyságodnak kegyelmes grátiájában magamat ajánlom, s ha mit parancsol, szolgálni is kész vagyok. Ezzel nagyságodat istennek kegyelmes gondviselése alá ajánlom. Datum Szamosfalva, die 26. Maji 1686.

Nagyságod alázatos szolgája

Csáki László m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem régi jó kegyelmes uramnak adassék.

Eredeti az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erd. tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXLV.

A Messiáshoz tartozó nemzetek jó példája, a Jesushoz való népeknek tüköre, mostani erdélyi fejedelem, kit Isten jó véggel áldjon meg.

A fényes portához való kegyelmed hűségéhez alkalmaztatott, békeséges köszönetünk után látogatjuk kegyelmedet. Azomban hámi méltósággal járó levelünk által jelentjük kegyelmednek, az mi részünkre küldött kegyelmed embere levelét megadta, és noha itt minden nyelvet és írást tudó emberek vadnak, mindazáltal kegyelmed levelét el sem olvashatták s meg sem magyarázhatták, benne mi légyen; kegyelmed emberétől a dolgot tudakoztuk, de ő azt mondotta, hogy szóval semmi reá nem bízott, hanem értvén tőle a kegyelmed egészségéről s az ország csendességéről, annak örültünk. Istennek hála, mi is egészségben vagyunk, országunk is csendes, ne mulassa el kegyelmed ez után is bennünket az oda való dolgokról, maga egészségéről, országának csendességéről tudósítani. Isten békesége a jó uton járókkal. Datum Bokesa Szeraj.

Béhádi Gyirai khán fia,

Szélín Gyirai khán,

Mi szónk.

Hátára jegyezve : Anno 1686. die Maii Szebenben hozta egy fogarasi ember tatár khán levele.

Egykorú fordítás (Rosnyai Dávid keze írása) az erdélyi Muzeumban.
(Gr. Kemény József, *Erdély tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXLVI.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk.

Isten ő felsége nagyságod fejedelmi székit szerencsésen győzedelmessé tegye.

Nagyságod méltóságos levelét nagy alázatosan vettük. Adta volna az nagy Isten, hogy az aga tegnap érkezhetett volna az fermánnal, mert ugy emberi intőzés szerént az nagyságod nevezetes árulója nagyobb büntetést vett volna az gya-

lázatos futásnál; bizonyosan írhatom nagyságodnak, két egész mélyföldre üztük meg az török határáig, négy órakerültünk rája, ő fél órával előbb nálunknál szaladt el. Munkégyelmes urunk teljes tehetségünkkel azt akartuk volna, hogy nagyságod sok bajoskodásának ma lett volna vége, de Istennek titkos iteleti most így hozta. Az mezei hadainak egy része strására volt, mint egy háromszáz lovast maga után hátra hagyván ellenkezni, az alatt szaladott el. Az agának Tököli ellen való sok panaszát hunyadvármegyei nemesség declarálá, melyen felette csudálkozék. Isten nagyságod méltóságos udvarában vivén bennünket, alázatosan megjelenteni el nem mulatjuk. Isten ő felsége az nagyságod méltóságos fejedelmi székit tegye győzedelmessé ellenségi ellen. Datum Hunyad die 5. Junii 1686.

Nagyságodnak alázatos szolgálja s igaz hivei.

Kálnoki Sámuel m. p.

Kabos Gábor m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek, etc. Nékünk kegyelmes urunknak ő nagyságának igen alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CXLVII.

Potentissima et Invictissima Imperatoria Majestas.

Domine Domine mihi clementissime.

Clementissimas Invictissimae Imperatoriae Majestatis Vestrae litteras cum Imperatoriae ejusdem Clementiae testimoniis, medio Magnifici Domini Oszman aga humilimo obsequio recepi, quae, donec vita mihi suppetet, probata nostra fide demereri obsequentissime studebo : Mandatis vero in ejusdem Imperatoriae Majestatis Vestrae contentis humillime cognitis, juxta possibilitatis meae facultatem toties jam contestatae meae fidei offero obsequium, firmissimam in Clementia Imperatoriae Majestatis Vestrae reponens fiduciam, quod ullam rem cum mei Regnique hujus Transylvaniae exitio supportandam mihi non inponet; quod ex immanium hostium praesentium nobis imminere, cum magno ejusdem Imperatoriae

Majestatis Vestrae damno evidentissime videmus. Interim etiam cum Fidelibus meis afflictissimi Regni hujus Transylvaniae Statibus syncerae ac illatae Fidetitatis argumenta praestare humillime intendam. In reliquo vitam Invictissimae Imperatoriae Majestatis Vestrae Deo, me autem et Regnum Clementiae ejusdem Imperiali recomendo humilime. Cibinii 8. Junii 1686.

Potentissimae ac Invictissimae Imperatoriae Majestatis Vestrae Servus obsequentissimus.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, tört. ered. lev. XXX. köt.*)

CXLVIII.

Serenissime ac Celsissime Prinreps Domine Domine mihi gratiosissime.

Fidelitatis, fidelium perpetuorumque servitiorum meorum in gratiam Serenissimae Celsitudinis Vestrae humilimam debitamque semper oblationem.

Ezen hireket értő alkalmatosságául nem kellett semmiképen el mulatnom, nagyságod fejedelmi parancsolatja töllem annak hűségem által engedése ezen tartván, hogy nagyságodnak referáljam. Onnét belől Adrianapoly felől érkezvén egy kereskedő ember ide Brassóban, megérkezvén az hírek felől, épen az táorból jönni lovak szedetése végett, mondotta, egyszersmind is az töröknek nagy készen létét, és apparatusal épen (mivel azont is látott) az minémüvel Cseherim alatt volt, bizonyosan hozta, és nekem referálta, szemével hogy látta volna számtalan hadait, kiváltképen az anatóliai bassáknak fényes keszulejket, vas deréjkakat mindenek felette extollálta, lévén szerezsen hada is az vezérnek, és rettenetes tengeren túl hozott sokaságú népe, kivel ma három hete (mondása, és számlálása szerint) az janicsár aga elől menvén, utána való hétfőn az vezér személye szerint az új hadhoz Musztaha nevű Tondse vizén által valóhoz éjszakára szállott, oly dispositioval útnak indulván: hogy Sophián által Nándor-Fejérvárra menne, 30000 tatárokat, és havasalföldi vajdát magához vevén, az

aratást ott várva, ezent is mondván, hogy midőn oda be az németeknek Erdélyben való jövéseket megértették, az császár mindjárt megparancsolta, hogy feje vesztése alatt senki az janicsárok között el ne maradjon, táborban szállott volna azonnal minden ember. Az császár Konstantinápolynál volna Dahut nevű szerailban, és nem akarna az városban menni, és hogy Szeben is megszállva volna az németektől, nagy híre volt volna oda bé. Kegyelmes uram nekem is érkezvén ma fülhegygel értett hírem, hogy az tatár Galacz nevű helyig Moldovában kiérkezett, bizonyosabb voltaért sem éjet sem napot várván mindgyárast elküldöttem az két országra, megértvén ezen híreknek bizonyosabb relatiókat, és mely felé szándékoznak menni, nagyságodnak azonnal mint igen kegyelmes uramnak ex instanti referálni el nem mulatom. Az mint most is ezen jelen való embernek készségem szerént nékem tött referálásokat, mint kegyelmes fejedelmeknek rescribáltam. De caetero Serenissimam Celsitudinem Vestram Divinae protectioni recomendans ad vota foeliciter regnare exopto.

Serenissimae Celsitudinis Vestrae humilis perpetuusque
Servitor.

Michael Filstich Judex Coronensis m. p.

Coronae die 8. Junii A. 1686.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József erd. tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CXLIX.

Descriptio rerum gestarum Germanorum et Tökölyii.

Az német hadak rajtunk elkövetett sok insolentiait ő kegyelme az ide alább letött írásból szorgalmasan ki sze-degetvén proponálja hűségesen, s ha mik azok iránt objiciáltatnak, melyekre itt nem resolváltunk, nem magátul, hanem az consultatiokban forgott s approbált discursusukból tehet alkalmas választ.

- Az Tökölyi uram dolgairól pedig, ha maga nem kívánja,

semmit ne szóljon, ha kíváncsiak pedig, ez irásunk rendi szerint procedáljon.

Minekutánna mi Thökölyi Imrét kicsiny korában (mint-hogy jesuitává akarták tenni) Magyarországból behozattuk lopva, hogy német kézben ne essék, gyermekségétől fogva mint az magunk gyermekét felneveltük s tartottuk méltóságos udvarunkban s országunkban, érdemesen mint magunk becsületit megadtuk, hiveinkkel is becsültettük, javait, jószágit szaporítottuk, és szabadosan birni engedték, sok kegyelmességünkkel éltették volna, sőt ellensége ellen is oltalmaztuk; annak utánna felserdült idejében, mikor még az magyarországi dolgokat az fényes porta parancsolatjából magunknak kellett forgatni, az dolgokban meghívén generális titulussal feltiszteltük, az fényes portán s az keresztyén királyok fejedelmek előtt is becsületit felneveltük volna, jöllehet igaz hűségéről, állhatatosságáról, ellenünk való dolgokban maga nem elegyedésérül, holtig való háládatosságáról erős hiteket, assicuratiokat, reversalisokat adott mi nekünk, és azoknak meg nem állásáért magát mind szavai s mind írási által, lováról legnagyobb szerencsében nyaka szakadásra leátkozta, mind-azáltal mind azokat csak míg is meg nem állotta, mert mi túllünk az magyar nemzetnek szívét magához fascinálni kezdte mihelt az dolgok kezére estek, az úri, fő nemesi, vitézlő rendeket mi túllünk s Erdélyországától idegenitette, elméjeket vesztegettetete.

Mikor magunk személyünk szerint segítségekre kimentünk volt is az fényes porta parancsolatjából, minket meg nem becsüllött, sőt magunkat s hiveinket sok bosszúsággal illetett; az akkori szerdárt ellenünk ingerelte, sőt csaknem elvesztett Majtinnál, azonban az portára titkos követséget küldvén (noha egyéb dolgait is hírünk nélkül folytatta) az nekünk adott magyarországi athnámét Musztafa vezér által vissza kérlette, és magának ujjabbat hozatott, megszűnés nélkül magunkat, hiveinket az fényes portán és az keresztyén királyok, fejedelmek előtt írási, izeneti, követi által becstelenített, vádolt az török előtt egyképen, az keresztyének előtt másképen deferált, birodalmunkbelieket, hiveinket, szolgálínkat elfogatta s fosztogatíatta.

Fülek alatt is az akkori vezért sok pénzzel maga részére hajtván, velle magunkat s hiveinket sok úton módokon becsuteltetett, mortificaltatott, meg is szacoltatott, s különben haza sem bocsátott.

Ugyanott magát magyar királynak declaráltatván s magunkkal egyenlővé tétetvén, sok méltatlan bosszúsággal illetetett, moeskoltatott, az magunk mellett addig maradott magyarokat is azon vezérrel maga mellé küldettette.

Azonban az fővezér megindulván Bécs obsidiojára, az alatt is nem szülvén meg magunk s hiveink felől követi s levelei által maga személye szerint is Eszéknél, azután is a fővezért sinistre informálni.

Végtere és mikor az fővezértől segítséget kívánt, megírta az fővezérhez küldött emberinek, hogy Erdélyt segítségnek nem acceptálja, mert sem dependenter, sem independenter nem kellenék nekik, akkor Bécsből az török elnyomattatván, és Ibrahim szerdár menvén Érsék-Ujvár segítségére s ő is hasonlóképen járván s Tökölyinek az némettel való tractatódásit észre vévén, s igyekeztvén kézre kerítésében, két ízben is tanácsot kérvén tőlünk, mit cselekedjék velle, megfogassa-e? Mi úgy resolváltunk neki: elhiszszük, ha megfogatja, az németnek kedves dolgot cselekszik velle.

Immár pedig szerencsésjéül is távozni kezdvén, rosszúl munialván s indisposite hagyván várasit és várait, és az német visszavévn, az alatt az szerdár neki titkos hálókat vetvén, elmétjét előbb felültetvén, mesterséggel kézre kerítette, fogva Nándor-Fejérvárra vitette, mely fogságáért, s megaláztatásáért nem az szerdárt s maga bűneit, hanem minket s Erdélyt okozott, átkozott.

Mind ezekkel is mi nem gondolván, rabságában hozzá könnyörületességre indultunk, Munkácsra irogatott leveleinek s küldött embereinek passust, securitást, alkalmatosságokat adtunk, az Munkácsról jötteknek hasonlóképen.

Megfogattatásakor az mellőlle el széledett s birodalmunkban szállott hibeit, szolgálait, mind annyi temérdeki háládatlanságok után is befogadtuk, quartélyoztattuk, az németnek sok sollicitaciojára is birodalmunknak veszedelmesztetésével ki nem adtuk, sőt az kiket mint lehetett közüllök segí-

tettük; hogy azon fogságából megszabadúlt, minden Erdélyben magokat megvont hűveit s szolgálait melléje menni engedték.

Annakutánna, minthogy minden alkalmatosságitúl elmult volt, s emberit küldötte be, hogy ujjobban felépüljön, embereinek minden felé szabados járás, vásárlás engedtetett, hintót, szekereket, lovakat, paripákat, fegyvereket, élést és egyéb szükséghez kívántató alkalmatosságokat vittenek neki, és hogy Máramarosban s ez házában is hadat fogadtasson, megengedetttett; az minthogy fogadtattott is, és minthogy az uniót régen kívánta, megigértük volt neki, hogy napot praeficialunk, mikorra s hová jöjjön, s mi is becsületes ur híveinket hozzá küldjük, csak az szemben lenni akarás előtt három héttel tudósítson: de ő azt nem várván, idő előtt, török császár, fővezér, szerdár hírek s akaratjok nélkül Hunyad vármegyében jött, holmi gyülevész török, tatár, rác, lovas, gyalog hadakkal, (és hogy tolvajokat is maga mellé vévén, sőt maga is ez országban zászlókat emeltetett és hadat kiáltatott, melyre is az erdélyi urak s fő rendek szolgálait s jobbágyit is maga mellé hitegette s vont) oly declaratioval, hogy engedjük meg országunkon által Munkács segítségere való menetelít, és ez ország hadait is adjuk mellé, de az alatt Munkács az obsidio alól felszabadulván, ő ugyan vissza nem ment, hanem beljebb jövé, Hunyadvármegyében megfeneklett, az vármegyét elrémitette, úgy hogy miatta erdőkre, havasokra szaladott az szeginység, sőt az vitézlő rend is miattok az ország hada közzé nem jöhetett.

Az nemes embereket fogdostatta, egy néhányat megölték, melyről azzal mentette magát, hogy török fegyvert találta nálla, de az is nem ő dolga lett volna, hanem magunké, holott ha az igaz lőtt volna, kétség nélkül az török tisztek is bennünket megtaláltattak volna, s az dolog is megbizonyosodván, érdemes büntetéseket elvötték volna; fosztottak, vagdaltak, kastélyokat, városokat s falukat felverték, az széledett szeginységre is réá mentek, javokat, marhájokat elprédálták, férfiakon, asszonyi állatokon erőszakot tettek, az nehéz asszonyokkal addig fertelmeskedvén, míg időtlent szültek.

Az vármegyére élés szekereket vetett, szedett, és külön-

ben is saczoltatott s égettetett, melyet Erdély az maga fejedelmének is nem praestált.

Az magunk az föszerdárhoz járó követeinket, emberinket, erővel is magához vitette, némelyiket arestáltatta, az passusokat elálláta, hadait zászlóstól hirtétel nélkül szélyel jártatta, minden zabola és megtartózkodás nélkül dúltak, fosztottak, prédáltak, egy szóval minden istentelenségeket elkövettek hadai. Melyekről jöllehet egynéhány izben mind követek mind szép leveleinkkel megintettük, mind magunk, mind az nemes ország, de ugyan csak nem supersedeált, sőt választételiben ujjabb s meg ujjabb nem egyezésre, hanem visszavonásra, bosszúállásra czélzó beestelen terminusokkal, helytelen s ő hozzá semmiképen nem illő, s nem is ez időhöz való kivánságokkal terhelt, injuriált, és ingerlett maga ellen, mind magunkat s mind ez országot.

Kérkedvén azzal is, hogy az irdélyi fejedelemségről való donatio kebelében vagyon, s az fejedelmi székből ül, sőt Gyula-Fejérvártól fogva török határig azt az darab országot elfoglalván szabadosan disponált, s uralkodott, mely ellen is ha mentené magát, hogy csak maga jószágiban szállott, nem lehet elhinni, mert de jure az maga jószágit elvesztette, de azt sem állithatná, és ugyan csak az kártételektől s az földnek pusztításától és az vármegye nyomorgatásától nem szünvén meg, magunk is és az nemes ország tovább nem szenvedhetvén, kén-telenítettünk bizonyos számú hadakat reá küldeni, és ez országból kimenni kényszeríteni, minthogy az szerdár is megizente volt, hogy csak levágassuk őket, s magát is Thökölyit, mindazáltal mi veszedelmében nem gyönyörködtünk, de ez után birodalmunkban semmiképen el nem szenvedjük.

Ha azt fogja objiciálni, hogy feles törököket is vágta le, azt kell mondani, sem mi sem az ország hatalmas császárunk vitézit le nem vágta, hanem ha az Thökölyi mellet lévő kóborló tolvajok köziben találtak volna elegyedni, s úgy találtak volna tudatlanságból benne elejteni.

Ha pedig Thökölyi azzal vádolna bennünket s az nemes országot is, hogy az tractanak színe alatt akartuk német kézben ejteni, azzal kell megczáfolni, hogy az mi egyességre való készségünkben semmi szín és pretextus nem volt, ő pedig an-

nak színe alatt foglalta el nagy részét az országnak s követett el minden prédálást és szacoltatásokat, és az mi fejedelemségtünket is ellopni, sőt azzal kérkedett irásában, hogy ő neki dexterisálni kell Erdély részéről, míg az fővezér kiérkezik, akkor az fővezér maga ígérte fejedelemségében való confirmálását, noha ő nem várta volna azt, mert már Fejérvárra az székben be akart menni, s az patenseket is elkészítette volt.

Az mi az segítség dolgát illeti, mi azt valósággal várjuk, sőt instálunk, ne is késedelmezzenek, és ne is kevés hanem ugyan feles számú segítség is jöjjen, mert ez erős, vasas, tüzes had lévén, nem hogy mi birhatnánk velle, de nagy erőnek is gondot ad, mindazáltal csak ugyan cathgorice megmondja, Thökölyi uramat sem dependenter sem independenter, sem az török segítség között, sem pedig külön magános hadaival nem admittáljuk, és hogy velünk együtt, vagy mi ő kegyelmével együtt hatalmas császáruk szolgálatjában foglalatoskodjunk, meg nem engedhetjük, s nem is cselekeszszük. Isten pedig ő kegyelme útját szerencsétlétvén, hozza vissza hozzánk kívánatos jó válaszzsal. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 8. Mensis Junii Anno 1686.

M. Apafi m. p.

(P. H.)

Hátára jegyezve : Tököli ellen való panasza az fejedelemnek.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erd. tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CL.

Serenissime, ac Celsissime Princeps, Domine, Domine mihi admodum gratiosissime.

Isten ő felsége nagyságotat, mint kegyelmes urunkat, fejedelmünket, országunk és hazánk boldogul való országlásra megmaradásra éltesse, és tartsa, kegyes indulatból szüvesen kívánom.

Méltóságos fejedelem, igen kegyelmes uram! nagyságodnak nékem intitulált kegyelmes commissióját, néhai Die-

drich Simon uram sátorának kiküldetése alkalmatossága felől valót, illendő engedelmességnek s fejedelmi parancsolatjához kívántató hűséges készségnek respectusával alázatosan vöttem, melynek is effectuáltatásában (az mint eddig is) szünetlen forgolodván, azon Szabó János nevű embert azonnal elhivattam, szorgatván az sáturnak hozzám való hozattatását nagyságodnak kegyelmes parancsolatjának megmutatásával, ki nagy hűtellel életre, fejére esküvén, hogy nála semmi némű oly sátor ninesen, külömben nagyságod méltóságos parancsolatjának tenora szerint kegyelmes dispositioja alá küldöttem volna. Ezen levelemnek kezdésekor érkezvén Havasalföldéből emberem holmi relatiokkal, tudván, ez iránt hivatalomnak lenni nagyságodat mindenekről, hűségemtől is serkéngetvén voltaképen tudósítani, melyekről is megértésképen akarván avisálni: hogy vagy 20000 tatár akart Havasalföldén által menni, megértvén, az vajda eleiben riskását és egyéb victualiumokat küldött, rendelvén az Bálták mellett felkonakokat, hogy beljebb való országa részének általmenésekkel kárt ne tegyenek, providealt, mert némelyek relatiojok szerint 40000-nek lenni ítíltetik, dispositiojak Nándor-Fejérvár felé vagyon. Moldovából irván az pohárnik Maire, hogy eddig semmi ott közötték nem volna, adjungálván mindazonáltal az tolvajok moldvaiak, ruszák és lengyelekből álló erős gyűléseket, kártételeket, és hogy az hám maga Krimből az üdén ki nem merészelne jönni affirmálja, félne az muszkának beütésétől, ha feles népeit az töröknek segítségére küldené, nem excludálván mindazonáltal hadai egyik részeinek odafordittatását, küldöttötését, kik is erre fognának continuálván tavaly járt s szokott, Havasalföldén által való utat. Az mely lengyel, vagy német követ az havasalföldi vajdához ment, disgratiával hogy acceptaltatott légyen, érttettem, nem akarván általbocsátani, kihöz képest az vámig vissza kellett jönnie, hova lőtt légyen onnét, nem tudhatom, mert erre mi felénk nem jött. Nagyságod kegyelmes parancsolatjára hűségem szerint akarván az mint bemenéskor, úgy most is illendőképen felelni, ha kiérkezése híremmel esett volna. Melyről is mint kegyelmes uramat, fejedelmemet, sok izben tött kegyelmes intimatioja szerént nagyságodat tudósítani méltónak ítílttem, ezent tovább

is elkövetni tartván tisztí s hivatalomnak minden időben meg-
emlékeztető hűségem. In reliquo Serenissimam Celsitudinem
Vestram Divinis excubiis recommendans ad vota foeliciter vive-
re, regnare humilime exopto

Serenissimae Celsitudinis Vestrae
humilis perpetuusque Servitor,
Michael Filstich.

Judex Coronensis m. p.

Coronae die 23. Junii A. 1686.

P. S. Levelemnek claudálása után értettem az lengyel
vagy német követ felől, hogy hostátunkban jött és más nap
megindult onnét tovább való magát megjelentés kül (*igy*).)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti
lev. XXXI. kötet.*)

CLI.

Nos infrascripti recognoscimus et fatemur vigore prae-
sentium, quod siquidem superioribus hujus patriae perniciosis
motibus tumultuum, generosus dominus Petrus Faigel fatali-
bus Tökölyiano factionibus inhaerendo victricibus Suae Maje-
statis sacratissimae, Domini Domini nostri naturaliter clemen-
tissimi armis, ad fidelitatem ejusdem alte nominatae Majesta-
tis sacratissimae adactus, ac per aliquot menses Cassoviae
detentus, per singularem excellentissimi domini generalis An-
tonii comitis a Carafa (titulus) domini nostri gratiosissimi
gratiam, sub conditionibus infrascriptis libere dimissus, Primo :
Quod imposterum praefatus Petrus Faigel in fidelitate suae
Majestatis sacratissimae illibate perseverabit, factionibus Teö-
kölyano turcicis et tartaricis non adherabit, alios ad tales fa-
ctiones non incitabit, nullam denique cum hostibus altenomina-
tae caesareae Majestatis habebit correspondentiam, tantum
minus ad hostiles irruptiones in ditiones suae Majestatis prae-
bebit ansam. Quod vero his contraria non machinabitur neque
machinari intentabit, nos infrascripti promittimus et sponde-
mus. Si vero contraria his perpetrare deprachenderetur, et
comperta rei veritate hoc de ipso contestaretur extunc, ex bo-

nis nostris ubicunque intra ambitum regni Hungariae habitis quinque millia florenorum inclita camera scepusiensis exequi faciat, et tamdiu possideat, donec eandem summam persolverimus. Pro majori rei certitudine has literas nostras fidejussorias dedimus manuum nostrarum subscriptione et sigillorum appositione. Cassoviae 5. Julii 1686.

David Feja onus fidejussionis florenorum mille hung. in se assumsit m. p. (L. S.)

Andreas Tornaj assumsit fidejussionem florenorum hungaricalium mille. m. p. (L. S.)

Ego Franciscus Olesvarÿ fidejussionis trecentorum florenorum hungaricalium in me assumpsit m. p. (L. S.)

Johannes Pattantÿus assumsit fidejussionem florenorum hungaricalium sexcentorum i. e. fl. 600. m. p. (L. S.)

Leopoldus Gvilerlmus Cothlatz assumpsit fidejussionem fl. hung. quingentorum i. e. fl. 500 m. p. (L. S.)

Én Waass Sándor löttem kezes ötszáz magyar forintig m. p. (L. S.)

Én Faigel Ferencz lettem kezes hatszáz magyar forintért, idest fl. hung. 600. m. p. (L. S.)

Stéphanus Zaborszky assumsit fidejussionem florenorum hungaricalium octingentorum i. e. fl. 800 in se ipsum m. p. (L. S.)

Én Schober Jonás löttem kezes ötszáz magyar forintig m. p. (L. S.)

Én Máriássi Miklós löttem kezes kétszáz forintig m. p. (L. S.)

Hasonló kezes levelet adtak 1686. marc. 10. Géczy Zsigmondért : Gombos Imre 500 frtig, Semsey János 500 frtig, Vay Ádám 100 frtig, Lánczy István 100 frtig.

Továbbá Jelenik Andrásért 1686. jul. 22. Olaszi Márton 500 frtig, Berthóty Ferencz 1000 frtig, Berthóty László 600 frtig, Hidy László 500 frtig, Porubszky János 500 frtig, Kecily János 500 frtig, Sziny László 400 frtig.

Kötvényt adott magáról minden java erejéig Hölgyi Gáspár. Kezes Petröczy György 2000 frt erejéig 1686. marc. 4.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

CLII.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine
Nobis benevole.

Nagyságod levelét nagy böcsülettel vévén, Méra Miklós által három dologról való izenetit is megértettük, melyről kívánván nagyságod bennünket resolválvánánk, úgy vagy on hogy minden készségünk az, hogy nagyságodnak tehetségünkkel mindenekben kedveskedjünk, alkalmatosságunk adatván el sem mulatjuk. Mostan peniglen szoros alkalmatossággal lévén rajtunk az ezen általmenő tatároknak szultánjokkal együtt szükségekre lévő szállások rendelése és élések készítése, azok ezen az Duna mellett általtakarodván, nekünk is utánunk mindjárást indulnunk kell az fővezérhez porta parancsolatja szerint. Ily kettős készülétekben lévén sietséggel foglalatosok, kellett az nagyságodnak való resolúciónkat halasztanunk, és megindulván utozásunk continuálásiban közelebb is esvén nagyságod iránt, meghitt böcsületes hívünket expedialjuk nagyságodhoz és az által nagyságod kívánsága szerint resolúcióinkra is valóst teszünk. Mostan azért sietséggel kelletvén valami ezüst müheket mieltetnünk ott Szebenyvárosában, hamarébb voltáért ha nagyságod méltóztatnék parancsolni az müvcs embereknek, azon munkát sietnék hamarébb elvégezni; más dologban nagyságod is kívánván bennünket, hasonló atyafisággal recompensálni el nem mulatjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukorest die . . .*) Anno 1686.

Illustritatis Vetræ Amici et Vicini benevoli

(*Oldh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino Nobis benevolo.

Hátára jegyezve: 20. Julii. T. K.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXXI. kötet.*)

*) A kelet helye üresen van hagyva.

CLIII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram!

Nagyságod méltóságos levelét alázatosan vettem, az debreczeni emberek a generálissal elébb szemben lettenek, sem mint nekem értésemre esett volna; eléggé voltam azon hogy valami újabb dolgot érthessek a generalistól, de semmit nem értheték tőlle, csak mondá, hogy 19. Junii költ az eleve Buda alól, és hogy inkább hiszi, hogy eddig megvették volna, hogyszem nem, a fővezért is hallotta volna ugyan, hogy három felelől akarná megütni a Buda alatt lévő tábort, minden cselédjét és élését elhagyván, mely ha úgy vagy, nem lehet sokáig az fővezérnek ott lenni, mert nem leszen mivel élni annyi hadnak szekér és élés nélkül. Karafa pedig, Haizlerrel Polgárnál vagy, de Haizler ha egyszer egy helyen másszor más helyen szokott lenni, néha néha suhajtását vettem eszemben a generálisnak, de azon nem építhetni; mondá azt is, mi erdélyiek úgy vagyunk, míg torkig avagy a szájunkig nem ér az árvíz, addig nem félünk, mikor osztán az szájunkon akar szintén bemenni az víz, akkor mindenfelé örömet kapnánk, de akkor osztán késő az orvosság, s akkor fogjuk osztán mondani, bár megeselekedtük volna, és jó rendben hoztuk volna dolgunkat. Én ezután is kegyelmes uram valamit érthetek, tartozó kötelességem szerint mindeneket nagyságodnak értésére adni el nem mulatok. Az olaszok is most az szárazon a törökkel megütközhvén, nyolezezer törököt vertenek meg, az ott való szerdár is elveszett, és ezeknek megverése után két erőseget vettenek el a töröktől. Én kegyelmes uram tehetségem szerint nagyságod kegyelmes parancsolatjához alkalmaztatni igyekezem mindenekben magamat. Kivánván Isten nagyságodat méltóságos fejedelmi házával együtt örvendetes napokra juttassa, és éltesse kívánatos jó egészségekben.

In Kicze, die 2. Augusti A. 1686.

Nagyságod alázatos live, méltatlan szolgája

Gyulai Ferencz m. p.

U. i. Annonát kér kegyelmes uram a generális a hadak számára, nagyságodnak azt meg kellene ő nagyságának iratni, hogy ha a búzáat nem tékozzanak s nem csépelnek, az annonát megadatná' ha még is valami formán ki nem tudjuk az hazából őket. Engem igen igen szorgoztat az annona felől mind untalan; ebből is várom az nagyságod kegyelmes parancsolatját, mert bizony nem tudom mit kelljen cselekednem vélek.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatossággal íram.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXXI. kötet.*)

CLIV.

Illustrissime Princeps Domine Frater, Amice et Vicine Nobis benevole.

Mostani alkalmatossággal is láttatván nagyságodat, kívánjuk Istentől, levelünk találhassa nagyságodat szerencsés órában. Azomban levelünk praesentáló emberünk által akarók nagyságodat tudósítani tartozó atyafiságos szeretetünkkel, hogy az mint ez előtt való napokban is írtunk vala nagyságodnak, hogy az fővezér ő nagysága nem tudjuk ki információjából vette légyen, hogy az német had mind Vaskapunál mind pedig egyéb helyeken erre felé bé akarna jöni, ki miatt fővezér urunk ő nagysága nekünk is parancsolt, vigyázásnak okáért jönnénk ide az Dunapart mellett lévő Vaskapunál, és itt megállapodván, mind itt mind pedig egyéb helyeken, az utakat rekesztetnők bé, és a miatt mind ide való jövetelünknek kellett lenni, mint peniglen egyéb helyekre is arra rendeltetett embereinket elküldenünk, melyet nagyságod is értvén, az szerint tudhatja, ez az oka és nem egyéb. Fővezértől ő nagyságától az estve is érkezék postánk, e szerint tudósítatunk, hogy az fővezér az eszéki hídan is általmenvén, Budafelé ment, jutván annyira, hogy Budához 3 nap járó földig lévő helyre érkezvén Szakcsár nevű helyre, ezen postánk azt is beszéllé, hogy az ágyú lövéseket is hallották is ott, az.

Dunán jöven az zugása Buda felől, ott maga megállapodván jancsárokkal és spahiakkal maradott, lovas hadait penig Ahmet szerasztyer passával küldötte Buda segítségére. Azt megértvén az németek, bizonyos számú hadakat küldöttek ők is elejekben, azok is érkeztek el Dzánkurtárániig; továbbá mint foly s mint lesz dolgok, Istennek elvégzett decretumán áll. Irtunk vala egy iffjú tatár szultán felől is, az ki kevés haddal menvén, az elment Galga szultán bátyja után sietett volna, úgy vagyon jött is bé itt az mi birodalmunkban is egy-néhány nap járó földig, úgy mint Sztánká dela Vád nevű helyig, mostan úgy tudóséttatunk mind az locumtenensinktől, mind penig az arra felé való tiszviselőinktől s végbéli kapitányinktól, hogy nem tudjuk, az oda való szerasztyer parancsolatjából, vagy is ki parancsolatjából lett légyen, visszatérítették, maga a szultány nem akart ugyan visszatérni, de az több társág, a ki véle volt, semmiképen előbb nem akartak jöni, azt mondván, hazájokat kardéra nem hagyják, s úgy tértek volna vissza; mi lehessen az oka és miért, csak az Isten tudhatja; a menyiben itt a hírek folynak, hogy nagyságodat ne tudósétanók, nem akartuk elmulatni, kérvén azon, hasonló atyafisággal nagyságod is ne neheztelne tudósétani bennünket ott kin fönforgó hírek és állapotok felől, és ha mik innét ujúlának, ujabban is nagyságodat tudósétjük. Datum in Castris nostris positis ad Portam ferream penes Danubium.

Die 13. Augusti Anno 1686.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh nevalírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transilvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeuumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXXI. kötet.*)

CLV.

Méltóságos erdélyi fejedelem nékem jó kegyelmes uram !

Ez előtt hatod nappal Szamos-Ujvárról költ nagyságod méltóságos levelét mai napon alázatosan vöttem. Nagyságod utazását s küljebb való jövetelit értvén, ez órában mindjárt én is indulok Isten jóvoltából, már az hadaknak penig egy részét Debreczen felé el is küldöttem, és csak nagyságod közelitését jobban érthessem, minapi irásom szerint is nagyságod méltóságos személye eleiben böcsületes emberem küldésével nagyságodat alázatosan udvarolnom, s sok jóknak is kívánságával üdvözlennem el nem mulatom. Kívánván utazását nagyságodnak az ur Isten tegye szerencséssé, s boldoggá, s hozza is közünkben örvendetes alkalmatossággal. Datum in Oppido Túr die 25. Mensis Augusti 1686.

Nagyságod alázatos szolgája

G. Thökölyi Imre m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdély tört. eredet levelekben XXXI. kötet.*)

CLVI.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram, nagyságodnak alázatosan szolgállok.

Alázatosan akarám nagyságodnak kegyelmes uram megírnom. 2. Septembris két óra tájban délután 4 feljül megostromolván Buda várát, két óra alatt vége lött. Isten közben adta kevés kárral, de pogánnak nagy romlásával, kegyelmes urunk római császár győzedelmes fegyvere által. Már nagyságod kegyelmes uram állandó securitásáért ha gondolkozik, talám nem illik késedelmezni. Kiben nagyságod ha mit parancsol, tiszta szível kész vagyok szolgálnom. Ezzel nagyságodat Istennek ajánlom. Buda 4. Septembris 1686.

Nagyságod alázatos szolgája Csáki László m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti lev. XXXI. köt.*)

CLVII.

Nomina quorundam rebellium cum specificatione mulctarum in anno 1671 iisdem inpositarum excerpta ex rationibus Joannis Toezman, protunc penes hanc Cameram existentis solutoris bellici, qui intranotatas summas in rationibus suis percepto inseruit.

Gabriel Dobay	fl.	500
Georgius Szent-Miklóssy	„	500
Petrus Kazinczy	„	2500
Martinus Halápy	„	500
Balthasar Hedry	} simul sumpti	„ 2000
Michael Apagy		
Albertus Csato et Michael Petrikovics		
Ludovicus Merczer	„	500
Paulus Ubrisy	„	500

Constat quidem ex quadam indice hic in archivo reperta, adhuc aliam seriem, plurium mulctatorum rebellium extitisse sed eam (cum non amplius inveniatur) sine dubio per Thökölianos ablatam esse.

Ex archivo Camerae Scepusiensis 18. sept. anno 1686.

(A m. kir. kamarai levéltárban levő másolatról.)

CLVIII.

Celsissime Princeps Domine Domine nobis naturaliter Clementissime! Fidelium, humiliumque Servitiorum nostrorum demissam commendationem.

Szorongató nknek, és nagy szükséginknek idején, nekünk küldött pabeli nagyságod kegyelmességét, mind

penig nyomorúságos ügyünknek forгатására és orvoslására való kegyes propensióját illendő alázatossággal és háladatossággal vettük. Nagyságod kegyelmes parancsolatja és kötelességünk szerint a fenn forgó dolgokra mi is vigyázván, a miket érthetünk, hűségesen nagyságodnak értésére adni el nem mulatjuk. Budáról mostan érkezvén emberünk, nagyságodhoz beküldöttük volna, de lábai kisebesedvén és fakadozván, semmiképen el nem mehetett: bizonyosan referálja Budának nagy vérontással való megvételését, úgy, hogy benne való népnek nagy része levágattatott, elevenen kevés esett kézben, az holt testeket a Dunára hordották, emberünket is reá hajtották, értették hogy Rabattha és Karafa generál Bécsben felmentenek, az hadak Székes-Fejérvárhoz nyomultanak. Böcsületes követ atyánkfiát elkészítvén, tegnap indítottuk meg az ő felsége udvarában, a végre, hogy (Isten után) általok tovább való megmaradásunkról valami securitást és könnyebbséget szerezhethénk k(ivel) együtt nagyságodtól mostan érkezett böcsületes atyánk(fiát) expedíáltuk Budáig, az honnan visszafordulván, a mit lát, és ért, nagyságodnak híven fogja reportálni. De reliquo Celsitudinem Vestram diu bene valere desideramus. Debreczen die 18. Septembris A. 1686.

Celsitudinis Vestrae humiles perpetnue fideles

Balthasar Bartha, Judex Primarius caeterique Senatores Oppidi Debreczen

m. p.

P. S. Bizonyosan értették, hogy Csáki László uram Buda megvétele után hamar Bécsben ment, hallottuk obscure azt is, hogy a török tábor Székes-Fejérvár felé ment volna és a keresztyénség utánna.

Kivül: Celsissimo Principi ac Domino, Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Transylvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino, et Siculorum Comiti etc. Domino Domino nobis naturaliter Clementissimo.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXXI. köt.)

CLIX.

Kegyelmes uram !

Tertia Septembris, Ér-Adonnál Buda megvétele után másod nap, szaladó útunkban adá meg nagyságod kegyelmes parancsolatját Balásbázi uram, de mivel magam igen rosszul voltam, az vér miá, kapura fel nem mehettem, hogy nagyságod levelét s nékem demandált dolgait az vezérnek ő nagyságának repraesentálhassam, hanem valami bajjal deákra fordítván, Skerleth uramnak felküldöttem, s ő kegyelme referálta. Akkor ígerte a vezér, hogy harmad napra választ ád; de mind eddig is csak hallgata maga, eleget sollicitáltam. Az estve hivatván fel, miket beszélt és parancsola, én csak azokat írom meg nagyságodnak; mert hogy minden mások calumniáit leirhassam, sem az erőtlenség, sem az vezér siető parancsolatja nem engedi.

1. Elsőben is tomácsoltatá ezt: nagyságod azt írja, az ellenséget pénzzel tudta ki az országból, ha nagyságodnak úgy látszott hasznosabbnak, múltjék abban.

2. Mitől vagyon az, hogy most nagyságod olyan kevés ellenségnek nem resistálhatott s fegyverrel ki nem űzhette, lám ez előtt az erdélyi fejedelmek magok tulajdon erejekkel az német ellen nagy hadakat viseltek, ellenek győzedelmeskedtek, s most miért nem? Erre ugyan én az előtte álló dolgokból megfelelhetek vala, de úgy nem merék; hanem mondom: könnyen meglehetett, mert az ország ép s nagy volt, Várad az egész Hajdúsággal, Jenő, Lugos, Karánsebes tartományival, Magyarországból egy néhány vármegyék aperte mind az fejedelmektől függöttek, az több vármegyék is occulte az magyarországi nagy urakkal az fejedelmeknek favorizáltak, az imperiumban is mindenkor distinctim voltak, az németnek csak holmi generálisát particularis armadájával küldhette bé az császár, de most mind másképen vadnak az dolgok, mint ő nagysága jól tudja, s ezért nem lehetett. Erre aztán semmit sem szóla.

3. Egy kevés vártatva ismét monda: ő nagyságának sokat mondanak nagyságod felől, micsoda ellenséges szándék-

kal volna az portához, annak még eddig hitelt nem adott ; mert valamit eddig mondtak is, mind másképen tapasztalta ; hanem nagyságodat inteti, nagyságod megemlékezzék arról, ki adta az fejedelmi kenyeret az nagyságod keziben, és jól-lehet elsőben nagyságod csak egy privatus szerdártól tétetett fejedelemmé, de annak utána hatalmas császár abban nagyságodat confirmálta, s nagyságod is azolta az fényes portának olyan igaz alumnusa volt s oly hűségesen viselte magát, hogy minden nagyságodtól kitelhető dolgokat az porta parancsolatja szerint megcselekedett. Nagyságod azért ezután is azon hívségben, azon jó hirben névben megmaradjon igazán ; hogy Budát megvették, arra való nézve nagyságod el ne tántorodjon, mert hitesse el nagyságod magával, nem kevesebb munkát teszen ez az birodalom Buda visszavételiben, mint babilloniaiak megverésiben ; maga az császár személye szerint felkél, rettenetes motus lesz az egész imperiumban annyira hogy készebb lesz, ha másképen nem lehet, Candiá-tól is megválni, mint Budát az németnek engedni. Nagyságod közelebb lévén az veszedelemhez az németnél, ha miben talál-tatik, mit fog akkor cselekedni, kit fog okozni, mikor a meg-haragudott császári fegyver senkinek nem fog kedvezni. Most is Budát meg nem vették volna, de két czejtlház, kiben sok por és vár oltalmára való sok drága eszközök voltak, magok tüzeztől vétetlen felgyultak, kik rettenetes kárt tévén az prae-sidiariusokban, igen megkevesedtek, s úgy vették meg, én is penig jó készülettel segítségére nem mehettem, csak három holnapi vezér lévén, de Isten jobban adja. Minden ember el-hidje azt mondatá Skerlet urammal *pro conclusione : Expugnatio Budae multarum et longarum rixarum inter duos Imperatores causa facta est.*

Tovább mondá : Im az Galga szultánt Tömösvárra ren-deltem téli quartélyban, az hadait Lippára, Jenőre, Lugosra, Karánsebesre s tartományaira, hogy innét ő vigyázzon Erdélyre, s túl az tatár khám, mint most is Molduvából az len-gyeleket kiverte ; de ha igazak lesznek, az mely dolgokat Erdély felől beszélnek, rosszszül lesz dolga, és ha német quár-télyozó megyen bé Erdélyben, tatár s török quartélyozó is

megyen; ezért meglássa az urad, hogy az német bebocsátásával tatárt is ne vigyen bé Erdélyben quártélyban.

Ismét mondá : Im Landor-Fejérvárra jövék, onnét ide Eszékhez, onnét Buda alá, s ismét ide vissza, már alkalmas ideje, hogy az szomszédságban járok ; miért az urad az igaz barátság tisztinek meg nem felele, egy emberivel is ennyi idő alatt meg nem látogata, talám megutálásból cselekedte ? Mondám kegyelmes uram : nagyságod azt, hogy eddig elmúlatta, megutállásból nem cselekedte, sőt tudta az becsületnek rendit, s el is követte volna, de elhiszem nagy akadályok impedálták nagyságodat, kivált az németek miá rettenetes bódult állapottal lévén az ország ; de csak alkalmatosság adassék, nagyságod is elköveti az böcsületnek rendit. Mondá : kedvesen látjuk, ha küld.

Ezek után az hűségben való megmaradás felől, hogy nagyságodnak írják, ismét megparancsolá, és nagyságodnak szóló levelet ada kezemben ; mit irt légyen nagyságodnak, nem tudom, de erősen megparancsolá, nagyságodnak megírtam, arra minden késedelem nélkül nagyságod választ küldjön. Fermánt is két emberre valót, az ki az választ meghozza, kezemben adá, kit Balásházi uram magával elvive, hogy az válasz meghozó embernek keziben adja. Nagyságodnak s az uraknak szóval is izene Balásházi uramtól.

Ezek kegyelmes uram az vezérrel való dolgok. Buda alatt az dolgok mint voltak, Lengyel László uramék mindeütt jelen voltak, s meg tudják mondani. Azonban kegyelmes uram ezen is alázatosan esedezem nagyságodnak, már az idő is közeledvén, nagyságod méltóztassék más böcsületes hívít ide helyettem rendelni, mert Isten látja, úgy elbetegesedtem, hogy ha életem megmarad is, nem hiszem egész esztendeig felépüljek beteges állapotomból. Az uramnak Teleki uramnak írtam kegyelmes uram holmi dolgokat clavissal, hogy ő kegyelme megfordítván nagyságodnak is megjelentse. Mostan ezeket kelle kegyelmes uram nagyságodnak alázatosan megírnom, ha Isten jobb egészségemet adja, továbbra is az miket érthetek, avagy parancsolnak, nagyságodnak megírni el nem mulatom. Isten nagyságodat s méltóságos fejedelmi házát so-

káig jó szerencsés állapotban virágoztassa, kívánom. Ex Castris Turcicis ad Pontes Eszekianos positis 23. Sept. 1686.

Nagyságodnak alázatos és méltatlan beteges szolgálja

Baló Mátyás m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, természet szerint való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íram alázatosan.

Hátára jegyezve : 1686. 5. Octobris hozott kapikiha Baló Mátyás uram Eszéki hídtúl írta levél, Balásháziék hozták Porumbákra.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdély tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CLX.

Isten minden jó szerencsékkel áldja meg nagyságodat sziből kívánjuk.

Ugy gondoljuk, hogy búségesen vagyon nagyságodnak tudtára, a mi kimondhatatlan sok insígtünk, nyomorúságink, kárvallásink és félelmünk. Mostan is bíráinkat az mostani egri basa befogta és árestomba tartja, azt tette fel czélul, hogy ha ezer bálvány-fát, kétezer kila buzát, ötven szekeret, kétszáz gyalogot be nem küldünk, az árestombban levő bíráinkat felakasztatja, városunkat tüzzel porrá, hamuvá teszi, a népet elraboltatja. — Ha elraboltat is, de mink soha meg nem adhatjuk, lehetetlen is megadnunk, azért kérjük alázatosan nagyságodat, mind kicsinytől fogva nagyig, mivel el nem állhatjuk, hanem meg kell futamodnunk az nagyságod jóakaratajából, hova czéloznak ide Szolnok alá avagy Pest alá, mivel csak az órája nem tölt be, hogy elkövesse szándékát; azért nagyságod adjon jó választ, az mely mellett mind magunkat mind eselédinket, gyermeinket pogányság markából menthessük meg. Ezek után Isten tartsa nagyságodat sok esztendeig jó egészségben. Datum Jász-Berény 1686. die 5. Octobris.

Jász-berényi kicsinytől fogva szolgál-nak nagyságodnak.

Külczim : Császárs és koronás királyunk ő felségének hadi-commissariusának adassék Szolnok várában.

(A kir. kamara levéltárban levő eredetiről.)

CLXI.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Nagyságodnak alázatosan megírtam vala kegyelmes uram Szegednek feladatását, népének elkisértetését, az török megveretését, melyeket most nagyságodhoz bemenő debreczeni emberek is az szerént hoztak, és hogy nyolczvan álgýukat és sok sátorokat nyertek volna tőlük. Tokajnál is Tiszán innét való sok szekereket marhástól tartóztattak meg, kikre munitiókat és bombákat raktak, álgýukat is vontak ki, mely felől oly hírt hoztak, hogy Eger alá fognának menni, mert az egriek messze az Bánya városokig töltek sok károkat excursiojokkal. Karafa Szolnoknál van, még az hadak oda nem érkeztek, Debreczenből hivatott minden utczákból két embert, és holnaponként három ezer tallér portio fizetést imponált reájok. Tökölyi ő nagysága Tömösvárnál hallatik lenni. Szathmárban nyolczszáz németeket rendeltek quártélyban kegyelmes uram, kiknek obersterek fog szathmári commendáns lenni, és ez mostani változik. Ez után ha mit értek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 4. Novembris A. 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja, mig él,
Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének, jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény Józs. Erd. tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CLXII.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine Nobis benevole.

Fővezér urunktól ő nagyságától postáink érkezvén, az nagyságod kapitihája levelét is hozák, kiben kér bennünket,

hogy nagyságodnak szóló levelét küldenők ki, melyet látván, hogy onnét egyenesebben ki nem küldhette talám, akarván nagyságodnak az aránt is atyafiságos szerettel kedveskedni, azon órában mindjárást kiküldöttük nagyságodnak; mit irjon, leveléből megtudhatja nagyságod; továbbra is minden alkalmatossággal kész kedveskedéssel maradván nagyságodnak, kívánjuk Istentől ez levelünk is szerencsés országlásban és örvendetes állapotjában találhassa nagyságodat. Datum in Civitate nostra Bukurest die 5. Novembris Anno 1686.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli
(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muz.. (*G. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CLXIII.

Kegyelmes uram!

Az elmúlt napokban Ujvári uram elmenetele után az havasalföldi vajda ő nagysága postájáról küldöttem volt nagyságodnak egy alázatos levelemet, írván az vajdának ő nagyságának is, hogy nagyságodnak megküldje, melyet ha megvittek, az akkor tájban esett tragocdiát alkalmasint nagyságod megérthette. Szeged megvételit is, mely lőtt per spontaneam deditionem, elhiszem nagyságod eddig bizonyosan meghallotta; Varadiphoz,*) érkezvén az Szegedből elbocsátott lakosok, ott sokat nem mulattunk, hanem 30. Octobris onnét elindultunk, elbontván elsőben az Dunán való hídat, és jöttünk Szlankaminához, holott is rettenetes kemény idő miá nem subsistálhatván, harmad nap múlva, onnét elindultunk, és mivel magam s mind cselédim igen betegesek vagyunk, Landor-Fejérvárra jöttem II. Novembris. Az vezér ő nagysága is más nap szállván az Száván túl Zemlénnyhez,**) az olta ott van, s ott is lesz mind addig, míg az referendarius az császártól meg nem érkezik.

*) Péter-Váradhoz. — **) Zimonyhoz.

Az vezér itt marada quartélyban, avagy, az mint hirdetik, postán ad consultandum Konstantinápolyban megyen, erről is az referendariustól várnak.

Pécs és Siklós már oda vagyon, Kapos is igen agonizált, ha eddig nem expirált. Az eszéki hidakat Thordával együtt az Dráva partig, mind elégették, és ha már Eszék^{et} kezéhez veszi az német, adjon Isten jó éjtszakát Fejérvárnak, Szigetnek, Kanisának.*)

Közönségesen beszéllek: Erdélyre ötvenezer német rendeltetett telelni, melytől Isten az szegény hazát oltalmazza.

Ibraim passa, az ki Lippánál hevere, Tömösvárra rendeltetett háromezer emberrel.

Az Galga szultáu még az Szeremségen pusztit, az egész Bácskaságot elpusztitá.

Az maczoni**) pusztáról most takarodik által az föld népe az Dunán, kinek száma, vége, hossza nincs.

Itt is az elmúlt héten egynehány száz katona az Duna-partig eljött, János uramékat köszöntötte, felest bocsátván közöllum Dromohoz*) előljáróban, sok marhát is hajtván el túl felől békével.

Karafa Superioris et Inferioris Hungariae Generalis, és Szolnokhoz gyűjti mind az vármegyéket, honnét eloszlanak quartélyban, magának főquartélyul rendelte Debreczent háromezer lovassal és kétezer gyaloggal.

Kohári Munkácsnak constringálására deputáltatott, Marchio Badensis király képe Budán, és Saffenbergh az fő commendans, nem generalis.

Tökölyi ezelőtt negyed nappal ide jöve vagy negyven lóval, és jóllehet azelőtt kapitihájának írt, s más embereit küldötte előre, de még eddig szállása nincs, az kapitihája szállásán van minden cselédivel együtt. Petróczit Váradon hadta, hogy az Munkácsban lévő magyar nemzet valami formán ne desperáljon; itt az mint kitanulhattam, főconsiliariusus Nemesányi, Izdeneci és Baranóczki.

16. Octobris Váradról írt levelit hozták vala Varadinhoz,

*) Az ritkitott szavak titkos számjegyekkel vannak írva.

**) Titkosan, számjegyekkel írva.

melyben hosszasán deploralja, micsoda böcstelenül tractáltatik Váradon mind maga s mind vélle valói, kik in universum vadnak personae 260, azután pro conclusione annectálja ezt is. Verificálják másunnét azt is, hogy Lotharingus kívánna csak ugyan belé kapni Erdélyben, hogy onnét az lengyelországi királyságot halászhathná, de elsőben az Erdélyben béigyekező német hadaknak alkalmatosságával azon volnának, hogy valamely erősségekben és városokban tehetnének bé hadakat, addig mitius kívánnak agalni az erdélyiekkel, disgustálni nem kívánván őket.

Irja azt is, 19. presentis áll bé az országgyűlése Fejérváratt, ha az szegedi operatióban és az Debreczen felé való jövetelben az német megcsökkönnék és impedimentumi érkeznek az gyülekezés iránt, az erdélyiek is magokat ahoz alkalmaztatják, mert ex correspondentia cum Germanis lészen azon gyűlés, azon leveliből ezeket tanulhatám ki, itt micsoda operatioi lesznek, ezeknek kinyomozásában is munkálkodom.

Az végbeliek megfordították az dolgot, és mindenek nagy commendatióval vadnak, micsoda fidelis nagyságod az országgal együtt az portához.

Az bécsi követeket igen tudakozzák, kiknek csak az minapi feleletem szerint resolváltam, ha már Tökölyi meg nem mondaná, de még eddig audentiám nem volt.

Rettenetes curiose tudakozzák azt is, miért nagyságod ide sem postáját sem követit nem küldi, és valljon az adót béküldi-e nagyságod. Az ki most ide követségre jó, jó szívvél látják.

Ezek kegyelmes uram, melyeket mostani alkalmatossággal nagyságodnak meg kelle írnom. Ezen embernek penig csak fideliter nagyságodnak levelemet megvigye, ígirtam tíz tallérokat; nagyságodat alázatosan kérem, adassa meg neki.

Mint sokszori levelimben mostan is nagyságodnak alázatosan könyörgök, méltóztassék más böcsületes hivit helyettem ide rendelni; én bizony minden cselédimmal valóban Lázár módon vagyok az sok tábori alkalmatlanság miá. Isten nagyságodat érette megáldja, én is életem fogytáig nagyságod abbeli kegyelmességit megszolgálni el nem mulatom. De caetero kívánom, Isten nagyságodat s méltóságos fejedelmi házá-

sokáig szerencsésen virágoztassa. Nándor Albae, 8. Novembris 1686. Nagyságodnak alázatos és méltatlan szolgálja

Baló Mátyás m. p.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXIX. kötet.*)

CLXIV.

Illustrissime et Excellentissime Domine, Comes et Generalis, Domine colendissime!

Traditae sunt hodie Excellentiae Vestrae ad me 3-a hujus exaratae, una cum paribus ad eminentissimum Principem Cardinalem de Kolenicz datarum. Mei muneris igitur erit, gratissam intentionem Excellentiae Vestrae pro viribus observando promovere, spero etiam effectum facilius obtentum iri cum intercessio suae Eminentiae multum ponderis habeat apud suam Majestatem caesaream et regiam.

Negotium installationis jam obie remoto melius peragi poterit cum idem nulla difficultas amplius impedire possit.

De caetero jam notum erit, post Budae expugnationem et exercitus divisionem a serenissimo marchione Ludovico Badensi Simotorniam, Quinque-Ecclesias, Soklosiam, Dardam, ponteque penitus exusto etiam Ossekinum*) expugnatum esse, imo ultiores meditari progressus, turcis interim ubique consternatis suamque iniquam rapturam luentibus.

Successit defuncto comiti a Capliers in officio consilii bellici vicepraesidis, excellentissimus dominus campi marchellus comes a Stahrenberg. Serenissimus dux Lotharingiae per dispositos equos festinavit hinc Venepontum. Serenissimus marchio Badensis decumbit pede male affecto.

Pro fine consultum erit, in omnibus cum excellentissimo domino Caraffa correspondere, qui in illis partibus in militaribus, hybernis et aliis accessoriis disponet, prouti intimarum extitit et permanet Excellentiae Vestrae

Obsequentissimus et et obligatissimus servus

Viennae 14. Novembris 1686.

Christophorus Dorsch m. p.

*) Oldalvást írva : „hoc false nunciatum est.“

Kivül : Dorsch ad D. C. G. Csáky.

(A kir. kamarai levéltárban levő eredetiről.)

CLXV.

Kegyelmes uram !

Ezelőtt kilenczed nappal nagyságodnak alázatosan írott levelemben az itt való dolgokról, az mennyire erőtelen állapotomra nézve penetrálhattam, nagyságodat tudósítottam, pro praesenti ezeket akarom nagyságodnak kötelességem szerint megjelenteni.

Az nagyságod kegyelmes commissiojával 10. praesentis ide érkezvén Rác György uram, nagyságod méltóságos parancsolatja szerint mindjárt mindeneket effectuáltam : Skerleth uram mindjárt igen vigan kimene az táborra, és az fővezérnek ő nagyságának megjelentette. Megjövetele után estve én ő kegyelméhez menvén, monda : Domine bona nova attulisti Excellentissimo Legati, quam de magna Celsissimi Principis et Regni fidelitate lactatus est. Valóban is várják a követet, és csudálkoznak miért késik ennyire, holott Ibrahim passa már Tömösvárott van, ki elkésérhetné.

Tökölyi itt van, és ha valami formán el nem bontanák, in locis debitis végben vittem, az követ ide jövetele s audienciája előtt vezér eleiben ne admittáltassék.

Végire mentem annak is, az követtel az fővezér ő nagysága előtt perleni akar az Erdélyben rajta elkövetett dolgok iránt, derekasban forgatván csak mind azt : Erdélyben bé nem ment volna, ha nagyságod nem hitta volna, melyről való levelit is nagyságodnak producálja in specie. Ehez most discursus itt nem kell, transeat. Az mely bücsületes uri ember ezt nékem nagy nevetve beszéllé (mert nálla volt) ezzel concludálá szavait : Van még az vezérnek dolga, mit igazítson s tractáljon, felejtí az ő dolgait forgatni. Ha penig ugyan meg kell lenni, megtanit Isten arra is, az maga szavaiból mit kelljen felelni.

Az vezér ő nagysága az minap császár emberit küldvén az Badensis fejedelembhez, miért contra fidem datam az pécsi,

simontornyai és siklósi törökököt elrabolták, exprobrálta nekik az foedifragiumot. Az fejedelem sokat beszéllett affelől, miért hogy ennyi szerencsétlenségek után is semmi inclinatio-jok nincs az békességre, holott már mind az két részről az hadakozást megunták, de arra semmi ez íránt nem léven bírva, csak hallgatott.

Az tengeren volt az nyáron az velenczéseknek szerencséjek, de infallibiliter az megfordúlt és két nagy gályájokat az törökök elnyerték s az többit repellálták, melyen nagy szivet is vettek az törökök az vizen; ezt mindenfelől úgy confir-málják, az raguzai residens is úgy beszéllé.

Az török imperiumból az régi öreg tanácsos honn hagyott hadviselő embereket, kadiákat, papokat mint Konstantinápolyban convocálták ad consultandum, ott igen nagy tanács van és inquirunt in Causas ruinae Imperii; holott imperium vastissimum, potentissimum, populosissimum et omnibus mediis tam ad offendendum, quam ad defendendum necessaris instructissimum, és mégis mitől vagyon, hogy res male administrantur és az birodalom kissebbedik. Monda egy ember: Felnyitja már ez birodalom is az szemit, és lesznek ugyan abban nagy mutatiók is, de nagy reformatiók is, mint meghalljátok.

Az körösiek, kecskemétiak, demsiediek és az Duna szigetekben megmaradt több hódaltságbeli emberek, nem tudom metu futurorum malorum-é, avagy csak az némettől tamquam exploratores subornáltattak, itt vadnak, és minden engedel-mességeket deferálják ide is, tartván az dolgoknak bizonytalan kimenetelítől.

Az vezér tegnapelőtt jöve bé az hadakkal, nem subsidiálhatván az rettenetes kemény szél és száraz hideg miá mezőben, az bėjövetelben minden pompája az régi rendszerint meg volt, csak az egy ábrázatja vala pompa nélkül.

Még az referendarius meg nem jött, de mindenek beszél-lik, az vezér Konstantinápolyban megyen consiliumra; oly bizonytalan ebben az vezér is, még boncsokjait bé nem tétette, csak az ajtó előtt vadnak.

Az bécsi követeknek haza menetelek constál előttök.

Petróczi egész addictióját akarván declarálni, Várad

körül fogatott valahol egy horvátot, és tegnap estve hozák ide ajándékban.

Ezek kegyelmes uram, melyeket mostani alkalmatossággal nagyságodnak alázatosan meg kelle jelentenem; továbbra mik lesznek, Isten segítségéből azokra is vigyázok, és nagyságodat azokról is tudósítani el nem mulatom. Továbbra kívánom, Isten nagyságodat s méltóságos fejedelmi házáat édes hazánk javára hosszas időkig virágoztassa. Nándor Albae. 16. Novembris 1686. Nagyságodnak alázatos méltatlan

(szolgája) Baló Mátyás m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, természet szerént való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXXI. köt.*)

CLXVI.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban kegyelmesen boldogítsa. Nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan vöttem. Valami hireim még eddig voltak kegyelmes uram, mindeket késedelem nélkül megírtam, mind nagyságodnak, mind az urnak generalis uramnak; ezután is nagyságod kegyelmes parancsolatjához alkalmaztatom magamat. Most egyéb hírem nincsen kegyelmes uram, hanem Karafa ő nagysága tegnap előtt érkezett Szathmárra. Az mely hadak felől írtam volt nagyságodnak, hogy Diószegre szállottak, csak négy napig volt ott, mert pusztá, házak nincsenek, hanem Margithára szállottak, most ott vagynak Haizlerrel ő nagyságával, négy regiment lovas, négy compania gyalog és az adjutántja, tegnap jüve hozám holmit vásárolni, tüllem is kért pénzen abrakot, de nem volt, mert az hadak divatjában elvesztegették, hanem vagy húsz köblöt és két ártányt küldöttem ajándékon, ha mi hasznót tehetnék kegyelmes uram ennek a nyomorúlt földnek az kedveskedések által. Szathmárról írta kegyelmes uram nékem az commendans, hogy Pécs megégetése után, még két várat vettek volna meg az hadak Saffenberggel ő

nagyságával. Az eszéki hidnak felét az török elhányta. Ez az Hajzler ő nagysága adjutánsa beszéli kegyelmes uram, hogy mihelyt az lovak megerősödik mindjárt Várad alá mennek próbálni.

Ezután ha mi leszen mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan éjjel nappal alázatosan megírni el nem múltom. Éltesse az Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 18. Novembris A. 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja, míg él,
Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének , nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXXI. köt.*)

CLXVII.

Méltóságas fejedelem, kegyelmes uram, Isten nagyságod méltóságos házára hosszas boldog uralkodásnak áldását terjeszse.

Eddig való utazásomról alázatosan akarám nagyságodat mint kegyelmes uramot tudósítani. Hallottam megborult állapot vagyon ezen a földön, mert az elmúlt héten az labanczok az egész Duna melljékit Palánkig, és ezt az egész alföldi mezőséget mind felkóborolván egész eddig, a szegénységnek minden marháját és egyéb javait takarítva elseprette, békével el is vitte, Beeskereket Páncsovát fel is égette, melyen az emberek megrémülvén és futottanak ; Csákovát, Dentét is a törökök pusztán hatták, ebből a városból is nagyobb része általfutottak, az kik honn vannak is mind szekerek hátán vannak, elannyira kegyelmes uram, hogy Karansebestől fogva sohult csak egy embert is a falukon nem találtam, hanem a rettenetes hidegben csak mezőben az hol csak egy falat enni valója a lovainknak nem volt, kellett hálnom. Mely alkalmatlanság miatt megbomlott egészségem semmit nem is épülhetett, mind ezek miatt a megbomlott állapotok miatt, igye-

nesen kegyelmes uram utamat nem continuálhattam, hanem sok keringéssel erre kellett jönnöm. Isten velem lévén holnap az Dunán át akarok menni; onnat úgy reménlem két nap Landor-Fejérvárra beérek. Itt találkozám kegyelmes uram kapitija uramnak nagyságodnak szóló levelével, melyet felszakasztottam kegyelmes uram, és ez levelemben includálván nagyságodnak elküldöttem. Úgy látom kegyelmes uram, hogy Tökölyi ismét a vezérnél jelen vagyon, tudom bajom elég lesz miatta, noha, ha elkerülhetem, bizony velem senki előtt nem perel, nem lévén nagyságodtól arra facultasom, hogy vele törvénykezzem; külömben, ha mit kell dolgaihoz szólnom, mit jónak itélek azt elkövetem, instructióm szerint. Ezek után Isten nagyságodat méltóságos házával együtt so-
káig jó egészségben éltesse.

Datum in Varsolez die 19. Novembris Anno 1686.

Nagyságod alázatos szolgája s igaz híve

Sárosi János m. p.

Külczm: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan íram.

Eredetije az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CLXVIII.

Kegyelmes uram!

Nagyságod méltóságos parancsolatját követ uramtól ő kegyelmitől alázatosan elvettem, az mennyiben kegyelmes uram erőtelen állapotom engedi, igyekezem kegyelmes uram hogy nagyságod parancsolatját effectuálhassam ő kegyelmeknek is complaceálhassak mindenekben.

Nagyságodnak semmi hírekről nem írtam, mivel azokról követ uram ő kegyelme nagyságodnak igen bővön írt, én is mostan egyebekről nagyságodat nem tudósíthattam volna.

Hogy nagyságod kegyelmességit mutatta hozzám és nemcsak az kölcsön kért száz aranyokat, hanem insuper harmincz tallérokat is küldeni méltóztatott, alázatosan meg-szolgálom nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak. Megval-

lom kegyelmes uram valóban jókor is érkezék az nagyságod kegyelmessége, mert bizony mindenből kifogytam vala ezen az rendkívül való szűk helyen, nem akarván itt egy pénz érő praebendámat is ki adni, minthogy bizony eddig nem is adtak, igazitván Konstantinápolyban kifogására, és ha az követ uram mediátíója által más karban az dolgot nem állíthatjuk, nem is adnak, és kételenitettem újlag az nagyságod fejedelmi gratiájához recurrálni. Ezek után kívánom Istentől, nagyságodat s méltóságos fejedelmi házát édes hazánk megmaradására szerencsésen tartsa meg. Nándor-Albae 30. Novembris 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája

Baló Mátyás m. p.

Kívül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, természet szerint való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íráma alázatosan.

Hátára jegyezve : Anno 1686. 30. Novembris Nándor-Fejérvárról írott levele Baló Mátyás kapichiha uramnak, melyet 1. Januar. 1687. exhibeált Hopmester Perneszi uram Fogarasban. Hozta Fogarasban Turzai uram.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört ered. lev. XXXI. köt.*)

CLXIX.

Hatalmas tündöklő török császár urunk vég Várad várának főgondviselője az tekéntetes és nagyságos vezér Memhet passa. Az szomszédságban ajánlom kegyelmednek barátságos szolgálatomat.

Az kegyelmed nekünk küldött levelét ajándékával együtt elvöttük, köszönjük is kegyelmednek, mint jó akarónknak, és levelében való írásából értjük kívánságát mind kegyelmednek s mind az vármegyéknek, de azt jól tudhatja kegyelmed, hogy két esztendeje vagyon miolta azok császárunk adaját meg nem adták, sem az urok adaját, sem porta pénzt, és semmiképen császárunk kívánságát nem teljesítették, úgy annyira, hogy méltók ők az halálra és veszedelemre. Tavalyi esztendőben császárunk pénzt küldött nekik, hogy kölést adjanak pénzért, valjon töltötték-e ked-

vét, de mostan az németnek az ő kívánságának teljesítésére mely nagy szorgalmatosan vadnak és munkálódnak, azért nemhogy megengedném, de valamint lehet ellene állok, mind addig, valamig császár urunk adaját és urok adaját bé nem szolgáltatják. Azért magok lássák, micsodás napokat várnak az fejekre feljöni. Az perecseniek felől sok ízben írtam és kegyelmed emberségére el is bocsátottam őket, de semmi haszna nincsen szidásoknak. Ezzel Isten kegyelmeddel. Költ Váradon die 10. Decembris A. 1686.

Kivül : Somlyai fűkapitánynak Nemzetes Olasz Ferencz jó akaronknak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXXI. köt.*)

CLXX.

A Messiást valló fejedelmeknek példája stb. erdélyi király Apafi Mihály barátunk! tiszta ajánlással való szolgálattunk s köszönetünk után.

Kedvességgel jelentjük kegyelmednek; hogy hatalmas császáruk parancsolatjából Tömösvárra (várrá) kelletvén vigyáznom, a minthogy arra rendeltettem, úgy jancsárokból, lövő szerszám mellett valókból (dsebedsi), udvari seregekből (topcsi) és egyéb féle hadakozó rendekből mintegy tízezer emberrel az arabiai számlálás szerint ezen jelen való Juliusnak tizenegyedik napján hétfőn, (Dzülhidse hó 24-én*) Tömösvár várában békével beszállottam, előbbi kegyelmeddel való barátságunk szerint, megjelentését szükségesnek ítélvén, im levelemet küldöttem kegyelmedhez; az hadi dolgok aránt jelenthetjük kegyelmednek, hogy mint annak előtte, úgy mostan is mienk lévén a bűn, a dolgoknak folyása a mindenható Istennek így tetszett, azért hogy minden forjallazást (?) magunknak tulajdonitván, a mindeneket tápláló szent Istenhez szüből megtérjünk, és csak ő felségében helyezettett teljes bi-

*) Az eredetiben olvasható Dzülhidse 24-ének (1097.) nem Julius 11. felel meg hanem November 11. 1686.

zodalommal nagyobb készülethez nyúljunk. A fényes portát nem szükség kegyelmednek declarálnom, mindazáltal kegyelmedhez való barátságos relatiom szerént, azt adom kegyelmednek tanácsul, hogy hatalmas esászarunkhoz tartozó hűségét kegyeleded félben ne hagyja, sőt annál is mint azelőtt, nagyobb mértékben való engedelmességgel szolgálja ; — én azt jövendölöm kegyelmednek hasznosabbnak. A méltóságos fővezér ő nagysága most Nándor-Fejérváratt van, leveleit s embereit kegyelmed meg ne szüntesse ; reméljük, hogy a török nemzet szerencséje még ebben nem marad, hanem a felséges mindenható Istennek segédelméből jövő időn megsegítettünk ; kegyelmed pedig eddig való hűségéért sok javait vévén a fényes portának, nyugodalmas életet élt, ha Isten engedi ezután is külömb külömbféle nyájas kegyelmedességeire fog kegyelmed méltóztatni ő hatalmasságának. Azomban minket se felejtсен, tudósítson a fennforgó állapotokról Isten jót adjon kegyelmednek.

Kegyelmed igaz jóakarója betlehemí (sam=syria)
fűtiszt Ibrahim passa.

P. S. Az elmúlt esztendőben küldött vála kegyelmed egy lovat számomra, de nem én alám való lévén, szolgálaim közzé ajándékoztam ; megszolgálánám kegyelmednek, ha három vagy négy lovakat olyakat küldene melyeket magam is járhatnék, nagyobb helyekre is ajándékozhatnék.

(Az eredeti hátlapján levő egykorú fordítás szerint.)

Kivül, egykorú jegyzet : A. 1686. 26. Decembris. Új szerdár Ibrahim passa levele, maga embere hozta Tömövárról Fogarasban.

(Törökből ; eredetije az erdélyi fels. kir. kormányshék levéltárából.)

CLXXI.

Historica descriptio belli Turcici, in Anno 1686, per Alexandrum Maurocordatum, interpretem Turcicae Portae Christianum.

Germanicis exercitibus per Superiorem Hungariam in hiberna distributis, neque Transylvaniae annexis Hungarici

regni partibus exemptis, universi Comitatus large suppeditandis commeatibus impares ingemiscebant; etenim dum fames accolis tolleranda fuerat, ut Germanicis militibus illorumque Ducibus ad delicias usque et satietatem omne genus ciborum afflueret; interim Viennensis Aulæ (emissis ad subolfaciendos Turcarum apparatus speculatoribus) consilia in ambiguo hæsitabant, et omnium Rempublicam curantium animi, fuso et fugato cum Ibraimo innumerosed imbelli Ottomanico exercitu prope Strigonium, et per vim occupato Neovarino, ac deditione deinde ad Tybiscum Szolnokino in protestatem redacto, inopino rerum successu, aequæ fuerunt laeti, et futuro bellicæ aleæ eventu suspicaces, et meticulosi, atque tum suas vires coacto recenti milite augere satagebant, tum exquisitas rationes meditabantur, quibus ad futurum auxilium faventium Principum animos altius excitarent; et sane conquiendorum subsidiorum justam rationem opportune subministravit fama subrogati in Supremum Vezeriatum Turcici Imperii Solymanni, per semet bellum Hungaricum administraturi. Cum enim primus Vezorius, coactis undecunque Spahibahorum equitatu, et Janizarorum peditatu, reliquisque omnibus Ottomanicis militiis, ipsemet rem aggredi et pro Imperii gloria impense niti ferretur, validum illi opponendum esse exercitum et bellico Viennæ consilio videbatur, et partibus addito pondere inculcabatur. Ast Solymannus assumpto Imperii regimine, ut res suas firmaret, imprimis curabat, et plurimum in id studium impendebat, ut ab Imperatoria Aula amotis rejectisque, quibus non satis fideret, clientes suos introduceret; satis se tutum fore sperans, si Imperatorem devotis ac deditis sibi Aulicis stiparet. Coeterum, negotio, quo se semper foeliciorem expertus est, rem cum Caesare componi posse sperans, necessarium pro magnitudine belli apparatus negligebat, et paucissimis jam prope ver adventantibus copiis Bonesok caudam extulit; futuri itineris prænunciam. Non ita quidem desidebant Caesarei, sed deprædicato cum innumeris exercitibus adventu Supremi Vezirii, a Pontifice quidem Romanæ Religionis, Hispaniarum Rege et Italiae Principibus pecuniæ satis largam vim, ab Electoribus vero et Principibus Germaniæ auxilia solito majora impetrarunt; quæ adventante vere in Hungariam con-

fluebant, et evocatis ab hybernis diu bello asvetis militiis sese addebant, et cum lustratus jam cum vexillis exercitus numero et virtute bellicis coeptis par et satis validus videretur, (aderant enim Supremi Duces Carolus Lotharingiae Dux, rei militaris apprime peritus et rerum gestarum gloria celebris, et Bavaricus Elector, supra spem et expectationem strenuus, et inter subsidiarios exercitus militia Brandeburgica ultimo bello Svecico famosa, et multa experientia instructi Duces quam plurimi), inito bellico Consilio et pensitatis rerum momentis, cum Supremus Vezirius paucis stipatus copiis egressus Adrianopoli nunciaretur, distributae autem Turcicorum militum Turmae, uti anteactorum praeliorum reliquiae contemnerentur, invadendae Agriae consilio posthabito, ex despectu hostium Budensis arcis obsidio unanimi consensu statuta atque incepta fuit. Occupato igitur prius Pestho, atque nonnullo introducto praesidio, per binos pontes Germanicus exercitus per Danubium in oppositam ripam transmigrans, alacriter Budam Hungarici regni Metropolim obsedit et oppugnare coepit; defendebant enim arcem ad decemmillia militum sub Abdi Passa inter Ottomanicos Duces celeberrimo, et Budensis quidem Arx omni genere artis obsidionalis oppugnabatur.

Ad primum vero Vezirium, cum obsidionis nuncius adferretur, sero expergiscens, fluctuari coepit animo, a Budae periculo ultimum vitae discrimen suspicatus; ob peditatus autem paucitatem, ad subsidium ire nequaquam ausus consiliis tempus terebat. Interea magnum Budae Armamentarium ab injecta Bomba accensum ingentem murorum ruinam ac defensorum cladem perpetrasse, ac proinde, nisi praesto opem ferret, casura quam primum Buda nunciatur. Primus ergo Vezirius hac percussus fama, magnis itineribus Budam versus properat, a Germanico equitatu ubique combustos pagos et oppida deflens. Ventum est Budam initio Augusti die videlicet 12. Ubi Germanicus exercitus, audito primi Vezirii adventu, visisque antesignanis copiis, vallo se se muniverat, dispositisque ubique tormentis, atque militiis et equitatu, quem uberius pabulatum emiserat, intra vallum accepto, non minus Urbem oppugnabat, quam vallum propugnabat. Et principio quidem Ductoribus varia consilia volventibus, aliquantisper titubave-

rant, sed cum Vezirius per triduum haesitat, crescit illis animus, et extra Vallum progressi ad pugnam provocant, quem timere conjiciunt. Itaque Vezirio videntur irritae adulatorum voces, perlustrata multitudine Ottomanici exercitus, deserta Budaperterriturum hostem jam jam abiturum esse augurantium, ac tentandi subsidii necessitate perductus, educit tandem aliquando exercitum in aciem. Planicies circa S. Gerardi collem extenditur, quam appropinquantis Budam Ottomanici exercitus dextra Danubii flumen lambit, laeva vero mons eminet, cujus occupato apice facilius inde in Germanorum castra impetus videbatur. Ergo Mesopotamiae Rectore Huszaino, qui additis Anadoliae equitatu sub Haszani Passa et Marasensibus militiis dextrum cornu late occupabat, jussi stare, locumque firmiter servare, nonnisi cogente necessitate pugnam aggressuro. Halensis Vezirius Ahmedus Passa, adjunctis sub Csausio Passa Bosnensibus copiis, et Graciae militiis sub Sejnello Passa, aliisque fortitudinis fama praecellentibus Ducibus et praecepto equitatu ac selecto peditatu, montem versus se se movet, sinistrum quidem cornu tenens, sed vallum inde Germanorum invasurus, exercitus robur secum ferebat. Ipse vero Vezirius cum levioribus tormentis, praemisso Janzarorum Aga atque peditatu, stipatus utrinque Szpahiis equitibus et Mahometico vexillo praelato subsequebatur, non tam proelium initurus, quam ad capessendam pugnam admota acie hostem alio diversurus; namque perrumpendi Germanici valli spem omnem in laevo cornuo locaverat; cui etiam ipse Chami filius cum suis Scythicis turmis aderat, nitebaturque in montem, sequebatur peditatus Phalanx cum suo robore, tum 20 tormentis satis munita. Verum via non ubique aequae patente, imo et praerupta, agminibus in longum produci coactis, et longiori non minus itinere quam aquae defectu per summum solis vestum defessis, jam inde ab exordis pugnae animi deficiebant; sed adhortantibus ad proelium alacriter suscipiendum Ducibus, equites conserere manus coeperant, et sane Germani, sive per speculatores, sive per dispositionem Turciei Exercitus, sive per locorum peritiam edocti, latum quidem in ipsa planicie agmen opposuerant Turcis, in ipso vero monte praestantiorum equitatum atque peditatum locaverant, et inter arbores turmam Sclopetariorum

disposuerant, praecedentes Turcis a tergo inopinata explosione territuram. Et sane primum impetum equitatus Turcici aut minus sustinens, aut ulterius evocans, declinaverat prima Germanici exercitus equitatus acies, cumque fuis ordinibus Turcae equites contra reversos in speciem fugientium inveherentur, inopino plumbeae grandinis imbre petiti, retractis habenis reduces, tam vehementer in subsecutum peditatum irruerunt, ut plerosque conculcaverint, plures secum in fugam abripuerint. Fugientes aggressus Hungaricus et Croaticus equitatus, promiscuam equitum atque peditum necem intulit, plures tamen pedites desiderati sunt, quorum multi periere, nonnulli abjectis gladiis in captivitatem adducti sunt. Laevum ergo cornu Turcarum eo casu perculsum in planitiem dilapsum est, eoque nuncio admonitus Primus Vezirius peditantium retro-cedere coepit, peditatumque Janizarorum sequi jussit. Cum vero Germani, fugere jam hostem rati, acrius in mediam aciem ruerent, sistunt Turcae etiam gradum, pugnamque mutua adhortatione concitati restituunt, plurimosque hostium obtruncant, eo minus proelium aggressi, quin imo cum artene an re? ita creditum, fusam esse fugatamque Christianam aciem per castra Turcarum acclamaretur, innumeris undecunque confluentibus, ad pugnam aliis atque aliis subeuntibus, Germani sive incerti belli aleam timentes, sive contenti laevo cornu in fugam verso, dato signo, stante adhuc Turcarum acie retrocessere, utrisque ea nocte sibi gratulantibus. Germanis quidem partim vicisse, Turcis vero victos haud quaquam fuisse, imo vincere potuisse, si ausi fuissent. Sequenti die circa octavam matutinam, die videlicet 13. Augusti, inopinus discessus Ottomanicorum castrorum Germanis quidem, persequendae obsidionis difficultates volventibus, vires addidit, Turcis autem animos ita fregit, ut praeter his temere Germanorum vallo plures, pauciores vero immissos arcis perditos milites, nullum pro veteri gentis dignitate facinus gesserint; ac propterea praesidiani Turcae, qui eo usque generosi, oppugnatores non tantum repulere, sed multoties aggressi etiam neci tradidere, futurae opis abjecta spe, non strenue moriendi, sed quo quo pacto producendae vitae cogitationes volutare coeperunt; rariores proinde moenibus adesse, et quo minorem sui curam Mahomedico exercitui

inesse perciperent, eo negligentius Religionis et Imperii munia subivere, frustra reluctantes milites adhortantibus Ducibus, atque oppetendae mortis exempla incassum edentibus, et propugnatoribus quidem ita in dies animus deficiebat. Ad Germanos vero tum recentes copiae confluebant, tum quae sub Duce Saffenberg in Transylvania moratae fuerant, equitum peditumque selectae turmae opportuno accedentes vires restituebant. Tandem partim cuniculis, partim assiduis tormentorum ictibus, longo intervallo dirutis arcis moenibus, per vim et irruptionem die 2. Septembris capta cecidit aut surrexit Hungariae Regia, postea quam Ottomanico sub jugo 150 ferme annos jacuerat; accenso per universam urbem igne, sive barbaricas sordes purgante, sive praedabundo militi tot lustris congestas opes invidente, et destruyente, sive renovandae urbis recenti possessori laudabilem occasionem praebente, conflagravit Civitas. Abacti tandem in praedam utriusque sexus captivi aggressorum cupidinem explevere. Turcicus exercitus, qui tantae calamitatis spectator aderat, oculis atque nunciis captae urbis admonitus, Eszekienses versus pontes iter suscipit, ejusque vestigia secuta sunt Germanorum castra, non tam ineundae pugnae desiderio permota, satis enim vires suas occumbentium infirmitatibus et proeliis militum defectu imminutas sentiebant, quam ut sponte cedentibus retro inimicis per speciem insequendi gloriam sibi adipiscerentur. Et Supremus quidem Vezirius prope fluminis Dravi ripas Castra metatus, bis Albam Regalem, semel Canisam, turmas et commeatus, per Bosnensem, Damascensem et Sebastiensem Vezirius induxit. Bavaricus interim Elector capta Buda aegrone corpore ac laborum taedio fessus Viennam redierat; Dux vero Lotharingiae, postquam Szekszárdinum accesserat, non expectato a Turcis belli discrimine, satis nominis, quo bella stant, partum esse ratus, parte exercitus tradita, Ludovicum Badensem ad occupanda nonnulla circumjecta oppida destinavit, partem vero sub Friderico Veterani, ad Tibiscum flumen sitam Szegedini arcem non ignobilem circumdaturam injecto ponte ultra Danubium traduxit, ipse Budam redux Arcis qualicunque restorationi animum adjicit, quid Viennensis adferret Tripus expectaturus.

Supremus Turcarum Dux diu multumque circa Dravum cunctatus, quid agendum esset animo volutabat. In limitibus Croatiae posita castra Germanica, dum facile perdi posse credebantur, illuc allicebant, sed interea viarum angustiae et interjectae paludes animum ejus deterrebant, inter fluvios Danubii, ac Dravi sitorum oppidorum ab hostibus inulte occupatorum nuncii, pro depellendis inde tam paucis militiis, tantum audentibus vocabant; sed illis quidem facile recessuris, gravis autem exercitus difficilis, quoquo versus oppoteret motus, contrarium illi svadebant. Audita tandem Szegedinensis Arcis obsidione, cum illius casu fluminis Tibisci possessione atque per illam commoditate communicationis Tömösvariensis et Agriensis privari videret Ottomanicum Imperium, ferendi Szegedino subsidii mens ei praevaluit, atque eo consilio Turcica castra suscepto itinere Petri Varadinum pervenere, ubi deliberatum inter Duces Turcici exercitus fuerat, ipsene Supremus Vezirius, equitum peditumque turmis stipatus, suppetias ferret, an per vicarios rem gereret; sed cum multorum voces exaudirentur: strenue ab ipsis pugnatum fuisse sub Buda, si per Supremum Vezirium licuisset; non ipsis animos sed Duci defuisse ausum, Supremus Dux hanc sibi inuri notam haud quaquam passus, ipsemet voluit ductor atque speculator adesse. Ponte itaque trajecto, recta ad Tibiscum perrexit. Praefectus ipsius cum selecto equitatu ab Eszekio praemissus, non longe Szegedino morabatur, propius aderat a tergo cum Scythicis copiis Sultanus, expectabantque utrique Vezirianum exercitum, et sane tribus in locis divisorum Ottomanicorum exercituum mens eadem aderat, ut conjunctis viribus secutura luce obsessis quidem opem, obsidentibus vero Germanis cladem inveherent. Hoc vero consilium dum Germanici exercitus Duces lateret (nondum enim constabat adventus Supremi Vezirii) discriminis ignorantia ad rem feliciter capessendi ausum erexit. Namque Fridericus Veterani, qui per id temporis exercitui Caesareo praeerat, examinatis de Turcicarum copiarum ac Scythicarum militiarum numero, statu et vigiliis, speculatoribus, ubi Scythas quidem pravo, sed vetusto gentis more, Ottomanos autem inconsveta incuria invigi-

les pernoctare cognovisset, longius circum ducto itinere, sufficienti peditatu per cymbas transvecto, ductoribusque usus virarum satis peritis, primo quidem remotiores, ac stertentes Scythas invasit, et eorum plures nondum ex somno experrectos, transitu ad mortem interemit, multos vero tumultuario surgentes atque haesitantes inter fugiendi, atque se se defendendi incertas cogitationes interfecit, reliquis fugatis, ac feliciter accepta de Scythis victoria, primo eventu laetos atque alacres milites ad opprimendas cum Veziriano Praefecto copias traduxit, sed illae jam Gregarii militis nuncio adventum Caesareanorum edoctae, et fugientium Scytharum clamoribus excitatae, jam conscentis equis ad fugam se se expediverant, relictis plerisque impedimentis, hincinde, qua quisque se tutiorem fore sperabat, dilapsae sunt. Qua de causa ex Ottomanis non nisi seniores quidam atque servi ex Scythis vero plures desiderati fuere, atque adeo Germanicus miles Scytharum sanguine, Ottomanorum autem praeda satur, fugientium inhaerens vestigiis longius quam par erat, si fortuna atque rei peritia Turcis favisset, ultionis impetu abrepti sunt, sed quam Germani nequaquam speraverant, paravit illis fortuna victoriam. Fugientes enim Turcae, duplex aggressi iter, plures confecto brevi tempore itinera ad Varadinenses pontes rediere, nonnulli a flumine Tibisci haud longius recedentes ad Vezirianum exercitum certae victoriae spe alacriter properantem accessere, atque sive illatum dedecus celaturi, sive ad amissorum bonorum recuperationem, laeto nuncio congeneres excitaturi, vicisse se conclamantes, ad cladis et fugae societatem pertraxere. Et enim plerique Turcae relictis vexillis, impetrata ab invito Vezirio facultate persequendi, tumultuario contra Germanos invecti sunt, quorum ubi non terga sed armata ferro pectora vident, sistunt gradum, conversaque in metum audacia haesitant, neque minori timore ex inopino majoris adventus exercitus Caesarei percusi, incerti consilio haerent, plurimis pro tempore cedendum esse clamantibus; verum Ductores certae quidem in fuga perniciiei praeponendam esse incertam, sed plane decoram cum vitae periculo in alea Martis salutem affirmantes, militum animos erigunt, suoque exemplo ipsi reliquis antesignani ad certamen perducunt. Initur com-

munis pugna, stringunt Turcae acinaces, jaciunt Germani sclopeta, dum regressum contra hostem accelerant, ii se tractis habenis tanto impetu in suos irruunt, ut frustra increpantibus Ducibus promiscua fuga tribunos et peditatum desererent. Renovatur paulisper certamen prope Tonuluta conglobato peditatu, ast hic propter totius equitatus fugam non pugna fuerat, sed clades, pereunt peditum generosiores, nonnulli se se arundinibus abdunt. Lactique tam prospero et inopino eventu Caesarei nequaquam hostem longius insequuti, sed onusti quisque praeda redeunt Szegedinum, ubi etiam si grandiora tormenta et pirius deesset obsidentibus pulvis, percussit tamen reportatae victoriae noncius obsessos, ut mutuo data fide ac tradita arce incolumes dimissi fuerint, atque ea arcis deditione Tibiscus atque interjectum inter eum et Dambium terrarum longe lateque expansarum spatium in Germanorum potestatem deveniret. Tristem eo casu et reducem ad Petri Varadinum arcem Primum Vezirium angunt Simon Tornyensis ac Pecsoviensis civitatis occupatio, et multorum inde utriusque sexus Turcarum in captivitatem abductio. Itemque affligit infelix Peloponnesi status, captis per Venetos Duce Maurocano, utroque Avarino, Motone et Nauphero, ibidemque profligato bis sub Ismaële Passa a Comite Kinismarckensi Turcico exercitu; sed animi meorem auxit inter Moschos et Polonos initi foederis fama. Semel tamen prope insulam Sami, interque in Jonio non procul ab insula Metilenes, Ottomanicas atque Venatas naves aequo marte, si pugnam spectes, majori vero Venetorum jectura, si in virium paucitate quodcunque damnum gravius aestimes, plurium hararum invisisse certamen, atque Polonica castra imperante Rege Joanne tertio in Moldaviam ingressa, et regni caput Jassium deprae data, magnoque incolarum terrore ad ripas usque Danubii progressa, tandem sive intestino Ducum diffidio, sive commeatum caritate, sive Scytharum Principis Muradini virtute perterrita, multis equitum, pluribus peditum millibus neci traditis, et relictis passim impedimentis, iisque bellicis tormentis in limitibus regni desertis, summo cum gentis dedecore recessi solatio fuere. Fracti foederis noxam non minus in Moldavia Polonos, quam in Hungaria Ottomanos perculisse, communi per universa castra

Turcarum voce conclamatur, ut expungendi ex militum animis scrupuli causa declaratae restituendae pacis desiderio expiandam esse iniqui belli injuriam et culpam, religione tacti, nonnulli legum periti serio Primo Rerum Ottomanicarum Moderatori laudaverint.

Interea fessus laboribus Turcicus miles quietem exposcit, dumque elapso Martio tempore in hyberna abiisse Germani nunciantur, larga stipendiorum distributione recreatus inter fluvios Dravi ac Savi atque citra Danubium et Savum, constitutis per oppida et pagos hybernalis dimittitur, aestivosque turbines sedat hybernalis tranquillitas, et sic istius campagniae finis, scriptore ubique in castris Turcicis praesente et Oratoris Regni officio fungente.

Irá m le ezen descriptió t egy exemplárból melynek végire ezek a szók való nak vetve : Anno 1690. 27. Julii.

Radnoth m. k.

Josephi Benkő Collectaria ad res Trans. facientia az erd. Muzeumban (gr. Mikó Imre sajátkezű másolatában.)

CLXXII.

Kegyelmes uram!

Főkövet uram ő kegyelme nagyságod parancsolatját végben vivén, ő kegyelme visszatérésinek alkalmatosságával, nagyságodat alázatosan írt levelemmel akartam meglátogatni, kívánván Istentől, nagyságodat méltóságos fejedelmi házával tanálja jó egészségben. Itt kegyelmes uram most az dolgok micsoda karban legyenek, főkövet uram ő kegyelme nagyságodnak tudom mindeneket hűségesen reportál, s azoknak olvasásával nagyságodat terhelni nem akarom, hanem kegyelmes uram alázatosan recurrálok mégis az nagyságod fejedelmi kegyelmességihez, méltó tekintetben vévén nagyságod az én értékem kívül tött sok expensaimat és semmire kellő csekély szolgálatomat, mivel nagyságod innét való ki-menetelemről securussá tött, méltóztassék nagyságod az ki-menetelemre való mediumot is kegyelmesen kiszolgáltítani, és az ide küldendő becsületes követ ur hivitól az ötven tallérokat

énnekem megküldeni; mivel kegyelmes uram ebben az szük és hitelre alig méltó drága helyben már annyi adósságban kellett magamat vernem, az jó Isten tudja innét mint elabálhatok. Nagyságod fejedelmi kegyelmességit életem fogytaig nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan megszolgálni el nem múlatom, s mostan is maradok nagyságodnak alázatos és méltatlan szolgája

Nándor Albae 6. Januarii 1687. Baló Mátyás m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek, természet szerént való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íram alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti lev. XXXII. köt.)

CLXXIII.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa.

Alázatosan akarám mint kegyelmes uramnak megírnom. Az labancz seregekből kihányt lovasok, gyalogok, Munkácsban bémenvén, az többivel együtt excursiókat cselekesznek, Kis-Várdát s körülette egynéhány falut felverték, -ismét az leleszi sokadalmot is, sok károkat tesznek. Tököly ő nagysága felől igen szaporán hozák kegyelmes uram, hogy térdben-é vagy bokájában meglőtték valami szegedi labancz talpasok Temesvár táján. Még emberem Gyula tájáról meg nem érkezett, és ha mind arról vagy egyéb dolgokról valami hirt kaphatok, megírni, vagy láczánt szerezhetek, béküldeni el nem múlatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 6. Január. A. 1687.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája míg él

O(losz Ferencz m. p.)

P. S. Két regiment dragányok érkeztek kegyelmes uram túlról az Tisza felé, úgy mondják Munkács küldötték.

Kívül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XIII. köt.*)

CLXXIV.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi gratiosissime.

Facile mihi fuit ex litteris Celsitudinis Vestrae, quas debito suscepi honore imaginari summum gaudium, dicit habuisse, quod Agriense fortalitium per tot Annos dominatum a Turcis mediante strictissima occlusione et fauento Deo Caesareanis cesserit victricibus armis, non tantum, imo et foelix augurium in Christianitatis emolumentum quoad ultiores progressus, cum jam satis innotescat mihi ardentissimum zelum Celsitudinis Vestrae erga bonum publicum. Quod vero concernit meam personam, incrementa honorum omnium meorum metiar ab honore mandatorum Vestrae Celsitudinis qua ardentissime expecto omni momento; immortales referre gratias nec ero intermissurus de notitiis tam humanissime mihi communicatis et ad idem agendum data occasione offerenti promptitudini. De coetereo humillime certiorandam hisce aggredior Celsitudinem Vestram, quatenus sub Mungacz appulerim militiam istam visendi causa, quo peracto sine retardatione ulla iter meum Czebinium versus intendam, ibique spero talem habiturum honorem obsequia mea praesentialiter devovere Celsitudini Vestrae, quam diutius molestare nolo, reservans de praesentia plenarie satisfacere et his me debito respectu devoveo. Datum ex Castris sub Mungacz die 12. Januarii 1687. (igy)

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

C. Antonius Karafa m. p.

A level hátán: Caraffa General 12. Januarii Anno 1688. (igy) költ levele Munkács alatt.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. eredeti lev. XXXII. köt.*)

CLXXV.

Hűséges, tökéletes és nékem szelmetes, (=szerelmetes) nagyságos jóakaróm erdélyi király, bőséges imátkozással való köszönetem után.

Ha mi felöllünk akar nagyságod tudni, Istennek hálá hatalmas császárunk, méltóságos fővezér kegyelmes urunk és nagyságod imátkozó szolgálatjára egészségben vagyunk; azonban az közöttünk levő sőt és kenyeret látott jó conferentiát én iszem szint meg akarván becsülni, mint igyekeztem én az én rendem szint nagyságod dolgaiban munkálodni, arról nagyságod kapitihája referálhat, semmit nagyságod elméje azon ne haereáljon, hogy talám gonoszakarói lehetnek itt nagyságodnak, mert valamig a nagyságod keze a fényes porta köntösehez lesz ragadva, mind addig becsületben lésszen nagyságod, melyet mi szükség világosítani. Isten nagyságodat áldja meg.

Nagyságod híve, fővezér urunk adhaerensi közül

Oszmán aga m. p.

(P. H.)

A levél hátán : Oszmán aga látogató levele idősbik kegyelmes urunknak ő nagyságának szól, Sárosy János uram ő kegyelme hozta Nándor-Fejérvárról Fogarasban Anno 1687. 27. January.

Egyik lapon magyarul Rosnyai Dávid kezével, másik lapon törökül írt eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXXII. köt.*)

CLXXVI.

Szerelmetes, tökéletes és hű fejedelem asszony!

Istentől nagyságodnak minden jót kívánó köszönetünkben akarok látogatni nagyságodat, ha jó egészségben van nagyságod, abban Isten nagyságodat tartsa meg. Mi is Istennek hála, — hatalmas császárunk és nagyságtok könyörgő szolgálatjára élünk jó egészségben. Nagyságtoknál lévő ismerettségemről nem akarván elfelelkezni, kívántam írnom nagyságtoknak; nagyságtok csendes elmével éljen, mert vala-

míg a török porta fénlík, soha nagyságtokra való kegyelmes tekintete be nem hűnyik. — Én nagyságtokhoz való hűségemből írom, hogy bátorságosan vigasztalhatja nagyságod a királyt ő nagyságát, mert mind addig míg a török birodalom fenáll, nagyságtok változást nem lát, — úgy higgye nagyságtok. Isten áldja meg nagyságodat.

Nagyságod hű jóakarója, fővezér urunkhoz tartozók közül
Oszmán aga.

Ugyanazon keztől származó egykorú jegyzet : Oszmán aga látogató levele kegyelmes asszonyunknak ő nagyságának szól, Sárosi János uram ő kegyelme hozta Nándor-Fejérvárról Fogarasban. Anno 1687. 27. Januárii.

(Török eredetije, a hátlapra írt fordítással az erdélyi Muzeum-egylet birtokában.)

CLXXVII.

Szerető kedves és hűséges barátunk erdélyi király Apafi Mihály barátunk, illendő köszönetünkben barátságosan jelentjük kegyelmednek.

Kegyelmed levelét és ajándékát követje megadta, fővezér urunk ő nagysága mindeneket megértvén, arra írt levelével kegyelmed levelének válaszával kegyelmed követjét visszabocsátotta, valamig kegyelmed ő hatalmasságához hű lesz, kegyelmed dolgaira gondot viselünk. Isten békessége a jó úton járókkal.

Kegyelmed igaz jó akarója fővezér tihája

Mehemmet bég.

Kivül egykorú jegyzet : Fővezér tihája Mehemmet bég levele, Sárosi János uram hozta Nándor-Fehérvárról Fogarasban Anno 1687. 27. Januárii.

(Az eredeti hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint.)

(Törökből; eredetije az erdélyi fels. kir. kormánysszék levéltárában.)

CLXXVIII.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram!

Isten nagyságodat számos esztendőig éltesse, méltóságos házáat boldogítsa.

Nagyságodat mint kegyelmes uramot mentest mihelt

Nándor Fejérvárról indulásom lött, tudósítani el nem mülattam volna ; de csak az egy tolmácsom lévén magam mellől azt el nem küldhettem ; Rác György az lovait eladván azt mind megitta, posta lóról való fermánt szerezvén nekie keziben adtam, hogy posta lovat fogván utánam jöjjön, de azoltától fogva hová lőn nem tudom ; elhiszem, vagy ismét kurueczzá lött, vagy labanczczá. Én kegyelmes uram sexta praesentis indultam meg, de nyolcz egész nap Palánkánál az Duna par-ton kellett hevernem, az Dunán, sem jegen, sem hajón senki nem járhatván ; imígy amúgy hozattam által magamot nagy veszedelmek között, társzekerem s minden élésem s egyet-másim az Dunán túl maradván ; Isten tudja minemü vesze-delmes helyeken, sok félelem között volt utazásom ; Isten jó voltából már ma ide érkeztem, az mennyiben az útnak nehéz-sége és lovaimnak bádgyadása engedi, nagyságod méltósá-gos udvarában sietni el nem mülatom.

Ezek után Isten nagyságodaq méltóságos házával együtt jó egészségben éltesse. Datum ex Ubrés 29. Jan. A. 1687.

Nagyságod alázatos szolgálja s igaz híve

Sárosi János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan írá-m.

Ered. az erd. Muz. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CLXXIX.

Méltóságos erdélyi fejedelem nekünk kegyelmes urunk !

Mi Isten kegyelmességéből nyolczadik praesentis érke-zénk ide Szatlmárra, melyet megtudván Szink uram bellicus commissarius, mingyárt kommandánttal s több német urak-kal együtt jött az szállásunkra, s kérdé hol vagyon az pénz ; mi azt mondók, Nagy-Bányán vagyon ; miért nem kellett ide hozni, mert a contractusnak continentiája azt tartja ? felelünk arra : urunk ő nagysága a nemes országgal együtt más be-cstületes személyeket rendelt a pénznek administratiójára, azoktól bővebb informatiót vehet felölle, minekünk pedig megparancsolta ő nagysága, az urak ő nagyságok s ő kegyel-mek tetszise is az lévén, hogy siessünk Karafa generálhoz ő

nagyságához menni; mondá arra Szink uram : A general ő nagysága megparancsolta nekem, hogy az Erdélyből jövő követeket, ha a pénzt ide Szathmárra nem hozzák, ne bocsásam fel ő nagyságához, mivel már a fejedelemnek s az országnak vagyon arra contractusa, cur molestaretis Excellentissimum Generalem, scimus Transylvanorum tergiversationes, s több illetlen szavai is voltak; mi csak azt mondók, nekünk semmi parancsolatunk nincsen a pénz aránt, hanem a generalhoz ő nagyságához akarunk menni, és ha ugyan semmiképen fel nem akar bocsátani, akár csak bocsásson vissza, hogy mehesstünk a mi kegyelmes urunkhoz; ő arra azt mondá, vissza is nem bocsátlak; mondók neki, ha sem fel sem vissza nem akar bocsátani, arestumban vagyunk hát; felele, absit, non sunt in aresto, hanem mingyárt ír a generálisnak ő nagyságának. Kérők osztán, hogy engedje meg, írjunk mi is ő nagyságának s levelünket küldje el, mondá jó szívvvel megcselekszem, mit gondolt osztán, más nap megízené, hogy felbocsát; már mi is Isten kegyelmességéből holnap azon igyekezünk, hogy innét megindúlhassunk, és mennél hamarább continuálhassuk útunkat. Nagyságodat most egyéb hírekről nem tudjuk tudósítani, hanem meghallván Hajszler, hogy a törökök élést akarnak vinni Egerbe, minden lovas regementivel kiment Debreczenből, hogy intercipiálja az élést, arra nézve Váradról is hatszáz török s háromezer tatár ment eleiben; eddig fogott valami harcok lenni, de mi arról még semmit sem értettünk. Ennek utána is kegyelmes uram ha mi oly híreket érthetünk, alkalmatosságunk adatván, nagyságodat alázatosan tudósítani el nem mulatjuk, és előttünk álló dolgainkban teljes tehetségünk szerint hűségesen eljárni igyekezünk. Ezek után Isten nagyságod országglását boldogítsa s szerencséltesse számos esztendőig szívből kívánjuk. Szathmár 9. Februarii 1687.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgálai s hívei,

Naláczi András m. p.

(Bálintith Sigm)ond*)

*) Az itt állott másik név az összehajtott levél fölbontása alkalmával leváratott s most csak 3 utolsó betűje (ond) olvasható. Hogy azonban Naláczi András követ társa Karaffához Bálintith Zsigmond

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekünk jó kegyelmes urunknak nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József *Erdély tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CLXXX.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságotat minden dolgaiban szerencsésen bologítsa. Nagyságodnak alázatosan megírtam vala Tököllynek ő nagyságának Gyulán való lételét; azután ujjobban hozák kegyelmes uram, hogy az váradi négy zászlókkal és maga három zászlóival gyűjtött hadaival, kik az élést akarták vinni Egerben, azokkal együtt Váradra jött; ott fog mulatni vagy elmégyen még bizonytalan, hanem emberemet küldöttem, és ha mi bizonyost érthetek, vagy mi egyéb híreim lesznek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságotat szerencsés uralkodással, sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó, die 16. Februarii A. 1687.

Nagyságodnak alázatos szolgája míg él

Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának, méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdély tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CLXXXI.

Hűségnek jegye, igazságnak czimere, becsületes barátunk Apafi Mihály király, kit Isten jó véggel áldjon meg!

Békességes köszönetünkben barátságosan jelentjük kegyelmednek: emberünk által kegyelmed levelét vöttük,

volt, kitetszik kettőjüknek Eperjesről 1687. febr. 24.-ről a fejedelemhez írt leveléből, mely eredetiben megvan Gr. Kemény József, *Erdély történet ered. lev. XXXII. köt.*

megfordíttatván írását megértettük, hogy tudniillik a mely hatalmas császárunk és váradi vitézek számára való faluk kegyelmed birodalmában vannak, azoknak szegénységi, hogy mind hatalmas császárunk adaját (dsizije) s mind egyéb Váradhoz való contributiokat préstáljanak, erősen megparancsolta volna kegyelmed, de az ellenségnek oppressiója miá a szegénység elégtelen volna végbe vitelére és több efféléket is ír kegyelmed. Minden véghelyekben mindazáltal mi is tudjuk mit hozott legyen az idő a szegénységre, de azért a kételenítő szükség is megvan, valamint s valahogy de minden gondolkodás nélkül a szegénység mind hatalmas császár adajának s mind egyéb exactióknak elviselésében fogyatkozást nem tölt, mert mi is azon vármegyék szegénységinek miben legyen dolguk tudjuk, azoknak tartozás szerint való császári adajoknak és egyéb exactiójoknak administrálásában im ma s im holnap ugymond addig késedelmezék kegyelmed, hogy mind eddig is kegyelmed tartózkodása miá bé nem szolgáltaték. Ennyi időtől fogva kegyelmed a fényes portának hive levén, hogy ilyen állapotban ilyen kicsiny dolog áránt gondviseletlenséggel jegyezze meg kegyelmed magát, maga is tudja kegyelmed, hogy az kegyelmedhez nem illik, megadván penig adójokat és egyéb onussokat is supportálván, hogy a szegénységnek kedvezzünk s oltalmazzuk azzal mindnyájan tartozunk, a mi az ellenségnek kártételit nézi, a más alkalmatossággal a nagy Isten kezében léssen; meg is orvosoltathatik, de órájától kell várni, melyről nem szükséges írni. Summa summarum fővezér urunk ő nagysága ezen dologról kegyelmednek becsületes barátunknak írt, melyet kegyelmednek elküldöttünk: vévén, a minthogy a kegyelmed becsülete azt is kívánja, tartsa ahoz magát és a szegénységen mind hatalmas császár adaját s mind egyéb exactiókat felszedetvén, végbeli kapitályninak parancsolja meg, hogy késedelem nélkül szolgáltatásak be, melylyel a fényes portához való hü barátságot láttatik kegyelmed bizongatni. Ha penig még valami más szava lenne kegyelmednek, levele által fővezér urunknak ő nagyságának adjon vég választ kegyelmed.

Isten békessége a jó úton járókkal.

Váradi főtiszt Mehemmed passa.

Oldalt : a basa névjegye s pecsége.

Kivül ezen egykorú jegyzet : A. 1687. 3. Marcz. Váradí passa levele ugyan váradí törökök hozták Fogarashan a végbeli adóról.

(Az eredeti hálápon olvasható egykorú fordítás szerint az erdélyi Múzeum egylet birtokában)

CLXXXII.

Hű és tökéletes szerető barátunk erdélyi fejedelem Apafi Mihály, barátságos köszönettel jelentjük kigyelmednek.

Kegyelmed levelét vöttük, írását megértettük, kapitihájától is fővezér kegyelmes urunk ő nagysága mindeneket megértett, nyilván való dolog, hogy kegyelmed dolgaiban munkálodtunk, intjük azért kegyelmedet, hogy a fényes portához való hűségében maradjon meg. Isten békessége a jó úton járókkal.

Kegyelmed jó akarója cancellarius

Mehemmed Effendi m. p.

(P. II.)

Anno 1687. 24. Martii RácZ János hozta Sárkánban, portai cancellarius levele.

Egykorú fordítás, Rozsnyai Dávid kezével írva, az eredeti török levél hátán, az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. levelekben XXXII. köt.*)

CLXXXIII.

A Jézushoz tartozó nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, a Messiást valló nagy rendek között választatott, káromló népek gyűlekezetének dolgainak igazgatója, szelidséggel összekötött méltóságnak takargató gazdája, örömmel való jó igyekezettel kalandzkodó vezér, hűségnek jegye, tökéletességeknek czimere, mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönettel jelentjük kegyelmednek; levelét vöttük, írását s kapitihájának relatioját megértettük, az Istent szolgáló szegénységet nyomorgatóknak megfizet Isten,

kegyelmed pedig hatalmas császárukhoz való hűségével keresse kedvét ő hatalmasságának, Isten kegyelméből ő hatalmassága szárnyai alatt megnyugszik kegyelmed; a mint kegyelmed kapitihája jelenti az adó kész, kihez képest tovább ne késleltesse, hanem a szokás szerint követje által indítsa meg kegyelmed, ezaránt értse egymást kigyelmetek a tömösvári méltóságos vezér Ibrahim passával ő kegyelmével, hogy arról való parancsolatja szerint elegendő lovas kíséretet rendelvén melléje, jó securitással jöhessen kegyelmed követje ide. Azonban minden dolgairól ottan ottan tudósíts bennünket. Isten békessége a jó úton járókkal. Költ Nándor-Fejérváratt.

Fővezér Szulimán passa.

Külről: 1687. Marc. 21. Fővezér levele Rác János hozta Sárkányba.

(A váci könyvtárból Cserkúti Czech József közleményéből.)

CLXXXIV.

Cselekedettel és erkölccsel hű és állhatatos erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Barátságos hűséggel jelentjük kegyelmednek, hűséggel teljes kegyelmed kedves levelét, hasonló kedvességgel vöttük, valamig kegyelmed a fényes portához tartozó mostani engedelmességét továbbra is hasonló hűséggel continuálja, itt eshető kegyelmed occurrentiáira reménysége felett leszen gondoskodás és mindenben barátságos jó akaratunkat meg fogja tapasztalni. Továbbra való dolgáról is tudósítson kegyelmed, s tehetségünk szerint szolgálatunkban meg nem fogyatozik. Isten békessége a jó úton járókkal.

Kegyelmed jóakarója régi

Mehemmet tihája.

Kívül, egykorú jegyzet: A. 1687. 24. Marc. Rác János hozta Sárkányban, fővezér tihája látogató levele.

(Az eredeti hátlapján olvasható egykorú fordítás azerint.)

(Eredetije az erdélyi fels. k. kormányzék levéltárában.)

CLXXXV.

A Jézust követő nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. szomszéd barátunk erdélyi király Apafi Mihály! kit Isten stb.

Barátságához illendő köszönetünk után látogatjuk kegyelmedet s azonban jelentjük, hogy mivel te mostani hatalmas császárukknak igaz híve vagy barátságunk szerént szeretettel teljes levelünket küldöttük kegyelmedhez, melyből legyen tudodra, hogy directionban levő Jenőhöz tartozó szegénység jöven hozzám, deplorálák, hogy holmi útáló s kóborló latrok kegyelmed birodalmában a sebesvári kapitány zászlója alatt Ispán és Zám nevű falukban lakók, ottan ottan Jenő és Lippa vidéki szegénységre kiütvén javokban zsákmánt vetnek, prédálják s vesztegetik mindenképen őket, és midőn utánok vagynak, kegyelmed határiban recipiálják magokat, mely dolgot, hogy barátságosan megírjunk kegyelmednek, alázatosan kérvén bennünket, azon latrokat nevek szerént regisztrálván im kegyelmed kezében küldöttük; melyet vévén, kérjük kegyelmedet, igen szorosan inquiráltatván felőlők, másoknak példájokra exequáltasa őket, ha a mi directionkban is laknék olyan, ki kegyelmed pártjának kárára exorbitálna, registraltassa kegyelmed is és kívánatos levelével tudósítson bennünket és kézre kerítettjük s valakik szomszédságink szegénységét vesztegető latroknak találtatnak exequáltatjuk is őket, ugyanis a szegénység csendessége nem utolsó dispositio. Kegyelmed ez aránt való industriáját mind én mind kegyelmes uraim kegyelmedtől kedvesen vesszük; azonban minden egyéb dolgokról s jó egészségről is kedves lenne kegyelmed írása. Isten békessége a jó úton járokkal.

Költ Jenőben.

Vezér Mehemmed passa.

Oldalt: Mehemmed basa névjegye s pecsége.

Kivül, egykorú jegyzet: A. 1687. 29. Marcz. Jenei passa levele Fogarasban jött holmi latrokról.

(Az eredeti hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint.)

(Eredetije az erdélyi fels. k. kormánysszék levéltárában.)

CLXXXVI.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae Domini et Siculorum Comes.

Prudentes et Circumspecti fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram! Gyerőffi uram megbetegedvén rendeltük ő kegyelme helyében portai főkövetségre Sárosi János ítélő mester hívünket, minthogy peniglen ő kegyelmének hirtelen való indulásához képest készületi nincsen, parancsoljuk hűségteknek kegyelmesen és serio, az ott szekereskedő emberekkel conveniáljon, kik, nyolcz jó erős hámos lovakkal két kocsisokkal, azon alkalmatosságra kívántató szükséges költséggel, jó készülettel jőjjenek ide menten. Azomban az új kapihia számára is igen sietséggel jó erős kocsit készíttessen hűségtek, az minéműt egyébkor is szokott készíttetni, négy jó erős lovakot is böcsültetvén, melyeken azt az utat megírt kapichihánk megjárhassa, új hámokat adatván és egy kocsist is rendelvén azon kocsi mellé. Ezen materia körül lévő hűségtek expensáiról minden okvetetlen contentáltatjuk hűségteket. Emellett az adó alá való szekereket is minden haldék nélkül küldje hűségtek Szebenben. Secus non facturi. Datum in Arce Nostra Fogaras 10. Mensis Aprilis A. 1687.

M. Apafi m. p.

Eredeti, Apafi által aláírt, később azonban kitörlések és toldások által így változtatott példány, mely fogalmazványnak tekintendő, az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény Józ. Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CLXXXVII.

a)

Az császárnak portára.

93

Potentissime ac Invictissime Imperator: Domine Domine benignissime, Clementissime!

qui lid

Et si afflictum hoc Regnum Transylvaniae, partim expeditione bellica ad firmissimum altae nominatae Majestatis Vestrae mandatum suscepta, partim vero continuis excubiis

ad coërcendas et reprimendas hostium confinium excursions dispositis, maxime vero annonae frumentorumque nimia caritate non nihil fractum, distractum ex haustumque sit, pro debitis tamen perpetuae fidelitatis meae contestandae argumentis nocturna diurna cura mea in id intenta allaboravi tantum, ut annualem Transylvaniae censum colligi et congeri procuraverim; eundemque per Ablegatum meum solennem praesentium exhibitorem Generosum Georgium Gyeröffi de Gyerő-Vásárhely Comitatus Dobocensis Comitem Supremum ex primoribus Regni ad id deputatum in Fulgidissimum Imperatoriae Majestatis Aerarium administrandum, eidemque non nulla Majestati Vestrae humiliter proponenda committens transmisirim. Quocirca Imperatoriam Majestatem Vestram humiliter exoro, quatenus annotatum Ablegatum meum oculis clementiae suae excipere, et verbis ejus nomine meo referendis fidem indubiam adhibere, optataque cum resolutione eundem ad me remittere, ac tributum regni Transylvaniae medio illius administratum clementer acceptare, me denique et regnum hoc Imperatoriae Majestatis Vestrae haereditarium favore suo complecti dignetur. Factura rem Deo gratam et paternae Clementiae suae consonam. In reliquo Majestatem Vestram ad prosperos rerum suarum successus divinae protectioni commendo. Datum.

Potentissimae ac Invictissimae
Imperatoriae Majestatis humili-
mus semperque fidelis servus.

b)

A z f ő v e z é r n e k.

Excellentissime ac Illustrissime Domine Domine mihi
Colendissime!

Licet multis rerum Transylvanicarum vicissitudinibus, ac inprimis bello tam foris quam domi gerendo, attenuata regnicolarum fortuna frumentorumque nimia penuria non nihil impeditus sim, quo minus annuale colligi posset Transylvaniae tributum. Nihilominus pro devotione mea erga Fulgidissimam Portam declaranda eam adhibui curam, ut dictum tributum colligi et congeri facere, idemque per exhibitorem

praesentium Generosum Georgium Gyerőffi de Gyerő-Vásárhely Comitem Comitatus Dobocensis Supremum, ex primoribus regni Transylvaniae, Ablegatum meum solennem ad eandem Portam et Fulgidissimum Suae Majestatis Aerarium administrandum transmittere possem. Cui nonnulla Excellentiae Vestrae humiliter proponenda committens, nolui ut idem in praesentiam ejusdem Excellentiae vacuus procederet. Quocirca ab Excellentia Vestra suppliciter oro et obsecro, ut meum in se affectum non ex munusculi quantitate, sed candoris in se mei sinceritate metiri; praefatumque fidelem meum serena fronte excipere et verbis ejus nomine meo proponendis fidem indubiam adhibere, ac mea et afflictae hujus Regni Transylvaniae negotia coram Potentissima Imperatoria Majestate promovere et optatam resolutionem ad maturandas occasiones suppeditare ne dedignetur. Quo facto Excellentia Vestra paternae in me benignitati satisfaciet, divinamque benedictionem in se arrivabit; et me totumque Regnum Transylvaniae pro foelicibus rerum suarum successibus Deum exorandum obligabit. Eidem de reliquo Divinam benedictionem animitus apprecor. Datum.

Excellentissimae ac Illustrissimae Dominationis Vestrae humilimus et obsequentissimus servus.

c)

Interpres uramnak.

Illustrissime Domine, Amice nobis benevole!

Licet variis rerum Transylvanicarum vicissitudinibus, ac imprimis bello tam foris ex fulminatorio Potentissimae Imperatoriae Majestatis mandato, quam domi ad insolentias hostium confiniorum reprimendas suscepto, attenuata et exhausta Regnicolarum fortuna, maxime vero frumentorum penuria non nihil impediti sumus, quominus annuale colligi et congeri posset Transylvaniae tributum; nihilominus tamen pro nostra et Regni Transylvaniae devotione erga Fulgidissimam Portam Otthomanicam verificanda, nocturna diurnaue cura nostra adhibita factum est, ut dictum tributum pro anno praesenti collectum congestumque sit, et consequenter per latorem praesentium Generosum Georgium Gyerőffi de Gyerő-Vásárhely

Comitem Comitatus Dobocensis Supremum, Ablegatum nostrum solennem, ad fulgidissimum Suae Majestatis Aerarium administrari transmissum, cujus medio Vestrae quoque Illustritati officia nostra deferri, et nonnulla ore tenus proponi injungentes, noluimus ipsum in praesentiam Illustritatis Vestrae vacuum prorsus et inanem procedere. Quocirca Illustritatem Vestram amice rogamus, ut nostrum in se affectum non ex munusculi quantitate sed candoris in se nostri veritate metiri, praefatumque fidelem nostrum benevole acceptare, et verbis ejus nomine nostro repraesentantis indubiam fidem adhibere, ac nostra et afflicti hujus Regni Transylvaniae negotia suo loco et tempore promovere, ac pro sua dexteritate occasiones optatam maturandi resolutionem suppeditare ne graveretur. Factura Illustritas Vestra rem nobis et huic Regno Transylvaniae gratam et acceptam, omnibusque gratificandi studiis demerendam. Et his Illustrissimam Dominationem Vestram Divinae protectioni commendamus. Datum.

Illustrissimae Dominationi Vestrae ad officia parati.

d)

Az fővezér tihájának.

Illustrissime Domine, Amice mihi benevole!

Pro debitis perpetuae fidelitatis meae contestandae studiis nocturna diurnaue cura adhibita eo rem perduxì, ut ordinarium Regni hujus Transylvaniae Impratoriae Suae Majestatis haereditarii tributum pro anno praesenti colligi et congeri, idemque per Ablegatum meum solennem praesentium exhibitorum Generosum Georgium Gyeröffi de Gyerö-Vásárhely Comitatus Dobocensis Comitem Supremum, ex primoribus regni fidelem nostrum, in Fulgidissimum Potentissimae Imperatoriae Suae Aerarium transmissum administrari procuraverim. Medio cujus Vestram quoque Illustritatem officiosissime salutare et nonnulla ore tenus repraesentare demandans, nolui ipsum in praesentiam Illustritati Vestrae simpliciter et sine munusculo levèdèntse expedire. Quamobrem ab Illustritate Vestra enixius contendo, ut non munusculi quantitem, sed affectus in se mei candorem aestimare, et oblatum munusculum aequo

animo accipere, praefatumque fidelem meum benevole admittere, et verbis ejus nomine meo referendis indubiam fidem adhibere, ac mea et afflicti Regni hujus Transylvaniae negotia in conspectu Potentissimae Imperatoriae Majestatis et Excellentissimi Domini Supremi Vezirii interpositione sua et intercessione efficaci promovere, occasionesque optatam resolutionem maturandi subministrare velit haud gravatim. Factura est Illustritas vestra rem mihi et toti Transylvaniae multis gratificandi studiis recompensandam. Eidem de reliquo firmam valetudinem et prospera quaeque comprecor. Datum.

Illustrissimaë Dominationis Vestrae Amicus servire paratus.

e)

Már következik hat diványt ülő vezéreknek ezen tihájának szóló levélnek formában való írás, kevés változtatásival, vagy elhagyásával némely szóknak.

Kik közzé is számláltatnak az kajmekám és teffthedár passák is.

Kiknek is promissajoknak kell lenni ekképen :

Illustrissime Domine Amice mihi
observandissime !

Ezenkívül osztán per consequens.

Az réz effendinek sive cancellariusnak.

Csausz passának.

Kis tézskeresínek sive vice secretariusnak. Nagy tézskeresínek, sive fősecretariusnak és kapus-lár tihájának mind egy formában való írás modo proxime praetacto, praeterquod : Nobis benevole.

NB. Az mufftinak való praemissának változása is csak abban observáltatik hogy : Sanctissime Domine Muffti, Domine mihi honorande.

És az seriesben is, az hol occurálni találtatik, sanctum nomenel kell compellálni.

Subscriptioja peniglen. Sanctitatis Vestae
Observantissimus.

Ezeknek peniglen úgy adta Székely László uram előmben, hogy mind is ajándékoknak emlékezetinek kell forogni az levelekben is és re ipsa is.

Az kijövő kapitihának is kell talám valamit írni.

Eredeti fogalnazvány az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CLXXXVIII.

Expeditiones occasione tributi ad portam Ottomanicam transmissi Anno 1687. 24. Aprilis.*)

a)

Turcarum Imperatori.

Potentissime ac Invictissime Imperator Domine Domine benignissime Clementissime.

Quancquam afflictissimum hoc regnum Transylvaniae partim expeditione bellica ad mandatum Imperitoriae Majestatis Vestrae aliquot vicibus suscepta, partim continuis excubiis ad coërcendas hostium cervicibus Transylvaniae imminentium incursiones ac depopulationes attenuatum exhaustissimumque et ad incitas sit redactum : Nihilominus vix eluctatis omnibus illis difficultatibus, quae obicem ponere poterant, totis viribus ac nervis allaboravi, quatenus annualem Transylvaniae censum, pro contestanda incontaminata mea et Regni mei erga Fulgidissimam Portam devotione ac fidelitate, (quae tanta est, ut vel apud posteros quoque illustre fidelitatis meae ac Regni Transylvaniae perhibeat ac exhibeat documentum) colligi et conquiri, in tali monetæ specie, quali perarduis istis licuit temporibus, procuraverim, ac per Legatum meum solennem Generosum Joannem Sárosi de eadem, Magistrum Prothonotarium, ex regni Proceribus ad id deputatum, administraverim. Humillime orans Imperatoriam Vestram Majestatem Regnum nostrum Transylvaniae, una cum partibus Hungariae eidem incorporatis, a Majoribus illius in deliciis Porradisi requiescentibus ad eandem devolutum, more eorundem

*) Oldalt jegyezve más kézzel : Legatus Joannes Sárosi.

gloriosae recordationis Imperatorum, in antiquis avitisque immunitatibus et canonibus mecum elementes conservare, illibatam meam regnique devotionem cordi sumere, Legatum etiam meum in Augustissimum suum conspectum admittere, benignissimaque resolutione remittere dignetur. Efficiet Imperatoria Vestra Majestas sūa hac elementia, ut Deo conditori coeli et terrae ego regnique hujus incolae universusque status pro fortunatae foelicissimaeque Imperatoriae Majestatis vitae diuturnitate fortunatissimisque successibus vota nuncupemus. Datum. . . .

Potentissimae ac Invictissimae
Imperatoriae Vestrae Majestatis
humillimus fidelis ac devotissi-
mus servus.

b)

Supremo Vezirio.

Excellentissime Domine Supreme Vezire, Domine mihi colendissime.

Quanquam afflictissimum hoc regnum Transylvaniae, partim expeditione bellica ad mandatum Imperatorium aliquot vicibus suscepta, partim continuis excubiis ad coercendas hostium cervicibus nostris imminuentium incursiones ac depopulationes exhaustissimum sit ac ad ineitas redactum. Nihilominus vix eluctatis difficultatibus, quae obicem ponere poterant, totis viribus ac nervis allaborari, quatenus annualem Transylvaniae censum, pro contestanda incontaminata mea erga Fulgidissimam Portam devotione, (quae tanta est, ut apud posteros quoque illustre fidelitatis meae ac regni Transylvaniae exhibeat documentum) colligi et conquiri, in tali monetae specie, quali perarduis istis lieuit temporibus, procuraverim, ac per Legatum meum solennem t. t. administraremus. Obnixissime ab Excellentia Vestra desiderans contra, inmemorialem observantiam testatam erga Portam Fulgidam meam ac juxta Transylvaniae fidelitatem tam Excellentia Vestra cordi sumere, quam Imperatori nostro Potentissimo suis coloribus declarare ne dedignetur. Proinde ne antedictus meus Legatus Excellentiam Vestram absque ulla t(es)tificatione meae erga eandem promptitudinis debitae synceritatis accederet, munuscu-

lum etiam hac occasione Excellentiae Vestrae duxi offerendum, confidentissime, ac ea qua par est observantia postulans, n(on) munus istud levidense sed meam devotionem animique mei sincerum candorem intueatur, Legatum meum excipiens benevolo prosequi vultu ac negotia mea regnique Transylvaniae Excellentiae Vestrae demisse proponenda efficacissime promovere, ac desiderata cum satisfactione remittere ne gravetur. Ego quoque cum universis regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum statibus quibuscumque gravitudinis obsequiis Excellentiae Vestrae favorem reservire conabor, ac pro ejus foelicitate vitaeque fortunatae diuturnitate vota Deo nuncupabo. Excellentiae Vestrae servitor ob-

sequentissimus.

Hátára jegyezve más kézzel : Az adó bévitelinek idején expedíált levelek párja A. 1687. Aprilis.

Sárosi János uram követségében.

Egykorú fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CLXXXIX.

Illustrissime Domine Amice nobis observandissime!

Quanquam afflictissimum hoc Regnum Transylvaniae, partim expeditione bellica ad mandatum Imperatorium aliquot vicibus suscepta, partim continuis excubiis ad coërcendas hostium cervicibus nostris imminentium incursiones ac depulationes, exhaustissimum sit ac ad incitas redactum. Nihilominus vix eluctatis difficultatibus, quae obicem ponere poterant, totis viribus ac nervis allaboravimus, quatenus annualem Transylvaniae censum pro contestanda incontaminata nostra erga fulgidissimam Portam devotione, (quae tanta est, ut apud posteros quoque illustre fidelitatis nostrae ac Regni Transylvaniae exhibeat documentum), colligi et conquiri, in tali monetæ specie, quali perarduis istis licuit temporibus, procuraremus, ac per Legatum nostrum, solennem Generosum Joannem Sárosi de eadem, Magistrum Prothonotarium ex Regni Proceribus ad id deputatum, administraremus, medio cujus

vestram quoque Illustritatem officiose salutantes, et nonnulla oretenus etiam referenda committentes, pro testificatione nostrae erga eandem amicitiae et promptudinis munusculum etiam Illustritati vestrae duximus offerendam. Confidentissime Illustritatem Vestram petentes contra, immemoriam observantiam testatam erga Portam Fulgidam nostram ac juxta Transylvaniae fidelitatem tam Illustritas Vesta cordi sumere, quam coram Potentissimo et Invictissimo Imperatore Excellentissimoque Domino Supremo Vezirio sua interpositione prout meretur declarare, ac verbis antelati nostri Legati indubitata adhibendo fidem negotia nostra Regnique Transylvaniae efficacissime promovere, occasionesque optatam resolutionem maturandi subministrare ne gravetur. Nos quoque cum universis regni statibus quibuscunque gratitudinis studium Illustritatis Vestrae recompensabimus officiis. Faustissima quaeque in reliquo eidem apprecamur. Datum in Arce nostra Fogaras die 25. Mensis Aprilis Anno Domini 1687.

Illustritatis vestrae ad officia parati

M. Apafi m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CXC.

Excellentissime Domine Nobis observandissime.

Dedimus in mandatis nostro ad Serenissimum Poloniae Regem Ablegato Magnifico ac Generoso Balthasari Macskási Consiliario nostro intimo et Comitatus Szolnok interioris Supremo Comiti fidei sincere nobis dilecto, ut postquam in Aula Suae Majestatis perveniret, Excellentiae Vestrae honorem debitum exhibeat, Eandemque nomine nostro officiose salutet. Confidenter rogatam habentes, si qua in re Vestra Excellentia a praelaudato ablegato nostro requisita fuerit, facile assistere ne gravetur. Factura est Vestra Excellentia quod gratis pensaturi sumus officiis. Eandemque Divinae recommendemus protectioni. Datum in Arce nostra Fogaras 26. Aprilis A. 1687.

Excellentiae Vestrae ad officia parati M. Apafi m. p.

Kivül : Exeellentissimo Domino Joanni Christophoro Zierovszki, Libero Baroni in Zierova, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consilario, ac ad Serenissimum Poloniarum Regem Ablegato etc. Domino observandissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdely tört. ered. levelekben XXXII. köt.*)

CXCI.

Excellentissime Domine nobis observandissime.

Habet a nobis instructionem Magnus ac Generosus Balth. Macskasi consiliarius noster intimus, Comitatus Szolnok interioris supremus comes et ad Sereniam Poloniae Regiam Majestatem ablegatus ut Vestrae Excellentiae honorem exhibeat ac nomine nostro officiose salutet. Cujus occasione Vestram Excellentiam amantissime rogamus, si qua in re benevolentia Vestrae Excellentiae praelatus ablegatus noster desideraverit ne gravetur ei facile assistere. Factum est Vestra Excellentia quod mutuis pensaturi sumus officiis eundemque Divinae recomendamus protectioni. In Arce mea Fogaras 28. Aprilis 1687.

Excellentiae Vestrae ad serviendum paratus.

Kivül : Excellentissimo Domino Marchioni de Bethune, Ordinum Christianissimi Regis equiti. Domino Amico Colendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CXCII.

Serenissime Princeps Elector Domine et Amice colendissime.

Redux foeliciter ex sua expeditione vir Nobilis et Clarus Stephanus Kolosvári Collegii Albensis Professor, retulit mihi syncere christianum Serenissimae Dilectionis vestrae erga me affectum et saluti regni mei consulendi studium; pro quo mutuis semper Serenissimae Dilectioni vestrae obligatissimus ero servitiis. Est mihi animus ut iterato expressum ad Serenissi-

mam Dilectionem vestram expediam : antequam tamen favente Deo hoc facere possem ; quando quidem declinatus ad pejora hujus regni status inter extrema sit positus, Serenissimam Dilectionem vestram confidentissime requirendam volui, quatenus ex naturali in rem Christianam zelo et fervidissima erga Sanctam puram Religionem nostram obligatione dignetur (bene docendis et inducendis ad hanc causam aliis quoque Serenissimis sibi colligatis Principibus) coram Sacratissimo Romanorum Imperatore diligentissime instare, ut occasione tam foelicis Suae Sacratissimae Majestatis contra Turcas operationis, alioquin etiam a Turcis valde oppressi ne opprimamur, nullisque quartiriis, portionibus et tributis, (si quidem jam major pars ditionis meae triennali Germanorum quarterio enervata est), oneremur, verum inviolate in omnibus antiquis juribus, corporis ac animae libertatibus, approbatisque constitutionibus conservemur. Qui a tot annis sub jugo Turcico pacifice permansimus, ne deficiamus violentia armorum Christianorum. Factura est Serenissima Dilectio vestra opus Deo gratum, Christiano et tamen afflicto hujus regni populo salutare, a me vero perpetuis et obsequentissimis recompensandum servitiis. Quam interea divinae comitto providentiae. Datum in Arce nostra Fogaras 28. Aprilis 1687.

Serenissimae Dilectionis vestrae Amicus studiosissimus
ad serviendum paratus

M. Apafi m. p.

Kivül : Serenissimo ac Potentissimo Principi Domino Friderico Vilhelmo, Dei gratia Marchioni Brandenburgensi, Sacri Romani Imperii Archi Camerario, et Principi Electori Prussiae, Magdeburgi, Juliae, Cliviae, Montium, Setini, Pomeraniae, Cassuviorum Vandalorumque nec non in Silesia Crosnae et Carnoviae Duci, Burgravio Norimbergensi, Principi Halberstadij, Mendae et Camini, Comiti in Hohenzollern Manae et Ravenspergi, Domino in Ravenstein, Lavenburg et Butor. Domino et amico mihi Colendissimo.)*

Pecsétes példány, mely Gy.-Fejérvártt 1686. nov. 14-ről kelt, de melynek szövegében némi pótlás van s kelete meg van változtatva.

Eredetije az erd Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXXII, köt.*)

*) Ugyanezen kelettel, (1686. nov. 14-ről 1687. april. 28-ra változtatva) van Apafinak a svéd királyhoz ezen ügyben intézett levele, mely a közlöttül csak némely kifejezésekben tér el. *U. o. XXXII. köt.*

CXIII.

Kegyelmes uram!

22. praesentis ebédkor, az mely nap az kapucsi reggeli nyolcz óraker elindula, érkezék az adó bizonyos indulása és jövetele felől ebédkor az nagyságod commissiójával Kóródi uram, melyet elolvastván mingyarást Skerleth uramhoz sietőséggel felmenék; ő kegyelme szállásáról magával együtt kapura; ő kegyelme elsőben hírt tévén az kihajának, béhivata, az adó indulásának terminusát megjelentém, és valóban reménységem kívül való kemény válaszem lőn, s igen indulatosan azt mondá: Ez előtt fél esztendővel itt kellett volna az adónak lenni, másszor is eleget mondtál te olyat, de semmi sem tölt benne, úgy hiszem ez is csak olyan igaz mint az többi, meghozza az kapucsi mikor megjő, hozzák-é avagy nem, s annak akkor hitelt adunk. Innét Skerleth urammal menvén az Misziri passa szállására, holott az vezér is vala, az császárhoz másnap expediálandó referendarius, Skerleth uram az vezérnek hírt tőn az dolog felől (reserválván az egyéb dolgokat másszorra), az holott is semmivel külömb válaszem nem volt, és jöllehet ez előtt csak legkisebbik dologban is, mikor nagyságod embere avagy parancsolatja hozzám jött, mindjárt vezér eleiben admittáltattam, de most csak contemnálnván relatiómat, abban semmi sem telék.

Ezelőtt harmad nappal dél tájban Kóródi urammal együtt az kihája ismét hivatván, eleiben le ültete Skerleth urammal, s két törökül írott levelet forgatván keziben, kérdé: Van-é híreddel, hogy az erdélyi határban dobót ütöttek és egynéhány zászlót emelvén az erdélyiek, hatalmas császárnak két palánkjára, Facsatra és Varadinra, diversis vicibus rájöttek, s egy hajnalban rá ütvén meg akarták venni, melyet el nem követhetvén az városát elégették. Mondék: semmit abban nem hallottam. Kérdé tovább: Hát az posta hallotta-é? Ki ex praecedenti informatione mondá: Dentán létiben hallotta, hogy egy török beszéllett volna olyat. Mondá ismét: Gondolod-e hogy azon dolgot az fejedelem hírvél s akaratjával cselekedték volna? Mondék: Arról felelék, sőt az

életemet is oda merném kötni, hogy az én kegyelmes uram ő nagysága hírvél, vagy akaratjából olyat nem cselekedtek, ő nagysága is olyan gondolattal ne legyen. Meglehet az, hogy az mostani háborúságos időben valami futott népből álló tolvajok összeadták magokat, kik szintén úgy Erdély szélyiben, mint az török birodalomban tolvajkodnak, Erdélyben az török nevezet alatt, Törökországban az erdélyi nevezet alatt; de csak abból is ő nagysága meggondolhatja s elhitheteti magával, nincs az én kegyelmes uramnak abban híre; hogy merte volna az én uram, vagy valamely erdélyi nagy ember azt megcselekedni, még penig olyan evidenten, hogy hatalmas császár országában zászlót emeltetett volna, és bizonyos határral megkülömböztetett azon egy császár országára s abban lévő palánkira rá küldötte volna, s azokat pusztította volna. Melyre monda: Távol legyen, mert olyan gondolattal én is nem vagyok, és el is hiszem bizonyosan, afféle lator emberek dolga.

Kérdé ismét, azon leveleket forgatván. Micsoda ember Erdélyben az a Márkuly, ismerem-e. Mondám: Soha hírit sem hallottam, minthogy nem is. Úgy Kóródi uram is; ő kegyelmit továbbra is kénszeríté, mondja meg micsoda ember, de akkor is csak úgy felele. Ezek után szavait így concludálá: Mikor az posta elmegyén, írjam meg nagyságodnak, afféle alkalmatlanságoknak eltávoztatásáról paranesoljon nagyságod az végbeli tiszteinek, eddig tisztán megmaradott nagyságod jó híre neve az portán, meg ne mocskoltassék; ha lehet, nagyságod az olyan tolvajokat üzesse, kergettesse, s az kiket közüllök megkaphat, kemény halállal megbüntettesse. Melyre mondék: Mint más részeiben is nagyságod az országnak afféle dolgokat igen szorgalmasan elszokott követtetni, úgy ott is, ha valakiket közüllök kézre kaphatni, megcselekedtetni, de olyan kietlen erdőben van azoknak lakások, hogy ha oda recipiálhatják magokat, egész Erdélyországa is onnét nem hiszem kivethetné.

Skerleth uram tegnap este hivatván ismét, mondá: Az kihaja elfelejtette volt az ő kérdésire ezen materiában tött feleletimet az vezérnek ő nagyságának referálni, hanem ő kegyelmit hivatván az vezér, ő kegyelme mind két részről tött

kérdéseket és feleleteket, az vezérnek referált; helyin hadta s meg is mondta, maga is olyan itilettel nincsen nagyságod felől, mint Kóródi uram expediáltatásakor megmondá.

Tegnap előtt érkeztén Ibraim passa embere Tömösváról az vezérhez, meghozta hogy nagyságod embere az adó jövetelinek hírivel oda érkezett, melyre való nézve remittálván az vezér in aliqua parte indignatioját, ismét Skerleth uramot hivatta, s ő kegyelmének megparancsolta, hogy jól-lehet írta nagyságod, hogy az clavissal írott Rácz János uram által kivitt dolgokra ide jövő főkövetje által resolvál, de nagyságodnak ismét azon dolog felől Skerleth uram is írjon s én is írjak, de mivel Skerleth uramnál clavisok nem voltak, tecszék mind két részről, azon intimatiót én írjak meg nagyságodnak clavissal, melyeket ő kegyelme szóról szóra így dictála.

Anxieferre Vezarium dilationem istam vel-
le ut Celsitudo tua curam Ungarorum susci-
piat, patrocinium acceptet, atque praedeces-
sores suos imitata Imperatorium servitium
contra Germanos promoveat, Celsitudini tuae
nullum alium ante haberi posse, non denegari
pecuniam aut militias, omnia necessaria prae-
sto fore ita annuente Imperatoria Majestate,
cujus promissio occupata per conjunctionem
Ungarorum permitti potestati Transylvanorum.
Imperium ottomanicum attentius imposterum
rem esse gesturum. Praesenti anno confluen-
tium exercituum multitudinem aliunde satis
intelligi posse. Non semper eadem fortuna usu-
ros esse Germanos, praelii fortuna bella de-
cerni, tolerantia addat communi operi ma-
nus alumnus potentissimi Imperatoris. Ab im-
perio nihil illi defecturum. *) Ezek kegyelmes uram
melyeket Skerleth uram által s én általam is az fővezér ő
nagysága nagyságodnak intimáltatni parancsolt. Ezeket ke-
gyelmes uram már elvégeztem vala, mikor ismét az estve az

*) A ritkított szavak titkosan számjegyekkel írva.

táborba kihivata, ott állván maga is Kóródi uram, és elsőben is ő kegyelmit kérdé az adó jövedele felől, melyre ő kegyelme felelvén, az vezér azután monda : nagyságod olyan gyengén ne gondolkodjék effelől az birodalom felől, hogy egynehány várat tölle elvettek, s már arra való nézve desperáljon, elő számlála az után sok országokat, birodalmakat, melyek kezénél vadnak, s azt monda : Ötször, hatszor, tizszer is elveszesse az harczot, de megfordítja Isten, és hiszszük hamarabb kifárad az német ebből az hadakozásból, hogy sem mint mi. Azért az urad is azt előtte viselje, hogy miolta Erdély hatalmas császár köntüssit megcsókolt, soha senki az erdélyi fejedelemiséget annyi ideig nem bírta, és szolgált is az urad hatalmas császárnak, igazán megvalljuk, de már három esztendőök alatt semmit sem. Azért hatalmas császár azt kívánja, hogy személy szerént mutassa meg az idén emberségét, tegye le az félelmet, fogjon hozzá az dologhoz, legyen bátor szívvél és az mint az minap te általad, és most is mind Skerleth Oglu által s mind te általad újjolag megírtam, semmiből fogyasztása nem lesz, meglátja csak az nyáron mik mennek végben. Ezek után kegyelmes uram megparancsolá, hogy ha nagyságod az adót meg nem indította, azt minél hamarabb megindítsa s ide küldje, mert sok idővel ennek előtte itt kellett volna lenni.

Azután az facsati és váradini dolgot hasonló kérdések által az egy Markulynak kérdésin kívül hozzá elé, mint szintén az kihaja, holott is mint az szerént feleltem, s maga is monda : eddig sem hitte, s most is olyan itelettel nagyságod felől nincsen. Az latrok persecuáltatása felől is, mint az kihaja meghadta vala, az szerént parancsola.

Meghagyá kegyelmes uram azt is, nagyságodnak megírtam, ide nagyságod embereit gyakrabban jártassa, ne úgy mint eddig, és mind német s lengyel országi dolgokról ide nagyságod gyakor tudósításokat küldjön.

Kegyelmes uram írja nagyságod, hogy ez előtt is megírta nekem, hogy Karafához két követit küldte, nagyságodat alázatosan követem mint kegyelmes uramat, abbeli írását

nagyságodnak nem láttam, és nem is látván semmi hasznát abbeli propositiomnak, azt nem is említettem.

Az vezér kegyelmes uram tegnap szálla ki sokkal nagyobb pompával mint Drinápolyban. Az mely hadak eddig érkeztek, azokat mind Péter-Váradjához praemittálja, holott az Dunán hidat csináltata. Ezek kegyelmes uram, melyeket mostani alkalmatossággal nagyságodnak alázatosan meg kellett jelentenem. Kérvánom az ur Istentől, nagyságodat s méltóságos fejedelmi házáat sok időkig virágoztassa. Nándor-Albae 29. Aprilis 1687.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgálja

(Bal)ó Mátyás m. p.

P. S. Kegyelmes uram még az mikor Rácز János uram elment, akkor ment el az fermánynyal az csausz, hogy az bátorságos adó és követ eljövételit procurálják, csak Temesvárra abban fogatkozás nem lesz.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, természet szerint való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íráam alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXXII. köt.*)

CXCIV.

Szerető kedves barátunk erdélyi király Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Kegyelmed fényes portához való hűsége szerint békeséges végű köszönetünknek ajánlásával jelentjük kegyelmednek hűségesen : ennekelőtte méltóságos fővezér urunkhoz ő nagyságához küldött levelében írta vala kegyelmed, hogy az erdélyi adót elkészítette volna, de a talpon álló ellenség miá, az erdélyi határnál bátorságos szállítását tovább magára nem vállalhatná, hanem innen küldetnének hadak eleibe, mely kegyelmed írására nézve, a tömösvári méltóságos vezér Ibrahim passának ő nagyságának meg volt parancsolva, hogy az adó eleibe elegendő hadakat küldjön, de holott már az adónak ideje el is telvén, mindazáltal az adónak semmi jele nem

lévén, méltóságos fővezér urunk ő nagysága, maga keze lába lévőök közül, a tekéntetes Haszán agát (kinek Isten tehetségét nevelje) ő kegyelmét imperiose ire levelével küldötte kegyelmedhez, vévén az ő nagysága írása szerint, adójokat indítsa meg kegyelmed, s igyekezzék azzal fővezér urunknak kegyelmed iránt való jó conceptusát megerősíteni. Isten békessége a jó úton járókkal.

Kegyelmed jó akarója, fővezér tihája

Mehemmet bég.

Külső czím : Szeretve tisztelt barátomnak Apafi Mihály mostani erdélyi királynak.

Kívül egykorú jegyezve : A. 1687. 2. Maij fővezér Tihája látogató levele az adó aránt.

(Az eredeti hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint.) — Eredetije az erdélyi fels. k. kormányzék levéltárában,

CXCV.

Praemissis praemittendis.

A feljebb való időkben kegyelmed országában holmi latrok felvévén magokat felette összegyűltek és végeinkben Váradját felegétvén lakossinak minden javokat elprédálták, mely latroknak felkeresése és exequáltatása felől ennek előtte is írtunk vala kegyelmednek, facsati agának, Ali agának is megparancsolván, hogy levelünket kegyelmednek megvigye, de ezen aga értvén, hogy azon latrok Facsatra is reá akarnak menni, a miá akkor levelünket kegyelmednek meg nem vihette; de ugyan nem régen Facsatra azon latrok ugyancsak rámentek és sok kártétel után megtértek ugyan, de most ujabbán úgy hallatik, hogy ismét reá akarnak menni. Mi ez dologban a Váradján esett alkalmatossággal úgy gondoljuk vala, hogy kegyelmednek nem volna híre, de azután esett dolgok scrupulust csinálván elménkben, alig tudjuk, higyük-e ne-e kegyelmedet ezen nagy gonoszokban tudósnak lenni, mert ha kegyelmed maga nem tudná is, minden kegyelmed végbeli tisztai ezen dolgokat jól tudván, miért nem kell kegyelmedet informálniok? Ez nem jó dolog, nem is jó jel, a ki erről volta-

képen gondolkodni tud, jó végre nem néz ez a dolog; kegyelmed aránt mi ilyen dolgot teljességgel nem imagináltunk, melyet én barátságom szerént jelentek kegyelmednek. Az adót is mennyi ideje, hogy mind méltóságos fővezérnek ő nagyságának, mind nekem írja kegyelmed, hogy megindul; de csudálkozásra méltó dolog, mely nehéz indulatú adó az, miért cselekszi kegyelmed ezeket? kegyelmed azért a latrokat exequáltassa és minket válasza által a dolgokról hova hamarabb tudósítson. Isten kegyelmeddel!

Kegyelmed szíves jóakarója

Tömösvári Ibrahim passa.

Kivül egykorú jegyzet: A. 1687. 8. Maji. Tömösvári passa, Szerdár Ibrahim passa levele, a facsati aga Ali aga hozta Fogarashban a tolvajok felől, a kik Váradját felégették.

(Az eredeti hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint.) — Eredetije az erdélyi fels. kir. kormánysház levéltárban.

CXCVI.

Excellentissime Domine mihi colendissime!

Literas Excellentiae Vestrae per honoratissimum Dominum Huszain Aga ad me datas ea qua par est submissione accepi. Mandatum Excellentiae Vestrae de census administrandi maturatione humillime intellexi. Quantam adhibuerim industriam in corradenda arduis hisce temporibus pro supplemento tributis pecunia, ac quales superaverim in ejus administratione vix superabiles difficultates, Legatus meus ad praesentandum censum expeditus propediem Excellentiae Vestrae uberius et in rei veritate syncere exponet, ac ea etiam, quae ad praesentem rerum faciem spectare dignoscuntur, juxta attributam ipsi instructionem Excellentiae Vestrae in conspectu depromet. Ad cujus relationem me demisse relegando, Excellentiam Vestram summa cum fiducia rogo, inveniat fidem meam erga Fulgidissimam Portam Othomanicam intemerate demonstrata fidelitas coram oculis Excellentiae vestrae (quicquid inimicorum sinistre de me contextae prae se ferant criminationes). Quam hactenus tam perexcellenter praestiti, ut de ea

futura etiam aetas conticescere nullo modo poterit. Eandem, quousque vita mea erit superstes, Potentissimae ac Invictissimae Imperatoriae Majestati ejusque Fulgidae Portae nunquam interrupta serie contestaturus devotionem. Nunc quod superest, censum Transylvanicarum, in signum veri et recti obsequii movisse persvasissimum habeat Excellentia Vestra praespecificatum Dominum Huszain Aga, certis de causis Excellentiae Vestrae per eundem oraliter detegendis, pauxillo temporis spatio removatum citius expedire non potui. Quod postquam Excellentiae Vestrae innotescet, eandem non aegre laturum confido. Faustissima in reliquo et votiva coelitus apprecor Excellentiae Vestrae solatia. Datum in Arce mea Fogaras 13. Maji A. 1687.

Excellentiae Vestrae Servus obsequentissimus

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. eredeti levelekben XXXII. kötet.*)

CXCVII.

Fogaras 2. Junii 1687.

Én Radoványi István esküszöm az igaz Istenre, ki atya fiú, szentlélek teljes szent háromság örökké való egy Isten; mivel az méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kegyelmes urunk ő nagysága, Magyarország részeinek ura, és székekelyek ispánja, az elmúlt időkhben ellenem való terhes gyanukra nézve megfogattatni parancsolt, melyben eddig tartattam, de kegyelmesen elbocsáttatni méltóztatott, azért ő nagyságának és méltóságos Bornemisza Anna fejedelem asszony kegyelmes asszonyomnak és méltóságos második Apafi Mihály ifjú kegyelmes urunknak ő nagyságoknak tökéletes, igaz, és hűséges lések, sem titkon, sem nyilván, sem adományért sem félelemért sem reménségért sem semminemű kigondolható színek és módok alatt ő nagyságokat el nem árulom, méltóságos életek veszedelmére senkivel is egyet nem értek, sőt ha kiket olyanokat értenék, vagy csak sajdítanék is lenni, mentől hamarább ő nagyságoknak megjelenteni és belső hívei és szolgálai által értésére adni el nem mulatom. Soha elébbeni uramhoz Csáki

Gábor uramhoz, és még csak házához is nem megyek s szolgálival is nem társalkodom, sem irás sem izenet által vélek nem colludalok, ez orsságból is ő nagyságok híreknélkül ki nem megyek; vallom és eszközöm azon hitemre, hogy én ő nagyságok méltóságok veszedelmére czélozó dologban méltóságos udvarokba nem jöttem, sem a végre izenetet vagy levelet senkitől nem hoztam, mely ellen ha cselekedni találtatnám és hamis hitem megbizonyosodnék, életem halálom álljon ő nagyságok kegyelmességében; mindezeknek mégis a mint megállója lések és a mely igazán vallottam ezeket, az teljes szent-háromságnak, az boldogságos szüz, az Jézus Christusnak minden érdeme, Istennek minden szentei, bűjtelésim, gyónásim és halálom óráján való kenetem úgy segéljenek és használjanak, kikötvén ez iránt minden Aequiventiot és mentalis reservatiot.

Stephanus Radoványi.

Coram nobis Georgio Inczédi su-
arum celsitudinum sigilli et lite-
rarum secretiorum consortatore
et Gregorio Patkos suorum cel-
situdinum Aulicae cancellariae
jurato scriba m. p.

Kivül egykorú feljegyzés: Ratványi István reversalisa.

Anno 1687. 2. Junii Fogaras.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CXCVIII.

Méltóságos fejedelem nekem érdemem felett való kegyelmes uram!

Nagyságod 1. Junii irt méltóságos levelét kegyelmes parancsolatjával együtt 7. alázasos engedelmisséggel vettem, noha azon Duka vajda pénze félének kereseti a Duka vajda successorit illelhetné inkább, sem mint az királyt ő felségét, maradván Dukának azonkívül is elég pénze, méltán tarthatván attól is, hogy más részről is még valaha meg ne kívánják, mindazonáltal mivel azon pénz a mostani terhes, szorgos solutiókra nézve az ország közönséges megmaradásáért való

javára fordított, ámbár az török adájában adatott is, de mondhatná Macskási Boldizsár uram ő kegyelme, hogy az német császár hadainak kéntelenített nagyságod adatni; ha pedig nagyságod megigérteti is ő felségének Macskási uram által, nem tartanám rosznak, akarván az ő felsége jó-akaratjával élni, nagyságod is az szegény hazával együtt, ha előhozná az király ő felsége vagy miniszteri. Mind ezek álljanak az nagyságod fejedelmi kegyelmességében és bölcs tet-szésében. Ezzel nagyságodat méltóságos fejedelmi házával együtt Istennek kegyelmes gondviselésében ajánlom. Né-methi die 7. Junii A. 1687.

Nagyságod alázatos méltatlan híve és szolgája

Gyulai Ferencz m. p.

Külszim: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való kegyelmes uramnak ő nagyságának nagy alázatossággal írá-m.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben. XXXII. köt.*)

CXCIX.

Én Holdvilági Velmen Varró Simon adom tudtára mind-azoknak az kiknek illik quod hoc anno praesenti 1687. die vero 9. Junii. Midőn az mi kegyelmes asszonyunk ő nagysága ebesfalvi kastélyokban holmi excessusimért bizonyos ideig fogva lettem; némely böcsületes embernek érettem való törö-ködéseket megtekintvén kegyelmes asszonyunk ő nagysága hitemen elbocsáttatott. Esküszöm azért az élő Istenre, ki atya fiu szentlélek teljes szent háromság egy bizony örök Isten engemet az én vallásom szerint való igaz hitemben úgy segél-jen, s úgy adja lelkem idvességét, világi dolgaimban boldog előmeneteletem, hogy én az méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály kegyelmes urunkhoz ő nagyságához és méltóságos Bornemisza Anna fejedelem asszony kegyelmes asszonyunk-hoz ő nagyságához sőt az méltóságos második Apafi Mihály nemes Erdélyországának választott s confirmáltatott fejede-lemhez, ifjú kegyelmes urunkhoz ő nagyságához tökéletes

igaz, hív, ő nagyságok ellenségeknél ellenségek, jóakarójoknak jóakarója leszek, ha mit is akár ki felől ő nagyságok ellen való dolgot érthetek vagy eszemben vészek, ő nagyságok belső hívei által ideje korán megjelentem, valaminemű szolgálatbeli hivatalnak rendiben állittatom, magamat illendő engedelmisséggel viselem. Sehova az ő nagyságok hírek s akaratjok ellen magamat nem kötelezem, el nem szököm, bujdosom, valamire penig méltóztatnak és valamikben megbiznak hivatalom s előmbbe adandó instructiom szerint, mindezekben teljes tehetségem szerint tökéletesen eljárók. Semmiféle ő nagyságok bonumihoz hírek akaratjok ellen nem nyulok, annál inkább ételeket, italukat (ha valamikor kezemben afféle járni fogna) ártalmas eszközökkel, méreggel sem akár mi étetével meg nem elegyítem, sem magam, sem mások által nem cselekedtetem; sőt ha mit affélét eszembe vennék vagy igyekezetit valakinek megtapasztalnám, előttem járóim által jó ideje korán megjelenteni el nem mulatom; más országbeliekkel is ő nagyságok ártalmokra romlásokra nem tanácskozom, sem írás sem izenet által, veszedelmekre nem czélozok, velek semmiben meg nem egyezek: különben életem halálom, ha ezeknek megállója nem lennék, álljon az ő nagyságok kegyelmességekben, mely magam kötelezéséről állítottam én is ez reversalisomat, jövőndőbeli bizonyiságnak okáért. Datum Fogaras die loco anno quam in praemissis.

Velmen Varró Simon m. p.
aliena.

Coram nobis Georgio Fogarasi m. p.
et Nicolao Enyedi m. p.

Küljegyzés: Holdvilági Velmen Varro Simon reversalissa.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzéki levéltárban levő eredetiből.)

CC.

Passae Varadiensis 12. Junii 1687. Fogaras.

Moldvából, Havasalföldéből birodalmunkban bebujdosott boérok tanáltanak meg bennünket, hogy kegyelmednek irnánk mellett. Kegyelmedet azért szomszédoságos jó aka-

rattal kérjük, leveleknek adjon teljes hitelt, és dolgokat a méltóságos fővezér ő nagysága előtt mozdítsa elő, kedvesen veszszük jó akaratját, ők is elhiszszük báladatlanok nem lesznek. Éljen etc.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXXII. köt.*)

CCI.

IV. Muhamed.

A Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, a Messiást való nagy rendek között választatott, eretnekek gyülekezetinek dolgainak igazgatója, pompás állhatatosságának szemérmetes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, mostani erdélyi fejedelem,*) kit Isten jó véggel áldjon meg.

Császári felséges parancsolatomat vévén éres meg, hogy mivel te fényes portámnak hű szolgája, engedelmes jó akarója és kiváltképen való igaz csirákja vagy annak megmutatására, hogy az engedelmességnek ösvényén kemény lábbal és az igaz úton erős lélekkel állasz, ez alkalmatossággal boldog oltalmú felséges udvaromban küldetett ország prothonotarius, Messiás nemzetségéből tekintetes Sárossy János követetek által engedelmes leveletöket elvöttük; az ezer kilenczvenhét esztendőbeli Szent Demeter napjára tartozó adótokkal együtt nándor-fejérvári táborunkban, holott leveletek megfordittatván, császári majestasunkban beadatott, melyet világra kiható oceánium tengeri elménkkel megértettünk, az adót arról való császári dispositionk szerint tábori kincsünk közé számláltatván, azon követetek császári tiszteletünkre méltóztatott és megtérésére kegyelmes annuentiánk adatott. Természeti hűséged szerint kívántatik, hogy ezután is magad jó viseléséről az országnak oltalmazásában, annak szegénységinek kegyelmes protectiojokban semmit el ne mulass, minden gondviseletlenséget eltávoztas. Erdélynek esztendőnként való

*) Az eredeti szerint : Apafi Mihály.

adáját, tartozó kötelességed szerint szokott ajándékitokkal együtt az ő idejében teljes tehetséged szerint felséges udvaromban béküldd s tárházomban béadd ; directiód alatt lévő országot a német hadak és egyéb kóborló s pusztító latrok ellen ugyancsak valóban megőrizd, oltalmazd ; egyébaránt is ha miről parancsolatod leszén, végben vitelében hűséges és engedelmes magad viselésében császári kegyelmes jó akaratnak megnyerésére egy jotát el ne mulass ; az időhöz képest ha miről kívántatik tudósíts ; ezt így éres.

Költ Martiusnak középpi táján (Sabán 10—20) A. 1098. ab egressu Mahometis. Zemlini mezőn. (1687. Jun. 21—30.) Szultán Mehemmed.

Egykorú jegyzét : Anno 1687. 5. Julij. Főkövet Sárossy János uram ő kegyelme hozta Balásfalvára, az adónak beszolgáltatásáról császár levele ; a zemlini mezőn költ.

(Az eredeti fermán hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint, eredetije az erdélyi fels. kir. kormányzék levéltárban.)

CCII.

A Jézushoz tartozó stb. Békességes köszönetünknek ajánlásával jelentjük ; mivel kegyelmed felséges, hatalmas és kegyelmes császárunknak, úgy mint világnak birájának (melyet Isten ítéletig terjeszsen) igaz szolgálja és engedelmes jóakarója, tartozó kötelessége szerint az ezer és kilenezvenhét esztendőbeli szent Demeter napi adót tekintetes Messiás nemzetségéből való Sárossy János követje által, a győzedelmet mutogató ő hatalmassága szent táborába beszolgáltatatta, mely kegyelmed követje tisztességesen felkaftányoztatott és viszsza kívánkozván, a régi szokás szerint ő hatalmassága kegyelmes leveli adatott, mely szerint irtunk mi is, vévén, alkalmaztassa kegyelmed jó maga viseletével ő hatalmassága felséges parancsolatjához magát, az országot oltalmazza, a szegényeket kegyelmesen protegálja, és tartozó kötelessége szerint Erdélynek esztendőnként járandó adóját szokott ajándékival ő hatalmassága tárházába az ő idejében szolgáltatassa bé, és ha miről parancsolatja leszén, annak végbe vitelében igye-

kezze teljes tehetségével ő hatalmassága kegyelmes jó akaratját magára vonni. Isten békessége a jó úton járókkal. Költ a zemlini mezőn. Fővezér Szuliman passa.

Kivül : 1687. jul. 5. Sárossy János ur hozta Zemlini mezőről Balásfalvára fővezér levele az adónak adminisztrációjáról.

(A váci könyvtárból Cserkúti Czech József közleményéből.)

CCIII.

Celsissime Princeps ac Domine Colendissime.

Gratiosissimas Celsitudinis Tuae litteras, quo par erat honore excepi et benigne declarata Clementie senza iucundo perecepi. Deus optimus Celsitudinem tuam diu conservet incolumem, et perpetuo felicitate extollat supra maleuolorum inuidiam, non minora in posterum benignitatis argumenta expecto, quam quae hactenus expertus sum. Supremus Purpuratus excellentissimus Vezirius perlegit sinceram litterarum Celsitudinis tuae interpretaationem, sed instat ut reale hac aestate seruitium potentissimo Imperatori Domino nostro per operam Celsitudinis tuae praestetur, legatique adveniant, quibuscum inceptum negotium concludi possit, dicitque se non acquieturum fore, ut per uerborum mollitiem tempus inaniter effluat. Etenim Potentissima Imperialis Maestas omnino seruitium aliquod egregium a Celsitudine tua praestolatur, inquit, quae sinceri obsequii debito erga Celsitudinem tuam ductus dum significo, Deum ter optimum flexis genibus rogo, ut Celsitudinem tuam coelesto suo fauore protegat, eidemque omnia prospera concedat.

Datae ad Essekinum die 20. Iulii 1687. (stylo veteri.

Celsitudinis tuae ad servitia paratissimus

Alexander Maurocordatus.

Kivül : Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafio Principi Transilvaniae Comiti Siculorum ac Domino partium Regni Hungariae Domino mihi Clemendissimo.

Eredetiye az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József. Erdély tört. eredeti lev. XXXIII. köt.)

CCIV.

A Jézushoz tartozó stb. Békességes köszönetünk után ; leveledet vöttük, értjük hogy hatalmas császáruk parancsolatjához tartván magadat, birodalmában levő harezot kívánó hadainak megparancsolta volna, hogy minnyájan elégséges jó készüllettel az arról való parancsolat szerint compareáljanak, ezután is hasonló hűségének gyakorlásával minapi írásunkhoz tartván valamint, valahogy valahonnét lehet a jó Isten segedelméből szállítson elegendő élést Egerbe, melyről quietantiát vévén, és ezen szolgálatot, míg mi oda érkezünk, természeti hűségének megmutatásával praestálván, ha Isten bennünket is oda viszen, kész pénzül élésednek ára megadatik, vagy adótokban acceptáltatik ; minekokáért mi mostan is hasonlóképen írtunk, hogy teljes igyekezettel, kész emberkedéssel Eger tájékán egy alkalmas helyen megállapodván és a nagy Istennek segedelméből az ellenségnek praktikája ellenségnek praktikája ellen oltalmazkodván újabb tudósítást várj. — E dolgot más színű dologgal egy mértékbe nem vetvén, ez alkalmatossággal tökéletességednek egészen való megmutatását kívánjuk, minthogy Istennek hála, azon utat megállható hadak aránt sem lehet semmi scrupulus, ahoz képest tehetséged szerint igyekezzél. Isten békessége a jó úton járókkal. Költ az eszéki mezőn. Fővezér Szulimán passa.

Kivül : 1687. Aug. 20. fővezér Szulimán passa levele az Egerben szállítandó élés felől Radnótra hozta Paládi.

(A váezi könyvtárból Cserkúti Czech József közleményéből.)

CCV.

Sárosi János uramék követségéhez expedíaltatott levelek minutája, Almakerék 28. Augusti A. 1687.

Jancsár agának

Illustrissime Domine Nobis ob-
servandissime.

Praecipuis Celsitudini Principis et Domini Nostri Clementissimi ut et nostris negotiis et gravaminibus urgentibus,

mandatoque Excellentissimi Domini Supremi Vezirii id postulante, exhibitores praesentium Generosos Dominos Joannem Sárosi de Kis Sáros alterum per regnum Transylvaniae protonotarium, Gabrielem Josika de Branyieska, Joannem Sárosi de Szent László, item Prudentem, ac Circumspectum Dominum Marcum Drautt Senatorem Cibiniensem, Fratres nostros, una cum alte memorato Domino nostro elementissimo, ad Excellentissimum Dominum Supremum Vezirium amandavimus. Illustritatem Vestram quoque obuixe ac ea qua par est observantia petentes, inimicorum tot mille modis excogitata hostilitatis onere pressae, vix non oppressae hujus patriae sortem cordi sumere, ac praeaudatorum Ablegatorum verbis fidem dare, et negotiis Domini nostri elementissimi nostrisque coram Excellentissimo Domino Supremo Vezirio succurrere, affluetque nostras res efficaciter sublevare ne gravetur. Illustritatis Vestrae beneficium omnibus occasionibus reservare non intermitteremus. De caetero votiva Illustritati Vestrae aprecamur solatia. Datum in Castro nostro Radnot 21. Mensis Augusti Anno 1687.

Illustritatis Vestrae ad officia parati :

Regni Transylvaniae et Partium
Hungariae eidem annexarum ac
incorporatarum Status et Ordines
universi.

E szerint kell írni réz effendinek, tibajának, Maurocordatusnak.

Galga szultánnak.

A felséges és méltóságos nagy hatalmú tatár khám kedves becsületes igaz úr híve, tekintetes és nagyságos Toktaranis Galga szultán, kedves jóakarórk, éljen nagyságod szerencsésen sokáig kívánjuk.

Eleitől fogván való nagyságodhoz gyakorlott jóakaratunknak és barátságunknak (melyet ennek utána is állandóképen megtartani kívánunk) ez alkalmatossággal is eleget akarván tennünk, midőn magunk és Erdélyországa követeit hatalmas, győzhetetlen császáruk győzedelmes táborára fővezér urunkhoz ő nagyságához küldöttük az mi bajos dolgaink

végett; egyszersmind nagyságod becsületinek megadására és látogatására is, hogy követ hiveink elmenjenek, nagyságot szónkkal, becsülettel köszöntsék és látogató levelünket nagyságodnak megadják, megparancsoltak. Kérven nagyságot nagy becsülettel és teljes bizodalommal, fővezér urunk ő nagysága előtt a mi és Erdélyországa dolgait elő segélni ne neheztelje, igye fogyott bajos állapotinkban, szorongatásinkban hozzánk és a szegény hazához mutassa meg jó akaratját.

Nagyságodhoz való szeretetünknek jelenségét, a mint e felháborodott üdöbéli állapotok engedték, nagyságodnak kedveskedtünk követeink által. Ezek után kívánjuk, hogy éljen sokáig nagyságod szerencsésen jó egészségben. Költ Radnóthon 21. Auguszt. A. 1687.

Nagyságod szolgáló jóakarói.

Kucsuk szultánnak.

A felséges és méltóságos nagy hatalmú tatár khám kisebbik fia, tekintetes és méltóságos Kucsuk szultán, kedves jóakarónk, éljen nagyságod szerencsésen sokáig kívánjuk.

Erdélyországnak ez felháborodott üdöbén minden felől sokasulván bajoskodási és sokképen szorongattatván, hatalmas győzhetetlen császáruk győzedelmes táborában fővezér urunkhoz ő nagyságához becsülletes követinket küldvén, ez alkalmatossággal nem akartuk elmúlatnunk, hogy nagyságot levelünkkel ne látogatnók. Megparancsolván követinknek, hogy nagyságod becsületit megadják, levelünkkel nagy becsülettel köszöntsék. Kérven nagy becsülettel fővezér urunk ő nagysága előtt a mi dolgainkat elősegélni ne neheztelje, bajos igyefogyott állapotinkban hozzánk és a szegény hazához mutassa jóakarátját. Nagyságodhoz. Vide superius etc.

Sárosi uram expeditiói.

Urunk ő nagysága neve
alatt.

Istructio.
Fővezérnek,
Tihájának,
Maurocordatusnak kettő,
Galga szultánnak,

És Kucsuk szultánnak,
 Jancsár agának,
 Réznek, szerdárnak.

Az statusok nevek alatt.
 Fővezérnek,
 Tihájának,
 Réznek,
 Jancsár agának,
 Maurocordatusnak.

Hátdra jegyezve : Almakereken Sárosi János uramék expeditiójához ezeket addálták a több levelek másutt és más által mentenek expeditában.
 Pro Conservatorio.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzcumban (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCVI.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem !

Az nagyságod 31. Julii és 12. Augusti Radnóthon íratott kegyelmes commissiojit, egyik Rácز János uram, másikat az török követ által, igen alázatosan vettem, és midőn Rácз János uram érkezett volna, ugyan akkor más nap mingyárt ő kegyelmével együtt Maurocordatus uramhoz ő kegyelmének szóló nagyságod levelét megadtam ; jelentém hogy az fővezér levelét is meg kellene adnunk, ő kegyelme velem együtt mentest mene az tihájához, de az tihája most sem nyúla hozzája, úgy hiszem (régі szokása szerint) magának külön tudósítást várt volna ; onnan menénk az fővezérnek sátorához, de akkor ő nagysága aluván nem lehetünk szemben ő nagyságával, engemet Maurocordatus uram küldé az maga táborában, hogy míg hivatna lennék vesztésében ott, az hova elmenvén, ő kegyelme az nagyságod levelét megadta s már azelőtt Maurocordatus uram megtudakozván, miről való parancsolati volna, nagyságodnak, hogy az vezérnek megmondanám ; ő kegyelmének megmondottam, ő kegyelme is (engemet nem hivatván) az fővezérnek megmondotta, mely nagyságod ez iránt való hűségít s tudósítását, az mint Skerlet uram referálá, igen kedvesen vette mind ilyen extremitasban is ő nagysága nagyságodtól.

Azonban kegyelmes uram írhatom nagyságodnak, ezen az pogány nemzetén esett nagy metamorphosis, mivel az német Mohács mezejére, mi pedig 4. Augusti az bernavári hídhoz napkelet felől szállván, nyolczad napig ott hevertünk, az német nem tudván mire vélni annyi ideig való haszontalan heverésünket, Mohácsból az praesidiumot kihozván, az palánkot mind felégette, és 11. ejusdem mensis az német Siklós felé indulván, Siklós s Pécs között megszállott, lévén az nap is valami ellenkezések egymással, 12. mü is azon Ér mellett mind táborostúl alá menvén, csak közel megszállottunk, az holott az török rámenvén sánczot erigált, az német is resistálván, nagy harcok volt, és az német megnyomván az törököt, az lovassa megfutamodott s úgy jöttek az sátorok felé, mintha az német mindenütt az hátokon lett volna, az holott minden sátorokat, feles számú szekereket, kincseket, egy szóval majd minden hadi apparatusokat elhadván, csak magok szaladtak, ijedtekben magok is vágta magokat az szaladás közben; az mit három szállásban mentünk elmenet, azt egy nap délután vissza ügettük; eléggé kiáltották az végbeli törökök, hogy térjenek meg, ne fussanak, mert az gyaur nem jön, de mégis csak szaladtak minél jobban lehetett, ki ki maga megmaradására inkább, nem az üzőnek való resistálásra viselvén nagyobb gondot.

Az nap úgy hallatik kegyelmes uram semmi prédához nem nyultak, vélvén valami mestersége ne legyen az töröknek az szaladásnak színe alatt, de más nap azután consequenter Siklóstra s Pécsre, az mit lehetett, bétakarítottak, magoknak is a mi kellett reserválván, a nyereségben az mit el nem takaríthattak kit felégettek, s kit pedig ott hagyván, az kik azután a törökök közül merészebbek voltak, oda mentek, sátorokat s egyéb alávaló portékákat hoztak vissza onnan, csak ágyúkat kegyelmes uram (az mint hallatik) ha többet nem száz negyvent nyertek el, (az többek között ezeknek egyikét, mikor vitték, megolvastam 24 bial vonja vala, az többit kevesebb vitte); arról is az a hír kegyelmes uram, hogy mind el nem vitték, hanem sokat belőlle elrontottak s ott hagyták. Ha akkor ezek nem vitézkedtek volna, és rá nem mentek volna amazokra, ma is azt hiszem tartanának tőlünk, mivel az vala

akkor az híre, hogy Siklóból s Pécsből is ki akarja az praesidiumot vinni az német s magokat is az palánkokot fel akarja égettetni, s már az minákat el is készítette volt hozzá : de supra spem et expectationem történvén az dolog, az triumphusnak harmad s negyed napján az örömet mind lőttek fülünk hallására. Semmi nevezetes ember, hogy ott veszett volna nem hallottam, de jancsárság bizony feles maradt ottan, noha láttam az fővezér ő nagysága Tökölyi uramnak irt levelének fordításának parájából, hogy az hadában Istennek hálá semmi kár nem lőtt, hanem csak sátorokban, az kiket fel nem vehettek, azok maradtak el. Igaz is, mert bizony azokban igen keveset vettek fel, az gyalog hadaiban is feles maradt oda, mivel én most felényi jancsárt sem látok, mint mikor elmentünk.

Maurocordatus uramnak három szekere, azzal az melyet nagysága küldött volt, és három sátorai oda maradtak, csak azt a nagyságod küldte szekeret rajta maradt portékával együtt ezer tallérre becsüli ő kegyelme, ha nem többre, s valóban sokszor is sohajtja ; ő kegyelme is, hogy az szekere elmaradt, az erdélyi kocsist csak hamar elbocsátá maga mellől. Nékem is az jobbik sátoron s egyéb aprólék egyetmásim oda maradtak, de Istennek hálá az szekeremet rajta lévő jobb-jobbportékákkal együtt elhozám, igen nagy bajjal és félelemmel.

13. Augusti az eszéki hidon egy nap s egy éjjel költözött vissza az had, az holott Eszék mellett megszállván, tiz nap mulattunk igen nagy félelemmel, az lévén az hír, vagy inkább magok ijedtökben azt költvén, hogy az Száván az horvát, az Dráván az német által akarna ránk jöni.

23. Aug. Bizonyos számú had maradván Eszéknél, az fővezér megindult, és 24. praedicti szállott Bukavárhoz, az hova Nándor-Fejérvárról igen szép sátorokat hozatott, sátorait restaurálták : ott mulatván usque ad 29. ejusdem, ott is feles számú, hadat hagyván, csak könnyű szerrel boncsokok nélkül, két nap jött ide Varadinhoz, itt mit akar, hova ügyezik továbbra, nem tudom.

31. Augusti a hidon túl sánczot ásatott, és 1. Sept. egy néhány száz számú török és kurucz katonákat küldött által, ha mi nyelvet kaphatnának, vagy egyéb próbára vetnék ma-

gokat, mivel az a hire, hogy az német hadak egy része Erdődnél, más része Bácskánál táborozna, az Bácskánál lévők kevesen lévén, az szegénység gabonáját cséplik, vesztegetik, úgy hiszem ezek az mostan által küldetett hadak is azokra fognak czélozni, ha mérnek, hogy megpróbálják őket.

Még eddig semmi derekas operatióhoz, az egri és munkácsi lenta obsidiónál az német nem kezdett volt, hanem Tökölyi uram ő nagyságának katonái valami végbeli törökkel együtt fogván egy nyelvet, megexamináltatta, s ő nagyságának Maurocordatus uramnak magyarul írt leveléből, mikor az kurucz residenssel megfordította volna, hallottam, hogy azon nyelv mondotta volna, az Lotaringus Eger alá, az Haýzler hada az többivel együtt Tömösvár alá, s onnan (kit Isten távoztasson), ha szándékjokban boldogúlhatnak, Erdélyben szándékoznak.

Az nagyságod és az nemes ország követjeit bizony valóban várják, és ha mégis késnek ő kegyelmek, majd nem tudok mit felelni ő kegyelmeknek eljöveteleknek és érkezéseknek haladása felől, mely ha ugyan talál haladni, vagy annál inkább elmúlni, alázatosan kérem nagyságodat, tudósítson micsoda ratiókkal tudjam mind nagyságod s mind az ország ellen való nehézségtől őket amoveálni. Hogy nagyságod fejedelmi kegyelmességét ígiri mind tábori költség és lovak küldetése felől, Isten nagyságodat szerencsésen sokáig éltesse érette, és én is életem fottáig alázatosan megszolgálni ügye kezem nagyságodnak. Ajánlván nagyságodat Isten kegyelmes gondviselése alá, mind méltóságos fejedelmi házával együtt.

Nagyságodnak mint kegyelmes
uramnak alázatos legkisebb
méltatlan szolgálja

Sándor Pál m. p.

P. S. Igaz dolog kegyelmes uram ez levelemet elkészítettem volt, biztatván azzal Maurocordatus uram, hogy akkorra nagyságod postájának expeditiója lehet, de újabban az törökök közt igen nagy confusio történvén, haladni kellett, melyet nagyságodnak eddig való eventusival megírni szükségesnek ítéltam. Mivel 3. Septembris az fővezér ő nagysága az hí-

don által szpáhiákból és szemiényekből álló bizonyos számú hadat csak harmad napig való éléssel küldött által, hogy már portára, azok az hidon túl hevervén azon harmad napig, az esőt és hideget megunván, újlag hatod vagy heted napra való élést poronsolt nekik adatni, hogy élést szállítanának Egerben, kik is megtismervén az fővezérnek mesterségét, erővel visszajöttek az hidon s az fővezér sátorára menvén sokat hántak szemirc. 1. Hogy őket csak beszéddel tartja, fizetéseket sok időtül fogván eltartván, élések nincsen, és most is ötöd vagy hatod napi éléssel, tíz tizenkét napi járó földre akarja küldeni, egyátaljában nem egyébért, hanem, hogy oda veszesse őket. 2. Hogy nem akart élni az mások tanácsával, hanem csak az maga és udvara népe ductussán járt, mivel mikor Eszéknél triumphált, akkor az egész divántúló vezérek azt jóvallották, hogy légyen vesztegségben maga, csak bocsásson bizonyos számú hadat által az Dunán az német ellen, azok próbálják meg, s ha megverik is őket, nem léssen olyan híre, hogy az fővezért vagy császár erejít verték meg, s így az elébbeni triumphusnak jó híre megmaradhat. 3. Hogy az mint az dolog volt, az császárt nem az szerint tudósította az hadi dolgokról, hanem magát kimosdatván belőlle, másokat vétkecsitett. 4. Hogy az mely nap az bernavári hídtól az tábort elvitte, ugyan azon napon invadálta az németet rendetlenül, ebben is maga ductussát követvén, az szerencsétlenséget rész szerint annak tulajdoníthatják. Ezekkel és több vádakkal is criminálván megijedett s tréfára nem vélte az dologot, hanem 6. praesentis az tumultus közben sajkára kapott, és velle együtt az tihája, réz effendi, jancsár aga, teftedár passa, Muzur aga s Csáfer passa, etc. Nándor-Fejérvárra eveztek, 8. Septembris más tiszteket választottak, szeraszkernek nagy vezér képenek Schiaus passát választották, és ex consilio az teftedár, jancsár aga, réz effendi s Csáfer passn után küldöttek az táboriak, hogy jönének vissza, tisztekben meghadják, de mire való gondolatjokban az többi Szulimán vezérrel Konstantinápolyban az császárhoz mentek, csak az jancsár aga és Csafer passa compromittáltak magokat az viszza jövetelre. 9. Septembris ezek is feles számú követeket levelekkel együtt expediáltak az császárhoz, az feljebb leírt

vádakat Szulimán passa ő nagysága ellen exponálván, és azt is kívánván, hogy ezen Schiaus passa és más tisztek electiója az hatalmas császártól confirmáltassanak, az pecsét és Mahumet zászlaja elvétessék és ennek küldessék, már mi lészen az dolognak tovább való kimenetele, Isten titkában vagyon, de úgy hiszem az császár is ezek ellen nem vét, ha pedig Szulimán passa valami formában boldogúlhat, nem tartom szerencséjeket azon tumultusnak inditióinak. Ezt az szeráshkert így describálhatom, az mint mástól hallottam, nagyságodnak, néhai Küprüli Amhet passának kapucslar tihája volt, és ugyan hugát (vagy nénjit) fogta volt elvenni Küprülinek. Az is közönségesen hallatik kegyelmes uram, hogy az német császár nagyobbik fiát akarják most Bécsben magyar királylyá koronázni. Az francia is egy várát az németnek obsideálván, oda czéloznának, azért nem kezdetek semmi derekas operatióhoz ide alá már majd öt hetek alatt, hogy azoknak akarnak succurrálni s az obsidióból eliberálni. Alázatosan kérem nagyságotat, tábori költségből való megígirt kegyelmességit mutassa, mivel bizony költségem igen szükön vagyon, s már az tumultus után semmi praebendát nem is adnak, lovakat is bár csak kettőt poroncsoljon nagyságod hozatni, egyet az kin magam járhatnék, mivel egy lóval mind az utazást és kapura való járást be nem érem, mást szekér eleiben valót, kiért Isten nagyságodat megáldja, és én is életem fogytáig alázatosan meg szolgálom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak.

Datum die 14. Septembris Anno et loco in praescriptis.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek mindenkoron kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Hátára jegyezve: Mostani kapitihája levele, hozta Rácz János Péter Váradjáról Radnótra. Vltima Sept. A. 1687.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCVII.

Alázatos szolgálatunk ajánljuk nagyságodnak mint kegyelmes urunknak. Isten nagyságot minden jókkal megáldja, szüiből kívánjuk.

Mi kegyelmes urunk ebben az rettenetes tumultusban lévő pusztában rettenetes sok bajoskodással gázolván ide érkeztünk az éjjel későn, nem lévén az labanczok miatt az meghálásban sohul securitásunk. Itt is egész félelemben vagyunk ez elégett pusztában helyben. Egy passa vagyon itt kegyelmes urunk valami kevés haddal, az ki ezt az helyet építeni akarja. Az szerdálnak is tegnap érkezett ide egy embere az derék török táborról, az kivel magunk beszélgetvén, minden titok nélkül az dolgokat kibeszéllé, melyekről nagyságot tudósítani szükségesnek ítélők. Az eszéki harc után kegyelmes urunk az dolog így esett : Az vezér az triumphussal felfuvalkodván az Mohács mezejére ment, ott az Mohács mezeje széliben vagyon egy hegy, az melyen az német jó dispositióval várta, és midőn az török már megszállott, ki sátorot vont, ki dohányozott, ki egyebet mivelt, hirtelen az táborát megütvén megfutamtatta, minden sátorait, lövő szerszámaikat és egyéb tábori apparatusit oda hatta, az ki az németnek kellett, elvitte, az ki nem kellett, ott hatta. Eszékhöz viasszaladván s onnét Péterváradgyához, az egész hadak az vezérre támodtak. Az vezér megmaradásra való securitását nem látván köztek, az hadak directióját bizta cziaus passára, maga az császárhoz bément, már kilenczed napja, hogy Landor-Fejérvárnál elment. Péterváradgyától az német rabokat az török mind elbocsátotta az német táborra, azt izenvén, hogy ne menjen tovább, hanem próbáljanak végső harcot ; az német is az Dunán Bajáról által jött az Bácskaságra, az török is tizenegyed napja, hogy Péterváradgyáról azon Bácskaságra által költözött ; immár mit csinálnak, megvállik. Mi kegyelmes urunk egész anxietásban vagyunk, mivel az kihez expeditiónk volt ; az elment, ha az erdélyi határhoz közelebb volnánk, nagyságot kegyelmes consensusa accedálván csak visszamennénk, de oly helyt vagyunk, az honnét nagyságot

híre nélkül visszamenni nem merünk, különben tudjuk ezek sem bocsátanának, itt subsistálnunk sem bátorságos az Dunán innét, hanem kételenség alatt által kell menjünk s előre valakit elküldünk, ha léssen kihez. Nagyságod azért kegyelmes urunk az dolgoknak fordulását így értvén, hova hamarébb méltóztassék bennünket informálni és kegyelmesen parancsolni ez mi követségünknek, mit csináljunk és magunkat mihez alkalmazzassuk, mert mind addig is suspendálnunk kell az egész dolgokat. Nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan elvárjuk. Isten nagyságod méltóságos házat boldog országlással megáldja. Datum in Varsézt die 15. Septembris Anno 1687.

Nagyságod alázatos szolgálai s igaz hivei

Sárosi János m. p.

Jósika Gábor m. p.

Szent-Lászlai Sáro(rosi J)ános m. p.

Marcus Draudt.

P. S. Az hadak az mint Péterváradgyánál által mentek, az hidat az vezér elbontatta s úgy indult Landor-Fejérvár felé, az jancsár aga s az tefftedar addig elkésérték, de azok ismét visszamentek, az vezér az Dunán ment ala hajón, elhissztük Havasalföldibe száll ki, hamarébb éri az császárt. Azt is beszéllek, hogy már Sombornál, mely Bács és Baja között vagyon az német tábornak egy részit megverték, az többi Bajánál volt, azokkal is eddig meglett az harcok.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan írok.

Eredeti az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIII. kötet.)

CCVIII.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Isten nagyságodat minden jókkal, jó szerencsés boldog hosszú élettel megáldja szüből kívánom.

Az estve késén érkezék Rácz János ide hozzánk; úgy látom kegyelmes uram, ha mi homály az Turzai által lett tudósításban esett, az kapikiha írásából nagyságod világosan

megértheti, melyet világosabb informatioért felszakasztván, his inclusis nagyságodnak megküldtem. Az mint némely nap is irtam vala kegyelmes uram, az dolgoknak nagy változása az mi egész követtségünknek rendit megváltoztatta, és valamiglen nagyságodtól újabb parancsolatunk nem érkezik, követtségünket suspendálnunk kell. Ebben pedig az én csekély értelmem szerént ilyen consideratióra való dolgok vadnak.

1. Avagy Szulimán passa restituáltatik az fővezérségben, avagy más állittatik; ha ő resistáltatik, hozzá való követtségünk kész, ha penig mást tesznek, avagy oda bé tesznek, avagy ezt ide ki confirmálják. 2. Ha oda bé tesznek, avagy az befutott Szulimánt hagyják helyben, oda bé mi nem mehetünk, nem lévén se készületünk se költségünk arra az útra; mert ha ki oda akar menni, császárnak is ajándék kellene. És így itt nem egyéb hanem csak szerdár állittatnék, in isto casu az szerdálnak és az több itt lévő embereknek kellene disponálni, mit adjunk, és levelet is az szerént íratni, hogy az látogatást és ajándékot jó neven vevén, minket bocsássanak haza, hogy nagyságod is az szükség úgy kívánván oda be expediálhassa követjeit. 3. Ha peniglen ezt hagyják az fővezérségben, akár hívassák be, akár ne, ennek az nagyságod kegyelmes dispositiója szerént mind magának s mind tihájának az ajándékot megadhatjuk. Az mi peniglen instructiónknak derekát illeti, úgy mint az magyarországi dolgok állapotját, talám, ha nagyságodnak is tetszenék, elé sem kellene hozni, mivel az dolgoknak ilyen nagy változása igen másképen fordította az dolgokat, és ha nagyságodnak s az uraknak tetszenék, jobb volna elmúlatni. Az látogatás mellett az ember proponálhatná az instructiónak több punctumit s egyéb dolgokat is, ha miket már az urak nagyságoddal együtt fognának javallani. Mind ezek álljanak az nagyságod kegyelmes dispositióján és az urak tetszésén. Csak hogy kegyelmes uram az mi utánunk való újabb instructiónak sietve kellene lenni, hogy míg az portai dispositió kijő, ez is érkezze el, mivel mi rendesen addig míg az császár válasza el nem jő, semmit rendesen nem procedálhatunk. Ma harmadnapja itt mülátunk, az hajónak nem léte miatt nem költözhetünk által talám három nap is, mert egy hitván hajónál egyéb nincsen.

Ezek után Isten nagyságot sokáig jó egészségben éltesse s méltóságos házat erősítse, szüből kívánom. Datum in Palánka 18. Septembris A. 1687.

Nagyságod alázatos szolgálja s igaz híve

Sárosi János m. p.

Hátára jegyezve: Sárosi János Palánkán kelt levele hozta Rác János.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCIX.

Hatalmas győzhetetlen császáruk fényes hadainak bölcsen igazgató főszerdára tekintetes nagyságos Sciaus passa, nekünk kedves vitéz úr, reménségünk szerént való nagy jó akarónk, éljen nagyságod ő hatalmassága hasznos szolgálatjára szerencsésen sokáig, kívánjuk.

Nagyságod nekünk íratott méltóságos levelét hozzánk illenedő nagy becsülettel vettük, mi az mint mindenkor hatalmas császárnak engedelmes és igaz szolgálói voltunk, azon igyekeztünk teljes tehetségünkkel, hogy mindenkor hatalmas császáruk előtt tiszta orcát viseljünk és tökéletes hűségünkben homály ne találtassék, s az ő hatalmassága kegyelmességéből reánk bizatott országunknak határit az ellenségtől megoltalmazzuk, s hatalmas császáruk kedvét kereshessük, mi tehetségünk szerént azon igyekeztünk, hogy hatalmas császáruk császári fényes kegyelmességét fejünkre várhassuk, nagyságoddal is mindenekben egyet értésre és nagyságodnak szolgálni készek vagyunk, kérvén nagyságotat illendő becsülettel, igaz jóakójának ismerjen bennünket nagyságod. Ajánljuk Isten oltalmában nagyságotat. Költ az mi radnóthi kastélyunkban, Mindszent havának 8-dik napján 1687. esztendőben.

Nagyságodnak szolgáló jóakarója.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeum. (*Grammatophylacium Transylvanicum XI. köt.*)

CCX.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk!

Isten nagyságod méltóságos házáat boldogítsa.

Nagyságodot kegyelmes urunkot ez úttal is, noha az alkalmatlanságok miatt késén, mindazonáltal alázatosan akarók tudósítani. Ezek az hadak az császár resolútióját Nándor-Fejérváratt nem győzvén várni, noha az vezérnek kedve ellen, mindazonáltal 27. Septembris onnan megindultak, ugyan az nap mi is táborokra érkezvén, más nap mingyarást hírek érkezék, hogy az császár Scýaus passát az fővezérségben confirmálja, és noha Scýaus passa Nándor-Fejérvárra visszavitte volna, de megtérni nem akarának. Itt pediglen nagyságod úgy értse, hogy Szulimán passa az tihájával, teftedárral és réz effendivel Konstantinápolyban bémenvén, az pecsétet és Mahumeth zászlaját császár kezében küldte, maga fogva nagyon-é, vagy elbűtt, nem tudhatjuk bizonyoson. Az császár az maga szelektárját az teftedárral és réz effendivel expediálta, hogy az szokás szerint Scýaus passának vezéri kaftánt, kardot, botot, az Mahumeth zászlajat és az pecsétet meghozzák. Kik is 4. Octobris Nishez érkezvén, igen nagy pompával az szokás szerint vezérségre koronázzák; más nap mulatás lévén ott, jó reggel az teftedár passát, réz effendit és az két teskercziket elébbeni tisztekben felkaftányoztatta, remélvén, hogy intercessiója által életeket megmaraszthatja. De az szpahiaság és jancsárság az sátora körül felgyülekezvén, az teftedárt, az két tesskereszt és még azon kívül az jancsár főtisztek közül hármat diribről darabra felkonczolták. Az réz effendi ide szaladott, az jancsár agát megmazurolták, és így rettenetes confusio esék közöttök, noha mindeneknek reménységek az vala, hogy ha az császár confirmációja megérkezik, az egész dolog megcsendesedik. Arra nézve nekünk is biztatásunk az vala, hogy ott audentiánk lészen, és ugyan jó reggel az ajándékban való lovakat s az pénzt is előre felvitették vala; de azomban az tumultus kezdetödvén, az lovak ott fennmaradtak, az pénzt pediglen visszaküldék. Nagy confusióval az új jancsár aga, ki annak előtte jancsár aga után való első

tiszt volt, ugyan az nap este felé elindula, más nap az vezér is. Mi az városban lévén szálláson, az csaus passa és Skerlet uram szállásunkra jövének, és mindenik bõrit igen féltvén, bátorságos helyet keresének magoknak, azolta az táborra nem jöttek. Ezek kegyelmes urunk valóban sietve mennek Konstantinápoly felé, az császárt és minden udvara népét el akarják veszteni, még ez az új vezér is maradhat-e meg, nem-e? az új császár akaratján válik meg. Ezt pediglen titok nélkül közönségesen hirdetik. Ezek kegyelmes urunk így lévén, az mi dolgunk egész labirinthus, minket is magokkal visznek, de hová és mire, mi bizony nem tudjuk. Sollicitáltuk ugyan s sollicitáljuk rész szerint az audentiát, azt is félelmesen, mivel in his rerum mutationibus az előtti írásunk szerint nagyságodtól semmi tudósítást nem vehetünk s megvalljuk kegyelmes urunk, hogy magunktól elég securusok nem vagyunk, nem tudván az nagyságtok ilyen állapotokban való akaratját. Az mi az németek felől való hírt illeti kegyelmes urunk, az győzelem után Valpót megvették, Eszéket is ezelőtt egy héttel nekik feladták, úgy hisszük eddig, ha akartanak, Nándor-Fejérvához jöhetnek; az is, ha emberkednek, csak hamar övék lehet, mivel csak egy szerdárt hadtak ott valami kevés nyomerék haddal. Az mint ezeknek confusiójokat látjuk, míg dolgokat jó karban állítják, Pannonia egészen ellocsesanhat tölleik. Az mi az magunk dolgait illeti kegyelmes urunk, mi valóban rozszkészüllettel és igen kevés költséggel indúltunk ez hosszas és mulatással teljes útra, és ha késünk, minden költségünkből egészen kifogyunk, minden lovaink elállanak, mivel ezek között sem szénát sem szalmát, sem abrakot nem kaphatunk, hanem lovainkat az nyomáson kopároztatjuk. Az sok ló nélkül maradt gonosz ember miatt már hús lovaink veszett, sokan közüllünk az Istent gyalog dicsirik. Mi kegyelmes urunk nagy nehezen Termánt szereztetvén, az étekefogót több haszontalan eselédekkel együtt haza küldöttük. Nagyságodnak könyörgünk alázatosan, országos gondjai között ne felejtse ide expediálni hová hamarébb, és mi nekünk is mind újabb instructiót küldeni, mind peniglen ide írni, hogy követségünknek meghallgatását és e(l)bocsáttatásunkat sokára ne differálják. Nagyságod fejedelmi kegyelmességit életünk fottáig

nagyságodnak mint kegyelmes urunknak tehetségünk szerint megszolgálni ügyekezünk. Isten nagyságod életét megtartván, biredalmát erősítse kívánjuk. Datum in Szophia. 13. Octobris A. 1687.

Nagyságod alázatos szolgálai s igaz hivei

Sárosi János m. p.

Jósika Gábor m. p.

Szent-Lászlai Sárosi János m. p.

Marcus Draudt m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekünk kegyelmes urunknak ő nagyságának, alázatosan írók.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIII. kötet.*)

CCXI.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine Nobis benevole.

Nagyságod méltóságos levelét s emberünk által valósz-tételét hírekről való tudósításival együtt igen kedvesen vet-tük, köszönjük is nagyságod atyafiságos affectussát. Mostan azért újokban is akarván eleget tenni nagyságod kívánsági-nak, tudósítván azokról az mik újultak volna hatalmas csá-szárunk fényes portája résziről, nagyságodnak ezeket bizo-nyosan írhatjuk, hogy azok után, az kikerül ezek előtt tudosé-tottuk nagyságodat, érkeztek ily formán való új hireink, hogy Sziaus passa ő nagysága több ő nagysága mellett lévő hadak-kal együtt fényes porta felé megindulván, érkezett egy Nis nevű városhoz, az mely Szophián felől vagy on, azon útjában érkezett hatalmas császárunk fősziliktárja, az ki viszi volt az fővezérségről való confirmatoriával együtt az pecsétet és az Mahumet zászlóját, kit török nyelven szandzák serifnek hí-nak, a végre hogy Sziaus passát ő nagyságát fővezérségeben helyeztesse megírt Sziliktárral és az miket viszen vala együtt magával, mentek ezek is, úgy mint az testedár passa, reiz ef-fendi és mások is, kik eleiben Sziausz passa ő nagysága ki-küldött, és nagy pompás tisztességgel acceptálván őket, szo-kás szerint magához vitette, úgy osztán sátorában megállapodván, ő nagyságát nyusztal bélelt fővezéri kaftánnyal föl-

öltöztette az Szilihtár, a pecsétet is kezében adta, hogy fővezéri legyen, azután az zászlót is megadta. Azonban kevés üdömlva az új fővezér ő nagysága divánt tartván, tefterdár passát a reiz effendit, teftereminit, teszkeredziákat és több ministereket megkaftányozván parancsolta, hogy kiki az maga tisztiben és állapotjában legyen, az mint annak előtte is voltak, másokat ismét hasonlóképen nagyobb tisztességre föltisztelvén és kaftányozván őket. Ezek meglévén, azon közben az hadviselők az sátorokat körülvették és úgy kezdték kiáltani közönségesen az fővezérnek, hogy tefterdár passát és az többit, kiket ők akarnának, adnák ki az divánból az megöletésre. Úgy osztán fővezér urunk ő nagysága az tefterdár passát elejekben kiküldötte, reménkednék maga is, mivel különben meg nem menthette, noha sokat töröködött és instált az hadak előtt, a félék ne cselekedettetnének, de semmit sem vihetett végben ő nagysága, mivel az tefterdárt koncruúl koncra vagdalták le, reá rohanván, noha emir is vala, az ki ő nálok observatum ezt, hogy a fele emiri személyekhez nem igen szoktak nyúlni, mivel prophétájuk nemzetiből tartják lenni és zöld kontyot szoktak viselni, tisztességes öreg ember is lévén. Azután tefter eminit az két teszkeredziákat, muzur agát és egy orta csauست ölte meg; ezek mind nagy emberek és hatalmas császárunk fényes porta dolgai általuk kormányzottak. Megakarták ölni az ordukázist is és az jancsár agát, de sok töröködő kérése által fővezér uránk ő nagysága és az kéhája bégnek munkálkodása által alég menthették meg életüket, úgy mindazonáltal, hogy az jancsár agát tisztiből mingyarást kitétték és küldötték az Bogár szorosa vigáztalására, és jancsár aga helyett rendelték és állították jancsár agaságra kéhája béget, reiz effendi penig, az mint lehetett, titkon elszökött és úgy nem kaphatták, mert őtet is megölték volna, az mint mondják. Onnat azt ír írják nekünk, hogy Maurocordát uram is titkon elszökött, mely felé addig még nem tudták hol legyen.

Fővezér ő nagysága mellett levő embereink azt is írják, hogy az nagyságod követje Sárosi uram is együtt menván az többivel, az mikkel mégyen volt Szuleiman passához, mostani fővezérünk ő nagyságához praesentáltatta magát ő kegyelme,

azután licentiát is kértek, hogy vissza térhetnének ő kegyelmek, de fővezér urunk ő nagysága azt parancsolta, hogy az táborral együtt menjenek Konstantinápolig, s ott többet is discurálván váloszt ad ő nagysága, efféléket írnak fővezér urunk ő nagysága táborárúl.

Konstantinápolyból is érkezének most embereink, onnat kapitiháink ezeket írják, hogy hatalmas császárunk értvén azokat az nagy zurzavarodott állapotokat, az kik az táborban vadnak, lehet az is, hogy valaki találkozott azokban, az kik ő hatalmassága mellett közlebb szoktak lenni, és tanácsolta, hogy ő hatalmassága fogatná meg Szuleimán passát, kaimekám passát és körülettek lévő embereket, ő hatalmassága penig férre tévén minden egyéb császári műlatozásit és járásit, hanem bémenvén bizantiumi udvarában, székiiben állapodnék meg, és úgy az tábor Konstantinápolyhoz érkezvén, adná kéhez az megfogottakat, excusálván magát ő hatalmassága előtt, hogy sem az Szuleimán fővezér s az kaimekám nem tudósítják vala valóságosan azokrúl, az kik az hadaknak szükségések lettek volna, és minemő illetlen dolgok és fogyatkozások esnének künn az birodalomban, azért azokat kéhez adván, az mit akarnának vele, azt cselekednék az hadak, és látván az had, hogy ő hatalmassága székes udvarában bément és megállapodott, kiben az mint mondják harminczegy esztendeje fog lenni, hogy ő hatalmassága sem nem látott, sem ott nem halt, úgy osztán talám senki sem nyúl az császári személyhez. Ezek az tanácskozások meglévén, mindgyárt küldötte ő hatalmassága bosztandzi bassát, hiná magához az kaimekám passát, de lehet, hogy az kaimekám tempestive megértette volt s elszökött, noha az bosztandzi bassa házánál találta az kajmekámat, és szemben lévén vele, ottan kész volt s mindgyárt simulált, hogy bosztandzi bassával hatalmas császárunkhoz megyen, de elámetvén az bosztandzi bassát, házaiban elbújt és úgy ki is szökött, az kaimékám kéhája is hasonlóképen elbújt, kiket addég, noha igen kerestették, de sem nem találhatták, sem nem érthették hol legyenek, haznadárját penig és több háznál lévő cselédit, azokban kiket megfogdostak, kik elszaladtak. Azután boztandzi bassa ismét elmenvén, Szuleimán passát megfogta egy Konstantinápolyon kívütl lévő udvara

házánál, az hol azt a helt nezevik Kurucsésmének, és fogva vivén, az császár udvarában, Kapiaraszzi nevő helyben rekesztette meg, embereiben is penig némelyike elszökött. Konstantinápolyból is ezeket írják most néktünk, melyek mi nálunk csudálatos dolgok látszanak lenni, egyedül csak az Isten tudja ezeknek vége mi légyen. Mi mindazonáltal valamit érthetünk valóságosabban, nem mulatjuk nagyságod kívánsága szerint nagyságodat ne tudósítanók szomszédságos atyafiságunk költelességivel, hasonlóképen kérvén nagyságodat is, ott kinn főnforgó állopotokrúl s hírekrúl ne nehezteljen tudósétani. E mellett tudhatja nagyságod ezt is, hogy nagyságod postája, az mint maga beszéli, nagyságod dolgaival menvén az követ Sárosi uram után, Karánsebesben vagy hova arra felé az törökök megfogták volt, kímnek nevezvén, nem hitték az mikkel magát mentette. Ő pedég mindenképen mesterkedvén azon, miképen menekedhessék meg és szabadúlhasson tőlük, egy idő tájban kezdette mondani, hogy mi szolgánk volna, és az mi dolgainkban járna, úgy osztán találkozván egy ismerünk is ott, orsovai török lévén s értvén, hogy szolgánk fogságban volna, gondolván azt, hogy szolgál s kedveskedik nekünk vélle, mondotta hogy ismeri az fogságban levőt, magára vállolván kiszabadította azok fogságából, az kiknél vala, és vitte Orsovárrára, onnat osztán maga emberivel egy hajóban az Dunán küldötte Csernetzy nevő véghelyünkben levő kapitányhoz, az kapitány penig ide mi hozzánk küldötte, kit midőn ide hoztak volna, és megbeszéllette volna az főn megírt állopotját, és szintin akkor az mi emberünk induló félben lévén fővezér urunkhoz ő nagyságához, azokkal együtt bocsátottuk s úgy ment el nagyobb securitással, vihesse végben rajta bizott nagyságod dolgait.

Továbbá akarók nagyságodnak értésére adni ezt is, hogy itt ily hírünk is érkezék, hogy Sztaykó, Sterbei és többek, az kik ott az nagyságod birodalmában vádnak az mi árulóinkban, ismét mint oly nyughatatlan interturbatorok, az minthogy mindenkor zurzavart szerzők voltak, most is össze gyűlvén, a félékrúl tanácskoznak, azt mondván, hogy onnat most megindulván hatalmas császárunk portájára mennek, mely dolog minket semmiben nem conturból, sem semmi gon-

dolkodásra vagy tartaléktúl nem indit, csak azt tudjuk, hogy mint oly barbarus árulok és nyughatatlan Czineziuskodók, sok izetlenségeket mások is mi köztünk csinálhatnak, az mint ott léteken is az nagyságod birodalmában nem keveset cselekettenek, a mint az nagyságod hívei is nyilván tudják. Annak okáért mondjuk azt, hogy talán jobb volna, az mint másszor is mondatott és íratott, és az követek által végezésben is ment, hogy megállapodván veszteg üljenek ott az nagyságod birodalmában, ne járjanak sok zavarításokkal, idegenitvén jóakaróinkat és jó szomszédinkat, mert hogy ők az fényes portán néktünk ártsanak, arra kevés gondunk vagyon, sőt inkább vagyunk oly reménséggel az kegyelmes igaz Istenben, hogy ott igen könnyen jutalmokat vennék árúltatásoknak érdeme szerint; minthogy régen is keresik, úgy hiszszük, hogy meg is találnák, az mint hogy némely társai is megtalálták és jutalmokat vették. Mostan azért egyéb oktúl nem viseltettünk, hogy ezekrül nagyságodnak írjunk, hanem hogy csak az jó szomszédtságos atyafiságunktúl viseltetvén, szeretettel tudósétjük nagyságodat, mint egy bizonyágtétel gyanánt az ő nyughatatlanságokrúl. Ha nagyságodnak is úgy tetszik, talám jobb volna, újokban is parancsoltatnék meg nekik sokszori nagyságod jó ígreti szerint, hogy megleszen nekik nagyságodtúl megparancsolva, magukat letevén állapodjanak meg ott az nagyságod birodalmában nyugodjanak; ha az maguk hazája nem kell nekik, ne idegenítsenek egyet is mást is az ő tökéletlen találmányokkal és hamis árúltatásokkal. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram diu foeliciter valere ac regnare desideramus. Datum in Civitate nostra Bukurest die 23. Octobris Anno 1687.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli
(*Oláh aláírás.*)

P. S. Szintin levelünk végezetin és már expediáltatni akarván, érkezének két rendbeli követek fővezér urunktól ő nagyságátul, egyike ide mi hozzánk lévén küldötve, az másikja moldovai vajdához ő kegyelméhez küldöttetett, oly véggel, hogy új fővezér urunk ő nagysága hivataljában állított és helyzetetett, kik is hatták ő nagyságát Philipihez kö-

zel Pazardzik nevő városban 15. praesentis. Az ki mihozzánk küldettetett, hatalmas császárunk fermánját hozta, igen nagy tisztességgel írván, és eddig szokatlan teljes kegyelmességivel lévén ő hatalmasságának, császári igiretekkel, hasonlóképen lévén írva fővezér urunk ő nagysága levele is, egész kegyelmességit igéri nekünk, s teljes affectióját s protectióját ajánlván, az követ által szóval is bőven izent ő nagysága nekünk, minden jókat offerálván. Ezekből is egyéb különböző hireket nem érhattünk, hanem csak az mint nagyságodnak följobb megírtuk, hogy az kiket megölték, azok oda vannak és egyéb történt alkalmatosságokkal mind úgy voltak, az mint megírtuk, csak ezt vesszük észre újabb dolognak lenni, az mint beszéllek, hogy midőn megesendesettek volna azok az megöletések, császár sziliktárja azon igen volt, hogy megállapodnának valamiképen és ne menne az had Konstantinápolyban, hanem tartózkodnának meg s állapodnának meg egy helett valahol, ígírvén s magára vállalván, hogy valamit kívánnának hatalmas császárunktól, kívánságok szerint leszen, úgy osztán beszéllek, hogy egy laistromot adott, egynihány bizonyos személyek lévén benne írva, azokat ő hatalmassága kiadván küldje hozzájuk, contentusok lesznek azok az nagy rendő személyek küldésével, és úgy ment az sziliktár hatalmas császárunkhoz.

Fővezér urunkat is mondják, hogy valóban rajta nagyon azt az fölháborodást esendeséthetné valamiképen, és azt az hadat quártélyokban osztatni akarja, ő nagysága is Konstantinápolyban való bemenetelnek szándékát letette. Továbbá mik lesznek, és mi formában következnek az dolgok, csak az jó Isten tudja.

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri Amico et Vicino Nobis benevole.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev XXXIII. köt.)

CCXII.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen bologítsa kívánom. Kegyelmes uram nagyságod kegyelmes parancsolatját, alázatosan vöttem, az méltóságos ur generalis uram ő kegyelme inclusa levelével együtt. Melyben kegyelmesen parancsolja nagyságod, hogy ahoz alkalmaztatnám magamat, tartozó hűségem s kötelességem szerint kész vagyok engedelmisséggel azt is követni. Én kegyelmes uram mingyárt innét meg is indúltam volna, de a cselédes vitézlő rend, (ki is kész mindenekben nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan követni), reménkedik, tudósitanám előre nagyságodat, és engedném, hogy elsőben egynéhányon nagyságod méltóságos tekinteti eleiben mehetnének, és hogy most hirtelen kibontakozhatnának kevés takarmányokkal, cselédekkel helyekből bé is induljanak, lehetetlennek látják az mostani őszi, hideg, esős üdőnek fordulásához képest: mindazonáltal csak lehessen módjok, akár apróként, akár másképen, készek nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan megcselekedni. Ezt is írhatom kegyelmes uram nagyságodnak alázatosan. Tököli visszatért, Várad körül tekereg. Ezután ha mit értek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak megírni el nem mülatom alázatosan. Isten tartsa nagyságodat szerencsés uralkodással sok esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 31. Octobris A. 1687. -

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgája mig él
Olosz Ferencz m. p.

Kívül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije ez erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered lev. XXXIII. köt.*)

CCXIII.

Illustrissime Princeps Domine Frater Amice et Vicine Nobis benevole.

Nagyságod levelét atyafiságos szeretettel vettük és mindenekben megértettük. Az mi az bor tilalmazásnak dolgát illeti, jól lehet nagyságodat mások másképen informálhatták, de az dolgok mivoltát nagyságod így értheti, hogy az nagyságod birodalmabelieknek, adósságok az ide valóknak nem tilalmaztatott, sem nem tiltatik, hogy meg ne füzesse ki ki adósságát, sőt inkább meg is parancsoltatott tőlünk, hogy minden haladék nélkül ki ki megfüzesse az ő adósságát, melyre nézve az jó szomszédságnak háborgattatását nem hogy mi követnők, vagy okadók lennénk, sőt inkább birodalmunkbeli minden rendnek megparancsoltuk, hogy az szomszédságnak minden jó rendtartását semmiben meg ne sértsék, és inkább kedveskedő jóakarattal igyekezzenek. Hanem lehet, hogy nagyságodnak tudtára adta valaki, hogy ez mi birodalmunkban most az bor igen ritka helyen adott termést, kire nézve ez a haza rendei közönségesen végezték, az mű kevéssé boruk lett, maguk szükségére megtarthassák, nem teremvén annyi boruk, hogy az szomszéd országokban is eladhas-sák. És hogy ha olyan fogyatkozás esnék az nagyságod birodalmában is, úgy hiszszük, nagyságod is a szerint kinszeret-tetnék követni, nagyságod itéletire hadjuk. Külömben senki-nek semmi adósság megfizetése nem interdicáltatott, az mint följebb is írók, hogy inkább meg van parancsolva, hogy kinek kinek az ő igazságát szolgáltassák ki az ide valók mind az két részről jó szomszéd-ság rendinek megtartásában. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukurest. Die 31. Octobris A. 1687.

Illustritatis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli.

Jonatye Breszkul Vajvoda

(*Oláh aláírás megfejtve ujkori kézírással.*)

Eivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erd. Muz. (G. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.).

CCXIV.

Lugosi és karánsebesi bég levelének párja.

Tekintetes és nagyságos erdélyi méltóságos fejedelem, Isten nagyságodat az hatalmas császár hűségére és szolgálatjára sokáig tartsa.

Az elmúlt napokban Almafalva nevű falumban az dézma és egyéb adósság felzedéséért mentem volt minden jó szándékkal, Tornyai János és Bokosnyicza az darabontokkal és remettyeikkel együtt négy század magokkal reám tolva-júl jövőn mindenemtől megfosztottak, tizenkét szekeret ökröstől dézmával együtt elvittek, ezer tallérra kárt tettek, egynéhány törököt levágtak, az remetyei tolvajok annyira tolvajkodtak, hogy országunkban már marha nem maradt, az jó és igaz emberek az úton nem járhatnak, mivel kiket mindenektől megfosztanak, némelyeket levágnak. Ez dolog azért ha nagyságodnak hírével vagyon, minket tudósítani ne nehezteljen, az haczogi tiszteknek héában írunk; nagyságodat azért kirem tudósítson hadd tudjuk mihez tartani magunkat, és mi formán megírni mind az hatalmas császárnak s mind pedig az fővezérnek, nagyságodtól jó választ várván. Tartsa Isten nagyságodat sokáig. Karánsebes, 1687. 8. Novembris.

Nagyságod jóakaró szomszédi karánsebesi és lugosi bég kakak Illi bég az agákkal együtt.

Három úttal írtunk nagyságodnak eddig, az remettyeiek emberünket levágják, az levelek nagyságodhoz nem jöhetnek.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdély tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCXV.

Kegyelmes uram!

Isten minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa nagyságodat. Mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan

akarám értésére adni, Tökölyi ez múlt napokban Harsányban szállott volt, véle lévő lovas és gyalog másfél ezer magával, most már az Bánya körül való falukon vannak Váradon felől, oly hire van, hogy Telegd felé jűne. Az herczeg ő fölsége az múlt vasárnap vált el az tábortúl, Szathmár felé ment, maga udvari népével, ma Szathmártt fog lenni, de bémegyén-é vagy nem bizonytalan. Az tábor ez múlt éjtszaka az Egregy mellett szállott és hált, ma Czigányihoz jűi, holnap Somlyóhoz. Ezután ha mi hirt érthetek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással, sok esztendőkig jó egészségben. In Somlyó die 11. Novembris A. 1687.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja míg él,
Olesz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumbau. (*Grammatophylaceum Transilvanicum* XIII. köt.)

CCXVI.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk Isten nagyságodat édes bazánkkal s méltóságos házával együtt boldogítsa kívánjuk.

Nagyságod méltóságos két rendbeli commissióját mind Balásházitól 15-dik, mind Turzaitól 19-dik praesentis aláztos hűséggel vettük ; igaz dolog Balásházi ide 10-dik érkezett, de mi 15-dik jöttünk bé, s itt várt meg. Szofiából állapotunk felől nagyságodat tudósítottuk, de sem az előtt sem azután egész eddig az nagy confusio miatt az tudósítás nem lehetett, sőt akkor is Sofiából való elküldésre sok koczódással vájtunk firmánt. Az Szulimán passa fejét Philippihez hozták vala, hogy az császár ellen fel lázadt hadakat le csendesithessék, de semmi benne nem telék, csak ugyan ide jövének, s új császárnak tevék az nagyobbik öcscsét, szultán Szulimánt, az előtti császárt meg nem ölték, hanem az Szulimán helyére tették, az két fia is külön rekesztve vagyon, az felesége is az

két leányával külön fogságban vagyon, az új császárnak még kardot nem kötöttek, mivel az arra való papi nagy ember Ásiában lakván még el nem érkezett, de ez pénteken az hire, hogy az a solemnitas véghez megyen. Balogh István kegyelmes urunk Drinápolyban ére bennünket 29. Octobris, Rácز György peniglen gyalog azelőtt való nap érkezék, mivel az úton mindenéből kifosztották. Az mi kegyelmes urunk az magunk állapotját illeti, mivel nagyságod parancsolatja, arról nagyságodat tudósítsuk miben légyen, hogy reánk kegyelmesen gondot tudjon viselni, mi bizony mindenképen alkalmatlanok vagyunk, ilyen hosszszas útra és eddig való műlatásra vékony költséggel jöttünk, külömben peniglen mire leszen dolgunk, vagy mikor leszen elbocsáttatásunk, vagy leszen-e nem-e, abban az jó Isten tudós, és az onnét való állapotok inportálják magokkal. Minket kegyelmes urunk az szerencse valóban rosз és boldogtalan üdöben vetett ez idegen országban való nyomorúságra, ha szenvedni kellett volna, akárme-lyikünk is minden boldogtalanságot hazájában az övéi között könnyebben szenvedett volna; de ha Istennek így tettsett, arról nem tehattunk; csak nagyságod és az szegény haza maradhatna meg, talám mi is ide éhel meg nem halnánk s reménségünk is inkább lehetne az innét való kiszabadulásra; ne várnók és rettegnők minden nap az sulykot az fejünkre. Nagyságodnak mégis, mint kegyelmes urunknak reménkedünk, akár mire forduljon itt dolgunk, méltóztassék valami provisióval lenni; ha meg nem ölnek bennünket, ne jussunk éhel halásra. Ezek után Isten nagyságodat sokáig boldogul éltesse. Konstantinopoli 20. Novembris A. 1687.

Nagyságod alázatos szolgálai s igaz hivei

Sárosi János m. p.

Jósika Gábor m. p.

Szent-Lászlai Sárossi János m. p.

Marcus Draudt m. p.

P. S. Az fővezér az tisztiben megmaradt, kaimekámnek Küpülýt tették, ki is ez felboldúlt község s egyéb rendek előtt kiváltképen való nagy tekintetben vagyon, és tekintetivel s tanácsával ezeket az dolgokat derekasan ő csendesítette le, mely majd három hét alatt alig mene véghez, az hadaknak öt kántorok lévén hátra, egészen kívánták, azon kül az

új császártól az ajándék pénzt, mely mindenestől, feljebb ment harmincz ezer erszénynél, nehezen tudának annyit szerzeni ; mert az letett császárnak három száz erszény pénzinél többet nem találtak, sem az hadaknak fizetést nem küldött, sem az tárházba nem tétette, hanem az jövedelmet csak eltékozte, az mint számban adták, minden nap luxuriára és heába valóságra 12 ezer tallért költött.

Külsőlm : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan írók

Hátára jegyezve : Balásbázi étekgőgő hozta Sárosi uramék levele.

Eredetije az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCXVII.

Kegyelmes uram méltóságos fejedelem !

Alázatosan jelentem nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, nyavalyás Mojses János még Péter Váradgyánál táborban való létünkben megbetegedvén, Tatár Pazarsikig hol lovon hol pedig szekerezen elhozta ; ott felettébb elnehezedvén, el kellett hadnom, az holott, az mint bizonyosan érttettem, meg is holt nyavalyás. Egy lovát (nem lévén kinek rá gondot viselni) követ uramék tetszésekből elhozta, egyebe mindene magával maradott. Már követ uraimék Rác Györgyöt adták mellém, addig míg nagyságod vagy mást küld, vagy neki specialiter committál, hogy mellettem legyen, míg Isten ide bé való nyomorúságomat rendelte. Alázatosan kérem azért nagyságodat mint kegyelmes uramat, tolmács felől nagyságod provideáljon ; én ugyan most az Mojses János lovának az árrát úgy mint talleros leon. numero 11 (mivel annyin adtam el) Rác György kezében adtam, ha nagyságod mást küld alkalmasabbat, ennek otthon való conventiója addig az pénzig adassék annak, ha pedig ennek poroncsol nagyságod, deputáltassék tolmácsi szolgálatjára való fizetésében. Az nagyságod irántam megmutatott költségből való kegyelmességiért Isten nagyságodat megáldja s én is életem

fottáig alázatosan megügyekezem szolgálni nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak. Kérem nagyságodat mind ennyi országos gondjai és bajoskodási között is továbbra is róllam, szegény legküssebbik szolgájáról, ne feletkezzék, mivel bizony ez ötödik holnapja, hogy semmi praebendát nem adtak, és ha nagyságod nem succurrál s itt is nem adnak (hol mi imez, amaz beszéddel elhalasztván praebendámnak kiadását) utolsó szükségre jutott ügyem.

Azonban kegyelmes uram az itt való dolgok miben legyenek, tudom követ uraimék ő kegyelmek tudósításokból nagyságod bizonyosan megértheti, melyre nézve alázatosan könyörgök nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak, ha az adónak béhozása tavasznál tovább találna haladni, tekintse nagyságod az én szegénységemet és ezen állapotra való együgyű voltomat, s ha nagyságod bizonyos okokra nézve, (az mint reménlem), követit fogja ide expediálni, helyettem más kapitihát is küldeni méltóztassék ; mivel bizony megvallom, ezen fennforgó nagy dolgokban, úgy az mint uramhoz és hazámhoz való kötelességem kívánná, mivel elmémmel és experientiámmal fel nem érem, nem is szolgálhatok ; különben is hosszas útazással, éjjel nappali nyughatatlansággal, súlyos táborozással annyéra megromlottam volt, hogy nem tudom mig sem áll helyben egészségem csak úgy is, az mint idevaló jöve telemkor volt, annál inkább, ha az nagyságod fejedelmi kegyelmessége nem accedál, ezzel az nemzettel való táborozás hamar végemet éri ; oda haza lévő jóvaeskáim is ezen fennforgó nyomorúságos állapotra nézve préda lehet, mivel egyes szegény legény lévén, semmi gondviselő az feleségemnél több házamnál nincsen, az asszony pedig olyan szoros állapotban mit tehet, látja Isten, és nagyságod is bölcsen és istenesen megítheti. Szolgáim is elbetegesedtek, annyira hogy némelyiknek nincs is reménségem meggyógyulásához. Külömben is kegyelmes uram nekem tábori készületre való sem erőm, sem egészségem, sem értékem nincsen. Lovaimot is ezen szűk állapotához képest csak el kellett vesztegetnem. Mely nagyságod kegyelmességiért Isten nagyságodat boldog szerencsés, hosszas országlással megáldja, s ez levelem is nagyságodat jó

egészségben s öröndetes állapotban, mind egész méltóságos fejedelmi házával együtt találja, kívánom.

Konstantinopoli die 9. Decembris A. 1687.

– Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak alázatos legküssebbik szegény szolgálja

Sándor Pál m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekem minden kori kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Hátára jegyezve : Sándor Pál kapikihája 9. Decembris A. 1687. Konstaninopolisban költ és Rácz György hozta levelc.

Eredeti az erdélyi Muzcumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCXVIII.

Ex Agria 11-ma praesentis datas Vestrae Excellentiae litteras summo cum gaudio accepimus, ex quibus gloriosam Fortalitiorum Agriae recuperationem Turcarumque felicissimis armis Caesareis succubitionem desiderate cognovimus. Nos qui naturaliter de Republica Christiana bene meremur, ampliores etiam Sacratissimae Caesareae Majestati triumphos cordialiter vovemus, majora et Vestrae Excellentiae ex similibus suis exercitiis digni sui honoris incrementa. De statu Turcarum nihil aliud nos Vestrae Excellentiae scribere possumus, nisi quod modo plane habeamus advenientem a nostris Ablegatis, (quos adhuc in diebus Septembris ex mandato ipsius ad humiliatum Vezerium expeditaveramus, et de quibus nihil penitus ab ipso Octobri habemus) Cursorem, qui etiam nihil aliud attulit, quam quod Confusiones Turcarum in Porta ottomanica satis sunt sedatae Turcius ad nos veniret legatus et quod praedicti quoque nostri Ablegati amissi essent, qui quamprimum ad nos pervenerint, et statum Turcarum certius cognoverimus, Vestram Excellentiam certificabimus. Ceterum sicut syncerum ingrediendi nobisque honorem faciendi Vestrae Excellentiae studium gratanter excipimus, ita nos quoque eam Vestrae Excellentiae benevolentiam revereri etiamque demereri studebimus. Eidemque firmam valetudinem et quampluri-

moram prosperrimorum natalis Domini dierum atque novorum Annorum apprecamur felicitatem.

Hátára jegyezve : Caraffa general levele 11. Decembris írta Egerből, hozták Fogarasban 22. Dec. (?) A. 1687.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCXIX.

Illustrissime Princeps Domine Frater, Amice et Vicine benevole.

Nagyságod és az nemes ország is bücsületes fő renden lévő hivat, nemzetes Alsó János uramot ő kegyelmét, bizonyos dolgai végett expediálván hozzánk, kérvén azon minden nagyságotok és kegyelmetek nevével mondandó szavainak teljes hitelt adnánk. Mi is hasonló atyafiságos szeretettel acceptálván ő kegyelmét, és ő kegyelme által nagyságod kívánságát egészen megértettük. Válaszunk tételét is bővebb declaratióval, hogy ő kegyelme nagyságodnak referálhassa, ugyan ő kegyelmére bízunk, nagyságod ő kegyelmétől egészen megértheti, és tovább is lehetséges dolgokban nagyságodnak atyafiságos szomszédsággal kész kedveskedéssel maradunk. Quibus in reliquo Illustrissimam Dominationem Vestram diu bene valere desideramus.

Datum in Ciuitate nostra Bukurest. Die 15. Decembris Anno 1687.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli

.(Jonatye Breszkul Vajvoda.)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculo-
rum Comiti etc. Domino Fratri, Amico, et Vicino Nobis benevolo,

Hátára jegyezve : A vajda levele, hozta Alsó János uram A. 1687.
Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József *Erd. tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CCXX.

Illustrissime Domine Nobis observandissime.

Litteras Illustritatis Vestrae 1-ma Decembris Constanti-
nopoly datas laetanter accepimus, grata nobis est sincera Il-
lustritatis Vestrae confidentia, quam nunc quoque occasione
Magnifici Domini Juszup Aga Kapucsi Passae contestata est,
humilimis obsequiis reveriti sumus honorarias vestes Regias
et chlamydem per eundem Dominum Kapucsi nobis mis-
sam, totidem veluti symbola Gratiae erga nos Majestatis Impe-
rialis. Amanter vestram Illustritatem requirimus, eandem con-
fidentiam deinceps etiam constantissime colere, nostraque et
Regni nostri negotia tam Imperatoriae Majestati, quam Excel-
lentissimo Domino Supremo Vezerio aliis etiam Illustrissimis
Excellentissimi Imperii Purpuratis ne gravetur interpretari,
Illustritatis vestrae benevolentiam gratis pensaturi sumus of-
ficiis. Divinae eandem recommendamus protectioni. Datum in
Arce nostra Fogaras die 28. Mensis Decembris A. 1687.

Illustritatis vestrae ad officia parati

M. Apafi m. p.

Kivál : Illustrissimo Domino Alexandro Maurocordato in Fulgida
Porta Ottomanica Interpreti Christiano universali etc. Domino obser-
vandissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Keméng József, Erdély tört. ered.
lev. XXXIII. köt.*)

CCXXI.

Excellentissime Domine Nobis observandissime.

Alegati nostri jam tandem reverti sunt, sed nihil aliud
retulerunt, nisi reiterationem eorum, quae Turcicus adferebat
Alegatus, graves videlicet minas et murmur Turcarum, quod
sine ulla sanguinis effusione in tot tamque munitissima forta-
licia milites Caesareos reciperimus, hybernandique commodi-
tatem ipsis suppeditaverimus, ex informatione quorundam
malevolorum nostrorum statim Tartaros ad sumendam ultionem

emittere volebant; verum per dexteritatem et activam solitudinem Ablegatorum nostrorum ab executione talis intentionis dimoti sunt, superadentes reflexionem suam de Nobis vel armis vel occasione pacificationis tollere nolle; interim tamen ordinarium regni tributum pro Anno praeterito studiosissime sollicitare ac summopere ad constantissime observandam Portae Ottomanicae fidelitatem adhortari, alioquin non intermisuros suam saevitiam funestam posterorum nostrorum in exemplum in extremo nostro periculo declarare. Confusionem Turcarum, sicut Ablegati compendisarunt, his inclusis Vestrae Excellentiae transmittimus. Si quid ulterius hebebimus, Vestrae Excellentiae significabimus. Interea cum annexis foelicissimorum novorum annorum desideriis Vestram Excellentiam Divinae recommendamus protectioni. In Arce nostra Fagaras 6. Januarii Anno 1688.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

M. Apafi m. p.

Kivül : Excellentissimo Domino Antonio Comiti a Caraffa, Aurei Velleris Equiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Generalis Campi Marschalli Locumtenenti et unius regiminis cataphractorum Colonello nec non Superioris Hungariae ac Militum Suae Majestatis Sacratissimae in Transylvania existentium Generali Commendanti, Domino observandissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti lev. XXXIV. kötet.*)

CCXXII.

Illustrissime Princeps Domine Frater, Amice et Vicine Nobis benevole.

Az mindenható Istennek ingyen való kegyelméből ekkoráig bennünket megtartván, és ugyan ő szt. felsége rendelese szerint, hajadon leányunkat akarván férhez adnunk, hogy annyival is lakadalmi sollemnitása nagyságod méltóságos személyinek jelenlétével jobb rendben és nagyobb alkalmatossággal fölékesítettessék, az mintbogy az lakadalmi sollemnitást rendeltük ad diem 9. mensis Febr. Minek okáért leveltünk praesentáló tekintetes Nemzetes Barbuly udvari fő-

kapitányunk böcsülletes bivünk nagyságodhoz expedíaltatván, kinek is teljes hitelt adván, az dolognak mivoltát minden részeiben megértheti nagyságod, kérjük azért szomszédságos és atyafiságos szeretettel nagyságodat, az fönn megírt üdöre és napon jelen lenni méltóztassék, mely abbeli nagyságod atyafiságos szeretetét hasonló alkalmatosságokkal mi is kedveskedhessünk nagyságodnak Istentől ő sz. felségétől kérjük. Hírek iránt mostan az mint itt forognak, fönn megírt hívünkre concredáltuk, nagyságodat tudósíthatja. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukurest 16. Januarii Anno 1688.

Illustritatis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli
(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXIII.

Celsissime Princeps Domine Domine Mihi gratiosissime.

Quid novi ex Turcia devenerit, ex gratiosissimis Celsitudinis Vestrae Epistolis sub 7. Currentis exaratis (quas eo quo par est honore suscepi) sat fuse colligere potui, summas et immortales Celsitudini Vestrae gratias referendo. Cui ego vice versa debito respectu expectorare officii mei munus existere sum arbitratus, quatenus Principissa Ragociziana fuerit coacta Caesareae protectioni se submittere, arcemque manibus Suae Sacratissimae Majestatis tradere, quae subiude pro Persona sua Viennam cum orphanis intendet. Athnamen a Turcarum Imperatore Tökölö missum pro instellatione in principatu, manibus quoque meis devenit. Quamobrem Vestra Celsitudo boni publici tam zelantissima non dubito, quin maximo gaudio nuncium hoc sit perceptura, nam per hoc disturbia per totam Hungariam sedantur, imo et tranquillitas Transylvaniae

Inclito Regno est reddita. Nec reformido brevi posse ipsummet Tökölum de memoria hominum tollere.

De cetero rebus his in bono relictis ordine Mungácز atinentibus, die Mercurii iter meum prosequar Transylvaniam versus, sperans praesentialiter obsequia mea Celsitudini Vestrae offerre, ardentissimumque desiderium Meum adimplere Vestrae Celsitudini in Persona inserviendi: quam dum ad vota diu valere desiderio debito respectu maneo

Celsitudinis Vestrae Obsequentissimus servus

C. Antonius Karaffa.

Datum ex Mungácز die 18. Januarii 1688.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény Józse. Erd. tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXIV.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Megérkezvén kegyelmes uram tegnap estve Kolosvárrúl Somlyóra, itt való híreket, melyeket értettem, akarám nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan megírnom. Tökölyi ő nagysága Telegden vagyon, az lovas és gyalog hadai az körül való falukon; mikor rájok indultak volt az labanczok, Püspökinél lévő sánczokat magok elhánván felégették, hogy az labanczokat közelebb csalhassák, de azok is eszekben vöttek, visszatértenek. Igen sokat prédálnak, az vármegyékben is sanczoltatnak, holdultatnak, Somlyót is fenyegetik égetéssel; ha kik bé nem akarnak holdulni, tüzzel, prédálással fenyegetik, azt hirdetvén, hogy ez két vármegye is nekik adattetott quártélyúl. Váradra akart volna bémenni Tökölyi ő nagysága, de az passa nem bocsátotta, hanem azt felelte, az mezőben holott akarnak legyenek, mert az övék, de a várban nem bocsáttatnak, hanem ha mi élést bészállitnak, azt befogadják. Ezután ha mit értek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés utalkodással sok esztendőig jó egészségben. Somlyó 9. Feb. A. 1688.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja, mig él,

Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének , nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilaceum Transylvanicum*
XIII. köt.)

CCXXV.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan jelentem, bizonyos emberemet küldöttem volt Gyula felé, az kuruczok megkémlelésekre, ki az múlt estve érkezvén meg, bizonyosan azt hozá, hogy Tökölyi és Petrőczy bémentenek Gyulában, az németektől is tartanak ugyan, hogyha rájok mennének, de az magok hadaiktól is félnek, kik az körül való falukon vagynak széljel oszolva, gyalogja nem is igen maradott, a lovassa sem sok, Kos Mihály és Pap Ferencz nevű két gyalog kapitányok mentenek kegyelmes uram hét vagy nyolczszáz gyalogokkal, az vármegyén által, Belényes felé szándékoznak, az mint mondják Debreczenben is igen készülnek, vagy Belényes felé akarnak valami próbát tenni, vagy ujjobban az kuruczok felferésekre szándékoznak, honnét is, ha visszafordulnak, és mi híreim lesznek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok esztendőig jó egészségben.

In Somlyó die 25. Februar. A. 1688.

Nagyságodnak alázatos szolgálja, mig él,
Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának méltóságos fejedelmének , nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilaceum Transylvanicum*
XIII. köt.)

CCXXVI.

Kegyelmes uram méltóságos fejedelem!

Az nagyságod 28. Decembris Fogarasban kegyelmesen íratott commissióját az kapucesi passa által alázatosan vettem, melyben nagyságod kegyelmesen ígervén innen való kiváltásomat, Isten nagyságodat mind egész méltóságos fejedelmi házával megáldja érette, én is életem fottáig az nagyságod hozzám, legkülsőbbik szolgálójához, mutatandó kegyelmességit, adja Isten (az nagyságod szárnya alatt) alázatosan szolgálhassam meg nagyságodnak mint kegyelmes uramnak; s kérem is az Istent, nagyságodat, mivel ez világon legnagyobb reményem Isten után nagyságod, vegye istenes tekintetbe itt való nyomorúságos állapotomat, mert az hosszas és bajos tavalyi táborozás miatt annyéra elromlottam, hogy ma is igen gyenge egészséggel bírok gyakrabban. Három hitván szolgálomnál is több nincsen, annak egyike felette beteg, annyéra hogy ha meg nem hal is most hamarjában, de nem hiszem hogy soha többé táborban menjen, külföldben is öreg ember lévén; lovaim, szekereim is nincsenek, itt pedig az magyar szekeret meg sem tudják csinálni s az ló is felettébb drága, annyéra, hogy táborban csak úgy is mint tavaly voltam, öt száz tallérral is nem hiszem el tudnék készülni; nékem pedig bizony csak annyéra való értékem is nincsen, kivel egy valamire való lovat tudnék venni. Köntösöm is az nyakamból majd ki szakad; oda haza is igen szegény legény lévén, mindenem préda és sákmány, hitván gyámoltalan házam népe magokra is gondviselésre elégtelenek. Bizony kétesztendőben való táborozás alkalmas embert megrántana, más külföldi embert is, mint én vagyok; mert inkább táboroznék keresztényen magam nemzetével esztendeig, mint ezzel két hétig; mivel mind utazások, mind megszállások s annál inkább szaladások ha történik, felettébb félelmesekek és bajosok; most sem reménlettem soha életemnek megmaradását közöttök, egy mást mikor szaladtunk magok is szemem láttára levágták, s bizony én sem maradtam (hogy igazán megvalljam)

néhányszor aprólék útéstől és szidástól üressen.*)"

Kihez képest alázatosan könyörgök nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak, többet ezzel a nemzettel való táborozásra ne kellessék mennem, hanem nagyságod követinek békés jövő első alkalmatosságával küldjön más kapitiháját helyettem, ne terheltessem kétszeri táborozással két esztendőben egymásután, én is nagyságodnak mint egyik szegény alázatos híve életem fottáig tehetségem szerint oda haza örömet szolgálni igyekezem. Az Isten megáldja nagyságodat érette. Egyéb dolgokról ez includált levélből érthet nagyságod. Ezzel ajánlom Isten kegyelmes oltalmába nagyságodat, mind az egész méltóságos fejedelmi házával együtt minden szomorú változástól oltalmazza, kívánom.

Kostantinopoli die 8. Mart. Anno 1688.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos legküssebbik szolgálja
Sándor Pál m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, etc. nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának, alázatosan íram.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXVII.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes urunk.

Hogy az úr Isten nagyságodat napjainak hosszúságával megáldja szegény hazánk megmaradására, szübbeli alázatossággal kívánjuk.

Az nagyságod méltóságos commissióját general Karaffa uram ő nagysága számára való lovaknak kiszedése s küldése felől illendő engedelmisséggel mint kegyelmes urunktól vöttük, melynek eljárásában szüvesen industriálkodtunk is, hogy ez iránt való kegyelmes parancsolatjának részünkről tartozandó hűségünknek megfelelhessünk. Mivel pedig kegyelmes urunk mind itt városunkon, mind pedig districtusunkban is

*) A ritkított szavak titkos számjegyekkel vannak írva.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kémény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIV. köt.)

CCXXVIII.

Szultáni felséggel járó s békéségesen köszöntő levelünkben jelentjük, hogy hozzánk küldött emberétől levelét vöttük, megfordittatván írását megértettük, hozzánk való hű relatiojának örülünk ; kegyelmed emberét nem késleltettük, hanem a felséges khám apánkhoz elküldöttük, ki is onnét megtérvén, im mi is írtunk ; tovább is kegyelmed az odavaló dolgokról tudósítson, ajándékát a kétszáz aranyat kegyelmed embere megadta, jó szívvél vöttük, kívánjuk mi is jót adjon Isten kegyelmednek. Isten békessége a jó úton járókkal

Szelim Giráj chám fia

Azámet szultán.

(P. H.)

Kivül egykorú jegyzet : A. 1688. circa primum Junii hozta Fogarasban László Balázs uram. A tatár kham fia levele.

(Az eredeti hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint.) — Eredetije az erdélyi fels. kir. kormányzék levéltárában.

CCXXIX.

Illustrissime Princeps, Domine Frater et Vicine Nobis benevole.

Nagyságod méltóságos levelét meghitt Fogarasi földén Sinkán lakó Burszán István embere által atyafiságos szeretettel vettük, mit irjon nagyságod bőven megértettük. Melyre nézve a mi ezen fönn megirt nagyságod emberinek és Persáni jobbágynak juhait elhajtásának dolgát illeti, nyilván legyen nagyságodnál, hogy ebbeli dologról való declaratiója nagyságodnak igaz volt, s úgy is vala, azon talpasok, melyekről ir nagyságod, mivel már az nagyságod birodalmából kicsapván, s tartományunkban az havasokon által is költöztvén, az szélyinkben lévő helyekre rohanván, prédát nyerni indúltanak, az holott is ezen juhokra találván el is hajtották, sőt inkább azzal sem elégedvén meg, még vitték el magukkal egy országunkban levő Nuksoara falubeli Pürvüly nevű embernek fiát szolgálástul, az juhászt is egyetemben, az mely az nagyságod fönn megnevezett embereinek juhai mellett volt, s úgy az ketteit közülek megölvén az latrok, az szolgál elszabadúlt, s embereink hír tevésirül való szavainak hitelt adván, nékie az szaván indúlván meg, az ketteit halva találták, s ugyan szintin ott is akadtak azokra az juhokra, melyekről ezen alkalmatossággal tudósét és requirál nagyságod bennünket, melyeket is mindgyárast maga mellé vevén, az juhokat tulajdon házához hajtatta azon ember, melyről fönt írok. Mivel tehát nagyságod ezen alkalmatossággal ezen juhok dolgáról requirál minket, parancsolunk mindjárt levelünkkel azoknak megadatások felől, tekintvén az nagyságod méltóságát s mint penig az atyafiságos szomszédságnak szeretetét. Csakhogy azon kérjük nagyságodat, méltóztassék parancsolni, kerestessenek meg nagy szorgalmatossággal, s föltalálván (mivel hírek az, hogy az nagysá-

god birodalmában telepettenek volna le), ki ki maga latorságos cselekedeti szerint való jutalmát vehesse. Abban pedig megnyogodt elmével lehet nagyságod, hogy ha itt országunkban ezen tolvajok létésének híre volna, mentest nagy szorgalmatossággal kikerestetnők és megfogattatnók őket s meg is büntettetnének cselekedetekért való méltó jutalom vétetéssel. Arra nízve tehát (tekintvén nagyságod az atyafiságos szeretetet, vagy bár csak az ártatlan vért melyet öntöttek), e szerint parancsolni megkerestésekben méltóztassék nagyságod szorgalmatoskodni. Mely nagyságod atyafiságos szeretetit szomszédságosan kívánunk megkölesönözni. His itaque Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in Ciuitate nostra Bukurest. Die 24. Junii Anno 1688.

Illustritatis Vestrae Fratres Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino etc. Siculorum Comiti etc. Domino Fratri Amico et Vicino bennvolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben XXXIV. köt.*)

CCXXX.

Celsissime Princeps Domine mihi gratiosissime.

Innotuit ad praesens, uti spero, Celsitudini Vestrae, quam felici et glorioso successu in potestatem Augustissimi Imperatoris Domini Domini nostri Clementissimi redacta fuerit Lippa, cui sufficiens praesidium tam ex Germanica quam Hungarica Militia impositum Passum illum versus Transylvaniam reddet securum, ipsisque Tömösváriensibus multum facesset negotiū et incommodationis, eo magis quod Lugossium etiam ad praeviam meam admonitionem, vim et arma reformatans, fecerit deditionem. Spero quod et cetera loca, quae adhuc in Barbarorum manibus existunt, intra breve tempus, per Divinam assistentiam deficiente Lunā, similem patientur Eclipsin, atque sic toti Transylvaniae et vicinis Provinciis pridem desiderata affulgebit securitas. Hinc jam rectā profi-

ciscor ad caput Exercitus Caesarei; si Celsitudo Vestra in aliquo negotio meam requirere dignata fuerit operam, rogo velit confidenter mandare, nihil enim mihi magis in votis est, quam ut erga Celsitudinem Vestram aliqua possim contestari officia, in quibus exequendis sicuti nullum neque tempus neque occasionem praetermittam, ita in reali et amica devotione, semper sum Celsitudinis Vestrae Obsequissimus servus

C. Antonius Caraffa.

Datum Segedini 4. Julii Anno 1688.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXXI.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram fejedelmem.

Alázatosan akaram nagyságodat mint kegyelmes uramat fejedelmemet tudósitanom, Veterani general ő nagysága 4. praesentis érkezvén ide Karansebeshez, az benne való törökök semmi hostilitást nem mutatván, az nap fel is adták, más nap osztán az generalis kibocsátván őket szekereket adott alájnk s kisírtette Ressa várig, magam is az nap érkezvén ide nem láthattam a törököket, mert már elindultak volt. Az nagyságod méltóságos levelét praesentálván ő nagyságának az gazdálkodással együtt, úgy szóbeli kegyelmességét is ő nagyságának megjelentvén, igen kedvesen és nagy köszönettel vette s mindenekben ígér ő nagysága jóakarátját, és az mely panaszokat ő nagysága eleiben vittem, az kolosváriak, enyediék s mások iránt, megorvoslásokra ígerte magát, leczkét adván eléggé az kolosvári commendansnak is. Inñen kegyelmes uram a generalis Rassovárhoz igyekezik, az ott való passust akarván elfoglalni, onnan talám Havasalfölde felé, az melyen bizony én is rajta vagyok, mert tudom mely nagy inségünk lenne mind az szegénységgel együtt, ha az szegény hazára fordúlna vissza s azon menne által Barassóhoz. Az mint halljuk vala kegyelmes uram, hogy harezok lett volna a törökökkel, abban semmi sem volt. Karafa generalis megegyezvén a derék armadával, úgy hallom Gradistja nevű

erősségecskéhez mentek volna, melyből az horvátoknak sok károkat tettek. Micsoda szándékkal legyen az ármáda, Lándor-Fejérvárt szállja-e meg vagy Tömösvárt, még itt abban kegyelmes urunk semmit sem tudunk; az generalis ma monda, hogy még lennék itt, míg már elválik, mely felé kellessék mennie. Még azért kegyelmes uram egy két nap itt leszek, az alatt ha mi occurrentiák interveniálnak, nagyságodat mint kegyelmes uramat alázatosan tudósítani el nem mulatom. Ajánlván ezzel a jó Istennek oltalmában nagyságodat, kívánom alázatos írásom tanálja örvendetes órában jó egészségben nagyságodat, mint kegyelmes uramat Datum in Castris ad Karansebes positis die 4. Aug. 1688.

Nagyságodnak alázatos híve méltatlan szolgája

Keresztesi Samuel m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, méltóságos Apafi Mihály uram, nekem természet szerint való kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXXII.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa kívánom. Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan jelentem, debreczeni bíró uram postája érkezék ő kegyelme credentionális levelével, kitől azt izente, hogy Lándor-Fejérvár városát már megvették, de az várát még nem. Az váradi püspök főispánságra való instellatiója pro die 30. praesentis lészen kegyelmes uram Sz. Jóbon. Gróf Corbelli ő nagysága küldött volt egy kapitányt ide kegyelmes uram, ki által feles élest, abrakot kívánt az táborra, és vágó marhát, de az szekereket, marhákot félvén, ha oda küldenék, ez két nemes vármegye alkudt meg kegyelmes uram semel pro semper száz vágó marhákban, úgy hogy téli portiójokban acceptáltassék, mikor ideje elérkezik. Ezután ha mi hírek lesznek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan megírni

el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságotat szerencsés országlással, sok esztendőig, jó egészséggel.

In Somlyó, die 26. Aug. 1688.

Nagyságotnak alázatos méltatlan szolgálja míg él,
Olosz Ferencz m. p.

Kivül : Erdélyországának, méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXXIII.

Celsissime Princeps Domine Domine Mihi Gratosissime.

Debiti mei munus non adimplerem, si honore eo quo par est ad Celsitudinis Vestrae notitiam non mandarem, Albam Graecam per quatuor obsessam septimanas tamen hesterna die per vim esse occupatam, nil dubitans ex summo zelo Vestrae Celsitudinis erga christiani nomines augmentum (sic) et ad Sacratissimi Romanorum Imperatoris Domini Domini mei clementissimi majorem gloriam quin sincero corde una cum Inclito Regno et Statibus sit gauisura de tanta victoria. Assaultus difficilis et ex parte Turcarum obstinatissimus tres integras horas consumpsit. Laetitiam minuit obitus praeclarissimorum officialium, inter quos praecipue Generalis Scharffenberg gloriosissime cecidit. Sed fama non sileat praestantem animi virtutem et fortitudinem Celsissimi Bavariae Ducis, qui in assaultu perspiciebat fatigarum ardorem aggredientium, nudato gladio, posthabitoque quocumque vitae propriae periculo, non tantum confirmavit animos, imo et majori fervore ad pugnam accendit. Unde et Strenui Ducis et Militis partes omnes adimplevit. Contestatus pluries Celsitudinis Vestrae Inc. Regni et Statuum affectus, sat abunde securum me reddit, quanta consolatione non tantum tam faustum nuncium erit intellectura, quantum et intrinsecus sit ultiores progressus ominatura, quod Deus faxit. Interim autem certiore humillimo respectu Celsitudinem Vestram reddendam hisce duxi, post duos dies Viennam versus profecturum ad Caesareos pedes, in quibus

autem imbecillitas virium mearum extendetur, particulari meae adscribam fortunae Vestrae Celsitudini inservire. Ultimatum obsequiosissime me devoveo.

Celsitudini Vestrae Obsequentissimus servus

C. Antonius Karafa m. p.

Datum ex Alba Graeca die 7. Septembris 1688.

Hátára jegyezve : Caraffa General 7. Septembris Nándor-Fejérvárrúl írt levele, hozták Radnótra.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXXIV.

Kegyelmes uram !

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa kívánom.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan jelentem, gróf Corbelli ő nagysága tegnap előtt Várad alá menvén az hadakkal, az törökök ki nem jöttek elsőben, míg az várhoz közel nem mentek, megmaradott marhájakat elnyerték, két rabot, két fejet vittek, egy paśsa embere elesett, az táborokban is felesen estek jancsárok miatt sebekben, maga Corbelli ő nagysága is sebben esett, az bal vállán lévő lapockája mellett van sebe lövés miatt; kivették az testiből az golyóbist, gyógyúlható az seb. Kuruczok tizenkettőn szöktek az táborra, egy Létai nevű kapitánynyal, és Jaxo Mátyás nevű hadnagygyal, kik Vég Szendrőn alól tiz mélyfölddel mondták, hogy Tököllyitől elszöktek, hogy az egri passát és Tököllyit megverték, az egri passának fejét vötte maga, Egen passa, és Tököllyinek egy elszökött inasa azt beszélte, hogy az ura Egen passával együtt Szofia felé ment. Az badensis fejedelem Gradicsca alá ment, Ivan nevű folyó vizen mikor általment, lovát meglőtték; az bosznai passával hareza volt volna, de elszaladott előtte; mikor által mentenek, egy Sonak nevű erősséget vöttek. Corbelli ő nagysága parancsolta, senki se adót se egyebet ne vigyen Váradra karóztatás büntetése alatt, melyre nézve az utakat kegyelmes uram be kellett vá-

gatni, hogy rablásra jövő alkalmatosságok, ha miben lehetne, gátoltatnék. Ezután ha mi híreket értek, nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodot szerencsés uralkodással sok esztendőig jó egészségben.

In Somlyó die 9. Septembris Anno 1688.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja míg él

Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. cred. lev. XXXIV. köt.*)

CCXXXV.

Illustrissime Princeps Domine Frater, Amice, et Vicine Nobis benevole.

Nagyságod levelét, az melyet az elmúlt napokban az mi postánktól expedált vala nagyságod, igen becsüllettel vettük, a melyből mindenekről megértettük. Az nagyságod atyafiságos affectusáért, melyet nagyságod hozzánk mutat, igen köszönjük, a melynek mink is megfelelni a mi tehetségünk szerint megigyekeztünk, a melyet eddig is mindenkor szomszédságos szeretethez képest nagyságodhoz meg is tartottuk. Az nagyságod egészsége felől értvén örültünk; de ellenben az nagyságod szerelmes házos társának a halálát, a mint ír nagyságod, hogy nagy szívnek fájdalmával érzette legyen, elhisztük, és minden bizonynyal úgy is vagy, hogy nem kevés kárára és ártalmára legyen, kiváltképen azoknak a kik olyan méltóságos és nagy elméjű társaitól elmaradnak, az mint nagyságodnak is ez mostani alkalmatossággal történt, de mit tehetünk! mivel az emberi nemzetnek az ő élete hasanló tengeri hajjainak sebessen való folyásához, mely valamint vízi buborikok szoktanak eltűnni, és elmúlni, mert első bűnben származó keserves és rettentő halálnak eltávozzhatatlan soldját a ki személy válogatás nélkül eljárni szokott hivatalában, senki el nem kerülheti. Mely szomorú halálnak elmúlhatatlan

decretumját az nagyságod szerelmes házos társa is el nem kerülhette el; hanem szomorú udvarához véletlen sirató Istennek látogatása érkezvén, jó készüléttel búcsút vett e nyomorúlt árnyék világbul, szép csendes és könnyön való kimúlásával nagyságodnak holtig való szomorúságot és keserűséget maga után hagyván, a kinek az atyafiságos szomszédsághoz való képest, ez a szomorúság ránk is terjedett: de vigasztalván magát nagyságod, s lévén az Istennek akaratyá úgy, hogy nagyságodat látogatta evvel, tehát türissel és cum magna animi integritate el köll tünni, áldván az Istennek ő szent felsége nevét mindenekért. És azért is tehát az nagyságod értelemmel vigasztalást találhat, és Isten ü szent felsége nagyságodat jó egiszségben tartván, minden dolgaiban és állapotjában vigasztalja.

Azonban az mi becsülletes boérink által, az kiknek tovább való utozások, az mint nagyságod tőlek megértheti és megismerheti, a mint az idők és az dolgok vagy alkalmatosságok kívántatnak, nem akarám elmúlatni atyafiságos szeretethez való illendő kötelességemhez képest, hogy ő kegyelmeknek nagyságodat ebben az nagyságod szerelmes házos társa miatt megszorodott állapotjában ne látogatnák: kívánván e mellett, hogy nagyságod ezekhez az mi becsülletes hiveinkhez jó akaratot mutatni ne nehezteljen, hogy bátor-ságosabban és jó alkalmatossággal mennél hamarébb mehes-senek el, és utjokat continuálhassák. Az melyért mi is más dolgokban hasonlóképen, a miben kívántatik, ezek az részek felől minden időben készek vagyunk az nagyságod szolgálatjára. Ajánlván Istennek oltalmában nagyságodat.

Maradunk Illustratitís Vestrae Fratres, Amici, et Vicini
Nobis benevoli (Oláh aláírás.)

Kült Bukurest 11. Octobris Anno 1688.

Kivül: Illustrissimo Domino Principi, Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transilvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Fratri, Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXIV. köt.)

CCXXXVI.

Solito titulo praemisso.

Mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, békességes köszönetünk után : kegyelmed levelét vöttük , annak tenorát, követje relációját is megértettük : minekokaért legyen kegyelmed a mint eddig, úgy ezután is hű. Azonban mivel hatalmas császárunknak (kinek Isten birodalmát áldja meg) ezen esztendőben lőtt a császári székben dicsőséges introductiója, a kik ő hatalmassága árnyékában akarnak nyugodni, azok az ilyen időben engedelmességeknek, hűségeknek megmutatására be szoktak köszönni. Kegyelmed is ennek a fényes portának régi híve lévén, becsületes követje által jelentse meg ő hatalmasságához való hűségét. Isten békessége a jó úton járókkal.

Fővezér Iszmail passa.

(Kelt Konstantinápolyban.)

Az eredeti okirat hátlapján olvasható egykorú fordítás szerint. Az eredeti szöveg mellett jobbról Iszmail basa névjegye s pecsége áll ; a hátlapon pedig még ezen egykorú jegyzet : *A. 1688. Udvarhoz jött török levelek, melyeknél több azután nem fogott jöni.*

*(Az akademia levéltárában. Eredetije melynek hátán var irva a hivatalos fordítás.)

CCXXXVII.

Méltóságos fejedelem jó kegyelmes uram s fejedelmem.

Ez előtt is már két ízben alázatosan tudósítottam nagyságodat, most is egyebet nem írhatok, vagyok kegyelmes uram az nagy várakozásban. Az spanyol királyné halála, török, de kivált francia ellen való készülétek csinálnak remorát. Ha mit obtineálhatok, nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint sietni fogok vagy megírni vagy megvinni nagyságod méltóságos udvarában. Isten nagyságodat szerencses boldog országlással áldja meg, szívesen kívánom.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgája s híve

Vay Mihály m. p.

Bécsben 24. Martii 1689.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, jó kegyelmes uramnak s fejedelmemnek ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény Józ. Erd. tört. ered. lev. XXXV. köt.)

CCXXXVIII.

Nekünk természet szerint való jó kegyelmes urunk !

Nagyságodat mint kegyelmes urunkat alázatosan akarók tudósítani az itt való novellák felől. Veteráni general ő nagysága maga hivatván bennünket, szemben lévén ő nagyságával, maga is azt mondja, hogy az a mint az novellákból is kilátszik, elmeneteliről finalis ordinantiája jött, csak hamar elmegyén két hét alatt, az regimentjét elhagyja, postán megyen előre Bécsben, várja csak azt : Hajszer ő nagysága érkezék, az is elhadja regimentjét, elsiet. Az békesség felől már kevés reménség ; mert olyan ligája van a francziának az törökkel : hogy egyik az másik nélkül meg ne békélhessék. Caprala designáltatott az török ellen generalissimusnak Erdélyben, Magyarországbán. Vagyon már ő felségének az franczia ellen száznolczvanhétezer embere, magának harmincz-ezer ő felségének, az többi az confederatusoké. Jobban megvilágosodván naponként az hírek, nagyságodat újjobban tudósítjuk, mivel ha érkezik Haizer ő nagysága erdélyi generalis commendánsságra, az dolgokról jobban értekeződhetünk. Szükséges is volna kegyelmes urunk vigyázásban lenni, honnan és melyfelől jön, hogy rendi szerint acceptálnák. Ezzel kívánjuk kegyelmes urunk Isten nagyságodat jó egészséges hosszú élettel és boldog országlással áldja meg. Szeben 6. Aprilis. Anno. 1689.

Nagyságodnak alázatos szolgálai

Matskási Boldisár m. p.

Keresztesi Sámuel m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, méltóságos Apafi Mihály természet szerint való jó kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erd. tört. eredeti levelekben XXXV. köt.)

CCXXXIX.

Méltóságos fejedelem, természet szerént való kegyelmes uram !

Nagyságod méltóságos parancsolatját nagy alázatossággal vöttem, melyet generalis és Komornik urammal is közöl-
vén, igen tetszik az comissarusok rendelése, és hogy öt részben megyen az regiment, úgy hogy két két compania járjon együtt; de jöllehet kegyelmes uram ő nagysága és Komornik uram informatiójokból nagyságodat úgy tudósítottam volt, hogy már az Hajzler regimentje útban volna, és az elmúlt innep másod vagy harmad napján Somlyóra érkeznek, de abban semmi kegyelmes uram nem volt, az mint ma generalis uramnak ő nagyságának jött hire felőlle, sőt még semmi hírek nem volt, hanem Semsei jün 4 zázlóalja katonával, Somlyót meghaladván Lugosban megyen, kinek is generalis urammal eleiben irattam ma, hogy más utat keressen magának Lugos felé az Erdőhátságon el, ha penig az Marus mellett jőne is el, magok költségeken éljenek, az szegénységnek semmi kárt ne tegyenek, melyet Macskási uramhoz küldtem, hogy ő kegyelme postán küldje elejekben, vagy Gyerőffi uram kezéhez, csakhogy commissariust kíván ő nagysága nekik, ki róllok provideálna és excessussokról informatiót tehetne. Én kegyelmes uram ezt is mástól nem hallottam, mert senki nem tudósított, hanem az kolosvári substitutus commissarius érkezvén ma ide, attól értettem, hogy megfogták volna Somlyót haladni, s úgy tanáltam meg generalis uramat, de ez is se Hajzler se regimentje felől semmit nem hallott, az mint kegyelmes uram eszemben vészem, mind az novellákból s mind egyéb irásokból, az miket eddig érttettenek, mind másképen változhatnak meg az dolgok, az dispositiok egész cathegóriában nem lévén, sőt a mint értem, ha az törökkel való békeség meg nem lenne és az lotharingiai herczeg expedíáltatnék az török ellen, Karaffa generalis nem menne az imperiumban, hanem az merre az török ellen való hadakozás continuálnódnék, arra jüne. Ezzel Isten nagyságodat jó egész-

séges hosszú élettei és boldog országlással áldja meg kegyelmes uram.

Szeben 18. April A. 1689.

Nagyságod igaz hive, alázatos szolgálja

Keresztesi Sámuel m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nékem természet szerint való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered levelekben. XXXV. köt.*)

CCXL.

Én gróf Gersei Pethő Gáspár recognoscalom jó lelkemiseretem szerint, hogy én anno 1683 Bécs városának obsidiójakor tekintetes és nemzetes Vajda László uram, Tarnóczi Mátyás nevű commencios szolgálja társával együtt mellém magokat asszociálván Kovács András nevű Tökölyi uram akkori hadnagya által, mellőlem megnevezett Vajda László uram ő kegyelmének azon jámbor szolgálji elfogattatván Léva várában incaptivaltatának és vasban verettetének, ezt bizonyosan tudom, hogy penig megnevezett Vajda László uram azon szolgálínál akkoron levő kétszáz aranyiban és egynehány köves arany gyűreiben megkarosittatott volna sup . . . temporibus bőségesen hallottam, kiről adom ezen tulajdon kezem írással subscribált és pecsétemmel megerősítettvén leveletem. Datum in castello Cseke die 26. Aprilis Anno 1689.

Idem qui supra m. p.

(L. S.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

CCXLI.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram fejedelmem.

Már Isten jó voltából az generáltúl megtértem, kiről nem akarván nagyságod méltóságos személyét bő írásommal

terhelnem, praefectus uramnak ő kegyelmének bővebben ir-
tam. Azon volnék teljes tehetséggel, ha egészségem enged-
né, magam is mennél hamarébb mehetnék nagyságod szolgál-
tatjára. Egyéb hírt nagyságodnak nem írhatok, hanem hogy
Moldvából két izben is hozták, hogy az muszkák az tatárokat
keményen megverték volna és hogy a harezon két szultán és
feles murzák veszték volna. Írják azt is, hogy az új angliai
király egynéhány francia hajókat, kit elsülyesztett, kit de-
bellált. Tovább is ha mi híreim lesznek, nagyságodat aláza-
tosan tudósítani el nem mulatom. Isten éltesse nagyságodat
ifjú kegyelmes urunkkal ő nagyságával együtt szerencsésen
sok esztendőig.

Hévíz 26. Junii 1689.

Nagyságod alázatos szolgálja méltatlan híve
Teleki Mihály m. p.

Kirül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem jó kegyelmes
uramnak fejedelmemnek ő nagyságának adassék alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
VIII. köt)

CCXLII.

Hochwohl edelgeborener hochgeertester Herr Admini-
strator!

Ich bin von Ihro Durchlaucht Prinzen von Baden von
Hazzan-Palánka aus nachher Orsolva geschickt worden. Ur-
sachhalber zum Fürsten in die Valachay abzureisen, weil
aber der Feindt uns aus Orsova verfolgt, also habe mich mit
Ihro Excellenz Herrn Generall von Heuszler nachher Karan-
sebes zogen. Neuess weiss ich denselben dato nichts zu be-
richten, als dasz der Feindt Vetislauf besetzt, auch Orsolva
mit Janitsarn, aber die Cavallerie von Türken samdt Curutzen
von Orsolva aus über die Donau geflohen, weil ihnen der Ca-
pitan von Mehadia den Feindt etwas Alarman gemacht, Ver-
hoffe dasz ihro Excellenz vielleicht baldt Orsolva wiederumb
entsetzen werden, an welchem Bass (Pass) viel gelegen. Gute
Post hat mir Herr Oberlautenambt Graf von Gutenstein ge-

schrieben, dasz ihre Durchlaucht von Baden ebenstes mit der Arme die zu Nissa steht schlagen will; was weiter sein wirdt ebenstens berichten werde. Es freiet mich dasz sie so guet sein gewesen, und mein jüngern Brudern zu Schmölnitz aecomodirt haben, bitte auch noch ferner selb in Ihrer Protection zu erhalten, ich will auch meinen möglichen Fleisz daran setzen selbiges zu recompensirn. Wormit verbleibe Dienst obligirter schuldigst unterthänigster Diener

Johann Farkas m. p.

von Sheubnick derzeit Kriegsz-Commisarii
bei der Haupt Arme.

Külczim: Dem hoch unb wohl edel geborenen Herr Herrn Mich Fischer Dero Röm. kais. Majestät Geheimer Rath wie auch Oberhungarischen Camer Administrator, meinen Hochgeehrtesten Herrn Herrn Hermanstadt nachher Kaschau.

Trans. Cito Cito. Citissime.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

CCXLIII.

Vienna 7. Aug. 1689.

Conscriptio illorum duorum Regiminum quae in hac provincia pro Rege Hispaniarum parantur, jam suum initium obtinuit, et habet Colonellus de Arco supra totam commissionem. Ex Croatia continuatur, quod Canizae inter Turcas magnae sint rebelliones, Bassa quidem sperat brevi succursum, reum vi vero ille emanserit, putatur hanc munitionem brevi se tradituram. Ex Servia scribitur, quod integra Turcica potentia vix 50-millia sit fortis, inter quos vix 20-m. sunt bonorum militum, reliqui tantum sunt meri coacti; cum qua potentia Sultanus ivit ad Sophiam, qui etiam ulterius non ibit, quod ille solum modo fecit, ut terreret Christianos. Quia vero Seraskarius vidit, quod haec astutia ipsi non successerit, iterum se per Moravam retraxit, ex eo, quod ipsi Princeps Ludovicus Badensis cum integro suo exercitu iverit obviam; praenominatus Princeps se ad aliquem locum fraudulentum collocabit, inimici ulterius intentum observaturus. Litterae a 18. Junij

Constantinopoli notum faciunt, quod se Turcarum potentia in Hungaria longe majori numero auxisset, si non Giedeck Bassa Asiaticum populum detinuisset. Christiani mercatores Constantinopoli Tekelio 20-m. imperiales transmiserunt ut solveret suos milites, et versus Transylvaniam operaretur; in Asia censetur generalis rebellio, quia Giedeck Bassa continuo augetur. Ex Superiori Hungaria refertur, quod Cassoviae iterum nova conspiratio contra Latschoviense (sic) praesidium manifestata sit, et duo Authores hujus conspirationis factae deprehensi, et captivi inducti sint, et debuisset ab illis intus adhaerentibus integra guarnisone interire. Colonellus Corbelli debuit quidem cum Gandolico Regimine marchirare in Transylvaniam, quia vero omnis metus propter Tartaros et Walachos recessit, contramandatum est ipsi bloquadam ante Magno Varadinum continuare. Belgrado venit, quod Hungarica una parthya 300 viris constans valde procul ex castris exiverit, et a 1000 Turcis et Tartaris occisa sit, et exceptis 35 omnes decapitati sint. Ex Moscovia a 26. Junii scribitur, quod 20-ma ejusdem per improvisum incendium circiter 6000 domorum incinerata sint, praeterea confirmatur, quod, postquam Moscoviticus campi Dominus Princeps Galaezinus cum integra potentia versus Precop marchirasset, a 160-m. Tartarorum aggressus sit, illi vero post trium dierum actionem, nempe 25. 26. et 27. Maji cum magno sui damno ex campo caesi sint, et omnia post se incineraverint, ut possent Moscovitarum insecutionem impedire, qui postmodum versus fluvium Niper se retrahere debuerunt.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXXV. köt.*)

CCXLIV.

Méltóságos fejedelem, jó kegyelmes uram fejedelmem.
Nagyságod méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vettem. Az inclusáknak vélem való közlését nagyságodnak alázatosan megszolgálom.

Én kegyelmes uram soha annak a Petrucza vajda pén-

zének híret nem hallottam, csak garázda keresés s mesterség minden az iránt való dolgok. Igen jól esett kegyelmes uram azon boérok válasz adását halasztotta nagyságod a deputatio alkalmatosságára. Nekem kegyelmes uram semmi bizonyos hírem nem jött, kivált az székely atyafiak közül nem jühet, mert nem adnak posta lovat, nemhogy posta lovat adnának, de még csak szállást sem adnak. Isten nagyságodat szerencsésen ifjú kegyelmes urunkkal ő nagyságával sok esztendőig jó egészségben éltesse. Gernyeszeg 10. Januarii 1690.

Nagyságod alázatos szolgálja igaz híve

Teleki Mihály m. p.

Hátára jegyezve : Ebesfalván gyűlt levelek.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának, jó kegyelmes uramnak fejedelemnek ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. köt.*)

CCXLV.

Celsissime Princeps, ac Domine Domine Pater mihi colendissime.

Hogy alkalmas időtől fogva nagyságodnak, mint tisztelendő atyám uramnak fiúi kötelességem szerint alázatos látogató levelemmel, hogy nem udvarolhattam, kérem ne restségemnek avagy felejdékenységemnek, hanem időnek és rossz szerencsétlen voltomnak tulajdonítson nagyságod ; midőn annyi sok felől való conturbatiók, búsulások és nyomorúságok körül vévén, úgy annyira elborítottak, hogy életemet mint folytattam és folytatom, nem tudom, eszemben sem veszem. Lehet hogy ez mind, a mi sok bűntünkért, Istentől reánk bocsáttatott légyen ; szent fölsége akarátja mindenekben. Ide bé a szegény nyomorúlt és gyászba öltözött hazánkban, a dühösködő tatároknak sokasága rohanván, és több ötven napoknál fel s alá kóborolván és pusztítván, (a melyből még eddig sem takarodtak mind el), mely illetlen dolgokat s számtalan károkat tettek, kimondhatatlanok. Az nagyságod bölcs elméjére hagyom, megfontolhatja nagyságod micsoda s mennyi

sok károkát és gonoszságokat követtek el ; meggondolhatják mások is, de kiváltképen, ők közzülök valók, kiknek experi-
entiájok nagyon, s tudják az ők pogány dühösségeket, mikép-
bánnak avval az helylyel, a melyre bécsapnak, és mint ma-
rad meg kitakarások után. Ilyen keserves s megesett sorsra
jutott ártatlan hazám ; a melyről ha szólni akarok is, köny-
vezés nélkül, szívbeli fájdalom és sohajtozás nélkül nem szól-
hatok ; de mit mondjak egyebet ? légyen Isten akaratja, ki-
nek hatalmas kezében vadnak mindennek, úgy cselekedjék.
velem és hazámmal, a mint ő szent fölséginek tetszik ; vala-
mint maga öröktől való szent végezésével mindenekről elvég-
zett, úgy kell annak meglenni. Erre nézve én is mind magamot
mind keserves hazámot az ő szent hatalmában dedicalván, sze-
meimet csak ő szentségéhez emeltem fel, légyen akaratja !

Szegény szombatfalvi jobbágyim jövőn hozzám, magok,
rajtok való súlyos terhéről panaszkodtak, kiket nem kicsiny
fájdalommal hallgattam ; melyről nem kétlem, hogy nem csak
rajtok légyen ez a súlyos terh, hanem mindeneken (a mint
magok is mondják) és hogy tehetségek szerint, egyenlőképen
adózzanak, kiknek panaszsa szerint merem alázatosan büsi-
tani nagyságodat, (ha ugyan kis dolognak is látszik lenni),
méltóztassék nagyságod az oda rendeltetett tisztetek meg-
parancsolni, hogy tekéntettel legyenek ; én is régi köteleessé-
gem szerint a fiúi szeretetet nagyságodhoz megtartván, más-
tőlem lehető dolgokban nagyságod kívánságára szolgálni s
kedveskedni mindenkor kész vagyok. Nagyságodat kérem,
hogy az atyai szeretetet és hozzám való kegyelmét tőlem ne
vonja nagyságod. Quibus in reliquo Celsitudinem Vestram
Divinae recommendans protectioni, me vero Paternali Celsitu-
dinis Vestrae affectui, maneo

Celsitudinis Vestrae filius ad servitia paratissimus

(*Oláh aláírás.*)

Datum Bukurest die 4. Martii A. 1690.

*Kivülről : Celsissimo Principi ac Domino Domino Michaeli Apafi
Dei gratia inelyti Regni Transylvaniae Principi, Partium Regni Hun-
gariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Patri mihi Colen-
dissimo.*

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti
levelekben XXXV. köt.*)

CCXLVI.

Nekünk természet szerint való igen jó kegyelmes urunk !

Isten nagyságodat szerencsés hosszú élettel, országának hosszas békességes birodalmával boldogítsa szívből kívánjuk etc.

Kegyelmes urunk ! akartunk nagyságodnak avagy csak levelünk által alázatosan udvarlanunk. Kívánjuk Isten ő szent felsége e szent innep napokat nagyságodnak minden részeiben áldja meg, örvendeztesse nagyságodat sok szent innepnapoknak szerencsés éréseivel s eltöltésével. Azonban minthogy szerencsére egy kevés czitrommal érkeztenek, azon kevésből kevéssel kedveskedhattunk, küldöttünk ötvent s kérjük nagyságodat alázatosan méltóztassék kegyelmesen venni. Vagyon reménységünk nem sokára többel is érkeznek, miképen hogy emberünk is oda vagyon, ki is mihelyest érkezik, ottan tartozó kötelességünk szerint nagyságodnak többel kedveskedni el nem mulatjuk, és maradunk

Nagyságodnak mint természet szerint való jó kegyelmes urunknak, életünk fogytáig, alázatos igaz hivei s engedelmes kész szolgálói

Szeben 28. Martii Anno 1690.

• Szebeni polgármester és királybíró.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, urunknak, nekünk természet szerint való igen jó kegyelmes urunknak ő nagyságának.

(Az erdélyi volt kir. főkormányshéki levéltárban levő eredetiből.)

CCXLVII.

Celsissime Princeps Domine et Patrone gratiosissime.

Praesto, quod Celsitudini Vestrae de communicatione novorum Fogarasini existens promisi, eandemque certiorum reddo de Canisiensi deditioe, quam hactenus jam peractam conjicere est ex ultimis postalibus litteris, quibus perstribitur actu praesidium illum Turcicum cum Domino Generale Comite

Battyáni convenisse, et quidem conditionibus iisdem, ac Turcae ex Alba Regali atque Agrienses, arci et fortalitiocessuros; in quem finem currus, quocumque ex circumvicinis Saladiensi Castriferrei et Soproniensi Comitatibus haberi possunt, convehuntur ad jam dictos Turcas Canasienses promovendos, et ubi semel Dravum attigerint, secundo flumine in Danubium, et sic ultra ad Turciae limites, deducendos. Deo sint grates pro hac incruenta victoria. Ego vero, sic quae et alia memoratu digna occurrerint, non intermittam notificare, cum sim et permaneo

Segisvárini 8 Aprilis 1690.

Celsitudinis Vestrae Servus obsequentissimus Comes

Adamus A. Zrinio m. p.

Kivül : Celsissimo et Illustrissimo Domino Domino Michaeli Apaffi Transylvaniae Principi, partium Regni Hungariae Domino, ac Siculorum Comiti Domino ac Patrono mihi gratiosissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXXV. kötet.*)

CCXLVIII.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, Domine Domine Nobis elementissime, benignissime.

Ad gratiosissimos Augustissime Vestrae Majestatis pedes provoluti humillime repraesentare cogimur id, quod Divina Nemesis ex abditis suae Sapientiae et justitiae thesauris, inpraevisi et simul improvisi quasi Fulminis instar in peccata nostra vibravit, mortem nimirum pientissimi ac mansvetissimi nostri Principis imo boni Patris Celsissimi ac Clementissimi simul Domini Michælis Apaffy Senioris. Quem sicuti coelesti Patri ante viginti novem annos ex Tartaricis compedibus ad sceptrum ac purpuram tantum abest ambientem, imo ne somniantem quidem supra hominum captum miraculose evehere, et in illo, quod tunc etiam suis littoribus crumpebat, Ottomanici Maris tumore, nuperae certe et modernae ortus ac occasus concussionis praeludio, desperatis Transylvaniae flammis Statorem ac Cineribus Restauratorem praefigere placuerat.

Ita nunc eum post tot supra omnes suos Praedecessores annorum inter tot et tantas externas ac intestinas turbas non minori miraculo patratam conservationem, in ipso ad summa usque sidera (et utinam ad suam jam Acmen) elati universalis Bellorum Diluvij medio nobis eripere et nostrae Patriae cymbulam Gubernatore excusso tempestatibus ac ventis vagam committere, ac nostris quasi rebus Indormienti destituere libuit, cum tanta nostra consternatione (imo nisi infinita sua misericordia et Augustissimae Vestrae Majestatis Paterna consolatio et clementia tenello Orphano Principi et orbae Patriae succurrat) desperatione, ut illi describendae Nobis calamitas aut enarrandae lingua, moestis nempe faucibus haerens, nequaquam sufficiant. Sed justus est Deus et justa ipsius judicia, ac Miserationes etiam ejus infinitae.

Sistimus ergo in hac nostra calamitate per gemebundas has nostras litteras et per illarum exhibitorem, unum ex Fratribus et Commembris nostris Generosum Paulum Nagy Sacratissimae Vestrae Majestati, imo ad paterna Principis pietissimi ac mansuetissimi genua deponimus pullatam nostram Patriam et orbem pupillum nostrum Principem, ac oramus Vestram Majestatem cum suspiriis et lacrimis illis, quae et qualia Nobis infanda haec nostra calamitas extundit; sed oramus simul illa spe et fiducia, quam Augustissimae Domus Austriacae celebratae toto Mundo clementiae fama cordibus nostris inprimit, faciat Sacratissima Vestra Majestas et exerceat hoc circa pupillum Principem pietatis et Caesareae Regiaeque Clementiae opus, quod defuncti ipsius Patris et nostrae vilissimorum quidem sed certe fidelissimorum Subditorum; Serenissimi etiam Lotharingiae Ducis de Legum et libertatum nostrarum Ipsiusque junioris Principis conservatione factae Assecurationi innixae expectatione respondeat, Quod Deo Pupillorum Patri placeat, Quod denique Sacratissimae Vestrae Majestati et Augustissime Domui ac toti Reipublicae Christianae omnibusque ejus Principibus utile simul ac jucundum sit.

Humillime iterum oramus Majestatem Vestram Sacratissimam, ut praefatum nostrum Fratrem, supplicissimi hujus nostri Libelli exhibitorem, cum optato ac consolatorio ad Nos responso quam clementissime remittere dignetur. Penes quae

vota Sacratissimam Majestatem Vestram immensae et usque ad stuporem Mundi hactenus testatae Dei clementiae ardentissimis votis quam humillime commendamus.

Datum in Arce Fogaras 20. Aprilis Anno 1690.

Sacratissimae Caesarcae Regiaeque Majestatis Vestrae
humillimi et devotissimi

Fideles ac Subditi :

Universi Status et Ordines

Trium Nationum Transylva-

niae partiumque Hungariae

eidem annexarum.

Kivül : Sacratissimae Romanorum Imperatoriae nec non Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. Regiae Majestati, Domino Domino Nobis clementissimo benignissimo.

Eredetiye zárt alakban, Erdély fekete viaszba nyomott hármás pecsétjének nyomaival, az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. levelekben. XXXV. köt.*)

CCXLIX.

Ajánljuk kegyelmeduek szolgálatunkat. Isten kegyelmedet sokáig jó egészségben éltesse.

Az mostan fennforgó állapotok és ez haza kételenítő dolgai úgy kívánván, szükségesnek ítéltük országgyűlését promulgáltatni, kegyelmedet azért hazájához, kegyelmes urunkhoz, fejedelmünkhöz tartozó kötelességére kényszerítjük, ad diem 21. praesentis mensis Augusti ide Radnóthra az mi kegyelmes urunk ő nagysága udvarában compareálni el ne mulassa, mert az decretumban és az artikulusokban írt poenát semmi képen el nem kerül.

Azon gyűlés alkalmatosságával Tompa Miklós és más complex társának is ország előtt igazadik el dolga.

Elhisszük érthette kegyelmetek amaz magyar nemzet veszedelmére, hazája romlására született és az egész keresztelyenség injuriájára az pogánynyal össze czimborált Tökölyi ez hazában való izgága szerzésnek csinálására és római császár kegyelmes urunk ő felsége hűségében való megtántorításra, kegyelmes urunk fejedelmi székeinek elfordítására.

holmi tökéletlen mesterséges szókkal irt patenseket bocsátott ez hazába. Kegyelmed azért római császár kegyelmes urunkhoz ő felségéhez való kötelességét, ez hazához való szeretetét előtte viselvén, ha kinek kezében afféle patensek vagy Tökölyinek egyéb levelei keziben akadtanak volna, az országgyűlésére előhozni el ne mülassa, valaki pedig el nem hozza akkorra, azután megtudódik, kemény büntetése lészen. Azonban kiki kegyelmetek közül római császár kegyelmes urunkhoz ő felségehez való kötelességében kegyelmes urunkhoz fejedelmünk hűségében állhatatosan megmaradjon, Tökölyinek semmi nemü tökéletlen mesterséges practicáira nézve hűségében meg ne tándorodjék, sőt ha hol ez hazában járó embereit értheti, kötelessége szerint megfogni, vagy megfogatni és udvarhoz hozni, vagy küldeni el ne mülassa. Isten kegyelmedet éltesse. Radnóth. 5. Augusti Anno 1690.

A levél aljára jegyezve : Bethlen Elek uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdély tört. eredeti levelekben XXXV. kötet.*)

CCL.

a)

II. Szulejmán.

A Jézus vallását követő fejedelmek legjava stb. felső magyarországi király s Erdély fejedelme Tököli Imre!

Császári névjegyünk alatt kelt levelünk hozzád jutván értésedre adjuk, hogy győzelmes császári táborunkba érkezett leveled tartalmát, mely szerint diadalmas seregeinkkel östől maradott Erdélyországunk kapuját képező egyik határ-szorosát megtisztítván azon országba behatoltál; az ott talált hitetlen német tábort Isten segedelmével részint kardra hányván részint fogolylyá tévén tönkre verted, összes ágyúit s hadi szereit elfoglaltad : szóval mindent miről leveledben írsz, császári kegyelmességünk szerint megértettünk. Ugyanazért reménylven, hogy fényes portánk s császári trónusunk iránt való hűséges szolgálatodban jövőre is serénykedel; számodra érdemidet haladó kegyességünkben egy nyuszt prémes drága

-diszruhát és tiz ruhát küldünk kiválóbb embereid számára. Midőn erről szóló jelen fényes parancsolatunk hozzád ér, ezen kitüntető ajándékunkat tiszteletteljes hódoló köszönettel fogadván, erdélyi hadaink fővezérletével megbízott badági (ózi) beglerbégünkkel Musztafa basával s többi ott levő főembereinkkel egyet értve azon légy, hogy nevezett Erdélyországunk minnél előbb teljesen felszabadíttassék s császári trónusom menedéket nyújtó árnyékában minden rendű lakói mielőbb tökéletes oltalomban részesüljenek : a lázongás, prédálás, öldösés, fogdosás minél előbb véget érjen ; győzelmes hadaink által se vagyonában se személyében senki meg ne háboríttassék : egy szóval, hogy a békesség és megelégedés minél előbb általánossá legyen, a kereskedés felvirágozzék s kegyelmes császári uralkodásunk boldogító volta tapasztalható legyen. Különben pedig az ottani állapotok felől fényes portánkra tudósítást küldeni el nem mulaszd.

Kelt 1101. Dzülkide 20—30.=1690. August 26.—
Sept. 4. a Nisi táborban.

Egykorú hátjegyzet : Császár fermánja kedvesen veszi, hogy Hajszlert felverte.

(A vörösvári levéltárból.)

b)

(Mustafa basa névjegye s pecsége.)

Nagyságos fejedelem stb. felső Magyarország királya
Tököli Imre!

Kapitányod által küldött leveledet vettem s megértettem ; kapitányodat ki innen Lengyelország felé megy a moldvai és oláh vajdákhoz szóló levelekkel látván el tovább küldtem. A dunai kapudán Ali basa kemény parancsolatot vett, hogy a dunai „sajkákkal“ s a császári arsenálból a Duna őrzésére kirendelt tiz csapattal egyenesen Viddinnek tartson : most azért Isten segedelmével te is a viddini műhafízzel Huszejn vezír basával s a már említett dunai kapudán Ali basával érintkezve s egyet értve úgy forgolódjál, hogy az igaz hit és fényes porta hűséges szolgálatában magadat kitüntetvén, a győzhetlen császár bőséges kegyelmére érdemesnek találtságál. Megnyílt az igaz hit harsztere, itt a vitézség ideje ! Rajta

mutasd meg mint tudsz tündöklenni e harczon s győzelmet aratni az ottani ellenség felett. Ha Isten is úgy akarja, e levél kelte után két nappal a császári hadak is megindulnak innen a drinápolyi táborból. Ezekhez képest tudhatod mihez kell magadot tartanod s egyszersmind te is tudósíts bennünket leveleddel az ottan körül történő dolgokról. Isten veled!
(Év nélkül.) a drinápolyi táborból.

Egykorú hátjegyzet : Landorfejevári szerdár levele.

Jegyzet : A Tökölnek adott ahdname elrongyolt másolatát hitelesített Ibrahim belgradi kadi. A datum egyező pray Epist. III.

(A vörösvári levéltárból.)

CCLI.

Emericus Thökölyi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Domiuus et Siculorum Comes.

Igen útban lévén és az alá s feljáró hadaktól igen terbeltetvén Torda városa, nem csak az hatalmaskodók, sőt az ingyen gazdálkodtatók ellen kiváltképen való specialis protectionk és oltalmunk alá vettük; parancsoljuk azért minden rendbeli magyar, török, és tatár hadainknak, senki is fenn megemlitett várost hatalmasan invadálni, városbelieket magok személyekben és jóvokban megkárosítani, ingyen gazdálkodásra kényszeríteni, sanczoltatni, annál inkább verni, kergetni ne merészelje. Külömben valaki ezen parancsolatunk ellen cselekedni comperiáltatik, és fenn megírt városbelieknek károsittatásától meg nem szűnik, élete és feje vesz el érette. Secus non facturi. Praesentibus perlectis Exhibent. restitutis. Datum ex Castris nostris ad Fejéregyház positis die octava Mensis Octobris Anno Millesimo Sexcento Nonagesimo.

Thököly m. p. (P. H.)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXXV. köt.)

CCLII.

Méltóságos urak.

Isten nagyságotokat, kegyelmeteket jó egészséges hosszú élettel áldja meg alázatosan kívánom.

Az úr Bánffy György uram ő nagysága nagyságtoknak, kegyelmeteknek szóló levelét az Veterani uramnak szóló levelével együtt alázatosan megküldöttem. Az Badensis ő felsége az Szilágyra ment az tatárok után, mivel arra is szakadtott volt majd két ezerig való, az nagyobb része az tábornak az szultánnal és az tömösvári basával mentek az Körösön ki Feketetóra Telegd és Várad felé.

Az radnóti udvarbíró írja, ott ment el ötvened magával Szántai, Bogátra az Macskási Boldisár uram tiszttartójához szállottak s ott ittanak, onnan Gerendre és Gréresre, hétfőn reggel megindulván Várfalva felé tartottak, kinek is útjára az merre menetelit gondolhattuk, minden késedelem nélkül innen lovast, gyalogot kiküldöttem, úgy az gyalui és sebesvári katonákat is, de szintén ez estve jöve hírem, hogy Hatházi uram Görgénből németekkel ment volna Bodon felé, s ott találván Szántait négyet el is fogtanak közülök.

Itt való emberséges embert küldöttem volt négy itt való Rajtárral Beszterczére, az ur főkapitány s commendáns uram ő nagysága parancsolatjából, az reájok vetett porció búzának beszállítására, onnan mindazáltal (noha még lehetett volna) semmit nem praestáltak, hanem re infecta kellett Görgén felé indulniok az tatár hírre nézve, midőn megszállottanak volna Ludvig nevű faluban az bíró házával, az négy némettől elhúzták lovokat, fegyvereket, azt mondván, az császár németjének s az kolosvári katonának nem szabad ott járni, s az lovokat ugyan megadták, fegyverek s egyetmások nálók vagyon. Nagyságtok, kegyelmetek parancsolatját várom alázatosan. Éltesse és tartsa Isten nagyságtokat, kegyelmeteket jó egészségben. Datum Kolosvár 26. Decembris 1690. 8 órakor reggel.

Nagyságtok kegyelmetek alázatos szolgája

Balka Pál m. p.

Kivül : Az méltóságos uraknak, az mi kegyelmes uramnak tanács úr híveinek, nekem jó uraimnak ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört., ered. lev. XXXI. köt.*)

CCLIII.

Én Hunyadvármegyében Déván lakó Josika Ferencz adom emlékezetül mindeneknek az kiknek illik ez reversalisomnak rendiben, quod in hoc anno praesenti 1691. die vero 13. Januarii. Az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmességéből állittattam be az dévai udvarbírósnak tisztiben. Esküszöm azért az élő Istenre, ki atya, fiú és szent lélek, teljes szent háromság egy bizony örök Isten és a boldogságos szűz és Istennek minden szentei engemet úgy segélljenek s úgy adják lelkem üdvességét az én igaz hűtöm szerént, világi életben is úgy boldogítson. Hogy én az méltóságos második Apafi Mihály nemes Erdélyországa választott s confirmált fejedelem kegyelmes uramat ő nagyságát előmben adott instruction szerént igazán, híven és jámborúl szolgálom, ha mi ő nagysága méltósága sérelmére czélozó dolgokat vagy magam, vagy mások által megérték, idején korán minden halogatás nélkül hírré teszem, ő nagyságok ellenségeinek ellensége, jóakaróinak jóakarója leszek, ő nagysága kegyelmességéből előmben rendeltetett praefectus uramtól függök, mellettem levő szolgálkat úgy mint számtartót, kolesárt ő nagysága minden jövedelmének igazán való percipálására és erogálására reversalisosokat, sőt minden rendbeli mellettem levő szolgálkat nem magam javára hanem ő nagyságok hasznára erős hittel köteleseket tartok, mind urbarium szerént és koresomákról, hajókról, exigalandó sókról, azoknak szokott ároknak percipálásáról, birságokról honorariumokról, vámokról és minden névvel nevezendő dézmákról, vashányákról, révekről és malmokról jöni szokott proventusokról igaz registrumot és partialekot tartok, tartatok és íratok, semmit az ő nagyságáéból, szokott fizetésemen kívül magam szükségére nem fordítok, mellettem levő szolgálknak is fordítani nem engedek, sem pedig má-

soknak nem kedveskedem és mellettem és kezem alatt levő szolgálknak is kedveskedni nem engedek sőt az ő nagysága minden névvel nevezendő jövedelmeket nem másuvá hanem az időhez képest ő nagysága szükségére és számára mentől bátorosabb helyekre takarítom és takaríttatom és teljes tehetségem szerént oltalmazom és oltalmaztatom, ő nagyságát és praefectus uramat a jószágnak és minden dolgoknak folytatásáról és alkalmatosságáról hitelesen gyakorlatossággal tudósítom és a veendő dispositiohoz magamat jó lelkiismerettel alkalmaztatom, az jószágot igazán és rendesen szolgálattom, semmi rendkívül való dolgokra, vagy exactiokra magam vagy mellettem levő szolgálk szükségekre nem erőltetem, teljes tehetségem szerint ez haza törvényével éltetem, másoknak idegeneknek húzni vonni nem engedem, szolgálatjokat ajándékért, adományért és mellettem s körültem levő szolgálknak, vicze tisztnek, ispánnak, krajniknak, bírának efféléket cselekedni nem engedek minden épületeket, mezei munkákat szokott idejekben munkálkodtatok, takaríttatok, magam authoritásából ő nagysága vagy praefectus uram dispositiojokon kívül semmiben is nem exorbitálok, commissiok, testimoniumok és quietantiak nélkül nem erogálok s nem erogáltatok, nem percipiálok s percipiáltatok: egy szóval magamat ő nagyságának mindenekben tökéletes igaz és hű szolgáljoknak Isten s ez világ előtt lenni megbizonyítom, előmben írott instructionhoz tartván magamat minden holnaponként ratiom mellé megtartásra való extractusokat írok s íratok, esztendőm eltelése után egy holnap alatt ratiomat megírván, praefectus uram ő kegyelme exhibitája alatt exactor uramnak examenre beadom, melyből ha mi liquidum debitumok censuraliter emergalódnak tartozzam megfizetni, melyet, ha meg nem fizetnék, vagy fizetni nem akarnék exelasis omnibus juridicis remediis minden neven nevezendő javaimból praefectus uram ő kegyelme vagymás arra rendeltetett emberek által ő nagysága saltem harum mearnm litterarum vigore executiot tehessenek s tétethessenek, javaim fel nem érvén magam személyemhez is usque ad plenam satisfactionem hozzám nyúlhassanak, nyúlathassanak. Insuper az ott való böcsületes praedicatorokkal, mesterrel tisztességek s böcsületek megadásával egyetértek, ellenek való dolgokat

vagy fizetéseknek ki nem adását, parochialis helyeknek, földeknek elidegenítését nem cselekszem s nem munkálkodom semmi színek s mesterségek alatt magam és mások ususára nem fordítom s transzferalom, sem pedig ellenek való dolgokban nem tractálok és colludálok, semmi nemű innovatiokat, a reformata ott levő ecclesia praejudiciumjára, kárára a helyben sem magam bé nem veszek sem másokat arra nem tanácslok és indítok, mind ezekre mégis kötelezem magamat és a mint megállója és tartója leszek az igaz teljes szent háromság egy bizony örök Isten és a boldogságos szűz engemet úgy segéljen s ugy adja lelkem üdvességét, ha pedig még is hűtömet meg nem állanám sem szent Péter, sem a pápa, sem a confessariusok bűnöm bocsánatja, indulgentiajok ne használjanak; sőt mind az egész szenteknek értem való esedezések, bötöm, alamizsna osztogatásim, és halálom óráján való szent kenet is büntetésemre nem áldásomra forduljanak. Datum Fogaras Anno dieque ut supra. Jósika Ferencz m. p.

Küljegyzés: 1691. 13. Januarii Jósika Ferencz dévai udvarbíró-ságáról való reversalis.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CCLIV.

Ajánlom kegyelmednek, mimt bizodalmas uramnak köteles szolgálatomat.

Minemű változásokon mentem által rabságban való eséstől fogva, azoknak leírásával kegyelmedet nem terhelem. Elég az, hogy nem árúztatásomért, sem tolvajkodásomért, sem valami czégéres vétkemért szenvedtem, hanem közönséges ő felsége szolgálatjának alkalmatosságával, mert én is többekkel együtt azon az szomorú harezon elsöben törökök kezekben esvén, onnan Thökölly uram kemény rabságában vitetvén, igen kevésben múlt el, hogy fel nem nyársoltata. Isten megtartván életemet, idő múlva az rabságból (erős hittel megesketrén, hogy el nem szököm, híre nélkül szabadulásomat sem munkálódom), kibocsátott. Attúl az időtől fogva mind kértem Istenemet, akár mi úton módon szabadítson ki kezé-

ből, mely is különben nem lehetett, hanem három ezer tallérig való contentiónak megigérésével.

Sok szenvedésem után midőn örömmel jünék bé az hazában, kegyelmetek társaságában; hát mindenemtil megváltam, kevés jószágom s annak minden fructusa (melyeket Thököly uram is elvett töllem s adta Daczó Jánosnak) elfoglaltatott, ládáim Segesvártt confiscáltattanak, az mint hallom, meghányattanak. Értvén pedig, hogy afféle confiscált bonumok az felséges Badensis fejedelemtől az méltóságos tanács dispositiója alá resignáltattanak; mint bizodalmas uramat kirem kegyelmedet, látván ily sok káraitam, megbántodásimat, authoritása szerint megmaradott javaimnak, kicsiny jószágomnak is restitutiójárul annuentiáját adni, parancsolni méltóztassék; hadd fordithassam (míg Isten többre is segít) mindennapi szükségemre, de kiváltképen saneczomnak fizetésére, melynek terminusa igen rövid, mert csak húsvét napja.

Bizonyságom az Isten, soha ennek az szegény hazának veszedelmére s annak semmi rendinek nem igyekeztem. Tudom hogy vádoltatom azzal az átkozott commissáriuskodá sommal, s annak alkalmatosságával az szegénységnek lett injuriával (minthogy az soha a nélkül nem mehet véghez): de azért javaimtól való megválásomat nem érdemlem; mert az mint cselekedtem, nagy kételenségtül kellett cselekednem, nem úgy mint mások hanyatt homlok jöttenek s mindenben mindent cselekedtenek. Akarván egykor Thököly uram az országnak belsőbb részeire penetrálni, nem volt senki akkor erdélyi ember kinek imperálja az commissariusságot, soha bizony meggondolója sem voltam, erővel vetette nyakamban, (nem használván mentségem), mellém adván maga régi híveit, élés mestereit, kik nekem csak praescribaltanak, s leírták akaratjokat, úgy kellett nevem alatt kimenni az parancsolatoknak, és noha keményebb instructio volt több dolgokra is, de nem cselekedtem, reflexióm lévén mind az regnicolákhoz való obligatiómra, mind ezekre az időkre; az mit pedig cselekedtem egynéhány napok alatt, nemesak egyedül cselekedtem, hanem mellém adatott az hazában született emberekkel, és ha szánzándékkal kívántam volna gonosz ember s hazám tolvaja lenni, bizony le nem tettem volna a kezemről, de mi he-

lyen hivatlan is jöttek sokan Tökölly uram hűségire, minyárt letettem, az mint hogy Gyulay Ferencz mind végig jó szívvél is viselte.

Medio tempore, Badensis fejedelem előtt nyomulván ki- felé Thökölly uram Segesvárrúl, én is (mint mások) javát az ládáimnak elvittem volna ; de él az Isten, egy ládámat is sem el nem vittem, sem meg nem nyitottam, bizván ahoz, minthogy császár ő felsége szolgálatjában estem rabságba, nem félthe- tem, sőt az mikor haza hoz Isten, intacte megtalálom. Kegyel- med jó válasszát, succursusát várom, Isten éltetvén minden alkalmatossággal megszolgálni el nem mulatom ; marad- ván kegyelmednek

Cibiny 12. Martii 1691.

köteles szolgája

Vay Mihály m. p.

Hátdra jegyezve : Bánffy György uramnak így írtam Szebenből 12. Martii 1691.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdely tört. ered. levelekben XXXV. köt.*)

CCLV.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram !

Nagyságod kegyelmes parancsolatját vettem, kiben pa- rancsolja nagyságod, hogy az sajói leveleket in originalibus küldeném az nagyságod méltóságos kezeihez, Isten ótalmaz- zon, hogy kételkedném abban, hogy eltévednek, mindazonál- tal kérem nagyságodat az itt való káptalanokra irasson egy requisitoriát, hadd transsumalják, ha az egyik elveszne is, az másik megmarad, valamelyiket nagyságod akarja azt ve- hetni maga számára. Az instructiot én kegyelmes uram igen javallom. Ha Isten nagyobb nyavalyától megőriz, ez 2. No- vembris igyekezem nagyságod méltóságos udvarában megje- lenni, akkor nagyságodnak mindenekről beszélek, ha akkorra kihivatná Polus uramat, az leveleket is megolvashatná akkor. Isten nagyságod szerencsés étellel áldja meg és sok időig éltesse. Kolosvár 21. Oktobris 1692.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Gyerőffi György.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárában levő eredetiből.)

CCLVI.

Méltóságos fejedelem!

Madarász uramat nagyságod kívánsága szerént elküldöttem szintén, itt levén Bethlen Gergely uram is nálam, nekünk úgy tetszik, hogy nagyságod addig be ne küldjen Fogarasba, hanem Küküllővárra hozza oda nagyságod magával együtt, onnan Bethlen Gergely uram magával együtt beviszi, Isten nagyságod éltesse

M.-Eörményes 26. Novembris 1693.

Nagyságod engedelmes híve Bánffy György.

Külszin : Méltóságos Apaffi Mihály választott erdélyi fejedelemnek ő nagyságának íram engedelmességgel.

(Az erdélyi volt kir. főkörmánysz. levéltárában levő eredetiből.)

CCLVII.

Vienna 27. Februarii 1694.

Cammera Aulica studet de modo accumulandi nervum ad promovendas belli vires, quem ad finem quantitatem non mediocrem pro legionibus redintegrandis bellicis officialibus emuneravit, nec minus suppetiis Brandenburgicis stipendii medietatem exsolvit. Belgrado cognovimus legationem a Tekelio Adrianopolim destinatam praesentiam suam purgaturam, proque milite sibi subdito stipendia sollicitaturam, cui autem Magnus Vezirius aures non praebeuit, sed individuus ministrorum Gallicorum comes asseritur; Interea memoratis confirmatur, cuncta belli negotia a Magno Sultano Magno Vezirio imposita, unde iteratis vicibus cum morante Tartarorum Ilano legatoque Gallico senatum bellicum celebrat, consultatque finiente Junio adversus Hungariam expeditionem offensivam suscipere, adversus Poloniam et Venetos armis solum ut

defensivis, quod tanto credibilis videtur, ob diem extremum Ducis Venetorum Morasini in Morea confectum.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXXVI. köt.)

CCLVIII.

Szolgai kötelességgel való alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak!

Kegyelmes uram! Nagyságodnak bizonyosan írhatom, Sztáni nevű kapitány Hátszegről írta, hatodik Aprilis Tökölyi uram ő nagysága gyalog kapitánya Daróczi feleségéstől nálla volt, a feleségét ugyan ott hatta nálla, maga Szebenben ment Veterányi uram ő nagyságához gratia kérni, mivel hét zászló alja gyaloggal eljött, Plánka nevű kastélyt, a hol teleltenek, felégették, és ottan körül való helyeket mind elpredálták, még azonkívül is egy török kastélyt felégettenek, sok prédával eljöttek, fü törökököt is hoztonok el huszonötig valót, Káran-Sebesnél hatta el mind az hét zászló alja gyalogot. Ugyan azon Esztreny kapitány leveléből látom, Daróczi kapitány mondott volna ilyent is, hogy Tökölyi uramat ő nagyságát a törökök megfogták volna; egyéb más olyan veszedelmes híreket nem értettem, mindazonáltal ezek után többet is fogunk érteni, mivel még Tökölyné asszonyomat ő nagyságát nem érthettem miben van dolga, sem Petróczi uramat ő nagyságát. Már ugyan nyomultok három vagy négy kompania német Káransebes felé. A mely dolgokról nagyságodat tudósítottam volt, nem tudom a szabados ott várakozik-e a válaszzsal, vagy hová lött. Nalácsi István uram ő kegyelme levelét is nagyságodnak megküldöttem; Ezek után Isten nagyságodat boldogítsa és számos esztendőig éltesse szegény házánok (igy) szerencséére.

Datum Vajda-Hunyod die 11. Aprilis A. 1694.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgája

Almási István m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos választott fejedelemnek Apafi Mihálynak, nekem érdemem felett való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának írák alázatosan.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXXVI. köt.)

CCLIX.

Szolgai kötelességgel való alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak !

Mostan kegyelmes uram semmi oly derék híreket nem hallok, hanem csak az elszökött kuruczok ezen mentenek el vagy négy zászlóval Lippára fogta rendelni general Veterányi uram ő nagysága, Tökölyi uram mellé pediglen úgy értettem egy néhány száz jancsárt küldöttek melléje, paláncái építésére ismét ötszáz jancsárt rendeltének s építik. Az ide alá való dolgokról is szükségesképen kötelességem szerint kényszerítettem újabban is nagyságodat tudósítani. Ugy látom az mostani erős commissiojával is csak annyit gondol mint az előtteni sok kemény parancsolatjával nagyságodnak, mert az dolgok semmiben nem szűnnek, im látja az úr Isten szintén elfáradtam ezekben az dolgokban, mert nemhogy szűnnék, sőt nevededik, mert ennek nem az jószág viselésre van anynyira gondja, mint hogy az tiszték előtt az maga alkalmatlanságát eltakarhatná az sok adománynyal, az mely az nagyságodéból kell kitelni, engemet is vagyon harmad- vagy negyed napja, hogy kísért mind lelkemben, s mind testemben ajándékival, hogy lelkemet szénszándékkal elveszítettethetné, pártaövékkel és ezüst pohárral, hogy én az ő istentelenségét elfedezzem, én nagyságodnak nyilvánossággal megírom, melyet ez mai nap is elhozott volt, mivel ő azt mondja, csak én legyek mellette, senkitől nem fél ; de én arra azt feleltem, ha százanként asztalomra letenné az aranyakat, Istenemet, lelkemet, uram méltóságát pénzen el nem adom, hanem keresen magának orvosságot, ha fáj. Az fattyú leánykát pediglen az nagyságod majorjában az vinczellérné szoptatja, az napokban az nagyságod vár mellett való szőlőjéből másod magammal szememmel néztem az ő kegyelme szállásáról az a kurva leány másod magával az kerteken által az fattyú látogatására ment ; ha nagyságod parancsolatja lőtt volna nállom, ott foghattam volna meg az majorban. Im most nagyságodhoz felkészül hamis testimoniumokkal s információkkal, magához hasonló hamis tanúbizonyságokkal, az melyért bizony nem

méltó nagyságodnak meghallgatni, mint efféle emberrel szemben is lenni. Azért szükségesképen kellene praefectus uramnak ő kegyelmének parancsolni, mentől hamarább alá jüni, mivel itt ezek között az tisztek között sok egyenetlenség vagy, az melyek nagyságodnak hasznára nincsenek; Isten ő kegyelmét aláhozván, nagyságod parancsoljon ő kegyelmének ide alá az egész jószágot és minden dolgokat jól feleztírkálni és minden dolgokat itt jó rendben venni, hogy az sok egyenetlenség tisztek között ne légyen, de ha ez az ember még tovább is itt lészen hivataljában, dolgában, ki tudja még mi következik belőle; mert én dolgát jóra nem intézhetem, mivel ennek minden felé az ő adóssága sok, az mostoha fia pedig az elmúlt estve hozzám jüvén házából az anyja szovával is én előttem protestála, hogy az ő mostoha apjának sem latorságáért sem adósságáért az jószágot nem hadják elfoglalni, mert neki ott neki semmi része nincsen, hanem az rajta való ruhája; azt is mondá, hogy Fogarasban felügyekeznek, ott is protestál, hogy ők az övéket senki számadatlanságáért, sem maga viseletlenségéért el nem fizetik s el nem hadják foglalni. Azelőtt is irtam vala nagyságodnak, ez a Kusányi már egy néhányszor példálódzott előttem, hogy most valami új szekereket csináltatott, táborba készül, s várt volna nagyságodtól valami kevés vasbeli kegyelmességet; ez az itt való commendans is majd ugyan illetlenül is példálódzott, hogy még csak egy mázsa vasat is nagyságodtól nem érdemlett; nagyságodat alázatosan követem, hogy ezzel nagyságodat terhelem.

Ezek után Isten nagyságodat szerencsés és boldog országglással, számos esztendőig jó egészséggel áldja szerencsésen tiszta szívvvel kívánom.

Datum in Vajda-Hunyad die 23. Aprilis 1694.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgája

Almási István m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi választott fejedelemnek, etc. nékem érdemem felett való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilacium Transyl. III. köt.*)

CCLX.

Méltóságos fejedelem asszony, nekem kegyelmes asszonyom!

Isten nagyságodat kívánsága szerint való jókkal áldja meg alázatosan kívánom!

Alázatos kötelességem szerint akartam nagyságodat ez alkalmatossággal tudósítani, Istennek hála a méltóságos fejedelem kegyelmes uram ő nagysága jó egészségben van, nagyságod pedig kegyelmes asszonyom ne búsuljon, Istennek hála jó reménységünk van négy vagy öt nap alatt az urunk ő nagysága dolgai elővételnek és el is végeztetnek jó véggel, úgy biztatnak bennünket azok a nagy emberek, kiken azon dolgok megfordúlnak: urunk ő nagysága bizony igen igen szorgalmatos, hogy minél hamarébb rendben hozhassa ő nagysága dolgait, s nagyságtok egymás látásával megvidámíthatassék nagyságodat kegyelmes asszonyom már ujabbán is megindulván dolgaink alázatosan tudósítani el nem mulatom, igaz kötelességem szerint.

Bideskuti uramat urunk ő nagysága igen igen várja, noha ő nagysága, hogy hasznos dolgokban fáradoz ő kegyelme jól tudja, mindazáltal mind a költség kedvéért, melyben igen megfogyatkoztunk, mind a lovak, fejérmű és csizmák kedvéért alig hiszi ő nagysága, hogy jöhessen. És ha ő kegyelme mégis késik s nagyságod Szebenben is valami pénzt nem tétet le, bizony kegyelmes asszonyom nem lesz mire vetnünk kezünket, s noha mindenkor is ugyan, de a költség leginkább most kívántatnék már, ha dolgaink is megindúlnak.

A mit Fráter György uram hozott 918 magyar forintot, minthogy postára is másod magával abbúl költött ő kegyelme, annak hamar végét értük, mert a szállásért is mindjárt szakasztottam belőle száz német forintot, a többit a lovakra való drága széna, abrak, a kocsisnak hajdúknak való fizetés, s a konyha tartás könnyen megemészthette. A gazdánk is szüntelen búsít, még többel léven adósok néki a múlt fél esz-

tendőre két száz német forintnál, holott már három százat lefizettem.

Nagyságodat alázatosan követem, hogy terheltem, a több egyéb költséget pedig nem is említem. Ezzel Isten kegyelmes gondja viselésében ajánlom fejedelmi méltóságos személyét s adja is az én kegyelmes urammal ő nagyságával együtt látnom hamar időn örvendetesen. Bécs 6. Maji 1699.

Nagyságod alázatos szolgája

Óvari Keszey János m. p.

Külczin : Celsissimae principissae, ac dominae dominae Catharinae de Bethlen, dominae dominae meae benignissimae. Fogaras in Transsylvania.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzék levéltárában levő eredetiből.)

CCLXI.

Conscriptio Districtuum.

Districtus Caransebes.

69.

Marga	Zervest
Merul	Balvasnicza
Kircsma	Vercserova
Bisztra Ohaba	Ilhova
Voiszlova	Szadova
Zavoy	Ominyes
Glemboka	Finyes
Obresia	Ruszka
Csuta	Domasna
Tinkova	Kanicsa
Pester	Verendin
Kniben	Linkavicza
Jaz	Ohaba
Var	Teregova
Tura	Szlatina
Dales	Golecz
Birlova	Bokosnicza

Petrosnicza	Priszaka
Bukin	Remete
Pirstian	Vallyemare
Pojana	Supa
Vallyebouluj	Sagusen
Rucsi	Rogoz
Danilest	Rovina
Apagya	Karavan
Brebul	Szlibacscl
Vallyedeni	Krivina
Zörlencz magnum	Gyena
Zörlencz parvum	Gavardia
Mutnik ohaba	Drinova
Decsest	Morencz
Szkajus	Szakuly
Zgirbes	Csercsi
Dragomirest	Sidovár
Berzens	

Districtus Lugos.

14.

Lugosel	Barbosz	Vermes	Kornet
Ferlyug	Viszak	Vukovo	Vallyepaj
Duleg	Szacos unga-	Erszig	Dubosz
	ricum	Kadar	Blasevo.

Lugosiensis Lunka.

11.

Szilha	Bohkor	Szenyeszeg	Hattyas
Kustil	Sabar	Rakovicza	Dragsina
Belincz	Szerbova	Kepet	

Districtus Bokcsa.

19.

Hecseris	Doklen	Sosda	Birda
Ternova	Ravna	Gataja	Sz. György
Recsicza	Bokcseny	Semlyung	Omer
Kolnik	Fizes	Butyin	Opatica.
Vasziova	Sidovin	Moravicza	

Districtus Csakovo.

27.

Ikloda	Sztamora	Gir	Maligaj
Unyip	Sipet	Dolacz	Veliki gaj
Ulyyuk	Sebely	Obsenicza	Balad
Szacos Tur-	Obacs	Baulog	Kapul
cicum	Csakovo	Szoke	Modos
Keveris	Gilad	Visad	Kirstur
Bezias	Gad	Denta	Szkula.

Districtus Verlecz.

35.

Karasevo	pertinent hi pagi ad Karassova	Gyurgyevacz	Oresics
Podkars		Szekas	Podporan
Vak		Tikvan	Versecz
Ivanovacz		Bokosnicza	Forotik
Kurjaesicza		Komoriste	Kornyacsza
Goruny		Varadia	Ferendia
Klokotics		Meresina	Sama
Telva		Szocsicza	Lacsunas
Vodnik		Kustil	Girliste
Ravnik		Vojvodinecz	Grobliste
Kalina		Meszith	Keveris.
Kuptore			
Doman			

Districtus Palanka.

34.

Csudanovecz	Bogotin
Sitin	Najdos
Agatis	Kuszith
Majdan	Slivovacz
Rakitova	Kamendin
Brustian	Czervena Czerkva
Oravicza	Omor
Csiklovo	Dupliar
Rakastia	Jaschenovo
Vranyucz	Szuboticza
Iladia	Jam
Csukiez	Csorta

Nikolinacz	Franyevo
Szokolár	Gaj
Potok	Petrovác
Szaszka	Kajtaszovo
Szlatina	Szuba Kruscicza.

Districtus Pancsova.

16.

Sztracsevo	Szevej
Nadeo	Kovin
Rekesztov	Gaigy
Omollyicza	Czarno Szcliffe
Serovan	Deriblat
Szalacs	Vrelle
Bresztovacz	Dubovacz
Plocsicza	Zovik.

Districtus Porecsa.

10.

Bellobreska	Szitthevicza	Szvinyicza
Radimir	Lyubkova	Plavicsovicza
Mudava	Sztarics	Dubovo
		Ogradenj.

Districtus Mehadia vel Orsova.

18.

Mehadika	Jabelnicza	Balvasnicza
Kuptore	Szordinya	Plugova
Krusevacz	Mehadia	Glob
Perhova	Szlatinik	Bolgotin
Globul Krajovÿ	Toplecz	Kunyerevo
Petnik	Pecsenicska	Korny.

Halmas.

14.

Putna	Prilepacz	Delbocsecz	Bovics
Prigoru	Girbovecz	Mocseris	Teria
Ruderia	Sopot	Lapusnik	Patasu
Bandia			Berlovenj.

Districtus Facset.

42.

Kortya	Kornyèt	Remethe	Klicsova
Gvojesti	Rekita	Monostour	Misesti
Kosiava	Bosour	Bogna	Susagnj
Brasiova	Veza	Antelestj	Leoculestj
Marsine	Basiestj	Dobestj	Sorduk
Csintyesti	Szudrujas	Jaresinikul	Berna
Tomerestj	Caperleo	Ohabicza	Pogonis
Battyesti	Gyupagnj	Kladova	Drinova
Facset	Bukovecz	Bandia	Gladna
Bikigiol	Dragumiresti	Kotina	Tomest
Sorilla			Lonkagnj.

Districtus Thot-Varadia.

9.

Posego	Fundata	Labosinez
Szalsova	Czella	Szvinyovecz
Kapolnas	Bata	Kelmak.

Lippensis Lunka.

14.

Rekas	Topolovecz	Balnicz	Grun
Baros	Iktar	Fadimak	Kruska
Tyukovecz	Szisanovecz	Nevrinsa	Babsa
Paszakovecz			Tergoviste

Neoerrecti pagi Lippenses.

17.

Brusznik	Dobrovezj	Bara	Lapusnik
Radmanovecz	Szpata	Szekas	Panyevo
Pavlovecz	Ohaba	Krivobara	Assiad
Sumanovecz	Banesti	Vizma	Kizdia
			Tyes.

Neoerrecti pagi circum jacentes Tömesvar.

30.

Petrovo Szelo	Gyarmata Utraque	Buczinka
Godinovo Szelo	Buzad	Bukovecz

Hernyakovo Szelo	Szesvar	Ventelek
Benczekut	Jervin	Csoka
Solymos	Szebešlak	Csoma
Lukarevacz	Csernetház	Vaja
Remete	Mosnicza	Fejeregysz
Kopacs	Nemed	Szent Mihaj
Jenovo	Gyirovda	Szilás
Sibso	Kaka	Bukoroz.

Neoerrecti pagi infra Tömesvár.

10.

Szakalaz	Liget	Gyirog	
Megyerit	Csebza	Paracz	Rudna.
Sag	Petromany	Macedonia	

Jegyzet. 5. ív kis folio összevarrt sárgás színű de erős s jól conser-
vált papíron, melynek víz jegye kétfejű sas s nemesi korona alatt HE.
Elöl 2. hátul 1 levél tiszta. Első lapon mely tábla helyt szolgál : Con-
scriptio Districtuum. Évszám sehol. 1690—1700. körül készülhetett.

(Eredetije a bolognai Marsigli-féle gyűjteményben.)

Kelet nélküli levelek.

I.

Igaz hogy kegyelmed az én szómra jött ki az táborból, de magának is juthat az eszébe kegyelmednek, hogy mihent sátoromhoz jutott kegyelmed, mindjárt úgy ülvén lovamra, az khámhoz menék megjelenteni, hogy az végre jött ki kegyelmed, hogy békességet akar kegyelmed tractálni velünk, az még én oda jártam tehát, az kegyelmetek tábora el akarván-é szökni, vagy mit akarván, úgy rohant oztán az mi táborunk kegyelmetekére, úgy rabolták el kegyelmeteket; most az, ha én ki nem hittam volna is kegyelmedet, ugyan rab volna kegyelmed, azért nincs semmiért neheztelni kegyelmednek reám. Isten kegyelméből jó helyre esék kegyelmed, hogy az khámhoz esett kegyelmed, igen elfelejtkezett volt kegyelmed én rólam, hogy eddig nem talált meg semmiféle dolog felől kegyelmed, hanem csak most, hiszem én is örömet szolgáltam volna kegyelmednek, ennek utána is az miből megtalál kegyelmed, örömet kedveskedem kegyelmednek, örömet akarnám tudni, mit kér kegyelmedtől az khám, s kegyelmed mit akar adni, ahoz képest törekedném az khám előtt kegyelmed felől; azt hallom, hogy az török császár azon vagyon, hogy kegyelmedet oda be vigyük, de én azt végbe viszem kérésem által az khám előtt, hogy az ne legyen; ezek felől mind tudósítson kegyelmed, harmad nap múltán, mert ha harmad nap alatt tudósít, itthon nem leszek, ki megyek vadászni.

(Kelet 1657.)

(Török P. H.)

Kivül Kemény János sajátkezű jegyzése: Muradin szultán választétele instantiamra; meg kell tartani.

(Az erdélyi volt királyi főkormányshéki levéltárában levő eredetiből.)

II.

Fővezérnek szóló levél minutája.

Praemisso titulo etc.

A nagyságod méltóságos parancsolatját, melyben azt parancsolja nagyságod hatalmas császáruunk nevével, hogy egynéhány erdélyi vármegyéket az váradi vitézek keziben bocsássak, illendő alázatossággal és engedelmességgel vettem; tudom és szemem előtt viselem hatalmas császáruuk fényes portájához való kötelelességemet, az ország hatalmas császáré, nem enyim, reám bízattatott csak az gondviselése; azért mine-mű szenvedési legyenek Erdélynek az váradi vitézektől, tartozom nagyságodnak igazságosan megjelenteni. Ezek legelsőbbben semmit sem gondolván az Ali passa erős hűt levelivel, annak megrontásával az egész Biharvármegyét magoknak béhódoltaták, annak penig az fényes porta bizonyoson végire mehet, hogy Biharvármegye nagy darab országot téssen, Erdélynek három sőt négy vármegyéjét is feléri nagysággal és jósággal. Ezzel meg nem elégedvén az váradi vitézek, az erdélyi vára-kon belül egynéhány napig járó földig hódoltatták bé magoknak az szegény embereket, azokkal úgy bánnak, hogy az nagy adó miá majd el is pusztúlnak. De még evel is nem elégednek meg, hanem most a mit a fényes portától kérnek, nem egy két tartományokat téssen, hanem nagyságodnak igazságodnak igazsággal írom, Erdélyországának hason felit teszi, annyéra, hogy ha a váradi vitézek kívánsága meglésszen, lehetetlenség soha, hogy Erdély megmaradhasson, mert azokból tölt hatalmas császáruunk adajának eddigi fele ki; úgy is hiszi az a nyomorult ország, hogy ha hatalmas császáruunk előtt és nagyságod előtt az dolog így lett volna tudva, megorvosoltatott volna ennek az országnak nyavalyája. Melyre nézve alázatos supplicatiója által hatalmas császáruunkot akarja megtalálni, ez aránt való nyomorúsága felől, esedezvén velem együtt igen alázatosan nagyságodnak, méltotassék minden jó akaratall és kegyelmességgel lenni, hitet adván az ország az mű követünk szavainak. Imádhassanak is-

tent ennyi ezer lelkek az nagyságod boldog és szerencsés életiért. Kelt . . .

Írni kell ezen kül egy néhány levelet a nagy embereknek sine titulo, hogy az követek szavának adjanak hitelt, és legyenek jó akarattal.

Fredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. XIII. köt.*)

III.

Generosi Egregii etc.

Ennek előtte is irtunk vala kegyelmeteknek az magok mostani boldogtalan állapotjokról, noha még akkor kegyelmetek Nánás alatt esett szerencsétlenségeket nem értettük volt, (melyen is nem kevésbé törődünk) s ime alig juthatott akkori irásunk kegyelmetek kezéhez, hogy az mi prophetiánknek valóságát kegyelmetek magán szomorúan kezdette tapasztalni, és adja Isten bár legyen különben, de mi abban az ítéletben vagyunk, hogy ha még is azoknak az hazájok nemzetek rontó, egyébiránt penig magokkal jól tehetetlen gonosz embereknek tanácsán járnak kegyelmetek, magok lesznek magoknak sőt egész magyar nemzetünknek s keresztyén vallásunknak végképen való elrontói; holott azok az nyughatatlan elmék sem Istentül, sem az fényes portátul sem az mi keresztyéni jó tanácsunktól nem akarnak függni, hanem mindezekén és az tidőn is erőszakot akarván tenni, gázolnak, míg magokat és kegyelmeteket is elvesztik végképen. Egyébiránt úgy értjük, sok helytelen biztatásokkal is vesztegetik kegyelmeteket és az több szegény magyarságot, de ha kegyelmetek az dolgoknak folyására és kimenetelire vigyáz, könnyen eszekben vehetik, hogy csak álom és árnyék minden dolgok, mi penig eleitől fogvást az dolgoknak valóságos folyása és rende után jártunk s akarunk ezután is jární, sőt az olyan rosra indult embereknek személyeket és cselekedeteket nem respectálván, mi az magyar nemzet és kegyelmetek javára tartozó dolgokban szüntelenül fáradozni meg nem szűnünk, intvén kegyelmesen kegyelmeteket ezúttal is, hogy tovább azok ha-

szontalan biztatásinak hitelt ne adjanak, jármokban annál inkább olyan semmirekellő embereknek nyakokat az magok romlásokra ne adják; nám Isten kegyelméből és az fényes porta gratiájából kegyelmeteknek quartélja vagyon, legyenek csendesen egy kevésbé; czennel Isten ő felsége kegyelmeteket velünk együtt megtanítja, mit kellessék cselekednünk; az alatt is, ha az mi kegyelmességünket vészik és atyai tetszésünket követik, az mi oltalmunkat, segítségünket magokon mind most s mind ezután megtapasztalják valósággal; megkívánjuk mindazáltal kegyelmetektől, hogy az alatt is, míg Isten többre segít bennünket, kegyelmetek ne mástól az magok hitek és kötelességek szerint, hanem az mi töllünk kegyelmetek eleiben rendeltetett generalisunktól és kapitányunktól függjenek mindenekben. Ha penig kegyelmetek az mi kegyelmességünket megveti, és az nádszálhoz ragaszkodnak, mi ugyan az magyar nemzethez és Isten dicsőségéhez tartozó kötelességünknek, az mint lehet, megfelelni, és az fényes portán is törekedni meg nem szününk; de ha mi romlás és gonosz kegyelmeteket követi, mi se Isten se emberek előtt okai ne legyünk.

Hátára jegyezve: Az magyar hadaknak magok viselésekrül és az fejedelemhez való hűségeknek megtartásáról írt praemonitiónak minútája.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. XIII. kötet.*)

IV.

Az kegyelmes és győzhetlen császárunk egyik országának igaz híve és méltóságos fejedelmi Apafi Mihály szolgáltatomat ajánlom mindenekben, Isten tegye szerencséssé nagyságodat.

Igen örvendöttem az nagyságod levelén, az melyet nekem küldött vala nagyságod Cserei Györgytől, hogy még is el nem felejtkezett nagyságod rólam igen háladó szívvvel vettem, Isten megáldja érette nagyságodat, kérem ezért nagyságodat továbbá, hogy ennek utána is el ne felejtkezzék rólam, hanem mikor az pasa ő nagyságának ír, nekem is írjon nagy-

ságod én is az minemü állapotban vagyok szolgálhatok nagyságodnak némely dolgokban, de igen fölötte jól esett ez a dolog, hogy nagyságod immár kétszer küldötte követét az vezérhez ő nagyságához, jól cselekedte ezt, mert jól tudhatja maga nagyságod azt, hogy az Erdélyországának kapuja Buda legyen és Budának kapuja Drinápoly, más az, hogy az hatalmas császárnak egyik hatalmas vezére lévén ez, azonkívül penig az hatalmas császárnak sogora, ha valami jó akarattal leszen nagyságod hozzá héjában nem leszen, hanem hasznára leszen. Hallottam azt is, hogy Baló Lászlót elküldötte nagyságod az fővezérhez, igen jól cselekedte, az is sokat használhat, semmit tehát ne búsuljon nagyságod, mert maga is megtapasztalhatja azt nagyságod, hogy soha még egy fejedelmekre sem volt annyi tekéntet, mint nagyságodra, mind az hatalmas császártól, s mind penig az vezérektől, most is tudom, hogy kegyelmességét mutatják.

Ali tefter kihaja levele.

(Az erdélyi volt kir. főkormányshéki levéltárban levő eredetiből.)

V.

a)

Tekintetes és nagyságos kihaja bég; úr jó akarónk :
Isten kegyelmeden :

Az méltóságos budai vezérhez ő nagyságához küldött Baló László követ hivünk boldog órában hozzánk megérkezvén, nekem küldött nagyságod levelét megadá s reá bízott dolgokban, mellette való forgolódását is megmondá, melyet kegyelmedtől igen kedvesen vévén, írását, szóval való izenétét is voltaképen megértettük. Im azért mi is az vezér ő nagysága kívánsága s izenete szerint az minemü válaszunk hatalmas császár fényes portájáról jött ő kegyelmének, elküldöttük, kérvén kegyelmedet legyen azon ő nagysága előtt, oda küldött postánk bocsáttassék vissza mentől hamarébb jó válaszsza, és azon fővezér urunk levele kezünkhöz küldessék vissza. Azonban továbbra is kegyelmedet mint jó akarónkat kérjük, az ott levő magyarországi követ urak dolgaiban az

vezér ő nagysága előtt fáradozni és minket is tudósítani ne nehezteljen. Kegyelmed jó akaratjáról Isten éltetvén mi is háládatlanok nem leszünk. Éltesse Isten nagyságot sokáig jó egészségben.

b)

Tekintetes Ali bég, régi jó akarónk.

Baló László követ hívtünk az vezértől ő nagyságától boldog órában hozzánk megérkezvén, kegyelmed általa küldött levelét kedvesen láttuk, dolgainkban való forgolódását s szóval való izenetét is általa lévén megértettük. Mi kegyelmedet régtől fogván való jóakarónknak tudván, kegyelmed hozzánk való jóakarójában szeretetiben semmit nem kételkedtünk, s ezután is elhiszszük azon jó akaratját hozzánk fenntartván, ha mi dolgaink ott előfordúlnak, jó akarattal lenni el nem mulatja. Az magyarországi dolgokban való szíves forgolódását is azon Baló László hívtünk mind megbeszélvén, kegyelmedtől kedvesen vettük. Az vezér ő nagysága és kegyelmednek jó biztatására nézve igen nagy reménységet vettünk vala s meg is örvendeztetett vala onnan megjött hívtünk. És midőn hatalmas császár fényes portájáról is olyant várnánk, im micsoda levelünk jött fővezér urunktól, az vezérnek ő nagyságának kívánsága s izenete szerint elküldöttük; tudjuk kegyelmedtől eltitkolva nem leszen, kérvén kegyelmedet, legyen azon, az vezér ő nagysága az levelet küldje vissza kezünkhöz. És továbbá is az vezér ő nagysága előtt törekedni ne nehezteljen ilyen hatalmas császárunk hasznára s fényes birodalminak terjesztésire való dolgokban hatalmas császárunk portáján törekedni ne nehezteljen. És az mint követünk eljövételtől fogva ott az dolgok újultak, és az miben most vadenak, jó ígéreti szerint tudósítani ne nehezteljen. Kegyelmed kedveskedő jó akaratjával, Isten éltetvén, mi háládatlanok nem leszünk. Éltesse Isten kegyelmedet.

Az csauzlar tihájának úgy kell írni mint az tihájának.

Hátára: Balásfalváról budai vezér kihajának Ali bégnek és csauzlár tihájának Baló uram megvételi alkalmatosságával írt levelek minutái.

Eredeti fogalmazványok az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylaceum Trans. XIII. kötet.*)

VI.

Spectabilis ac Generose Domine ac Patrone mihi semper colendissime!

Demissam officiorum meorum oblationem. Hogy Isten jó szerencsés hosszú élettel áldja meg uram kegyelmedet, szívből kívánom.

Kegyelmedet uram az ide ki való dolgokról tudósítani az sok panaszra nézve, hogy sok faluk pusztultak volna el csak már is a Szamos mellett, kimentem volt uram meglátni, ha a magyar hadak miatt volna olyan terheltetések, de azok neve alatt költek volt fel némelyek Szolnokvármegyéből, s azok jártak széljel, én pusztá falukot is Istennek hála nem láttam, hogy mely azok miatt pusztultak volna el, némelyikkel magam beszéltem és megmondottam szépen nekik, hogy itt a szegénységen ne élődjenek, minthogy el is mentek uram zászlójok alá quartélyokban. Azon alkalmatossággal Csehben is elmentem volt uram, de csak este mentem bé, reggel mindjárt kijöttem, csak egy éjtszaka háltam ott, eléggé panaszolkodék a szegény Keezerné asszonyom Gajnek ellen, hogy mód nélkül való dolgot követ el rajta, panaszt tött a vármegyén ő kegyelme ellen, és a vármegyével rüt levelet íratott rá, mely miá sírt előttem, de én még is bíztattam, és a mint lehetett szép szóval csendesítettem ő kegyelmét. Onnét elmenvén Barlán megszállottam, hova érkezék posta utánam Somlyóról, ki azt hozá, hogy feles török szállott volna Nagyfalura, urunkhoz küldötte volna követségben a passa Váradról, azt mondották; mihez képest baza kellették jünöm magamnak, de feles katonákat draganyokat hagyék oda ki, hogy szorgalmatosan vigyázzanak Hadad felé; mert bizonyos hírem érkezett vala, hogy az szathmári német, horvát és egyéb feles hadak Béltreke gyülekeznének. Hadadot fenyegetik, ki akarnának ütni, de bizonyosan szándékjokat nem érthették volt meg. De a vizek uram ide igen kiáradtak mindenfelé a szüntelen járó esős idők miatt, nem hiszem hogy valamit efficiálhassanak; mindazáltal én tehetségem szerint vigyázás-

ban vagyok és ha mi kimeneteli az dolognak lészen kegyelmednek uram értésére adni el nem mulatom.

Ide érkezvén pedig az törökökkel, kik bé akarnak menni és követségben mondják, hogy járnak, egyenesen szemben voltam vélek, kik Almás felé akartak menni egyenesen, de én nem bocsátottam, hanem Kolosvár felé küldöttem, és a szokás szerént tiszt uraméknak idején értékre adtam. Az mint értem uram szavakbúl, azt tették, hogy Almáson várat kezdettek építeni s azt akarják meglátni, ha úgy vagy-on-é; elhiszem azért küldi az passa, nem tudom micsoda fondorkodó ember vádoskodott azzal nékiek. Ötven lovas magával jött ide bé, mindnyájan bé akartak menni, de én nem bocsátottam, hanem tizenöt vagy tizenhat lóval megyen bé; nekem azt mondják, hogy ők az fejedelemhez mennek. Ezt is akarám értésére adni uram kegyelmednek, ha tetszenék uram kegyelmednek, nem ártana debreczeni bírák uraimékra extrahálni egy comissiót urunktúl, hogy az ő adójokat most elsőbben szolgáltatnak perceptor uram kezébe, mert most is nem tölt ki a csehi praesidiumnak a fizetés; már csak egy hét múlva is fizetni kell pedig a praesidiumnak, hiszen ha most kezébe adnák ő kegyelmének, az praesidiumnak is megfizethene; ha pedig az árvizek szállának, szent György napja is el telnék, megfizethetné ő kegyelme azt a pénzt, mert ha a fizetés meg nem lészen, félek valami alkalmatlanság követésétül, szent György napja lévén terminussa az biharvármegyei adó beszolgáltatásának felének. Melyrül való kegyelmed választát elvárom. In reliquo Spectabilem ac Generosam Dominationem Vestram diutissime valere desiderans maneo.

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestrae Servitor
paratissimus

Franciscus Bialis m. p.

P. S. Veselényi uram ő nagysága küldött uram kegyelmednek egy levelet, kegyelmednek uram elküldöttem. Az mely három német felől urunk ő nagysága parancsol nekem, régen elküldöttem volt, az mint kegyelmed megparancsolta volt. Az ifjú aszszony ő nagysága nincsen Hadadban, nem tudom holott vagy-on, hanem az ő nagyságának szóló levelet a postátúl

visszaküldöttem, talám meghallja az úton holott léssen adja meg ő nagyságának.

Kivül : Spectabili ac Generoso Domino Paulo Béli de Uron Celitudinis Suae Principalis Consiliario intimo, Trium Sedium Siculicium Szepesi, Kézdi, Orbai, Regio Judici Supremo, Inclyti Comitatus Szolnok interioris Comiti itidem Supremo, totiusque exercitus Regni Transylvaniae Generali, Domino ac Patrono mihi semper colendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

VII.

1. Az meridgyaiak felől való választ az mi illeti, minthogy úgy iratott, hogy azokat az falusiak úgy mint az váradi vitézeket tolvajnak ismervén lenni, s azért ölettenek volna meg Meridgyónál az jobbágyoktól, de azon falusiak azt jól tudták, hogy azok váradiak voltak volna, hogyha azért azok igaz hű jobbágyok voltak legyen, s látták, hogy tolvajságot követnek el, miért kellett az törökre fegyvert vonni és büntelen miért ölték meg azokat az törököket; ha főhajtók voltak, miért tehát az váradi passához nem jöven nem panaszkodtanak, azoknak hatalmassági megelőztetnek volna, mely megöletteknek az díjai perlői az szent törvény szerint való levelet vettek az muftitól, kiknek törvény szerint az egészen való díjai megfizettetése kívántatik. Hogy ha azért az fejedelem jóakarónknak hozzá akarátja s kedve léssen, tekintetiért mi azon peresekkel való megbékéltetésben valami rendben igyekeztünk.

2. Az iszpahiák az faluknak adaját feljebb verik, annak az válasza az, hogy némely faluk mennél tovább mind épüldegélnek, és így annak az summája is többnek szokott lenni, némely faluk pedig vadnak, elébb tovább pusztúlnak, azoknak tehetségek kell lenni és alább szállani.

3. Minthogy az császár adaját az iszpahiák az summájokban tudván vonják, veszik el, ha azért az jobbágy főhajtó és igaz jobbágy, tehát miért az váradi divánban nem jó és dolgát meg nem jelenti; mi azt megoltalmazván megorvosol-

nók. Hogy ha penig az jobbágy fejet hajt és hódolásban tartja magát lenni, tehát az hatalmas győzhetetlen császáruk ő fel-sege regestrumában teffterében, négyezer nyolczszáz ház után való adót irt arra az részre, de mostan kétezerötven ház után való adót az Kopja hegynél adván kénálják ; ma úgy mond vegyétek el ; s hát ennyi házból való adót valljon az hatalmas császáruk oda hagy-é ? és hogy penig ezeket elengedte és hadta volna, arról való valami jel az kezekben vagy-on-é ? avagy netalán lehet-é arra valakinek tehetsége, hogy az hatalmas császárnak adaját, kötéssel elhagyatását elszerezze.

4. Az mi az jövő esztendőre való adó kérést az jobbágyokon illeti, afféle dolgokat az mi hatalmas császáruk meg-tiltott ; ha az iszpáhiság az szegénységen mód nélkül való dolgot követ el, tehát az hatalmas császárnak váradi várábau egy passát és egy kádiát is rendelt, miért az váradi divánban nem jönnek az jobbágyok, és bántatásokat meg nem jelentik, afféle bántódások megorvosoltatnék.

5. Az magyarországi nemesektől minthogy az iszpáhiák dézmát kérnek, az dézma igaz és nem csak az nemesektől, de az török birodalomban törvény szerint az maga földében az passáktól is az dézmát megveszik.

6. Az császár adaja szedői az vármegyéknek bizonyos nevezetes helyére szedték az adót, de az faluban sok számú törökök vesztenek el ; azért kellett az adót béhozatni, hogy mind az faluban is az szegénységnek kára ne essék és kinek kinek hódolása és hódolatlansága is megtudódjék ; azért kívántatott úgy lenni, hogy adajokat magok hozzák bé.

7. Az török vitézek minthogy feles gazdálkodást és ételt italt kívánnak, nem csuda ; holott esztendőben hiszem egy-szer az jobbágyához jószágában menendő iszpahia éhen nem maradhat ; az mit veszen is, abban semmit bé nem hoz ; hát az kegyelmetek nemesei nemde nem esznek, isznak-é ?

8. Minthogy azt jelenti kegyelmetek, hogy az váradiak közül az kik jószágokban kimennek az váradi passa levele nélkül, tehát az mi rajta esik magának tulajdonitsa : hát kegyelmeteknél Erdélyben járó nemességnek kezében szükségépen az fejedelem ő nagyságától levelet vennie kívánta-tik-é ? holott az mi iszpáhiáinknak mindeniknek külön-külön

az kezeiben az mi hatalmas császáruk egy-egy beratot az az parancsolatot az faluja birására adott azonkívül, és így az kezéhez micsoda jel kívántassék; az kik passák levelével jártnak is és mentenek is, olyanokat is öltenek meg. Ha az adószedőknek több pénzbeli kívánások vagyon, tehát az váradi diványunkhoz supplicáljanak s megorvosoltatik, mert az szegénységnek háborgattatására senki is szabadságot nem ad.

Hogy lopónak neveztetvén itten radnothi megfogott ember volna, nincsen; noha az lopót akár honnét való volna, megszokták fogni s meg is fogattatnék.

Totfaluból pedig, hogy három rab fogattatott benne el, az a falu az hatalmas császáruk regestrumában felíratott falu lévén, kegyelmetek mondása melyik volna, tudásunkra nincsen; egy gyermeket azt mondták, hogy hódolt helyre való volna, még akkor eleresztetett; mi nékünk minden akaratumk és szándékunk vagyon arra, hogy az szomszédunk és barátunk ő kegyelmével szépen élénk, de hogy az hatalmas győzhetetlen császáruk ő felsége az miképen az adó számot regestrumában béirta, azt az szerint ellenzi kegyelmetek, és az vármegyékre kimenendő török vitézeket tolvaj neve alatt ölik, és az iszpáhiáknak az adójakat meg nem adatja kegyelmetek, és Gyalu várossa az hatalmas császár ő felsége számára irattatván, annak felíratott ezer tallér summáját meg nem engedi adni; Serédi Benedeknek Drágban az várban való lakásából nem jó jó ki, az hatalmas császáruk annak várban való lakására engedelme nincsen, nem jóra következik, tudtára legyen kegyelmeteknek. Irattatnak hogy némely faluk az mód nélkül való bántás miatt futottak volna el: de erről az részről, hogy bántódások volna nem tudjuk, nem-hogy innét bántás volna, de még az császár adaját és iszpáhiák dézmáját sem adták meg, nemhogy még másféle húzás vonások volna, de sőt inkább az kegyelmetek nemesei háborgatása és csalárdsági miatt futnak el; hogy mégis az törököknek adajai elhagyattassanak, tehát erdőkben és idegen falukban az jobbágyokat dugogatják; semmi ki nem tanúlt és meg nem hallatott dolgok nincsenek, minthogy az váradi passák magokat az erdélyi dolgokban nem ártják, hanem az mit akar Erdélyben cselekszi; hasonlóképen kegyelmetek is

hagyná az váradi tartományt az váradi passákra, mint kívántatnék cselekednének, magát közössé ne tenné, mert ezzel a jóakarónk és barátunk igen szó és nyelv közzé esik. Ennek előtte Istenben elnyugodt fővezér Amhet passának kegyelme-tekhez való írását, hogy az váradi birodalomban ne keverné magát, arról való írt levele kegyelmeteknél talám el van elmé-jében feltéve, azt vizsgálja és vegye értelemben, mert az hatalmas császáruk az maga tartományát nem veti el.

Hátára jegyezve : Polyik János uram követségére való válasz udvartól.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. XIII. kötet.*)

VIII.

Szolgalatomat ajánlom kegyelmeteknek, mint jóakaró szomszéd barátomnak, tartsa meg Isten kegyelmedet a mi hatalmas császáruk szolgálatjára.

Nyilván lehet kegyelmednél, hogy ennek előtte való esztendőekben a mi hatalmas és győzhetetlen császáruk parancsolatja szerint járván el dolgomban, sok ideig kegyelmeddel kenyeret és sőt ettünk, barátságos képen segítsége és oltalmazója voltam, ellenségének ellensége és barátjának barátja voltam, miultátul fogva pedig Érsek-Ujvárról Tömösvárra jöttem, sokszor írtam az Jenő és Lippa környül való faluk és jobbágyoknak állapotjok felől, hogy vegye el kezét róllok, mert azok mind a hatalmas császáruk jobbágyi s az hatalmas császárnak adóznak, két felé nem adózhatik, nem is engedik, hogy két felé adózzanak, ezt a hatalmas császáruk sem engedi meg, eddig sem adóztak két felé. Igaz dolog, hogy kegyelmed előtt való fejedelmek közzül némelyek abban voltak ugyan, hogy két felé adóztassák, de mit hoztanak a magok fejére, tudhatja kegyelmed, a kit maga is jó látott. Azért kegyelmed afféle melankólizálásnak és efféle dolgoknak hagyjon békét, a kit ennek előtte is intésképen megírtam volt, de kegyelmed levelében azt írta, hogy mi abban semmiképen módot nem találunk, hogy azok mi nekünk ne adózzanak, fe-

lét úgy mond nekünk és a nemeseknek, a felit pedig ti nektek, úgy mond, adják meg, mert különben nem lehet, ilyen választ tött kegyelmed levelünkre. A kegyelmed levelét megfordittatván pedig, párját béküldöttük a fényes portára, az mely dolgokat a hatalmas császár meg nem engedett. Minek okáért a hatalmas és győzhetetlen császár, ennek az véghelynek és ennek tartományának minden részeit én reám bízta, tehát minden dolgokat az én kötelességem szerint meg kellétk irnom az fényes portára. Méltó tehát hogy kegyelmed Lip-pa és Jenőhöz tartozandó falukról vegye el kezét, sőt az nemeseknek is megparancsolván, hogy békét hadjanak nekiek, mert az utolsó nagyobb lészen az elsőnél. Ez levelemre pedig minden bizonyos választ tévén írja meg, hogy midőn választ kérnek tüllem, adhassam meg; ha pedig ugyan nem akarja kegyelmed kezét elvenni róllok, és bizonyos választ nem tesz réá, tehát budai és egri Tömösvár vígházának egy néhány vénei közzül választok embereket, a kik supplicatiójok által megjelentik kegyelmednek minden dolgait az portán; ahöz képest mind a maga állapotjáról s mind pedig az szegény hazának megmaradásáról úgy gondolkozzék, a mint legjobb, ha a hatalmas császárnak igaz híve akar lenni, tehát minden bizonyos választ tévén tudósítson felölle.

Kegyelmednek igaz jóakarója szolgálók

tömösvári

Kucsuk Mehemed passa.

Egykorú fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilv.*
XIII. kötet.)

IX.

Barátságos és szomszédságos képen való köszönetem után Isten kegyelmedet hatalmas császárunk szolgálatjára sokáig éltesse.

Nem akarám elmúlatni, hogy kegyelmedet látogató levelem által meg ne látogassam, mivel arra is viszen bennünket az szomszédságbeli szeretet s jóakarát; akarom, hogy kegyelmed jó egészsége felől értekezzen, adja Isten, hogy ez

levelem találja kegyelmedet jó egészségben s szerencsés órában. Hatalmas győzhetetlen császáruink kegyelmességéből Tömösvár végvárát s ahoz tartozandó több várainak és sanczosságinak gondviselését reám bizta, mely reám bizattatott tisztemnek és hivatalomnak meg is akarok felelni, és hatalmas császáruink éltéért s jó szerencséjéért Istenemnek könyörögök holtom napiglan. Jelentem kegyelmednek szomszéd úr barátom, hogy hatalmas császáruink Tömösvár végvárában lakó és Jenő végvárában lakó vitézlő hiveinek Jenőhöz tartozandó és hozzá foglaltattott Halmágy nevű városnak negyven hozzá tartozandó faluival együtt behódoltatásokat még mind eddig is meg nem engedte, mennyi nagy kárára és kissebségére legyen az várban lévő vitézlő rendeknek, hatalmas császáruink portáját találván meg felőle, minek utána megtalálták volna ezen dolog felől, hatalmas császáruink parancsolatja, emri serifje érkezék hozzám, hogy ennek utána immár az erdélyiek számot ne tartsanak ahoz az jószágboz, kezeket levegyék rólla. Ime azért barátságos képen leveletem s emberemet küldöttem kegyelmedhez, e mellett penig hatalmas császáruink parancsolatjának paráját is elküldöttem, mihez képest kegyelmed is hatalmas császáruink parancsolatjához alkalmaztassa magát, megintvén az nemeseket, hogy többé azokat az negyvenkilencz falubelieket ne háborgassák, közöket ne tartsák hozzá, hanem Tömösvár és Jenő végvárában lakó hatalmas császáruink vitézlő rendeknek hódoljanak be.

Datum in Tömösvár.

Mehemeth passa.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. VIII. kötet.*)

X.

Jenei beglerbég és jenei kádia, az ti napotok szerencsés legyen. Adom tudtotokra néktek, hogy Jenő vármegyében Deszni mellett való Halmágy faluhoz való 40 faluk :

Az hatalmas vezér Kupruli Memhet passának azelőtt is adóztanak Varpos nevű helyen 9 falu, melyek mindenestül 49 falut tesznek : annakokáért 71 esztendőben Jenő vármé-

gyében levő várak és palánkok kárára levő nyolcz
 70,000 pénz adatott, levelemmel hozák és magok szükségére
 és másoktól senkitől el nem vetetett tüllök adatott felellünk
 szükségekre, az ő megtartásokért pecsétet levelet adtunk va-
 la; Erdélyhez tartozó Déva várát pedig az kik birják és né-
 mely várakat, és városokat az ott való parancsolók azonké-
 pen magoknak örökösül tartják, 49 falunál többet sanyargat-
 nak, úgymond attól az esztendőttől fogván, az melyet megne-
 veztünk vala, mindenképen az ő örökségek az faluknak biro-
 dalma, hogy meg nem engedték vala Nukratnak sok kárára
 lött, azelőtt is nukratiaknak adatott levelem, és nagy kin-
 csömből kiadatott pecsétet tefter szerént cselekedetek, neve-
 zett szerént 49 falut, az Déva várának birái és mások is meg
 nem háborgatták, az nukratiak is hasonlóképen, az kik ne-
 kiek házak adatott, úgymint 49 falunál többeknek se ne pa-
 rancsoljanak, sem pedig ne háborgassa, mivel hogy supplica-
 tiót adtak nékem, adtam ez levelemet nekik. Annak okáért
 parancsolom, hogy az levél szerént kell cselekedni, azelőtt az
 nukratiaknak adatott pecsétet levelem és tefter szerént való
 49 falu, az dévai birák és mások is ne parancsoljanak azok-
 nak, meg ne háborgassák őket, nevezett szerint az 49 falunál
 többeknek ne parancsoljanak és ne háborgassák, mind ezek-
 ben az dolgokban, mint az György ha az ő dolgaiban eljár
 vala, azonképen az én parancsolatomat meg kell fogadni.

(A magyar tud. Akad. irattárban levő azonkori másolatról.)

XI.

Barátságos képen való köszönetünk után, Isten hatal-
 mas győzhetetlen császárunk szolgálatjára kegyelmedet so-
 káig éltesse.

Hatalmas győzhetetlen császárunk kegyelmességéből ne-
 künk adattatott faluk, az melyek Várad végvárához tartozan-
 dók voltak legyen, Somlyó vár, Csehi vár és Sebes vár nevű
 városoknak alkalmatosságával egynéhány esztendeje immár,
 hogy be nem adóztanak, s ezeken kívül penig sok falukat az-

erdélyi nemesek az hódoltságról nagy erővel és hatalmason felszedtek és az oda be való falujokban szállították. Hatalmas győzhetetlen császárunk adófizető jobbágyinak elszöktetése miatt az végbeli vitézeknek fizetésének mennyi sok kissebbségére legyen nyilván való dolog. Legközelebb az elmúlt esztendőben is hatalmas vezér urunk ő nagysága jószágát, az mely Biharvármegyében csak közel Váradhoz, Telegdi nevű várost az somlyóvári katonák majd többen két száznál megtűtötték, s három vagy négy ezer tallér érő marhájokat elprédálták, azonkívül egyéb városokban is mennyi károkat tettek, száma nincsen. Ezen dolog hatalmas vezér urunk fülében esett, hogy az végbeli vitézeknek is nagy fogyatkozásokra légyen. Annak okáért maga emberei közül egyik ágát küldötte hozzánk, hogy mi is bizonyos embereinket küldjük kegyelmedhez velle együtt. Ime azért ugyan itt való böcsületes váradi urak közül ennek előtte való váradi kinestartót Ahmet efendit és gyunlia Oszmány ágát küldöttük kegyelmedhez követségben levelünkkel együtt, hogy minden jót követhessenek. Kegyelmed is édes jóakaró szomszéd uram, meggondolván az dolognak mind eleit utólját s az szomszédságban egyenesen alkudjunk, hogy az szegény jobbágyságnak is nyomorúságára s jövőendő pusztulására ne szolgáljon, se peniglen hatalmas császárunkat is haragjában fel ne gerjeszszük, az követünket penig sokaig ne késeltesse, hanem mentül hamarább jó válaszszaal visszabocsássa, azon is kérjük kegyelmedet. Ezek után kívánom, hogy az szomszédságbeli igaz tökéletes szeretete állandó legyen. Iratott Váradon.

Huszain passa.

Hátára jegyezve : Ezen török levélnek fordítása.

Egykorú ford. az erd. Muz. (*Grammatophylacium Transylv. XIII. kötet.*)

XII.

Barátságos képen való köszönetem után kívánom, hogy maradhasson meg kegyelmed ebben a méltóságban a mi hatalmas és győzhetetlen császárunk szolgálatjára.

Ugy adák értésünkre a végbeliek és passák, hogy Vá-

rad határa mellett lévő Sebesvár nevű vár előtt kegyelmed a mi hatalmas és győzhetetlen császáruink híre és parancsolatja ellen egy palánkot akar építtetni, melyet a mi hatalmas és győzhetetlen császáruink semmiképen meg nem enged, hogy ott várpalánk építtessék, mindazonáltal hogy ha szándéka vagyon a megnevezett palánknak építésére, avagy ha elkezdődött volna is, tehát mindjárást késedelem és halogatás nélkül maga embereit küldje el oda, és a megemlített palánknak minden részeit a föld színével egyaránt hanyattassa és elrontassa, hogy ennek utána is a hatalmas és győzhetetlen császáruink parancsolatja és híre nélkül palánk ott ne építtessék. Ez dolog felől a végbeli passáknak és vitézeknek ilyen választ töltünk, hogy kegyelmed maga embereit küldvén a megnevezett helynek elhanyattatására, hogy annak semmi nemű része fönn ne maradjon, ha pedig nem cselekedné kegyelmed, a végbeli passák fölkelvén hatalmas császáruinknak több vitézeivel együtt a palánkot földig leronthassák. Édes jóakaró barátom, Várad határán hogy kegyelmed palánkot építtessen, a hatalmas császár azt meg nem engedi, ebben a dologban azért kegyelmed úgy igyekezzék, hogy magának is valami akadályt ne szerezzen avagy böcstelenségére ne szolgáljon; ha nyilván való dolog, hogy palánkot kezdett építtetni, mindjárást elrontassa, semmi része ott ne maradjon, avagy ha még eddig hozzá nem fogtanak is, az épületre való eszközöket onnét elhordassa, semmi benne ott ne maradjon, és minket tudósítson felőle, másképen ne cselekedjék.

Hátára írva : Kajmekám-levelének fordítása.

Egykorú fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transyl. XIII. kötet.*)

XIII.

Jenei passa minemű panaszokat tégyen, az végbeli törökök információjokból, meg kell érteni, egy szóval, hogy a vaskapui Marga vizén innen lévő határon kapdosván a sebesi török, el akarván Erdélytől szakasztani, esett az, marhájokat azért vonták el, a bukovaiai János Brailával együtt erdélyi

jobbágyok voltak, az föld is Erdélyhez való, még az boldog időben Káránsebest magyar bírván, akkor is Haczok vidéki falukhoz birottottanak, falu ott nem volt; első Beker bég hatalmas császár parancsolatjából felróván ezen tartományt, Marga vizén innen erdélyi határon nem kapdosott és egynehány utánna való bég a szerint.

Ellenben az erdélyiek részekről is a káránsebesiek ellen ilyen méltó szenvedhetetlen panoszink lehetnek.

1. Nem régen törökországi tolvajok kicsapván ötvenen Házok vidékire, Buda Sándor nevű nemes embert elvivén s megölvén, mindenét elprédálták. Eléggé panasztunk, nem téssen senki rólla, a tolvajoknak neveket béküldtük, senki meg nem bünteti.

2. Nem régen Zaloknai urunk ő nagysága jobbágyinak az volykányi havasról tizennégy lovakat elvévén, benne meg is ölvén az tolvajok, utána üzvén találták Pojánai Lupul Kornya esztenájánál mind lovokat, s mind tolvajokat azon Kornyával együtt, kik erőt vévén embereinken, azután akkori béget Oszmánt megtaláltuk urunk levelével, senkit nem büntetvén, a ló is oda van ma is.

3. Malomvizi Kendefi Gábor jobbágyának Amhet aga, Oszmán aga akkori jeneiek százhusz juhokat elvonták minden törvény útján kívül, oda most is.

4. Azon jeneiek klopotivai embereknek huszonöt juhokat elvonták, akarván hajtani Fadsát vidékire legeltetni.

5. Zajkányi határról zajkányi szegény embereknek tizenkét juhokat az jeneiek elhajtattván, oda van.

6. Keresztesi Sámuel uram nyiresfalvi jobbágyinak maga határáról ezen jeneiek Oszmány és Ahmet aga tizenhárom juhokat elhajtották, oda van.

7. Káránsebesi Ibraim oda passa török akkor Jenvény társa lévén Oszmány agának, egy demsusi Haczok vidéki menyecskét Bukovára atyafiaihoz menvén, ott találván rabbá töltték.

8. Naláci István hopmester uramnak hetven sertés marháját Káránsebes tartományi szákosiak ellopták, ma sem fizették, káránsebesi Amhet aga lévén pártfogó föltörés ezen is.

9. Az mint az passa írja, hogy az szlatinai emberek lo-

vokat tolvajlották el az itt valók; azért ez mostani bég Amhet agával tizenhat itt való lovakat árestáltanak Káránsebesben, szegény embereket is hetet árestálván a mellett, három négy képen vötték meg az árát az öt lónak, nem lévén contentusok azzal, az iránt csak nem minden holnapban saczczoltatják az háczokvidéki szegénységet, mint most legközelebb húsz forintig saczczoltatták Kopasz János baresdi jobbágyát.

10. Mit vétett Demsesi szegény jobbágy Gyegyina nevű, Amhet aga az vaskapui úton fejét üttette el, egy Tira nevű törökök volt hohéra, miért vötték el lovát s mindenét, ma is oda.

11. Ugyan az alkalmatossággal egy Pesténi Mihály Mergán nevű szegény embernek lovát mindenével együtt, legalább huszonöt forint árúja lévén, elvettette, s ma is oda.

12. A káránsebesi törökök tavalyi és az idei murti szápok nem elégedvén azzal, hogy Sebesben megveszik szegénységinken vámjokat, mely nem képes, egy sós szekértül három forint, hanem utjokat is állván, egy néhány helyen sokképen vesztegetvén húzzák, vonszák őket.

13. Nem régen egy Várhelyi Mihály Ulari nevű legény bé akarván marbája után menni, kit telelni adta volt Margára, a bék falujában megfogták törvény nélkül, Amhet aga titkon éjjel meg is ölette, Káránsebesben marháját is hat ökrét is elhajtván Péter Braila fiaival együtt, ki most Sziklénny nevű faluban lakik, vitték be Sebesben a legényt.

14. Káránsebesen feljül egy Ohába falu mellett, soha tolvajos hírét nem hallottuk annak előtte az helynek, két úttal verték fel szegénységinket, de törökországit senkit nem vernek fel, megesmerték hogy ugyan ott való Mettyes több ott való latrokkal együtt volt, megbizonyították, Amhet aga fogta pártjokat, oda most is hét ló, azon kívül jovok, pénzek másfél száz forint ára, ezek várhelyi szegény emberek voltak az károsok.

15. Csutánál Káránsebes mellett hasonló módon bántanak Háczok vidéki baresdi szegény emberekkel, gabonát akarván hozni lóterhében, egy néhány lovakat vonták el, magokat is halálra verték, holott az ott valóknak senkitől semmi

bajok nincsen, csak minket bántanak ; úgy hallatik Amhet aga biztatja őket minden bátorságra, elég az, senki nem teszi rólla. Itt a sok csak nem nyilván való lopás, mindent elkövetnek rajtunk, miolta azon Amhet aga származott Jenőből Káránsebesbe, ki felől ha az passa értekezni akar, mind úgy találja, sőt készek leszünk megbizonyítani mindezeket. Az határ peniglen nem Torna Péteré, hanem az országé és a fejedelmé.

Eredetije az edélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
XIII. kötet.)

XIV.

Az földnek poráig fejünket meghajtván öntjük ki hatalmasságod lábaihoz keserves könyhullatásunkat, jenlentvén boldogtalan sorsunkat : Az mi eleink ama széles ez világra kiterjedt nagy hírű szultán Szulimán császárhoz szabadakaratjok szerint minden fegyvernek kényszerítése nélkül oltalomért hódoltanak volt bé, athnamé is adatott az mi eleinknek attól az boldog emlékezetű paradicsomban dicsőült hatalmasságod ősitül szultán Szulimántól, határinknak el nem foglalása és egyéb szabadságink felől. Annak utánna az kik mi nekünk fejedelmink voltak, az fényes portának nehézségében esvén az ő cselekedetek miatt, minket hatalmasságodnak s az fényes portának együgyű alázatos adófizető országát találta a veszedelem, kijöven hatalmasságod számlálhatatlan erős hadaival az mi országunkra főszerdár Ali passa ő nagysága és meg szállván Várad nevű erősségünket, akkor is az fényes portának kegyelmességéhez ragaszkodván mi országul, az mi atyáinkfiai, az kik abban az erősségben voltak, Ali passának ő nagyságának az várat feladták, Ali passa ő nagysága is, hatalmasságod fényes hadainak főszerdára lévén, erős hitlevelet adott mi nekünk, meg esküvén az menynek földnek termtő Istenére, a szent Mahumet profétára, hatalmasságod áldott fejére, hogy mivel Váradot kezében bocsátják, soha az Váradhoz tartozó jószágokon kívül Erdélytől semmi el nem vétetik ; de hatalmas császár, meg kell az igazat vallanunk,

az váradi vitézek ezt az erős hitlevelet minden részeiben általhágták, nagy tartományinkat, az melyek soha nem voltak Váradhoz valók, behódoltatták, a sok rendkívül való adózásokkal nagy részént el is pusztították, avval sem elégedvén meg, Erdélyországának szintén az közepéig akarják túllúnk mostan elfoglalni. Hogy ha az Isten hatalmasságod szívét könnyőreletességre nem indítja hozzánk, és az váradi vitézeknek ez megengedtetik, el kell vesznünk, sem hatalmasságod fényes tárházában az adó ki nem telik, sem magunk meg nem maradhatunk. Hatalmasságodnak esedezőnk az nagy Istenre, szánjon meg bennünket, tartassa meg erejében az szultán Szulimán athnaméját és az Ali passa erős hitlevelét, imádkhasunk Istent hatalmasságod hosszú életéért, tündökölhessék más nemzetek előtt is a hatalmasságod kegyelmessége fejünkön, ne legyünk az egész világnak csúfja és példái, ilyen boldogtalan sorsunk miatt.

Egykorú másulat az erd. Muzeum. (*Grammatophylacium Transylvanicum* XIII. köt.)

XV.

Köszönetem és szolgálatom ajánlása után, Isten sokáig őrtesse és tartsa meg nagyságodat hatalmas császáruk szolgálatjára.

A nagyságod nekem küldött levelét megadák, a mit írt nagyságod mindeneket voltaképen megértettem. Irja nagyságod leveliben, hogy a passa a szegínysigre nem sok idők alatt négy rendbeli adót vetett és vont rajtok, nyilván való dolog az, hogy annak előtte valamennyi adót adtanak és most is a mennyi adó mind az egész váradi uraknak akaratjokból és az Kazi effendi akaratjából löttének, és lesznek is, miolta Várad hatalmas császáruk keziben vagyon; hatalmas császáruk parancsolatja szerint, az tefter szerint, az váradi passák ha többet vettenek az tefteren kívül, tehát jelentse meg, tudom hogy büntetetlen nem marad. Mostan azért az mely adót felvétettünk, úgy mint száztizenkét két pénzt, minden haszná ez, szükségesképen azért lött, hogy az várnak szükségire és

az palánkra az mi elkölt, és az országnak néha holmi dolgok vigett a fényes portára küldendő emberek költségire kelleték, ez a dolog mindnyájunknak akaratjából lött, és én úgy tudom, hogy valamit felvetnek avagy felszednek az jobbágyokon, nem máshova való falukról, hanem Váradhoz tartozandó falukról szedik ezt fel, az mely falukat hatalmas császáruk tefter szerint Várad végházához iratott; az melyek pedig Erdélyhez vannak irattatva, senki azokon semmit nem követ; ha pedig azokat valaki háborgatná, az én részemről én meg nem engedem, sőt ha megjelentí nagyságod az dolgot, az olyan büntetetlen nem marad. Mindazáltal mi úgy tudjuk, hogy régtől fogva szokott adójokat a jobbágyok az mit adtanak, mind Váradhoz való faluk voltanak, nem máshova való faluk. Ezek után Isten éltesse nagyságodat sokáig.

Hátára jegyezve : Az váradi fő aga levelének fordítása.

Egykorú fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

XVI.

Hatalmas császáruk igaz hive méltóságos edélyi fejlem Apafi Mihály, nekünk jóakaró szomszédunk! Isten kegyelmedet hatalmas császáruk szolgálatjára sokáig éltesse. Akarám kegyelmedet barátságosképen tudósítani, lévén a mi birodalmunkban Gyulavárához egy Bikis nevű falu, mely falu ugyan hatalmas császár jószága, melynek lakosi jövének ide az jenei díványunkban, alázatosan jelentvén, hogy ennek előtte négy holnappal az kövári főkapitány Teleki Mihály hét lovast küldvén azon megnevezett falura a somlyai katonák közül Csontos Gyurkával együtt, hogy már régen az ő faluja volt legyen, s éjtszakának idején reája mentek az falura és elvittének rabul egynehány jobbágyokat, Jankó Jánost, György Jánost, Balog Tamást, Kertész Tógyert, melyeket Kövárban fogva tartat mind ez mai napig, vasma verette őket. Mind ez ideig is senki őket adózásra nem kényszerítette, miulta Jenő vára hatalmas császár kezében vagyon. Kegyelmednek azért barátságosképen megirtuk, hogy azon falubeli hatalmas csá-

szár jobbágyit parancsolja meg Teleki Mihálynak, hogy bo-
csáttassa el mindjárast, hogy nagyobb dolog ne következék
belőle és ne engedje kegyelmed, hogy az erdélyiek többször
eféle dolgot küvessenek el, melyből utoljára roszt dolog lenne.
Ezek után kívánom, ezen levelem tsálja kegyelmedet sze-
rencsés órában.

Jenőben.

A eredeti török szöveg alatt álló egykorú hivatalos fordítás
szerint.

Oldalt : Halil temesvári basa névjegye s pecséte látható.

(Eredetije az erdélyi Muzeum egyet birt.)

XVII.

Tömösvári Ali basának szolló levél mi-
nutája.

Tekintetes nagyságos basa, nekünk vitéz úr barátunk.
Isten kegyelmedet sok esztendőig éltesse, szerencsáját
nevelje.

Ha szintén kegyelmed hozzánk levelit s emberit nem
küldte volna is, de lehetetlenség volt tovább hallgatással szen-
vednünk némely káránsebesi vitézeknek az mti reánk bizat-
tatott hatalmas császáruk őtől maradt országának Erdély-
nek lakósin cselekedett számtalan kártételeket, az kik nem
viselvén szemek előtt, hogy az ő előttök való káránsebesi bé-
kek meddig tarthatták és tudták Káránsebesig lenni a határt,
és ezzel megelégedven az erdélyi határnak békét hadtak, ezek
a mostaniak nem tartják határokbán magokat, talám ha min-
den megengedtetnék nekik, Fejérvárig is elfoglalnák Erdélyt.
Kivántatik azért vitéz barátunk, kegyelmed jól megértse, az
erdélyi határt különböztesse meg a káránsebesi határtól a
Margavize, a Margavizén túl Káránsebeshez való, azon innét
Erdélyhez való. A mikoron Káránsebes magyar kéznél volt,
akkoron is Káránsebeshez addig birták, a Margavizén innen
peniglen Hacczog vidékihez való volt; az mely békek egy-
másután Káránsebesben laktanak is, az szerént birták, ha-
nem az mostaniak nem férnek el bőrökbe. Értjük hogy ke-

gyelmei előtt panaszt tettek Bukovának elpusztításáról, embereknek megöléséről, de a Margavizén innét ne nevezzenek se Bukovát, se mást, mert nem övék. A mely egynehány lator erdélyi oláh hatalmas császáruk adaja előtt elszökvén ott akart megtelepedni, hogy onnét tolvajkodják széljel, azokat a latrokat Erdélyországa büntette meg, Thornya Péternek parancsolván büntetések felől, mint Erdélyből elszökött latrokat. A Margavizén túl a káránsebesi vitézeknek birodalmát nem ellenzi senki, sem Tornya Péter, sem más, de a Margavizén innét Erdély a maga saját határát oda nem engedi; hatalmas császár kapuja nyitva vagyon ő előtt is. Mennyi számtalan kárt tettek eddig is azok a vitézek, irva küldtük kegyelmed kezében s megláthatja. Hatalmas császáruk östől maradt adófizető országát így kell-e rontani, pusztítani?

Kegyelmedet azért barátságosan intjük, zabolázza meg az ilyen gonoszságokat, az erdélyi határon kapdosó nyughatatlan embereket fenytse meg, mert lehetetlenség ezt elszenvetni. Mind addig zörgetünk hatalmas császár ajtaján, a mig meghallgattatik. A régi Káránsebeshez tartozó falukon és határokon nem kapdos senki az erdélyiek közül, sőt ha valakinek kára esnék az erdélyiektől azokban a helyekben, mindeneknek igazságot szolgáltatni készek vagyunk és ha mi kárt az török határban birodalmunkbeliek töltenek, tiszteinknek azoknak szorgalmatos felkeresésekről és büntetésekről parancsolunk, azt kívánván a kegyelmed tisztai alatt levők részéről is, melyre ha kegyelmed szorgalmatosan rávigyáz és gondot visel, úgy felel meg kötelességének. Mi tudjuk mit kívánjon tőlünk a fényes portához való kötelességünk, abba fogatkozást nem tapasztal senki. Az vár építésben peniglen hogy semmi nincsen, azt minden ember s magok az vitézek is jól tudják. Ezek utánna Istennek gondviselése legyen kegyelmeden. Költ etc.

Kegyelmed barátja.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylaceum Trans. XIII. köt.*)

XVIII.

Mélyen tisztelt basa !

Illendő tiszteletem nyilvánítása után arról kívánlak értesíteni hogy az erdélyi fejedelem kajmekámjától panasz érkezett a fényes portára a miatt, hogy a régi időktől fogva Erdélyhez tartozó S(z)ebes és Illye vidékeire a te tartományodban eső Bodok (?) és Lippa környékéről némi becsapások történnek, melyek alkalmával a jobbágyság közül némelyek elhurcoltatnak. Miután e tárgyban a portáról fényes fermán érkezett, jelen levelemmel kívántalak megkeresni a végett, hogy mihelyt ezzel a fényes porta Muhamed aga nevű mütefferikája hozzád érkezik : e tárgyban azonnal rendeltetés s ama parancscsal ellenkezőleg területedről idegen vidékekre becsapások ne történjenek. Külömben méltóságod tartós legyen.

(Az aláírás és pecsét olvashatlan.)

Külső cím : Temesvári beglerbék ő nagyságának adassék.

(Törökből ; eredetie az erdélyi fels. k. kormánysszék levéltárában.)

XIX.

Nagyságos barátom erdélyi fejedelem és király !

Barátságos köszöntésem után a felől akarlak értesíteni, hogy mint magad is tudod, a váradi zaim- és timár agáknak padisáhi fermán által meghagyatott, hogy táborba szálljanak. Most ezek az iránt tettek jelentést, hogy elmenvén . . . Doboka és Kraszna vidékén eső falvaikba, ottani jobbágyaik tőlük mind az adót (virgü), mind a szeferijét, mind a fuvarozást megtagadták, mire azon vidékeken levő tisztjeidtől is ösztönztettek ; s ezáltal gátolva vannak abban, hogy a császári parancsot teljesíthessék. Levelem azért hozzád jutván rajta légy, hogy ezen zaimok és timárok az eddig meg nem fizetett adókat, szeferijét megkapják s fuvarban se szenvedjenek hiányt, mert különben a fényes portánál fog e miatt jelentést tétetni. Nem jól van az, hogy a ti részeteken ily dolgok történ-

nek. Reményilem azonban, hogy mind ez minél hamarább rendbe lesz hozva általad; s kapitányaidnak keményen megporoncsolod, hogy a fennevezett zaimok s timárok közül egyet sem szabad megkárosítaniok. Isten veled!

Haszán

Várad mirmirán.

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormánysház levéltárában.)

XX.

Az császári parancsolatnak fordítása.

Hatalmasságunk Várad végházunkban lévő passa és kadia effendi hívunk, vévén és látván ezen fényes parancsolatunkat. Mivel egy Erdélyben lakott Belső-Szolnok vármegyebeli Désvárosi Pap Kata nevű magyar aszszony hatalmaságunk diványában embert és suplicatiót küldvén, jelentvén suplicatiojában, hogy Béldi Pálnál maradtott volna 500 száz tallér adóssága, más egy Kapráli Gergelynél is öt száz tallér, Daczó Gergelynél nyolczvan tallér, Csillag Jánosnál százhuszonöt tallér, Nagy Tamásnál 20 tallér, Valkoncz Istvánnál 92 tallér, Tótszaka Mihálynál 200 tallér, azonkívül pedig egyéb joait és jószágit erőszakosképen birják, kihez képest kívánván fényes parancsolatunkat, parancsoljuk azért hatalmason hűségteknek, passa és kadi effendi liveink, hogy végére menvén a dolognak, ha úgy vagyon a dolog, mivel azon hely a várad kadiaság alatt fekszik, mindgyárast a kánon és törvény szerint megítelvén, minden pénz és jószágbeli adósságát az megnevezett személyeken vétessék meg és contentatiót tétetessen vélek, citáltatván az székre semmi halogatást ne tegyenek; egyébiránt ha nem akarnának compareálni, tudósítván fényes portánkat rólla, méltó büntetésünket el nem kerülik; ha tizenöt esztendő előtt nem volt az adósság, ítéljék meg a kánon szerint, megvizsgálván jól a dolgot, ha úgy vagyon-e, mind egy pénzig tétetessenek contentatiót neki, ezután fényes portánkra panaszt tenni semmiképen ne bocsásák; valakik engedetlenkednek, neveken megjegyezvén, tudósítván bennünket, méltó büntetéseket másoknak példájokra

elveszik, fényes parancsolatunkat látván, más különben ne cselekedjeteK. Szultán Mehemet m. p.

Egykoru fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Grammaio-phylaceum Trans. XIII. kötet*)

XXI.

Mélyen tisztelt s nagyra becsült aga!

Kitűnő személyedhez méltó üdvözetem s köszöntésem után szeretettel kívánlak értesíteni a felől, hogy midőn a mi-nap Kolozsvár nevű vár ellen mentem, a várbeli lakosok elém jöttek s kijelentették, hogy ők a felséges padisah rajái. Irántam különös tisztelettel viseltettek s némi ajándékokkal kedveskedtek. Mit — kérlek — juttass ő felsége tudomására. Külömben áldás és kegyelem legyen rajtad.

(Hely s év nélkül.)

Muszli
begierbég.

(Törökből, Kolozsvár városa levéltárából.)

XXII.

Jeles testvérem Ahmed aga!

Váradi Tiszai Istvánnak Kolozsvár várában rokonai lévén, oda szándékozik. Kérlek bocsásd be. Külömben híred neved tartós legyen!

(Hely s év nélkül.)

Mehmed
kethuda.

(Törökből, Kolozsvár városa levéltárából.)

XXIII.

Ezen levelet előmutató Diodátoz... ivics nevű német utazó némely dolgai elintézése végett fiával együtt ide jött. Most dolgát végezvén visszautazik. Kéretnek azért az adó (dsizije) szedéssel megbízott tisztviselők, hogy őt se kharads-

követeléssel se más egyéb adóztatással ne terheljék, sőt mindenben pártolják és gyámolítsák.

de Dirleneg
a római császár kedhudája.

(Törökből, az erdélyi Muzeum egyet, gyűjteményiből.)

XXIV.

Mélyen tisztelt aga!

Üdvözetem s őszinte jó kívánságom után tudatom veled, hogy ezen levelem előmutatója miután minden egyes megterhelt szekértől 3 piasztert (ghurus) lefizetett, azon kéréssel utasittatik hozzád, hogy oda érkezvén rajta többet ne követelj. Akárki jön, ezután is oda fogjuk utasítani, reménylve, hogy tovább bocsátod. Különben pedig soká élj.

Mehmed.

Külső cím : . . . emin Szulejman agának.

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormányzék levéltárában.)

XXV.

Mi Musztafa passa etc.

N é v j e g y.

Királyi bíró,
Sajó gemeri bíró,
Szarnyai bíró,
Bejei bíró,
Tori bíró.

Fejetekek szeretitek se órát se napot ne késsetek, harmad-harmad-magatokkal mindjárást itt legyetek. El ne hallgassátok, mert ebül jártok! Hamarsággal, hamarsággal, parancsolom.

(Eredeti az erdélyi Muzeum-Egylet.)

XXVI.

Nos Gregorius Gika vajvoda etc.

Venerabili et illustrissimo fratri nostro Apafi miseratione divina regi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, sanitatem et omnia bona ab omnipotenti Deo Illustritati vestrae precamur, venerando litteras Illustritatis vestrae, et honorabilem legatum Illustritatis vestrae, ex quibus intelligendo bonam sanitatem Illustritatis vestrae laetati sumus, et gratias egimus deo, ex altera parte, quod nobis legatus Illustritatis vestrae oretenus enarravit per integrum intelleximus. Et nos de quibus volumus certiorare dominationem vestram de omnibus oretenus locuti sumus per latum cum legato Illustritatis vestrae et ille enarrabit Illustritati vestrae desiderando a miseratione divina ut det in omnibus diebus bonam sanitatem Illustritati vestrae, hoc habuimus ad scribendum hac vice, et sit sane. Illustritas vestra

Illustritatis vestrae bene-
volus frater: nos

Gregorius Gika vajvoda.

(Az erdélyi volt királyi főkörmányszéki levéltárban levő eredetihez
mellékelte későbbi fordításból.)

XXVII.

Méltóságos énnékem sokban kegyelmes uram és Erdélynek fejedelme és ura, alázatos szolgálattal és köszönetemmel alázom meg magamat és ajánlom Istennek, kérvén azon az mindenható Istent, hogy megoltalmazza, és árnyékozza nagyságodat minden kívánt jókkal és minden boldog szerencsével és teljes egészséggel ez tisztességes székiben; mivel az szokás szerint való kerek és nem állandó világnak szüntelen és minden időben szokása szerint az ő urát egyikből másikba változtatni szokta, és nyavalyás embert is az ő forgásában fordítja az ember akaratja nélkül is maga akaratjára; miképen minket is ez mai nap avagy az világ forgásából, avagy valami bűneimnek sokaságától, avagy mondhatom leginkább

kiknek természetek benne van az gonoszságban élni, azoknak gonoszi cselekedték az együgyű hazánknek és földünknek elvállásától, keresvén minden életünkbeli keresményünket, avagy gyűjteményünket, melyet el is ragadtak, az mellett életünket is eloltani avagy elfogyatni kívánták, mely dolgot még Isten nem akarván, az ő kezeiből kiragadott és az keresztyén szélyeknek részeire vetett, úgy mint ragadozván, avagy közelgetvén az nagyságod birodalma alatt lévő földére, és tudván az nagyságod szokása szerint szüntelen való nyavalyás számkivetetteknek, melyek nagyságodhoz folyamodtak, mint szélvész ellenesen meg szokta árnyékozni, avagy oltalmazni az nagyságod földén, még mi előttünk mások is, kik nagyságodat megtalálták, mint keresztyén fejedlem nagyságod méltoztatott fejedelmi kegyelmességit mutatni hozzájuk, csendes nyugodalmat adott nekik minden történet nélkül, avagy veszély nélkül. Én is minden lelki ismeretemmél folyamodom mint nagyságodnak kisebbik alázasos szolgálja fejedelmi kegyelmességihez, és kérem nagyságodat alázasosan, kérésemet méltoztassék meghallgatni mint kisebbik alázasos szolgáját, akarván folyamodni az nagyságod birodalma alatt levő földnek némely részeire és széljeiben, úgy hogy az nagyságod kegyelmessége alatt maradhassak, avagy élhessék tribulatio avagy turbatio nélkül, és csendességgel élni; holott nagyságod is jól tudja, kik az gonoszságot elszokták, mint ellenség sokféle mesterségekkel és keresetekkel keresnek ellentünk okot, melylyel veszélyt csináljanak; az hatalommal nagyságod is jól tud hogy ők ususkodnak, melytől Isten bennünket oltalmazzon. Ezért pedig minden lelkem conscientiájával kérem, ne hadjon nagyságod ilyen inséges avagy veszélyes időben, hanem az nagyságod szüntelen szokása természetes kegyelmessége után, mely kegyelmességit minden számkivetésben forgókhoz nagyságod szokott mutatni, hadd találjak én is abban részes lenni, nem kevés örömmel, nem kevés szivem indulatjából adatott, mikor értettem keresztyéni ajándékát és jó igyekezetit, melyet cselekedett nagyságod Gligorás vajdával az ő mentségeért, és nyavalyás Kosztántin bátyámmal, bizonyos és teljes fejedelmi kegyelmességet akkor nagyságod mutatott. Az kegyelmes Is-

ten napoltassa és szaporítsa életét nagyságodnak, hogy szüntelen árnyékozza szélvész ellen, legyen csendesítéje az igyben forgóknak, az melyekből én is most azon sorsban avagy számban találtatom. Könyörgök nagyságodnak valamint léssen az nagyságod kegyelmessége és jó tetszése, nagyságod méltóztasson és könyörüljön jó tanácsával és méltóságos jok-röz (?) hatható levelével, hogy belépven az nagyságod birodalma alatt lévő határookban, megoltalmazhassam magamat, és szabad tartóztatás nélkül, semmi akadály nélkül, az hova elrejtezhethetném, avagy emésztődhetném, mennék békével, hogy nagyságodnak is könnyebben lehessen mentsége, ha valami kérdés lenne, hogy még nagyságoddal is szemben nem voltam, sem hol volnék nagyságodnak tudtára volna, miért nagyságodnak alázatosan könyörgök mint egy nyavalyás minden képpen folyamodom, bizván hogy az nagyságod kegyelmességétől meg nem szükölködöm, hanem mint kissebbik szolgálja én is befogadva leszek, maradván adós teljes életemben kész szolgálja szolgálni nagyságodnak, és imádni egész életemben az mindenható Istent az nagyságod jó egészségeért, mely Isten kegyelmessége éltesse nagyságodat kívánatos életben teljes egészséggel sok esztendőig.

Semper Seruus paratus ad servitia Vestr. Ill. et benevolus
Seruanus Cantacuzenu m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi et Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi, Transylvaniae partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti Domino Domino mihi Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum. XIII. köt.*)

XXVIII.

Erdély országnak méltóságos fejedelem asszonya, Apafi Mihályné nekem jóakaróm, köszönetem után Isten sokáig tartsa és éltesse kegyelmedet az méltóságos erdélyi fejedelemnek szerencséjére. Mivel, hogy az hatalmas és felséges Han, kedves fiam, az méltóságos erdélyi fejedelemhez kedves és becsületes hivat, Ahmeth agát követét bocsátotta és levelében.

minden jó akaratját és atyafiságát ajánlja. Én is hasonlóképpen nem akarám elmúlatni ez alkalmatossággal, hogy kegyelmedet levelem által, meg ne találjam és meg ne látogassam, mert kegyelmedhez való jó akaratomat megakarám jelenteni; kívánom azért, hogy ez levelem találja kegyelmedet jó egészségben és szerencsés órában. Azonban kegyelmed el ne múlassa az alkalmatosságot, hanem Isten követünket visszahozván tudositson egészsége felől, és ennek utána ne legyen idegen hozzám, hanem ottan ottan levelével tudositson valamely dologban kívántatik és miben megtalál, kegyelmednek mint jóakarómnak kedveskedni és szolgálni el nem múlatom. Ezek után adjon Isten, hogy egy más köztünk való jó akaratot és szomszédságot megtarthassuk.

Kegyelmed jóakarója, szomszédja az tatár hán ő fölsége anyja Hánem Girai Han szultán.

Küljegyzés : Tatár hán anyjának levelének fordítása asszonyunknak ő nagyságának szóló levele.

(Az erdélyi volt kir. kormányzéki levéltárban levő eredetiből.)

XXIX.

Köszönetem után Isten kegyelmedet sokáig éltesse jó egészségben. Mivel az kám ő fölsége maga hivei közül Abdulrahman agát küldötte kegyelmedhez követségben, én is egészségem felől akarom kegyelmedet tudositani, Istennek hála mostan jó egészségben vagyok, melyet nagyságodnak is szívből kívánok; ha kegyelmed követet akar az kámhoz ő fölségéhez küldeni, engemet is az többi között el ne felejtván levelével tudósítani el ne múlassa, örömet kedveskedni és szolgálni el nem múlatom. Ezek után Isten tartsa és éltesse kegyelmedet sokáig szerencsés hosszú országlással.

Kirim Girai szultán m. p.

Küljegyzés : Kirim Giraim szultán köszöntő levele.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzéki levéltárban levő eredetiből.)

XXX.

Kegyelmes Uram!

Akarám nagyságoduak alázatosan értésére adni, most érkezvén bizonyos emberem Landor-Fejérvárról, noha tudom nagyságodnak másunnat is meg írták az dolgot, de én sem akarám elmulatni, meg ne írjom; bizonyosan beszéli az emberem, hogy az német igen megverte az törököt, ugy annyira, hogy ugy tartják Bécs alatt sem volt nagyobb veszedelme az töröknek, mint most; az dolgot pedig ugy beszéli, hogy az fővezér volt táborban, sánczban, egy Dárda nevű kastély mellett két Mohácshoz, a német pedig Mohácsnál sánczban lévén, derék csatát bocsátottak mindkét részről, kétszer ugy megverte az csatáját a németnek, hogy nem sok szaladt el a németben. Az után a német ilyen praktikát csinált: látván, hogy a török igen elbizakodott, kimenvén az sánczából, tettette magát, hogy szalad, azonban hadait ugy rendelte, hogy közbül vehesse az törököt. Egyik részét az hadának lesben állította, más részével megindult Buda felé; az alatt az vezérnek megvitték, hogy az német szalad, az vezér talám ugyan nem indult volna utána, de egy T. . . gen nevű pasa, ki is most jött volt uj haddal tengeren túl való hadakkal, Paládi is találta volt elől, az rá ment az vezérre és csak intimalta, meg kell üzni, utána eredvén az vezér, utól érte, az lesben levő csak veszteg volt, midőn utól érte volna az németet, megfordult izben ez az lesben lévő had, kit is ugy mondanak lengyel és horvát lett volna, közbül vették az törököt, oly szoros helyen pedig, hogy egy felől az hegy vége volt, más felől az Duna, ott annyira volt a török veszedelem, hogy a fővezér is csak elég szaladott el, a szerecsen hadban ezer lovas elég szaladott el, az üzőben Dárdánál az tábor helyét is felverték az németek, mindenét elnyerték az fővezérnek, ugy annyira, hogy midőn általszaladott az Dráván, csak egy kis sátora sem volt, a kiben bevehesse magát, hanem akarván dolni az német general egy kis sátort úgy küldött neki; a fővezér Eszéknél vagyon, a hidat elhányatta, a né-

met a Dráva parton, 18 napot engedett az német a fővezérnek, hogy az császárnak megírja. Ha Dunán s Dráván
 . . . (a többi hiányzik.)

Jegyzet. Az egész levél Naláczi István keze írása.

Eredetije az Erdélyi Muzeumban. (*Grammalophylacium Transylvanicum*
 I. kötet.)

XXXI.

P. S. Azonban kegyelmes urunk még vagy négy punctumocskákból álló kívánságinkat is ezeken kívül akaránk nagyságodnak mint kegyelmes urunknak megírnunk. 1. Azon kérjük nagyságodat mint kegyelmes urunkat. A békesség tractálása alatt az fényes portának, az magyar nemzet hazamene telére való levélbeli annuentiáját méltóztassék megszerezni, és osztán nemzetestül kezünkhöz szolgáltatni, ezzel a portánál jövődöbeli nehézségét akarván elhárítani. 2. Azon is alázatosan instálunk nagyságodnak mint kegyelmes urunknak, az tractára menendő követek ő kegyelmek az minemű instructióval felmennek, méltóztassék maga méltóságos pecséte alatt nekünk megküldeni, mert egyedül csak a nagyságod méltóságos fejedelmi kegyelmességéhez bizunk. 3. Úgy látjuk s tapasztaljuk is kegyelmes urunk, az armistitium nélkül már teljességgel elpusztult hazánkból a sok koborlót le nem hozhatjuk, méltóztassék azért nagyságod mentül hamarébb ha megvagyon publicáltatni, ha pedig még nincs megszerezni, hogy ott fenn is refugiomok ne lehessen az kóborlóknak. 4. Az mi megromlott édes hazánknak erős törvénye tartotta és tartja, hogy senki pecsétes levelét, annál inkább méltóságos emberekét, nem szabad volt felszaggatni, fájlaljuk hogy a nagyságod méltóságos levelét mostan is valaki violálta legyen, megismertük, méltóztassék azért ez eránt is kegyelmesen provideálni, mert ez ilyen dolog mind az nagyságod méltóságának sérelmére s mind az mi kicsin böcsületünknek ellénére vagyon.

Eredetije az erdélyi Muzeumbau. (*Grammatophylaceum Transylvanicum*
 XIII. kötet.)

XXXII.

Nagyságos király!

Öszinte üdvözetem után barátságosan tudatom, hogy ha mint létem felől méltóztatól tudakozodni, Istennek legyen hála, türehető egészségben vagyok stb. Azon embereid, a kik ide rabokért jöttek s 18 rabot el is vittek, itt Szinán és Nazir nevű jobbágyoktól azok kiváltására pénzt kölesönöztek: s e kölesönt máig se fizették vissza. E miatt a győzedelmes chán ő felsége s a nagyságos Kalgha szultán ő méltósága részéről Abderrahman fényes parancsesal küldetik hozzád azon reményben, hogy magad ahoz alkalmazván ezen kölesönadók pénzét az illetőkkel visszafizetteted. Mindkét szultán ő felségeik irányában teendő szolgálatod méltányoltatásáról bizonyos lehetsz, azért kívánságuk teljesítésére nézve semmit el ne mulasztasz. Isten veled

Ali

a hatalmas szultán agája.

Kirül: Tatár All aga levele.

(Törökből; eredetije az erdélyi fels. kir. kormányzék levéltárában.)

XXXIII.

A Jézushoz tartozó stb. Békességes végű köszönetünk, hasonló békességes hívünk ajánlásával jelentjük, hogy te a mi felséges, méltóságos, nagyságos és kegyelmes urunknak a föld kerekiségének császárlának, és Darius erősségtű világ bírójának (kinek birodalmát Isten az utolsó napig terjeszsze) hűszolgája, és engedelmességgel való jóakarója levén, tartozó kötelességed szerint az erdélyi adót ez alkalmatossággal is, az egeket verdeső méltóságos udvarhoz küldetted, nagy rendű Messiatikusok közül való tekintetes Bodoki Mikó István követed által bészolgáltattad, mely követed a császári méltóságos kegyelemhez orcát surolván császári ruhával feltiszteltetett, és visszamenni kívánczván a szokás szerint ő hatalmassága kegyelmességéből levelét küldötte, ki is kegyelemmel teljes

azon alkalmatossággal irtunk mi is, vévén, jó magad viseletével alkalmaztasd, úgy magadat, hogy ő hatalmassága parancsolatját betöltsd az országot őrizz, oltalmazd, a szegénységet kedvezéssel protegáld, az erdélyi adót és ahoz való szókásban levő eszközöket az ő idejekben kötelességed szerint béküld, egyébaránt is ha mit ő hatalmassága parancsol serényen végbe vidd, egy szóval mindképen azon légy, hogy ő hatalmasságának kedvébe légy. Isten békessége a jó uton járókkal. Költ Drinápolyban. Fővezér Ibrahim passa.

(A váci könyvtárból Cserkúti Czech József közleményéből.)

XXXIV.

Hatalmas császárnak kedves híve méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály, Isten nagyságodat hatalmas császárszárunk szolgálatjára éltesse sokáig jó egészségben.

Kegyelmed nekem küldött levelét megadák, mit írjon voltaképen megértettem, legyen hála Istennek, hogy kegyelmed egészsége felől jó hirt hallhattam; ennek utána is kívánom Istentől ő szent felségétől, hogy azon jó egészségben tartsa meg kegyelmedet. Én kegyelmednek minden időbeli jóakarója vagyok, teljes tehetségem szerént valamire érkezem, mind az fővezér urunk ő nagysága előtt s mind penig az holott kívántatik, örömet igyekezem szolgálni. Kegyelmed is el ne feledkezvén rólam, ottan-ottan levelével tudósítani el ne mulassa. Ezek után Isten tartsa és éltesse kegyelmedet jó egészségben.

Csaulz passa

Mehemet aga m. p.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

Pótlék

az „Államokmánytár“ I—VII. köteteiben használt gyűjteményekben ujabban föltalált okiratokból.

I.

Generose domine stb.

Kegyelmed mi ránk panaszkodik, hogy kegyelmednek sok levelére választ nem adtunk; én ezen kívül kegyelmednek két levelét vettem csak, ezt is ma estve későn hozák 10 órakorban, az első levelére pedig kegyelmednek büvségesen választ töttem, erre is csak rövideden választ akarok kegyelmednek tennöm. Elsőben fölötte jó neven veszem kegyelmedtől, hogy minekünk ily bizvást mindeneket megir, ezután is kérjük kegyelmedet, semmi(t) hátra ne hagyjon ha mi bizonyos új hirei lesznek kegyelmednek, azonnal és mentől hamarébb értésünkre adja kegyelmed. Az mint kegyelmednek első levelemben megirtam, az mint fogadtam és ajánlottam, kegyelmedet bizony nem hagyom, és megsegélem, bizonyos legyen kegyelmed ebben is, hogy rövid napon mi is kegyelmed mellé megyünk táborostúl segítségvel, és abban is bizonyos legyen kegyelmed, hogy ez napokban segítséget küldünk kegyelmednek, ha többet nem, de ezer lovast, hajdúságot; ez mellett port és ónat, élést küldünk, kit immár hiszünk is, hogy Várad(r)úl elindittatnak, és így kegyelmed mi bennünk meg nem fogyatkozik, csak kegyelmed is ne hagyja, az vigyázásban legyen szorgalmatos és ú felségéhez hív jóaka-

rattal, mostani kárunkat majd isten sokképen az kegyelmed írása szerént és jó reménysége szerént is sokképen megfordítja. Ne legyen kegyelmed hozzánk kétséges mi kegyelmedhez jó szüből és akarattból vagyunk, valamire isten segét bennünket, semmi(t) abban kegyelmed mellett hátra nem hagyunk. Akarám ezt kegyelmednek hamarsággal értésére adnunk. Tartsa meg isten stb. Kassán, die 2. Augusti. Anno 1604. Sacratissimae Caesareae, Regiaeque Majestatis Consiliarius bellicus, ac partium Regni Hungariae superiorum Generalis Capitaneus :

Giovano Jacovio Barbiano, Conte di Belgiojoso.

P. S. Bizonyos legyen kegyelmed abban is, hogy az mely buzát és élést az erdélyi hajdúságnak rendelték volt, az oda convertálják, minthogy kijűttenek Erdélyből az hajdúság.

Külcim : Generoso Domino Ludovico Rakoczy, Socratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis supremo Capitaneo Lippensi etc. domino et amico nobis observandissimo.

Lippa. Cito stb. Citissime.

Kivül : (más kézzel) Exhibitae 12. die Augusti.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

II.

Monsieur.

Si Vostre letre du 9. de Mars, quil vous a pleu de me faire l'honneur de m'escire me fut est randue quelques jours auparavant le despart de Monsieur l'Amb. Mikeus, je neusse pas manque de metre a effait l'ordre, que me dones par Mlle Daechapter par Monsieur Vostre beaufratre les deux piesses de camelos ounde et la seinture de soje, mais pour certaine respects desquels je ne dois prendre cognoissance je ne lay seu auoir que depuis peu et en temps que l'acces du paue de Constantinople nous est prokibe par l'insolance de Ceferlis de l'armee de terre et de mer, dequoy je suis jufinement many, car sans la confiance que jay a vostre bon ju-

gemant et de la cognoissance que vous aues de mon prondre jawais a craindre que vous ne puisies mes essayes pour les remises de longue alarme, ce que ne sera pas dieu aidant esperant que par toute la prochaine sepmaine je recouureray le tout pris que jusques la ceste canaille de soldats seront hors dicy et minstant Monsieur le Residans l' aura dymoy aveq priere de vous le faire tenir pour premiere occasion. Je vous enuoies cy jnelus la notte que vous desires avoir des partyes de nostre compte par les quelles trouueres quil mest a venire pia(ster) 28½ pour la sonde du luy et outre plus 35 pia quil faudra du moins par lachapt des dueux camelots et seinture quy sont des tout pia (65) a quoy jl vous plaira d'adiouster ce que vous aures peu aupres des 29 p' (pia) decorant d'or luy vous restent des 35 quy nostres du pied de Vostre promesse, du des de laquelle soy mis les pia 185 rendues lannee derniere 1627 et du tout je me ne mets a ce que sera de vostre comoditte par le memoire jay tire une letre du Seg. Francisco Fournetty dragoman qui aures y jncluse touchant les pasquil ma fait payer p. reste des quatre Cvissins que je vous envoie, jay fort souuant conteste aveq luy sur ce que je navois ordre que de payer mil aspres mois mestan de lecture de plus grand somme que cella jl ny veult faire auttre, je vous supplier de me vouloir dire par premierre occasion sy vous les luy voules acorder ou non, car selon cela je me gouverneray, L'es ouniuk est grandiem oblige a Vostre courtoisie. de laoir fait sy rendre apointer dieu veulle quil le sache recognoitre, En mon particuliere je vous les suis redenable puis quil vous a plue de prandre ceste payne a mon occasions Jatans Monsieur Marson partout le mois prochain aveq vn grand nombre de marchan de toutes sortes. Il areste coustant a cause du mal contagieux qui est au Lyon ou Dauphine et Languedoc de faire conduire nos ditts marchans a Vouay y aiant affrette un vaisseau presen venir jey, ou estan arriue jl ne manquera de vous faire scauoir de ses nouvelles aueq la continuation des offres de son sernisse (pour mon cousin). Je ne le tient pas apresant a Vienas car le nouveau resident quy vient jey par Lempereur nomme monsieur Rodolfe ma escrit de Bouda le 20 du mois passe comme jl avoit este satis fait de la plus part

de ce puour nous a accorde et quil estoit sur le point des cy aller a Venise pour me faire quelque remise, dieu veulle que cella soit, ceste nouuelle ma empeche que je ne me soit volent de l' offre quil vous plait me faire de luy enuoyer mes letres car elles ne le sauroint trouuer au Viene sil plait a Monsieur vostre fraire de voir la presante, Jl trouuera que je luy baise tres humblemant les mains le supp.an tres humblemant et a vous aussy de me vouloir continuer l'honneur de vos bones graces et croie que je seray toujours Monsieur

Vostre plus humble et plus
obeissant seruiteur
Jean Fraich m. p.

Je nay pas volleu amplifier la poste des nouuelles de ce pay, estimant que par celle que Monseigneur l'Ambassadeur vous escrit et par Monsieur Miquens vous en aures austain ou pleus que je ne vous des jamois aprandre.

En Galata ce 15. de Juing 1629.

*Külczim : A Monsieur Monsieur de Bournemizze Gentilhomme
pres la persone du Prince Bhetlem Gabor du Transiluanie.*

(L. S.)

III.

Köszönetem után adjon isten édes társom kívántad sok jókat, jó egészséget megadatni szép gyermekinkkel.

Zólyomi uramnak kimenő szolgálja lévén, akarék írnom mostani állapotonkról, istennek szent neve legyen áldott, mind eddig jó egészségben és kár nélkül voltam minden hozzáam tartozandókkal. Immár nem sokat késvén én is ki fele szándékozom, dolgaiban véget érven. Kévéanom az szent istentől édes társam, láthassalak szép gyermekimmel örömömre amen. Irtam ma 16. novembris. Konstantinápolyban 1629.

Jó akaratval való régi társod

Apafi György m. p.

Édes szép gyermekimet általad édes társom köszöntetem. Ez mellett kérlek, honn maradt lovaimot lássák jól, mert

látom, arra kell szorúlnom, mivel itt benn nem találni, mind az hadra lévén az vitézlő ember.

Kivül: Az én kedves atyámfiaának az nemzetes Petki Borbará-nak adassék ez levelem.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilvanicum* VI. kötet.)

IV.

A török császár szultán levele gubernator Bethlen Istvánhoz.

A Messiás vallásán valóknak tekintetesse, a keresztyénségnek békességes gondviselője Erdélyországnak gubernátora, a Bethlen királynak atyjafia, Bethlen István! Isten méltóságokat nevelje. E mi nagy parancsolatunk hozzátok érkezvén, értéstekre legyen, hogy ennek előtte az Erdélyországnak főrendei és lakossi fényes portánknak alázatosan jelentették, hogy ha történet szerint Bethlen Gábornak halála történnék, avagy más módon az erdélyi fejedelemség megújíttatnék, egyenlő akaratból magok közül mostani fejedelem asszonyt a szent János hitén lévő méltóságos Katharina asszonyt, kinek Isten szerencsáját nevelye, erdélyi fejedelemnek választották, és annak birására javallották, és erős hittel confirmálták, és hogy mi is az Erdélynek mostani gubernátora (igy) azon gubernatorságban megerősítettük. Mivel a megnevezett erdélyi fejedelem Bethlen Gábor e világból kiköltözött így az országnak gubernálása, megnevezett mostani fejedelem Katharina után reád maradott; hadjuk azért és erősen parancsoljuk, a mint ennek előtte rendeltük és parancsoltuk, az erdélyországot tökéletesen igazsággal gubernálja, az országnak főrendivel és lakosival együtt, a megnevezett mostani fejedelemnek Katharinának, kinek Isten-életét hosszabbítsa, igaz alázatossággal és tökéletes hűséggel légyetek, az országnak birásában szorgalmatoskodjatok, az Erdélynek lakosi általatok meg ne bántódjanak. Valameddig ti az Erdélynek lakosival fényes portánkhoz igaz alázatosságot mutattok és abban alázatosan megmaradtok, és jó akaróinknak

jó akarói, ellenségünknek ellenségi lészték, mindenek ellen-
titeket megoltalmazunk; a budai birodalomban lévő kedves
becsületes vezérünk és szerdárunknak Mustafa passának,
erőssen megparancsoltuk, hogy mindenekben reátok nagy vi-
gyázásban légyen, és ha a szükség kívánja, hadakkal és
egyéb segítségekkel mellettetek légyen. Így lévén a dolog,
szükség, hogy ti is vigyázzatok, a birodalmat szépen igazgas-
sátok, minden dolgokat fényes portánkra idein tudósítsatok.
Így tudjátok, e nagy jellemnek hitelt adjatok. Iratott Rebbül
Achernek utólján a nagy profétának Mahumed Mustafának
születése után ezerharminczkilencz esztendőben (1629 de-
cember 6—16.

*Josephi Benkö, Collectaria ad res Transilvanicas facientia az erdélyi Mu-
zeumban. (Gróf Mikó Imre sajátkezű másolatában.)*

V.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk kegyelmeteknek, mint
nekünk mindenkoron jóakaró urainknak. Istentől kívánunk
kegyelmeteknek sok jókat jó egészséges és jó szerencsés
hosszú életet megadatni, minden kegyelmetek jó akaratjával
egyetemben.

Kegyelmeteket még is kénytelenségből kényszerítetténk
ilyen nagy káros és szükséges állapotunkban megtalálnunk,
nagy biztunkban, hogy kegyelmeteknél ez nyilván vagyion,
hogy az szolnokiak lovainkat elhajtották vala, és urunk ő-
nagyságaért az budai vezér passa meg is ígérte vala, és ugyan
meg is poronsolta vala az szolnoki Muharen passának, hogy
megadassa, ez szerint oda küldöttünk volt Szolnokban bizo-
nyos atyánkfiait az lovainkért, Szabó Balást Csomaközi uram
Váradról elküldötte mellettünk, de sem az vezér poronsolat-
jának nem engedvén, sem pedig annak, hogy nem volt mód-
jok az elhajtásban s az itt nálunk megtartóztatott törökököt
is elboesáttatták minden jovaikkal velünk, attanak meg az
lovainkban egy néhányat, az melyet elveszgettek sok dol-
gokkal és éhezéssel, csikókkal együtt, azokat is nagy fizetés
által; még felénél többet ott hadtak az jóvát paripáinknak.

és Husain tihája még eddig Gyulán volt, aznál is vadnak. Azért most is könyörgünk kegyelmeteknek, hogy noba ez-előtt is sokat bántottuk busítottuk e felől kegyelmeteket, hogy az tracta ha lészen ne feletkezzék el felőlünk, hanem legyen mellettünk jó akarattal, ne maradjunk ilyen elszenvedhetetlen nagy sok károkbán, ha immár fizettettek velünk; mert ha valamiképen meg nem adják, az sok szegény legények megkeseredvén, félő, hogy rajtok duplául meg ne vegyék, ha ugyan ez helyből bontakozásunkra lenne is. Kegyelmetek az mi jó akarattal és segítséggel lehet mellettünk legyen, ha ez pogányok előtt nem lehetne is, az mi kegyelmes urnnk előtt se legyünk feledékenységhen, mely kegyelmetek mi hozzánk megmutatott jó akaratjában elhittük, hogy soha meg nem fogyatkozunk, mi is penig ez kegyelmetek mellettünk való fáratságos jó akaratját teljes életünkben igyekeznünk mind fejenkint megszolgálnunk, Isten bennünket éltetvén, és mi hirei vannak is azokkal is bennünket részeltessen. Isten tartsa meg kegyelmeteket sokaig. Datum ex oppido Szalonta die 7. mensis septembris Anno Domini 1633.

Kegyelmeteknek szegény alázatos szolgálai szolgálnak.

Jothay Gergely szalontai vitézek főkapitánya, több vitézekkel együtt m. p.

P. S. Mikor az lovainkért voltak Szolnokban, akkor érkezett be az bácsi bék felesed magával, többel három száz társzekérnél volt vele, ugyan megolvastuk; sok vezetéki lovokkal mi szándékjuk, nem tudjuk.

Kivül: Adassék ez levél az tekintetes, nemes és vitéz Apafi György urunknak, urunk ő nagysága tanácsának, Kükölli vármegyének főispányának, Kemény János urunknak fogarasi főkapitányának, és Fejérvármegyének főispányának, Harasztosi Balás deák urunknak, Szénási Péter urunknak Bihar vármegyének vice ispányának, urunk ő nagysága főcommissariusinak és nekünk jó akaró urainknak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilvanicum*.
XIII. kötet.)

VI.

Spectabilis ac Magnifice Domine, Domine mihi gratiosissime.

Humilium servitiorum meorum demissam semper oblationem.

Isten nagyságodat kívánatos jó egészségben éltesse.

Akartam nagyságodnak értésére adnom, tegnap az temesvári alay bég szolgálja érkezett ugyan ura levelével, melyben ír, hogy az temesvári passa tegnap érkezett be másfél ezered magával Temesvárra, uramnak ő nagyságának is értésére adtam, hogy mennyi legyen s minemű állapottal ment be. Most nagyságodnak semmi új hírt írni nem tudok. Az török szomszédsággal most nagyságos uram csendességben vagyunk. Isten nagyságodat éltesse kedves jó egészségben. Ex Boros Jenő die 6. Novembris A. 1640.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis
Vestrae perpetuusque servitor

Andreas Szilágyi.

P. S. Most nagyságos uram én igen beteges állapottal vagyok, az sok betegség szintén eltört, fogyatott.

Kivül : Spectabili ac Magnifico Domino Domino Sigismundo Kornis de Ruszka Equiti Aureato, Comitatum Bihariensis et de Zaránd Supremo Comiti, nec non Illustrissimi ac Celsissimi Principis et Domini Domini nostri Clementissimi Intimo Consiliario, Domino Domino mihi gratiosissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. III. köt.*)

VII.

A Török-Magyarkori Államokmánytár V-ik kötete 26-ik lapján van közölve Basilius vajda hitlevele. A pontozatok után e szavakig „detrimentum vel impedimentum“ megegyezik e példány a Vörösvárott levő példánnyal. Ez utóbbiban azután így következik :

Quia vero inter Nos et Illustrisimum Dominum Mathaeum Valachiae Transalpinæ Principem controversiæ et simultates

ad hoc usque tempus extiterunt, easque jam ob respectum et sui interpositionem Illustrissimi et Celsissimi Tranniae Principis mutuo inter Nos composuimus, Transactionem etiam siue contractum nostrum cum eodem Matthaeo Voivoda initum prout jam ad praesens illustrissima Celsitudo Principalis Transylvaniae inter Nos rectificavit et complanavit, de quo et Nos illi, ac ipse etiam nobis firmas fidei literas simul cum suis quique Boeronibus mutuo invicem dedimus, sancte et illese observabo illique stabo. Si vero rursus quaecumque controversiae vel res expostulationibus dignae inter Nos et eundem Matthaeum Vaivodam denuo exorientur, neque nos in ipsum vel regnum ejus, neque ipse in nos vel regnum nostrum, illico arma capiamus, et exercitibus contra invitem hostiliter non procedamus sed nos quaerelas vel expostulationes nostras, factaque Matthaei vaivodae contra confoederationem patrata, ac ipse etiam Matthaeus vaivoda, si quid quaerimoniarum contra nos de non observata transactione confoederationis habuerit, Illustrissimae Celsitudini Principali Transylvaniae per legatos significare et exponere teneamur, rectificationemque Suae Celsitudinis praestolari illique stare et quemadmodum Sua Celsitudo inter Nos eas composuerit, illud observare ac porro etiam ipsum confoederationis contractum tam mutuo nobiscum, quam etiam cum illustrissima Celsitudine Principali Transylvaniae firmiter retinere. Ad harum porro superius scriptarum conditonum observationem ac in omnibus punctis et clausulis sanctum et vivum complementum vel impletionem obligamus nos ipsos denuo ad veram nostram fidem christianianam, honorem et animae nostrae salutem ad omnes sanctos Dei et beatissimam Virginem Mariam. In cujus rei majus testimonium et robur dedimus has Principales nostras fidei literas, manus subscriptione et sigillo nostro confirmantes. Datum etc.

Kivül hátiratilag : Az mi kegyelmes urunknak s ez országnak Lupul vajdával való contractusa egyszersmind vajda hitlevele is.

Máskézzel : Lupul vajda 1636. esztendőben lött első confoederationiojának renovatioja.

(Egykoru másolata Vörösvártt a gr. Erdödy féle levéltárban.)

VIII.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, az ur Istentől kívánok kegyelmednek ez új esztendőnek minden részeiben minden kívánsága szerént való jó szerencsés és egészséges hosszú életet megadatni mind az kegyelmed jóakaróival egyetemben.

Kegyelmednek akarám uram csak rövideden való írásom által értésére adnom, mivel az tegnapi napon és ma is jó reggel hozák hírül, hogy Székely Mojses Tömösváratt volna, ez tegnapi napon egy onnan álól Nándor-Fejérvár felől jött rácz hozá, bizonyosan beszéllé, ma ismét Szolnokból jött ugyan itt (való) katona, az melyet levéllel küldöttem volt Muharem pasához, ez is bizonyos emberektől mondja hogy hallotta, az kik Tömösvár felől jöttek Szolnok felé, az rácz penig igen nagy bizonynyal beszélte, hogy ugyan azon háznál vagy szállítás Tömösváratt Székely Mojses, az mely háznál ez világra jött volt, mikor kijő az szállításáról, patyolatot teszen fel, igen titokban vagy, azt is mondja ez rácz bizonyuval, hogy az töröknek igen titkon való praktikája vagy, úgy is akar próbálni, csak hirtelen, az Szeremségen sok török gyülekezett öszve, az mint mondja az rácz, az előbbi tömösvári passánál is sok török vagy, Páncsován vadnak az tevék, öszvérek, szemével látta az rácz. Én megírtam urunknak ő nagyságának, ezt nem jó elhallgatni, bizonyosan végére kell menni, soha ő nagyságát nyilván való ellenségtől úgy nem félttem, mint ott benn való praktikától; ha az igaz lenni, hogy Mojses ott vagy, bizony semmi nélkül nem leszen az dolog, nem ok nélkül vagy ez az pasa Tömösváratt annyi számú emberrel, mert az nem tömösvári passának való ember volna, hanem vezérségre menendő volna. Most hamarjában bővebben nem írhattam kegyelmednek, mivel sok felé való írásim és dolgaim voltak. Kegyelmed énnekem parancsoljon, jó szívvel szolgálom kegyelmednek. Tartsa Isten kegyelmedet sok esztendeig kedves jó egészségben.

Datum in arce Várad 11. die Junii Anno 1641.

Kegyelmednek jó szívvel szolgál

Ibrány Mihály m. p.

P. S. Az szolnaki törökök is igen nagy késülettel vadenak, noha ők Polgárit és Szoboszlót emlegetik. Jenőben is uram igen igen kívántatik az vigyázás, mert azt bizony csak oda adná ám Székely Mojses. Kegyelmed irjon Szilágyi András uramnak, most benn legyen igen jó kész állapottal és vigyázással; bocsátottam más ráczot, ha módja leszen benne, bemegyén Tömösvárra.

Kivül: Generoso Domino Paulo Bornemissza de Boros-Jenő Illustrissimi Domini Domini Principis Regni Transylvaniae Aulicae militiae Equestris ordinis Supremo Capitaneo etc. Domino et Fratri mihi Confidentialissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* III. kötet.)

IX.

Generose Domine mihi semper observandissime.

Servitiorum meorum paratissimam semper commendationem.

Az ur Isten áldja meg kegyelmedet jó egészséges hosszú étellel s mos'ani szomorú állapotját fordítsa örvendező állapotra ő fölsége kegyelmednek.

Akarám kegyelmednek uram értésére adnom. Az tömösvári pasa után valami csauszok érkezvén, igen igen sietséggel tegnap jó reggel visszafordula, noha az volt szándéka, hogy az Maroson által jöven az végházakat meglátogassa, immár élést is hordanak ott számára Komlósra, de abbeli szándékát Isten meggátolta. Kegyelmed Kornis Sigmond uram ő nagyságának megírhatja. Csak szintén most érkezék Makóról két ifjú legény, kérdém azoktól, mennyi marhájokat hajtották el az csavargók, de az mint jelenték, többet tizen-nég el nem vittek, azokat is szekerek elől kapdosták el. Éltesse Isten kegyelmedet sok esztendőig jó egészségben. Datum Boros-Jeneini 13. die Augusti hora septimopomoeridiana. Anno 1641.

Generosae Dominationis Vestrae servitor paratissimus
Andreas Szilágyi.

Kivül : Generoso Domino Paulo Bornemissza de Boros Jenő, Illustrissimi ac Celsissimi Principis regni Transylvaniae Domini, Domini mihi clementissimi, aulicae militiae equestris ordinis Campestris-umque militum Generali Capitaneo etc. Domino mihi Observandissimo. Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* III. kötet.)

X.

Szolgálok kegyelmednek, mint kedves jóakarómnak. Isten jó egészséges hosszú élettel áldja meg kegyelmedet.

Urunktól ő nagyságátul tegnap estve 4 órakor érkezék postám, írja ő nagysága, hogy 11 vagy 12. megindul Kolosvárra és ott való mulatása 18-dikig leszén, 19. vissza indul Fejérvárra, mivel asszonyunk ott maradt, azért én is 18 ott legyek Kolosvárott; indulásom hirtelen, szolgálom sincsenek itt, mindazáltal holnap megindulok, ha Isten engedi 16 Hunyadon akarok háltni; akarám kegyelmednek értésére adni, ha velem jühetne bé igen akarnám. Az levél már ő nagysága kezénél van, de még az dolognak jobban akar végére menni, az kegyelmed levelét be Erdélyben ma küldém el. Isten hozza kegyelmedet jó egészségben. Datum in Arce Várad die 13. Decembris Anno 1641.

Kegyelmed jóakarója szolgál

Rákóczy György m. p.

U. i. Budárul ma jüve meg emberem, az tractának semmi jele nincs, hanem inkább esatáznak, az szolniki olay bék is sebes. Coram plura.

Kivül : Az én jóakarómnak tekintetes nemzetes Bornemissza Pál udvari főkapitány uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

XI.

Hatalmas győzhetetlen császár nekünk kegyelmes urunk! Isten az hatalmasságod életét hosszabbítván, egy nap-

látj ezerretévén, minden igaz jóakaró is hozzátartozó hiveihez züsvében való kegyelmességét öregbitse és erősítse.

Igen alázatosan akarók hatalmas győzhetetlen császár az mostani országos nagy gyűlésünkből állapotunk felől leve-
lünk és mindhárom nemzetből fők atyánkfiai által tudositani hatalmasságot. Áldván és magasztalván az örök mindenható Istent, ő szent felségét mindenekben hogy hatalmasságodnak bódog napjaiban és fényes portájának reánk való vigyázásában az mi kegyelmes urunk és méltóságos fejedelmünknek tekintetes és nagyságos Rákócy Györgynek szorgalmatos gondviselése és éjjeli nappali vigyázása által az mi édes hazánk sem külső eilenségtől mostan sem belső közöt-
tünk való veszekedődéstől nem bántatik. De mindazonáltal mindnyájan az mi kegyelmes fejedelmünkkel egyetemben halandóság alá vettetött embereknek tudván mugunkat, és minket immár mind régi eleinkről reánk maradott példák s mind a kik közülünk idésbek magunk napjaiban is és időnkben sok veszedelmes állapotok tanítottanak, mikoron fejedelmünknek halála történt sok nyughatatlan emberek, ki külső szomszédságokból s kik magunk között mennyi káros veszedelmes zürzavarokat hoztanak édes hazánkra, mely miatt mind az fényes portának s mind magunknak sok gondot, búsulást szerzettenek, az országnak is veszedelmes káraival nagygyal sokkal követközött míg ismét csendességre hozathatott. Ez ilyen ártalmas károkat és veszedelmes változásokat el akarván távoztatni jövődőre és hogy az nyughatatlan embereknek velünk és körülünk való veszekedésre ok és alkalmatos-
ság fönn ne álljon; és mivel arra való szabadsága ez országnak mind amaz dicséretes nagy emlékezetű szultán Szulej-
mán császártól fogva helyben tartatott és erősítve volt, hogy valamikor az ország szükségesnek látta, ismerte, maga nemzetségéből való fejedelmet szabadságosan választhasson magának.

Mostan pengig mi előttünk országul ez szép alkotmasság fönnállván, hogy az mi kegyelmes urunknak fejedelmünknek öregbik szerelmes fia tekintetes és nagyságos ifjabbik Rákóczy György Isten kegyelmességéből oly állapottal és üdö-
korban lévén, hogy naponkint óránként hatalmasságod hiv-

sége alatt az ország oltalmára és minden hasznos dicséretes szolgálatokra jövődöben akárki is alkalmasnak láthatja és ítélheti; — és ha ez mostan élő kegyelmes fejedelmünknek (kinek életét Isten sokáig tartsa meg, és halálát messze üdökre halaszsa) holta történnék, akárki is méltónak itélné ez mi édes hazánknak fejedelemségére és igazgatására. Mivel hogy édes atyjától is az országnak jó móddal való jövődö birására, minden rendeknek kedves állapotjokban való megtartására hatalmasságodhoz és az fényes portához igaz hűségének megőrizésére igen jó móddal tanítottatott és neveltetett, melyek csak miolta az váradi kapitányságnak tisztit birja is, abban is igen szorgalmatos vigyázását gondviselését eszünkben vöttük, — és hogy az vitézlő dolgokban is elegendő észszel, okossággal vigyázó bátorsággal istentől megáldatott. Ilyen okokon azért hatalmas győzhetetlen császárunk ez országnak hatalmasságod hűsége alatt jövődö bátorságos megmaradásaért az menynek, földnek, tengereknek teremő istenét segítségünkre híván, egy szívvel szájjal egyenlő akarattól ez ifjabbik méltóságos Rákoczi Györgyöt az országnak fejedelem választásában való régi szabadsága szerént édes atyjának holta után való fejedelmünknek választottuk, emeltük és kiáltottuk, úgy hogy az atyjának életében az ország igazgatásához magát nem avatja, hanem csak az váradi főkapitányságot fogja birni. És mivel mi valamikor fejedelmet választunk, annak módjai között fő és első mód a melyekre megesküszik, hogy fényes portától és hatalmasságod hűségétől soha sem ő maga el nem szakad, sem az országot attul akár micsoda szín alatt el nem szakasztja : most is mi azt köztünk országos gyűlésünkben közönséges meghallatással szent templomunkban ezen megesküdtettük. Nyilván való bizonyossággal írjuk egész országuł hatalmasságodnak, hogy az hatalmasságod bódog emlékezetü eleitől szultán Szulejmán császárnak idejétől fogva, miolta Erdély országa külön fejedelemségre szakadván, az fényes portához ragaszkodott, csak egy is szabad fejedelem választásunk ilyen csendesen minden ellene mondás és akadály nélkül véghez nem vitetött és ment mint ez mostan.

Azért hogy hatalmasságodnak császári méltóságos hirc

neve ebből is mi közöttünk firólol fiva és nemzetségről nemzet-ségre örökké dicséretben maradjon, ez dologról hatalmassá-god fényes székihez és portájára országúl közülünk mind há-rom nemzetből oda bocsátott főkövet atyánkfiait, ugymint első követ nemzetes és vitézlő Serédi István Krasznavárme-gyének főispánja, az nemesség közül nemzetes Sulyok István Kolozsvármegyének főispánja, az Székelységről Basa Tamás szepesi, kézdi, orbai háromszékeknek főkirálybirája, az szász nemzetségből Fodor Istvánt Szászvárosa tartományának ki-rálybirája. Ezeket hogy hatalmasságod császári kegyelmes-séggel látni és könyörgésünkben mind az mi kegyelmes fe-jedelmünk és országunk javára meghallgatni méltóztassék : nevezet szerint penig hogy az fényes portának hatalmassá-godra régi boldog eleiről reá maradott rendtartás és jó szo-kás szerint ez mostani választott uj fejedelmünknek ifjabb Rákóczi Györgynek fejedelemségének bizonyosságára s mege-rősítésére az országnak régi szabadsága szerint való athnáme levéllel botját, kardját, zászlóját, kaftánját mentül dicsére-tesben császári méltósága szerint megküldeni méltóztassék hatalmasságodnak egész országúl mind három nemzetül aláza-toson könyörgünk. Mely kegyelmességért hatalmasságodnak mi is országúl örök emlékezetben megtartván, hosszú életé-ért és jó szerencsés birodalmáért az úr Istent imádjuk.

Éltesse az úr Isten és tartsa meg hatalmasságodat so-kaíig császári méltóságos fényes birodalmában. Irattuk Gyula Fejérvárat országos három nemzetül való nagy gyűlésünk-ben. Böjtmás havának hatodik napján ezer hatszáz negyen-két csztendőben.

Hatalmasságodnak igaz alázatos hivei

Erdélyországában mindhárom nemzet-ből tekintetes, nagyságos, nemzetes, vi-tézlő tanács urak, ispánok, kapitánok, királybirák, kerített és mező városok-nak, váraknak fő fő tisztviselői és min-den rendek ez országos nagy gyűlé-sünkben valók.

Török császárnak ország nevével.

(Minuta a vörösvári levéltárban.)

XII.

Generöse Domine, Domine mihi observandissime.

Servitiorum meorum addictissima commendatione praemissa. Az úr Istentől kedves jó egészséget, szerencsés, boldog, jókkal teljes hosszú időket kívánok kegyelmednek. Tudván kötelességemet, nem akartam elmúlatni, (előttem lévén az alkalmatosság), hogy kegyelmedet írásommal meg ne látogassam, kívánván értekezni s értenem az kegyelmed egészséges állapotja felől, melyről, hogy votumom és akaratom szerint az kegyelmed becsőletes írása vagy izeneti által értettethessem, bizony sincerissime kívánom. Semmi olyas újságról nem írhatok kegyelmednek, törökkel hogy Komáromnál Szenny nevű faluban tractáltat ő felsége, elhittem értette kegyelmed, adná is Isten lenne jó vége; egyéb aránt igen félek attúl, meg ne bánjuk mi itt Erdélynél előbb, ha annak jó kimenetele nem leszen, ha penig accomodálja az török magát hozzánk, Erdélyt sem félttem, noha némelyek más oponióban vannak, de Isten bíró abban. Nádasdi uram ő nagysága kért, hogy valami alkalmatossággal hozzattatnék portáról ő nagyságának vagy négyszáz borsónyi törkést (*turquoise*) és ötöt jó öröget ahoz, egy öreg lovat is urnak valót szereznék ő nagyságának. Kegyelmedet mint uramot kérem, méltóztassék egy-néhány bettűvel intimálni, lehetne-e abban mód, és miképen s mi áron hozhatnának törkéseket ki. Informáltatott valakitől ő nagysága, hogy szép és fő öreg lovai vannak Kemény János uramnak ő kegyelmének, talám ő kegyelme az kegyelmed interpositiójára megeselekedné, hogy egyet azok közül ide engedne ő nagyságának; kérem is kegyelmedet, alkalmatosságot adván Isten kegyelmednek ő kegyelmével való szemben létele, méltóztassék persvadeálni ő kegyelmének kegyelmed, ne vonná meg ez aránt attúl az becsőletes gróftúl jóakarátját ő kegyelme, én is míg élek minden occasióval való szolgálatra kötelezem ő kegyelmének magamat; lónak az árát én megértvén az kegyelmed becsőletes informatiójából mennyinek kellene lenni, praefectus Debreczeni uram ő kegyelme kezéhez iktatom, hasonlóképen

törkések árát is praefectus uram tudom mindjárt kegyelmed kezéhez szolgáltatja. Oda fel imperiumban még sincs semmi békesség, az ellenség kapván valami alkalmatosságot igen felverte vala még 17. Januárii Lamboi hadát, minden impedimentumit is elnyervén s magát is officerivel együtt elfogván. Kezdik hirdetni, hogy Leopold herczeggel is ő felségivel, ki Missniában volt, derék ötkezettje lett volna nem régen Trostensonnak sueciai (Pánér helyett való) generálnak, de az még nem szinte bizonyos. Az úr Isten ugyan nem akar békességet adni még az megromló és magát emésztő keresztyénségnek, félő ez esztendő felette nagy romlásokat és változásokat ne hozzon magával, annyira mindenek csak az hadakozásra praeparáltatnak, sohonnét semmi reménség nem lévén az kívánatos békesség felől. Tartsa Isten sokáig kedves jó egészségben kegyelmedet. Datum in Lanzeckfalva 2. Martii Anno 1642.

Generosae Dominationis Vestrae Servus addictissimus
Andreas Bogádi m. p.

Kivül : Generoso Domino Paulo Bornemisza de Boros-Jenő, Illustrissimi atque Celsissimi Transylvaniae Principis d. d. n. e. exercitus campestris Generali Capitaneo, auliaeque militum equestris ordinis Supremo etc. Domino mihi semper observandissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
III. kötet.)

XIII.

Budai vezér Oszmán passa levele.

Az szent Jezus vallásán való nagy uraknak méltóságossá etc.

Jó akaró leveletek megadatván, értelmében jelentitek, hogy az ellenség Kassától elindulván, Misloka nevű helyt felégetvén, két sánczából is kiverték volna, és hogy éjjel nappal rajtok lévén nyughatatlanítják, fogytják, ölik és vágják őket, marhájokat prédalván magokat is fogytják; az ellenség megindulván Eperjes felé ment, és hogy hadaink is utánuk nyomokban vannak tudósítjátok, és hogy az Suetia is az németre jőne írjátok. Ezeken kívül is valamiket írtatok, min-

denek értésünkre vannak; adja Isten, hogy az ellenségen minden koron győzedelmet vehessünk. Hatalmas császárunknak ereje, hatalma az jó alkalmatosságra naponként öregből az ellenségen való bosszú vételre. Ennek előtte bizonyos számú hadakat küldöttünk volt, az egri passának, Pir Mehmed passának parancsoltunk volt, hogy segítségtekre három avagy négy ezer embert küldjenek; úgy tudjuk, hogy Bakos mellé bizonyos számú hadak is mentenek, magunk is abban forgolódunk hogy Egerhez segítséggel több hadakat szállíttassunk. Az portára küldött leveleteknek válasza megjöveteléig hadaink is mindenestől éheznek, segítségtekre elegendő hadak mennek. Azt is írjátok, hogy az némettel megbékéltek, akár legyen segítség, akár ne legyen, az hét vármegyét is vissza kelletik bocsátanotok. Méltóságatokhoz ez ilyen szó illetlen, eddig az ellenségtől micsoda hasznot avagy jót vettetek avagy részéről micsoda nyomorúságot szenvedtetek? Az erdélyi fejedelmek mindenkoron Erdélyhez bírván az hét vármegyét, ti pedig ki akarjátok bocsátani; mi lehet annak oka? Erre hatalmas császárunknak akaratja nincsen, nektek is becsületetekhez nem illik. Ha az németeknek segítsége jövend, az mi hadaink is elégségesek, és sokan lesznek, elegendő segítségtek lészen, az mi jó akaratunk igen nagy hozzátok; azért az hét vármegyét kibocsátanotok illetlen. Az portára küldött levélnek válassza megérkezvén elegendő segítségtek lészen. Nekünk is vagyon egy gondolatunk, az is értésükre lészen, azon legyetek, hogy az suetiai követet sietséggel az portára küldjete, hogy az németen inkább bosszút alhassatok, embe ezektől izent dolgokra gondot viseljete. Ennek előtte való fejedelmek ezen szolgálatot praestaltanak, és végben vittének, ha részletekről javaltjátok, hatalmas császárnak értésére adjuk; köszönetünk legyen veletek. Iratott Budán ezernegyvennégy esztendőben Rebiel Aher havának huszonkettedik napján. (1644 hibás 1054 helyett mely = 1644. jun. 29.

Egykorú másolat (fordítás?) az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilvanicum XIII. kötet.*)

XIV.

Pünkösti György hitlevele második Rákóczy György fejedelemhez és az országhoz, midőn 1658-ban 22. Aprilis a török portára Konstantinápolyba küldetett.

Én Pünkösti György adom bizonyságul ez levelemet, mindeneknek az kiknek illik, mivel én mind az idvezült s mind mostani kegyelmes uramnak ő nagyságoknak fejedelmi kegyelmességeket vettem és magamon megtapasztaltam, azért én is esküszöm az elő Istenre, ki atya, fiu, szent lélek, szent háromság egy bizony örök Isten, hogy az én megemlített kegyelmes uramnak az tekintetes és méltóságos Rákóczi György uramnak, Isten kegyelmiből Erdély fejedelmének, Magyarország részei urának, és Székelyek ispánjának, az miképen ennek előtte is hittél voltam köteles az ő nagysága hívségre, és azt híven be is igyekeztem teljesíteni, Isten kegyelméből az szerint ezután is hív és igaz leszek, ellenséginék ellensége, jóakaróinak jóakarója, kiváltképen ez mostani törökhöz való legatiómban, melyet az én kegyelmes uram ő nagysága tetszéséből és az nemes ország impositiójából felkelletik vennem, instructióm szerént, minden magam viselését és cselekedetemet, gondolatomat, szóllásomat, tehetségem s vékony elmémhez képest, az ő nagysága fejedelemséginek és méltóságának oltalmazására s hazám javára igazgatom, soha semmi kigondolható vagy írható dologért, adományért és ígéretért ő nagyságát el nem árulom, sőt az mi ártalmas dolgokat ő nagysága méltóságá, személye, élete, birodalma ellen értek, hallok vagy levélből olvasok, annak teljes tehetségem szerént ellene igyekezem állani, s ő nagyságának hírré adni, és ha az dolog úgy kívánná, az ő nagysága hűsége mellett kész leszek életemet is elfogyatni, az ő nagysága hiveit, jóakaróit ő nagyságtól el nem idegeníteni, sőt ellenségit is jóakarójává tenni igyekezem; egy szóval magamat úgy viselem mindenekben, mint ő nagyságának tökéletes igaz hívéhez illik; Isten teljes szent háromság engemet úgy segéljen s úgy adja lelkem idvességét. Kiről adom ő nagyságának ez

reversálisomat kezem írása és pecsétem alatt. Albac 14.
 Aprilis 1658. Georgius Pünkösti m. p.

*Joseph Benkő Collectaria ad res Trans. facientia, az erdélyi Muzeumban
 (gr. Mikó Imre sajátkezű másolatában.)*

XV.

Az hatalmas tör nak parancsolatjából az portán
 való fővezér ú nagysága mű válasszal bocsátotta ide
 locumtenens uramat egyik tanács urral és több országbeli
 követeinkkel egy . . . ide hozzánk locumtenens uram levelét
 látván, hogy ötödik napjára octobernek 1658 őszegegyülne az
 ország népe, az kívül lehetne ilyen tűzben lángban fegyver
 miatt elpusztulásban érthetnék meg, hogy nagyobb romlás ne
 jűne reánk, azért az hatalmas császárnak parancsolatjához és
 az fővezérnek ú nagyságának rendelésihez örömes tartjuk
 magunkat, hűségesen szolgálunk. Az boldog emlékeztű szul-
 tán Szulimán atnameja szerint fogatkozásunkkal is be . . .
 tjuk, ha penig az vezér ú nagysága, mind császárunk ú fels
 . . . ge fő személye, ha valakit ez országunk fiai közül méltó-
 s . . . al eköztünk járónak és fejünknek megmutat, én accep-
 talom, hűséggel tisztelem, csak az mostani kegyelmes fejedel-
 münkkel egyet értsen és hűtöm felszabaduljon

Kelet 1658. oct. 5.

Cszeffey László.

(Eredeti minuta Mike Sándor úr gyűjteményéből.)

XVI.

Acatius Barcsai Dei gratia Princeps Transylvaniæ par-
 tium Regni Hungariæ Dominus et Siculorum Comes.

Generosa Domina nobis grata. Salutem et gratiam
 nostram.

Megemlékeztvén hittel való kötelességünkről melyre
 inauguratióknak idején magunkat obligáltuk, hogy az ha-
 zának mindennemű szabadságban való megbántódását az or-
 szág statusival együtt megorvosoljuk és régi szabadságát

helyre állítsuk, az elmúlt besztercei közönséges gyűlésben készek löttünk volna azon igyekezetünket bételjesíteni, de az nemes ország egyenlő akaratból halasztá más következő gyűlésre annak végben vitelét. Mi karban legyen az portán is ez hazának állapotja, és mi nemű nagy harag legyen közönségesen mi reánk országúl az beküldött summának kevés volta miatt, portán levő követ atyánkfiainak leveléből (melyet azelőtt immár az vármegyére megküldöttünk) megértheti, megorvoslása is hosszú időre nem terjedhetvém, hanem mentől hamarabb arról való consultatiónk országúl szükséges lévén, ha valami derekas alkalmatlanság meg nem gátolja, mellettünk levő tanácsúr hiveinknek tetszésekből rendeltünk országúl generalis gyűlést, Isten azt megadván érünk, az 24. proxime venturi mensis Maji szász-sebesi városunkban celebráltatni. Kegyelmednek azért kegyelmesen parancsoljuk, ez levelünk megadatván, az megnevezett napon és helyre küldje oly bizonyos emberét, kivel is egyező értelemből hazánknak mostani veszedelemben forgó állapotjának megelőzésére nézendő minden jó és hasznos dolgokat végezheszünk és egyszersmind orvosolhassuk meg is hazánknak szabadságában való megbántódását. Eidem in reliquo gratiose propensi manemus. Secus sub poena in Generali Decreto expressa non factura. Datum in Arce nostra Szamos-Ujvariensi die 14. Mensis Aprilis Anno 1659.

Achatius Barcziaj m. p.

Kivül: Generosae Dominae Barbarae Petki Generosi condam Georgii Apafi de Apa Nagyfalva Relictae Viduae Nobis gratae.

Eredetiye az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. V. köt.*)

XVII.

Pünkösti György levele, maga felségéhez Apor Katához, melyet küldött konstantinápolyi fogságából 1659-ben 22. Junii.

Isten kívánságod szerint való sok jókkal, jó egészséggel áldjon meg édes feleségem hozzád tartozandókkal együtt, kívánom.

Leveledet vettem, melyben mit írj értem. Egészségteket akarom, ez után is Isten tartson meg és viselje gondotokat. Az adóval ide béérkezhvén, az vezér bé vette, de minket el nem bocsátanak, ez után Isten mire vezérelje szíveket, ő fel-sége tudja, igen vékony reménségünk van szabadulásunkról. Hogy Vayna Sigmondék hatalmaskodtak, nagy dolog, urunk-nak irtam felölle; micsodás szolgálid vannak Györgyön kívül, semmit nem irsz; az poroszló öcsesét az lovak mellé édes fe-leségem tartsd meg, láttass jól hozzájok; ha ugyan békesség nem lenne, jó idején viselj gondot magadra, s az szegény gyermekekre; az mi gabona vagyon szemiben, és egyéb élés takarítsd, mert nem tudja ember mit ér; az építésben az mit meghattam azt cselekedd, szalmával fedesd bé a házat vala-mennyire; hogy Apor Ferencz uram megjött, akarom. Apor Péter uram felől itt semmi hírt nem kaphatni. Czakó Dávid uram házához küldtem Brassóba egy hamúszín kamuka fosz-lánt, egy vég szederjes atlaszot, az ezüstös kardomat, lódin-gomat, az testszín selyem övet, az lovat is, mert itt nekem nem kell. Tudósíts magatok állapotjáról s az szegény anyám-ról is ne hadd szegényt. Valamint de Király György helyébe fogadj más öreg legényt; az mi pénznek szerit tehe-ted, magatok jövőendő szükségtekre azon légy; Apor Lázárné asszonyommal beszélj s más emberséges emberekkel; ha há-borúság léssen, városba való szorulás tudod mi mi izü; Gyer-gyó, Csik erős helyek; magatokra viseljeteK gondot, az mi vagyon szűken költség, késő akkor kimélni, mikor nem lé-szen, hiszem édes feleségem minden kezednél van, s te tu-dod az mi van, az szegény gyermekeknek hadd lenne ha nő-nek. Mi innét addig ki nem megyünk, míg az summa pénz meg nem léssen, én mehetek-e haza, nem-e valaha, csak Isten tudja. Az gabonát takarítsd mentől jobban lehet, ez idén há-borúságtól félni nem kell, mert az summának megfizetésére várakoznak, s semmi nem léssen, ha meghozzák, azután is; de ha semmiképen bé nem akarják küldeni, mind mi itt, s ti is oda haza elvesztek. Mi csak Istenre bízunk magunkat, pénz dolgából felette meg ne fogyatkozzunk, vásárlásokat nem tehetek, ha haza felé való indulásunk lenne, nem léznek Apor Lázárné és Csereiné asszonyék is s több jó akaróim

feledékenységben ; sőt ha az pénzünk kijárna császártól, mint eddig bizonyos embertől azokat az vásárlásokat kiküldöm ; egy hét alatt elválnék, ha megadják most, ez után is, míg itt leszünk, megjár, eddig elé bizony költ el 150 tallérom, mivel egy oka hus 14 oszporán jár, egy kis szekér széna 4 talléron. Az szántó földek, széna füvek határait járd meg, tudja Kесе Mihály és Kelemen alkalmasint, az könyvben is fel van írva, az mi pénz otthon maradt volt, ahhoz nem kell nyúlni, az adósságokat tudod s szedd fel ; Gál János öcsémnek fordíts 12 forintot az két tulok árában s az 20 tallért adja meg. Urunknak írtam az Szent Lászlói dézma felől, s Pünkösti Pál öcsém kimenvén ha mi kegyelmességét mutatja, mind abból s mind az csausznak megadásából vegyen választ, hiszem ő kegyelmének sem lenne kárára, az dézmának viselné gondját. Kérlek ujobban tudósíts. Czakó Dávidné asszonyom Brassóból leveledet elküldi, az egyet mást is oda küldtem ; Jánostól 4 papiros szkofiumot küldtem volt bepecsételve, semmit nem írsz felölle, nem tudom adta-e meg. Édes feleségem : viselj oly gondot magatokra, mert az mi kiszabadulásunk Isten tudja mikor lesz. Ajánllak Istennek gondviselése alá, és adja Isten hallhassak jó egészséget felölletek. Constantinápoli in Jedicula 22. Junii 1659.

rab urad

Pünkösti György m. p.

P. S. Édes öcsém Pünkösti Pál uram, kedet kérem, az miben lehet mutassa jó akaratját feleségemhez, szegény gyermekeimhez, mivel az mi haza menetelünket csak Isten tudja. Urunknak írtam az szent-lászlói dézma felől, ked menjen ki, solicitálja ; ha mi kegyelmességét mutatná viselné gondját ked. Irjon is nekem ked ; hogy Keserű Péter uram jó akarral van köszönöm ő kegyelmének. Talám valaha keteknek én is szolgálhatok.

Titulussa a levélnek.

Nemzetes Apor Katának, Pünkösti Györgynének adasék. Uzonban.

NB. Írásm le Pünkösti Györgynek tulajdon keze írásából.

Josephi Benkő Collectaria ad res Transilvanicas facientia az erdélyi Muzeumban. (Gróf Mikó Imre sajátkezű másolatában.)

XVIII.

Fejedelem Barcsai Ákos levele, melylyel haza bocsátotta Pünkösti Györgyöt és Brassai Czakó Dávidot, a fényes portáról való megérkezések után 1660-ban ultima Maji: ex originali.

Acatius Barczai Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris uniuersis et singulis cuiuscunque status, conditionis, gradus honoris, ordinis, officii, dignitatis, praeeminentiae et functionis hominibus ubiuis in ditione nostra constitutis et commorantibus praesentes nostras visuris, Salutem et gratiam nostram. Nemzetes vitézlő Pünkösti György és Brassai Czakó Dávid híveink mostanában érkezvén az fényes portáról hozzánk, már házokhoz bocsátottuk: kegyelmesen és serio parancsoljuk azért, minden rendbeli híveinknek, mindenütt békével haza bocsátván, adjon posta lovakot, szekeret alájok, kíséröket melléjük, és szállás adással gazdálkodással is legyen nekik, nec secus facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Castris nostris ad Civitatem nostram Medgyes positis ultima Maji Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo.

Achatius Barczaiy m. p.

(L. S.)

*Josephi Benkő Collectaria ad res Trans. facientia az erdélyi Muzeumban
(gr. Mikó Imre sajátkezű másolatában.)*

XIX.

(Tugra nyoma.)

Kolosvári főbiró azt parancsoljuk teneked. Hogy az vezér urunk számára igen szép fehér czipókat süttes, negyvent az maga asztalára, és egy korsó eczetet igen jót, és igen szép salátát is küldjete, minél hamarább lehet, el ne mulassad, Datum az távorba (táborba) Boncidánál Die 6. juni 1660.

Idem qui supra.

P. S. Jó biró az portai főve ellettünk

(Eredetije a Kolosvár városi levéltárban.)

XX.

Az hatalmas győzhetetlen császárunknak a Dunán innét levő házainak és hiveinek gondviselője Isten kegyelméből. mostan jó Jenő s Tömösvár beglerbégje Huszein pasa etc.

(*Tugra és pecsét bélyeg.*)

Kolosvári főbíró több esküdtekkal együtt minyájaknak irtunk vala ezelőtt is, hogy pénzünkért elegendő árpát kenyeret pénzemen adjatok, de látom szavunk írásunk nem használt, im az vezér ő nagysága tihájája által is hűségünket látván, mellettünk irt, nem gondoljátok meg, hogy mi tömösvári pasák lévén, sok dolgotokra kívántatunk lenni, talán még az tömösvári mezőn is keresni kezdetek, akkor kellenék az jótételünk, ezért ha több nem lehet mostan pénzünkért száz zsákok árpával zabot és kétszáz kenyeret adjatok ez levelünk mutató emberünk kezében : ugy cselekedjete, hogy az jótétel helyében mi is jóval lehesstünk, mindeneknek az végít erősen meggondoljátok, erre gondot viseljete.

(Kelet 1660.)

(Eredetiről, az erdélyi Muz. egyl. gyűjtem.)

XXI.

Tugra nyoma. Mehemet vezér ő nagysága kethudája.

Kolosvári főbíró, azt parancsoljuk teneked, hogy az több-
rőczeni (*debreczeni*) embereknek tiz házos (*házi*) kenyért
adjatok, más az, hogy holnap jól reggel (*korán*) két esküdt
embert kölgyetők, az kik az lövő szerszámot nyerték. Hány
szekér kívántatik ahoz képest készítsétők az szekereket, más
az, hogy husz embert rendöljetők az kik az mi vezeték lovain-
kat hordozzák ; mesterembereket is hozzatok az kik az ágyok
(ágyuk) körül egymást csinálnak. Datum Majus 22.
Anno (1660.)

(Eredetije Kolosvár városa levéltárában.)

XXII.

Törökül töredékben s egyéb szükséges dolgokban

Tugra nyomai.

P. S. Ez felől kelletek levelem által megtaláltatnunk, im az magam komornikomat az gyulai alajbékjével egynehány magad magával beküldem hozzátok Kolosvárra, azért im költséget küldöttem lisztre buzára és kenyért, mézet, árpát az mi kelletik pénzünkért adjon, az mely jótételéért lehessünk mi is hasonló jóakarattal ti kegyelmetek, az kenyér más félszáz legyen, valamint lehet az élés felől töreködjetek, főzni való buza is harmincz sünik (?) legyen, Isten kegyelmességében im mielest (*mihelyt*) érkezik mifelénk is, azért az élésből mi is szükségtegre való élést adatunk az jótételekért. Ezzel Isten éltesen kegyelmeteket mind fejenként.

Kelet 1660.

(Eredetije a Kolosvár városi levéltárban.)

XXIII.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Vicine nobis summa-observantia Colendissime. Salutem unacum vicinitatis serviciorum adiectissimorum nostrorum, paratissimam commendationem.

Nagyságod nekünk közönségesen irt s Budai Péter uram nagyságod becsületes hive által küldött köszöntő levelét nagy becsülettel vettük, mint jóakaró szomszéd urunktól, hogy pedig Isten nagyságodat annak a hazának fejedelmévé állított, örömmel értjük. Isten nagyságodat hosszú szerencsés uralkodással országlással áldja meg, jó egészséges életét sok esztendőkre terjeszsze. Az nagyságod kívánságot értettük; im mi is az nagyságod kívánsága szerint az mi kegyelmes urunk ő nagysága mellett, az miből töllünk lehetséges volt, jó szívvel törekedtünk, s ezután is minden töllünk lehető dolgokban, nagyságod parancsolván, azon leszünk, hogy nagyságod meg-

ne fogyatkozzék szolgálatunkban, nagyságodat kérvén, mint igaz keresztént, hogy az miből nem lehetünk, nem nekünk, hanem veszettségünknek s pusztaságunknak tulajdonítsa, mert annyi az adó rajtunk, hogy mi, ha dramonként eladatnánk, még sem fizethetnők, s a miatt fog történni fogyatkozás szomszédságunk között, de mindazáltal igyekszünk, bizván az nagyságod keresztyéni jó voltában, hogy meg nem íteltetünk. Tartsa és éltesse Isten nagyságodat sok esztendőig jó egészségben. Datum In Bukurest die . . . Novembris Anno Millesimo sexcentesimo sexagesimo primo.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Vicini benevoli ad obsequia semper paratissimi.

Barones Valachiae m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Transylvaniae Principi partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Vicino nobis summa observantia Colendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilacium Transylvanicum* I. kötet.)

XXIV.

Illustrissime Princeps, Domine mihi benignissime. Servitiorum meorum paratissima commendatione praemissa.

Az szent Isten nagyságodat kívánsági szerint való áldásával, jó egészséges hosszú élettel áldja meg.

27. praesentis Szilistenél lévő török táboron írott nagyságod levelét alázatosan elvettem.

28. itidem praesentis. Melyben mit írjon nagyságod megértettem, és ha punctatim kelletnék resolválnom, sokban telnék, de nem akarván nagyságodat sok gondjai között bő irással terhelnem, mostanról elhalasztom. Az mi azért nagyságod az iránt való írását nézi, hogy az itt való elmének változása cseleküdtette volna azokat az alkalmatlanságokat, az melyek meglöttek, meg vallom igazán abban semmi részem nincsen, sőt inkább az nagyságod pogány ellenségnek fegyvere élivel való fenyegetőzésitől való félelem s ide kül-

dött prédikátorának rajtunk elkövetett alkalmatlan maga viselése, orczási, (*igy**) és több nagyságod hiveinek rettető szavai (kik azzal rémitének vala, ha mindjárt meg nem bódolunk, harmadnap mulva halálhoz készülnhetünk) cselekedtették velünk, hogy mi is az menyire Isten, s ő felsége után kicsin erőnk engedte, hogy magunkat oltalmazzuk, s kész bizonságim lehetnek az innen elment, s nagyságod körül lévő becsületes emberek, hogy én nagyságod derogamenjére való dolgokban magamat nem immiscealtam; hogy pedig neutralitasban kellett magamat viselnem, ha szintén okait elő nem számlálnám is, nagyságod alkalmasint megítélheti, ilyen casusban, az minemüben én vagyok, ha nagyságod maga jutott volna is, külömben nem cselekedhetett volna. Ugy látom, nagyságod az én írásomból azt is colligálta, mintha Fogaras várának megtartását magunk erejének tulajdonítanám, melynek csak gondolatjától is oltalmazzon Isten, nem mi hanem könyörgésünk által ő felségének buzgóságosan esedezvén, ő felsége vitte el rőlünk, reánk oroszlán módjára agyarkodó pogány ellenséginket, kiknek ha fejet hajtsunk, bizonyosan úgy hiszem, s nagyságod is nem kételkedhetik benne, most török birná Fogaras várát. Ugyan is akar csak abban bizonyítja vala meg nagyságod előttük való kedvességét, s magával született hazáján való szánakozó szívét, hogy ha rajtunk, erőt nem vehetének, az szegény föld népét ne rabolják ne pusztítják vala; bizonyára úgy mindnyájunknak volna miben dicsekednünk, és vajha Isten ő felsége most is nagyságodnak oly szívet adna, hogy tovább ez haza az pogány ellenség miá nem veszedelmeztetnék, bizonyára csendesbek lelkeinkben úgy lehetnének, ha szinte külsőképen megromlottunk, is. Valamíg azért nagyságod abban nem munkálódik, ne csudálja, ha sok becsületes igaz haza fiai idegen szívet mutatnak nagyságodhoz.

Az mi pedig az én nagyságodhoz való meneteletem nézi, noha ez előtt is alkalmasint declaráltam nagyságodnak küldött levelemben magamat, de mostan is igazsággal from, valamíg ez hazában értem lenni az az pogányságot, maga-

*) Orczási kellene

mat arra nem vehetem; most is penig az nagyságod leveli-
nek datumjából olyantlátok, nagyságod is onnét ír, kihez ké-
pest ha szintén eddig elmentem volna is, csak az jó Isten
tudja mi eshetett volna miattok rajtam, s elhiszem bizony-
nyal, nagyságod is az egy szánakozásnál többet rólla nem
tehetett volna; egyébiránt is igen bánnám, ha ezután is az
Sigmod István leczkéjére fognának. Csak az pogány nemzet
menjen ki azért az hazából, jó szivvel nagyságodhoz menni
el nem múlatom; lenne penig nagyságodak abban módja,
könnyen parancsolhat az Nagysink széki tiszteknek innen
való elszállittatásom felől, mert csak hajdú módon felesége-
met s javaimat ide nem hagyhatom. Az nagyságodban való
liberalitást Isten oltalmazzon nagyságodban kárhoztassam,
csak hogy én is tudván az Erdély országi processust, ha nagy-
ságod mind ugy osztja, huszonötünknek is, nem sok jut
benne. Ezek után ajánlom az szent Istennek áldásában nagy-
ságodat. Datum in Arce Fogaras 29. Nouembris. Anno 1661.

Ill(ustritatis Vestrae.)

. Ughron m. p.

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi, Dei gratia
Transilvaniae Principi, partium Hungariae Domino et Siculorum Co-
miti etc. Domino mihi benignissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

XXV.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelmem, hogy Isten
nagyságod mindennemű dolgait boldoggá szerencséssé tegye,
sziből kívánom.

Kegyelmes uram az vármegyének felüléséről való pa-
rancsolatit nagyságodnak meghozták, azon is vagyok minden
úton módon, hogy felültessem, azt mondtam az vármegyé-
nek, az temesvári passát ki nem viszem az vármegyéből, itt
quartélyoztatom rajtok, mig fel nem ülnek, csak hogy az Dé-
vában lévők mind az előbbi fejedelem leveleivel s mind penig-
len magok ámtító írásival untalan fenyegetik, rémitik őket.

Most Keresztesi uram cursust bocsátott, hogy minden nemes ember gyűlésben oda menjen, Kopasz uram azt írja Buda János viceispán uramnak, meg ne esküdjék az vármegye nagyságod hűségére, mert megbánják, előbbi fejedelmet hadaival együtt írja Besztercze táján lenni, nagyságod mellett írja az töröknek az rosztat lenni, ő neki oly ember irta Szebenből, az ki nagyságod mellett vagyon, s több efféle ijesztető irásival reájok való kicsapással ügyekezik elszakasztani nagyságod hűségétől az vármegyét. Az vezérnek szóló leveleket mingyárt elküldöttem; temesvári passa jövetele felől semmi bizonyost nem érthetek még, az mely embereim az levelekkel bementek Káransebesben, azok visszajövé, azok is semmi hírit nem hallották az passának. Az dévaiak kegyelmes uram csipeltetnek éjjel nappal, untalan rakják éléssel az várat, nincsen ki gátolja őket, a minemű leveleket szeretnek, olyant bocsátanak ki széljel, kiben ütkezik az vármegye. Keresztesi Ferencznek szolgálai, jobbágyi minden nap járnak alá s fel éléssel, levelekkel; minden lovai házánál vadnak, ha nagyságod egynehány kurtánt bocsátana alá, talám nem ártana. Ezek után Isten nagyságodat sokáig éltesse és tartsa meg. Datum in Malomviz 20. Decembris A. 1661.

Nagyságod alázatos szolgája igaz híve

Kendeffi Gábor m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* I. kötet.)

XXVL.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem, Isten nagyságodnak minden nemő dolgaiban adjon szerencsés boldog előmenetelt, kit szívből kívánom.

Kegyelmes uram az káransebesi bék az vezérnek három levelit küldvén által hozzám, én nagy sietséggel nagyságod után felküldöttem. Az temesvári passa jövetelének még nincsen semmi bizonyos hire, az káransebesi bék fogadta,

hogy tudósít, ha bizonyosan érti jövetelét. Emellett kegyelmes uram úgy tudom, hogy az Marosmelyéki ispán egynehány nemes emberrel felindult nagyságod után. Sok vagyон kegyelmes uram közülök, kik az elébbi fejedelmek idejekben is ilyen állapotokban megvonván magát az közönséges szolgálathúl, semmi bántódások, károk nem volt, most is azt tudják, úgy lesz; Rákóczi György fejedelem eszében vévén ez iránt való dolgokat, utól kerestete őket fel, nem hagyván semmit emberségekre, nagyságod se kimélje őket ez iránt, mert nem most tanulták ők azt, nem szólok mindenikje felől. A bizony dolog kegyelmes uram, ha nagyságod eddiglen is két vagy három száz kurtánt küldett volna, nagyságod után régen felmentek volna; én rajtam nem múlték mert vátig jártatom őket az birákkal, de egy némelye az füle megett bocsatja; indúlna is, nem is, mint afféle eszeveszett emberek. Ezek után Isten tartsa és éltesse sokáig boldogúl. Datum in Malomuiz 22. Decembris 1661

Nagyságod alázatos hive igaz szolgálja

Kendeffi Gábor. m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

XXVII.

Mint kegyelmes uramnak alázatos rabi szolgálatomat ajánlom, hogy az úr Isten az nagyságod esztendeinek számát sokasítsa, napjait szerencséssé és boldogságossá tegye sziből kívánom.

Kegyelmes uram, tudom nagyságodnál nyilván vagyон, hogy Istennek böles rendelésiből 17. Novembris szegény Lucz János királybíró úram az pestis által ez világból kimulék. Itt Konstantinápolyban, már csak egyedül maradtam ez szomorú rabságban, itt egy néhány rendben küldtem ez vezérhez ő nagyságához könyörögvén, hogy ő nagysága vitessen oda Drinápolyban, lehessen alkalmasabb az nagyságod s háza

szolgálatjában, de mind eddig is kedvem szerént való válasz nem jött. Úgy adatik értésemre, az vezér ő nagysága egyszer megengedte volt, de az római császár ő felsége tolmácsa bontotta el, az melyet cselekedett a végre, hogy inkább az nagyságod és ország dolgait annál is inkább ne agalhassuk, az német császár dolgai jobban folyhassanak, bizonyos dolog kegyelmes uram, hogy nagyságodnak bizonyos tolmácsa nincsen, nagy fogyatkozására és kárára vagy az országnak, nagyságodnak Panahot uram az német császár részről lévén tolmács, oda tartozik nagyobb igazságot, hogy nem nagyságodnak, ha mit az német ellen kell agalni kapikiha úramnak is az vezér előtt, nem úgy mondja meg az mint kívántatnék, melyről elhiszem nagyságodat Szilvási uram is tudositatta, az mint szokták mondani senki két urnak nem szolgálhat, csak úgy vagy nagyságod is Panahot urammal; én is semmit nem értek s nem tudok az nagyságod s ország dolgai miben legyen, mivel ide senki nem jő, kegyelmes uram nagyságodnak azért mint kegyelmes uramnak igen alázatosan könyörgök, méltóztassék az oda való dolgokról tudositani, azonban az én megszabadításomról viseljen gondot, szabadulhassak ennyi esztendők alatt való rabságból az nagyságod reám való vigyázása és gondviselése által, melyet igaz alázatossággal életemnek hátramaradott részecskéjéig szolgálhassak meg mint kegyelmes uramnak. Az úr Isten nagyságodat tartsa meg sok esztendőig kedves jó egészségben. Datum Constantinopoli die 31. Decembris Anno 1661.

Nagyságodnak igaz alázatos engedelmes szolgálja

Váradi István. m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, Apafi Mihály uramnak ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XXVIII.

Az portai fővezérnek levelének páriája.

Köszönetünket írjuk kegyelmednek.

Alkalmas idők töltek már el, hogy hatalmas császárunk-

hoz kegyelmed embere nem jött, hogy mi is tudhassuk az kegyelmed dolgát miben legyen, és az ország dolgát; hatalmas császáruk országa lévén, ha hatalmas császárukhoz és kegyelmedhez hűségben megmaradnak, hatalmas császáruk köntösse alá veszi, megoltalmazza, mint más országokat. Az kegyelmed dolgait hatalmas császáruk magára vállalta, kegyelmed hatalmas császáruk akaratjából választatott fejedelem, azért kegyelmednek hívnek kell lenni hatalmas császárukhoz, mert hatalmas császáruk kegyelmed terhét, országa terhét magára vállalta, minden időben hatalmas császáruk szemei kegyelmedre vigyáznak, mindenképen kegyelmedre s az országra hatalmas császáruk mulhatatlanul gondot visel. Parancsoltunk volt havasalföldi vajdának, hogy mindjárt kegyelmed mellé négyezer embert küldjön Péter déák által, az mely agánk penig ott volt az hadak megindításában, ide érkezvén hozzánk, azt mondotta nekünk, hogy addig meg nem indult ő ide hozzánk, az míg az hadak meg nem indultak, azért kegyelmed tudósítson minket, hogy ha úgy vagyon az dolog, avagy fogyatkozás esett, s szerdár Ali passa atyánkfának parancsoltunk volt, hogy kegyelmed mellé feles lovas hadakat és gyalogságot küldjön, azért kegyelmed arról tudósítson minket, hogy elmúlatta-é vagy parancsolatunkat követte, kegyelmedhez azért küldöttük ezen levelünk vivő agát, hogy kegyelmed minden maga és ország dolgaival tudósítson miben legyen. Az levelünk kegyelmedhez érkezvén azért, semmit se halogattassa, más nap mindjárt tudósítson kegyelmed, hogy az mely hadakat hatalmas császáruk kegyelmed mellé küldött, azokkal az hadakkal, hatalmas császáruk ellenségét s kegyelmed ellen meggátolhatják-é s birnak-é vélek, hogy hatalmas császáruk vitézibe kárt ne tegyenek, s azokról az urakról tudósítson kegyelmed az kik Kemény János mellett voltak, hatalmas császáruk hűségére az kigyelmedére hódoltak-é, s fejet hajtottak-é vagy nem, s kik hódoltak s kik nem, minket kegyelmed arról tudósítson. Az mely négy ezer embert Péter deákkal együtt kibocsátottunk Havasalföldéből, arról is tudósítson kegyelmed, ha ki érkeztek-é vagy nem. Azelőtt az mely dolgokról szólott volt kegyelmed szerdár Ali passával, ötszáz erszény pénzt, hogy adjon ke-

gyelmed, hatalmas császárunk akaratjából az athnamét küldötték kegyelmednek, adták-é meg vagy nem, s hátra maradt pénzről kegyelmed mindjárt tudósítson, mely napra hozzák bé; ezen levelünk vivő agától szóval is izentünk, arról is tudósítson kegyelmed. Kedves atyámfia, hatalmas császárunknak kedves czirákja, az mely hadakat hatalmas császárunk kegyelmed mellé küldött, ha lehet, maga mellől ezen az télen el ne széleszsze, szerdár Ali passának is megparancsoltuk, hogy minden hadaival Tömösvár körül teleljen, minden időben kegyelmed s ország segítségire lesznek. Minden felé hatalmas császárunk hadai fenn vadnak, az mikor kívánatlik, kegyelmed mellé jönnek, hogy kegyelmed is megtapasztalja hozzája való szeretetét hatalmas császárunknak, kegyelmed magára hatalmas császárunktól gyanúságot ne vegyen, hogy az kit kegyelmed valami árúttatásban megtapasztal, kegyelmed el ne titkolja, hanem nekem megírja s szebeni (polgár mesternek s király birónak) kapitánnak is levelet küldöttünk, azért kegyelmed elé kérje s olvassa meg, lássa meg mi leszen belé írva, szükséges-é kezénél hadni vagy nem. Isten minden jóval áldjon kívánom.

Egykorú másolat (fordítás) az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

XXIX.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak kegyelmes uram, az ur Isten nagyságodat szegény hazánk megmaradására éltesse sok esztendeig boldogul sziből kívánom.

Kegyelmes uram alázatosan akarám nagyságodnak jelenteni, hogy Haller János uram megindult az nagyságod szolgálatjára s ide betért, mivel hallotta ő kegyelme, hogy Isten kegyelmességéből nagyságod s az török hadak most reggel indulnának meg, azért ő kegyelme gondolván azt, netalán valami alkalmatlanság esik ő kegyelmén, kéretű azért nagyságodat alázatosan ő kegyelme, hogy nagyságod mutassa kegyelmességét ő kegyelméhez, hogy bátorságosabban meheszen az nagyságod szolgálatjára, küldjön valami oly embersé-

ges embert ő kegyelme eleiben, kivel bátrabban mehessen ő kegyelme oda, az hol nagyságod leszen. Az úr Isten nagyságodat sok esztendeig éltesse jó egészségben. Datum in Ebesfalua die 1. Februari 1662.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Bánfi Christoph m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Michaeli Apaffi Dei gratia Principi Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Domino, Siculorum Comiti, Domino Domino mihi Clementissimo.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. VIII. köt.*)

XXX.

Méltóságos fejedelem nekem kegyelmes uram!

Hogy az úr Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencséltesse sziből kívánom!

Még Kemény János uram bemenetele előtt küldöttem volt nagyságodhoz egy Tersi Boldizsar nevű ifju legény szolgámat, ki hova lehetett mind ez óráig sem tudom. Mostanság is küldöttem ujjolag be Kövér István nevű szolgámat nagyságodhoz, másod magával, kik is juthattak-e nagyságodnak méltóságos udvarában benne bizonyos nem vagyok. Melyhez kepest im most is nem mulathatám el, hogy nagyságodnak egy vagy két szóval ne írjak, akarván nagyságodhoz beküldenem Kemény Simon uram nekem írt levelet. Mire megyen a két császár között a dolog azt még nem tudhatom, így ez aránt itt minekünk többire köz helyen lévén; sok alkalmatlanságink következhetnek, várunk azért mindenekben a nagyságod kegyelmes parancsolatjátúl, kérvén nagyságodat alázatosan minél hamarébb az állapotokról tudósítani méltoztassék, tudjuk magunkat mihez alkalmaztatni. Igen akarnám ha szabad utam lehetne s bátorságos, csak postaképen bemenvén paripákon nagyságoddal beszélhetnék, lévén előttem egyéb sok káromban levő dolgaim is, ha oda fel is nem tekintek. Kemény Simon uram levelére, mit replicaltam, bevívén, nagyságodnak megmutatom, s mind penig az ő felsége Porcia és Vallis general leveleinek is páriáit nagyságodnak be-

viszem. Adja Isten rövid időn nagyságotat lássam jó egészségben, kívánom.

In Huszth die 4. Februarii 1662.

Nagyságod alázatos szolgája

G. Rédei László.

A tulsó lapon : Kegyelmed levelét vettük, hogy Kemény Simon levelét beküldte azt is kegyelmesen agnoscaljuk, kegyelmednek alkalmatossága lévén, hozzánk mentest bejöjjön, az urak is ide jöttek ; Máramaros felkeljen, a hol koborló katonákat, németeket ért lenni ölje vágja, az két felé való kenyel nyomásnak hagyjon békét, Vallis, Porcia itt semmit sem poroncsal, ha Kemény Simon nem nyugszik, ő is megéri anynyival mint az atyja, német császárnak nem kívánjuk, hogy ez házát török ellen oltalmazza fegyverrel, mert arra ereje nincs, hanem per interpositionem, ha mint cselekszik Isten fizesse neki, többet szemben beszélünk kegyelmeddel. Ha mi egyet mássa Huszthban vagyon Kemény Jánosnak, kegyelmetek ki ne adja, az irogatásoknak Kemény Simon is hagyjon békét, mert, bizony házára hajtók. Elég eddig ez szegény országnak veszedelme a sok rosz ember miatt.

Külczim : Az méltóságos Apaphi Mihály uramnak, Erdély országának fejedelmének és nekem kegyelmes uramnak.

Küjegyzés : 1662. 14 Februarii Nagy Sink, Comes Ladislaus de Réde.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XXXI.

Atyafiságos köszönetemet s barátságomat ajánlom erdélyi király.

Egészségem felől, hogy tudósítsalak, Istennek hála jó vagyon, mind az egész fényes hadaimmal együtt, Boldogaszony havának huszadik napján érkezett fényes hadammal haza az győzhetetlen hatalmas hám, mellette Istentől kért könnyörgésünket Isten meghallgatta s megáldotta, nem színből hanem szüből, az hatalmas győzhetetlen hámnak igaz híve vagyok. Nekem kedves atyámfia király, az győzhetetlen ha-

talmas tatár hám urunk győzedelme felől ha tudakozni akarsz, legyen hála az úr Istennek, az mint negyvenezer néppel jött volna az muszka császár az kozák mellé, azonban reájok találván az tatár hám, az hatalmas Isten engedelmeiből s akaratjából, abból az negyvenezerből egy ember sem szaladott el, nyilaival el lövöldözte. Annak utána ismét Isten akaratjából husz ezernyi táborára találván, azokat is nyilaival elrontotta és esmétlen az Isten az tatár hámnak s minden hadainak jó szerencsét adott. Muszka országban bebocsátott akkor ötven avagy hatvanezer lengyel hadakot, melyekkel Csernyetski volt, az én győzhetetlen hatalmas császár urunknak az Isten győzedelmes szerencsét adott; nem sietvén semmivel is, jóakarójának jóakarója ellenségének (tudna) ellensége, az mint az hírek felől mondanak s igazán is elvették, az embereim között is vagyon. Ennek utána is, ha valami híreim jönnek is nagyságodat tudositom, s megírom; annak felette nekem kedves jó akaró atyámfia, a mit nagyságod ennekem fogadott mondott az tatár rabok felől, az én emberemet nagyságod maga mellett hagyván, jól cselekedne nagyságod azon dolog felől, ha el nem feletkeznék s nem halogatná, egy nappal ennek előtte küldje be az rabokkal együtt mentől hamarabb. Egynehány emberek neve felől is emlékeztem volt s hagytam vala, nekem kedves atyámfia azok az emberek felől azon dologban járjon el, ugy néhány szót izentem volt nagyságodnak, ha Isten engedi én is nagyságodtól, s dolgaitól nem vonogatom magamat; annak felette nekem kedves atyámfia az győzhetetlen hatalmas tatár khám urunk fővezérje lévén az hatalmas győzhetetlen Szepherházi vitéz aga, annak egynehány nevezetes rabjai lévén, azokért az kik életben vannak egyik az többiért kezes lett az egyiknek saczezáért el is küldöttek volt, azonban az kik megmaradtak, azok közül elszöktének egynehányan, de azokért az kezes ott benn vagyon, azért az dologért Jakobot küldötték ki, azon dologban is nagyságod forgolodjék s lássa szemeivel azért az hatalmas győzhetetlen Szepherkazi vitéz aga minemü dolgokban szolgálhat, én nagyságodat, hogy megesmerkedtessem Szepherkazi agával azért mentem oda hozzája, melyről mostan tudositom nagyságodat. Azért nekem kedves atyámfia kedveskedjék

ezekben az dolgokban melyért nagyságodnak örökké jó akarrattal leszünk.

Isten nagyságodat sokáig éltesse s tartsa meg jó egészségben.

Küljegyzés : 1662. 13. Februarii allatae ad Nagy Sink Zal aga tatárhán győzedelme és rabok állapotja felől.

(Az erdélyi volt kir. főkorm. levéltárban levő egykorú fordításból.)

XXXII.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelmem.

Isten nagyságodat szegény romlott hazánk megmaradására vezérelje és áldja meg.

Isten akaratjából kegyelmes uram az kapucsi passát békével elkisírvén, innen pusztá házomtól nagyságod parancsolatjából az dévai uraméknak is írtam levelet, hogy velünk értsenek egyet, ne igyekezzenek tovább ennek az darab földnek rontására, becsülletes vármegyénkbeli atyáinkfiai által szóval is intettetem ő kegyelmeket, de azt ő kegyelmek semmiben hajtván, Keresztesi uram kiválképen rútúl ír réám, fenyegetőzik, jó lakások lévén oda fel, azt nem örömet hadnák, időt, napot vontatnak. Csekei uram izente nekem, házok nem lévén ide ki az várbelielieknek, tisztekben való megmaradásra czéloznak, az sok élés mellett, arra is, hogy nagyságod jószágot ígírjen nekik, ilyen szemlátomást magok privátumáért akarják szegény hazánkat jobban is rontani, de az Isten valaha immár megfizeti nekik is az ártatlan verést. Az város immár kegyelmes uram elállott mellőlek, ha valami lészen velünk értenek, az várban fel nem mennek, itt volt emberök nálom, az zöld puskásokat, katonaságot is elszakasztottuk onnan, nagyságod kegyelmes parancsolatjától várnak, ha nagyságod kegyelmes parancsolatja accedál, én örömet alája viszem az várnak őket, az vármegyét is, mert higye el nagyságod, mennél inkább kedvez nagyságod, annál inkább erősednek, most is elég hiveket szerzenek magokban. Emellett kegyelmes uram, még az Zaránd vármegyei nemes emberek nem esküdtek volt, nagyságod sem írt volt nekik, én írtam

immár, hogy nagyságod hűségére megesküdjének; nagyságod parancsolna nekik, kevesen lévén függjenek Hunyadvármegyétől ezekben az állapotokban. Ezekután Isten nagyságodat sokáig boldogul jó egészségben éltesse. Datum in Malomviz die 14. Febr. A. 1662.

Nagyságod igaz hive alázatos szolgája

Kendeffi Gábor m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelem nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* I. kötet.)

XXXIII.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak ajánlom alázatos szolgálatomat, Isten nagyságod napjait boldogítsa, szerencsés esztendőkkal megáldja szibül kívánom.

Én is kegyelmes uram már sok búsulásim és fáradságim után Isten vezérléséből ide érkezvén Tömösvárra, szemben lévén tegnap az tihájával, tartóztata mára, ugyhiszem ma magával is az vezérrel szemben fogok lenni. Itt csauszt vévén magam mellé meg indulok, nem késem, csak hogy nagyságodat alázatosan követvén, mit kellessék cselekednem, igen kifogytam gondolkozásimból, nagyságod utamra adott expensája költségemet félek fel nem éri, itt lévén reménségem hogy kaphassak, abból megfogyatkoztam, ezen feljül pedig semmit senkihez nem bizván, szorulva is bizony félek az utolsó fillérre jutok; mindazáltal én nagyságod kegyelmességiből, ha kit Isten jó szível támasztani fog mellém, oda fel is megpróbálom, noha ebbeli fogyatkozást még Segesvártt is tudtam, mindazáltal ide bizván, nagyságod ott való búsítását távoztatni akartam; kiváltképen kocsi postával vezetéken is lovaim el nem érkezvén, vissza kellett őket küldenem, az ingyen postából kijutván, azon túl való útra is kimehetvén ez az pénz, oda fel való mulatásomra nem sok maradt; immár mindazáltal kevés haszonnal remélvén történhető fogyatkozásimnak bőségesb panaszát, mind nagyságod távul lévén, itt

is héjában járván, valamint osztthatom ezt, ezzel kell megindulnom, kérvén nagyságodat, ha miben módját nagyságtok iránzhatja, oda fel való nehézséget könnyebbíteni, benn valók injuriáltatását távoztatván, ne felejtse, innen is Sárosi uram után menvén fel derék követ Bécsben, talám vagy azzal, vagy Sárosi urammal szemben találkozván, securitas és egyéb állapotokban való igazítás felől valami értelmet vehetek; ugyis veszem eszemben az állapotokat, tanultabb és vigyázóbb elme szolgálatja lett volna hasznosabb mind nagyságod mind szegény hazánk részire; én is mindazáltal, ha mire érkezhetem, igyekezem inexperientiam és ismeretlenségemhez képest szívesen és hasznosan szolgálni nagyságtoknak. Ajánlván ezek után Istennek nagyságodat, adja ő felsége nagyságod dolgainak boldogítását. Datum in Tömösvár 15. Febr. 1662.

Nagyságod alázatos szolgája

Dániel István. m. p.

P. S. Irhatom nagyságodnak, ez órában voltam színben az vezérrel, halasztá ő nagysága is holnapra utamot, Isten azt adván érnem, megindulok.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nékem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

XXXIV.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint énnekem jóakaró uramnak. Isten minden jókkal, jó egészséges hosszú élettel áldja meg kegyelmedet kedvesivel egyetemben szüből kívánom.

Kegyelmedet mint énnekem jóakaró uramat kelleltik megtalálnom az mostani félelmes állapotinkban, mivel uram, mi ide valóban minden naponkint nagy félelemben vagyunk, mind az török miatt és az németek miatt is. Itt az németek valóban sok károkat tettek, salaguardát kaptunk volt ide Kászonba, de semmit sem használt, hanem reánk jöttek. 146 tallért adott az város, de ezeken kívül is rettenetes sok

károkat töttenek; kegyelmedet kérem édes Egri János uram, gróf uramnak ő nagyságának irt Egeresi uram az procator egy levelet; kérem kegyelmedet mint jóakaró bizodalmas uramat ez emberemet ne fárasztssa, hanem kegyelmedét küldje el az urnak ő kegyelmének, és ez emberemet kegyelmed viszsza ne neheztelje mennél hamarébb elbocsátani ide hozzám, mivel nagy félelemben vagyunk, hogy hamar jöhetne haza; kegyelmedet kérem mint jóakaró uramat, ha valami oly híreket hall, ne neheztelje értésünkre adni, mostan is Domahidát Csenger mellett elrablotta és Csengerre is rá akart menni, de valami hid leromlott alattak s megtértek; és az elvett prédát mind elvitték. Isten tartsa és éltesse kegyelmedet sok esztendeig kedves jó egészségben. Datum ex Kaszon, die 15. Februarii Anno 1662.

Kegyelmednek igaz jóakarója szolgál

Kulesár Miklós.

Külczim : Nemzetes vitézlő Egri János uramnak ő kegyelmének, gróf Rákoczi László uram ő nagysága nagy-mihályi jószágának gondviselőjének, nekem mindenkoron jóakaró uramnak adassék hamarsággal.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XXXV.

Interpretatio litterae Illustrissimi et excellentissimi supremi vezirii domini Mehemet pasa, ad serenissimum principem Transylvaniae dominum Michaelem Apafi. Ao 1662. 2. Martii.

Glorioso inter magnos principes in Jesum credentes honorato coram magnatibus et prudentibus nationis Messiae, gubernatori rerum publicarum gentis nazarenae, domino auctoritatis et honoris possessori gloriae et estimationis, Principi Transylvaniae domino Michaeli Apafi cuius finis sit felix. Post amicam oblationem nostram aequivalentem siuciritati vestrae et post expositionem dilectionis nostrae acqui ponderatam, fidelis seruitutis vestrae erga fulgidam portam serenissimi gloriosissimi potentissimi ac felicissimi imperatoris nostri, dilecte notificatur vobis, quod accepimus litteras vestras, et per illas

intelligentes rebellem et maledictum Joannem Kemin non reliquentem suam intestinam diabolicam malitiam et rebellionem eum aliquibus insolentibus contra vos venientem placuit nobis, quod gratia et misericordia Dei optimi maximi et serenissimi ac felicissimi imperatoris nostri felici fortuna adiuvante, maior pars praedonum suorum fulminosa framea perierunt. Arma sua omnia in manibus vestris pervenerunt, ille autem vincetus et conflictus nescitur ubinam locorum sit, et etiam quod aliqui ex nobilibus Transylvaniae litteras credentiales (sic.) miserunt ad vos promittentes se fideles esse, et arcis, quas hactenus detinuerunt ad nos tradere velle. Eccelsus dominus Deus rebelles huius felicissimi imperii destruat et ab essentia mundi in nihil reducat, fideles autem et constantes in obedientia et servitute huius fulgidissimae portae exaltat et gloriosos faciat et frameas suas vincitrices creat. Etiam tu quando manebis firmus et constans in fidelem et sinceram servitutum erga refugium omnium imperatorum temporis nostri, magnam et fulgidam portam serenissimi felicissimi et potentissimi domini nostri imperatoris (cuius victorias et potentias deus multiplicet) et non promovebis pedem tuum sine voluntate Suae Maiestatis eris conservatus et protectus sub misericordia et umbra protectionis Suae Maiestatis imperialis et omnes Transylvaniae quietem habebunt et nullus vobis molestiam prestare audet. Petistis ut scriberetur et mittetur commandamentum ad serenissimum Pasam Varadinensem dominum Hussein pasa et ad serenissimum pasa Janouae dominum Kucsuk Mehemet pasa, concedimus vestras petitiones, et ecce mittimus duo commandamenta et determinationes factae a supremo generali et consiliario magnifico et illustrissimo domino Ali pasa. Ante aliquot dies misimus ad vos prolixas nostras litteras significantes vobis gratiam serenissimi et potentissimi Imperatoris nostri erga vos, debes ergo agere secundum litteras illas nostras et consulere omnes res vestras cum magnifico generali domino Ali pasa, procedens in omnibus cum sincera fidelitate servitutis vestrae; quando autem tu manes firmus cum sinceritate in servitia serenissimi felicissimi et potentissimi imperatoris nostri, et moves te secundum voluntatem Suae Maiestatis, tunc nos etiam curabimus adimplere omnia negotia vestra et pro-

movere res vestras ut possis gloriari et inter principes christianos tuos similis sis, in maiorem estimationem. Ergo expecto videre vestrum progressum ut prudenter et fortiter agas res vestras et sis diligens in gubernatione regni Transylvaniae et subditorum eius, significans nobis per tuas litteras statum rerum et conditionem vestram. Sit pax obedientibus verbo Dei, Adrianopoli.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XXXVI.

Nagyságodnak ajánlom minden időbeli szolgálatomat. Az úr Isten nagyságodat hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sok esztendeig jó egészségben éltesse.

Minden igyekezettel azon voltam, hogy a mi kegyelmes urunk s méltóságos fejedelmünk szolgálatjára bemenjek, és magamat nagyságod előtt is, ugymint hatalmas császáruk bücsületes hive előtt bemutassam, de az Isten oly súlyos nyavalyával látogatott meg, mely miatt ágyamból is nem kelhetek fel, nemhogy olyan messze útra indulhatnék. Nagyságodat azért kérem, ne egyébnek tulajdonítsa be nem menetelemet, mert én mindenkoron hatalmas császáruk fényes köntöshöz ragaszkodottam s ragaszkodom is ő hatalmassága parancsolatja szerint, a mostani méltóságos fejedelemnek is igaz hive s szolgálja leszek. Nagyságodnak is minden időben igyekezem szolgálni. Az úr Isten nagyságodat hatalmas császáruuk hasznos szolgálatjára tartsa meg. Irtam Huszt várában 18. napján büjt más havának 1662. esztendőben.

Nagyságodnak minden időben szolgál

Rédej László m. p.

Kivül: Tekintetes és nagyságos Kucsutth Mehemet passának, hatalmas császáruk Jenei vég várának fő gondja viselőjének, mostan pengig Erdélyben lévő minden fényes hadainak igazgatójának ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum. V. kötet.*)

XXXVII.

Mi az hatalmas győzhetetlen császárunknak egyik igaz híve, szerdárja, gyenei végvárának fő pasája és mostan ő felséghez fényes hadainak fő gondviselője az tekintetes és nagyságos Kutsugh Mehemet pasa. Minden hozzám illendő szomszédságos barátságomat ajánlom nagyságodnak, az szent Isten nagyságodat sok jókkal látogassa meg etc.

Kelleték nagyságodat ez levelem által megtalálnom mivel érkezvén hét zászló alja, magam vitézi, melyek alatt lehet nyolcz száz ember jó fegyverfogható, minek okaért mivel itt Marosvásárhelt el nem térnek, kívántatik, hogy nagyságod alkalmas helyeket nekik quártélyul rendeljen és mentén nagyságodhoz küldött emberinkkel együtt, bizonyos emberit küldje ide, ki azokat az helyeket nekik megmutathassa; azok az helyek penig ne legyenek messze tőlünk s legyenek alkalmasak az gazdálkodásra, hogy vitézink élés dolgából fogyatkozást ne szenvedjenek. Isten tartsa és éltesse nagyságodat szerencsésen s boldogul. Datum in Marosvásárheli die 18. Martii. 1662.

Idem qui supra.

Külczim : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek Apafi Mihálynak, nekünk szomszéd úr jóakarónknak adassék.

Küljegyzés : Madaras Bandit rendeltük gazdálkodásra, Péter deák nevű embert az kalauzságra expedita.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzéki levéltárban levő eredetiből.)

XXXVIII.

Illustrissime Domine Princeps Vicine nobis benevole.

Az kegyelmed minekünk Molnár András által küldött levelét szeretettel vettük, melyből mindent megértettünk, miképen lévén dolgok Szőcs Mihálynéval Molnár Andrásnak, ujfolag mi előttünk perelének mind ketten. Szőcs Mihályné oly bizonyoságról való levelet hozván előnkben, melyben költötte magát Szőcs Mihálynak 200 tallért fizetni bizonyos na-

pig Molnár András, mely pénznek valami részét is megadott Szöcs Mihálynak, az hátra maradott részét már nem akarván megfizetni, holott maga keze írása és pecséte alatt való levelet mutatta Szöcs Mihályné, mi maga kötését látván itiltük, Molnár András maga előszöri kötése szerint Szöcs Mihálynénak fizesse meg, és ő maga Pap Mihályon, ki az hazug levelet (az . . . r)ab asszonyért ide be hozá, azon vegye meg az ő pénzét, és ka mivel mindketten egy városban lakók, és kegyelmed biroda(lma) alatt lévén, Istenesen köztök el, igazítja ez dolgot, hogy penig az sze(m)élyek mind az két részről innen oda onnan ide békével járhasanak, mi itt Molnár Andrást nem engedjük meg háborgatni bizonyos napig, annak okáért kegyelmedet szomszédságos jó akarattal requiráljuk, az jó szomszédságnak ebben is legyen követője, parancsoija meg Molnár Andrásnak maga kötése szerint emberinket megfizetni, ne kellessék azért a dologért másokat tartóztatni, kik ártatlanok, és ez miatt az utak is meg ne gátoldjanak, egyéb aránt Molnárnak semmi köze lészen Pap Mihálylyal, mivel egy városban lakók, kegyelmed előtt keresse törvénnyel, igaz ítéletet téssen köztök. Ezek után tartsa meg Isten kegyelmedet sokáig jó egészségben. Datum in Jász die 20. Martii 1662.

Illustrissimae Dominationis Vestrae vicinus benevolus
Istratia Dabisa Princeps Moldaviae.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo Celsissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti Domino vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban, (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

XXXIX.

Isten minden jókkal, békességes napokkal, diadalmas szerencsékkel, és kedves egészséges étellel áldja meg nagyságodat etc. kegyelmes urunk Istenfélő fejedelmünk alázatosan jelentjük nagyságodnak, noha lehet tudására, minemű si-

ralmas nyomorúságban vagyon a mi életünk, nagyságod és az fényes porta ellen törekedő némettség miatt, a kik nagy romlásunkkal, minden javainknak elprédálásával nem elégedvén, feltött czéljok ez, hogy ujobban kijöven reánk, magunkat is kicsintől fogván nagyig fegyverre hányjanak, mely cselekedetektől éjjel nappal félünk és rettegünk, csak várnók szomorúvan a mi ultolsó veszedelmünket : az gyalai várnók is palotáit rontják, kőművesek által, szép épületit mocskolják és pusztítják. Kegyelmes urunk értvén ily siralmas sorsunkat, igen igen alázatosan könyörgünk nagyságodnak mint kegyelmes urunknak, bölcs ítéletiből, és fejedelmi kegyelmességéből, tanáljon orvoslást ez dologban, keljen fel kegyelmesen a mi megmaradásunkra, hogy az németségtől elvégezett gonosz fordittassék el mi rólunk, az melyért az úr Isten nagyságodat sok jókkal megáldja. Mindezek után Istennek áldása legyen nagyságoddal. Datum Bánffy Hunyadi
9. Aprilis 1662.

. bíró Keöthalmi Szöcs János város-
nak lakósival, nagyságodnak
alázatos hivei.

Külszim : Illustrissimo ac colendissimo domino, domino Michaeli Apafi, Dei gratia principi Transylvaniae partium regni Hungariae domino, domino, et siculorum comiti, domino, domino nobis naturaliter clementissimo.

Küljegyzés : Kegyelmes urunk, feltött czéljok Hunyad és Körösfő Noha az egész télen minden éléssel gazdálkodtunk, mostan ismét erőnk felett való élest kíván tőlünk, az mely nem lehet, mert minden javainktól megfosztattunk.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XL.

Illustrissime Princeps Domine Vicine et Amice nobis observande.

Valeza vármegyinkben Renesz nevű faluban lakó Balasa szegény ember adá értésünkre, hogy Gligoraskó vajda idejében az elmúlt esztendőben nagyságod országabeli Hareczó nevű faluból jöven ide bé egy Groza nevű ember kereskedés-

nek okáért, feljül is megnevezett Balasa házához menvén, ketten megegyezvén, kereskedésben indultak, szarvas marhákat vettek, kész pinzek nem lévén Balassa kezességire, egy (ide) való boér adott 42, kiket együtt által hajtottak az nagyságod országában, s azokat eladván Balasa visszatért, de az sertés marháról való pinzt Groza kezében hadta, hogy azon berbéceket vegyen, hozza ide által az pinz váltás kedvéért. Látván pedig az az Groza, hogy ide való Balasa általköltezett, ő felkelvén mindenestül Torda nevű nagyságod városa felé szökött, Balasának értésére esvén az meglőtt dolog, utána ment, fáradott, s nem keveset költött, miglen feltalálta, és így szolgabírák és ispányok eleiben czitálta, s az pénznek felít kezéhez vette, de a felére Grozának földes ura kezes lett, úgy mint hatvan forintra, bizonyos napot prefigálván; az nap eljövén, oda ment a kezeshez, pinzéért Balasa, de az kezes szovát megmásolván üressen bocsátotta az szegény embert. Az dolgot azért nagyságod úgy értvén, szomszédságos jóakarrattal kérjük, ne difficultálja szegínynek igazságát kiszolgáltatni, mivel nem kevés kárban esett azon dolognak járásában. Nagyságod postái közül két lovat vontak el, kik mind ez mai napig is oda vannak, a postánk neveket oda érkezvén megfogja jelenteni nagyságodnak, azért szent igazság szerint nagyságod ne hadja kárban az szegény embert, mely nagyságod hozzánk való jóakaratajért mi is más hasonló avagy nagyobb dologban kedveskedni el nem mulatjuk. Tartsa meg Isten nagyságodat sokáig jó egészségben. Datum ex Sede nostra Bukorest die 28. Aprilis Anno 1662.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Vicinus et Amicus benevolus.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Transylvaniae Principi Partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Vicino Amico et nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeuumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

XLI.

Nagyságodnak igaz szolgálatomat ajánlom.

Tegnap bocsátám válasz adó leveletem nagyságod méltósága eleiben, de mivel bizontalan ember vitte el, az iránt való késedelem talám hosszas lett volna, hanem ime magam emberétül akarék nagyságodnak hamarébb levelet küldeni, és ha elérkezett azon levelem, mind az két rendbeli írásomra várok nagyságodtól ezen emberem által választ. Azomban mind keresztyéni indulatamtúl, s mind szerelmes hazámhoz való igaz szeretettül, s mind nagyságodhoz való tökéletes jóakaratomtól indítatván, most is készségemet írhatom nagyságodnak az nagyságoddal való szemben létem felől, de az mely assecuratiot nagyságod mind töröktől vett és küldött, s mind leveliben ígír, az nem lévén elégséges, ime küldtem ezen levelemben formáját a szükséges assecuratióknak mivoltáról. Azért ha nagyságodnak fejedelmi méltósága és kedve úgy fogja hozni, és tovább is parancsolni s kívánni, hogy nagyságodhoz bemenjek, ilyenképen kívánom az assecuratiot. Tovább énnekem pedig a dolog úgy tetszik, hogy talám nagyságodnak is mennél hamarébb velem való szemben létele közelítettetnék, és nékem is nagyobb bátorságot szerzenénk, s jobb szívvel is mehetnék nagyságod fejedelmi személye eleiben, ha nagyságod egy zálogot úgy mint vagy Kassay uramat avagy Petki István uramat azon Kővárban küldené, hogy annál is olyan assecuratio lenne, békességes jövésében és visszatérésében, mint énnekem, inkább is tetszik énnekem, ha nagyságod ezt fogja cselekedni. Isten tartsa nagyságodat sokáig jó egészségben. In*) 4. Maji Anno 1662.

Nagyságod igaz szolgája

Franciscus Szenczy

Episcopus Vaciensis m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek Apafi Mihály uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

*) A kelet helye kivakarva.

XLII.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak fejedelmemnek alázatosan szolgálók, hogy Isten nagyságodnak birodalmát öregbitse, életét sok időkre boldogúl szerencsésen terjeszsze előtte álló dolgait boldogítsa, sziből kívánom.

Kegyelmes uram méltóságos fejedelmem, az nagyságod méltóságos levelét Széki István uram 2-da praesentis megküldvén, nagy alázatossággal és engedelmisséggel vévén, kegyelmes parancsolatját értettem, hogy az gyulai bék ő nagysága panaszkodott nagyságodnak, Segesvárról sátorát én vitettem el; én bizony kegyelmes uram nem vitettem, érte sem küldtem, szememmel sem láttam, noha maga az bék ő nagysága ígérte énnekem Disznódon s adta Sidó Isák kezében, hogy nekem megadja, de énnekem ő sem adta, mondta ugyan Segesváratt lenni az nagyságod sátorival együtt, de én kegyelmes uram oda sem küldtem, nemhogy elvitettem volna, mondja meg az kinél hadta volt Isák, ha küldtem-é érette, vagy adta-é énnekem. Azért kegyelmes uram nagyságod kegyelmesen megbocsásson, ha kezemhez sem vettem, nincs honnan megküldenem az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént. Hogy penig kegyelmes uram ez egyszeri hadi expeditióról honn maradtam, egy t stvér öcsém van oda helytettem, nem vakmerőségem kegyelmes uram, kit is Branicskán létemben (érkezhvén az nagyságod kegyelmes parancsolatja) atyám urammal együtt készítünk és inditánk meg nagyságod mellé azon készülettal és állapottal, mint magam mentem volna; egyet is téssen indiuizusok és egy kenyeren lévén; nagyságod bölcs itéleti rajta, egyszersmind ketten hogy ülhessünk fel; ennek előtte is két felé nem kívánták. Ez okon kívül kegyelmes uram most sem maradtam volna el, mint szintén ennek előtte, mikor öcsém fel nem ült, hogy el nem maradtam. Nagyságodnak azért alázatosan könyörgök, mint kegyelmes uramnak, igazság szerető méltóságos fejedelmnek, méltóztassék igaz ratióban venni honn való maradásomat és ebbeli nehezségét, vagy idegeny gondolatját elfordítván róllam, fejedelmi kegyelmességét tartsa fenn rajtam mint nagyságodnak

igaz hivén, legkisebbik szolgáján. Nagyságodnak alázatos-hűséggel megigyekezem mint kegyelmes uramnak. Isten nagyságodat sok esztendőig boldogul szerencsésen éltesse, dolgait boldogítsa szegény hazánk gyarapodására. Datum in Civitate Segesvár die 5. Maji Anno 1662.

Nagyságodnak alázatos kisebbik szolgája, igaz hive,
Jósika István.-m. p.

Kivül : Az én kegyelmes uramnak az méltóságos erdélyi fejedelemlennek Apafi Mihály uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* I. kötet.)

XLIII.

Kegyelmes uram !

Hogy Isten nagyságodnak előtte álló dolgait tegye szerencsésé és boldoggá, szegény hazánk megmaradására szívből kívánom.

Kegyelmes uram, nagyságod kegyelmességéből parancsolt volt Njkula Illyésnek, hogy az harminczad jövedelméből adjon az dévai praesidium számára bizonyos summa pénzt, kinek szerét nem tehetvén, nem lévén pénze, kegyelmes uram, kinek nagyságod jobban is végére mehet, ez alázatos levelemben includált neki szólló török leveléből, kinek akaratjából árendálta meg az harminczadokat, mostan pedig hogy látja mind az üdönek mi voltát, mind pedig az jövedelemnek kevés voltát, egyébbel nem tudja magáról mivel elvetni, hanem kegyelmes uram, a mint dévai vice kapitány uramtól érttettem, nagyságodat sinistre úgy informálta volna, hogy én miattam nem maradhat meg, mert halállal fenyegetném. Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan könyörgök, abéli sinistra informatiojának hitelt ne adjon ; kegyelmes uram nagyságod más ide való hiveitől is végére mehet, abban semmi sincs, hanem pénze nem lévén, evvel akarná elvetni magáról, meg bánván abeli cselekedetét. Alázatosan akarám ezt is nagyságodnak kegyelmes uram jelenteni, valami görögök, nem tudom maga engedelmeiből vagy csak magoktól,

kénesöt akarván Havasalföldében vinni, megtartóztattam Báron az harminczad háznál, nagyságod kegyelmességét várom immáron mit fog poroncsolni. Isten nagyságodat sok esztendőig éltesse jó egészségben, kegyelmes uram. Költ Báron die 13. Maji Anno 1662.

Nagyságod méltatlan alázatos hive szolgálja

Zejk Miklós. m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának nem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

XLIV.

a)

Az kapuczipassának szolló levélnek minutája.

Tekintetes nemzetes T. T. hatalmas győzhetetlen császárunk kapuczi passája, nekünk vitéz úr barátunk, Isten kegyelmedet sok esztendőig éltesse, hatalmas császárunk kegyelmességét fején öregbitse.

Tudván mit kívánjon hatalmas császárunkhoz való hűségünk, akarók kegyelmednek értésére adni, ma érkezének bizonyos levelek kezünkben, melyekből bizonyosan értjük, hogy az Kemény János fia Kemény Simon vele együtt értő egy néhány ifjú urakkal együtt most sem szünik meg német császárt ez ellen az hatalmas császárunk őtől maradt országa ellen ingerleni. Még az atyja Kemény János küldött volt fel Bécsben egy pápista pátert, az által jártatja dolgát, az ki micsoda választ szerzett neki német császártól, mi Boros nevű szolgálk kezében küldöttük, kegyelmed előtt elolvashatja. Abból bizonyosan megértheti szándékokat, küldtük oda Kemény Simon levelének is mássát, melylyel Magyarországbán hivatna ki másokat gyűlésre. Ezeket szükséges kegyelmed fővezér urunknak ő nagyságának megjelentsen. Mi hatalmas császárunk kegyelmességében megnyugodtunk, bizunk Istenben mint az többi azok is meg szégyenülnek. Bánjuk csak

azt, mostan is ez az császáruk országa igen megpusztúlt, lehetetlenség ezek az hatalmas császáruk mellettünk levő hadai, és magunk vitézi miatt is több károk ne legyen; kiknek szegénységre való jutások miatt hatalmas császáruknak nem szolgálhatunk úgy, az mint magunk akarnók; mindazáltal, az mennyiben Isten segét, el igyekeztünk tisztünkben járni; kérvén kegyelmedet is mint kedves úr barátunkat, az hol az szükség fogja kívánni, legyen előbb mozdítója dolgunknak bizonyosan elhívén, ha Isten bennünket éltet, nem leszünk feledékenyek kegyelmed felől. Éltesse Isten kegyelmedet jó egészségsben. Dat.

b)

Borosnak szóló levélnek minutája.

Im mostan érkezének bizonyos levelek hozzánk, melyeknek egyikében Kászoni Márton nevű pater (kit Kemény János uram küldvén fel követségére és az alatt ő kegyelme meghalván ott fenn maradt volt) miről tractált legyen római császárral ő felségével, és mi választ szerzett Kemény Simon uram számára, hűséged megértheti. Az másik levelet, melynek páriáját küldtük, Kemény Simon uram írta; úgy látjuk ha kit kaphatna, hogy már gyűlésben hozatná Aranyas-Medgyesre, két három emberrel akarván magát fejedelemmé választatni, az mint az maga leveléből bővebben kitetszik. Mi irtunk ezen dolog felől Ali passának is, az fővezérnek is, megjelentvén azt is, hogy az ellenség levelének páriáját hűséged kezében küldtük, bővebben meg mondhatja értelmét. Mi nem kételkedünk abban, Isten hatalmas császáruk gondviselése által azokat is megszegyeníti, bánjuk csak azt, hűséged maga tudja, ez az ország mely szörnyen elpusztúlt, az mely hadak mellettünk vadnak s az magunk hadai is lehetetlen nekik kárt ne tegyenek, néhány várakban levő némettség is szüntelen pusztítja szegényeket, mely miatt lehetetlenség hatalmas császáruk adajának megszerzésére elégségesek lehessenek. Ezt hűséged, hol módját találja, megjelenteni el ne mulassa. Mi az mire Isten segít tisztünkben el igyekeztünk járni, s ha az hírek ujjulnak, Ali passát ő nagyságát s az fényes portát is tudósítani el nem mulatjuk. Kegyelmesen int-

vén hűségedet, dolgainkban legyen igen szorgalmatos, ha Isten szolgálatját boldogítja, jutalma nem vesz el előttünk. Cui de caetero etc.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Múzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

XLV.

Prius considerata a Domino Illustrissimo Commendante et ab aliis Dominis officialibus.

1. Consideret Dominus Commendans, et alii Domini Officiales, Suam Majestatem non intendisse, nec voluisse ullo modo Transylvaniam a dependentia Turcarum abalienare, sed tantum (suppliciter ad Celum Transylvania efflagitante) in pristinum statum, quem abhinc annis aliquot habuit, restituere, agendo apud Turcam bonis modis et interpositionibus, vel etiam secus, idest armis, si fieri possit. Contra haec Dominus Commendans agit cum praesidio, si Claudiopolim quasi pro sua Majestate um iam Dominus Johannes Kemény qui se eo induxit, non sit.

2. Sciat Dominus Commendans et alii Domini officiales, Turcam suo solito more, quem nec unquam transgredi solet, grauissime jurasse, se usque e Transylvania et obsidione Claudiopolitana non recessurum, donec missis nouis et nouis copijs, vel omnes quot-quot sunt Turcae pereant, vel Claudiopoli praesidium expellant.

Quare heri ab Ali passa acceptae litterae, ut statim se certiozem reddant, quid agatur cum Claudiopoli et praesidio, ut si necesse sit, mittat immediate copias sufficientissimas. Et simul denuo assecurat Principem, quod quam primum praesidium Germanicum Transylvania excesserit, illico et se suos reuocaturum.

3. Si Dominus Commendans expectat auxilium de super, intelligat cum aliis Dominis Officialibus, Primo. Significantibus hoc nobis fide mediante Christiana. Quod eum Claudiopolim praesidium poneretur, et ad alia loca disponderetur, curauit

Princeps Kemenius interrogari Excellentissimum Dominum Campi Marescallum, utrum si id neccesitas ferret, adjuuaret praesidia? respondit : hic considerari oportere vim et multitudinem hostium, et nihil aliud aut promisit aut respondit Principi.

Alterum, quod hic consideret Dominus Commendans et alii Domini Officiales, est illud. Quod cum intellexisset Dominus Campi Marescallus cum Alli Passa, si non plus, esse certissimo triginta sex millia, vel etiam amplius expeditorum militum (cum reuera uti jam nobis constat fuerunt etiam ultra centum millia) respondit : Fatemur nos non esse pares. Et hoc nobis fide mediante Christiana asserentibus credant.

4. His ergo fide Christiana mediante intellectis et consideratis, concedamus veniri auxilium. Sed quale, consideret Dominus Commendans et alii Domini Officiales : si paruum aut mediocre, cum jam certissimo Alli passa posuerit se ad campum ad Temesvar (qui locus est proxime in finibus Transylvaniae) brevissimo tempore possunt adesse triginta, quadraginta millia, vel etiam amplius expeditorum militum, uti biennio abhinc plane hoc tempore optime quoad victualia prouisus cum suis copiis adfuerit, et magno nostro excidio etiam victoriam retulerit.

Hoc modo auxilium mediocre aut parum efficiet, aut quod metuendum est se ipsum perdet. Si vero expectant auxilium copiosum, hoc quo fundamento sperant? Pro una misera Claudiopoli Sua Majestas Turcae bellum indicet, cum alias expressissime declarauerit Sua Majestas, se nolle nec intendere regnum Transylvaniae a Turca praetendere, sed tantum in pristinum statum restituere. Pro una ergo Claudiopoli Turcae tam periculosum bellum indicet, tam longinquam et gravissimis sumptibus constantem expeditionem faciet? Faciet, dato speretur, sed quando, et quomodo? Si praeterito anno, campis ubique tum foeno tum tritico pingvissimis tanta cum difficultate descendit armada, ut ob hoc cum reliquis copijs discedere debuerit : Quo modo ergo in tam longa expectatione audent n tot innocentes animas, tam certo et extremo periculo exponere in tam immunitissima ciuitate, cum hac, si vires hostium considerent, exigua manu.

His itaque sic prius christiana conscientia bene consideratis, proponitur et postulatur :

1. Si honestissimis utrinque conditionibus fieri potest, tradatur ciuitas, et educatur praesidium.

2. Si hic et nunc hoc facere noluerint, praefigant terminum et certum aliquod tempus, ad quod si expectatae auxiliares copiae, quae hostem exterius profligare possint, non uenerint : Tunc etiam positis utrinque honestissimis conditionibus, tradent civitatem regnicolis, et si hoc voluerint, se ad id per litteras datas obligent.

3. Si neque hoc, descendant ad eos, et intelligentes se esse Christianos, dimittant ciues et plebem ex ciuitate, ne tot innocentes animae pereant. Et tunc hoc facto ostendant demum suam generositatem et militarem animum, se se hosti opposcentes.

4. Si neque hoc : Protestantur coram Deo, Angelis ejus, Hominibus, Coelo et Terra, se esse et fore mundos a sanguine et excidio tum Dominorum praesidiariorum tum Ciuitatensium.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
XIII. kötet.)

XLVI.

Consideranda post puncta haec praecedentia.

1. Olipegus Gyulaiensis persona post Passas primaria nuntiat Domino Capitaneo Germanorum, sciat se non esse ejusdem fidei cum illo, et tamen se ex toto corde compati innocentibus ; si ergo ipse est Christianus, emittat foras ex ciuitate innocentes, et tum se opponat, militaremque suum animum ostendat. Nos enim Turcae aut omnes certissime peribimus, aut Claudiopolim expugnabimus.

2. Si quo casu pereat ciuitas et penes hoc multa alia inconvenientia accendant ex irritatione et provocatione Turcarum, quale iudicium sunt habituri coram Deo, Principalibus suis et aliis Christianis, seria mente recogitent.

3. Si ad extremum deducti cogereantur tradere civitatem,

nunc cogitent, tunc se non cum christianis, sed cum barbaris contractum inituros, qui promissis raro stare solent, uti plurima exempla etiam recentia contestantur; et licet Principales Turcae aliquid iuxta promissa vellent facere, id tamen concitata barbarorum militum colluies nunquam observabit; quin imo et suos officiales, si pertinacius furori illorum sese opponant, impune interfeciunt. Ideoque loquendo de innocentibus dicebat Olaibegus, nec Supremum Vezerium tali tempore aliquid efficere posse.

4. Recogitent Domini praesidiarii, quod similibus quorundam oppositionibus irratatus Turca jam aliquoties irrumpendo in Transylvaniam, eaque potiore ex parte devastata eduxerit prope ducenta millia captiuorum. Si sunt veri Christiani ne dent iterum occasionem tam immani depraedationi; intelligentes, uti etiam jam animadvertere possunt, plurimos ex similibus captiuis abjurato Christo fieri Turcas. Respiciant ergo Deum, si non homines, et volentes retinere fidelitatem erga homines, fidelitatem erga Deum, proximum et salutem propriam, qua magis obligat, non ammittant. Quia Dominus usque ad aras, et non ultra.

Más kézzel: Haec sunt melius declaranda, sed tamen etiam tali modo demonstranda, et sub haec interpretanda, ne patiantur malam conversionem.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

XLVII.

Responsio tantum quam licet a Commendante et omnibus officialibus illis, ad quos pertinet, etiamsi non teneretur, sub explosione tormentorum et aliorum actuum inimitiae.

1. Super 1. punctum consideravit bene Commendans ac etiam alii officiales quid concernebat in dicto puncto, et etiam instructiones suas, juramentum praestitum Celsissimo Principi pie memoriae; sed confirmant, et nemo hoc juste potest di-

cere, quod Claudiopolis pro Celsissima Majestate teneatur, quia saepe scriptum, saepe dictum, quod tantum ordinantias expecto, et nec titulo nec operibus me plus quam Commendantem praesidii inuenient, et etiam in operibus discretionem satis coram tantis commemorantes et intus et extra qui fuerunt in mea potestate, frangentes juramentum et contumaces perspexerunt, et aduc etiamsi aliqui occasionem vindicandi dent, tamen perspicient ullo modo molestari, nisi in illis plus quam honestis.

2. Potest fieri, quod expellat Turca praesidium, potest fieri, quod non, et dummodo exhibit praesidium ordinantiis, erit etiam hoc secundum placitum illorum, et conseruabunt juramentum praestitum, quia in hoc laudo, quod plus constatae, fortitudinis apud ipsos inueniatur, etiamsi non tam propinqui sicut Transyluani, quam ipsi Transyluani; et quod ad copias nouas et iterum nouas, credo, interim noniter et noniter diu noctuque praeparabo me, ut hospites eo melius tractare et inseruire possim, sed in hoc preuideo tantum minam districtus et partis Regni, idest incolarum et maxime Ciuitanensium; quia duo Cesaes accomodabunt se, si merentur Transyluani, qui post utramque protectione corroborati, non solum fuerunt contenti molestare suos bene factores Cesaes, sed etiam integrum regnum Poloniae sine aliis ingentibus vexationibus, quod tamen finis coronat opus, et Deus totus justus, et qui in iustitia regnorum apparet maxime, jam ponit ipsos sub potestate illorum duorum, ut vel ruinam totalem vel misericordiam expectare debent, quia primo contra Ottomanos, postea contra auxilia ipsa parum parcant, nimis inconsiderate egerunt. Sed etiam si in hoc regnicolae primo a Deo, postea a duobus Cesaris (*igy*) misericordiam impetrabunt, poterit etiam ex parte et altera gentes exterarum reuocari, et pacem, quam forsitan non merentur, propter supradicta et alia frui.

3. Commendans ponet se in tale positum, quod auxilium poterit expectare adhuc per tres menses, et si requirer necessitas, equi adsunt et panis per plures in fame, si vis in Transylvania non adest, quae possit hoc praesidium ejicere; et possunt reddere gratias Turcis, quod tormenta intacta permanent, ac auxilia supra illorum aproximatines et supra illo-

rum fidem credo, et si non sufficit mea et meae instructiones, quod sicut Kemëni gentes non tam facile auxilium potuissent expectare, sed sicut jam si injuste et sine causa praesidia molestarentur, non solum auxilia sed causam esse et magni belli, et totius Christianitatis vindictae se astringerent, eo quod tunc temporis se dixit non esse parem Dominus Campi Marschalcus, credo propter pestem et propter infirmitates militum et propter illam bonam regulam generalium campestrium, quod nunquam non fatigat extenuato exercitu priusquam refociletur pugnandum cum exercitu non fatigato et integro, sine magno periculo. Sed ad hoc Deus justus forum dabit sanitatem, melius iter, plures amicos, constantiores Ungaros, et ut Claudio-politanum praesidium aliquo modo cum Christianis novis copiis, si necesse erit, consoletur.

4. His ergo intellectis fide mediante Christiana, que mihi gratius erit aduentus Magnifici Alli Bassa, si primus Turca incipere bellum, ut possim ad minimum honorem habere me defendendi coram tam insegue et nominato heroe, nullo tamen vituperante, et etiam plus gloriae erit mihi pugnare cum militibus, quam cum inconstantibus, et cum secundum fortunam vertentibus, et postea cum peditatu rusticali; et si pro una misera Claudio-poli Caesarea Majestas non frangat bellum, ergo Ottomanorum Imperator eo minus, qui plures ciuitates habet, et postea pro Transylvanis? quid putatis? vos tam bene in gratia esse? est nimis generosa natio, et habetis exempla, quo modo aborrent infidelitatem. Putatis se pro longa obsidione praeparationes velle facere et pro quibus? pro illis, qui inimici sui fuerunt? A quid loquimini de Christianitate? vultis pro aliquibus, qui jam potius Turcae sunt, quam Christiani (tamen tantum lapidem injicio, cui tangit, ad hoc respondebit) totam Christianitatem irritare, et ipsi ruinam studere? putatis forsitan? statim accepta Claudio-poli, ibimus ad campum, una cum aliis, habebimus ullum qui nos retinebit, ibimus, praedabimus, deuorabimus, sicut antea fecerant, comburemus, stuprabimus templa in ipsa Christianitate; non Deus vobis non tanta bona concedet, et potius si misericordiam suam non imploraueritis, melius vos puniet, si non cognouistis iram justam suam. Sed agite? nullus hic cordatus miles

captivus erit. Cadavera habebitis, innocentes exmittam, sed non nocentes, quia plures ex istis, et etiam multi, qui cum illorum et patriae perniciē vocarunt Turcam et alios, et non considerent civitatem quo ad muros, considerent terram, considerent homines, et non facile habebitis civitatem totam, nisi ex medio Civitatis templo Germanos non expuleritis, et illud erit centrum fortalitii huius.

His itaque Christianis ac honesta conscientia consideratis

1. Nulla datur conditio reddendi civitatem nisi ordinantys.

2. Nec Terminum profigere licitum, nec honestum, nisi magis magisque et melius coacti, sed bona et firma et fundamentalis spes, quod non facile poterunt soli. Alias traddam civitatem regnicolis potius, sed etiam Turcis, si ordinantias habeam, et litterae non oportent facile obligari, sed semper sub fide Christiana, dabo quod nullo modo Sacra Caesarea Majestas pro se hanc civitatem nec voluerit, nec vult, sed tale praesidium exponere, in tali tempore, quod neque rusticis possunt bene jubere, considerent.

3. Libenter populum innocentem dimittam maxime illum etiam si non innocentem, qui victum non habet, ne fama pereat, dum Germanos conantur fama perire, sed ad hoc non facile eveniet, equos manducabimus, quos alebimus usque ad ultimum, et semper usque Civis manducabit, manducabimus, postea adhuc per tres menses ultra servabo farinam.

4. Si ad hoc postea non aperiant oculos, non justae causae se volunt adjungi; nollem esse profeta; sed Deus totus justus et justissimus usque ad infinitum, certe impunitos, qui causam habebunt, non derelinquet, et effusionem sanguinis vel supra vos vel supra filios vestros vindicabitur vel ulciscetur.

Cosideranda haec et alia.

1. Cum titulo decēte Domino Olicheo Giuliaensi respondeo, inuenisse multam humanitatem in illis, quae mihi indicant, et agam pro ipso etiam, ut aliqui, qui non se subtentare possunt, nec victum habent, ne fame pereant, ut exeant; alias etiam si centum magna tormenta adessent ante civitatem pro talibus innocentibus, qui tamen non sunt ex illis, quos Herodes trucidavit sed potius ex illis, qui Christianitatem cru-

cifixerunt, paucis exceptis, et etiam exceptis paruulis et ignorantibus, qui nesciunt quid faciunt, erit tamen locus magnus sub terra, ut tuti sint, maxime dum Claudiopolis pulcherrimas caueas habeat, et postea optime ponit quod Claudiopolim expugnabunt, et etiam optime, quod tempus non praefixit, quia jam possunt esse certi, quod non erit opus etiam magni laboris, sic habebunt ciuitatem honestis modis, et miror, quod tam prudentes homines et preclari heroes relinquunt sine causa, dilacerare regnum hoc, a propriis maxime incolis vel Curtanis, qui plus damna faciunt quam alii in comburendo et alia, sine magno beneficio nec ciuitatis nec alia.

2. Si pereat postea ciuitas, ego sicut in anterioribus nominavi, sum et volo coram Iudicium Diuinum unacum meis esse excusatus et integre, et ipsi recapitent.

3. Non facile cogeremur reddere ciuitatem, quia adsunt nautae, qui tales naues sciunt per turbines etiam ad portum securitatis ducere, vel ad minimum defendere se ad possibilitatem; et postea erit sicut navis, quae perebit; cadauera habebitis, si Germanos desiderabitis; et quo ad me concedo et veniam do ut crucifigent me, si captiuum me viuum habebunt, et illi boni et cordati sequebuntur me pro aliis non cordatis, quia non homines merebuntur esse, poena predictio; tamen non debent dicere, quod non habeant disciplinam, quia bene agnoscitur, quod incipiunt Dominationes bene disciplinam colere, et aliquas alias nationes etiam in hoc cum multis aliis bonis politicis superare.

4. Deus avertat quod sine causa irriter Turcarum Imperatorem, neque Principales ministri ejus; et quod mala quae eueniet, si major exercitus intrabit in Regno, vel alibi, ego ullo modo nec praesidiarii erunt in causa, sed integer excusati, alias postea propter Christianitatem, qui fidem suam ablegant, nec inter nos facile amatur; noster ultimus, qui peccatum hic maximum commisit, et per intercessionem civium et aliorum patibulum euasit, ecce, non meretur intra tales sicut Dominationes sunt, conuersari. Et seruus usque ad aras, et plus ultra Dei.

Rogando ut haec puncta cum aliis etiam consideret, et malae latinitati parcat.

Eredetije az erdélyi Muz. (*Grammatophylacium Transyl. XIII. kötet.*)

XLVIII.

Én tekintetes nagyságos Kucsugh Mehemet passa, hatalmas győzhetetlen Török császár igaz hive, és ő hatalmasságának jenei vég várának és ahoz tartozó sáncsoghságoknak, mostan peniglen Erdélynek hatalmas császáruk őtől maradt országának oltalmazására ide küldött minden fényes hadának főgazgató gondviselője.

Adom tudtotokra tünétek Déva várában levő nagyságos uri főnemes és több közönséges rendek : hogy mivel az hatalmas győzhetetlen császáruk kedves jó akaratjából, az méltóságos Apaffi Mihály ez ő hatalmassága őtől maradt országának Erdélynek fejedelmévé tétetett, az ki fejedelmi székkal, bottal, zászlóval, karddal megajándékoztatott s megerősített; kinek oltalmazására az méltóságos Ali passa ő nagysága, bizonyos számú hadakat hagyván : im mostan újabban engemet küldött hatalmas győzhetetlen császáruk fényes hadának seregeivel az Erdélyben kborló s pusztító Kemény János s vele levőknek megbüntetésekre, az mint hogy az elmúlt napokban Isten őket megszegyenítette és megbüntette pártolkodásoknak és az fényes portához való engedetlenségeknek érdemlett jutalmokat is elvették; mert hatalmas győzhetetlen császáruk fényes hadának fegyverek élére hányattak. — Az méltóságos fejedelem Apaffi Mihály tü érettek én előttem törekedett, hogy ha immár mostan fejet hajtótok, és jó utra tértek, ne báncsalak. Azért mindenek alsó, felső rendek kicsintől fogva nagyig minden személy válogatás nélkül jó reménységgel legyetek, kik ott Déva várában vattok, hogy ha mindjárt az méltóságos fejedelemnek Apaffi Mihálynak, az várat megadjátok, és neki fejet hajtótok s hatalmas császáruk fényes köntöséhez ragaszkodtok, eddig való cselekedetekért senkinek személyében vagy jovaiban sem töllem sem hatalmas császár vitézítől, semmi bántódások és károsítások nem léssen; esküszöm az egy élő Istenre, az ki az mennyet földet teremtette, és hatalmas császár áldott fejére, hogy ennek az esküvésemnek meghallója és megtartója lészek és kötelezem is arra magamot; melyről adtam és kül-

tem néktek ezt az én igaz hitem szerént iratott és kezem írá-
som s magam peccétemmel megerősített erős hit leveletem :
de ha mégis tovább eddig való vakmerőségekben megma-
radtok és Erdély országának három nemzetből álló minden
rendeitől választatott és győzhetetlen császáruunktól is meg-
erősítettett fejedelem Apaffi Mihály ellen ingadoztok, hatalmas
győzhetetlen császáruink fényes hadait reájatok fordítom és
mind nagyokat kicsideket fegyvernek élére hányatok, elra-
boltam, tüzzel vassal rajtok lészek és minden jókaitokat el-
pusztítottam. Isten hozzon titeket jó utra. Iratott Segesváratt
17. napján Boldog Asszony havának 1662. esztendőben.

XLIX.

Monsieur.

J' ay receux la Vostre du 17 mays le 10 du ce moys
Je suis tres maux que mes lettres ce perdent Msg. Apaffi at
faict un si bonne disposition que ce paysans attrape quasi
tous nous lettres mais peu a peu yl sont payes. J' auons tues
plus de cent et avons prisonie a Carme et six et a autre Creuo
plus de cinquaint. Interim mon siege et leves les turques et
Apaffi aynt veux de ne pouuoir gagnes quelque schose icy
parauant Apaffi at tentes par tout moyens, par lettres bonne
parrol, par argent par mariage me offerant, an dernie par
force n' aynt avec l on oux l' autre sceux obtenir quelque
schose sont en alles a minuiet avec bonne perd et moi de doux
oux quinze homme braue gens ont prise avec le canon le che-
min de Clausenbourgh oux yls sont desia proche de six se-
mains et gagne moins que icy la quantite du monde et la de-
dans encor que la place n' et fort yl at bien de gens qui
traival nous auons la victoir en main. Je ne sec a quoy on
songe que on nous secour passe on veut auoir la paix de ceux
qui le desiroi bien de nous. Je crayn que nous serons trompes
Sa Maieste at bonn morceaux en main. Je craynt font qu'yl
asscapperat. Il et vray qu on ne peut auoir si tost l'argent,
mais qui auroit gens fidel et bon menagers yl en auroit des

beufe et chevoux, mes horridel auons cesses, vn jour le turques mes les repernont l' autre jour je le reprend, tout jour jl les paye schers jusque a present, je ne pretende rien a la cour si non me recommend tout, J' esper que aures entendu que J' ay battu deux drapeux lequelle J' ay icy trente oux quartre tues, blesse vint, vn cornet et quelque prisonie mes gens sont dehors Dieu les guarde yl persuiue de Chur. J ay ausi enuoyes pour fairs a l'arme deuant Clausenbourg, yl at alles l' Evesque de Waizen comme person priuat a Apaffi, yl avoit demandes de moy vn armistitium, mais ny moy ny Clausenbourg auons donnés telle commadement, J' ay donnes ausi au chas-taux de Betelchem Voyant que Apaffi nous ne veut donner a viuer entre temps et la liberte de campangé. J' attends aujourduy l' Esveque et Je vera si negotiation nous pouons donner la paix oux nous allons demanders. J' eserj a S. E. Montécueli, il eserivera avec l' Euesque au prince et a S. E. le Conte Dors Je vous me recommanders. Je soubhaitere vn demy douxaini de Wasche et au temps de beufe et deux beau beufel que Je ay de chevaux bonn jusque a present Je ne peu auoir et son cher. Jey recommande moy a tous en general et escribes au payes Je suis tres mal en valet, autrement mes affaires jront encor bien Je ay bien de promesse du Marschal. Dieu scait ce que ariverat et suis tout jour

Monsieur Vost tres affectione seruiteur

C. V. Rumbries m. p.

P. S. J' ay donnes plus de trois cent florin du mien pour messagers jey jl n' a rien si non vn chasteaus vuide a boix et a mange. Somosviuar en Trans. le 15. Juin 1662. a Monsieur Visoqui Je suis son tres obbeissent avec l' Evesque Je escriera.

Külezim : A Monsieur Monsieur Linch Gentil homme seruaut a Monsieur le conte de Hardeck recommandes a la secretaire du S. A. le prince de Locouise

Vienne.

(L. S.)

L.

Az méltóságos erdélyi fejedelem nekem kegyelmes uram.

Isten minden dolgait nagyságodnak boldogúl szerencséltesse, mint kegyelmes uramnak alázatosan kívánom.

Kegyelmes uram nagyságod méltóságos parancsolatját megértvén, kaimekam ő nagysága és többek előtt a szerint, végben is vittem, mivel eddég egynéhányszor tudakozták, mi lehet az oka, hogy az adó nem jü, atta is volt az Isten ő szent felsége, valami áras emberek találta volt ide júni, kiktől megtudtam az országban levő tribulatiót, másad nap mindjárást felmenvén, az portát informáltam a szerint, annak utánna nagyobb hire is lett, hogy az németek becsaptak, hogy pedéglen nagyságod is a szerint autorálta az én informatiomat, immár mindenekrül hitelt attak, hogy az ellensig becsapott volt, és az én mentegetésem nyilván volt, csak immár ezután ne kisleltetné nagyságod az adónak bejövetelit; mert ha mégis kísik, nagyságtoknak esik nehezebben, mivel az császár nem sokáig akar itt kísni, jobb volna ha az adó itt érhetné; az adónak leszállítása pedég az kaimekámtyúl a fü vezérre igazittatunk, mindazonáltal az elmúlt napokon más alkalmatosság is volt az törekedésben, melyet Boros uramtúl nagyságodnak alázatosan megizentem, ugyan ő kegyelmitül eszerint informaltattam, hogy az adónak elé szállítását nem is kell solicialni, mert nagyságod hopmester uram követsége által más alkalmatossággal vitte vígben, itt nem is kell ágálni, most pedéglen hogy újobban hozzá kezdjek, holott az adó is elkésett, nagyobb nehézsíget ingerelhetnék; hanem Isten fü követ uramat behozván, ő kegyelmével együtt instáljunk, kit Isten ő felsége engedje hogy végben vihessünk. Az itt való hirekrül pedig örömet nagyságodat tudósítnám, de nem akarván nagyságodat sok írásommal terhelni, nagyságod jámbor hivétül, Gonda Sándor uramtúl meg izentem; nagyságod voltaképen mindeneket megérthet. Ezekután Isten nagyságod dolgait vezérelje és boldogúl szerencséltesse. Költ Drinápolyban 19. Septembris Anno 1662. Nagyságod méltatlan alázatos szolgálja még él

Jeney Bránkovics György m. p.

P. S. Az kaimekam ő nagysága levelit meg fordittatván, párját nagyságodnak meg küldöttem kegyelmes uram, az nagyságod és az ország rendelésiből lévő zálag uram oly alkalmazatossággal induljon, hogy az császár után mehessen, mert nyughátatlansága miatt itt nem fog sokáig lenni.

Kivül: Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino, et Siculorum Comiti etc. Domino Domino mihi Celmentissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* I. kötet.)

LI.

Réz effendinek anno 1662. die 22. Novembris.

Tekintetes nagyságos réz effendinek jó akaró úr barátunk. Isten nagyságodnak napjait sok ezerekké tegye, szerencsáját nevelje.

Ennek az mű reánk bizattatott hatalmas császáruink elpusztult országának sok rendbeli nyomorúsági felől szüntelen kell hatalmas császáruink fényes portáját emberünk által megtalálnunk, mostan is minemű akadályok legyenek ez levelünk megadó hívüinktől nagyságod megértheti. Minek okáért nagyságodat mint kedves úr barátunkat igen bizodalmasan kérjük, méltóztassék hatalmas császáruink előtt dolgainkban törekedni, bizonyosan hiszszük az nagyságodnak hasznos törekedése által, hogy ő hatalmasságától jó válaszungk adatik, melyet nagyságod cselekedvén, hálátlanok érette lenni mi sem igyekezungk, illendőképen kedveskedni el sem mulatjuk. Ez levelünk megadó hívüinktől szóval is izentünk nagyságodnak, kérjük szavainak adjon hitelt. Tartsa meg Isten nagyságodat jó egészségben.

Ilyent írni kell egyet az réznek, másodikat az csauz pasának, harmadikat az jancsár agának, negyediket Szuliman agának, ötödiket az fővezér kihajának, de az fővezér kihajának szóló levél legyen ilyen variatióval, hogy törekedjék az fő vezér előtt az dologban.

(Az erdélyi volt kir. főkormányshéki levéltárban levő minútáról.)

LII.

Kegyelmes uram!

Az kihaja bégnek szóló nagyságod méltóságos levelét felvivén, becsülettel fogada, s tolmácsoltatá, nagyságod írását látván most tökéletesen elhitte az Ibrahim pasa embereinek megölettetéseket, mivel eddig mind maga nagyságod s mind írási igaznak találtatának, ez után már abban nem búsul, melyről ő maga is választ irt nagyságodnak, de occurálván az szegény hazára nézendő oly dolgok, az postát el kelle bocsátani, hogy az gyűlésre érkezhessék ki, elvihetvén más alkalmatossággal is azt az levelét. Azért kegyelmes uram az dolog ilyen: kívánjon nagyságod kegyelmes uram az hunyadvármegyeiek instantiájokra, az alá s feljáró török vitézek ellen bujurdit, mivel nagyságtokéval nem sokat gondolkodik, azt ők gondolták Bánffi Hunyad tartománya felől és annak alkalmatosságával ezekre fokada ki az kihaja, parancsolván is nagyságodnak csak magának irjam meg: Kraszna, Közép- és Belső-Szolnok Doboka és Hunyadvármegyék tartományai egész Gyáluig azokban levő szegénység (mivel Kolos vármegyének csak nem akarják tartani azt az Bánffi Hunyad vidékét, én akár mit mondjak) hatalmas császár fényes táborának Erdélyben létele alatt, mikor meg Erdély ellenség volt, szabad jó akaratjok szerint hódolván be Váradhoz, hatalmas császár iródeákja Piri pasa beirta őket, teffterben csínyálta, kit hatalmas császárnak maga bevitt s hatalmas császár is azt helyben hagyta, abban semmit ki nem hagyott sem hozzá nem tött, mely szolgálatjáért kanisai beglerbégséget is adott; így lévén, mi az oka, hogy az fejedelem azokban az tartományokban, ispánokat, szolgabirákat tétetett, katonákat, erdélyi németeket is tart Almás várában, kik az szegény embereket sütik, nyársolják, birságolják, az adót beszolgáltatni nem engedik, magyarországi katonák módjára alá s feljárnak, csatáznak, mely katonák közül bizonyosságul egy ide is küldetett az váradiaktól? Mint vagy on ez? Harczolni akar-e ujlag Erdély hatalmas császárral, egynehány erdélyi fejedelem már azt megpróbálta, némelyik közülök magok fejekkel, némely

fiával, kincse s országának elvesztésekkel fizettek meg, fegyverrel azokat az tartományokat ellenünk soha meg nem oltalmazták. Nem ez annak az útja, hanem úgy értem tőled országgyűlése leszen nemsokára, az mint mi halljuk az adó is kész. Azért az adót mentől hamarébb siettesse az fejedelem ő nagysága beküldeni, s az adó mellett könyörögjenek igen alázatosan, megírván hatalmas császárnak mennyi sok ország tartomány foglaltatott el Erdélytől, mint megromlott pusztult az ország, mennyi szegénység vágatott le s vitetett el rabságra, az ki megmaradt is, marhája nincsen, éhelhaló, azonban az adó megfizethetetlen, azért ő hatalmassága szánja meg az országot, mutassa kegyelmességét, ne engedje elszakadni Erdélytől azokat az tartományokat, hogy így az adónak is tehések szerét s épülhessenek ő hatalmassága szárnyai alatt etc. etc.

Hatalmas császár kegyelmes császár lévén, ha két vármegyét, ha hármát, ha többet is visszaenged, mi rajta nem kapdosunk, jó szívvvel visszabocsátjuk, de fegyverrel nem lehet, most ugymond Szilasival, mert így nevezé, egynehány katonát levágtanak, ha többet küldenek oda azokat is levágják, melyből semmi jó dolog nem jó ki. Végén is velem való beszélgetésinek ezt tolmácsoltatá : dupláson is az a summája beszédemnek, ha azoknak az tartományoknak vármegyéknek, egynek kettőnek, többnek visszaengedéseket akarják, alázatos könyörgéssel ne másképen legyen. Ezeket kegyelmes uram az mint énnekem magánosan tolmácsoltatta, csak szóról szóra igyekeztem nagyságodnak méltóságos levelében leírni nem csinyálván ebből semmi discursust. (Noha az én csököly elmém, ebben hogy így magok oktatnak tanítanak, jót is reménl.)

Ne késsék nagyságod kegyelmes uram böles tanácsival communicálni, s arról tanácskozáván (de az ott benn levő törököktől igen titkon) az mit nagyságtok jobbat feltálat, mentől hamarébb el is követni.

Az hunyadvármegyeiek dolga felől azt mondá kegyelmes uram, különben meg nem orvosolhatni, hanem keményen megparancsolják Kucsuk Mehemed pasának alatta valóinak hirdesse meg, alá s feljárván, az szegénységet ne sar-

czoltassák, verjék, mert meghalnak érette ha panasz jó. Azt is kérdé kegyelmes uram, ha járnak-e most ki az török vitézek, s mondtam, hogy az rettenetes tereh, nyomorúság penig vitézeknek kinn járások, quarterozások, szegénység öletése, sarczoltatása most is semmiben nem szűnt, s azt felelé kegyelmes uram. Jöjjön csak más pasa, meghallod megszűnnek mindazoktól, oly levelek mentenek Mehemed pasára. Most itt kegyelmes uram egyéb dolgok nincsenek, melyeket nagyságodnak értésére kellene adnom. Tartsa meg Isten nagyságodat sokáig jó egészségben.

Datum ex Tömösvár die 13. Februarii. Anno 1663.

Nagyságod szegény szolgálja

Baló László.

Külszim : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uamnak adassék.

Küljegyzés : Segesvárra hozták 17. Februarii anno 1663.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

LIII.

Mi az hatalmas és győzhetetlen császáruk tengeren túl némely rész hadainak és tengeren innen levő minden fényes és erős hadainak gondviselő ura és parancsolója, igazgató fű szerdára, méltóságos, tekéntetes és nagyságos vitézlő vezér Ali pasha!

(Tugra és pecséthely.)

Tekéntetes és nagyságos fejedelem nekünk mindenkoron kedves úr jóakarónk, minden mi hozzánk illendő hiteleséges jóakaratunk ajánlása után és vezéri kegyelmességünknek megmutatása után, Isten nagyságodat sok esztendeig szerencséltesse, méltóságát nevelje. Nagyságos kedves jóakarónk, akaránk nagyságodnak értésire adni, lippai sancsakságban kápolnai tartományban Satol nevű faluhoz tartozó belső-Nezova nevű falunak török földesura Ibrahim gyüve előnkben alázatos suplicatiojával, jelenti feljül megirt Nezova nevű falujában lakozó jobbágyinak az iliai (ilyei) kapitány felire (fejére) parancsolja hogy ne hoduljanak, ugy lévén azon jó-

szágnak földesura Ibrahim, kinek kezében bizonyos, hatalmas császáruk levelei vadnak, melyre képest hatalmas császáruk fényes igaz lajstromát felnittattuk, fel is kerestettük, az melyeket fel is találtunk, hogy sok számú esztendőktől fogvást benn vadnak írva hatalmas császáruk lajstromában ennyi sok időtől fogvást pedig ennek előtte levő földes török urainak hódoltanak; az iliai kapitán mostan micsoda okokból és kicsoda tanácsából cselekeszi hogy ne hódoljanak hatalmas császárukknak, nem tudhatjuk, holott nagy vakmerőség. Ez okáért nagyságos jóakarónk, ez böcsületes levelünket nagyságodhoz küldöttük, ez dolognak vegye eleit, keményen és erősen parancsolja meg az iliai kapitánynak nagyságod, hogy az ilyen mod nélkül való dolgok nélkül ellegynek; az hatalmas és győzhetetlen császáruk fényes lajstromában levő falukat ne háborgassa, az hóduló jobbágyoknak is hitván tanácsokat ne adjék, mert netalán eféle mod nélkül cselekedéseknek az végét megbántodná, meggátolódna, semmi jó nem gyün ki belüle. Éltesse Isten nagyságodat sok esztendeig kedves jó egészségben. Költ Tömösvárban bűjtelő havának 20-dik napján Anno 1663.

Nagyságodnak jóakarója

Idem ut supra.

(Segesvár városában, a 2 Baiergässer Nachbarschaft birtokában levő eredetiről.)

LIV.

Az vezér Ali passa ő nagysága és kihája általam szóval való izeneti ezek.

1-ször. Hogy ő nagysága az havasalföldi levelet beküldötte azzal ő nagysága az fényes portához való igaz hivségének felett meg s hitelt is nagyot szerzett, ez után is az olyanokra legyen szorgalmatos vigyázása és tudositani az kiket illik el ne mülassza de ez is titokban legyen.

2-szor. Értette ő nagyságának Brassó felé való szándékát, melyet nem javal, mivel az mely órában Isten akaratjából hatalmas császár kegyelmessége által fejedelemmé tétetett,

az nap Brassó ő nagyságáé volt, hanem török és olá s maga ő nagysága igaz hadai talám lesznek hatezern, Kolozsvárban, Szamos-Ujvárbán és Bettlemben lévén az ellenség, azokkal ő nagysága nyomuljon arra felé, talám vagy szép szerint, vagy per vim, azok is ő nagysága birodalma alá jutnak.

3-szor. Ő nagysága eddég való irásiban sok jó volt, de rossz is igen sok, tudják mindazáltal ifjú elme lévén ő nagysága, nem mind maga elméjétől cselekedte, mert hogy az török hadaknak kihozása felől írt ő nagysága, arra gonosz akarói vették, holott az országnak egy részibe ellenség az országbeli emberek nagy és közép rendek sem egyesek. Azért valaki arra tanácslotta ő nagyságát, azok mind ő nagyságának veszedelmire igyekeznek. És noha magok ő nagyságok bizony szánják az országot, de úgy itélik mind az ő nagysága s mind az ország résziről jobbnak, jobb egykét holnapig az országnak szenvedni s ő nagyságának is búsulni, mint sem végképen újabb támadás miatt elveszni, vagy lecsendesvén az dolog, nyugodni; ő nagyságának s az országnak javallják pedig ő nagyságok ezt is: ámbár ő nagyságok is az Németország kívánságára az derék török hadat kihívják is, ha az ország meghódolna mind is, még is ő nagysága kevés török hadat kívánjon maradni maga mellett sőt moldvai és havasali hadakat két esztendeig is mindenkor tartson mellette, mert ki tudja kinek mi van szívében, példa ő nagyságának Baresai fejedelem, kit is csak azért nem akartak uralni, hogy porta tette fejedelem, így ő nagyságát is úgy gondolkodják, nem az igaz hűség, hanem az kételenség uraltatja némelyekkel. Melyhez képest, vigyázzon ő nagysága, szeme, füle legyen, mert annak is mind az egész ország megesküdt volt, de nem lévén had mellette, mit cselekedtek rajta jelen való példa.

4-szer. Fogaras Erdélynek egyik erős bástyája, hol volt esze, elméje az fejedelemnek, fejedelmem asszonynak és Kassai urannak, hogy oly urnak akarják adni az főkapitányságot, ki is az országnak szoros ügyében maga várában vonta magát s távol nézte, nincsen-e fia és felesége, miért hogy feleségét, fiát oda nem helyhezheti s maga szíve szerint való embert nem rendel oda ő nagyságok mellé, két vagy harmadfél

száz válogatott praesiduummal, — vagy ha annak nem tesszik, az bátyját Isten megszabadítja s tartsa annak és generalisnak azt javallják.

5-ször. Dévát, Görgényt is ő nagysága muniálja és mindenikben igaz meghitt híveit helyheztesse kapitánynak s praesidaimokat is igazakat tartson.

6-szor. Kemény Simon kint lévén, szorgalmatosan jár-tassa kémjeit ő nagysága, mit akar, mi szándéka Rákóczi Ferencznek is, ő nagysága tudósítsa az vezért.

7-szer. Az mely Magyarországi urak Erdélyben várát, kastélyt birnak, azokkal tartson jó correspondentiát ő nagysága értekezék az német szándékáról, igyekezetiről, s arról is tudósítást várnak.

8-szor. Zólyomi uram akármilyen tiszt legyen, ő nagysága maga mellett tartsa.

9-szer. Igen meglássa ő nagysága kinek hiszen, mindeneknek jó szót adjon, de két három embere alig legyen, kinek szíve titkát kijelentse.

10-szer. Ételire, italára gondot viselő szolgálakat ő nagysága, meghitt embereit tartsa s azokra szorgalmatos vigyázás, gondviselés legyen.

11 szer. Akarki hja ő nagyságát vendégségbe, ne menjen, adott Isten ő nagyságának mivel éljen, s éljen magából.

12-szer. Asszonyunk ő nagysága tanácsát meg ne vesse.

13-szor. Ő nagyságának bot, zászló s adnâme adatván, ne ő nagyságát az ország, hanem ő nagysága birja az országot, keménységgel szokták az országokat birni. Mert ő nagyságának mindeneket most s ez előtt értésire adván, tudományt tesznek, ha nem fogadja ő nagysága, tudja.

14-szer. Ő nagyságok által állattatván Isten akaratjából s hatalmas császár kegyelmességéből az fejedelemségben, semmit sem kívánnak, sem kincset, sem egyebet hanem mindeneket azért adnak ő nagyságának értésire s kívánják csak azt, maradhasson meg, hatalmas császártól adatott székiben és méltóságában, hogy az ő nagysága fejedelemségiben az ország jó karban állittatván, az szegény ország ő nagyságáért Istent imádhassa s ő nékiek is jó hírek nevek fennmaradjon, mig Erdély fennmarad.

15-ször. Az bor itálnak ő nagysága hagyjon békét, ha Isten lecsendesíti, az vig lakás meglehet és az nyugalom.

Ezeket lelkemre kötötték, nagyságotoknak értésire adjam, melyet én nagyságotokhoz tartozó kötelességem szerint le is írtam.

Kelet 1663. Márczius eleje.

(Eredeti minuta Mike Sándor ur gyűjteményéből. Az egész Baló László írása.)

LV.

Illustrissime Domine, Domine, mihi obseruandissime!

Nuper quoque scripseram illustrissimae Dominationi suae, de adventu Valachorum et Tartarorum. Princeps Valachiae jam aliquot diebus moratur circa Fogaras quem etiam inuisi duabus vicibus, et ille mihi ipse ut christianum dicebat, multa fideliter retulit. Tartari iam peruenerunt ad Brasso, cras id est 24. Julii ad nos venturi, cum Tartaris, qui (ut princeps mihi retulit) non sunt ultra decem millia, est filius Chami. Princeps uero Moldauiae, qui est cum ipsis tria tantum millia numerat Valachorum. Tartaris praeterea spontanei ac nemine iubente adjunxerunt se quingenti supra mille kozaci, qui sequuntur tartaros, et ideo necdum constat procerto kocakos aduenisse cum tartaris. Princeps Valachiae quattuor tantum habet millia Valachorum. Hic idem Valachiae princeps intimaui mihi se ante triduum a vezirio accepisse mandatum, in quo praecipit, ut quamprimum fieri potest, vezerium ipsum assequantur nulla interposita mora. Iter vero habebunt per vestras partes et per Keresvaradinum uersus properabunt. Inde versus Giulam vel versus pontem Szonok iter continuaturi. Ad hos profligandos iudicio eiusdem Valachiae principis, sex tantum millia Germanorum desiderarentur, cum quibus si mature confligerent cederentque non exiguus profecto terror vezerio incuteretur. Scribendum itaque est ad illustrissimum dominum Stroczi ut si vires habet tantas, inuigilet his, per praedictas vias, conflictumque maturet, donec se vezerio adiungant, quaquumque tandem parte aggredi illos poterit. Ex ore eiusdem christianis-

simi principis Valachiae habeo se paratum mori, modo christi-
nitas et sua caesarea Maestas triumphet. Inter reliqua, hoc
quoque narrat praedictus Princeps, quod vezorius (a confinen-
sibus turcis, cum esset informatus caesarem nullum habere mi-
litem, sed primo conscribere) statim Budam properaverit;
ubi eum ex captis nescio quo in loco quattuor Germanis intel-
lexisset, paratam esse Germanorum armadam, quae vezorium
expestaret, ideo misit per postam vezorius ad Tartaros ut pro-
perent. Videntur, ut audio, omnes consternati tam Tartari,
quam Valachi, et timidis progredi animis. Haec de Tartaris
Valachisque.

Audivi : his diebus rumore mirabilem cui non adhibeo
fidem, prius volens suae illustrissimae Dominationi significare
quod iste foedifragus
. . . scripserit vestrae illustrissimae Dominationi litteras as-
securatorias, et etiam sua illustrissima Dominatio simili modo
illi, qui vezorio, et Kucsug basa est maior turca, et quod cum
illo omnia communicet. Quae si ita sunt, credat se summopere
deceptum; non novit cum certe et ipse, et alii non aliam ob-
causam scribunt, quam ut se et*) ei possint promo-
nere. Fide itaque sed cui, vide. Credat litteras huius et atte-
stationes esse expiscatorias, ut illinc aliquid scribere possit
suo collegae turcisque referre; licet nec Turcae illi multum
iam fidant, et nos similibus fidamus nostraque negotia ape-
riamus?

His me commendo

Datum in Fogaras 23. Julii 1663.

Finitis his litteris aduenit famulus dominorum Bethlen
qui fuit inter Tartaros et Moldauos dicitque utrosque tantum
octo millia esse; qui si advenerint, maiori cum certitudine nu-
merum illorum significabo.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

*) Az eredetiben is üres hely.

LVI.

Pària litterarum ex castris ad Parkany
2. Augusti datarum.

Generalis Campi Marschaleus Comes de Sotiches nudius tertius cum sua Armada Parkanium usque veniens locum perlustravit et illi bene prouisum satisque munitum eum adinuenit. Noctu Batterias formavit, tormenta quinque ijs inponendo, heri a sexta matutina usque in seram noctem continuis tormentorum explosionibus locum infestavit, et Colonellum Maxfeld cum suo Regimine praeter mille alios exquisitos pedites continuo operari et insultus facere iussit, qui tales habuere progressus, ut licet obsessi ad mille et quingenti excursiones fecerint, nihilominus strenue repulsi et tandem per frequentes tota nocte explosiones et igneorum globorum immissiones, cumque aduerterent Generalem insultum se sustinere non posse, eo angustiarum reducti sunt, ut elapsa noctis hora decima, sine strepitu, navigiis Strigonium se contulerint, oppido et munimentis relictis, et quantum supererat, incineratis. Eo facto Brandenburgici Dragonessij pontes inuaserunt et accenderunt, ita ut minima pars eorum remanserit. Ex nostris centum occubuerunt et totidem uulnerati.

Egykorú másolat az erdélyi Múzeumban. (*Grammatophylacium Trans.*
XIII. kötet.)

LVII.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár Várad végvárának és ahoz való végházainak s abban lévő hadainak főgondja viselje, az tekintetes és nagyságos Kucsuk Mehemet passa.

(Tugra.)

Tekintetes és nagyságos Apafi Mihál Erdélyországának fejedelme, nekem szomszéd jóakarjóm köszönetem ajánlom, adjon Isten minden jót. Az követtel Szilvási Bálint urammal egy szolgámat, örmént kültjem bé kegyelmedhez, mivel haczi

bajrámot megyen, házához bocsátjotjam, azért az mennyi kő még hátrja maradott, az én tekintetemért; felette kérem kegyelmedet kolozsi aknáról szállíttassa az portusra egy nappal előbb; azon kül is egy kérésem vagyon kegyelmednél, az dolog njem nagy, mindazáltal ha kegyelmed megcselekszi, én élőtjem nagynak látszik, kedvességet teszen kegyelmed, Kolosvárra egy Alli csauzom szökött volt, ha otjan vagyon, az én igaz török hitjemre hatalmas császár adott fejire fogadom, hazuttat is éretje njem mondom, csak hogy felesége gyermeke vagyon, azok könörögnek; azért ezt az kérésemet kegyelmed meg ne vesse, én is az mi hozzám éllek, jó szívvel kedveskedem. Ezek után Isten kegyelmeddel. In Várad die 26. Februari Anno 1664.

Idem qui supra.

Kivül: Az tekintetes és nagyságos Apafi Mihálynak Erdélyországnak fejedelmének, Székeleknek ispánának, Magyarországnak és részeinek urának az tekintetes és nagyságos kérésnek adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XIX. köt.*)

LVIII.

Mostan Kolozsvárban lévő németek commendansa.

Az nagyságos generalisnak és jenei fő pasának ajánlom szolgálatomat; és tudja s nyilván is legyen nála, én mindenkor egyenes lábbal járván, bő szóval és példabeszéddel csak az mik szükségesek voltak, éltem; az beadott punctumok, mivel sok írással voltak azért bő választ is kívántak. Tartozom azért az igazságot és az én uramnak ügyét megmutatni, mind pedig oltalmazni, nehogy valamely háborúságban gyönyörködő emberektől (értvén csak az vétkeket rajta) az én uramnak csendes elméje és igaz ügye szenvedjen.

Ujabban is irhatom azért ez város római császár ő fellege számára nem tartatik, kész is vagyok tisztességes uton módon kimenni mostani időben, mindazáltal semmiképen nem, hanem ha ordinantia küldtetetik. Azért ha ezen tisztességes módnál tisztességesebbet találhatnak és mutatnak, öröme

megérttem. Az szegény emberek dolgát az mi illeti, saját házokat neheztelik elhagyni, noha tegnap reggel közönséges kiáltás által erre mindeneket intettem. Erőszakkal, hogy reá kényszerítsem őket, sem hozzám nem illik sem keresztény dolog volna. Ha osztán kegyelmetek keményebben megszállja az várost, mi is ahoz képest serényebben oltalmazzuk. Tromfot tromffal ütnek. Az mely vitézséget kegyelmetek az erőségnek vivásában és megvételeben mutat, azont az németek is annak oltalmazásában érdemlenek. Azonban itt derék dolog készítettik, kiből a győzedelmesnek dicséreti következik. Isten velünk. Költ Kolosváratt 7. napján pünkösöd havának. 1662.

Az Istenért az igazságért az uramért.

Ha szükség leszen többet is, nem is haszontalanul

David Reytani.

(Egykorú másolatból.)

LIX.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi gratiosissime.

Litteras Vestrae Celsitudinis quaerimoniales ratione quod incolis Zekelhydiensibus aliqua pecora abacti, ipsique male tractati essent, ante 10 vel 12 quidem circiter dies accepi, ideo vero hactenus respondere non potui, quia Zekelhydiensis Capitaneus Martinus Boduay suis litteris inter alia inseruit Georgium Köckenyesdi inter alia dixisse illud, quod factum meo jussu ac nutu factum fuisse, ego autem hac de re ne hilum quidem sciens potui non nisi pridie cum illo loqui. Qui mihi pro primo responsionis loco dixit se illud nunquam cogitasse, minime autem dixisse, quod vero fecisset propterea factum, quia memoratus Bolduay 9 vel decem suorum Huzaronum aliquot Varadinum transmississet, nec se adhuc ullo modo scire posse, quorsum vel ubinam caeteri devenerint.

Secundo ipsum Turcas de Christianorum adventu tormentorum explosionibus non solum commonefecisse, verum etiam eos in arce sub sua protectione recepissee, unde nihil nisi hostilitatem dejudicare et perspicere potuisset; me quod attinet, sicuti antea memoravi, nec minimum hac de re mihi

notum nec ullus Germanorum cum ipsis fuit; si enim similia tentandi mihi animus fuisset, nunquam commodius quam cum nuper mei Vice Colonelli pluribus 1500 Equestrum prope Zekelhydam subsistebat, nec gallinam quidem arripere permiserat, hoc fieri potuisset.

Quod autem dictus Martinus Boduay malitiosus et non talis homo sit, sicuti Magn. C. Dominus Telki mihi initio ipsam depinxerat, non solum luculenter in jam memoratis verum etiam eo talis constat: Quod Reverendum Patrem, cuj Sua Celsitudo juxta relationem Domini Telki mihi factam salvum conductum miserat, nec meum chirurgum, de quo Vestra Celsitudo ut quocumque placeret ipsi, abeundi potestas data esset, demandaverat, ambo, Rev. Patrem scilicet bona custodia, Chirurgum vero meum captivitate detineat. Cum vero ad genuinum et naturalem suum Dominum redire cupientes, insuper etiam ecclesiasticos, taliter retinere nullo modo sit Christianum, ego quoque Vestram Celsitudinem nullam notitiam hac de re habere certus sum, sed dictum Boduay omni naturali sua et innata malitia ductum efficere; propterea eandem Vestram Celsitudinem officiose requisitam velim, ut antefatum Reverendum Patrem, sicuti etiam Chirurgum, ulterius nullo modo detineat, verum illos per certos Huzarones aut si melius et tutius per fideles rusticos Carolinum usque secure tradat ac mittat, serio demandare velit, si praeter spem horum duorum libertas diutius ipsis denegaretur, ulteriusque detineretur, in deque aliquid contrarij eveniret, nullo alio nisi saepius notato Martino Buduany imputandum foret; e contrario autem Vestram Celsitudinem assecuro, quod si exigente hoc etiam aequitate dimittantur, nec in districtu Zekelhydiensi nec alijs subditis Vestrae Celsitudinis a Germanis nec minimam incommoditatem patientur. Sicuti itaque Vestra Celsitudo titulum ac nomen justiciarii ac Christiani Principis prae se ferat, ita de delatoria grata acceptabilique resolutione minus dubito, manens interea Zattmahrini 21. Maji. 1664.

Vestrae Celsitudinis ad obsequia paratissimus servus

Wolf Hederich Cob

Baro de Neuding m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylv. I. köt.*)

LX.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius, Aulæ-Bellicus Camerarius, Generalis vigiliarum Praefectus, Colonellus unius Regiminis pedestrium Arcis et Praesidij Zattmahr caeterorumque in Superiori Hungaria et Transylvania existentium Praesidiorum Caesareorum Commendans Supremus.

Intellexi, quod status Regni Transylvaniae et Dominationes Vestrae mandatae sint contra Christianitatem Turcis in subsidium subministrandi: et licet Dominationum Vestrarum vires non sint ita sufficientes, quibus vix proprias custodiae queant vias, nedum aut unitae jam integrae Christianitati nocere possint, Ideo serio adhortor ut domi remaneant, nec se immisceant. Casu enim quo si contrarium fieret, assecuro eosdem armata Christianorum manu et armis potentissimis incessabiliter ferro et igne ad exterum usque devastandos esse, poternut sibi exemplum capere ex actu, qui hisce diebus Varadini contigit, eo ferocius etiam contra Dominationes Vestras procedetur, quia ipsi ut Christiani Christianitati se opponere nituntur. Zattmahr 30-ma. Maji 1664.

Wolf Hederich Cob.

Baro de Neuding. m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

LXI.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, Isten nagyságodat kívánsága szerint való sok jókkal, szerencsés hosszú élettel áldja meg sziből kívánom.

Én kegyelmes uram 12 Junii érkeztem ide az portára, az követek harmadnappal érkeztek előttem s egy nap lettünk szemben az vezérrel, én előbb, ő kegyelmek azután, engemet mind az tihaja és mind maga az fővezér jó szóval látván min-

den szavaimot szép csendesen meghallgatak reménységem felett, igérvén arra is magát az fővezér ő nagysága, az levelet megfordittatván nem késleltet; már mikor mehetek el nem tudom. Innét úgy gondolom az mint az tihaja Panajot és Szuliman aga szavaiból és magáéból is az fővezéréből értem, ha valami egyéb dolog nem interveniál, nagyságodnak kedve szerint való válasz fog lenni. Az német követet Ali pasához relegáltak, instructiót adván Ali pasának és innét az két császár között az békesség végben fog menni; én kegyelmes uram mindent kívánságom szerint meg nem irhatok, tudom Sárpataki uram is tudom mindenekről bőven tudositja nagyságodat, itt Szilvási és Boros rabokat szöktettek el, Szilvásit megfogták szolgástól, Borosnak mint lesz dolga Isten tudja, adja Isten ez levelem nagyságodat jó egészségben, szerencsés órában találja. Datum Constantinopoli 15. Junii.

P. S. Kegyelmes uram az pasának ne annyira mint eddig succumbáljon nagyságod, hanem maj(d) keményebben viselje magát, én az vezért arra kértem, ha azért rendeltettet nagyságod mellé, hogy szolgáljon, menjen oly parancsolatja az mit nagyságod parancsol azt fogadja, ne tartson nagyságod tőle, hanem ő nagyságodtól, mert Bötlen Gábor Rákóczi mellé is rendeltettek török hadak, de az fejedelmektől függöttek, ez pedig nagyságodnak akar parancsolni.

Külsőim : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak adassék.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzék levéltárában levő eredetiből.)

LXII.

a)

Sacrae Caesareae Regiae Majestatis Consiliarius
 . . . Bellicus Camerarius, Generalis Vigiliarum Praefectus, Col-
 lonellus vnus Regminis pedestri(um) arcis ef Praesidij Zatt-
 mahr caeterorumque in Superiori Hungaria et Transylva-
 nia existentium Praesidiorum Caesareorum Commendans
 Supremus.

Licet jam repetitis vocibus, ut decebat Christianum, monuerim (Tit) Vestras Dominationes, ne cum Turcis ad quaecunque ipsorum imperiosum mandatum se conjungant, bene considerando ac perpendendo, si hoc facerent, quatenus mala inde possent emergere, sed jam video quod posthabita mea paterna admonitione (Tit) Vestrae Dominationes . . . et una cum Principe suppetias Turcis ferre, exutaque Christianitate Turcarum desperatas res promovere nitantur. Proinde ex superabundanti nunc ultimarie moneo omnes ordines et status Regni Transylvaniae, quod nullo modo se cum Turcis conjungant, nec castra Turcarum sequantur, ne quidem 50 vel 100 homines ipsis contra Christianitatem subministrent, nullaque alia via sive modo ipsis assistant; Alioquin juro per Deum, quod ti secus fecerint status et ordines Transylvaniae, nullam crudelitatem exercitus Suae Majestatis et Christianitatis intermitteret, quicquid erit in Transylvania, sine ullo respectu sexus, ferro et igne vastabit ita ut ne quidem infantibus in utero matris existentibus parcat, et qualemcunque crudelitatem Turca contra Christianos exercere solet eandem in Transylvanos tamquam contra Turcarum socios exercamus. Proinde quicumque voluerint ex Transylvania egredi, ultimum Vale Transylvaniae bonis omnibus, Uxoribus et liberis eadem die dicat. Si quis autem has patentales absconderit, nec misero populo Transylvanico publicaret, de omnibus illis malis, quae postmodum Transylvania, ab armis Christianitatis erit passura, coram Deo rationem reddat, tanquam proditor Regni et fraterni sanguinis. Vobis autem Judicibus pagorum in ditione Transylvanica existentium severe mando et injungo sub poena mortis et Impalationis, ut has patentales de pago ad pagum transmittatis, publicetis, nam si secus feceritis, contumacia vestra palo et patibulo corrigetur, hoc pro certo sciatis. Zattmahrin 24-ta Junii 1664.

(P. H.)

Wolf Hederich Cob
Baro de Neuding m. p.

b)

Responsa.

Ad postulata Celsissimi Domini Principis Transylvaniae
Michaeli Apaffy.

ad. 1.

Resolutionem hanc, aliaque secreta omnia nulli revelanda, sed in summo secreto intertenenda esse, bona fide Christiana nomine Sacratissimae Suae Majestatis Caesareae promittimus.

2.

De nulla hostilitate metuatur tam a Germanis, quam Hungaris fienda, quamdiu Transylvani et Celsissimus Dominus Princeps in fidelitate erga Christianitatem permanserint, quod si a privatis quibusdam quidquam hostile, per quod bona correspondentia non tollatur, tentaretur, immediate eorum audacia a sua Majestate cohibebitur.

3.

Ratione petitae ordinantiae Sacratissimae Suae Majestatis Caesareae humillime scribemus. Interim singulis Commandantibus serio mandabitur, quae in hoc puncto praeterea Celsissimus Dominus princeps desiderat.

4.

Quod si Varadinum ad Christianorum manus devolvatur, assecuramus Celsissimum Dominum Principem nomine Sacratissimae Suae Majestatis Domini nostri Clementissimi, quod eo casu Zekelhyda restituenda sit : Interea nobiles in illis partibus manentes omni possibili modo protegentur, quod eo melius fiet, postquam Zeckelhyda ad manus Suae Majestatis Caesareae rediverit, Commendans quoque bonam cointelligentiam cum Celsissimo Domino Principe continuabit.

5.

Per se Celsissimo Domino Principi Regnoque Transylvaniae constat, modernum bellum non alia de causa cum Turcis susceptum esse, quam respective Regnum Transylvaniae in antiquis suis juribus, privilegijs, libertatibus et immunitatibus conservandi. Assecuratus igitur maneat Celsissimus Dominus Princeps cum statibus et ordinibus, Sacratissimam Suam Caesaream Majestatem, clementissimae suae intentioni constanter inhaesuram et tam ratione Varadini quam tributiminuendi aliarumque libertatum et privilegiorum repetendorum omnem conatum adhibituram esse.

6.

Despoliationes, latrocinia et praedae in Comitatus Solnok et Krasna, Bihar, alibique exercita a Germanis non patrata sunt nec patrantur. Praemonebimus igitur officiales Hungarorum, ut suos a similibus fatalibus refrenent, Sacratissimae etiam Caesareae Majestati humillime significabimus pro expediendo mandato, ut ab his absterreantur; postquam Zekelhyda ad manus Suae Majestatis deveniet, facilius multo tales inconvenientiae tollentur.

7.

Punctus iste in primo declaratus est, et nos instabimus, ut a Sua quoque Majestate Caesarea fiat.

8.

Quicumque cum passu Celsissimi Domini Domini Principis in ditiones Sacratissimae Suae Majestatis negotiabuntur, iverint et rediverint, nec mali quidquam contra suam Majestatem et Christianitatem machinentur, liberum ubivis transitum habebunt. Actum Zathmarini. 24. Junii 1664.

(P. H.)

Wolf Hederich Cob

Baro de Neuding m. p.

(P. H.)

Martinus Kaszony m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum. I. kötet.*)

LXIII.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi gratiosissime.

Tuam comminatorie Dominus Ebeny 5-ta currentis ad me scripserit, id ex paribus suarum litterarum signo A. notatis patebit, non sperabo hanc esse mentem Vestrae Celsitudinis; vel cum ejusdem assensu scriptum esse.

Proinde quae vicissim ipsi respondeo signum B. explicatius explanat. Celsitudo Vestra prudentissime conjicere potest hanc cavalcadam ex nulla malitia intrasse, scripsit enim Dominus Szempali 23-tia praeteriti mensis de discessu Celsitudinis Vestrae Varadinum versus ad Kutschug Bassam, et quod cras id est subsequenti 29-na discessurus sit. Ipsemet

etiam Dominus Teleki nuper praesens hic Domino Kaszoni et mihi exposuit, quod si qua vi Turcarum Celsitudo Vestra hosti se jungere deberet, excursionem fieri posse versus Claudiopolim; ut causa detur Celsitudinis Vestrae recessus. Propterea interveniini ete quoque alio rumore Vestram Celsitudinem jam Varadini subsistere, lucrando tempus hi milites, qui alio jam adversus hostem destinati erant, ad illas partes pervenerunt.

Constat praeterea hanc depraedationem non a Germanis sed Hungaris promanare, ideo pro remedendo Excellentissimum Dominum Comitem a Rottal Sacratissimae Suae Caesariae Majestatis plenipotentiarium super hoc plene informo: Celsitudinem autem Vestram hisque requirere volui, ne continuatam hucusque bonam intelligentiam ob id immutaret, ne se a malorum animis et Consiliarijs circumveniri pateretur, quod si citra spem hostilitas quaedam tentaretur, facile clementia Sacrae Caesariae Majestatis Caesariae ammuntatâ tantum resisti potest, quantum sibi forsitan vix ullus imaginaretur: confido vero in priorem corespondentiam nostram et maneo
Zattmahrini 10-ma Julii 1664.

Celsitudinis Vestrae dovotissimus et addictissimus Ser-
vus

Wolf Hederich Cob
Baro de Neuding m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumbau. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

LXIV.

Khurczzer Beriet vber die Entsaczung Levenz vnd darbey Erfolgten hardten Feldtschlacht zwischen Ihr Excellencca Herrn Feldtmarschalle Grafen De Souches vnnnd Gregory Gicka Fürsten ausz der Moldaw, den Visier von Offen, den Bassa von Erla Zolnok, Neuheusel vnnnd Ally Bassa von Gran Geschehen den 19. Monaths Tag Julii Anno 1664.

Nachdem der Feldtmarschall Leitnant Freyherr von Heüster mit dessen Regiment der Heidelbergischen Leib-Compagnie zu pferdt vnnnd fünff Monterergischen Compagaie zu

fuesz, zu versterckung des De Souchesischen Corpo auf Fraystättl an der Waag ankomen, hat der Feldtmarschall, weill Zeitungen eingelauffen, dasz der Feindt Levenz belegert, für gueth angesehen, disen Orth welchen er khurz zuvor mit vergieszung viller Christenblueth von Türekhen erobert hat, zu entsezen vnnd darauf den 16. dises, ohngeachtet seiner grossen Leibschwachheit den March auf Neutra von dannen den 17. bisz 1 Meill weegs von S. Benediet forthgesetzt, den 18. liesz er die Armee in Rechte Bataglia sezen, umb weillen mann nahe an einem so geschwindten Feindt ware, sich besser in acht zu nemen khönnen. Mann marchierte also etwa ein Viertl Meill weegs, alsz ein khleiner Trouppen Husaren mit 2 Tartterischen Standarten entgegen khamen, vnd berichteten, dass ein Tausent Tarttern vber die Gran gesetzt vnnd ettliche von vnsern Teutsch- vnnd Vngarischen Reittern, welche vnnderm Commando des Obristen Kohary vnnd Chur Brandenburgischen Obristen Leitenant Khellers noch von Freystättl ausz. Commandiert waren mit Ordre versehen, sich an den Feindt zu hennekhen, vnnd Ihme bisz zu ankonnft der Armee mit Continuerlichen Scharmizieren zu unnderhalten chargiert vnnd ettliche 40 darnider gesabelt hatten, warbey aber auch ettlich 80 Tarttern vnnd obige 2 Standarten geblieben wären, disen vnnsern Leitten zu succurieren ist der Feldtmarschall mit dem Feldtmarschall Leitenanten Heüster, so den rechten Fligel füherte Eillents fortgeruckht, aber zu spatt khomen, in dessen folgte der General Wachtmeister Khnieg mit dem linckhen Fligel vnnd der Herzog Augustinus von Hollstein mit der Gesambten Infanteria vnd Artigleria bisz an einen hohen berg vnweith der Gran, wann mann sich mit hochster incommoditet des Eingefallenen Regenwetters die Nacht hat sezen wollen, Weillen sich aber der Feindt auf das Gebürg ienseits der Gran mit vill Tausentt sehen liesse, hat es das ansehen gewonnen, obwolte er vnsz den Pasz vber den Flusz verwehren in Vermerckung wessen der Heüster mit einigen Trouppen vorausz Commandiert worden, vnnd der Feldtmarschall selbstn gefolgt, da haben ettliche ohne Ordre angefangen, mit dem Feindt von Weitem, vnnd endtlich durch dasz Wasser sezendte zu Scharmizieren aber ohne Verlust einiges Mannsz

vnnserseitten, der Türkhische hauffen warde allezeit grösser, vnnnd einen starckhen Hinderhalt im gestrausz stehen, darumben dann der Feldtmarschall 8 khleine Feldtstückh hollen, selbige an den Vfer stellen vnnnd die Brandenburgische Traggonner auch daselbst aufpassen liesse, alsz dise nun ettlichmahl feur geben, hat sich der Feindt wie ein Windt in sein Feldtleger nacher Levenz zuruckhgezogen, Wier aber Campierten die Nacht mit der Armee am Flusz; den 19. sezte mann mit grosser Fury durchs Wasser, ein ieder Reitter müste ein Musquatier mit auf sein Pferd nemben, vnnnd wurde also innerhalb einer Stundt die Armee in potaglia gesetzt, Welches alles der Feindt vermerckht, hat er vber 600 Janitscharen, vnd mehr den 6000 Man auf der Rechten handt in einen busch gesetzt, vnnnd Marchierte mit der Vbrigen Macht, durch die Hauptstrassen vnnnd auf der Linckhen handt den berg hinab, in Meinung vnnsz am bosz vber ein khleines aber sehr Marastiges Pächl zu ertappen oder zu vmbringen vnnnd zuschanden zumachen, dann er in die 25000 Mann, wier aber khaum 6000 Streittbahrer Mann wahren, sintemahl ein vnglaubige anzahl khrannecker Abgematteter haben zuruckh lassen müessen, mann hat aber Ihr Vorhaben gemerckht, vnd dahero dem Feldtmarschall Leitnant Heyster mit dem rechten Fligel an vorbesagter imoscada gelassen, der Oberste Koharj vnd Caprara den Brandenburgischen Obristen Wachtmeister von Marviz Obristen Leitenant Kheller, den Rittmeister Asmus von Khnigischen Nebenst andern Ehrlichen Officierer vnnnd ein 800 Mann Reitter voraus Commandiert; auf beyden Theilen hat der Feindt mit grossem Eyfer getroffen, vnnnd gleichfahls die beste Türkhische Reitter, wie auch den Bassa von Neuheüsel (wie die gefangenen Aussagen) Nebenst villen Agarn verlohren. Von Rechten Fligel wendete Er sich zuruckhe, vnnnd giennng auf den Linckhen vnnnd die so mit dem Koharj vnnnd Caprara Commandiert waren, dise wurden repousiert vnnnd fienngen vill der Gemeinen Reitter an auszuweichen, wie dann ainige Ehrvergesene zu der Bagage gesagt vnnnd Spargiert haben, wier wahren schon geschlagen, Waruber auch vill wagen von vnnsern aigenen Khnechten auszugeblindert worden, Als dise Confusion der Feldtmarschall vermerkhte, hat

er das Caprarische Regiment die Brandenburgische vier Compag. zu Pferd, ingleichen die Sachsische vnnnd Brandenburgische Infanteria nebenst 6 Stuckhen vnnnd etlichen Squatronen vonn andern Gefecht dahin Avancieren lassen, vnnnd dem Feindt, Welcher mit mehr dann zwölf Tausent Man schonn dasz dritte mahl ansetzte, mit Mannhafter Resolution zuruckgetriben, Zugleich setzte er auf das weitere Corps Wo der General Wachtmeister Khniegge bei der Reitterey vnnnd der Herzog Augustus bey der Infanteria gelassen worden, vnnnd auch auf den Rechten Fligel wider Resolut an, is aber allenthalben repousiert worden, Darauf erholleten sich unnsere Trouppen vnnnd gehen die Commandierte mit etlichen Squatronen von den Linckhen Fligel, darnach auch das Heisterische Regiment, vnnnd die Heidelbergische Leib Comp. auf das Erste Lager losz, machen alles Nider, wasz nur das Leben halte, der Feldtmarschall ist auch mit dem Obristen Zeissz vnnnd anndern Trouppen gleich da, vnnnd erobern Stückhe Bagage vnnnd die ganze 3 Lager, die husaren vnnnd ettliche Teutsche mit Ihme, haben den Feindt biz auf 2 Meill weegs verfolgt vnnnd vnnder andern des Allÿ Bassa (so vor disem Commandiert zu Levenz wahre) Khopf mitgebracht; Der Feindte seindt auf der Wahlstatt mehr dann 6000 bliben, vnnnd in deme der Herzog von Hollstein mit der Infanteria naher Levenz auancierten, haben sie erstbesagter imoscada noch 500 Janitscharen angetroffen, vnnnd alle Jämerlich Nidergehauen, ietzt Treffen vnser Partheyen noch Imerzue Janitschären im Marasz vnnnd Wäldern an, Also dasz der Verlust bisz dato mit deme wasz sie in 2 Sturmen vnnnd scharffen Schiessen bei Levenz verlohren haben vber 8000 Mann sich erstreckht, hundert fahnen vnnnd 40 Tromelschlag, alle Zelten, Wägen vnnnd Bagage, warunter vill Camell vnnnd Maulthier waren, ein unauszsprechliche Quantitet an Mehl, Wein vnnnd Essenten Speisen, wie auch andern Khleiden haben die Vnserigen bekhaben, Manicher hat zu 8 bisz in 10000 gulden paares geldt bekhaben, dasz Puluer aber, desen vber 200 Centner gewesen sein mechte, hat der Feindt im Leger vergraben, vnnnd Lundten gelegt, Welche seithero desz Treffen alle nach vnnnd nach in die Luft aufgehen mit einem Worth

mann hat solche beuth, solche Stuckh warunder ein gannze Türckhische Carthaunen, vnnd eine mit vnnsers Allergnedigsten Khaysers vnnd Herrns Wappen bezeichnet isz, 3 halbe vnnd 2 Viertl Carthaunen 6 Feldtstückh bekomen vnnd haben alle Officier vnnd Soldaten so Ritterlich gestritten, das von villen Jahren hero zwischen Christen vnnd Dürckhen, dergleichen nicht gehörret worden. Dem allerheechsten sey vorderist danckh, vnnd dasz Lob dem General Feldtmarschall Grafen de Souches (vnnd allen Tapfern streittenden Soldaten) welcher vngeacht seiner grossen Leibschwachheit 17 Stundt aneinander zu pferdt gesessen Alles vnnd iedes angeordnet, vnnd der ganzen Christenheit zu Trost disen Lorber Cranz aufgesetzt hat; heunt hat mann im Schloss vnnd im Leger 3 Salue ausz Stückhen vnnd Muszqueten geben, vnnd darbey dasz Te Deum Laudamus gesungen.

P. S. Bey Ihr Excellenza Herrn Generaln Grafen De Souches Obbemelten Treffen haben sich befunden Balfische hundert Husaren vnnd Joannellische 2 Compag. Reitter.

(Eredetije az erdélyi Muzeum-Egylet birtokában.)

LXV.

Kegyelmes uram!

Ez órában érkezék ide az nagyságod étekfogója az reá bizattatott levelekkel, melyeket megolvastván, nem látom bátorságosnak kegyelmes uram, hogy az vajdáné ő nagysága is az erdélyi határban mulathasson, melyet igen sietséggel adjon értésére nagyságod Budai Péter uramnak, lássa nyavalyás mit akar cselekedni; szánakozásra bizony méltó állapotja, de nem tehet nagyságod róla, az dolog veszedelmes haladni, sietve írjon nagyságod. Az követnek az fővezérhez való indulását kegyelmes uram látom hogy Baló uram sietteti, mert annak okát ő kegyelme nem tudja, miért nem siethet nagyságod véle. Énnékem kegyelmes uram most is úgy tesz, hogy jobb haladni a követ indulásának, mindazonáltal álljon az nagyságod kegyelmes dispositióján. Isten Radnotra

vivén nagyságodhoz, ujabban consultálkodhatik ezen dologról, ugyan onnét Baló uramat is tudosíthatja nagyságod az dologról, kivántatván ő kegyelme tudjon mindeneket. Ajánlom ezeknek utánna Istennek gondviselése alá nagyságodat. Ex Kis-Bun die 23. Novembris 1664.

Nagyságodnak alázatos hive

Betlen János. m. p.

P. S. Levelem elvégezése után érkezék Bánfi Farkas uram az újabb levelekkel, melyeket is megolvastván, nagyságod igen sietséggel írja meg Péter Deák uramnak, hogy az vezér parancsolatja érkezett s nagyságod nem patíálhatja az ellen az vajdanét ország veszedelmére, kemény szókkal kell irni magára, hogy sine procrastinatione lehessen kimenése az vajdánének szegénynek. Az követnek is nagyságod csak parancsoljon, hogy jöjjön nagyságod méltóságos udvarában oly dispositióval, hogy innét késedelem nélkül indulhasson, akkor nagyságodnak s mellette lévő böcsületes hiveinek az mint fog tetszeni, úgy iratom én az instructiót ő kegyelmének, ha Isten megtartja életemet.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

LXVI.

Az kajmekánnak.

Hatalmas győzhetetlen császáruk méltóságos úr hive nekünk böcsülettel való jóakaró urunk, Isten az nagyságod kedves életét hatalmas császáruk fényes kegyelmére tündököltösse és dolgain szerencséltesse etc.

Az nagyságod böles rendeléséből, hatalmas császáruk fényes portájából hozzánk érkezett vitéz úr ember kapuczi passáját tekintetes nagyságos Sahin aga jóakarónkat igen kedvesen láttuk és általa nekünk küldött nagyságod kegyes irását : illendő böcsülettel vöttük, melyből az nagyságod ró-

lunk való böles gondviselését és dolgainkban való édes atyai nagy szorgalmatosságát nemcsak szemünkkel látván, hanem ugyan valósággal is tapasztalván, nagy böcsülettel veszszük és kívánjuk szüübül, hogy Isten az nagyságod napjait sokasítsa és mi is más háladatossággal igyekezzünk az nagyságod kegyes kedvét nevelni érette. Azonban az mely akadályos dolgai végett az országnak és hatalmas császárunk östől maradott adófizető jobbágynak rablások és elprédáltatások felcircáltatására bölesen gondolkozott nagyságod mostan kiküldeni, hogy nem méltatlan zörgettünk hatalmas császárunk fényes kapuján minapiban. Az nagyságos tömösvári Juszup passa ezen bizonyos dolognak lecsinálása végét szomszédságos türekedéssel nekünk írt valóságos levelét szeme elejben adtuk és levelünk megvívó kapuczi passa Salun aga jóakarónknak is mint szemmel látott kész dolgot s azért való türekedését olvashatta írásából és bizonyos embereinket is szintén azon helyre, hol történt az a dolog ő kegyelme mellett elküldvén, nem kételkedünk abban, hogy azon igazságot úgy ne tapasztalja és nagyságodhoz is visszatérvén szerencsésen, úgy ne valósítsa meg ő kegyelme. Az mely hely is eleitől fogva nem csak Erdélyhez tartozott, hanem ugyan örökösön az erdön innét bent az erdélyi határban vagyon, az határ pediglen még azontúl vagyon melyet Áczona nevű falunak hínnak és még mikor régen Jenőt török birta is, az a falu volt az határ és most is addig biratik, melyet az szent Mahumed végnélkül való dicsőségében boldogul üdvözült és nagyemlékezettü Küprüli Amhed passa fővezér urunk is az erdélyi birodalomhoz csalhatatlan véggel meghagyott. Tagadhatatlan dolog mindazáltal nagyságos uram, hogy midőn az nagyságod mostani írása szerint való értelemmel gondolkodtanak volna, ilyen illetlen cselekedetekről osztán hogy hatalmas császárunk atháméja és parancsolatja ellen cselekedtek legyen, mindjárt hozzánk küldött az mint feljebb is írók; az nagyságos tömösvári Juszup passa is jártatván dolgokat követjei által az elrablott ő hatalmassága adófizető és erdélyi birodalmabeli embereit el is bocsátotta és az egyéb elprédált jókkal is az mit el nem rejthettek visszavétettek benne, de már akkor az mű emberünk ezen dologból nagyságodhoz

menő utját is követte ; kit is megértvén jobban is, hogy panaszuink nem késik nagyságod eleiben érkezni, úgy hallottuk s levele is azt tartja az tömösvári passának ő kegyelmének, hogy Jenőből az kajmekámot tisztiből kivette s udvarából is kiűzette volna, sőt tömlőczre hányatván, sőt érdeme szerint való büntetését ígerte volna érette, mindazoknak is valakik főokai voltak ezen dolognak. Immár mit cselekedett az tömösvári passa ő kegyelme tovább vélek maga tudhatja, elég az nagyságos uram, hogy az dolognak igazsága megtartja az mi méltó panaszuinkat, hogy elkövették azt az rablást és prédálást embereinken és az is teljes igazság, hogy az a hely is örökös erdélyi határ a hol cselekedték. Továbbá is az nagyságod édes atyai felőlünk való kegyes gondviselésében bizakodunk, kérjük is nagy bizodalommal nagyságodat, hogy ennek utána is bizonyos szükségink felől való törekvésünknek az nagyságod személye előtt érdemes tekinteti ne szűnjék meg, az mint nem is kételkedünk, hogy mindazon megbántódásunkat és több akadályinkat is böles rendelése által mind megorvosolni nagy hasznosan, mind pediglen megszüntetni foganatosan szorgalmaskodik nagyságod. Ezek után Isten nagyságodat hatalmas császáruk fényes birodalminak kegyes gondviselésére és ő hatalmassága hasznos szolgálatjára éltesse sokáig jó egészségben. Iratott etc.

(Eredeti minúta Mike Sándor ur gyűjteményéből.)

LXVII.

Kegyelmes uram !

Az nagyságos méltóságos levelét ez órába vettem az inlusákkal együtt, melyeket megolvassván ezeket ítélem kegyelmes uram szükségeseeknek lenni.

1. Az mely török követ az vajdánéért jött vala, azt nagyságod csak bocsássá el haladék nélkül, mivel ha ő reá akarták volna az vajdáné egyetmásának elvívését bizni, irtak volna kétség nélkül most Paskó uramék felőlle, sőt mivel erre az törökre sem bízták s mást sem küldtek, hihető, nem sok hasznót remélnek, s abban fogják hadni. Hogy penig ez az

török akadályt ne csinálhasson, visszamenvén az fővezérhez nagyságod Paskó uramnak irasson levelet, hogy az tihájának s Panajotnak is jelentse meg, hogy az mely levelet ez az török követ viszen, azt nagyságod írta volt Kolosvártt az fővezérnek ő nagyságának, melyből is kilátszik, mely engedelmességgel volt az ő nagysága parancsolatjához, de mivel azután az fővezér ő nagysága kegyelmessége járult azon dologban, azt nagyságod alázatosan köszöni s meg is szolgálja. Im kegyelmes uram az Paskó uramnak szóló levelet is megíratam; ezt nagyságod egy postától küldje el, ha az nagyságod kegyelmessége.

2. Az csehi állapot felől is és sebesi felől nagyságod parancsoljon, hogy illetlen berzenkedéssel ne vesszessék el az mostani kegyelmességnek kicsiny reménségét.

3. Az Paskó uram levelének paríáját az határjáró commissariusoknak nagyságod küldje el, hogy érthessék ő kegyelmek, mint folynak Landor Fejérváratt az dolgok, s alkalmaztassák ahoz magokat.

Az mint pedig nagyságod az kapitihá felől ír, én látja Isten kegyelmes uram egyik deákot sem javallom, hanem ha Baló uram Landor Fejérvárnál tovább nem mehet, az mely Csermény Mihály nevű emberséges embert Szilvási uram dícsér, annak nagyságod küldene költséget s menne be, ha szinte nem kapitihaságra is, akar csak addig, az míg más kapitihát küldhet nagyságod, ne is késsék bemenni, hogy Paskó s Baló uramékat helyben érvén, tanulhatná ki az dolgok folyását. Ajánlom ezeknek utánna Istennek gondviselése alá nagyságodat. Ex Szent-Pál, 26. Martii. 1665.

Nagyságodnak alázatos hive

Betlen János. m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije gróf Kornis Miklósnál Baczán, (családja levéltárából.)

LXVIII.

Kegyelmes uram !

Az nagyságod méltóságos levelét alázatosan vettem, az mi illeti kegyelmes uram az vajdáné állapotját, hogy ha az fővezér ő nagysága parancsolatja szerint az négy ezer tallért nagyságod mingyarást meg nem küldi s az dolognak halogatásáról való mentségét írja levelében neki, esalhatatlanul hidje nagyságod, hogy felette igen megbántódik, azt híven, hogy nagyságod csak játszott vele ; az minnemű hitetlen lator ember, örökké való ellensége lenne nagyságodnak s az országnak, szintén most lévén fenn az határ felől való bajoskodásunk is, azt is oda vesztenők örökösen vele. Azért ez aránt való elmélkedését, nekem úgy tetszik, letegye, mert bizony többel kötjük be, hanem az nagyságod kegyelmes tetszése járulván, valamint de szerit kell tenni az pénznek, melynek megszerzésében én ilyen alkalmatosságot látok. Az mely pénzzel országul az vajdának adósok voltunk s Budai Péter uramnak erős assecuratoriát is adtunk fölöle, lehet abban restantia még ezer tallér, arról nagyságod irasson erős commisiót Fábián uramra, megparancsolván életére s bűcstületére, hogy tartaná oly képen azt az pénzt, hogy mihelt Péter Deák uram oda érkezik, adhassa kézhez, mivel az restantiák felszedése ő kegyelmére voltak bizva, ő kegyelme is percipialta. Noha pediglen nekem készen bizony nincsen, de valahol tehetem szerit, én is két ezer tallért meg akarok szerzeni. Nagyságod pediglen, mint kereszténi méltóságos fejedelem, előtte viselvén kereszténi jó hitét, egyszersmind meggondolván ez világi könnyen változó állapotokat is, kétség nélkül hiszem ezer tallért megád, holott kétség sem lehet hogy megfizet róla, mivel az zálogokat én kezemhez vévén, valamig nagyságodat nem contentálja, engemet is, addig ki nem adom ; menekedjék valaha meg nagyságod ettől az bajoskodó materiától, mert külömben az fővezér csak kevés várakozással is haragra indulhat, azt pedig igen kell távoztatni.

Az mi az határ dolgát illeti kegyelmes uram, az Haszon passa szavai mik legyenek, értem, erről, szükségesképen kell

nagyságodnak Paskó uraimékok tudósítani, megparancsolván, hogy az előbbi nagyságod írása szerint instáljanak, be-
küldvén az commissariusok nagyságodnak írt levelét is, az
tíhájának csak röviden kell írni, hogy az határ dolgából mi-
nemű panaszsza legyen nagyságodnak, megérti az követtől,
legyen jó akaratral; de hídjé nagyságod kegyelmes uram,
hogy mind ezek is bizony jobban folynának, ha most menne
bé az négy ezer tallér, mert noha az vajdánétól küldettetik,
de az ki beküldi azt respectálnák. Melyre nézve, hogy annál
hamarőbb lehetne, az mely két ezer tallérnak megszerzését
feljebb írtam levelemben, ha az mi kegyelmes aszszonyunk
adná én nevemre, bár ha ez esztendőben meg nem adom, fog-
laltassa el az keresdi jószágomat ő nagysága. Hídjé el nagy-
ságod ő nagysága is, hogy bizony hamar megadom, nem sok
hetek mulnak el, csak hogy az közönséges jót is nézem az do-
logban, az szegény vajdánét is szánom. Ajánlván ezeknek
utána Istennek gondviselése alá nagyságodat. Datum ex Ho-
moród Szent-Pál 2. Aprilis 1665.

Nagyságodnak alázatos híve

Betlen János m. p.

Nagyságod kegyelmes uram mindezeket nálamnál bő-
vebben megfontolhatja, de az míg az vajdánétól kívánt négy
ezer tallér az fővezérhez be nem megyen, én úgy hiszem,
egyéb dolgaink megakadályoztatnak.

Hátára jegyezve : A 1665. die 3. Apr. Fogarasban hozták Betlen
János uramtúl, az vajdáné javainak registruma benne vagyon.

Kivül : Az méltóságos Erdély fejedelemnek, nekem kegyelmes
uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzéumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
VIII. kötet.)

LXIX.

Az méltóságos erdélyi fejedelem, nekem kegyelmes uram.

Isten nagyságodnak minden dolgait kívánsága szerint
boldogítsa és szerencsésen vezérelje, mint kegyelmes uram-
nak alázatosan kívánom.

Kegyelmes uram mostani alkalmatossággal valami Havasalföldiben menő emberektől holmi itt való hírekről nagyságodat tudósítani elműlatni nem akarám, melyben az itt való állapot, mind ez ideig abban folyt, hogy az német császár követje minden órában jűjjön, most is várják, de igen kezdek kitélkedni benne. Azt is beszílik, hogy az keresztínysig három erős helyet szállott volna meg, egyike Érsekujvár volna, kit ugyan derekason is beszílik, a kettejinek nevit nem hozták még meg; ha bizonyos, tudom nagyságodnál kezdetnek előtte tudva vagyon. A tengerre is gályákkal sok hadakat, derék jancsárságot küldenek mindenfelé, sok változások is láttatnak lenni, most is Kostantinápolyban törtint, szabad rabok egy gályával menni akartak hazájuk felé Kozák országban, hirtelen azonban írkezvén valami háborgó hírek Tatárországból az arra való riszekről, mindjárást utána küldöttek, megfogdosván ujobban való rabságra hozták vissza őket s szabad leveleket mind felszakasztották. Nagyságod elhígye, hogy mostan nem kevés zúgolodásban kezdtek lenni, mivel hogy az követnek jövedele is megszűnék. E (mel)lett kegyelmes uram, minthogy boldog emlekezetű elébbeni fejedelmektől ide adatott instructiójából is constál, hogy ha mi fogyatkozással lenne az erdélyi ház Kostantinápolyban, nagyságodnak értísire adni elműlatám, mostan pediglen az udvarnak uteza felől lévő egyik küfala eldülő félben vagyon, értísemre lévén, magam is elrugaszcottam látni, a szomszédtság nagy panaszzsal gyűltek, vagy csináltassam meg, avagy űk nem hadják gondviselés nélkül, ha nekünk nem kell; mert űk magokat fíltik, mivel a küfalon feljűl egynéhány ház vagyon, mihelyt az küfal eldűl, a házoknak romlani kell; meddig oda írkeztem is, ha valami fákkal meg nem támasztották volna, talám eddig is eldűlt volna. Én kegyelmes uram azt mondottam, had adjam értísire az én kegyelmes uramnak, nagyságod mit parancsoljon felölle, úgy kell lenni, a szomszédtság is arra hajlott, nagyságodtól várnak, ha nagyságod feledíkenysigben hadja, elég romlott állapottal vagyon csak eddig is, ezután több költ-siggel sem mehet helyre. Nagyságod kegyelmessége, az mint providial felölle, mert a szomszédok sokára nem várhatják, az kajmekámot fogják bűsítani, mivel magok veszedelmes ká-

rokkal el nem szenvedhetik. Kegyelmes uram az adó felől is kezdtek már tudakozni, nagyságodnak is talám hírivel lehet. Ezek után Isten nagyságodnak minden dolgait szerencséltesse és boldogítsa. Datum Andreanopoly 26. Maji Anno 1665.

Nagyságodnak miltatlan szolgája alázatosan szolgál,
míg él Bránkovies György m. p.

Kivül : Celsissimo Principi Domino, Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino mihi Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
1. kötet.) ~

LXX.

Excellentissime Domine.

Ez elmúlt esztendőben nagyságod mellett lévő kapiki-hám nagyságodtól megérkezvén, jelenté nagyságodnak hatalmas császáruk fényes hadaival az fényes porta felé meginduló szándékát, mely hogy boldog szerencsés órában legyen, s hatalmas győzhetetlen császárukot is kedves jó egészségben találja, kívánom szívemből. Ez úti alkalmatossággal azért küldtem nagyságodnak az mint én magyar módra szokott paripámat járom, szerszámostól egy jó járó kedves paripámot, kívánván szívemből szerencsésen nyugodalmason járhasson rajta. Egyébiránt is nagyságodnak engedelmes kedve keresője akarván lenni, valamiben kedveskedni tudok, annak elmulatója nem leszek, kérvén azon nagyságodat, nè úgy az ajándéknak mivoltát, mint nagyságodhoz való belső jóindulatomat tekinteni s jó neven is venni méltóztassék.

Hátára jegyezve : 1665. 8. Junii. Déváról fővezér uramnak küldötték az iramó paripákkal.

Eredeti fogalmazvány gróf Kornis Miklósnál Baczán (családja levellárából.)

LXXI.

Kegyelmes uram !

Az nagyságod méltóságos levelét az inclusával együtt alázatosan vettem, megtekintvén az inclusában levő punctumokat, alig látok oly czikkelt benne, mely minap nagyságod méltóságos személye előtt az discursusban fenn nem forgott volna ; ugyis látszik nékem, alig volna oly homályos az dolog, hogy azon kérdéseknek újabb feltétele kívántatnék, de hogy nagyságodat haszontalan szöszaporitással ne terheljem, emlékezzék rá nagyságod kegyelmes uram, midőn Somlyóba és Valkóba tétessek-é avagy ne praesidium, kérdésben forogna, többi közt én voltam egyik, az ki szűvesen kívántam volna ugyan, de nem bíztam hozzá, sőt hogy ha más becsülletes úri rendek elméje arra nem hajlott volna, én megvallom kérdésben sem tettem volna fel ; de midőn az nagyságod és közönségesen ott levő becsülletes hiveinek az lett tetszése, hogy műniáltassanak az feljebb említett helyek, én is jóvallója voltam, melyet valamihelyt közönségesen jóvallottunk, egyszersmind jóvallanunk kellett annak az jó végnek elérésére tartozó minden eszközöket (melyeket difficultások gyanánt küldött úglátom nagyságod ide) ugymint ezeket. 1. Illendő comitiva vigye bé az praesidiumot. 2. Az élés magával együtt vitessék bé az praesidiummal. 3. Ha valaki impediálni akarja, oltalmazza magokat mind az útban, mind pedig helyben állapodások után. Mert ha kegyelmes uram ezeket el nem akarják követni, csúfos és igen gyalázatos vége leszen, jobb el sem kezdeni, mert most noha igen rosszúl, de mégis imigy amugy félnek tőlünk, de ha ebben is confundálódunk, avval ajándékozzuk örökösön el az veszekedésben forgó tartományokat. Az feljebb megírt punctumokból kegyelmes uram az instruetiót könnynyü megírni, mert ugyan az is az egész dolognak veleje.

Addálhatni azt, hogy az körül való parasztsággal igen módjával bánjanak. Ha váradi törökök tudakozzák, ki küldte oda őket, feleljék azt, hogy az ország, ez végre, hogy az sok csavargó latrokat inkább megzabolázhassák, nyughassanak

az váradi vitézek tőle, de Erdélyországa is. Edictumot az vitézi regula szerint Béldi uram ő kegyelme mindjárt írathat, tudván mi kívántassék afféle állapothoz. Ezzel ajánlom nagyságodat Istennek kegyes gondviselése alá és maradok.

Theremi 20. Julii. Anno 1665.

Nagyságodnak alázatos hive

Betlen János. m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek Apafi Mihálynak, nékem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

LXXII.

Illustrissime Princeps Domine Vicine et Amice nobis benevole.

Nagyságod nekünk küldett látogató s köszöntő és intő levelét az nagyságod embere ide érkezvén megadá, melyet illendő becsülettel vettük. Istennek hála semmi olyas híreink most nincsenek. Nagyságod portán lévő Brankovics Györgynek küldett levelét minden késedelem nélkül elküldjük. Az mi peniglen nagyságod birodalma széliben történt tolvajságokat illeti, részint az kiket értettek, mindjárt parancsoltunk birodalmunk szélében levő tiszteinknek, hogy minden serénsséggel azon legyenek, hogy felkeressék az olyan tolvajakat, az párt-tartójakat is meg fogjuk examinálni, ha valamiképen benne érthetjük, cselekedetinek jutalmával megelégitjük, de valakinek mi kárai vagy igyei ide birodalmunkban levő emberek miá leszzen, ide jöjenek, és Isten igazsága szerint eligazítjuk, hasonlót remélvén nagyságod részéről is, irtunk mi is nagyságodnak az ilyen dolgok felől. Éltesse Isten nagyságodat sokáig jó egészségben kedvesivel együtt. Datum ex Possessione nostra Sznaszogh Kalastromunk, die 23. Julij Anno 1665.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus benevolus.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo Principi, Domino Michaeli Apafi Dei gratia Transilvaniae, Principi partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Vicino et Amico nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. VIII. köt.*).

LXXIII.

Illustrissime Princeps Domine Vicine et Amice nobis benevole.

Fogarasi János nagyságod portai postája ide érkezvén nekünk irt nagyságod levelit megadá, melyet illendő becsülettel vettük nagyságodtól, kívánsága nagyságodnak, értjük szintén jókor érkezett, mert az mi emberünket is akkor indítottuk portára költséggel, őt is vélek együtt mentest expedáltuk. Érkezik ma 10. Augusti ebéd előtt, az mely levelet küldött volt nagyságod Paskó Christoph portán lévő követéhez, az mi magunk emberünktől elküldjük minden késedelem és fogyatkozás nélkül, János Deák hívünk kezében biztuk, holnap mennek emberek. Ezután is örömet kedveskedünk nagyságodnak, az miben kívánja atyafiságunkat. Tartsa meg Isten nagyságodat sokáig jó egészségben. Datum ex Sede nostra Bukurest die 10. Augusti Anno 1665.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus benevolus
(*Oláh aláírás.*)

Hátára jegyezve : Az havaselyföldi vajda kedveskedő levele. Bukurest 10. Augusti Anno 1665.

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Transilvaniae Principi, partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Vicino et Amico nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum. VIII. kötet.*)

LXXIV.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelmem.

Az nagyságod kegyelmes parancsolatját az estve alázatosan vettem, mit írjon az Valkóban lévő kevés praesidium

felől, értem; bizony dolog, hamar bántak velle, hihető nem akarták, hogy belől muniálják. Irta nagyságod kegyelmes uram, kitől Isten oltalmazzon, ha ezt megvennék, Somlyóra mennének, és az többire; arról csak nem is kell gondolkozni, hogy úgy ne lenne; én hiszem kegyelmes uram, mikor nagyságod ezen dolgokról az tanács urakkal ő kegyelmekkel discsurált, azon nyugodt meg az ő kegyelmek elméje, hogy ha obsideálják megsegéltse nagyságod, az mint hogy úgy is kellett lenni; azelőtt lehetett ugyan reménségünk, hogy jövődben is birhatjuk (az)okat az helyeket, de ha most török fegyverrel veszi meg, soha bizony ahoz semmit se bizzunk kegyelmes uram.

Az igaz defensát senki méltán nem kárhoztathatja, de a ki nekünk peresünk, törvény tevünk is az; ha igaz bírāja volna nagyságodnak s nekünk, nem félténém, hogy elvesztenők, ha országotól fejenként mind feltűlnénk is oltalmára. Nekem úgy tetszik kegyelmes uram, arra az végre, az mint feljebb is írá, igenis oltalmazzuk, minden tisztességes utakat, módokat felkeressünk, hogy nem offensive hanem defensive cselekszünk, az mit cselekszünk, többi között, hogy az oda fel való csavargók, talpasok miatt ott a tájon lakó szegénység haza nem mertenek szállani, ki miá az adónak felszedésében és megadásában nagy akadált szerzett. Kelletett a végre azokban az helyekben nagyságodnak azt az kevés praesidiumot szállítani, hogy az szegénység telepedhessék haza és jobb alkalmatossággal hatalmas császár adaját nagyságod beszolgáltathassa. Nekem úgy tetszik kegyelmes uram, hogy nagyságod mindjárt postán igen sietséggel küldjön mind fővezérhez, követhez és kapithiához, megírván nagyságod, micsoda jó végre szállította azokban az helyekben az praesidiumot, az váradi vitézek mire való nézve obsideálták és akadályoztatják nagyságodat. Az alatt kegyelmes uram, az mint feljebb is írá, meg kell oltalmaznunk; mert ha most elvesztjük, soha nem remélhetjük, hogy többé miénk lehessen. Ezek után az úr Isten éltesse nagyságodat sok esztendeig boldogúl szerencsésen. Datum in Maros-Szent-György die 15. Augusti 1665.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Petki István m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának nékem kegyelmes uramnak alázatosan írák.

Eredetije az Erdélyi Muzeumban. (*Grammalophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

LXXV.

B é c s b ől.

Die 3. praesentis jött egy török csausz az budai vezértől tizenötöd magával ide, kinek rendeltetett szállás külön az itt való portai követ szállásától, ugymint az városban az magas hídon (Hochpruk neve) bizonyos okokért. Ez nem sok jót hozott magával, ugymint az kinek commissiójában vagyon, hogy (minthogy az török császár, az német császár ő felsége ezüst egyettmásokból álló tekintetes ajándékát, melyet gróf Leszel bevitt, nem különben vötte el, mint tributumot és adót, sőt mentest az pénzverők kezébe adatván, elolvasztatott és pézt veretett belőlle) azt jelentse meg az német császár ő felsége udvaránál, hogy ez legyen rá bizatva, hogy kívánjon esztendőök által való tributumban és adóban felső Magyarországból ötvenezer aranyat (azon kívül az mit esztendőnként Erdélyből, mely is 1000 tallérnál esztendőnként többre megyen, adóul kíván.) Ez alatt bennmaradt még eddig gróf Leszel. És mivel hogy az főtörök követ neheztellett érette, hogy az ide érkezett csauz tölle separáltatott, minthogy azt az városban szállították, hogy ennek eleget tegyenek, kiszállították az csauszt hozzája. Mely csausz két magyar hadnagyokat (kik majd Tömösvárig valami kóborló vitézekkel kicsapának volt és ez alkalmatossággal fogattattanak volt el) hozott ide magával, hogy itt megbüntettessenek. De ellenben fogtanak az [miénke is Nagy Györgynél egy törököt el, az kinél Nuszdorftól fogva Hanburgig az Duna két felől való mellyékinék lerajzolása és delineatiója találtatott, s inkább vagyon az törökök elméjek háborúságra, hogy sem mint állandó békességre hajolva. Az menydörgés és villámlás rettenetes volt három nap és éjjel Konstantinápolyban, és sok házak romlottanak meg az menyköütés miatt, és elégtének, annyira, hogy abbeli kárt az törökök sok millióra becsülik. Az.

feljűl megemlített csausznak ez is kívánsága, hogy (mivűl hogy az mely ajándékot az utűlszori bűkessűg tractátusbeli vűgezés szerint grűf Lessle bevitt, koránt is olyan nagy summára, az az annyi ezer tallerra nem tűűt, mint hogy mentest elolvasztatvűn és pénzzé verett tv n, ezer tallérnál több apadtott el) az megnevezett summára az az p n z kipot űltass k, és mint egy tributum kiszolg űltattass k. Vűgezetre az császárának   felsűg nek idej vetel h z, mely nyolczad nap alatt meg l szen, érkeznek az angliai k vet n kivűl, a ki már útban v gyon, más rendbéli k vet k is, ugymint lengyelors gi, portugalli i és muszka k vet k is.

Kelet 1665. Novemb. 9.

Egykorú másolata *grűf Kornis Mikl s nl Baczán (családja lev űlt r b l.)*

LXXVI.

M űt s gos fejedelem, nekem kegyelmes uram !

Irtam vala nagys g dnak egy levelemb n, hogy azon leszek, kitanuljam, miért az német követ ily kedvetlen űl és k s n nyuljon az erdélyi dolgokhoz, ennek oka volt az Rákóczi Ferencz személye, mert hogy ha oly módját tal űlhatta volna avagy tal űlhatn  ezután is maga vagy rezidense által, örömest az Rákóczi Ferencz fejedelemségét promovealn , az követ pedig mindazt jól tudja, hogy Somly ban mi formán sz űűlt praesidiuma nagys g dnak, mind azt mint kérte lögyön Erdélyben lévő jóságát követje által. Ez két dolgot meg jelentette hozzá k űd űt emberemnek is, és egyikre, ugymint az somlyaira (t űűm lévén informatus emberem, ha casu quo el h z űdik), meg űűt az felelet, és megmondattott neki, nagys g d és az ország nem egyéb gondolattól viselt tv n sz űűltotta praesidium t belé, hanem hogy onnét is az v r di töröknek  xcursi jok megzabol űtass k és az k rny űl tte lévő helyek és v rme y k, k ket az török végképen magáénak akar tenni, az erdélyi birodalomtól török k zbe ne essék, és az k r űl váló j s g k is az possessorokt l szabadosban s b trabb n birassanak ; azon megnevezett Somlyó nev  puszta k st lyban is n m egyéb végett sz űűűltott nagys g d praesi-

diumot, és senkinek is azzal jóságát abalienálni nem akarja, hanem csak akarja országát az töröktől oltalmazni, hogy ennél is beljebb az foglalás és holdoltatás ne terjedjen. Az másodikra, ugymint az jóság kérésre az volt emberemnek tanultsága tüllem, megéri nem tudommal; ha én előmben kél az dolog, én megfelelek azon dolgokra. Nagyságod azért csak úgy hidje, ha Somlyót elébb érte volna az Rákóczi Ferencz praesidima, mint sem az nagyságodé, vagy erdélyi jóságiban is obtineálhatott volna, vagy ezután is abtineálhatna, ez követnek is itt való promotiojában út nyitattott volna.

Hogy azért nagyságod ezen dolgokrúl fundamentumosban s jobban tudjon gondolkozni, ezekre vigyázzon: midőn én az német követet sokszori levelem által való megtalálással és az országnak is újabb nyomorgatásinak eleiben való terjesztésével serkengettem az haza mellett való törekedésre, és látván hogy az napról napra az hazán esett és esendő dolgokkal is nehezen vehettem az intercessióra, és csak pusztá ajánlommal mind annyi elmém fárasztása után is semmire nem vehetem, kezdtem gyanakodni, ne talám az ember nem syncerus az haza dolgaihoz, hanem vagyon valami oly objectum előttte, mely akadályoztatja elméjét az hazával való jó tételnek, elmentem titkoson egy hitünkön való méltóságos személyhez, (kinek is már annak előttte szívét és elméjét nagyságodhoz és hazánkhoz való syucera affectióra vontam vala) sok beszélgetésim között ex summa confidentia jelentém neki, mint vagyunk az némettel, félek igen úgy ne járjuuk mi is erdélyiek most az austriai házzal, mint az régi felséges magyar királyok jártanak, hogy dolgokat ex confidentia közölvén az némettel, az pogány ellen, azonban nem hogy valami jót azzal vihettek volna végben az keresztyén-ség jóvára, de sőt inkább amazoknak nyilván való elárultatásokkal magoknak és hazájoknak bajt és néha veszedelmet is hoztanak, megjelentvén az német az töröknek minden titkos akaratjokat, mint errül az historiák bizonyságok.

Ezek sok beszéddel léven, kértem arra, tekintse meg ily utolsó szükségességre jutását Erdélynek, tekintse abban levő Isten anyaszentegyházának naponként való elpusztulását és veszedelemre juthatását, gondolja meg azt mit nem

szokott az német pápista nemzetség maga religiójának öregbitéséért cselekedni, igyekezze kitanulni minden uton módon az német követtől, mit akar, hol jár elméje, hadd tudjunk jó idején mind magunkra mind ecclesiánkra jó gondot viselni; ezt pedig nem mi érettünk hanem Istenhez és ecclesiájához való jó indulatokból cselekedje. Felvállalta igen titkosan, úgy hogy ha ő nagysága valami titkos dolognak végére mehet, s nekem megjelenti, megírom ugyan nagyságodnak az mint illik, de nagyságodnál is titokban légyen az dolog, az ő neve annál inkább ki ne jelentődjék, mivel afféle dolgoknak megtudásából országok zavarodhatnak meg. Midőn azért az követtel beszélgetett volna, egymás között való titkos confidentialia szerént, az erdélyi dolgokat mesterségesen fordítaná elő, az német követ szavainak summája ez volt:

Annyira faveál az római császár Rákóczi Ferencz személyének az religióért, hogy később ezen nyomorúlt állapotban hadni Erdélyt, mint sem az mostani fejedelemség alatt az pacificationak punctumit is Erdélynek hasznára és régi szabadságának helyre állításában, határiban elvételében és adájának leszállításában derekasan vigyen valamit végben; de ha Erdély Rákóczi Ferenczet acceptálná, annyira kedveskednék az római császár Erdélynek Rákóczi Ferenczért, hogy később volna az törökkel tölt frigyét felbontani, mint sem Erdélynek minden dolgait jó karban nem állítani. Ezekről nagysádod értsen s tanuljon; jut-e nagyságodnak eszében, mit ír nekem egy levelében, az rossz dolgoknak elég fautori találkoznának; bizony vannak elegenden, nem is mind jóakarója nagyságodnak az, a ki hízelkedik nagyságod körül, de nagyságod nem akarja eszében venni az én sok írásimat; vajmi tudva voltak s vadnak sokaknál ezen dolgok Erdélyben is, én nem nevezek senkit, nem is illik, elégséges az Christus szava: Ex fructibus eorum agnosceitis eos. Bizony ha én nagyságod volnék, nem kellene nekem sok tanítás, kitanulnám, ki mint viseli magát hazájához s urához. Isten oltalmazzon, hogy én nagyságodat senkire nehezíteni akarnám, de bizony elhiszem elég mótely találkoznék még köztünk, ha az alkalmatosság hozná. Ez dolgok felől azért én így gondolkozom, nem az nagyságod fejedelemségének mivolta vagy

személye forog csak ebben az dologban, hanem az religio, mely által is az Istennek anyaszentegyházát opprimálhatnák, de ha én is olyat ezentúl is érthetek, vagy az én követségemben valaki affélét moveál, nagyságod csak oly megnyugodt elmével legyen ez iránt is, hogy nemcsak igyekezem ellent állani és elrontani abbeli hazám és ecclesiám ellen való gonosz szándékát akárkinek is, de ha úgy kívántatnék életemnek letételével is kész vagyok minden úton módon ellene állani. Az hazára való serény vigyázásban ne is akadályoztasák efféle dolgoknak értési nagyságodat, az mint szokták mondani tela pervisa minus feriunt. Csak nagyságod járjon el dolgában, a többit bizza reám, megtanít Isten, kit mint és mikor kell cselekedni, gondot szokott az úr az övéire viselni. Meglássa jól nagyságod az dolog titokban legyen, az egy Betlen János uramon kívül ne communiálja senkivel idő nap előtt, elégséges ő kegyelme ezen dolog felől nagyságod consulálására, had legyen vége az dolgoknak, ezután ha ki kell jelentődni, meglehet. Ha levelet ír nagyságod residensnek vagy másnak, ez dolgot ingyen se illesse, mint ha semmit sem tudna ebben; ha én ezeknek eddiglen való felczirkálására gondot viseltem, hidje el nagyságod, ezután gondot tudok viselni, úgy hogy nem hiszem maga itt ülne is nagyságod úgy mint privata persona, maga dolgaire diligensebben vigyázhatna, melyről az dolgok tesznek tanú bizonytságot. Az úr Isten nagyságodat minden Istenes dolgaiban szerencséltetvén, rövid időn jobb és öröndetesb hírek hallásával örvendeztesse. In Constantinoply die 16. Novembris Anno 1665.

Nagyságodnak alázatos hive s szolgája

Paskó Christoph m. p.

P. S. Ha szintén (kit Isten ne adjon) határunk, adónk ebben maradna is mint most, még is jobb volna, hogy sem pápista fejedelemség alatt lelkünkbeli szorongattatást szenvednénk; de Isten mind jobban adja; csak az adóval érkezzenek, megpróbálgatom ugyan minden uton módon, mit ad Isten. Megvallom, nehéz az dolog, sok az akadály, de Isten akkor mutatja meg hatalmát, mikor az emberi segítség láttat

nék megszűnni; mind ezekről én nékem elég terhes gondolkozásim vadnak.

Kivül : Az én kegyelmes uramnak az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának adassék.

Eredetije Baczán gróf Kornis Miklósnál (családja levéltárából.)

LXXVII.

Török császárnak szóló minutája. Expedita ex Radnóth Anno 1666. die 26. Junii.

Potentissime Imperator Domine mihi clementissime benignissime.

Vestrae Imperatoriae Majestatis tam litteras mihi missas, quam etiam duo Imperialia vestimenta Magnificus Dominus Amhet Csauz praesentavit, quibus omni cum submissione et obedientia acceptis demississimas Vestrae Majestati ago gratias pro tanta clementia, qua indignissimum me condecoravit. Intellego ex praedictis Vestrae Majestatis litteris demandatum mihi, ut tributum octuaginta millium imperialium tempestive transmittam, qua in re aliisque negotiis quicquid per me fieri poterit, fidelissimam (uti teneor) operam me praestituram res ipsa testabitur. Saltem Vestrae Majestatis milites Varadienses afflictissimis rusticis hujus Transylvaniae incolis ne essent molesti, quorum calamitates Vestrae Majestati jamdudum cum lachrimis significavi, nec dubito Vestram Imperatoriam Majestatem de Haereditarijs suis subditis benigne prospecturam. Deus eandem Imperatoriam Majestatem diutissime incolumem conservet. Datum etc.

Az fővezérnek szóló levélnek minutája ennyivel legyen külömb, hogy mivel ő nagysága kaftánokat nem küldött, azt nem kell megköszönni, azt az czikkelt azért kihagyván, többi legyen úgy írva, mint az felső minuta.

Panajotnak ez szerint kell írni.

Illustrissime Domine, Amice nobis observandissime.

Quamvis majori cum emolumento sperabant Universae Regnicolae nobiscum legationis Domini Pasko exitum, quam exitus edocuit, nihilominus ex informatione Domini Pasko

intelligimus Vestram Illustrissimam dominationem non tantum totis viribus incubuisse negotiis Transylvanicis, verum necessitate sic exigente ad eandem causam promovendam mutuam quoque pecuniam dedisse jam dicto legato nostro, quam Vestrae Dominationis sinceritatem quem admodum magni aestimamus, ita etiam summas pro ea agimus gratias, mutuo datam Vestrae Illustrissimae Dominationis pecuniam per Dominum Amhet Csausz transmisimus, mille et septingentos Imperiales nimirum. NB. Itt ha urunk ő nagysága ezenkül küld ajándékot oda kell annak is emlékeztetirni.

Rogamus Vestram Illustrissimam Dominationem, deinceps quoque jam saepe testatam contiunet nobiscum amicitiam, si aliquae intervenerint occasiones, patrocinando negotiis nostris, indubitanterque sibi persvadeat juxta possibilitatem virium nostrarum amicitiae officiis nos minime defuturos. Eandem divinae protectioni commendamus. Datum etc.

Illustrissimae Vestrae Dominationi Amici servire parati.

Az csauz passának nem szükség levelet írni az én tetzésém szerint, mert ő csak az urunk levelire tött választ, mindazáltal ha urunk ő nagysága íratni akar Péter Deák uram írhat egy köszöntő levelet neki.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. III. köt.*)

LXXVIII.

Tatár khám anyjának szóló levél minutája.

Felséges uramnak méltóságos anyja, nekem kegyelmes aszszonyom. Isten felségedet minden dolgokban boldogítsa.

Az khám ő felsége követe nagyságos Mamhut bék h megadá nékem az felséged levelit, mind az khám ő felsége méltóságos levelivel együtt, melyeket nagy alázatossággal és engedelmességgel vettem, Isten éltetvén képen meg is ügyekezem szolgálni, hogy felség . . . ilyeh alázatos szolgájáról feledékeny nem volt. Mihelyt az téli idő engedi bizonyos emberemet felséged köszöntésére elküldeni el sem mulasztom, kívánván Istentől felségteket éltesse jó szerencsés állapotban sok esztendőig. Kült etc. Felségednek alázatos szolgája.

Girai tatár khám levelire való válasz.

Felséges khám, nekem kegyelmes uram. Isten felséged nek napjait sok ezerekké tegye, dolgait boldogítsa.

Az nekem írt felséged méltóságos levelit, nagyságos Mamhut aga felséged ideküldött úri ember követe megadá, melyet nagy alázatossággal elvöttem, mind az felséged nekem küldött ajándékával az paripával együtt. Megvallom, hogy felségednek ennyi kegyelmességére magamot érdemetlennek ismerem lenni, holott hozzám felséged alázatos szolgájához illet volna előbb emberem és levelem által felséged előtt megjelenem, de mivel az felséged méltóságos uralkodásának hire nem régen bizonyosodott meg ezekre az országokra, ez volt az oka, melyért emberem felségedhez eddig nem mehetett, melyről is alázatosan követem, mihelyt Isten ő felsége az téli üdőt valamennyire lágyítja, alázatos leveletem emberemmel együtt az felséged méltóságos udvarában fogja látni. Ajánlom ezeknek utána felségedet Istennek gondviselése alá. Költ etc.

Felségednek küssebbik alázatos szolgálja.

Tatár khám vezérének Iszlám agának szóló levél minutája.

Tekintetes nagyságos Iszlám aga nekünk jó urunk, vitéz barátunk, Isten nagyságodat sok esztendőig éltesse szerencsét nevelje.

Az khám ő felsége követe nagyságos Mamhut aga megadá az nagyságod nekünk írt barátságos levelit, melyet igen kedvesen és szeretettel vöttünk, köszönjük is, hogy nagyságod nem volt feledékeny köztünk való régi ismeretségéről. NB. (Itt még kell tudni, ha Iszlám aga küldötte urunknak ajándékon paripát, ha küldötte, meg kell azt is köszönni.) Megvalljuk, hogy az felséges khámhoz nekünk kellett volna emberünket előbb küldetünk, de az helynek távol létele miatt nem régen bizonyosodott meg az ő felsége uralkodásának boldog hire, mindazáltal, mihelyt az téli üdő engedi, ő felségéhez emberünket bizonyosan elküldjük. Nagyságod is előttünk nem megyen feledékenységből, kinek jóakarathoz és az khám ő felsége előtt való törekedéséhez minden dolgainkban derekasan bízunk. Éltesse Isten nagyságodat sokáig jó egészségben. Költ etc. Nagyságodnak minden üdőben szolgáló barátja.

A hátlapon megfordítva: Tatár országból jött tatár khám levelére való választételek. Anno 1666.

(Eredeti minuta Mike Sándor úr gyűjteményéből.)

LXXIX.

Kegyelmes uram.

Én az nagyságod parancsolatja szerint gróf uramhoz ő nagyságához eljövén, kit is Ilyén találtam, az nagyságod parancsolatja szerint beszélgetvén ő nagyságával s Keczer urammal az dolgok felől, nekiek kegyelmes uram úgy tetszenék, hogy a míg az fő kézben nem esnék, addig ezekhez ne nyulnék, mert megvívén neki az hírt, elébb áll; mindazonáltal kettőt megfogatok mingyarást más praetextus alatt. Az főnek megfogásában pedig jobb modálitást nem találtunk ki, mintha nagyságod Barkóczy uramot küldené ki, mintha maga dolgában járna s híná be; ha jön jó, ha pedig nem, hozná; ha pedig addig ezeket megfogom s értésére esik, mingyárt elébb áll. Emlékezetiben lehet nagyságodnak, hánszor írtam meg, hogy vagyon practikája néki az törökökkel s igen közönséges hír köztünk ez, az innepre Sidóvárra várták, meg is lett volna, hogy ha fülében nem ment volna az felől való suspicio, az vitte ötet ki; itt is a végekben meg vagyon parancsolva, hogy készen legyenek, mihelyt második parancsolat jó, felüljenek, de hova nem tudatik. Az embereknek megfogatása felől újabb parancsolatot várok nagyságodtól, s a tevő leszek. Az mi pedig az Ilye várának dolgát illeti, az nagyságod parancsolatja szerint magam ide jövén. megnéztem mi állapattal vagyon, sőt mind a két úrnak megmondottam, ha mi fogyatkozás vagyon, mondják meg s kész vagyok minden tehetséggemmel megorvosolni, de ő nagyságok azt mondják, hogy valaminemű provisio ezelőtt volt reája, most is hasonlóképen vagyon; több vagyon hatvan gyalognál, élés is elég vagyon, sőt nyolez asztagot látok az csürnél. Azt mondja gróf uram ő nagysága, ha kívántatik, azt is mind becséptelteti; dispositio ilyen vagyon, kitől Isten oltalmazzon, ha kívántatik, mingyárt Hunyadról is küldnek praesidiumot;

mindazonáltal én mégis várok az nagyságod parancsolatjától. Tartsa Isten nagyságodat jó egészségben. Datum in Illye die 28. Martii 1667.

Nagyságod alázatos szolgája míg él

Nalácy István m. p.

Külczm : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. I. kötet.*)

LXXX.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét az inclusákkal együtt alázatosan elvettem, mindazokat megolvassván kegyelmes uram vékony censurám ez : látom Bánfi Dienes uram ő kegyelme nagyságodnak azt javálja, hogy az máramarosi aknához nagyságod ne nyulasson, azt írván ő kegyelme, hogy az minden donatariusoknak ez hazában praejudiciumokkal és megbántódásokkal lenne, hanem az az ő kegyelme tetszése, hogy az máramarosi uraimon exigáltasson nagyságod egy néhány só pénzt az huszti praesidium tartására. Azoknak eddig való vakmerőségeként írja azt is ő kegyelme, hogy annak utána nagyságod az urakot összevgyűjtven, és akkor az Bethlen Gábor dispositióját, vagy donatióját elővételven, tenne akkor rendelést nagyságod az máramarosi akna felől. Erről kegyelmes uram én gyengébben szólnék, hogy ha nem lőtt volna régen conclusum az tanács urak által róla, de két szám nincsen; az midőn Fejérváratt az praesidiumnak Husztban való introductióját végezzék közönségesen tanácsul, ugyan akkor lön conclusum arról is, hogy az Husztban menendő praesidium fizetése onnét adassék meg, az honnét azelőtt járt, úgy mint az Máramarosi sóaknáról, ebből az inclusumból tölt ki az Macskási Mihály uramék instructiója is, melynek egyik része ez volt, hogy Debreczeni János uramék ő kegyelmek által parancsolt nagyságod ezen dologról Ezek kegyelmes uram már meg is löttenek, de Bánfi Dienes uram ő kegyelme jelen nem lehetvén akkor személye sze-

rint Fejérváratt, hihető nem tudta, hogy erről is ilyen világos végezés lött, noha az praesidium bévitelét ő kegyelme is javallotta írása által. Azt én megvallom kegyelmes uram, nem is tartanám tisztességes dolognak, az mit egyszer az tanács nagyságoddal együtt elvégezett, és nagyságod is in actum deducálta, nem egyszer hanem egynéhányszor parancsolván előle, a zt kétségben hozni egyéb kérdések alá. Annak felette hogy az huszti praesidium számára hópénz kell az bizonyos, el sem múlhatik, Máramaros vármegye mit contribuálna ez bizonytalan, s ha egyszer kétszer valamit adna is, az hamar elkelne, azután csak ugyan kikopnánk az huszti praesidium tartásából az sóakna nélkül. Ismerem kegyelmes uram én az magunk állapotját, több adót az huszti praesidium tartására mi fel nem vehetünk; azért valamely órában nagyságod arra lépik, hogy huszti praesidium fizetése ne az aknáról járjon, egyszersmind akkor lépik nagyságod arra, hogy az praesidium gyalázatosan kihozassék és soha többé beléje se mehesen; prophéta nem vagyok, de ezt bátran merem jövendőlni nagyságodnak, mert midőn az praesidium tartásának mediumi kiesnek az nagyságod kezéből, ennél egyéb nem következhetik belőle. Az Holdoltság, hogy az váradi passa parancsolatjára nézve engedelmeskedik, elhiszem kegyelmes uram, de az mennyire az somlyai praesidium reá érkezhetik, reá kell hajtani őket; hogy pedig a somlyai praesidium többet vihesen véghez, nekem tetszenék, mivel az Bánffy Dienes uram ő kegyelme később írása szerint mostan ide bé semmi oly félelmes hír nincsen, az kolosvári katonákat tizenhatonkint ki kellene szívárogtatni Somlyóban, s keménykedni kellene az vakmerő parasztság ellen, hiszem, ha Kolosvárra kívántatnék azok helyett más, könnyű volna bizonyos számú lovasokat küldeni Kolosvárhoz. Az mely leveleket az holdoltságról küldöttek volt Ugrai Gergely uramnak, tétesse el nagyságod az conservatoriumban, im visszaküldtem inclusive, ezeket kegyelmes uram bé kell küldeni az portára, mihelt nagyságod valakit küld oda, szükséges levelek az váradiak ellen. Ajánlom nagyságodat Istennek gondviselése alá. Datum in Felvincz 30. Junii Anno 1667. Nagyságodnak alázatos híve

Betlen János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

- Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

LXXXI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine mihi natarliter Clementissime.

Az szent Isten nagyságodat kegyelmes uram jó egészséges szerencsés hosszú élettel áldja meg dicsőségére s szegény hazánk oltalmára.

Az mint kegyelmes uram Kassai uramtól nagyságodnak küldött levelemben is alázatosan megírtam vala, az kaimekámnek írott nagyságod válasz-tételét török nyelvre fordittatván magam kivittem az táborra, s ő nagyságának praesentálván, szóval is, az miket az levél mellett szükséges volt mondani megmondottam, s az mikre kérdett megfeleltem. Minekutánna pedig az nagyságod írását elolvastatván, az dolgot megértette volna, azt mondta: mind az követ s mind magad irjátok meg az fejedelemnek, én bizonyos emberemet ezen holnap küldöm Váradra; azért az fejedelem is késedelem nélkül küldje embereit oda, kiket az én emberem Váradon találjon; meglészen parancsolva az váradi passának 's az én oda küldött emberemnek is, most végképen tegyenek az fennforgó dolgokban oly igazítást, többé egyik féltől is se hatalmas császárunk sem mi nem búsittassunk; egyébiránt tudtára adjátok az fejedelemnek, ha mostani parancsolatunkat is úgy műlatja el, embereit ki nem küldné mint tavaly az mikor emberünket küldöttük vala Váradra, bizonyos légyen abban, ha ezután az váradiak ellen ezerszer téssen is panaszt, mi előttünk semmi haszna nem lészen, s meg sem orvosoljuk. Ezeket az szavait kegyelmes uram két ízben is iterálá, s meg is hagyá, igen sietséggel tudosítsuk nagyságodat. Ez dolog kegyelmes uram tegnap, ugymint 9. Julii. agitáltatott az kaimekám előtt. Immár kegyelmes uram mit cselekedő legyen nagyságod, áll az nagyságod kegyelmes dispositiójában, én

elhítem kegyelmes uram, az váradiak mesterkednek sok képen, hogy valami formán, ha szintén ők lennének is ez parancsolatnak valami résziben is akadéki, nagyságodat s az országot okozhassák, de csak nagyságod késedelem nélkül jó instructióval expedálja embereit, azonban az innét oda ment töröknek is kerestesse kedvét, minden ez eddig való gravamenek sopiálódnak, s ennek utánna szegény haza is nagyobb csendességben maradhat az váradiak miá, s nagyságodat is annyi búsulás nem éri; külömben bizony kegyelmes uram fülíg estünk az veremben s míg azzal bajlakodnék valaki, onnét kivonjon, inkább földet hánna reánk, ne lásson több bút miattunk. Alázatosan könyörgök nagyságodnak kegyelmes uram, se hosszas készület se egyéb kigondolható okok ne tartóztassák az nagyságod Váradra expedálandó embereit, mert bizony periculum in mora. Ha kegyelmes uram immár denominált volt ország, kik menjenek el ad sextum Junii, melyet az kaimekamnak is megmondottam, könnyű ugyan azon becsületes hazafiait sietséggel expedálni, nem hálnak meg éhel most sem magok sem lovok, arról penig ne gondolkodjanak úgy, valami bántódások leszen; mert ha valakit bántani kellene, bizony mi rajtunk kezdenék inkább el, kik itt szüntelen való sollicitatioink által inoportunuskodunk. Alázatosan irhatom nagyságodnak kegyelmes uram, tegnap lévén szemben az császár az kozák követtel, valóban becsülettel recipiálta őket, híre az, ők is ide hódolnak. Az lengyel követet még el nem bocsátotta kegyelmes uram az császár. Az vezér felől kegyelmes uram semmi bizonyost nem irhatok nagyságodnak. Zólyomi is még eddig régi szokott szállásán van kegyelmes uram, az mint az circumstantiákból colligálom csendeseu vagyon. Mindezekről s egyéb dolgokról is követ uram fogta nagyságodat bőségesben tudósítani, azt kívánván az nagyságod előtt való ő kegyelme személyinek is mivolta. Ezek után legyen az szent Isten áldása nagyságodon kegyelmes uram. Datum Adrianopoli die 10. Julii. Anno 1667.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgálja

Dávid János. m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia regni Transylvaniae Principi, partium Hun-

gariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino mihi Semper Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

LXXXII.

Fővezérnek szóló levélnek minutája.

Hatalmas győzhetetlen császárunknak széles ez világra kiterjedt fényes birodalmának főgondviselője tekintetes nagyságos vezér Kuprili Amhet passa nekünk jóakaró urunk. Isten nagyságod napjait sok ezerekké tegye s dolgait boldogítsa.

Mivel az mely kapitihánk Cserményi Mihály hatalmas császárunk fényes portáján eddig jelen volt, az mint nagyságod maga is emlékezhettek rá, Landor Fejérvárra küldtük vala az nagyságod méltóságos személye elejben, nem akaruk már tovább ott késleltetni, hanem köteleességünk szerint az régi jó szokást szemünk előtt viselvén, küldtük mostan be kapitiháságra ez levelünköt megadó böcsületos hívünköt Alsó Jánost, kérvén nagyságodat alázatosan, lássa nagyságod kegyelmes szemmel, az előbbi kapitihát Cserményi Mihált kibocsátván vegye ezt oltalma és gondviselése alá, mi Isten után hatalmas császárunk előtt egyedül csak az nagyságod kegyelmes oltalmában bízunk. Melyért tehetségünk szerint alázatossággal szolgálni el sem mulatjuk. Ajánlváu nagyságodat Istennek kegyes gondviselése alá költ etc.

Az fővezér tihájának egy kevésben variálni kell, kérvén hogy az uj kapitihát méltóztassék praesentalni ő maga az fővezérnek és oltalma alá venni, egyszersmind ígérni kell neki hogy mindeddig sok izben megmutatott mind ennek utána mutatandó barátságáról feledékeny nem lészen az mi kegyelmes urunk.

Kelet : 1667. Nov. 16.

(Eredeti minúta Mike Sándor ur gyűjteményéből.)

LXXXIII.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Amice et Vicine nobis benevole.

Alázatosan jelentvén előttünk jámbor hívünk Sztamati Polkovnik, hogy ez elmúlt esztendőekben az vajdák változási miá és sok táborozások felett, értvén Brassónak állapotját, mindkét Oláhországnak jóakaró szomszédja, ahoz képest ő is valami pénze arany és ezüst marhája lévén, bizonyos emberétől Zotá nevű Baloge által, ki akkori időben Kimpenán vámos volt az által Brassóban az orgonás kezében béküldte és másokhoz is sőt az ember is az ki az pénzt oda vitte, az is kegyelmed előtt jelen leszen. Mely dolognak okáért, mivel most maga személye szerint megyen oda pénzt és egyéb javait kezéhez venni és ha az gazdák nem akarnák javait megadni, kegyelmedet szomszédságos jóakarattal requiráljuk, tétessen nekie igaz törvényt, ne maradjon kárban. Melyeknek ebbeli hozzánk megmutatandó jóakarattját mi is kegyelmednek más hasonló dologban megszolgálni el nem mulatjuk. Ezeknek utána ajánljuk Istennek kegyelmes gondja viselése alá kegyelmedet. Datum in Jász die 18. Mai 1668.

Illustrissime ac Celsissime Dominationis Amicus et Vicinus benevolus Elias Alexander Princeps Moldaue.

(Oláh aláírás.)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum. XIII. kötet.*)

LXXXIV.

Kajmekám levele.

Titulo fuse praemisso.

Hatalmas császárukhoz tartozó kötelességünkkel egyező barátságos köszönetünk után szeretettel jelentetik.

Mivel mostan az Messiás nemzetének nagy rendei közül való, Nagy Tamás nevű követje kegyelmednek az szokott adóval, leveleivel és egyéb ajándékival hatalmas császáruuk fényes udvarában érkezvén, mindazok hatalmas császáruuknak beadatván, ez világra kihatott bölcs tudományával tökéletes hűségét kegyelmednek általlátták, továbbra is az ide való tökéletességtől viseltetvén az szokott adót és ajándékot annak idejében ő hatalmassága fényes tárházában beszolgáltatassa kegyelmed. Mivel pedig nagyságod hatalmas császárunknak kiválképen való czírákja, kívántatik hogy tovább, mint több erdélyi fejedelmek, az ő hatalmasságához való hűségében magát gyakorolja, és nem az hírán kívül sőt annak igényességében erős lévén, sacra annuentiájának keresésében mindenkor munkálkodjék, hogy ez világot nyugotó fényes portájában tekinteti és hitele öregbedjék. Mivel az örökös boldogsággal bíró és paradicsomunk egyik gradusához hasonló méltósághoz valakik igazán hűséget mutatnak, azok mindenkor letött fejeket az csendességnek és bátorságnak vánkosan nyugotják, ellenben pedig az pártosok viszálykodásoknak micsoda gyümölcsét kóstolták legyen, viszontagsággal próbált dolog. Minek okáért én mint barátomat intem hatalmas császárunkhoz való tökéletességében továbbra is perseverálván, császári sacra annuentiája ellen való dolgoktól magát oltalmazza, ide való hűséggel egyező dolgokban gyakorolván magát, hogy az fényes portán kellemetessége nevedjék. Azonban mivel Sebesvára hajdúk és latrok lakó helye lévén, az hadakozásnak idején elrontatott volt ilyen conditióval, hogy soha többé meg ne építtessék, mivel pedig az elmúlt időkben azon várnak renoválására Erdélyből épületre való eszközök küldettek volt, azon dolognak akkori annihilálására az eszes és becsületes budai vezér Mahmud passa ő kegyelme rendeltetett volt, kihez képest akkor félben is hagyatott volt, de most ismét ujabban való építtetésére eszközök küldtetése zengedez fülünkben, mely dolog ha úgy vagy, hatalmas császárunk akaratjával ellenkezik minek okáért azon budai vezér emberét küldvén megczirkáltatja, ha úgy találhatik, hogy ismét ellene álljon megparancsolatott. Azért, ha ez szerént vár és kastély építésre való szán-

dék vagyon, hatalmas császárunk nem sentiál; kívántatik azért, hogy minek előtte azon budai vezér ezen dolognak expiscálására emberét küldené, küldjön kegyelmed, és ha fák, kövek, vagy egyéb épületre való eszközök készítették volt, elhordatván, semmit is benne ott ne hagyasson, mivel ez dolognak vagy kicsiny vagy nagy része ugyan hatalmas császárunk sensusa ellen von, azért elhallgatásával ő hatalmaságának kedvetlen animadversioját ne vonja magára kegyelmed, melyre ugy is viszont barátságosan intem kegyelmedet, cselekedeti igen meggondolva légyen, és vár építésre alkalmatosságot ne adjon s ne is engedjen.

Költ Jeni Scherben Deczembernek elein Anno 1079 à Mahumed (1668. October 7.)

Fővezér kaimekámja

Musztafa passa. m. p.

Egykorú fordítás (Rosnyai Dávid keze írása) az erdélyi Muzeumban.
(Gr. Kemény József *Erdély tört. ered. levelekben XXIV. kötet*)

LXXXV.

Tekéntetes nagyságos passa nekünk jóakaró urunk kedves barátunk. Isten nagyságod napjait sokasítsa, szerencsáját nevelje.

Nekünk írt nagyságod levelét hozzánk küldött becsületes hive megadta, melyet íllendő böcsülettel és kedvesen vöttünk. Látjuk nagyságodat igen helytelenül úgy búsították némelyek, mintha mű s Erdélyországa egy Sebesvár nevű palánkot, az mely Várad megvételekor elpusztult és földig leromlott volt, mostan akarnánk Várad határán és ellenében építeni; írja azt is nagyságod, hogy annak a várnak építésének félben hagyása felől hatalmas császárunk egyszer emberét küldvén parancsolt volna, s akkor félben hattuk volna, most ujjobban kezdenénk hozzá. Mindezeket az nagyságod leveléből búsulással értjük, legelsőben azért nagyságodat barátságosan követjük arról, hogy a dolgot ilyen szókkal kell kiírnunk, de másképen nem lehet, mert egyébaránt nagyságod meg nem értené az dolgot világosan, azért írhatjuk nagysá-

godnak, hogy valaki nagyságotat ilyen formán tudósította. Sebesvár felől, nem talált igazat mondani, nevezet szerint pedig ezekben. Ha azt mondotta, hogy Várad határon és ellenében volna Sebesvár, nyilván való nagy hazugság; mert Váradtól igen messze vagyon, midőn Váradról Erdélyben valaki be akarna jöni, az havason által jövéen be Erdélyben, azon belől vagyon, sokkal közelebb Kolosvárhoz mint Váradhoz, két annyi föld pedig Váradhoz, az melyet az nagyságod ide küldött emberei mondják meg lelkek szerint igazán. Hasonlóképen ha nagyságodnak azt mondották, hogy Várad megvételekor elpusztult volt és annak utánna kezdték építeni, ez is hasonló hazugság; mert Sebesvárat sem fegyverrel meg nem vötte senkisé, pusztán nem hadták, hanem mind azelőtt, mind akkor, mind azután Erdélyhez birattatott vitézlő rendek lakott benne. Az tatárok járásakor is és egyéb háborúságokban az föld népének nagy része annál az várnál maradt meg, az ki most hatalmas császárunknak adóz, sőt ha az az vár ott nem volna, az sok tolvajok miatt az szegény hódolt emberek sem vihetnék be adajokat Váraddá; az elmúlt nyáron is az váradi vitézekkel együtt az sebesvári katonák kergették el az erdőkről az tolvajokat, s úgy lehetett bátor-ságos utja az szegény embereknek Váradra; erről az váradi vitézek magok tehetnek bizony-ságot, ha igazat akarnak mondani. Többenek volt, igaz dolog, fényes portán ezelőtt is az váradi némely spahiák ilyen hazug panaszt; hatalmas császárunk embere kérékezvén hozzánk, magunk adván embert melléje, oda küldtük Sebesvárhoz; meglátta az várat, meglátta, hogy az vár mellé volt régen csinálva palánk lovak és egyéb marháknak tartására, az mely palánk az régiség miá megbomolván, annak megújítására hordattunk volt valami fát, az fáknak temérdekségét is megmérte akkor hatalmas császárunk embere; mindezeket megvizsgálván úgy ment hatalmas császárunk fényes portájára be, ott azt mondotta kétség nélkül, az mit szemmel látott, kezével tapasztalta; mostan azokból az fákból ujítottuk meg az régi palánkot s csináltunk is valami istállókat, oda küldöttük az nagyságod emberét, hogy szemével nézze meg, s Istenére lelkére mondjon igazat; ha az dolog különben lészen, bár mű legyünk

bűnösök ; de mivel úgy vagyon, nagyságod megítélheti, mit érdemlenének azok az tökéletlen emberek, az kik ilyen nagy hazugsággal terhelik az nagyságod füleit. Mostan is oly mosdatlan levelet irtak reánk Váradról, hogy ha azok szolgálja volnánk is, nem köszönnök meg ; nincsen több urunk hatalmas császárnál, nagyságod penig mint értelmes méltóságos úri ember igen helyesen cselekeszi, ha az ilyen alkalmatlanságokat megorvosolja. Ezek után etc.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gróf Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXIV. kötet.

LXXXVI.

a)

1668. esztendőben mennyi arany, tallér megyen ki portai költségre.

Lipcei adta tallér, száza más féle.	8. Febr. adtam az postamesternek portai	
	utjára	tall. 40.
	Vele való postának	tall. 16.
	12. Febr. az mely követ Nemes János	
	urammal jött	tall. 250.
	Vele való két füvebbik töröknek adtam .	tall. 50.
	Az szolgálinak	tall. 12.
	Ezen csauzzal való postának	tall. 15.
	Huszonöt talléron vettem az töröknek egy	
	lovat	tall. 25.
3. Martii az budai vezérnek kétszázötven aranyat	aur. 250.	
s két virágos pohárt, melyben van 5 gira s 64 nehezék.		
Az tihajának ötven aranyat	aur. 50.	
Az teftedárnak huszonöt aranyat	aur. 25.	
Rézefendinek huszonöt aranyat	aur. 25.	
Ali béknek husz aranyat	aur. 20.	
Cserei Györgynek utjára	tall. 25.	
e huszonöt tallért Bethlen uramék tallérábúl.		
Ugyan afféle tallérbúl az tolmácsnak adtam . .	tall. 8.	
12. Martii. Székely Moisesnek küldtünk csauzok		
számára	tall. 30.	

Az postának Kovács Jánosnak	tall.	20.
24. Martii. Fogarasi portai postának portai útjára	tall.	20.
17. Aprilis. Adtam Nagy István portai útjára	tall.	15.
18. Aprilis. Balafalván adtam az budai vezér kö vetjének ötven tallért	tall.	50.
Vele való csauznak	tall.	16.
Az szolgájának adtam	tall.	14.
Magának vettem egy iramó lovat huszonöt talléron	tall.	25.

Szász papok adijában való költség:

8. Maji. Hedritt küldvén az portára küldtünk vele az Nemes János uram kérte pénzért aranyakat az szász papok adta arany- búl	aur.	30.
Az tolmácsnak adtam	aur.	8.
Magának úti költségre	aur.	8.
17. Maji. Az havasalföldi vajda követjeinek vettem egy pár puskát	tall.	10.
Item az Borsolótól vettem egy lovat	tall.	23.
20. Maji. Adtam Boldovai Mártonnak Váradra ex- pédiálván uti költségnek	tall.	10.
21. Maji. Az budai vezér emberinek adtam	tall.	10.
22. Maji. Adtam Fogarasinak Konstantinápoli ut- jára	tall.	24.
Item Székely Mojsesnek adtam köntösire	tall.	40.
27. Maji adtam az váradi törököknek	tall.	29.
28. Maji az mely két török csauz Szésvár látni ment, adtam az kettőnek	tall.	200.
Szolgáinak	tall.	8.
Nagy Istvánnak	tall.	17.
5. Julii. Palágyinak portai útjára adtam	tall.	18.
29. Julii adtam Kassainak portai útjára	tall.	16.
Lú tartásra, melyet ajándikban vitt	tall.	2.
15. Augusti adtam az portára menő Konstantiná- polban való postának Palágyinak	tall.	20.
1668. 16. Augusti Váradról jött követnek adtam az fűkövetnek	tall.	60.
Az másiknak	tall.	20.
Szolgáinak	tall.	24.

Az két követnek posztót	tall.	10.
1668. 28. Augusti Radnóthra jött karansebesi töröknek adtam az két füvebbiknek tizsing granátot	tall.	10.
Huszonnégy tallért	tall.	24.
Az másik kettőnek	tall.	6.
Az két szolgájának	tall.	2.
6. Septembris küldtem meg az Vasadi lovának az árát az kolosvári pénzből	tall.	16.
24. Septembris. Az portai lovak tartására Nagy Tamás uram kezében	tall.	80.
1668. 14. Septembris Gyulai Istvánt az kapikihaságra expédiálván adtunk kapikihaságra száz forintot	fl.	100.
Ugyan Gyulai István kapikihaságára, mivel meszsze kellett menni, harmadfél száz tallért	tall.	250.
Az postának Dobrinnak	tall.	20.
1668. 10. Octobris adtam Piheninek Fejérvárról a budai vezérhez expédiálván	tall.	18.
1668. 10. Novembris adtam Fogarasi Jánosnak Konstantinápoli utjára	tall.	25.
1668. 4. Decembris adtam az tatár khám követjének magának másfél száz tallért	tall.	150.
Egy virágos poharat	Nro	1.
Az fiának ötven tallért	tall.	50.
s ötöd fél sing angliát		
Vellek levő szolgájának negyven tallért	tall.	40.
Itt Fogarasban in summa	tall.	240.

b)

1668. A portárul meghozott tallér, mely volt, mely mikor elvitték, hétezer tallér	tall.	7000.
Abbúl költ el ennyi :		
Maga postamester vett egy lovat	tall.	150.
Maga költött el	aur.	100.
Dávid déáknak adott	aur.	100.
Ugyan ezen pénzből. Radnoton adtam Balásfalva árrában az országnak	tall.	2000.

Radnóthon fogarasi adóban adott uram ő kegyelme	tall.	500.
poltura pénzért, melyet ugyan az arany váltónak adtunk.		
Fejérváratt 28. Septembris. Ugyan az aranyváltónak adott uram ő kegyelme	tall.	500.
Radnóthon kölcsön vettünk ki posták s követek számára	tall.	500.
Itt Fejérváratt vettünk ki	aur.	100.
Id est száz aranyat, mely helyiben töttem ugyan darabban	aur.	100.
Uram ő kegyelme adott	fl.	300.
Az ifjak fizetésekre, melyért vettem ki	aur.	75.
Egy lovat vétetett uram ő kegyelme Markocsántól	aur.	60.
(Mely feljül megirt aur. 100 és az alább valót aur. 75.		
Pater Jánosnak fizettem.)		

c)

Magunk szükségire mennyi aranystallér megyen ki 1668.

15. Januarii adtam Szeghalminak Vizára Beszterezén nyolcz tallért	tall.	8.
23. Januar adtam Pater Jánosnak hat pár nuszterét, kivel adós voltam, hetvennyolcz tallért, már nem vagyok adós	tall.	78.
1668. 25. Januar. Adtam Cserei Farkasnak 1667. Lipcsei hozta tallérból másfélszáz tallért	tall.	150.
Item adtam magam számára való mosdóra az ötvösnek harminczhat tallért	tall.	36.
26. Januar adtam egy rabnak három tallért	tall.	3.
27. Januar vettem egy sidótul két kálmuk varrott nyerget minden szerszámostul nemezesztül százhuszonhatodfél talléron	tall.	126//2.
30. Januarii adtam Teleki uramnak fizetisiben aranyat százat	aur.	100.

Item néném aszszonynak Bánfiné aszszonyomnak

adtam tall. 12//2.

az többiért polturát adtam.

8. Februarii postamestertül küldtem 20 tallért balsamum olajra.

12. Martii küldtem Kovács Jánostól balsamum olajra tall. 10

Item praefectus uramnak adtam adóban, hogy adja tall. 10.

24. Martii Fogarasitól küldtem holmi vásárlásra rendszerint, Balsami olajra tall. 10.

Czitrom serbetre tall. 4.

Robintra tall. 4.

Gyöngyre tall. 40.

Majiczra kengyel sinórra, farmatringra s lekötő

szíjra tall. 20.

Narancs szín két karmasinra tall. 2.

Sárga karmasinra tall. 2.

Gyöngy porra tall. 4.

Pésmára tall. 4.

Czitromra tall. 4.

Item opo balsamum olajra tall. 10.

Tophaeus uramnak Fogarasban pro Anno 1667.

die 4. Aprilis adtam fizetésében kétszáz

tallért tall. nro 200.

Azon napon, úgy mint adtam az ország adajában

a fogarasi földi szegénységért . . . tall. nro 500.

14. Aprilis. Szebenben vettem uramnak ő kegyel-

mének egy kalapot tall. 20.

Az musikásoknak adtam tall. 4.

17. Aprilis. Küldtem az portára Nagy István éték-

fogótól szkofium vételre aranyat . . . nro 12.

22. Aprilis. Adtam egy Gazdagné nevű aszszony-

nak négy tallért tall. 4.

1668. 7. Maji. Eperjesit az fogarasi mestert küld-

vén fel, adtam magának más félszáz

aranyat aur. nro 150.

mely teszen tallérokot nro 300.

Küldtem tülle Szent-Györgyinek aur. 100.

mely teszen kétszáz tallérokot tall. 200.

Köpeczinek küldtem ötven aranyat	nro	50.
mely teszen tallért	nro	100.
Item adtam Lázár Imrének gombra	tall.	4.
Az ötvösnek adtam holmire	tall.	4.
Aranyozásra adtam	aur.	1.
8. Maji. Hedrittül küldtem balsamum olajra száz		
papok adta aranyat	aur.	5.
Sárga és szederjes karmasinra	aur.	2.
19. Maji. Adtam az fejevári ötvösnek az mosdó		
aranyozásra	aur.	5.
22. Maji. Küldtem Fogarasi János portai postátul		
apró skállát szőnyegek vásárlására	tall.	100.
száz tallért		
Item egy tallérot citromra	nro	1.
Fekete citrom lére	tall.	1.
23. Maji adtam az fejevári ötvösnek az régi pohá-		
rok aranyozására	aur.	10.
Item Lukáts Déáktul ugyan tülle küldött csészék		
csinálására való ezüstök aranyozására		
adtam	aur.	10.
1668. 15. Junii magamnak vettem egy alyában .		
szütt szoknyát	tall.	80.
1668. 16. Julii adtam az segesvári ötvösnek csé-		
szék aranyozására	aur.	20.
Kassaitul küldtem vásárlásra :		
19. Julii balsamum olajra	tall.	10.
Szkofumra	tall.	14.
Csujtárra	tall.	6.
Czapára	tall.	4.
Karmasinra	tall.	1.
1668. 7. Augusti. Vasadinak az portusi pénzbül		
adtam	tall.	50.
Gránátot	ulnas	7.
Az püspöknek adtam	tall.	8.
Item az kolosvári templomhoz	tall.	20.
Item tiz tallért szkofumra	tall.	10.
9. Septembris küldtem oda fel az doctornak száz		
tallért	tall.	100.

18. Septembris adtam Jankó Györgynek, mely Tár országból jött tall. 10.
- Item Gyerőfi uramnak tall. 5.
25. Septembris Székely Mojsesnek küldtem dia-
mantra tall. 10.
26. Septembris küldtem Csákiné aszszonyomnak
vásárlásra aur. 10.
- Az dévai papnak jeggyűrűnek két arany aur. 2.
27. Septembris uram ő kegyelme ötszáz tallérokat
váltatott el tall. 500.
melyet adott ő kegyelme Belényesi Nagy Mihály arany.
váltó kezében, mely postamester portárul meghozott tallér volt
10. Octobris adtam az fejérvári ötvösnek rubintok-
kal együtt aranyat uramnak ő kegyel-
mének gombnak aur. 23.
23. Octobris az pataki scholához postamester hozta
pénzből aur. 100.
- Item az kassai scholához tall. nro 100.
- Magának Czeglédi uramnak 2 tizes aranyat ugyan-
azon aranyból aur. 20.
1668. 31. Octobris adtam Topheus uramnak kön-
tösre való posztóra aur. 20.
item fl. 5.
- Az Rákóczi Ferencz uram puskási hadnagyának tall. 2.
7. Novembris adtam az fejérvári ötvös kezében
gombra aur. 51.
1668. 10. Novembris. Az mely tallért adott Lipcei,
abból költeni vettem tall. 700.
9. Novembris Fogarasi Jánostúl portára küldtünk vá-
sárlásra ez szerint :
- diván szőnyegekre tall. 200.
- Megyszín apró szőnyegekre tall. 100.
- Hevederek kötő majiczra, török vastag sinorra tall. 30.
- Török tyukokra tall. 4.
- Kályhákra tall. 20.
- Szkofiumra tall. 20.
- Kölcségére tall. 20.
- urzainak tall. 25.

Lóért	tall.	40.
Az keneső áraban adott tallérbül gombnak . . .	tall.	4.
In summa	tall.	463.
Apró rubintra	tall.	6.
Apró gyémántra	tall.	25.
Az szekszénás lovak tartására	tall.	10.
Az fia költségire	tall.	10.
Amrára tallér	tall.	10.
Egy dintartóra	tall.	5.
Opo balsamum olajra	tall.	10.
Az vak tatárnak	tall.	6.
19. Novembris Bors Istvánt, lúért küldvén bé Mol-		
dovában, adtam lúra orosz lányos tal-		
lérokat	tall.	81.
Költségire egisz tallért	tall.	10.
Kántorát jó pénzül adván ki	tall.	7 1/2.
Az mosdó korsóhoz s egyéb forrasztásra adtam másfél tallért		
s egy negyedrészt.		
Adtam Páter Jánosnak 16 sing ángliai posztóért		
singiért öt-öt forintot s egy vég köz		
landisért harmincz forintot, melyet tal-		
lérul adtam meg, úgy mint ötvenöt		
tallért	tall.	55.
Melynek 39-cze keneső árba volt sidó Juda és Szelmeczi adta,		
16-ta peng Nagy Mihály adta tallérok voltak.		
Portusi tallér, melyért az aranyváltónak pénzt adtam :		
Borokért küldtem havaselföldi orosz lányost . .	tall.	200.
Költségre Rosnyainak orosz lányost	tall.	3.
Vázára tallért orosz lányost	tall.	15.
1668. 6. Decembris Fogarasban adtam Páter Já-		
nosnak gyöngyért kétszáz aranyat . .	aur.	200.
Maradt áraban 600 száz tallér, melyet kenesőül adok meg		
neki.		
Item ugyan Páter Jánosnak adtam aranyos ezüst		
csipkéért hatvan harmadfél egész tallért	tall.	62 1/2.
13. Decembris az berethalmi sokadalomban küld-		
tem egy uram ő kegyelme számára		
való niusztra nyolez aranyot . . .	aur.	8.

Item Szeghalmihoz kecségére két oroszlányos tallért	tall.	2.
17. Decembris adtam, uramnak ő kegyelmének két moldovai paripát, hogy hozzanak, Rosnyai s Endes keziben oroszlányos tallért	nro	100.
Graeczit	nro	50.
Török aranyat	nro	27.
1668. die 18. Decembris adtam Kerest. uramnak Havasalföldében menvén	tall.	3.
Kecsegére s figére	tall.	2.
meg más embertől költem kecségére Bojér István által	tall.	2.
Ugyan Rosnyaiéknak adtam úti költségekre Endessel hogy bément, lovakért	tall.	9.
1668. Esztendőben költ portai szükségre kétezer-négyszázhatvanöt tallér, id est	tall.	2465.
Magunk szükségünkre költ tízezer százharmincnyolczadfél tallér arany váltással és jószág vételivel együtt	tall.	10137 $\frac{1}{2}$.
Eredetije az edélyi Muzeumban. (<i>Grammatophylacium Transylvanicum</i> XI. kötet.)		

LXXXVII.

Kegyelmes uram!

Az nagyságod méltóságos levelet az inclusával együtt alázatosan vettem, meg is olvastam. Noha kegyelmes uram látatik a tömösvári passa hogy már jóval ígírni magát, hogy igérvén az elvett prédát; de ugyan azon tömösvári passa levelét nagyságod tekintse meg, nagyságodat s minket vádol irásának kezdetiben az Jenő és Lippa vidékének elpusztításával, melyről nagyságod ellen azt írja, hogy panaszt is tetek volna a vitézek az portán, de ő gátolta volna meg. Ebből kegyelmes uram meglátszik, hogy az császár kapucsi passájának ide ki létében csak be akarja pokrőczozni az minapi történt rossz dolgot; de azonban ettől megmenekedvén, azután is azonok lesznek ők, a mineműek eddig voltak, melyet vilá-

gosan megmutat az halmágyiak elraboltatása után költ jenei kaimekány hódoltató levele. Hogy ha az erdélyiek által Jenő vidékén lőtt marha hajtás helyett akartanak az török vitézek kölcsönt adni, azzal meg kellett volna elégedni. Miért irt az jenei kaimekány behódolásra való levelet az halmágyi vitézeknek? Azért kegyelmes uram az én vékony tetszésem ez: Nagyságod illendő választ irhat a tömösvári passának, melyről való minutát nagyságodnak inclusive elküldöttem, de hogy nagyságod az portán való panaszt ellenek bétehesse, az ország kára nélkül az alig lehet kegyelmes uram, mert félő hogy az feljebb említett hódoltatásnak félelme fenn marad; mindazáltal álljon a nagyságod böles dispositiójában az egész dolog.

Ezeknek utána ajánlom Isten gondviselésében nagyságodat.

Datum ex Keresd die 24. Januarii. 1670.

Nagyságodnak alázatos híve

Betlen János. m. p.

P. S. Az tömösvári passa leveléhez képest, kegyelmes uram én mostan nem látom oly félelmesnek az Zaránd vármegyebeli állapotot, hogy oda derék praesidium kelletnék, mindazáltal nagyságod consulálja Naláczi uramot, ő kegyelme jobban tudja nálamnál az ott való állapotokat.

Hátára jegyezve: Betlen János uram censurája az tömösvári passának írandó dolgok felől. 22. Jan. 1670.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. Nékem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

LXXXVIII.

Celsissime Princeps et Domine mihi faventissime!

Salutem optimam, omniaque prospera exopto, Celsitudini vestrae suaeque familiae integrae. Georgius Brankowitch adlator suae ad me iucundae literae nunc expeditus, simul

cum Kinot Szahin aga commissario discedit, proposita Celsitudini Vestrae prius auditorus, quam Waradiensium, spero omnia ad bonum finem processura, talis enim commonstratur voluntas excellentissimi domini Kaimekami, qui se in ultima audientia agenti suo dignissimum benigniorem exhibuit et dissidias accommodaturus promisit. Celsitudo vestra prudentia et munificentia sibi innata praescriptum agam equidem stipitem durum emollire poterit, suumque animum captiuare studebit, promisso annuali stipendio, si hac vice ipsi bene inservire conabitur. Waradinensium quoque defterdarium suis allecet illecebris et muneribus, ut suis contentus . . . is, ad ditionem suam pertinentia loca non usurpet, neque suis inscribet libris. Noster hinc placente Deo discessus, sequetur post aequinoctium vernum per Adrianopolim, ibi usque ad festum sancti Demetrii (si non plus) commoraturi. In mense Septembri reditus supremi vezirii ex Candia expectatur. Caetera oretenus a tabellario audiet. Interea omnia sapientia Celsitudinis suae senatorumque suorum sanis consiliis remitto. Manusque suas benignissime devotissime exosculans, iterum atque iterum profiteor quod sim et ero toto cursu vitae meae

Data Thessalonicae 24. Februarii. 1670.

Celsitudinis vestrae serenissimae humillimus famulus

A. B.

Post scriptum. Super inscriptionem literarum quas ad me mittere dignabitur iubeat taliter superscribere : Praeclaro domino Alberto Bobowo nostro benevolo, nihil aliud adscribatur varios ob respectus.

Küljegyzés : Anno 1670. Az Ali bégheknek török császár mellett való diák tolmácsnak, maga kívánsága szerint való titulussáért (bélül írva) kell megtertani. etc.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

LXXXIX.

Hogy Isten nagyságod méltóságos személyét sok esztendőiglen való étettel jó egészséggel s boldog uralkodással megáldja szívem szerint kívánom. etc.

Kegyelmes uram nagyságod méltóságos személyét irással terhelni nem akartam. Az eddig fennforgó dolgok pedig kegyelmes uram miben legyenek, nagyságodat Baló uram ő kegyelme mindenekről voltaképen informálhatja. Ha mi dolgok ezután occurálnak, nagyságodat éjjel nappal tudósítani el nem mulatom. Kegyelmes uram, nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan könyvergek ígért kegyelmessége szerint méltóztassék kegyelmességiből más kapitihát helyemben beküldeni, engemet pedig kivitetni. Alázatos hűséggel meg igyekezem nagyságodnak szolgálni mint kegyelmes uramnak. Ezek után adja Isten levelem találja nagyságod méltóságos személyét boldog órában s jó egészséges életben. Datum in Drinapeli die 5. Augusti. Anno 1670.

Nagyságod legkisebbik alázatos szolgája

Bojér Sigmond.

Kegyelmes uram nagyságodnak alázatosan könyvergek ezen is, méltóztassék szokott kegyelmességét rajtam is fenn tartani s tolmácsam fizetését megküldeni, melynek is fizetése köntesével együtt hatvan tallér, mivel látja Isten kegyelmes uram, ha nagyságod abbéli kegyelmességét nem mutatja, én meg nem fizethetek, több mellettem levő szolgálóimnak is mint fizethetek meg, csak Isten tudja.

Külsőim : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának, és nékem kegyelmes uramnak adassék ez levelem.

Külsőjegyzés : (egykorú) kapikiha Boér Sigmond uramnak levele, Baló uram hozta 20. Augusti. Anno 1670. In Adrianapoli 5. Augustii. 1670.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XC.

Török császárnak szóló levél minutája. Expedita 1670. die 26. Septembris.

Hatalmas győzhetetlen császárunk, Isten hatalmasságodnak napjait sok ezerekké tegye széles ez világra kiterjedt fényes birodalmának örömére.

Hatalmasságod fényes portájához tartozó kötelessége-

met szemem előtt viselvén, mivel az én reám biztatott hatalmasságod őstől maradt országának adóját ez alázatos levelemet benyújtó J. J. hivem által hatalmasságod áldott lábaihoz beküldtem, esedezvén alázatosan lássa kegyelmes szemmel, és ezt az hatalmasságod megromlott országát vegye atyai oltalma alá. Kiért az úr Isten hatalmasságodat sok esztendőig éltesse. Költ etc.

Hatalmasságodnak legkisebbik alázatos hive.

Ország nevével török császárnak szóló levél minutája.

Hatalmas győzhetetlen császárunk, Isten hatalmasságodat sok esztendőig éltesse nekünk alázatos őstől maradt jobbágyinak örömeire és hasznára.

Hatalmasságod fényes portájától reánk vetett adót kötelességünk szerént ez alázatos levelünk vívő J. J. nevű atyánkfiától hatalmasságod fényes tárházában beküldöttük, az földig magunkat hatalmasságod áldott lábai előtt meghajtván esedeziünk igen alázatosan lássa kegyelmes szemmel, és könyörgésünket meghallgatván bocsássa vissza oly kegyelmes válaszzsal, melyért kicsintől fogván nagyig ennyi ezer lelkek imádhassanak Istent hatalmasságod jó szerencsés hosszú életeriért, mely szent Istennek gondviselése alá ajálljuk hatalmasságodat. Költ etc.

Hatalmasságodnak alázatos jobbágyi: Erdély országának három nemzetből álló minden rendei.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XCI.

Instructio pro Dominis. J. J. ad Fulgidam Portam ablegatis.

1. Főkövet atyánkfia bémenvén elsőben is ami kegyelmes urunk ő nagysága és a nemes ország nevével egyszerűsmind köszöntsék császárt, fővezért, és a kiket a dolog illet, ajándékot is együtt kegyelmes urunk ő nagysága és az ország nevével praesentálják ő kegyelmek mind császárnak, fővezérnek, és a kiknek ajándékot kell adni.

2. Hatalmas győzhetetlen császárunk az nagyságod

méltóságos parancsolatjával az erdélyi méltóságos fejedelem kegyelmes urunk az szegény megnyomorodott hazával együtt alázatos engedelmisséggel elvévén, noha ha szintén hatalmas császárnak nagyságod parancsolatai nem érkeztének volna is, el volt ugyan rendelve kegyelmes urunktól s az országtól, hogy mostani alkalmatosságára hatalmas császárunknak alázatos engedelmtől ő hatalmasságának kedveskedjünk, előttünk viselvén a boldog emlékezetű Betlen Gábor fejedelem jó példáját, hogy akkori paradicsomban nyugovó hatalmas császárunknak illendő kedveskedésével mutatta alázatos hűségét. Az mi kegyelmes fejedelmünk is nagyságod cziríákja lévén, remélvén azt, hogy úgy most is mint Betlen Gábor fejedelemségében magához s mind az szegény hazához császári kegyelmességét mutatja, melyben nagyságod is mindenben ő nagyságához s szegény országunkhoz hatalmas császárunk előtt minden jó akaratját mutatja, hogy már ennyi időktől fogván való szorongatásiban hatalmas császárunk ős-től maradt országa tapasztalhatóképen érezhesse hatalmas császári kegyelmességét kegyelmes fejedelmünkkel együtt.

3. Jó időktől fogván már keservesen szenvedtük a végbéli szomszéd vitézeknek ellenünk való magok viselését, mik lévén az megbántodott és szenvedő felek, mégis ellenünk gyakorta kemény vádlásokat és panaszokat töltenek, nem lévén azért nekünk senki is Isten után hatalmas császárunkon kívül, kitől megbántódásink felől orvosságot vehessünk, igen alázatosan esedezünk azért hatalmas császárunknak, hogy ő hatalmassága császári kegyelmességéből méltóztassék sok megbántódásinkat császári méltósága eleiben terjesztvén meghallgatni és szokott császári kegyelmessége szerént, őstől maradt szegény országát megbántódásiból könnyebbíteni, kiért mi is ő hatalmasságáért, jó szerencséjéért Isten imádók leszünk.

Ezekben a dolgokban és több ezekhez járuló dolgokban, melyek az ország dolgainak megorvoslására szükségsek volnának, talám az tiháját kellene legelsőben is az mi kegyelmes urunk és az országhoz úgy megcsinálni, hogy attól vehetnének követ urainék teljes informatiót és jó assecuratiót, hogy mi formában kellene ezen dolgot elkezdni, és

annak utána, ha út nyitnatnék megbántódásinknak előadá-sára, azután renddel megbántódásinkat elő számlálni rés-szenként.

Ezt is előadja a követ.

Csak nem régen is az lengyel nemzettől követ jövé-n hozzánk a Rákóczi György jószágíért hat száz ezer tallért kért rajtunk, azonban esztendőnként való ajándék küldésnek színe alatt esztendőnként való adót kíván rajtunk, melyet ha-nem cselekeszünk, fegyverrel fenyegeti hatalmas császár ős-től maradt országát.

Utoljára attnámét kell sollicitálni, hogyha a tihája biztatná a követeket bátorságos sollicitálásiról, oly formában penig, hogy a határ dolgát jó formában igazíttatni kell, azon-ban az adóban is leszállítanának.

3. Az országnak libera electiója tartatnék meg.

NB. Az magyarországi dolgokat aperte sollicitálni nem kell, hanem privata audentiát sollicitálván, meg kell azt jelen-teni, mi formán vádoltatik ő nagysága az végbeliektől és magoktól a magyarországiaktól is azzal, hogy dolgokban semmit csinálni nem akar. Kéreti azért nagy alázatosan az vezért ő nagyságát, hogy ezen dologról méltóztassék tudósítani, mi karban legyenek az magyarországi dolgok, mert azt meg kell vallani ő nagyságának, hogy némettől s az végbeliektől való vádoltatását, nemzetünk és vallásunk úgy üldöztetését keservesen érzi. Elégtelenségét s tehetetlenségét megvallja ugyan ő nagysága magának és az szegény országnak. De az miben lehetne örömet nemzetünknek és vallásunknak ő nagy-sága segítségével . . . tenének, hatalmas császár szolgálatjára kész tehát tudván ezt, hogy ha ma ő rajtok az veszedelem, nemsokára Erdélyre is elkövetkezhetik, mely ha úgy lenne is ő nagysága hogy idején az fényes portának ér-tésére nem adta volna.

Ad. 3-tium. Az fővezér híre, akaratja és engedelme nélkül, hogy valamit cselekedjék ő kegyelme teljességgel nem jovaltatik.

Azon replicának második punctumára alább leszen válasz.

Az végbeli dolgokban in generalibus terminis tegyen ő

kegyelme panaszt, de ad particularia semmiképen ne condescendáljon, hanem ha valami jót látna belőle kijönni, eo casu particulariter kifakadhat; ha kérdeznék, micsoda helyek azok, melyeket el akartanak venni, megmondhatja ő kegyelme, az országot akarják Váradhoz foglalni, mivel az egész ország hét vármegyéből áll s annak hatát akarják elvenni, és ha Bihar vármegye elfordulna, arra megmondhatja, hogy Bihar vármegye sem volt Váradhoz való, hanem csak bizonyos számú faluk, annál inkább a többi vármegyék, nem is fügtenek soha Váradtól, azoknak külön tisztei voltak, vadnak ma is.

Könyörgéssel és alázatos instantiával az mit ő kegyelme cselekedhetik, mindeneket kövessen el, de olyan kemény terminusokkal nem kell élni; hanem ha arra fokadnának ki meg kell lenni, csak ide adjátok: eo casu megmondhatja ő kegyelme, hogy hatalmas császáré az egész ország, elveheti, de mi jó akaratunkból nem adjuk.

Ad. 4. Mielta ez az magyarországi strepitus kezdetődött, sok alkalmatlanságok, húzások, vonások, prédálások s kereskedő embereknek árestálások történvén az német párt-ról, kellett ő nagyságának azoknak megorvoslásáért hozzájok jártatni; de azok között némelyek árestáltattak s most is árestomban tartatnak s némelyek minden válasz nélkül bo-csáttattak.

Az lengyelhez pedig egyszernél többször ő nagysága nem küldött, egyszer is csak egy simplex levéllel, de azt is azért, hogy az ott forgó dolgokat expiscálhassa. Micsodás indulattal legyen penig az lengyel ő nagyságához, mostani ide küldött követsége, a mely megjött melyet ő nagysága in specie ő kegyelmétől leküldött.

Az . . . niezki követsége dirimálja az lengyelrel való dolgát. Az némettel való correspondentiája mint legyen, bizonyítja az ő nagysága ellen való mindennapi vádja az németeknek.

(Kelet 1670.)

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. VIII. köt.*)

XCII.

Fővezér kapucsiajának tött igiretről való minuta Fogarashan 12. Martii Anno 1671. ország közönséges gyűlésében.

Kedves barátunk, Erdélyországának állapotját maga látta kegyelmed, minemü pusztúlt állapottal legyen azt is látta, az mely faluk felől azért kegyelmed nékünk levelet hozott, ha mind azoknak állapotjában s egyéb dolgainkban hasznosan szolgál s annak izit mi is megérezzük, ez levelünket kegyelmed tartsa meg s ígírünk kegyelmednek egy erszénjpénzt s azután is megtapasztalja minden jóakaratusokat egyéb dolgokban is.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XCIII.

Kapitiha Túri László uram is velünk egyszersmind szemben lévén az fővezér tihájával, nagyságod parancsolatját Kucsug passa kívánságáról megbeszéllette, az fővezér tihaja feleleti így lettek, hogy az portától oly parancsolat nem ment, hogy újabb faluk adassanak Váradhoz; sem ő nagyságoknak abban semmi hírek nincsen, minemü kívánság lehet az Kucsugtól; mindazonáltal azt is mondta, jól meglássuk mit beszélnünk, hogy midőn ők az teftereket megláthatják és az dolognak végére mennek, hazugságban ne találtassunk lenni, mostani mondásunk igaz legyen, és hogy azon vármegyék és faluk nem Váradhoz valók voltanak annak előtte is.

Kelet 1671.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

XCIV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram!

Nagyságod méltóságos levelét ezen órában vettem, mit írjon az kapichiba az adó állapotjának aranyúl való bekül-

désének némely rossz kívánságárául értem; felette keserves, még kell vallani kegyelmes uram, az mindennap rajtunk növekedő Isten itéleti, de mit tehetünk, szabad az jó Isten velünk; nekem vékony és csekély tetszésem mégis az, kívánságokra az aránt semmiképen nem engednék, szultán Szulimán idejítől fogvást soha olyan példa nem lévén, mert ugy is el kell vesznünk végtére is, hanem az soha nem lett szokás ez fogyatkozott állapot szükség, s ki tudja kegyelmes uram talám nem is császár sem fővezér kívánsága, hanem kereskedésül tették mások fel, álljon mindazonáltal nagyságod és az urak bölcs tetszése mindenekben. Éltesse Isten nagyságodat szerencsésen.

1671. 30. Octobris Sz. Miklós.

Nagyságod alázatos híve szolgája

Bethlen Farkas. m. p.

Az határ dolgából pedig talám Isten jobbat ad reménység felett, az mint írja az kapichiha és az mint nagyságod méltóságos leveliből conjiciálhatni.

Hátára jegyezve: 1671. 3. Novembris Bethlen Farkas uram levele az arany-szerzés felől.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilvanicum VIII. kötet.*)

XCV.

Kegyelmes uram.

Vigesima octava Octobris Gyógyon költ nagyságod méltóságos levelét prima Novembris reggel nyolcz órakor vettem alázatosan, melyből szomorúan értem nagyságodnak s ez nyomorúlt hazának újabb búsulását, én félek kegyelmes uram, hogy valamint ez grázda keresés ne legyen, mert az ki ellen az maga urának feltett czélja vagy, könnyen fortélt foghat ellene. Mindazáltal titokban lévén mi előttünk az ő sziveknek gondolatja, hogy ha ember elmúlatja a porta kívánságának

betöltését s valami közönséges veszedelem következik ez házára, Isten előtt s ez világ előtt is nagy számadás száll mindnyájunkra érette. Azért ha módot találhatna nagyságtok annak effectuálásában, jobb volna innét küldeni aranyat, mint sem arra az bizonytalanságra hadni az dolgot, hogy ott váltsanak; mert ha igen drágán, az országnak igen nagy rettenetes kárával akarnának is váltani, féltő hogy nem találhatnak. Magam általlom nagyságodat ilyen bátorságos írásommal terhelni, de midőn nagyságoddal együtt az haza közönséges veszedelmét látom fennforgani, az kételenség sajtolja ki belőlem, hogy nagyságodnak megírjam, egyébaránt bizony szívesen tartóztatnám, hogy nagyságodnak kedvetlenségire való alkalmatosságot ne szolgáltatnék se írásomban se cselekedetemben; de úgy látom kegyelmes uram, hogy mind az értéktelenség, mind az üdönek szoros volta egyéb utakat elrekeszt előlünk, hanem vagyon fenn csak az az egy út, ha nagyságtok az mivel Isten nagyságtokat megáldotta, abból teljesíti ki ezt az fogyatkozást, az arany helyébe az tallér maradna meg nagyságtok számára. Tudom kegyelmes uram, hogy az fiscusnak adót az ország nem adott, sem egyéb rendkívül való nagy jövedelmek oly igen meg sem bővítették az fiscus tárlházát, hogy annyi aranynek kiadását meg nem érezhetné, de mit tudjak mondani kegyelmes uram ilyen nagy szorongatásnak idején, jobbnak látom, hogy az fiscus arannya váljék tallerrá, mint sem nagyságoddal együtt egész országotül mindnyájan elveszszünk. Ezeknek utána Istennek kegyelmes gondviselése alá ajánlom nagyságodat. Datum Keresd die 1. Novembris A. 1671.

Nagyságodnak alázatos híve

Betlen János m. p.

Hátára jegyezve : 1671. 3. Novembris Fejérvártt Bethlen János uram levele az arany szerzésről.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

XCVI.

Kegyelmes uram.

Isten nagyságodnak életét s minden dolgait boldogítsa. Nagyságod méltóságos levelét ez órában vettem alázatosan, az mi az kapikiha uram által való kemény parancsolatot illeti kegyelmes uram, az én vékony elmém szerént követ uraméknak parancsoljon sietséggel nagyságod, hogy ő kegyelmek instáljanak, ne keresnének újabb újabb bántásinkra való alkalmatosságot, hanem az mint, hogy eddig minden akadály nélkül tallérul bevették az adót, ez után is az szerént vegyék be, mert különben lehetetlenséget kívánnak, mivel tallért is alig szerezhet az szegény ország, nem hogy aranyat. Ha azelőtti szokás szerént kegyelmes uram mind aranyul adták volna is azt az 30000 talléros adót, de az olta mennyi esztendeje, hogy minden szó nélkül tallérul bevették s emlékezetben is mindenkor csak az 80 ezer tallér forgott, nem arany. Különben kegyelmes uram én lehetetlennek hiszem, hogy esztendőnként anynyi aranyat szerezhetne az szegény haza. Az úr Isten nagyságodat sok esztendőig boldogul éltesse. Datum Sz. György 1. Novembris 1671.

Nagyságod alázatos szolgálja

Rédei Ferencz m. p.

Hátára jegyezve : Anno 1671. Az urak tetszése portára való adónak aranyul való keldéséről.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilvanicum* V. kötet.)

XCVII.

Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály, Isten kegyelmedet hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sok esztendőig jó egészségben éltesse.

Kegyelmed nekem küldött levelét illendő böcsülettel vet-

tem, mit írjon voltaképen mindeneket megértettem, hasonlóképen illendő választ tévén levelére embereitől el is küldöttük. Isten kegyelmedhez visszavivén embereit, minden választ voltaképen megérthet. Azonban penig ennekelötte az Keres dolga végett az mi kegyelmes úrnok ő nagysága küldte volt maga agái közül Mehemet agát annak eligazítására, mely is hogy végben ment, igen jól esett. Ennek utána is minden dologról tudósítani minket el ne mülassa, a miben tudok szolgálni el nem mülatom, az mely ajándékot küldött volt kegyelmed leveleivel együtt, megadák, ne legyen kétséges benne. Ezek után Isten tartsa meg kegyelmedet jó egészségben.

Fővezér tihaja. Kaplan aga.

Küljegyzés : Fővezér kihája levelének fordítása, melyet György deák hozott Fejérvárra 7. Novembris Anno 1671.

(Az erdélyi volt királyi főkormányszéki levéltárban levő eredetiről.)

XCVIII.

Ajánlom sok és köteles szolgálatomat nagyságodnak mint énnekem jóakaró uramnak, és Istentől minden szerencsés sok jókat kívánok nagyságodnak megadatni, tiszta szívből kívánom.

Hogy most az paraszt embertől az utolsó levelemet béküldöttem nagyságodnak, jelenté az paraszt ember, hogy örömet kívánná nagyságod tudni, hogy micsoda az oka hogy palatinust nem tesznek; azért nagyságos uram ime ez az oka, hogy azelőtt egynéhány esztendővel az pápista hiten valók az kálvinista hiten valóknak vették volt el 300 szentegyházokat, az kit nagyságtoknál mecszetnek hínak, és mivel hogy az 13 vármegye és Kassa tája mind kálvinistaságból áll inkább, tehát nagyságos uram most immár látja az tizenhárom vármegye, hogy ellensége nagy vagy az császárnak, úgy mint az francia és svéd, tehát igen nagy és erős követtséget küldöttek most az császárhoz az 13 vármegye s Kassa tája, hogy bizony elpártolnak az császártól, ha az szentegyházokat vissza nem adatja az császár. Én ott voltam az gyűlésben az urak között Posomban nagyságos uram, hogy

elvégezték az pápista hiten levő nagy urak, hogy addig ne legyen országgyűlése, hogy palatinust tennének, míg a császár meg nem békéllik az franczia királylyal, mert most úgy mint hogy látják az 13 vármegyék az alkalmatosságot, hogy sok ellensége vagyon az császárnak, tehát nagy szarvok vagyon, és ha eddig hirdetünk országgyűlését míg az franczia hadakozik az császárral, ki tudja nagy pártolást tennének az császár ellen az szentegyházokért az 13 vármegyék, és ha megbékél az császár az francziával, akkor osztán szintén valamit akarna is az 13 vármegye kezdeni az császár ellen, könnyen megijesztheti az császár őket avval az hadával, a kivel az francziával hadakozik most. És így azért nem tesznek palatinust, hogy félnek az 13 vármegyétől, mert palatinust országgyűlése nélkül nem tehetni. És ebben az tanácsban mikor így tanácskoztak az pápista urak az vármegyék ellen, magam is ott voltam Posomban az urak között; azért nagyságos uram ez az oka, hogy palatinust nem tesznek most.

Ehez képest az előbbeni levelemben is megírtam vala nagyságodnak, hogy nagyságod egyik vezér passája tanácsa az győzhetetlen császárnak, és hogy nagyságod is okos vezér úr elhittem; de elhidje nagyságod azt is, hogy én is tanult s olvasott ember vagyok, olvastam az egész régi nagy emlékeztető török császárok historiáját, miképen és hogy nagyobbították, szaporították eleitől fogva az egész török császárok az ő birodalmokat; ahhoz képest írtam hogy nagyságod legyen azon az fényes portán, hogy az győzhetetlen császár had fogassa pártjokat az erdélyi fejedelemmel az 13 vármegyéknek és Kassa tájának; most vagyon módjok mindenben; avval ha szintén az fejedelem valamit cselekszik is, fel nem bontja még az békességet az győzhetetlen császár, és ha az 13 vármegye az fejedelem mellé áll az győzhetetlen császár hűségire, én az életemet kötöm hozzá nagyságos uram, s nincs is drágább az életemnél, hogy egész az Tiszától fogva az Dunáig egy vármegye nem lészen, az ki meg nem hódol az győzhetetlen császárnak, és az után Morva, Silesia, Csehország szintén úgy mint Erdély. Hiszem nagyságos uram ha nagyságtok úgy tudná mint én, csak az bányák is egy országot érnének, az

mennyi kincs takaroszik ki felelek esztendeig, a kit nagyságtok úgy tudna mint én, könnyen végbe vihetné.

Régi nagy hírű Solimus győzhetetlen császár, a ki felől olvassák miképen csudálatos képen hajtotta maga birodalma alá az szerencsenyeket és az persákat, Amuretes híresneves török császár az görögek birodalmát miképen hajtotta maga birodalma alá, Ozomán az régi török császár miképen hajtotta maga birodalma alá az tatárokat, sultán Sulimanus sokszor miképen verte az magyarokat, és sok országokat miképen hódultatott meg, és sok tenger szigeteket, miképen vőtt meg, úgy mint Helespontus tenger, Rodus tenger szigetét, az Tirrenum tengert miképen hajtotta maga birodalma alá, nem kétélem és tudom, hogy mind ezekről nagyságod is elégét olvasott. Azért nagyságos uram elhittem hogy ezeknél az régi nagy hírű jó emlékezetű török császároknál az mostani győzhetetlen török császárnak is, az ki az nap felkelésével vagonon és fénylik az ő híre neve és ragyog mint az egen az hold és az csillagok, tudom hogy ez sem kisebb hatalmú, mint az régiek, hiszem nagyságos uram, hogy meg vagyom az jövendölve, az mit mi is olvasunk és az nagy Istentől is nagyságtoknak ígérve, hogy az török holdnak meg kell telni, és az arany almára mint tulajdonára az győzhetetlen császár hatalma tündöklök, és az ő haragja mindaddig meg nem szűnik. Így azért ha az győzhetetlen császár elműlatja az jó alkalmatosságot, bizonynyal írom nagyságodnak, én mint az igaz hűtes szolga tartozom meg meg írnia, hogy igen igen nagy kár volna.

Nagyságodat kérem minden jó szerencséért, engem ismertessen meg az győzhetetlen császárral és az Csillag nagy vezérrel és az budai vezérrel ő nagyságokkal, elhíttván azt nagyságtok magával, hogy bizony sok ezernyi ezer hasznára leszek még az fényes portának is úgy annyira, hogy ha valaha egy igaz híve volt, bizony én leszek az míg élek; bizony nagyságos uram soha én ezeket az dolgokat nem cselekedném, ha énnekem mennyi ezereket fizetne is az győzhetetlen császár, ha csak az én igaz jóakaratom reá nem vinne, ha az jövendőbeli előmenetelemért nem cselekedném. Bizom az én felséges uramban, az győzhetetlen császárbán, hogy az én te-

hetségemért az ő kegyelmes két szemét reám veti, és jövő-dőben engem is előveszen dolgomban; ha ez nem volna, soha bizony annyit nem adhatna énnekem, a kiért ezt cselekedném.

Azonban akarom azt is nagyságodnak értésére adnom, hogy az minémű csauzokat az budai vezér ő nagysága felküldött Bécsben panaszolni, tehát azokra az panaszokra nézve ide is az végekben mindenütt parancsolat érkezett az császártól, és azokat az török leveleket, az kiket az háborútól fogva nagyságtok az faluktól adott és irt, mióta az békesség meglőtt, mind felkérlik Bécsbe, és az minémű károkat az háborútól fogva az török tött az magyarnak, és mennyi magyart vágott le az békesség alatt, arra is mindenütt az végeken most szednek bizonytságot. Én is nagyságos uram, mint igaz híve az győzhetetlen császárnak, minden nagyságtok ellen való dolgot, az kit értek, és hallok, és látok, igazán megírom nagyságtoknak; csak lássam hűségemért előmeneteletem jövőendőben és jutalmas fizetésemet, az kit meg is érdelek.

Az mi az nagyságod marháit illeti, az kiket az minap elhajtottak az katonák, azokat az séllyei katonák hajtották el, én láttam is az marhát nállok. Az több híreket, az kik Lengyelország felől hallatnak itt, nem szükség írnom, mert előbbeni levelemből bőségesen megérthette nagyságod.

Arról is írt volt nagyságod azelőtt, hogy az Rába harczon tudakozván azokról az rabokról, az kik akkor ott elvesztek, én nagyságos uram jelen voltam akkor ott, de az kik elevenek kézre akadtak volt is, az harez után mind megöltük, szememmel láttam; hiszen nagyságos uram, csak azért is megcselekedném én azt, ha hallhatnám hírét az olyan raboknak, az kik ott vesztenek volt el, hogy a mennél jobban tudhatnám kedvét keresni az fényes portának, azt cselekedném.

Az Olay béknek.

Ajánlom nagyságodnak köteles szolgálatomat mint vitéz uramnak, Istentől minden szerencsés kívánása jókot kívánok nagyságodnak.

Nem akarám elmúlatni, hogy nagyságodat levelem által meg nem látogassam, kívánom hogy nagyságodat jó egész-

ségben tanálja levelem. Nem tudom mire vélni hogy az vezér ő nagysága semmi választ levelemre nem ád, kérem azért nagyságodat, hogy szerezzon minden jó választ ő nagyságától. A felől az kevés fizetésem felől is írtam ő nagyságának, ha meglészen, nem-é; de ő nagysága semmit sem írt felölle. Bizony nagyságos uram, az ki így mint én ilyen derék és hasznos állapotokban szolgálna mi császárunknak, tiz ennyit sem szánnának tőlle; azért kirem nagyságodat, talám többekre is kívántatik az én szolgálatom, és ha hallok ilyen hasznos dologban, most küldje ki az innepekre az paraszt embertől, mert másképen ingyen semmi fejében, magára hagyom nagyságodra, minden ember kedvetlen az szolgálathoz. Bizony elhídjé nagyságod, hogy én oly jó szívvel vagyok nagyságodhoz, hogy ha lehetne az én lelkemet adnám nagyságodért, és az Isten se legyen hozzám igaz, ha én mindeneket, valamiket értek, látok vagy hallok, ha igazán meg nem írom nagyságtoknak; csak lássam én is méltó fizetésemet, a kit meg is érdelek, nagyságodra hagyván magára; azért nagyságodtól választot várok; ha lesz is, nem is, adja tudtomra. Isten éltesse nagyságodat jó egészségbe.

P. S. Mai napon értettem nagyságos uram egy derék embertől, hogy az franczia királyhoz most derék követséget küldött az német császár, hogy valamennyi várát városát megvötte az franczia, mind oda engedi neki csak békéljék meg vele, és az hadait az franczia fordítsa Kándia segítségire. Azért nagyságos uram, elhídjé nagyságod, hogy az egész imperialis fejedelmek mind meg fogják segíteni az Kándiat. Ha megjön az császár követe onnat, micsoda követséget hoz, ha meglesz-é nem-é az békesség közöttük, arra nagy gondom leszen és nagyságodat tudósítom mindenekről.

Hátára jegyezve : Dalmady Sándor azelőtt Sentei lovas hadnagy, most penig érsekujvári pribék leveleinek mássa.

Egykorú másolat az erd. Múzeum. (*Grammatophylacium Transylvanicum* XIII. köt.)

XCIX.

Isten nagyságotat sok esztendőkkal boldogul megáldja, az új esztendőnek is minden részeit szerencséltesse nagyságotnak szivem szerint kívánom.

Kegyelmes asszonyom az itt való dolgokról különben nem tudósíthatom, Isten követ uramékat haza vivén az dolgokat referálhatják, abból nagyságot bőségesen megértheti, hogy mint vadnak az dolgok. Már kegyelmes asszonyom követ uramék haza menvén én igen alkalmatlanul maradtam, mivelhogy az tolmácsot ő kegyelmek magoktól el nem hagyhatták; itt kegyelmes asszonyom igaz ember tolmácsot, a ki igazán az nagyságtok résziről méltósága mellett és az hazánk fájdalmát előtte viselné, itt olyat nem kaphatni; én kegyelmes asszonyom itt csak olyan vagyok, mint az néma tolmács nélkül, mivel ha kit kapnék is, hogy tolmácsoljon, az kegyelmes asszonyom magyarból lett pogány, az is ajándékon kegyelmes asszonyom nem akar tolmácsolni, s ha mit tolmácsol is mit tudok belőle, igazán vagy hamisan mondja, pogány pogányhoz szít. Azért én kegyelmes asszonyom nagyságotnak értésire adom, hogy azért én ne okoztassam, ha mi fogyatkozások esnek tolmácsnak nem léte miá, hanem nagyságotat kérem mint kegyelmes asszonyomat, hogy az itt való dolgokról nagyságot úgy gondolkodjék, hogy az itt való dolgok kormányozzák Isten után az nagyságtok méltóságát; ide nagyságot küldjön egy tolmácsot, ha mást nem, bár csak Palládit kegyelmes asszonyom, mert egyéb iránt bizony nagy fogyatkozással vagyok s leszek, ha nagyságtok vagy Borost vagy Palládit be nem küldi, itt én nem fogadhatok kegyelmes asszonyom, mert pénzem nincsen az mivel fizessek; akkor kérek, hogy nagyságtok adjon kegyelmes asszonyom, s ígéré, de nagyságtok nem ada tolmács fizetésre valót. Kegyelmes asszonyom nagyságotat kérem, mivel az rettenetes drágaság miá az lovaimat el kellett adnom, mert nem tarthattam, másokat hattam hogy vétessen az feleségem, az míg kegyelmes asszonyom az császárnak indulása lészen, nagyságot kegyelmességéből parancsoljon az Nagysink széki királybirónak,

had tartanak jól kegyelmes asszonyom addig, míg be kellene hozni, nagyságodnak alázatosan megszolgálom, mint kegyelmes asszonyomnak. Isten nagyságodat sok esztendővel boldogul megáldja szivem szerént kívánom.

Datum in Drinápoly Anno 1672. die 2. Januarii.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Gyulay Tamás m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelem asszonyának etc. nékem kegyelmes asszonyomnak ő nagyságának íráma alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum I. kötet.*)

C.

Kegyelmes uram.

Isten ő szent. fölsége nagyságodnak ez új esztendőt minden részeiben megáldja.

Ebesfalyáról 10. praesentis íratott nagyságod méltóságos parancsolatját most estve vettem nagy alázatossággal kegyelmes uram. Mely nagyságod kegyelmes parancsolatjára, mint ilyen nagy dologban, mit írni is alig tudok; mert az én csekély elmém, kíváltképen ily hirtelen, csak az személyek is kik legyenek fel nem éri; mert ha Ali bég Lippa felé jőne, nagyobb renden való hivei közül, is az kiknek nagyságod fogna parancsolni kegyelmes uram, addig jól elkészülhetnének, de ha csak Debreczenben s hamar is kelletik menni, nekem igen akadályosnak látszik kegyelmes uram. Akár mely felé jőjön is pedig Ali bég, azok az szentelen váradiak csak ugyan reá gyülekeznek s kétség nélkül ügyekeznek elnyomni az mieinket, kire nézve tovább való gondolkodással is én alig tudnék kegyelmes uram kiket arra denominálni; az urak jobban ismervén az embereket elhiszem nagyságodnak immár eddig meg is írt tetszésekből bölcsen megítéli, kik legyenek arra alkalmasabbak. Hogy pedig ezen dolog feles költség nélkül mehetne is végben, nem tudom kicsoda gondolkodhatnék is arról kegyelmes uram, hanem kell arról gondolkodnunk, honnan telhetik ki, melynek is alkalmatosságát össze-

gyűlés nélkül nem láthatom kegyelmes uram, nem tudván semmi kész pénzt az országnak, kölesön pénzhez is nem bízhatom az eddig való példák szerént. Hogy ha pedig most nem szorgalmatoskodunk, hanem ha más országot keresünk kegyelmes uram. Az mint mind az partiumbeli s erdélyi hódoltságokat s azoknak adóit kezdette volt kegyelmes uram az ur Bánffi Dienes uram legestrálatni akkorra, ha elkészülhetne, s Dávid Deák uram törökül is elkészitené, én úgy remélném, mind az váradiak mesterségeket kinyilatkoztatná, mind az török commissariust hamis informatiótól tartóztatná, félvén, hogy az is világosítani fogja az vezér elméjét. Hogy ha pedig oly hirtelen való szükség kényszeritené kegyelmes uram az commissariusokat indítani, hanem ha az kereskedő emberekől vesznek kölesön egy néhány ezer tallérokat, mertők sem tudom hol fognak kereskedni, ha az ország oda lesz. Az ur Isten nagyságodat sok esztendőig boldogul étesse. Homoród Sz. Pál 14. January 1672.

Nagyságod alázatos szolgálja

Rédei Ferencz m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CL.

Kegyelmes uram fejedelmem.

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatosan vöttem, hogy az portai dolgokat velem is méltatlan hívével közleni méltóztatott, nagyságodnak alázatosan megszolgálom.

Vékony tetszésem az mi illeti kegyelmes uram, úgy látom az haza a felől való határinak dolga most válik el, egy felé, kibén, ha nagyságod, az haza most restelkedik, többször félek az az alkalmatosság elő nem jő, abban penig költség nélkül fáradozni haszontalan. Hogy azért nagyságod megmutassa azt, hogy noha ura ez szegény hazának, fejedelme, de fia is, szükség nagyságodnak tárházának nem kedvezvén most,

nem csak hatszáz tallérokat elkölteni, hanem ennyihány ezereket, úgy ezen dologhoz fogni, elhívén azt nagyságod, hogy az haza, kinek is úgy értem nem sokára össze kell gyűlni, refundálja nagyságodnak; de ha szintén az nem lenne is, nagyságodé az haza, az ország, minden abból származható kevés jövedelmével, s nagyságodat illeti az érette való költség. Nagyságodat alázatosan követem, az országnak lakosi urokat fejedelmeket oltalomért szolgálják, ennek az szegény hazának dolga most ezen az úton válik el kegyelmes uram egy felé, ha most nem költ nagyságod érette, félő, költene azután, nem lehet. Most azért az idéje kegyelmes uram, hogy nagyságod költsön, fáradozzon az hazával együtt; ha Isten nagyságod az haza dolgait boldogítja, az pénz helyében ugyan ezen ország jövedelméből, (ha szintén az ország nem refundálhatná is, kit én nem hiszek, hogy nagy részét ne refundálja), több pénzt szerezhet helyében nagyságod, de az haza elvész, az pénz is, ha sok volna is, oda leszen, el kell pedig veszni, ha az határ el nem igazodik, melyből eddig is származtanak az váradiaktól nagyságod és az haza ellen való sok vádok, mert soha nem szűnnek azok az ebek nagyságodat és az hazát vádolni. Vajha eddig is kegyelmes uram az mennyit nagyságod egyszer másszor azok miatt lött dolgokra költött, egy summában kötve az pórtán kezdette volna el az dolgot, eddig is jobban lött volna az dolog. Jobb azért egyszer költeni kevés haszonnal, mint sokszor haszontalanul; ha Isten boldogítaná dolgunkat, jó rendben állíthatnák az dolog, többször azért sem költenisem fáradni nem kellene, így nagyságod is fejedelemségében csendesesen lehetne, mert az vádok megszűnnének, és az Zólyomi dolga alább szállana, nem lenne alkalmatlanság az végbeli ebeknek, mi mellett promoteálhatnák.

Azon dolognak pedig eligazítására feles becsületes rendek kívántatnak, én jovallanám Kapi, Bánfi Dienes, Haller János, Rhédei, Kornis, Torma István, Mikes Kelemen, Váradi István, Boldvai Alsó János uramékat, többeket is. Ugy kellene pedig annak lenni, hogy mikor innét az dolgok elkezdődnének, az több tanácsot nagyságod hivatná méltóságos udvarában, hogy ha mi rescriptumok lennének, sietve tehetne nagyságod választ, annyival is a dolog hamarább lenne.

Strasoldo levelét is látom kegyelmes uram, úgy tudom sok izben arról, de kiváltképen most Fejérváratt, mind az úr Bánfi uram, az ő kegyelme részéről, úgy én is eléggé declaráltuk az dolgot nagyságod méltóságos személye előtt. Az mi az én részemről való panaszát illeti, az különben kegyelmes uram nem volt, hanem mikor tavaly Februariusban az fiacskámat kereszteltettem, küldvén ő egy németet magyar köntösben öltöztetvén be Erdélyben (írván némelyeknek szíves leveleket tőlle) kímnek, noha azt eszében nem vötte itt Pelei uram, de már nagyságod parancsolatjából én megparancsoltam volt ő kegyelmének afféle kémeskedő Strasoldo emberit vigyázná, odahaza Serestélyra, ott megismervén sok becsületes urak lévén nállam tetszék, tegyék tömlöczben, éjjel ott hálván másnap kiküldtem Kövárban, és többekkel együtt nagyságod méltóságos udvarában menvén Fogarasban, ott nagyságodnak a dolgot megjelentettem, nagyságod mondá, jól lött, már bocsássam el, és írjam meg Strasoldónak, afféle kémeskedésnek hagyjon békét, az szerént minden kár nélkül elbocsátották, megírván én neki voltaképen az dolgot, ennél különben nem volt. Az én tisztem alatt valókra több panasz-sza nem is lehet, nincs is az ebnek, én nem javallom, hogy neki nagyságod írjon, úgy is tudom, az tanács is elvégezte azt nagyságoddal együtt, neki ne írjon, hanem tetszik vala az, hogy nagyságod afféle sok alkalmatlan cselekedetiért oda felküldene postán, de ha az már elmúlik. Ugyan ha iratni akar nagyságod, írjon Spankonak inkább, micsoda dolgokat követ most is az nagyságod máramarosi és az vidékbeli hívein nagyságod előtt nyilván vadnak, noha Isten velem lévén úgy hiszem megcsendesedik nem sokára, de csak volna szabad az ő határookra reá menni, eddig elugrottak volna az szomszédságból. Bő írásomról nagyságodat alázatosan követem, rövidebben nem lehetvén. Isten nagyságodat sok eszten-deig éltesse és dolgokat boldogítsa. Datum in Kövár 16.*)" Anno 1672.

Nagyságod alázatos szolgája

Teleki Mihály m p.

*) A hónap neve ki van felejtve.

Szathmárban hogy újabb hadak jöttek, már megírtam. Oda az rettenetes persecutio naponként nevededik.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának nekem jó kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* VIII. kötet.)

CII.

Kegyelmes uram fejedelmem!

Nagyságod méltóságos levelét az úr Petróczi uram megadván kit alázatosan vettem, ő kegyelme által lett méltóságos parancsolatját engedelmesen értettem.

Mivel kegyelmes uram én mindennekben mindenkor nagyságod kegyelmes parancsolatjának engedelmeskedni kész vagyok, kegyelmesen el is hidje nagyságod, hogy vérem kiomlásával, életem elfogyásával is kész vagyok és leszek vékony tehetségem szerint méltóságát nevelnem és birodalmát terjesztenem. Az mit nagyságod parancsol akár mi üdőben, azt el nem mulatom.

De mivel az az dolog nagy és nemzetünk, vallásunk megmaradásában vagy veszedelmében jár, hértelenkedni nem volna tanácsos. Ugy is hiszem kegyelmes uram, míg effélékre kellene kifakadni, addig én nagyságoddal szemben lehetek. Az dolgok is naponként minden felől világosodnak. Remélem, nemsokára Szepesi Pál, Radics, György Deák uramék is megérkeznek, kiktől az mostani fennforgó veszedelmes közönséges dolgokhoz, mely iránt járjon az portának elméje, egészen kitanulhatja nagyságod. Ugy az egész dologban mint kelljen procedáltatni inkább megtanulja nagyságod.

Ugy én is remélem, hogy hasznosabban kezdehet nagyságod az dologhoz. Ugyan is az ki dolgához jól és fuudamentoson kezd, felét munkájának elvégezte. És az dolgokat kitanulván meghítt hívelével közölvén, úgy kezdhetni az mihez kezdeni kell, de akár mikor is porta híre nélkül cselekedni nem látom bátorságosnak. Megnevezett úrtól kegyelmes uram szóval is izentem alázatosan nagyságodnak. Isten nagyságo-

dat sok esztendeig éltesse szegény magyar nemzet szerencséjére. Kívárban . . . *) Martii. 1672.

Nagyságod alázatos méltatlan szolgálja

Teleki Mihály. m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelmeknek ő nagyságának jó kegyelmes uram fejedelmeknek adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

CIII.

Illustrissime Domine Princeps Amice nobis benevole.

Per redeuntem ac Fidelem Illustrissimae Dominationis Vestrae Baronem Generosum Dominum Sýlvasz Balent oblata occasione, prout se habent jura Vicinitatis, hisce praesentibus nostris incolumitatem salutis ac foelicissimos in omnibus votis successus Illustrissimae Dominationi Vestrae congratulari, meamque amicitiae stabilis benevolentiam contestare non praetermisi: spe certa fretus, at quaecunque supradictus Baro nomine nostro Illustrissimae Dominationi Vestrae oretenus declaraverit, ea non renuere ac Nos strictiori amicitiae suae vinculo obligatos habere. Cui interdum studiosa Humanitatis ac benevolentiae nostrae officia propensissimo commendamus animo. Datum in Civitate Nostra Bucarest die 16. Aprilis Anno Domini 1672.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus benevolus. Jo. Gregorius Gika Princeps. m. p.

Kivül: Illustrissimo Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae nec non partium Regni Hungariae Haeredi perpetuo Domino, et Siculorum Comiti, Amico et Vicino Nobis benevolo.

Hátára jegyezve: A 1672. mense Majo Balásfalvára hozott látogató levelei a havasalföldi vajdának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum I. kötet.*)

*) A nap számának helye üresen van hagyva.

CIV.

En Rhédei Ferencz recognosco per praesentes, hogy Drinápolyban létemben a mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes parancsolatjából hozott én kezembe az ő nagysága portai postája Fogarasi János uram ezer tallérokat talleros numero 1000. Melyről azzal együtt hozott leveleim is extálnak, de velem itt nem lévén oly hirtelen nem producálhatom, mindazáltal el nem vesznek, s ha kívántatik azokkal is megbizonyítom. Mostan pedig ez kezem írása s pecsétém alatt való jedzésemmel Fogarasi János uramat quietálok.

In Gyéres Anno 1672. die 17. Maji.

Idem qui supra.

Rédei Ferencz. m. p.

Hátára jegyzve : Rédei Ferencz után az mely ezer tallért vitték arról való quietancia.

Eredetijé az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CV.

Kegyelmes uram!

Az nagyságod méltóságos nekem írt levelét alázatossággal vettem, meg is olvastam; látok igen nagy serupulusokat az dologban. 1. Csudásnak látszik nékem felette igen, hogy mely levelet nagyságod Szilvási uram által küldett az fővezérnek ő nagyságának, nem Szilvási uram által, hanem maga embere által tett választ reá. Az mint az fővezér embere mondotta, hogy Szilvási uramnak már válasza volt az ő elindulásakor; micsoda válasza lehetett Szilvási uramnak ezen kívül, az mely választ most hozott az fővezér embere, mert ez az válasz az egész dologról végső válasz. Mért is nem járt együtt ez az fővezér embere Szilvási urammal? Ebben én nagy csalárdságtól félek, attól hogy ki sem bocsátják Szilvási uramat addig, miglen ez választ nem viszen. 2. Micsoda választ kellessék tenni arra az fővezér levelére, azt is kegyelmes uram

én elmémmel fel nem érhetem, mert ha nagyságod azt írja néki, hogy mindenekben engedelmes léssen, lehetetlenség, hogy az több tanács uraknak s az országnak is tessen, mert ez közönséges veszedelemben jár. Ha nagyságod méltóságos neve alatt olyan válasz mégyen, hogy az nagyságod elébbeni levele szerint az ország kívánsága igen méltó s adjon jobb választ reá : ezt sem tartom bátorságosnak, mert látok oly darabos szókat az válasz tételben, hogy csak kicsiny is igen megárt nekünk. Járulhat ez is hozzá, hogy Szilvási uram megérkezéséig táplálhatja talám némelyeknek elméjét jobb válasz felől való reménség, (melyet mindazonáltal én nem remélek), erre nézve a mostani válasz tétel félő akadályt ne csináljon az dolognak, ha valami jót találna Szilvási uram hozni. Az is nem kicsin difficultás, hogy ilyen nagy dologban az tanács urak conclusuma nélkül soha én olyan választ nem concipálhatok, a melyet ő kegyelmek ne neheztelhessenek, rész szerint méltán is, ha minekelőtte ő kegyelmekkel nagyságod nem közlené, addig adna választ az vezér emberének. Ellenben ha válasz nélkül bocsátja nagyságod az vezér emberét, az is kész veszelem.

Én azért mint nagyságodnak alázatos szolgálja az menyire elmémmel felértem, az választ minutálván inclusive elküldtem ; álljon nagyságod böles tetszésén az urakkal együtt mit hagy helyben benne s miben variálja. Ezeknek utána ajánlom Istennek gondviselése alá nagyságodat. Datum ex Kutyfalva die 21. Maji. Anno 1672.

Nagyságodnak alázatos híve Betlen János. m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek. Nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
VIII. kötet.)

CVI.

Fővezér levelére való válasz tétel expedita Anno 1672.
die 22. Maii.

Minek előtte az levélre való válasz tételéhez nyúlnék,

ebben az minutában observálnom kellett szükségképen azt, hogy csak in terminis generalibus tettem választ, mivel hogy ad particularia ha condescendaltam volna, az mely tartományoknak oltalmazása mellett az nemes ország sokat költött és fáradott, avagy oda kellett volna az válasz tételében engedni az országnak rettenetes nagy kárára, avagy az fővezér levelét kellett volna impugnálni, és jót választnyi, jobban sollicitálni, mely bátorságos sem volt, nem is állott csak egyedül az én hatalmamban ilyen leveleknek expedialása az tanács urak consensusa nélkül; sőt ezt az mostani választ is úgy minutaltam, hogy az mi kegyelmes urunk az tanács urakkal együtt revidealván, az mint helyben hagyatik expediáltassa ugy.

Praemisso titulo etc.

Az nagyságod méltóságos levelét J. J. nevű vitéz barátom megadván, illendő alázatossággal és engedelmességgel vettem, minden részeit megolvastam. Tudom azt, hogy Erdély-országot Isten hatalmas császárunknak oltalma alá adta, ennek minden lakosi ő hatalmasságának őstől maradt hívei; valamire Isten vezérli hatalmas császárunknak szívét ehez az országhoz annak kell végbe menni. Hogy az fényes portát és szultánt ez a szegény ország alázatos könyörgése által bántodási felől egynehányszor megtalálta, viseltetett hatalmas császárunk kegyelmességéhez és az szultán jóakarátjához való bizodalomtól, melyben vagy on ennek utána is mindenre mentése. Szultánunknak alázatosan könyörgők nehézséget ezért reám ne vessen se az szegény országra, ha ennek utána is alázatos könyörgésem által evvel az szegény országgal együtt nagyságodat meg kelletik találnom valamely dolgok felől. Másokkal való egyenetlenkedésre legkisebb alkalmatosságot is szolgáltatni nem igyekezem, de ha oly bántodását veszem eszemben ennek az hatalmas császárunk országának kötelesegem szerint tartozom megjelenteni, tudván, hogy hatalmas császárunk kapuja az könyörgőnek mindenkor nyitva vagy on.

Az nagyságod atyai kegyelmességét is alázatosan várom mindenkor fejemre, kiért Isten nagyságodat sok esztendőig éltesse, dolgait boldogítsa. Költ etc.

(Az erdélyi volt kir. főkörmánysz. levéltárában levő eredetiből.)

CVII.

Excellentissime Domine supreme Vezeri Domine Domine Ktiprili Ahmet pasa Deus omnes vitae dies multiplicet ac felicitet, in quae commodum potentissimi Imperatoris nostri diu incolumem conservet.

Litteras Illustrissimae Vestrae Excellentiae per Iszmaelem aga amicum mihi singularem debita cum submissione ac obedientia accepi, quas in omnibus suis punctis legendo et revolvendo : probe novi regnum Transsylvaniae Deum potentissimi imperatoris protectioni subdidisse, et hujus universos incolas esse suae potentissimae majestatis fideles avitico jure subditos, quorumque enim Deus potentissimi imperatoris nostri animum erga miserimum hoc regnum duxerit, id debet effectuari. Quod fulgidam portam et vestram illustrissimam excellentiam hoc miserimum regnum humilima cum instantia de impedimentis suis iteratis vicibus requisiverit, movebatur ab imperatoris nostri potentissimi clementiae et excellentiae vestrae benevolentiae, in qua summam habebat fiduciam, et deinceps in ea totam spem habebit repositam : illustrissimam itaque excellentiam vestram demissa cum instantia exoro, ne hac in parte mihi et miserrimo huic regno succensere velit, si et in posterum humili cum instantia ego, et regnum hoc miserimum de impedimentis nostris requirere cogamur. Ansam enim cum aliis discordandi ego nec minimam suppeditare conabor sed tamen si quid impedimenti potentissimi nostri imperatoris regno evenire percepero relatione mea id exigente teneor aperire sciens potentissimi imperatoris nostri portam omni imploranti semper patere ; illustrissimae etiam excellentiae vestrae clementiam omni tempore humilime expetens, deus vestram excellentiam ad annos plurimos conservet, et omnes suas res prosperet opto. Datum in castro meo Balasfalva die 23. Maji anno 1672.

Eiusdem Illustrissimae vestrae excellentiae servitor demisse obsequentissimus.

Egykoru küljegyzés : Az 1672 die 23. maji Ralzsfalváról fővezér

embere hozta levelére való resolutio expedialtatott ugyan azon ember által az végbeli controversiában lévő varmegyék állapotjáról.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárában levő eredetiből.)

CVIII.

Illustrissime Princeps Domine Amice et Vicine Nobis Benevole.

Quaerens in persona ac exigens debitum suum a paruulo Dragiciani olim Spatharii Magni filio, non inuento in Regione nostra, tendit cum mandato Imperatoris Fulgidae Portae Ottomanicae ad Illustrissimam Dominationem Vestram; scilicet ut sit eorum Judice in exequendo debito suo, cuius reiterata ea in causa querela ne aliquem deinceps excitare videatur perturbationem ac molestiam, hisce meis cum Illustrissima Dominatione Vestra conferre volumus: Eadem non dubitantes inter exactorem et debitorem animaduertere ac justum legitimumque decretum condonare. Finitis itaque praesentibus valetudinem omnibus felicitatibus semper abundantem Illustrissimae Dominationi Vestrae a Deo omnipotenti desideramus. Datum in Civitate nostra Bukureszt Junii die 17. 1672.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus benevolus.

Jo. Gregorius Gika Princeps m. p.

Hátára jegyezve: Havasalföldi vajda levele Radnótra hozta maga embere Dragicsán fia dolga felől A. 1672. die 26. Junii.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet)

CIX.

Kegyelmes uram!

Az nagyságod méltóságos levelét alázatosan vöttem, noha kegyelmes uram én ugyhiszem, hogy az császár leveleinek continentiája szerint, ha szintén oda nem ajándékoznók is, vissza nem adnák az szekereket az barmokkal együtt az táborozás végéig, melyet én ugy értek, hogy az sokat téssen,

mindazonáltal elég nyereségnek tartom azt, ha az embereket baza szerezheti az szekerek mellől Baló uram, jobb az mihez egyébaránt sem biznánk, oda ajándékoznunk. Az magyarországi itt benn lévő atyafiak felől, ha kérdés leszen kegyelmes uram, minden titkolás nélkül meg kell jelenteni kimenő szándékokat s egyszersmind declarálván illendő szókkal azt is, hogy Magyarországbán az német igát minden rendek felette igen megunván, némely helyeken az parasztság is tovább nem akarja szenvedni, láttatik az egész Magyarország hajlandó lenni arra, hogy az német ellen fegyverhez nyuljon, ezekhez, való bizodalom viseli az Erdélyben jött magyarországi atyafiakat s ezért igyekeznek kimenni. Ezeknek utána ajánlom Istennek gondviselése alá nagyságodat. Datum ex Teremi die 11. Augustii. Anno Domini 1672.

Nagyságodnak alázatos hive

Betlen János. m. p.

Hátára jegyezve : A 1672. die 13. Augusti. Radnoth. Betlen János uram censurája a 600 szekér élés előtt lévő vonó marhákat Baló László uram praesentálja. Azonban az magyarországiak szándékát az eruptio felől detegálja, ne-é ?

Kiül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* VIII. kötet)

CX.

Kegyelmes uram.

10-praesentis Radnótról nekem irt nagyságod méltóságos levelét ezen órában vettem, melyből mit parancsoljon alázatosan értem, az mi azért az szekerek előtt való élésvívó marhák dolgát illeti, nekem úgy tetszik, azokat harag nélkül s úgy haszontalanul nem sollicitálhatni, kivált nem szintén kedvek szerint való időre, hanem későbbben esvén az élésnek beküldése az itt való szükség miatt; talám jobb oda ajándékozni őket, és az emberek visszaeresztetéseket sollicitálni, midőn másként is oda maradnak, hogy penig későcskén lehetett az

élésnek vitele, ha szó lesz felőle, igazán mentheti nagyságot és az szegény országot Baló uram, éhségre jutott nyomorult állapotjával. Az mi az magyarországiak felől való kérdés-küldésre való feleletét nézi Baló uramnak, én ugy értettem, már ki is indultak Magyarországbán, Vesselényi uram is ma egy hete hogy elment, ahoz képest elmeneteleknél egyebet (ha ugy vagyon) mit tud mondani; mert ha szintén egyebet mond is, kitudódik ma holnap, s talám akadályosabb lesz, egyébaránt ha nagyságod minapi conclusum szerint elküldte volt az levelet fővezérnek állapotjukról, és válasza jött reá, abbúl tanulhatna nagyságod arról az dologról, és mind itt (ha későn nem volna) alkalmaztathatná nagyságod az magyarországiak dolgait ahoz, mind penig, az meglévén, tehetne alkalmasb választ felőlök való kérdésre Badó uram, nagyságod tudván, az aránt is az dolgokat inkább kormányozhatja: én az mint értem ugy írhatom vékony censurámat. Éltesse Isten nagyságodat szerencsésen. 1672. 13. Augusti Sz. Miklós.

Nagyságod alázatos hive szolgálja.

Bethlen Farkas m. p.

P. S. Ha ugyan elmentek az magyarországiak, megmondhatná Baló uram, hogy mivel ők azt mondják eleitől fogva, hogy hatalmas császárnak akarnak szolgálni mostani cselekedetekkel is, biztatások is volt nagy emberektől, ők azt mondták, nagyságod nem merte megtartóztatni, félvén ne talám, ha ilyen dologban akadályt teszen nagyságod, hatalmas császár nehézsége száll nagyságodra érette. Ha penig el nem mentek, szándékjokat, nekem ugy tetszik, megjelentheti ő kegyelme, állapotjoknak minden kérdés feltétele nélkül. Egyébaránt én megvallom kegyelmes uram, jó végét dolgoknak ő kegyelmeknek alig reménlhetem. Ha magyarországi uraimék el nem mentek, hogy míg az portáról avagy csak lument állapotjukról nagyságod nem veszen, kibocsáttassanak, én semmiképen nem jovalhatom sok okokra nézve, mint azelőtt írásom szerint megmondtam.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muz. (*Grammatophylacium Transyl. VIII. kötet.*)

CXI.

Méltóságos fejedelem asszony nekünk jó kegyelmes asszonyunk.

Becsületes meghitt atyánkfíát jóakaró urunkat tekéntetes nagyságos Forgács Miklos nrat szükséges alázatos instantiánk végett sietséggel expediálván a mi kegyelmes urunkhoz ő nagyságához s nagyságod méltóságos személye eleiben, nagy alázatossággal kérjük nagyságodat, mint jó kegyelmes asszonyunkat, szánja meg az Isten dicsőségét s édes nemzetünknek ily nagy veszedelemben való forgását, s ahoz való szeretetire kényszerítjük is nagyságodat, megnevezett követ atyánkfia által való alázatos instantiánkat kegyelmes füleiben venni, s kívánatos jó válaszával bennünket megörvendeztetni méltóztassék nagyságod, nem is lévén semmi kétségünk nagyságod szokott kegyelmességében, azt nagy reménységgel várjuk, melyért Istentől áldást, ez világtól nagy dicséretet s tőlünk egész nemzetül méltó meghálálást várhat nagyságod kegyelmes asszonyunk. Kívánván ezekután Isten nagyságodat éltesse s boldogítsa minden dolgaiban. Költ sámsoni tábornkban 9. Novembris 1672.

Nagyságodnak alázatos szolgálói

Petrőczy István. m. p.

Ispán Ferencz. m. p.

Kende Gábor. m. p.

Vesselényi Pál. m. p.

És a több itt ez táboron lévő magyarországiak közönsegesen.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelem asszonynak ő nagyságának etc. nekünk jó kegyelmes asszonyunknak adassék alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. II. kötet.*)

CXII.

Mint uramnak sógoromnak ajánlom kegyelmednek szolgálatomat.

Isten minden üdvességes áldásával boldogítsa kegyelmedet.

Szintén ez órában vacsora felett vöttem kegyelmed levelét szeretettel. Noha az posta Borbél György Rücsnél tovább nem, hanem ez szabados hozta onnan el az leveleket. Az másik kegyelmed levelét Imre Mihály Szent-Mártonig hozta, ott beteggé tötte magát s vissza ment, hanem onnan hozták meg; az kegyelmed betleni embere hozta kegyelmed levelét megküldötték, kiknek continentiáit megértettem, rólam való el nem feletkezését megszolgálom. Én is minden alkalmatossággal kegyelmedet tudósítottam, valamik pennára való voltanak, kik is eddig kegyelmed kezéhez mentenek. Az mi uram ez alkalmatlan üdöket illeti, itt is hasonlók voltak, mind eső, hó és árvizek dolgából; már harmad napja, hogy megállott az eső, sem nem vethetnek, sem ez szőlő művével nem bánhatnak, félő az szőlőnk mind fenn ne maradjon. Az mi az temondát, vagy sohajtásbeli híreket illetik, az nem szünik, sőt naponként árad, ki miatt némelyek eliesztyn magokat futó félben vadnak, kit ez inclusából megérthet . . . ki hozta azokat az embereket, kiről irtam kegyelmednek, azok által tudósítom kegyelmedet, én nem győzők eleget eskünni. Az mi az kegyelmed inclusáját illeti, abban semmi nincs, mert az portáról hozott leveleket előttem fordították meg, de abban bizony semmi nehézség nincsen, sőt azt írja az fővezér ő nagysága, hogy mivel a magyarok hatalmas császárhoz folyamodtak, semmiképen el nem viheti, hanem minden bizonynyal megsegíti, azért ő nagysága is oltalmazza őket, s quártély felől is poroncsolt az vezér, kit is láttam. Kubini helyett más kapitihát küldnek: Besenyei Mehályt, ha meg nem változik; újabban Turzait küldék be portára, mit irtanak oda, most ujolag is láttam, mert az én szállásomon irták, azt irták meg, hogy már a francia hadak kiérkezvén, az dologhoz fogtanak, és már szerencsésen is tarták és kívánják azt, hogy ő nagysága is hadd küldhesse ha csak egy emberét is közökben, mivel a nélkül kevés effectoma lehet dolgoknak. Az új hadakat most mustrálják Szomos-Ujvárnál; az hadnagyokban meg is fogtanak kettőt is, egyiket Kádasnak híjják, az másiknak neve nem occurral: Boldizsár sógortól nem tanulok agitatiót s nem is kívánom meg, úgy látom az mely hamar megszerették volt, oly hamar megúnták, úgy hallom némely káptalan-

ban, búcsúzik a kapitányságtól, nem tudták ők, hogy dulce bellum in expertis. Az franczia hadak az Beczkéd alatt vadnak, nem akarnak bolondul feljebb menni, Cop (Cobb) is Munkács táján mondják, hogy nagyon. Az Tiszán innen valók Kálólóhoz gyűltek táborban.

Az pestis uram bizony itt is sok helyeken kezdett grassálni, ide Budatelkén, Zsomboron és köljebb Csaptelkén is igen halnak, úgy látom semmi tartomány nem marad tőle, úgy kell lenni, mint Isten akarta, annak senki ellene nem állhat, noha az oláhok valóban babonáskodnak. Torma István uram igen beteges állapottal nagyon, csak az házból sem jö ki, tegnap ugyan ő kegyelménél voltam ebéden, de maga nem iutt, talán két ejtel bort ha iutt. Feleségem kegyelmed jóakarátját igen kedvesen vőtte, Istentől kegyelmednek minden üdvességes jókat kíván. Semmi kárt nem vallott az brassai sokadalomban, hogy ott nem volt is, mert itt is elég sárt talál, ha taposni akarja. Az aszszonnak ő kegyelme is velem együtt szolgálatját ajánlja, akarná, ha ő kegyelme Betlenben volna, mert mégis néha néha az jó sáros uton megudvarlaná ő kegyelmét. Kívánom uram én is Isten kegyelmedet minden szomorúságtól oltalmazza. Kegyelmed uram velem poroncsoljon, maradok Csicsó Kereszthuron die 12. Novembris 1672.

Kegyelmed köteles szolgálja

Ne(mes János m. p.)

P. S. Kegyelmedet követem, hogy busitanom kell, de nem tehetek róla, valami építésem volna itt, ki nélkül el nem lehetek, meg szolgálom kegyelmed adasson nekem bá resak hús szál fát gerendáknak valót itt az kegyelmed jószágából, Szász-Zsomborról én is mást adatok kegyelmednek. Az inclusát visszavárom.

Kivül: Tekintetes nemzetes Uzoni Béli Pál uramnak (cum pleno titulo) nekem jó akaró uram sógoromnak ő kegyelmének adassék.

Béli Pál kezével: 19. Novembris Uzon. Eodem írtam választ reá. Rédei és Nálácsi uramnak írt parola.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* III. kötet.)

CXIII.

Méltóságos fejedelem jó kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban boldogítsa s szerencsés hosszú élettel megáldja, szívesen kívánom.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak alázatos kötelességem szerint akartam ez alkalmatossággal is udvarlani. Semmi új híreink nincsenek kegyelmes uram, melyekről nagyságodat tudósítani tudhatnám. A francia hadakat most szállítom falunként, még eddig meg nem mertek szakadozni, tartottanak a töröktől, hanem most küldözöm imide amoda őket. Az török is fél tőlök, a várat is igen készíti, javallom vala nékiek, hogy kioszólnának az Nyirre, de tartván a török ravaszágátúl, hogy ha egyszer kimennek, többé be nem fogadja őket, nem mertek megmozdulni; én is felettébb nem erőltethettem reá őket, hogy ha valami módon kirekesztetnének a quártélybúl, engem okoznának, inkább itt osztom őket széljel kegyelmes uram. Ha mik interveniálnak, nagyságodat mint kegyelmes uramat mindenekről tudósítani el nem múlattom. Isten nagyságodat boldogúl éltesse. Püspöki 30. Decembris Anno 1672.

Nagyságod alázatos szolgája

Vesselényi Pál. m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. Nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* I. kötet.)

CXIV.

Méltóságos budai vezér urunk!

Mi az mi kegyelmes urunktól, Erdélyországnak méltóságos fejedelmétül ide bocsáttatott emberek, ez három vármegyében Biharban, Krasznában és Szolnokban meglőtt nagy kárvallásokat az tanúknak vallási után rövideden így irattuk le, de az kikirül nem szükség volt esküttetnünk vallatnunk,

rendesen így irattuk be s bocsátottuk magunk élő pecsét alatt nagyságod méltóságos tekinteti eleiben.

1. Kökényesdi György uram, midőn a két császár között Érsekújvár megvétele lőtt volna, bajtatott el Erdély országából három vármegyéből közel százezer tallér érő marfhákat, kikről nem volt szükséges vallatnunk, mivel ezen dolog felől az méltóságos erdélyi fejedelem a római császárt ő felségét megtalálta volt és ő felsége belső meghitt titok tanács úr hívét, gróf Rottal Jánost, küldte volt le Eperjesre, és azon tanács úr híve által ígerte ő felsége, hogy satis factiot tétet, de még eddig semmi sem lőtt benne.

2. Hódoltató leveleket és pecséteket küldtenek a római császár ő felsége véghelyeiben lakó ecsedi s szathmári commendansi némely falukra, ha a szükség kívánja, előadjuk meg is mutattuk Memhet aga uramnak.

3. Az erdélyi birodalomban lakó embereknek nincsen liber quaestusok az kereskedésben, mert a Tiszán túl nem bocsátják őket, és hatalmas győzhetetlen császárunknak adóját jó pénzül meg nem szerezhettük, hogy ha fel nem szabadúl.

NB. Megvan u. o. a Bihar, Közép Szolnok, Krasznavármegyei károk összeírása is, aláírva. Debreczen die 20. Octobris 1673.

Erdélyi méltóságos fejedelem követei

Keresztes András. (P. H.)

Cserméni Mihály. (P. H.)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
XIII. kötet.)

CXV.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Amice et Vicine Nobis Benevole.

Literas Illustrissimae Dominationis Vestrae per Generosum ac Fidelem Dominum Ladislaum Balo ad Nos directas gratissimo suscepimus animo, earumque contenta luculenter intelligentes Nostra etiam correspondentia tria verba per eundem sincere ac fideliter Illustrissimae Dominationi Vestrae recommendauimus; quo benigne exaudito, verbisque eiusdem nomine nostro propositis fide indubia adhibita, responsum

cum resolutione certa remittere non dedignetur. In reliquo Illustrissimam Dominationem Vestram optimaе valetudini commendamus, ac Nos ad paria humanitatis officia Illustrissimae Dominationi Vestrae contestamus.

Datum in Civitate nostra Bukuresti die 23. Mensis Januarii Anno Domini 1673.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus
benevolus

Jo. Gregorius Gika m. p.

Kivül : Illustrissimo Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, nec non partium Regni Hungariae Haeredi perpetuo Domino et Siculorum Comiti Amico et Vicino Nobis beneuolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum II. kötet.*)

CXVI.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, maint kegyelmes uramnak, Isten nagyságodat szerencsés országlással megáldja, kívánom.

Az nagyságod három rendbeli parancsolatait Székely Márton és Fogarasi uramék meghozák, mikrül parancsoljon nagyságod értem, valamire kegyelmes uram én vékony értelmem szerint írkezem, igaz tiszta szibül cselekeszem. Huszain aga kegyelmes uram itt volt más egy agával együtt az kik hat vagy hét rendbeli magyar leveleket hoztanak, mivel nem volt-i vagy nem akarták mással olvastatni, de az csauz basának az vezér parancsolta, hogy hivasson fel, olvastassa el velem őket. Ugyanaz nap az vezér kapujáról alá jüvén találám Huszain agát az másik agával együtt az utcában, de én nem esmertem őket, hanem magok kérdének, hol lakom; mondék, most itt Drinápolyban,ük mondának, hová való vagyok, mondám erdéli; kinek hinak, azt megmondám; kérdé, esmerem-é én azt; mondám kegyelmes uram, nem esmerem; ü mondá, hogy mi is váradiak vagyunk, én vagyok Huszain aga, itt Szepesi Pál vagy Petróczi; én mondám Szepesi uram rígen elment, Petróczi uramat nem láttam. Arra nízve dilután is a kapura menék, gondolván, hogyük ki-

tudja miben járnak, egyfelől én felmentem, más felől csauz ment az szálásra utánam; az vezér kapuján az csauz basa szállásárul Jenaki nevű tolmácsa az nimet residensnek alákiálta, felmennék az csauz basa házában, az basa kérlette, tudok-e magyarul olvasni, mondék tudok valami rosszszul, mingyarást eleiben ültete, egyiket elolvasám, az melyet Kop general küldött volt az váradi passának, hogy az váradiakat fenyítse meg, az német császár földére ne járjanak, nevezet szerint Szoboszlóra, több Szabócs vármegyében lévő falukra, mert egyébaránt ű is kiküld, valakiket ott találtat, érdemek szerint meg is bünteti űket; azonban azon is kéreti az basát hogy veresse ki az hadakat onnat, Szuhai uramat fogassa meg, valaki kezében viszi, ezer tallért ad neki; az pasa parancsolá, hogy fordítsam déákul Jenakinak; mondám: nem tudom; azt mondá, hogy az mint tudom csak mondjam; az minémű jó diák vagyok, a szerint fordítottam nekik, az kit ugyanis nem tudtam, törökül az tolmácscsal mondtam meg. Más levelet is Cop küldött az hajdúságnak, hogy vissza hódoljanak, három, három ember mindenik városból menjen hozzája, mindenik városból hét hét ezer kenyeret vigyenek egyéb ilist is, az mi lehet. Barkóczi is hasonlót küldött, az sekretarius is de kereszt neve nem volt annak az levélben, ezeket Szuhai uram küldte az váradi basának, maga is Szuhai uram irt egyet az pasának, melyben azt írja, hogy az nagyságod agája meghozá az nagyságod űri levelét. Mit parancsoljon nagyságod, értem, de már Farkas László uram element vala Erdély felé, két postámat is küldtem az Meszesig utána, de nem írték el, mehent beérkezik, mingyarást tudósít, mehetnek-i el, vagy nem ű kegyelme is, az portára, hogy én más követet küldhessek, abban módomban nincsen magamtúl, mivel az urak mingyarást szélyeni mentenek, hanem ha ismét öszvegyülünk úgy bocsátunk újabb istructióval; kérem is nagyságodat, mint magyaroknak édes atyját, hogy ha küldünk, vegye protectiója alá, hadd mehessenek bikivel hatalmas császárunkhoz. Én nagyságos uram jól lelkem ismeretire mondom, nem tudom az méltóságos fejedelem mirt fogatta meg Petróczi uramat, mivel mi jámbor embernek tartottuk, ha mi valami dolgát tudtuk volna, nem is küldtük volna. Hogy

mi ti hatalmasságának ajándékot küldhessünk, mitőlünk az német mindenünket elvette, magunknál, országunknál ü hatalmasságának nagyobb ajándékot mit adhatnánk, mi azért küldtük volna, hogy jövendőre való békességet szerezzen, szegény hazánknak aknamét szerezzen, mivel ha azt látnák, kicsintül fogva kiszek meghódolni, fejet hajtani ü hatalmaságának. Huszainnal akkor is besziltem, mikor elment, azt mondá, levélben nem tudom mi van írva, szóval azt parancsolja az vezér, az két császár között békesség vagyon, hadat nem adnak, de a magyarokat ne bántsák, hadd legyenek az török földén, lakhassanak, a hun akarnak. Az adóban való kölesön pinzt megadtuk kegyelmes uram, az levelet kivettem még száz húsz tallért kir, mivel az napja elmúlt volt. Az hire kegyelmes uram az, hogy az Havasban megyen, de Kameniczen már sok janesárt küldtenek, ha bemehetnek delibalta az előttök járójok. Az dézmálás felől Panajot urammal beszéltem, ü kegyelme azt mondá, hogy tavaly az vezér megparancsolta neki, hogy annak békét hagyjanak, de az időn nem panaszlatták, hanem egyébrül volt panaszok, de ü nagysága azt is vigben vitte; az keresbeli dologról való levelek kezemben vadnak kegyelmes uram; Panajot uram nem volt itthon, most jött meg Kustancinápolyból; az bariániok is most lesz az törököknek, azután mingyárást confirmáltatás, azt fogadta ü nagysága; az falu felől is szóllottam, hogy ha elő hozódnék, tudja ü nagysága, mint vagyon az dolog. Annak utána más levelet is hoztak Váradrúl, hogy Panajot uram megjüve azt is Szuhai uram küldte az váradi passának, azt én velem olvastaták el ugyan Panajot uram az mely az császár hadai felől és az franczia hadak felől volt írva, mint verekedtek meg az Renus vize mellett az nimettel az francziák, hogy igen megverték, az melyekből kilencz halmat raktanak, az Kukuli testét nem is találták volna meg, vízbe vagy hová vészett. Nagyságodat akarám erről is tudósítani hogy az mely buérek Havasalföldben fogva voltanak, az vezér kapucsi pasát küldött, elbocsáttatá, itt az vezérrel szemben lünek, már Kunstantinápolyban menének, az szállásokra hivattak, sokat beszéllettek velem, az után is kétszer is voltam szemben velek, levelet is küldtek nagyságodnak, azt mondják, hogy az.

bavasalföldi vajda által az portát azon jártatta Balassa uram, hogy az Olt mellikiig legyen az vajdáé, azontúl Magyarországhoz való, annak ű nagysága legyen az ura, tudom nagyságodnak magok is megírták levelekben, de azt mondják, hogy hiszik Istent, hogy nem hagy mást creálnál de magát is megveri az Isten; ezek azt mondák, hogy onnét is valamit érthetnek, mind nagyságodnak mind nekem értésemre adják; mind nagyságodnak, mind az országnak a velek tett jót igen köszönik, fogadják is hogy életek fogytaig igyekezik megszolgálni, az kik ott benn az országban voltak is, mindenek itt volt, noha azt mondák, hogy szintén most küldött az vajda tizenkét ezer aranyat ide az portára, nyolcz ezeret az vezérnek, négy ezeret a tihájának. Azt is írhatom nagyságodnak, hogy azt az rossz embert, a nagyságod és az országnak is gonosz akaróját, az tiháját kiveték, helyére az csauz passát tevék, csauz passának az császár udvarából jött egy Szur Mehemet aga nevű török, azt tették csauz passának; úgy látom engedelmes ember. Ezeknek kegyelmes uram most mindeniknek valami ajándék kellene, úgy szolgálnának örömetben, mivel még az törökök is ajándékozzák őket; az német császár is sok ajándékokat küldé ide, csak mostanság az muszkának is követe jött, de mintegy megtartóztatásban vagon. Írhatom nagyságodnak azt is, hogy az gezarriak, az főir tengeren az kik hadakoznak, az francziáknak öt gályájokat minden hadaival, lövő szerszámival, kobokkal, kincsesel együtt elfogták, az mely felett az pasájokkal nem alkhattak, hanem az pasájokat megölték, ide jüvénék magok közül enihány, az generalist másod magával behozák, az francziát, hús szerecsen rabbal, hat erszény aranynyal együtt, az melyel maga az császár beszéllett, kirte az császárt, eresztesse el, száz ersziny pinzt ad, három száz rabot szabadít három gályával; az császár azt mondta, elég pinze vagon, gályája is, az három száz rab helyében három ezeret vinne el, hanem legyen törökké, azt mondta, nem liszen, mingyarást előtte vitette fejét, az kapu előtt hús nap tartották, az egyik törökkí lett. Ezek után Istennek hagyom nagyságodat mint kegyelmes uramat. Datum Drinopoli die 28. Martii. Anno 1673.

Nagyságodnak alázatos szolgálja Kabos Gábor m. p.

Hátára jegyezve : Litterae G. Gabrielis Kabos de Kolosvár in Adrianopoli 28. Martii. Anno. 1673.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet.)

CXVII.

Spectabilis ac Generose Domine Domine Amice et Vicine nobis benevole.

Isten kegyelmedet minden kívánta szerint való jókkal áldja meg. Kegyelmedet mint jóakaró uramat kelleték megtalálnom ez levelem által, mely leveletem kívánom Istentől, hogy találja kegyelmedet szeréncsés boldog órában. Azomban egy böcsületes Filipeskully Mathé neü bejárónk találta meg ilyen dologból, mondván, hogy egy folujából valami jobbágyi szöktének ki oda az kegyelmed birodalmába, az kik most is az kegyelmed megtartóztása alatt volnának minden marhájokkal, melyet igen kedvesen vöttünk kegyelmedtől, hogy kegyelmed ily jó szomszédságát mutatja mi hozzánk. Annak okáért kegyelmedet mint jóakaró uramat kérjük, hogy kegyelmed adassa bé minden marhájokkal azokat az jobbágyokat, had hozzák bé. Kegyelmed is az miben nekünk parancsolni fog jó szívvvel megigyekezzük kölcsönözni az kegyelmed mi hozzánk mutatott jóakaratját. Ajánlván ezzel Istennek kegyelmedet. Datum in Civitate Nostra Bukurest die 15. Mensis Maji A. 1673.

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestrae

Amicus et Vicinus benevolus

Jo. Gregorius Gika m. p.

Kivül : Spectabili ac Generoso Domino Domino Paulo Béldi Illustrissimi Principis Transylvaniae Consiliario intimo, nec non Regni Transylvaniae Supremo Generali, etc. Domino mihi Collendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet.)

CXVIII.

Illustrissime Princeps Domine Amice et Vicine Nobis benevole.

Ez levelünk praesentáló Keperzány Stán neü szegény hivünk adá értésünkre, hogy ez elmúlt üdök alatt ment volt ki az kegyelmed birodalmában, úgy mint Szebenben, valami kecskéknek vásárlására, mivel hogy ott Szeben körül nem találván afféle marhát venni, egy Gligoria nevü szebeni bíró szolgálját találta meg, hogy igazitaná oly helyre, a hol találhatna afféle marhát, és úgy egy fiut ada melléje, hogy menjen el véle egy Kövend nevü faluba, az mely falu Aranyas tartományában vagyon, egy Kemén nevü emberhez, mert ő neki volna afféle marhája, az meg esmét egy Simon nevü emberrel nem hogy még oly helyre vitték volna, a hol kecskéket találjon, de meg oly barátjokra vitték, hogy velek együtt úgy csalták meg szegényt, hogy valami rosz réz követ adtak neki száz hetvenegy forintig, s mondák neki, hogy aranykő, és senkinek ne mondja, hogy ők atták, mert tilalmas; ő Szebenbe lehozta, ott másnak megmutatta, látván mások, hogy megcsalták, visszavitették; hogy az maga pénzt kérni kezdte, nem hogy megadták volna pénzt, de még halállal fenyegették, elig tudott visszajönni. Annak okáért kegyelmedet kérem mint szomszéd jóakaró uramat, hogy kegyelmed fizettesse meg szegénynek azokkal az latrokkal, mert az kegyelmed levelire itt mi nálunk mindenkor az kegyelmed földbeli embereknek igaz törvények szolgáltatik; kegyelmed is nekünk az miben parancsolni fog, jó szívvél szolgálni el nem mulatjuk. Ajánljuk ezzel Istennek kegyelmedet. Datum in Civitate nostra Bukurest, die 20. Mensis Maji A. 1673.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amici et Vicini benevoli
Jo. Gregorius Gika m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
II. kötet.)

CXIX.

Méltóságos tibaja, nekünk bizodalmas urunk!

Mint nekünk bizodalmas urunknak nagyságodnak köteles szolgálatunkat ajánljuk.

Megérkezvén követek a fényes portárul és fővezér urunktól és nagyságodtól, miben legyenek a dolgok nekünk egynehányunknak hit és nagy kötelesség alatt megjelentettek, mely dolgok higgye el nagyságod nálunk is hasonló hit és kötelesség alatt lesznek és maradnak; azonban nekünk bizodalmas urunkat nagyságodat és nagyságod által fővezér urunkot szükségesképen kelle mostani dolgainkról tudósítanunk ez szerint: mi olta az magyar nemzet hatalmas és győzhetetlen császár köntöséhez ragaszkodott, az olta mennyi kárt vallott és nyomorúságot szenvedett, nincs az a nyelv, a ki kimondhassa, kirül már nagyságod is bőségesen értett mind követekről mind másunnan és mivel már szintén végképen és teljességgel elkeseredett és igen megfogyatkozott, kiváltképen a vitézlő rend; azonban hatalmas fővezér urunk parancsolatja ellen a dolgot ki nem jelentettük, és ez alatt noha egyfelől dühösködik, de másfelől szüntelen mind éjjel nappal a német sok különbönbeféle igiretekkel gratia adással és sok ajánlásokkal vesztegette, csalogatta és hitegette volna őket, különben soha az hozzánk való hűségben meg nem tarthattuk, hanem a méltóságos erdélyi fejedelemnél reménkedtünk, hogy tekintse ő nagysága hatalmas és győzhetetlen császár ebből következhető nagy kárát, s ne engedje eloszlani a magyar vitézlő rendet és úgy adott fizetést a magyaroknak a méltóságos fejedelem ő nagysága. Minthogy azért mi ezeket is követek által megizentük, minemű hallatlan nyomorgatásokat cselekeszik a német a mi hazánkban és most már kiváltképen mindeneket pápistákká akar csinálni, mind külső és belső értékeket elveszi, minden rendeknek életét és buzáját el elfogta, úgy hogy az ő kezénél levő várakat egynehány esztendőkig való éléssel megrakja, melyet látván még eddig az országban megmaradott nagy emberek is izentek nekünk, hogy ha már hatalmas és győzhetetlen császár fényes köntöséhez ragasz-

kodtunk, őket segítsük meg és velünk együtt ők is ő hatalmasága hűségére hajlanak mindnyájan. Ebben pedig ily jó mód vagyon, hogy mostan is a franczia igen megverte oda fel a német király hadát és egy átaljában Magyarországra semmi hadat sem küldhet, mert továbbra is nagy erővel készül ellene a németnek, és most ez miá meg a magyarországi várakból is igen fel kellett vinni és oda fel a maga szükségére fordítani az itt való németeket, a mint hogy az is bizonyos, hogy ha eddig a francziai király miá érkezhett volna, mind elpusztította volna a német Magyarországot, melyekre és más nagyobbakra nézve is, ha még sem segítjük a mi atyánkfiait most, azokat végképen elrontja a német, ezt pedig mi most jó módjával és könnyen megcselekedhetnők, ha az méltóságos erdélyi fejedelemnek egy bizonyos embere lenne, igen titkon előttünk járó, bár csak valamely erdélyi keveses segítséggel, és a méltóságos budai vezérnek és végbeli pasáknak lenne parancsolatjuk, hogy a kik a török végekből vagy szabad jóakarattal szerént vagy fizetésünkért eljönének velünk, engedné meg a hatalmas fővezér, nem is mondhatná azt a német békessége ellen való dolognak, mert azelőtt Bocskai István, Bethlen Gábor és Rákóczi György fejedelmek idejében is ezen az úton segítették meg az erdélyi fejedelmek a magyarokat és holott nem a magyar nemzet hatalmas és győzhetetlen császár hűségére kötelezte magát örökösén, hogy az ilyen szükséges eszközökben nagyságod hatalmas fővezér urunk előtt elő segítvén igen méltó, holott ezzel ő hatalmasága birodalma terjed és hívei szaporodnak. Egyébaránt mi igazsággal írjuk meg nagyságodnak, hogy mi ilyen alkalmatosságot ezután nem remélhetünk, mert ehez most mind kicsinytől fogva nagyig mindennek Magyarországon kedve vagyon, és ha mi ebben így elő nem mehetünk, a német mind újabb, újabb alkalmatosságokat szerez, mert ő mindeneket a békeesség ellen is a maga alkalmatosságára elkövet, holott ezért nekünk minden reménségünk Isten után hatalmas császárban vagyon; azért adjuk nagyságodnak ily világosan értésére, mert ha ez egész országot és annak lakosait elrontja és pápistákká teszi a német, úgy is elromlunk és hatalmas császárnak mi haszna s pusztá földben? mi magunk vére hullása-

val is készek vagyunk ez mostani jó alkalmatosságot elkövetnünk és szolgálni hatalmas császárnak, csak segítsessünk és ezek az alkalmatosságok most ne múljanak el tőlünk, mert ha egy felől most a német ahhoz bízik, hogy hatalmas császár hadai most szélllyel vadnak, de annál inkább megcsalatkozik, megsegít pedig bennünket, melyekről bőségesen írtunk ott való tolmácsunknak, tudjuk hűségesen megmondá nagyságodnak, el is hittük, hogy nagyságod is, mint a magyar nemzetnek igaz jóakarója és segítője, a mi részünkről is hatalmas fővezér urunk előtt minden mi jónkra való dolgot elkövet, ügyünket forgatja, segíti, kiért egész hazástúl nemzetestül higgye el nagyságod hálaadatlanok nem leszünk, kívánván, hogy az úr Isten nagyságodat hatalmas, győzhetetlen császárunk hasznos szolgálatjára szerencsésen éltesse és minden napjait boldogítsa.

Iratott Radnoton 24. Julii Anno 1673. Erdélyországban.

Nagyságodnak alázatos és köteles szolgálai
a magyarországi deputatus
úri és fő rendek.

P. S. Ha Lengyelországra kelletik is hatalmas császárszárunk hadainak menni, ugys nagy haszonnal leszen a mi kimenetelünk a német ellen, mert a lengyel mellől elvonódik a német segítség, és ott is Lengyelországban ő hatalmassága hada lévén és itt is a lévén, békeség kimenetelét remélhetni.

Egykorú küljegyzés : Fővezérnek s tihájának szóló urunk levelének pariaja, Turzai vitte be Anno 1673. 24. Julii, expedita ex Radnóth etc.

(Az erdélyi volt kir. főkormányshéki levéltárban levő eredetiből.)

CXX.

Jézust valló nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme stb. mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg!

Barátságos üdvözetem után legyen tudtadra, hogy Szilvási nevű követed, kit Erdély ez idő szerinti adójának beszo-

gáltatása végett a hatalmas padisáh magas portájára bocsátottál, ide megérkezett, az adót a császári kincstárba beadta. Most miután felkaftányoztatott visszafelé indul s hogy utközben bántódása ne legyen, számára ezen menedék levelet aduk, melyből egyszersmind tudd meg, hogy a fényes porta oltalmára, védelmére az egyességhez képest ezentúl is mindaddig számolhatsz, valamig Erdély adóját a kellő időben a szokásos ajándékokkal együtt pontosan beszolgáltatod s egyébként is hűséges szolgálatodban szorgalmasan forgolódsz. Különben Isten oltalma legyen a benne bizókkal.

Az izakesai táborból.

Oldalt : Ahmed basa névjegye s pecsége.

Egykorú hátjegyzet : Szilvási uram hozta Fejérvárra 8. November Anno 1673. török generalis levele, melyet Apafi fejedelemnek írt

CXXI.

Tekéntetes nagyságos kihaja nekünk kedves úr jóakaró barátunk, Isten kegyelmedet hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse, jó szerencsáját nevelje.

Nagyságod nekünk küldött levelét illendő böcsülettel vettük, melyben szomorúan értjük, hogy midőn egynehány szolgálóinknak az váradi vitézekről nem régen minden igaz ok nélkül lött levágatásokról s ez ilyen nagy megbántódásoknak megorvoslásáról fővezér urunkat alázatosan s nagyságodat is bizodalmasan kénszerítettünk megtalálni, azon levelünk nem hogy nagyságtok tekinteti előtt kedvet talált volna, sőt némely czikkelye azoknak hatalmas császárunkhoz való igaz hűségünk ellen való írásnak íteltetett nagyságtoktól, noha bizonyítunk az nagy Istennel ki előtt mindenek világosak, hogy nemhogy levelünkben hatalmas császárunkhoz való tökéletes kötelességünk ellen kívántunk volna írni, sőt azért írtunk nagyságtoknak oly világosan meg mindeneket, hogy ha az váradi vitézeknek ennyi sok ízben s legközelebb most esett fegyverkezések és embereinknek ártatlanul való levágatások miatt az vitézlő rend között, az mi és végbéli tiszteink aka-

ratjok kívül valami zenebonás avagy alkalmatlan dolog történik, jövendőben is gonosz akaróink nagyságtok méltóságos tekinteti előtt az mi igaz hűségünket meg ne feketithessék. Nagyságodat azért mint jóakaró barátunkat bizodalmasan kérjük az mi tökéletes igaz hűségünk nagyságod méltóságos tekinteti előtt legyen inkább méltó tekintetben, azon írásunkat is vegye az mi értelmünkkel, mert nem hogy írá sunkkal, de gondolatunkkal is hatalmas császáruunk és a fényes porta ellen véteni minden tehetségünkkel távoztatni igyekeztünk.

Hogy penig az végbeli pasáktól hatalmas császáruunk és fővezér urunk fényes szemei eleiben felőlünk sok panaszok mennek, arról nem tehetünk, ő kegyelmek kezeket s panaszokat meg nem foghatjuk; mindazonáltal Isten után mi, az nyomorúlt országnak igyét és a mienket hagyjuk az nagyságtok igaz bírói ítélte alá, nem kételkedvén semmit abban hogy fővezér urunk természeti kegyelmessége és hatalmas császáruunk ez széles világra kiterjedett fényes birodalmát igazán ítélő és igazgató bölcsesége szerént az mi igyünket is nem a vád hanem az dolognak valósága szerént fogja mérsékelni és ítélni, kérem is nagyságodat bizodalmasan, ha egyik fülét az minket méltatlan vádolóknak, másikat az mi igaz mentségünknek meghallására tartsa nitva mindenkor, mert bizony miénk s az szegény országé az méltó panasz, de mi gyakrabban csak nyögünk, távoztatván azt, hogy sem hatalmas császáruunkat, sem fővezér urunkat és a fényes portát sokkal ne terheljük, mindazonáltal Isten után több oltalmunkat hatalmas császáruunknál s fővezér urunknál és a fényes portánál nem tartván, máshoz nem folyamodhatunk, folyamodni sem akarunk, tartván mind mostani s mind egyébhai megbántódásunknak orvoslását Isten után hatalmas császáruunktól, fővezér urunktól s az fényes porta kegyelmességétől; sőt ugy bizodalommal lévén nagyságodnak jóakarátjában, kérjük még is bizodalmasan fővezér urunk előtt szívesen törekedjék, hogy ő nagysága orvosolja meg ez akadályokat, és az ellenkező félnek hamis vádjoknak hitelt ne adjon, mert bizony igazság ninesen dolgokban, mely nagyságod jóakarátjának teljes életünkben meghálálói igyekeztünk lenni.

Isten gondviselése legyen nagyságodon. Költ Fogarasban, Anno 1674. 31. Martii.

Nagyságodnak jó szívvel szolgáló baráti.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzéki levéltárban levő eredetiből.)

CXXII.

Messias nemzetségéből való Erdély országának fejedelme Apafi Mihály nekünk igaz hívünk, köszöntünk után ezen fényes parancsolatunkat vevén, mivel amaz lengyel pogány nemzetség maga felfuvalkodtságával boszúval illetve bennünket, haragra indulván ellenek, Isten kegyelmességéből minden fényes hadainkkal együtt ellenek indulván boszút állunk rajtok, ennek előtte is az mi dicsőséges eleink idejekben valamikor arra táboroztak fényes hadaikkal, a mi őtől maradott Erdély országában levő fejedelmük Erdély országából, hét vagy nyolcz száz hat hat ökrü szekér élést szoktanak adni fényes hadaink számokra, és minekutána az élést az táborban beszolgáltatták volna, mind az táborozás végeiglen, azon szekerek az ő szokott dolgokban foglalatoskodtanak, mivel azért hűségteknek hatalmasságunk fényes portájához engedelmes hűségteket tapasztalván, meg hatalmasságunk csirakja lévén, azon megmutatott hűségtekhez képest, kegyelmességünket várjátok; kívánjuk azért, hogy azon hűségtekben megmaradván az elmúlt esztendőben valamiképen, hogy fényes táborunkban hat hat ökrü hat száz szekér élést szállítottatok, most is hasonlóképen hat száz szekér élést hat hat ökrürel azon terhhez sietséggel bizonyos és meghitt embereitől fényes táborunkra küldeni el ne mülassa; parancsoljuk Isten kegyelmességéből hatalmasságunkhoz megmutatott szükségtekért várjátok fejetekre minden kegyelmességünket, csak sietséggel az elmúlt esztendőben valamint bizonyos embereitek által beküldtéték fényes táborunkra, most is hasonlóképen mind az hat száz szekér élést beküldeni el ne mülassátok, másképen se cselekedjete. Költ Baban 7. Martii. Anno 1674.

Szultán Memhet. m. p.

Hatalmas császárnk igaz híve méltóságos erdélyi fejedelem Apaffi Mihály nekünk jóakarónk, Isten hatalmas császárnk szolgálatjára kegyelmedet sokáig éltesse.

Nyilván lehet kegyelmednél, hogy amaz kevés lengyel pogányság hatalmas császárnkat haragra gerjesztvén ellene támadott, kiért méltó büntetését várja magára, az jövő tavaszra megindulván ellenek hatalmas császárnk minden fényes hadaival, és bosszúját állja rajtok; azonban az régi dicőséges és fényes császárok mikoron arrafelé hadadoztanak, az erdélyi fejedelmek hét vagy nyolcz száz szekér élést szoktanak adni, és az fényes császár táborára midőn vittek volna az szekerek mind tábor végezetiglen ott szolgáltanak. De mivel kegyelmed hatalmas császárnk igaz híve lévén, melyért is várja kegyelmed hatalmas császárnk kegyelmességit, annakokaért hatalmas császárnk parancsolatja oda érkeztvén, parancsolatjának helyt adván, valamiképen, hogy az elmúlt esztendőben hat száz szekér élést hat hat ökörrrel hatalmas császárnk táborára szállittatott, hasolóképen most is mennél hamarébb és sietséggel az hat száz szekér élést hatalmas császárnk táborára szállítani el ne mulassa, várván minden kegyelmességét ő hatalmasságának, azonban penig valamig hatalmas császárnk táborára fenn lészen mindenben igyekezzék teljes hűségét és szolgálatját megmutatni ő hatalmasságához. Ezekután kívánom az kellemetes szeretet állandó légyen. Költ Baba havasánál. Fővezér Ahmeth pasa m. p.

Egykari küljegyzés : Anno 1674. 12. Aprilis török császár és fővezér leveleinek fordítása hat száz szekérrel való élcs küldésről, csauz hozta Fogarasba. etc.

Az erdélyi volt kir. főkormányzéki levéltárban levő eredetiből.)

CXXIII.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps Amice et vicine benevole.

Akarám kegyelmedet ez alkalmatossággal látogatni, kívánván Istentől, írásom is találja kegyelmedet jó egészségben, szerencsés órában. Azonban akarám kegyelmednek érté-

sire adni, az méltóságos császárunk emberei akarván kimenni az kegyelmed birodalmába, börbécseket szedjenek, embereimet rendeltet melléik, hogy itt birodalmunkban békével járassanak, vámot se adjanak az szélyföldön. Ehez képest kegyelmed is meggondolván az dolgot, úgy cselekedjék, a mi jobb, hogy a kegyelmed birodalmában békével járassanak, és egyéb jóakaratot is mutasson kegyelmed hozzík. His et de reliquo eandem Illustrissimam ac Celsitudinem Vestram diu beneualere desidero. Datum in Cinitate nostra Jasvasar die 25. Aprilis Anno 1674.

Illustrissimae ac Celsissimae Dominationis Vestrae Amicus et vicinus beneuolus

Demetreus Cathakozuno

Princeps Moldauiae.

(*Oláh aláírás is.*)

Hátára jegyezve : 1674. 24. Maji. Albae. Moldovai Vajda Dumc-trusco levele, intimálván az berbécsvásárló emberekhez nyujtandó jóakaratot. Expedita 25. Aprilis Anno 1674.

Kivül : Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino et Siculorum comiti. Domino Amico et vicino nobis beneuolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban, (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

CXXIV.

Méltóságos és nagy hatalmú fővezér nekem jóakaró uram etc.

Az nagyságod méltóságos parancsolatjával érkezvén boldog órában hozzám Musztapha csauz vitéz barátom, ezelőtt egynéhány hetekkel hatalmas császárunk megszámlálhatatlan fényes hadai számokra való élés küldés felől, azon szempillanatban igyekeztem szorgalmatosan azon, mint hatalmas császárunk és az nagyságod parancsolatját engedelmesen véghez vihessem. De mivel ez hideg országban, arra való fű későn szokott lenni, hogy az élés szekereket vonó marhák élődhessenek, kényszerítettem kedvem ellen az időt halasztani,

Isten azért már azt is elhozván, mi hatalmas császáruk és az nagyságod parancsolatjának alázatosan engedelmeskedvén, az élésszekereket megindítottam, egyéb dolgokban is hatalmas császáruk őtől maradott országával együtt kész lévén életem fogytaig alázatos hűséggel szolgálni, kérvén igen alázatosan nagyságodat : atyai jó akaratját rajtunk Erdélyorszáგával fenntartván, hatalmas császáruk előtt legyen jó törekedő az mi és az szegény megromlott, ő hatalmassága őtől maradott országа dolgaiban, s maga is mutassa minden kegyelmességét. Mi is nagyságod szerencsés hosszú életiért Istent inádni meg nem szűnünk. Tartsa meg etc.

Hátára : 1674. 15. Junii Albae. Az élésért jött csasz elbocsátásakor írott levél párja az fővezérhez és tihájához.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XI. kötet.*)

CXXV.

Ajánlom kegyelmednek böcsülettel való szolgálatomat.

Kegyelmed levelét böcsülettel vöttem, tudósítását Huszain állapotja felől kedvesen vészem; tegnap ezen menvén által Torda felé, izent volt bé nekem is, ha mit írok vagy izenek fiamnak, elviszi, szolgámat is küldtem volt én is ki hozzá, a ki által izente, hogy az ő indulása előtt Farkas Fábián uramat is harmad nappal bocsátották el a táborról olyan válaszszaal, hogy már ez közelebb következő holnapban vagy békességgel vagy harczzal végben viszi a török császár lengyelekkel való dolgát, s az másik holnapra osztán az segítséget is megigérték, de én úgy hiszem, azt ő voltaképen nem tudja, Farkas Fábián uramat mivel bocsátották legyen. Prinyi uram felől való írását kegyelmednek értem, úgy látom az aszszony Prinyiné aszszonyom egészen a fiam akaratjának dolgának álitja az úr Prinyi Gábor uram elhozását, kire az Istent hívom biznyságúl, nem hogy az ő akaratjából lött volna, de még arra menő szándékjokat is az iránt soha sem tudta; én azért bizony jó szívvel írok mind a fiamnak, s mind Keczer uramnak kiváltképen a több deputatusok között, s tu-

dom bizonyosan, hogy mind az úrhoz Prinyi Gábor uramhoz való szeretetire, ki mindenkor megvolt, s mind a kegyelmed parancsolatjára, és mind az én tetszésemre nézve valamit az ő kegyelmek javára feltalálhat, elköveti, csak hogy kegyelmed ítéletiben lehet, az egész deputatus és katonai rendeknek kezek levén az urakon, ő azok ellen egyedül mit cselekedhetik; én mindazonáltal (mint feljebb is írák) bizony tökéletes szívvel írok ő kegyelme mellett, s talám (ha tetszenék) kegyelmednek is nem ártana írni az fiamnak s küldeni én kezemben a levelet, én a magam írásával együtt jó szívvel elküldeném; Petróczi uram felől való kegyelmed tudósítását menyem aszszony ő kegyelme által jó szívvel elvárom. Ajánlván ezzel Isten oltalmában kegyelmedet.

Gerend 30. Julii 1674.

Kegyelmednek böcsülettel szolgál

Loniai Anna m. p.

P. S. Huszain itt valóban kedvetlenül emlegette a fejedelem ő kegyelme adta ajándékot, ugyan azt mondta, Somlyóról visszaküldi.

Kívül: Tekintetes, nemzetes Uzoni Béldi Pál uramnak (titulus) Nekem böcsülettel való jóakaró uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet.)

CXXVI.

Hatalmas győzhetetlen császáruk kedves becstületes úr híve, tekintetes nagyságos pasa, nekünk kedves úr jóakarónk. Isten kegyelmedet hatalmas császáruk szolgálatjára sokáig éltesse.

Az mint hatalmas császáruk parancsolatjából ugyan az ő hatalmassága, arra rendeltetett embere jelenlétével s egyező tetszésével, a körösi határ eligazodott, és az erdélyi határ kimutattatott, azt mi eddig szentül megtartottuk, alattunk lévő birodalmunkbeli híveinkkel is megtartattuk s most és ezután is megtartjuk és tartatjuk, de a mint bizonyosan

értjük mitől viseltetvén a kegyelmed tisztí alatt levő némely eszevesztő, és az jó szomszédságot felbontó halmági török vitézi, kik sem az hatalmas császáruunk parancsolatjával, sem Istennel, sem előttök járójával semmit nem gondolván, az akkor hatalmas császáruunk parancsolatjából szépen végben ment határt s annak egyszeri eligazítását bontogatják, az erdélyi határban erőszakosan bejűvén s legközelebb az ribiczei határból (mely egészen Erdélyhez hagyattatott) nagy darabot el akarnak szakasztani, a körakásokon belől (melyek épen Erdélyhez valók) nagy darabokat kaszáltatnak, az szegény embereknek marháit hajtogatják, azért az szegénységet mód nélkül zálogalják szüntelen, utánok lesekedvén húzzák vonják, verik és rettenetes ieszgetésekkel fenyegetik, egy szóval oly hatalmaskodásokat követnek el az szegény szélbeli birodalmunknak lakosin, hogy még az magok dolgokra is nem mernek nyavalyások falujokból kimenni. Mely cselekedeteket eddig is csak azért hallgattuk el, hogy talán megszűnnek tőle, de nem hogy megszűnnének sőt vakmerőségtől viseltetvén, mindenképen azon vannak, hogy az szomszédságos egyességet velünk akaratuunk ellen is felbontassák. Mindezekre nézve kérjük kegyelmedet szomszédságos jóakarattal alatta-valóinak, kiváltképen az halmági török vitézeknek, gornikoknak kemény fenyték alatt hagyja meg eféle módnélküli való, rendeletlen cselekedetektől szűnjenek meg, tartsák magokat az hatalmas császáruunk embere által egyszer végben ment s attól kimutatott határhoz, a mi akkor nekik jutott birják, azt az szerint mi már nem ellenzük, de az erdélyi határnak hagyjanak békét, az szegénységet oly rendkívül ne nyomorgassák, és vesztegessék, mert azok is hatalmas császáruunk adófizető szeginy jobbági. Egyébiránt, ha ugyan előbb nem hadnak az dologban, mi is az miénket senkinek nem engedjük, sőt meg is parancsoltuk, ott levő szélbeli tiszt-hiveinknek jó vigyázatban legyenek és senkinek is az erdélyi határt a mint hatalmas császáruunk embere egyszer kimutatta elfoglalni meg ne engedjék, az olyanoknak ellenek álljanak és így ha valami alkalmatlanság fog belőle következni, vagy ha az ilyen cselekedetekért az halmági vitézeken valami esik, tulajdonítsák magoknak, nem is mi hanem magok lesz-

nek okai, mert mi az békéséget örömet megőrtartanók s alattunk valónkkal is megtartatnók, csak ők ne ingerlenének bennünket méltatlanúl. Tudjuk azt kegyelmednek ezen dolog tudtára nincsen, nem hogy akaratjából származott volna, arra nézve kellett tudósitanunk felőle, hogy ezen dolog kegyelmed által jó idején orvosoltassék meg.

Ezekután Isten kegyelmed életét hosszas időkre terjeszse. Költ Radnóthon Kisasszony havának huszonötödik napján, ezer hatszáz hetvennégy esztendőben.

Kegyelmed jóakarója

Apaffi Mihály m. p.

Jegyzet: A temesvári pasának iratott.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő egykorú másolatból.)

CXXVII.

Mint uramnak ajánlom köteles szolgálatomat uram kegyelmednek.

Ez alkalmatossággal akarván kegyelmedet levelem által látogatni s egyszersmind az török császár állapotja felől is tudósítani; kívánom Istentől írásom kegyelmedet találja szerencsés órában és jó egészségben. Irhatom azért kegyelmednek, tegnap estve érkezvén ide az gyrgyai (gyergyai) notarius, azt mondja, egy gyrgyai emberséges legény lévén rablásra, ki Törökországban meg is házasodott volt, interim az táborba neki is el kellett az császárral menni; onnan jöven el minden bizonynyal beszéli, hogy megholt az császár, de étetés miá; s azt is mondja, hogy az fővezér sem kerüli el, hogy meg ne öljék, mivel legnagyobb harag volt reá, mert az császárt is ő ingerlette mindenekre. Azt mondta, hogy titkolták igen egy ideig az császár halálát, de osztán kinyilatkozván, minden felé oszlottak az hadak, az fővezértől sem várván semmit; az vezért igen nagy félelemben s rettezésben mondta lenni, sőt azt is mondja: nem hiszi, hogy eddig is meg nem ölték, lévén subordinatusok hozzá etc.

Ezek után Istennek kegyelmes gondviselése alá ajánlom

uram kegyelmedet. Datum in Bánd Anno 1674. die 10. Novembris.

Kegyelmed jóakaró köteles szolgálja

Lázár István m. p.

Kivül : Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak (titulus) nekem jóakaró uramnak ő kegyelmének adassék ez levelém.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet.)

CXXVIII.

Adjon Isten kegyelmeteknek jó egészséget. Noha ezelőtt is irtunk vala kegyelmeteknek, mint történt dolga Bánffi Dienesnek, intém arra kegyelmesen kegyelmeteket, ha szintén requiráltatik is kegyelmetek Bánffi Dienestől, hivataljára bé ne jőjjön és fegyvert ez haza ellen ne fogjon. De nem lévén bizonyosak, akadott-e kegyelmeteknek kezéhez levelünk vagy nem; akarók kegyelmeteket kegyelmesen inteni, ha szintén kegyelmetek requiraltatik is, kívánságára hivataljára ne insurgáljon és fegyvert mellette ne fogjanak, hanem maradjon meg tökéletesen hatalmas császár hívségében és hatalmas császár országára s a mienkre fegyvert ne hozzon, nevezete szerint pedig Kendi Márton uram, ki után mint értjük el is küldött, s bizik is bájöveteléhez, kegyelmetek zabolázza meg s olyan szándékában gátolja meg, mert hitesse el magával, ha Erdélybe bejő, soha békével ki nem mégyen, megtaláljuk mi mikor az ő kegyelme szolgálatja kívántatik. Sőt kegyelmetektől azt vesszük kegyelmesen, hogy Lóczi halálával kegyelmetek kezében akadott leveleket kezünkhöz küld, és ha valamint szaladásra venné az dolgot, inkább legyen igen jó vigyázásban, hogy ha akarna is el ne mehessen. Isten kegyelmeteket éltesse jó egészségben. Datum in civitate nostra Alba Julia die 21. Novembris Anno 1674.

Kegyelmeteknek minden jót kíván.

P. S. Vesselényi uram mind kegyelmed s mind penig más böcsületes hibeink most mutassák meg hozzánk való hü-

ségeket és legyenek oly vigyázásban ott az szélyben, hogy ha vagy német vagy török köziben akarna szaladni, fogja meg s hozza mi kezünkben, higgye el elvészik méltó jutalmokat.

Ilyen helyt suscribalt.

Apafi Mihály m. p.

Külszim : Tekintetes és nagyságos Vesselényi Pál uramnak, etc. nemzetes Keczer Menyhárt, Szepesi Pál s több böcsületes együtt levő fő és nemesi rendeknek ő kegyelmeknek adassék.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő egykorú másolatról.)

CXXIX.

Kegyelmes uram fejedelmem.

Nagyságod méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vettem. Az elsőben való dolgokról, mivel nagyságod is az én oda menetelemre halasztotta, nem írok én is.

Az lengyel general és két vajda leveleinek velem való közléseket nagyságodnak alázatosan megszolgálom. Vékony tetszésem az, az egész tanácscsal közleni kellene ezen dolgot, nagyságod értelmeket értvén ő kegyelmeknek, úgy adhatná méltóságos válaszát reájok. Azonban az urak tetszése meglévén, én is részemről azt jóvállom. Az Fejérváratt lett Sebesi uramnak írott levél formája szerint kellene ezen lengyel generalnak is választ tenni. In generalibus terminis arrúl penig parancsolni kellene az úrnak Béli uramnak, oly formában kell parancsolni, hogy expediálja az leveleket, valamint idegen kézben ne akadjon. Hogy jövődöben azért az portátul ne vádoltassék, az két vajdának az boérok felől kellene jobb választ tétetni, hogy az mikor hazájokban vissza akarnak menni, nem ellenzi nagyságod; én úgy hiszem, azok is portátul ellenkező vajdák mellé nem könnyen mennek. Bizony dolog, én ezekkel az boérokkal való keménységet is nem jóvállottam, de mint tülem nem kérdett dologhoz nem szólhattam. Az két rendbeli boérok dolgát jó rendbe hozván nagyságod, sok hasznót tenne jövődöre. Isten nagyságodat sok esztendeig éltesse.

In 1674.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Teleki Mihály m. p.

Nagyságod betegeskedését szomorúan értettem. Áldassék Isten nagy neve nagyságod könnyebbségeért.

Hátára jegyezve : Anno 1674. Teleki Mihály uram lengyel generalis, két vajda levelire való censurája.

Külső : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának. Nekem jó kegyelmes uramnak fejedelmemnek adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. köt.*)

CXXX.

Szomszédságos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, Isten nagyságodat hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sokáig jó egészségben éltesse.

A nagyságod nekem szóló leveleit az hozzám küldött nagyságod vitézi meghozák, melyben való nagyságod látogatását és jó kívánságát igen kedvesen veszem nagyságodtól, ígírem én is arra magamat, hogy nagyságodnak tehetségem szerint mindenekben szolgálni, kedveskedni igyekezem. Mivel pedig a fejedelemtől ő nagyságától és az ország rendeitől lévén parancsolatom arra, hogy mind nagyságoddal, mind hatalmas császáruk végbéli vitézivel tehetségem szerint a jó szomszédságos barátságot megtartsam, azt elkövetni igyekezem. A mi azoknak az szpaiáknak dolgokat illeti, én örömet az eddig való szokás szerint a jó szomszédságot, barátságot megtartom, azt elkövetni igyekezem. A mi azoknak az szpaiáknak dolgokat illeti én örömet az eddig való szokás szerint, és legközelebb a minapiban az nagyságod úri embere és több váradiai főhelytartó szpaiak jelenlétekben lőtt alkalom szerint, kinek kinek az ő elmaradt adaját, csak annak rendi szerint adják írásban hol és mennyi maradt el, felszedetni kész vagyok s megküldeni, csak az akkori végezés szerint való rendtartás és kanon szerint ugyan az akkor végzett két terminusokra, avagy napra jönnének ki, az énnekem adott pa-

rancsolatom szerént mindeneknek igyekezem és akarok igazat tétetni, hogy én miattam a jó szomszédságnak semmi akadály se következze. Mostan is pedig az elmaradott adósságokat mindjárt felszedetni és igazíttatni kész volnék (de ezek semmi efféle elmaradt adóról való írást én előttem hozni nem akartak, így én is nem tudtam mit s hol szedetni fel). Mely akkor lett alkalomnak megerősítésére és a szegénység sok rendbeli panaszinak megorvoslására és egyéb szükséges dolgoknak eligazítására, a fejedelem ő nagysága és az országnak minden rendei becsületes úri és főrendeket is bocsátott ki ide a végekben. Mely dologról nagyságodhoz követ is mégyen. Ezekről nagyságodat akarám szomszédságoson tudósítani. Datum ex Kolosvár die 16. Januarii A. 1675.

Nagyságod jóakaró szomszédja

Rédei Ferencz m. p.

Hátára jegyezve : Mint felelt meg és mint replicált Rédei uram az váradi passa első levelére, annak párja. 16. Januar 1675.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum V. kötet.*)

CXXXI.

Szolgálatomat ajánlom nagyságtoknak s kegyelmeteknek, Isten nagyságtokat s kegyelmeteket minden dolgaiban boldogítsa.

Én Isten kegyelmességéből ide Váradra beérkeztem, akarám azért nagyságtokat s kegyelmeteket tudósítani. Az passával ő nagyságával szemben voltam, de halálos beteg ágyban tanáltam; először felmenvén, az egész váradi mindenféle főrendek divánban lévén, az bassa kihája ott lévén beszéllettünk, az mi illendő volt beszélni, innét bémenvén az passához csak magam külön s az kihája, fekvő házában valami párnákkal feltámasztották. Követségemet szépen előtte megmondtam, melyet igen nagy becsülettel vett, az mint szólhatott szépen választ tett, hogy maga is igen akarná, hogy ezen dolog ő általa menne becsülettel végben, hogy sem hatalmas császár, fővezér ő nagysága s fejedelem s az ország is

ne búsíttatnék, az szegénység ne romolna, mert ha ő most passa, holnap, holnap után más lehet, de akarná hogy jövődében is jót mondanának mind a két részről felőle. Az mint látom, jámbor becsületes ember az ő állapotjokhoz képest; most jobbadón kezdett lenni, az elébbeni contractust, mind az passának magánoson s mind pedig annak utána az kihája is felvitetvén, csak ketten s az tolmács lévén, mint Isten tudnom adta elé számláltam; ugy is veszem eszemben, hogy nem idegenek, igen akarnák ők is a jó egyességet, innen bocsnának közülök becsületes embereket, többi között értem a jancsár agát, gömli agát, azon kívül két vagy három első embereket. Ugy gondolom nekem is csötörtökön válaszom léssen, de azt nem tudom együtt járunk-é, vagy magam elébb megyek-é, mindazonáltal azon leszek, hogy velek menjek.

Innét az portára panaszolni senkisémet ment. Az mint nagyságtok s kegyelmetek írja, hogy tudósítsam, ha nem különben embert az vezérhez, hogy az magyarországiak cselekedjenek az mit cselekesznek, mert elunták őket tartani s az szegénységnek is sok panaszát. Az debreczeniek dolgát írhatom nagyságtoknak s kegyelmeteknek, hogy két polgár ember érkezett ide, mivel ugyan az debreczeni házhoz szállottam jobb alkalmatosságnak okáért; azért Spankó azt írta nekik, csak az magyarországiakat ne tartsák városokban, az ő embereket elbocsátják, magok beszéllék, de ők azt mondák, nem szükség sem passát megtanálni, sem urunknak ő nagyságának oda küldeni, mivel urunk írt, avval mostan megpróbálják, mivel már az városból az katonákat kitudták, az urunk ő nagysága levelével embereket is elküldték. Innét nagyságtoknak s kegyelmeteknek semmi gonosz híreket nem írhatok, hanem mindenre való hajlandóságokat láttam. Isten ő felsége jóra adja, az divámban velek eleget beszéllettem, kérdezék is kik nagyságtok s kegyelmetek s mondtam. Mostan nagyságtokat s kegyelmeteket többel nem tudósíthatom.

Ezek után ajánlom Istennek gondviselése alá nagyságtokat s kegyelmeteket. Datum Várad die 6. Februarii. Anno 1675.

Nagyságtok s kegyelmetek szolgálja mig él

Szilvási Bálint m. p.

Kivül : Tekintetes nagyságos Kapi György, Haller Pál, Rédei Ferencz, több becsületes deputatus uraméknak, nekem jóakaró uraimnak ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek adassék.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophilacium Transylvanicum*
III. kötet.)

CXXXII.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császáruk vég Várad várának és ahoz való végházainak s azokban lévő hadainak főgondja viselője, az tekintetes és nagyságos vezér Szilíhtár Mehemeth passa.

Tisztességes dolgokban való barátságos jóakaratomat ajánlom kegyelmeteknek, Istentől minden jókat, jó egészséges hosszú életet kívánok kegyelmeteknek. Az méltóságos erdélyi fejedelem küldvén hozzám követét s levelét, az melyben s az mely leveleiben írja, s kéret azon, hogy ennek előtte Bánfi Dienesnek holmi dolgai miatt sok akadályok voltak az szomszédságban, az melynek megorvoslására az ország a három nemzetből bizonyos meghitt becsületes meghitt embereket s tanács urat is küldtek Somlyóra, minden jó dolgoknak végezésére. Mely dolgok felől én is itt az urakkal beszélgetvén, mivel kéret azon, hogy én is innét becsületes okos embereket küldenék, hogy azokkal együtt beszélgetvén minden jó dolgot végezzenek, hogy mind a barátságos szomszédság megmaradjon, mind a szegénységnek sok mód nélkül való húzása vonása megorvosolódnék, ez dolgot mű is az urakkal jónak látók, rendeltük ezen dolgoknak végben vitelére az itt való jancsárok agáját Oszmány agát, az mellett az pagy káptalan Buiukcsi Amhet agát, a giomliak tibáját, melyek becsületes, eszes, okos emberek. Mi rajtunk s azokon semmi sem múlik, csak az kegyelmetek részéről ne akadályoztassanak, mint eddig is; mivel azt kegyelmetek jól tudja, hogy az mely falukat, városokat vég Várad várához beírtak, azokat kiket maga hatalmas császár számára irtanak, kiket passának, zamiáknak, spaiáknak, azok azért szolgálják hatalmas császárt; csak kegyelmed azokat ne ellenze az falukat, városokat, hogy jünnének s mennének minden város, falú az urá-

hoz, kik közül Gyalu városa is fel vagyon írva, mi köztünk szent a békesség. Így egyiknek a másikhoz jühet s mehet, semmi veszekedés sem egyéb alkalmatlanságok nem lesznek a mi részünkről, csak mint feljebb is írák, a kik hatalmas császárunk regestrumában fenn vannak írva, ne tartóztassék, hanem jüjenek s menjenek ki ki az urához. Azomban a végekben nem valami felfuvalkodott, maga hitt emberekből tegeyenek tisztet, hanem olyat, a ki mind hatalmas császárunknak jóakarója, mind Erdélyországának, együtt meglévén a jó szomszédság, mind a jó békesség megmarad, a jobbágyság is megnyugosznak, az ország is megnyugszik, hatalmas császárunk fülei a panasztól üresek lesznek. Ha az én tanácsomat megfogadjátok, ezt cselekeszitek, annak utána megnyut gosztok. De ha mostan az én üdömben ez nem lészen, az maga is tudja kegyelmetek, sok bú és sok nyomorúság következzék ez dologból, az szegénység is elpusztúl. Azért mindeneket jól meggondoljátok, s hányjátok vessetek, oly dolgot végezzetek, hogy jövődöben okai ne legyetek a szegénységnek veszedelmének; mert ezek mind hatalmas császár hívei, ezeket hatalmas császár szeme elől el nem veti. Sokan vannak, a kik eddig is a hatalmas császár kapujára mentenek volna, de mind tartóztattam, hogy valami jó rendet csinálhassanak az erdélyiek és magyarok között. Im most meglátom, ha az országnak hazátoknak igaz hívei vagytok, jót kívántok, ti az én tanácsomat megfogadtjátok, én nektek jót kívánok, s ti érettetek cselekeszem; mert én ha ma itt vagyok, holnap nem tudom hol leszek; azonban már majd két holnapja, hogy az törökök ott vannak Somlyón, a vár épületre való pénzt szedni, mindazáltal ott várakoztatták; azelőtt három s négy forint volt az épületre való pénz, most én hatvanhat osporára szállítottam, még is akadályoztatjátok őket. Azért az adó dolgában s az ilyen dologban parancsolja meg a fejedelem ő kegyelme, hogy ne akadályoztassanak, mert mind az ilyenből lészen a veszekedés, mert azt akár szép szerént akár másképen megveszik, az olyan dolgokból nem lesznek osztán jók, hanem kegyelmed mindent szépen istenesen igazítson el. Ezzel kívánom Istentől, hogy ez levelem kegyelme-

teket találja jó egészségben. Datum ex Várad die 10. Februarii Anno 1675.

P. S. Kegyelmedet kérem mindnyájan, hogy az jobbágyimtól ennyi sok jószágot elvett Keresztes András, Kárászteleken egy jobbágyom meghalt, hatszáz forint érő jószágánál többet elvettek tőlle, én jobbágyom lévén, nekem semmi sincs; hasonló képen Pírbül egy jobbágyomtól háromszáz forintot. Azért kegyelmeitek ezeket meglátván, az enyim, hanem Oszmány agára, az jancsár agára bízom, mindeneket jól megvizsgálván, ezeket mind elő kérvén, igazítsa el s küldje meg.

Kivül: Az tekintetes és nagyságos Kapi György uramnak az erdélyi fejedelemnek egyik belső tanácsának és a több ott levő magyar uraknak, nekem szomszéd úr barátimnak adassék kezekben.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

CXXXIII.

Szolgálatom után Istentől minden jókat kívánok kegyelmednek mint nekem rigi jóakaró uramnak, az jó Isten kegyelmedet mind aszszonyommal ő kegyelmivel s szerelmes gyermekivel egyetemben sokáig hosszú élettel szerencsés boldog órákkal áldja meg és tartsa meg virágzó uraságában, szüüből kívánom etc.

Kegyelmednek mint uramnak megiszolgálom ha élek, hogy kegyelmed szegény régi jóakaróját mégis meglátogatni levele és böcsületes emberi által nem neheztelte; kívánom Istentől, hogy ez levelem is találja kegyelmedet mint uramot szenvedendő jó egészségben. Azomban ime én is mint szegény erőtlen öreg ember kegyelmednek régi jóakarója, az miben lehetett s tudtam szolgálni kegyelmednek, el nem mulattam, sőt penig látja Isten hogy többször szóltam már három vagy négyszernél az kegyelmed jobbágyi kiadása felől, olykor mikor senki nem volt más, ha csak ketten voltunk, mindent volta-képen elé számláltam ő nagyságának, és eleiben hoztam, mint volt azelőtt is az két ország közt az jó szomszédáságnak meg-

tartása, mindaddig az míg rá hozám, hogy ám az kit találának az kegyelmed jóbbágyiban az kegyelmed bücsületes szolgálinak kezekben adá s kiküldé kegyelmednek; ezután tudom hogy az többi is kimennek jó akaratjok szerint, mert már elment az híre, hogy mind kézbe akarja adni ő nagysága s úgy akarja kiküldeni. Az jószág felől is kegyelmednek válasza lött volna, de nem akartak az kegyelmed emberi az divánra kiállani, féltek kegyelmedtől, azt mondták, hogy meg van parancsolva kegyelmedtől, hogy ne pereljenek; ha kegyelmed gondolkodjék felőlle s küldjön be, megbizonyítom, hogy ezután is jóakarója leszek kegyelmednek, s voltam is, talám vettem eszékbe az kegyelmed szolgálai közül. Ajánlom ezzel Istennek kegyelmedet. Datum in Civitate Nostra Bukurest die 28. mensis Maii. Anno 1675.

Kegyelmednek régi jóakarója atyafia míg él szolgál
(*Oláh aláírás.*)
Stroya Vornik.

P. S. Az kegyelmed emberi mellé egy szolgálmat rendelttem volt, hogy az kegyelmed számára juhokot találának, az mint kegyelmed nekem írt volt. De nem akartak elmenni az kegyelmed szolgálai.

Kivül: Spectabilis ac Generoso Domino Domino Paulo Béldi Illustrissimi ac Celsissimi Principis Transylvaniae Consiliario intimo, nec non Regni Transylvaniae Supremo Generali etc. Domino mihi Collendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gróf Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXIX. kötet.*)

CXXXIV.

Kegyelmes uram.

Isten nagyságodat minden áldásával megáldja etc.

Nagyságod méltóságos levelét alázatosan vöttem, abban való nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint vékony tetszésem mi lehessen kegyelmes uram alig tudhatom, nem tudván semmit, ha fogarasi nagyságod írását is mint vötte az porta, és mostan az lengyel dolgok is miben vadnak az török-

kel. Hogy azért mind azokról bővebben érthetne nagyságod, s mind az urakkal beszélgetvén, nagyságod halasztaná Radnóthra az válasz tételét; olyan méltóságos embert s nagy nemzetet contemnálni kegyelmes uram nem tudom ki jóvalotta, modalitásáról pedig az dolognak sok consideratiókat feltenni szükségesnek látom. Az úr Isten nagyságodat jó egészben éltesse. Panyitth 6. Julii 1675.

Nagyságod alázatos szolgálja

Rhédei Ferencz m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan íram.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CXXXV.

Én Bránkovits György, mivel az én kegyelmes uram méltóságos Apaffi Mibály uram ő nagysága, Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura, és székelyek ispánja, az hatalmas török császár fényes portájára kapitihájának választván, azon tisztnak végben vitelére beküld, az hova mentül hamarébb be is indulok. Esküszöm azért az élő Istenre, ki atya, fiu, szentlélek, teljes szent háromság egy bizony Isten, hogy az mint minden egyéb dolgokban, ugy azon portán lévő minden reám bizatandó és azon hivatalt illető dolgokban megemlitett kegyelmes uramnak ő nagyságának és szerelmesinek, méltóságos Bornemisza Anna fejedelem asszonynak ő nagyságának, és az nemes országnak is igazán szolgálók, megemlitett uramnak és asszonyomnak ő nagyságoknak ellenségeknél ellenségek, barátjoknak barátjuk, jó akarójoknak jóakarójuk leszek. Ő nagyságok ellen sem titkon sem nyilván, semmi kigondolható, írható színek praetextusok alatt, senkinek is adományáért vagy jövőendő reménsígnél igiretiért, sem filelmért, senki írására, izenetire igiretire nem tractálok, hanem mindenkében ugy viselem magamat, mint ő nagyságuk igaz szolgáljuk, hívek; ha valamit ő nagyságuk ártalmára, az nemes országnak is kárára, veszedelmire

ő nagyságuknak méltóságuk ellen való dolgokat értenék, ő nagyságuknak is jó idein értékre adni s az fényes portán el-
lene állani igyekezem tehetségem szerint, sőt minden ott hal-
landó híreket, ártalmas dolgokat, ő nagyságuknak igazán
megírni, és busszúbúl, vagy mások instigatiojukra, ösztönözi-
sekre az én kegyelmes uramra kegyelmes asszonyomra, az
nemes országra haragját annak az hatalmas nemzetnek nem
gerjesztem, sőt minden tüllem lehető módokkal, okokkal, az
mikor mi nehézsígit veszek eszemben, csendesítem s affilik-
rúl ő nagyságukat tudósítom; ha mi pénzt ő nagyságuk szá-
mára való vásárlásra adnak, vagy küldnek kezemben, azzal
igazán és tisztán tehetségem szerint vásárlók, és úgy igyeke-
zem kiküldeni. Az mint mindezeknek megállója leszek egy
egész esztendő által, Isten is úgy segéljen és úgy adja lelkem
üdvössígit. Datum in Radnot 8. Octobris. 1675.

Bránkovits György m. p.

(P. H.)

Hátára jegyezve : 1675. kapikiha Brankovit György török deák
reversalisa.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
II. kötet.)

CXXXVI.

Méltóságos úr etc. nékem igen igen bizodalmas nagy
jó uram etc.

Kegyelmedet mint énnekem régi ismert és kegyelmed
jóakarójában tökéletesen megnyúgudt, mert megtapasztalt
jóakaró uramat, fautoromat nagy alázatossággal követem
megbocsásson, hogy nem hogy magamtól udvarlottam volna
meg kegyelmedet, azt ítélhetné és mondhatná, de még paran-
csolására is nem cselekedtem; mert még emlékezem uram
arról az kegyelmed nagy hozzám megmutatott uri gratiájáról,
hogy Szamos Ujvárbán megparancsolta vala kegyelmed, hogy
Bornemisza urammal kegyelmedet meglátogassam betleni há-
zánál, de kegyelmed is még emlékezhetik arról is, hogy meg-
mondottam valakiknek, hogy nem bocsátnak el, melyben meg

sem csalatkoztam, mert mind hopmester uram, mind kiváltképen postamester uram ő kegyelme által kéredzettem kegyelmedhez, de nemhogy máshova de oda sem bocsátottak, noha ugyan szemtelenkedő szükségem is lőtt volna, hogy kegyelmedet ne csak meg ne udvaroljam, de hogy supplicáljam is ily sok szükségemben, melynek okait, hogy unalmas ne légyek, kegyelmed előtt hosszú irásommal nem írom meg, hanem csak azt jelentem kegyelmednek meg, hogy kéredzettem, s nem bocsátottak, mert nem hogy kegyelmed parancsolatjára ne mentem volna, de csak az magam nagy szüksége és az kegyelmedhez való nagy indólatom és bizodalom is elvitt volna, szolgálaim egy-egy dolmányban, lovaimnak s azoknak szük prebendája, magam egy pusztá háznál hideggel fagyva hállok és sugorgok, ha felmegyek, ott fenn a házak hidegek, mert már az úr Isten az tél által hűti s nem fűti mint nyárba, pénzem velem ninesen, mint a ki otthon úgy mint quartélyomban sem hattam, nem hogy velem hozhattam volna, így ki sem bocsátanak Szamos-Ujvárból, noha erős salvus conductussal fejedelmi assecuratoriával hivattanak be mindnyájunkat, hogy kiki békével kimehet, de még kérezve sem lehet, oda ki is penig nem írták meg, hogy úgy jöjjönk bé, hogy itt benn kell maradni némelyikünknek, mert én is azok között tudtam volna commodálni magamat, s most nem annyira búsulnék se magam se szolgálaim fogyatkozásin; mostani alkalmatossággal, hogy írhaték kegyelmednek, ugyan könnyebb, de ezt is csudaképen írtam meg, hogy kegyelmednek jámbor szolgája vagy on itt mert eddig sokszor írtam volna. Ajánlván ezzel Istennek kegyelmedet kedveseivel együtt etc. kívánom hozza Isten kegyelmedet magát is hamar való nap jó egészségben itt való házához etc. Fejérvár 12. Novembris Anno 1675.

Kegyelmed alázatos szolgája, míg él,

Farkas Fábián m. p.

Kivül: Méltóságos vitézlő uramnak: Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak. Titulus Titt. bizodalmas uramnak fautoromnak és nagy patronusomnak ő kegyelmének alázatosan. Betlen.

Hátára jegyzve: NB. Emlékezetes NB. levelek. Itt vadnak privata personáktól vött Reversalisok Béli alatt.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény J., Erd. tört. ered. lev. XXIX. köt.*)

CXXXVII.

Celsissime Princeps Domine Domine enixe colendissime.

Cum fama virtutum Celsitudinis Tuae animum meum ad obsequium permoueret, non potui quin hisce meis litteris certior ipsam facerem, ut meam sinceritatem ac benevolentiam cognitam habeat atque compertam. Certe sicuti huiusque nullam obseruendi occasionem praeterij, ita in posterum ad servitia Celsitudinis tuae paratissimus ero. Divina Maiestas Celsitudinem tuam sub umbra Augustae Imperialis clementiae foelicem conseruet atque incolumem in plurimos annos.

Adrianopoli 16. Decembris 1675.

Celsitudinis tuae deditissimus servitor

Alexander Maurocordatus

Interpres Primarius et a Secretis

Augustissimae Portae.

Eredetiye az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
II. kötet.)

CXXXVIII.

Méltóságos fejedelem, nékem jó kegyelmes uram!

Az úr Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsés előmenetellel boldogítsa s kíváncs jó egészséggel áldja szívesen kívánom.

Nagyságodat mint kegyelmes uramat ujjban is akartam alázatosan tudósítanom, már Isten kegyelméből, s nagyságod kegyelmességéből Kende Márton uram ö kegyelme hainak egészen egészen megfizettem. Isten engedelmeiből e héten Tiszán innét lévő minden hadaknak is fizetésekben, ha a pénzzel érzük, véget érek. Azonban kegyelmes uram nagyságodnak mint kegyelmes uramnak ennek előtte is becsületes atyámfiai által alázatosan megírtam vala, az pénzt szaporítani kegyelmesen méltóztassék, most is azért nagyságodat kegyelmes uramat azon kérem alázatosan, mutassa kegyelmességét és minél hamarébb küldjön bárcsak hat ezer forint

tot még ehhez a pénzhez, mert mihelyt ezekben véget értünk, mindjárt a végbeliek következnek, kiknek is folyvást kellek mindjárt fizetnem, és ha fogyatkozás s még is több váratkozás esik a dologban, ki tudja ismét valami confusiójok leszén. Ez egész magyar fegyverben pedig az a színe s java kegyelmes uram; minek okáért mégis alázatosan kérem nagyságodat kegyelmes uramat, méltóztassék kegyelmesen erről provideálni, hogy azok is mint a többi, nagyságod kegyelmességének láthassák gyűlöletét.

Az mi pedig kegyelmes uram a német dolgát illeti, az mégis Szaniszlót építi és holmi templomokat, sánczokat épít, erősít a Nyír szélén, mindazonáltal kegyelmes uram attól a mennyi ott van, csak több ne volna, nem félnénk. Azonban, kegyelmes uram ezek az hadak igen zászló és dob nélkül maradtanak; nagyságodat alázatosan kérem, arról kegyelmesen parancsolni méltóztassék, bárcsak egy egy ezer számára lehessen egy egy dob, most ez ugyan nincsen is köztök. Nagyságod ebbeli kegyelmességét is mind én mind ők nyavalyások alázatosan s híven megszolgálni igyekeznek, a mint hogy azért szegények mindenben csak a nagyságod kegyelmességében ajánlották s ajánlják magokat. Nagyságodnak mindazonáltal kegyelmes uram a dolgokról becsületes atyánkfia Balka Pál uram ő kegyelme által bővebben töttem alázatos izeneteiket, várván mindenekben nagyságod kegyelmességét. Ajánlom a szent Isten oltalmában nagyságodat, kívánván, az úr Isten nagyságodat sok esztendőig boldogul éltesse. Raptim ex oppido Bihar die 13. Januarii A. 1676.

Nagyságod alázatos szolgája

Vesselény Pál m. p.

P. S. Ez az új passa kegyelmes uram és több váradi vitézek erősen biztatják magokat, és az micsoda hittel ők szoktanak élni, esküsznek, hogy Budától fogva a végekből össze gyűjtik magukat és a németnek a debreczeni dolgot vissza adják.

Mondja ez azt is, ha az másik passának egyszer szabad volt össze vágni a némettel, egyszer ő is megpróbálja; mit teljesítenek, Isten tudja kegyelmes uram.

Kivül : Illustrissimo Principi Regni Transilvaniae, Domino Domino Michaeli Apaffi, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti. etc. Domino mihi clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*. V. kötet.)

CXXXIX.

Méltóságos fejedelem nékem jó kegyelmes uram!

Isten nagyságotat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa s kíváncsatos jó egészséggel megáldja, szívem szerént kívánom. Akartam mostan is nagyságotat, mint kegyelmes uramat alázatosan tudósitanom. Én elég bajjal, búsulással vagyok kegyelmes uram a quartély dolga miatt, a vitézlő rend s mind penig a szegény föld népe minden felől reám tódulnak csak Isten tudja micsoda nehezen vonhatjuk ezt a telet. Sokat egy helyben a török is szállitanom nem enged, s másképen is úgy csak a szegénység pusztúl, az ápróbb helyekben penig már sok úgy elpusztúlt, csak a helye maradott. Nékem csak a sok búsulásom vagyon kegyelmes uram mindenképen. A rablás dolgában mind Szepesi uram s mind több böcsületes követ atyánkfiai ő kegyelmek által portán mennyit instáltunk közönségesen, hogy tiltassék meg, annak is semmi effectumát nem látom kegyelmes uram, a penig micsoda nagy megütközésére való alkalmatosság mind a fegyverben lévő s mind az otthon való nagyarságnak, nagyságot kegyelmesen és bölcsen megítélheti, nékünk peniglen közelebb, kik az török földén széljel itt nyomorgunk, nemzetünket, vértünket, tagunkat s jószágunkat szemünk előtt rabolják pusztítják, a minthogy most is Erdőd nevű várost a váradi vitézek elrablották a napokban. Nagyságotnak azért, mint kegyelmes urunknak alázatosan könyörgünk, méltóztassék kegyelmesen ez nagy veszedelmes dolgot vagy maga követe vagy az atyafiak ő kegyelmek által portán megorvosolni, mert eddig is ennek orvoslásának haladása miatt esett egynéhány rendbeli szomorú példák, Isten tudja micsoda idegenségeket nemzettek a vitézlő rend szívében. Melyet magunknak is szívünknek nem kicsiny fájdalmával s szomorúságával kelletik éreznünk s szenved-

nünk, de csak a hallgatás dolgunk. Nagyságodnak, azért mégis könyörgünk alázatosan, méltóztassék nagyságod minél hamarébb kegyelmesen megorvosolni, Isten is bizony nagyságodat megáldja érette, s a magyar nemzet is alázatosan meg-szolgálja s hálálja nagyságodnak ebbeli kegyelmességét. Hírek állapotját a mi nézi kegyelmes uram, egyebet nem írhatok nagyságodnak, úgy hallatik Eszterházi Pál jött alá Kassára, és hogy Strasoldó is vissza akarna jöni Kallóban, s olyan szándékkal volnának, ismét Debreczenben mennek bé, s idebb is, fenyegetődnek ugyan; úgy veszem eszemben, ők sok felé vágnak; mi szándékjok, Isten tudja kegyelmes uram. Tovább is, ha mit értek, nagyságodat alázatosan tudósítani el nem mulatom. Engedje Isten, nagyságodat levelem szerencsés órában találja. Püspöki 10. Februarii A. 1676.

Nagyságod alázatos szolgája

Vesselényi Pál m. p.

P. S. Irhatom kegyelmes uram nagyságodnak, Egré két száz egynéhány szekér jancsár, négy vagy öt száz lovás törökök érkeztenek, kik azt mondják, ők mind addig onnét el nem mennek, míg a magyarok dolga el nem válik. Itt az élest is igen szedik gyulai s egyéb végbeli törökök, nagy drága áron, s azt hirdetik, az jövő török tábor eleiben viszik. Az ugyan való kegyelmes uram Egerré feles török ment. Azonban Barkóczy is most fizet az hadaknak.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transilvanicum* V. kötet.)

CXL.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram!

Az füvezér válasza is ma meglevén nagyságodnak megküldöttem, levelibül megértheti nagyságod; szóval való izeneti általam nagyságodhoz ez, hogy az portárul oda más plenipotentáriust nem küldnek, hanem egészen nagyságodra

bizván igyekezzék nagyságod jó karban végben vinni, felet-
több ne is engedelmeskedjék nagyságod az lengyelek előtt,
mert az porta minden alkalmatossággal, kész Ibrahim passa és
az tatár chám készen állnak, az innét való munitiók és egyéb
expeditiók az hadakozásra induló félben vadnak, azomban
mennyire viheti és nem viheti nagyságod végben az békessé-
get, sietséggel az portát tudositani el ne mulasztza nagyságod.
Kegyelmes uram, az mint az dolgot itt értem, ha nagyságod
nem praeveniálja és elébb nem szakasztja vigit az lengyelek-
kel való békességnek dolgát, az franczia orátor is azt tractál-
tatja, még nincsen válasza, úgy látom, hogy az porta most
nagyságodtól vár választ, de ha nagyságod kisik s az fran-
cziáknak választ találunk adni, azután semmi foganatja nem
lészen solicitálásunknak. Ezek után Isten nagyságod dolgait
kivánsága szerint boldogítsa és szerencsésen vezirelje aláza-
tosan kívánom.

Adrianopoli 17. Feb. 1676.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgálja

Bránkovits György m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelem nekem kegyelmes uramnak
ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*.
II. kötet.)

CXLI.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen bol-
dogítsa s kívánatos jó egészséggel megáldja szívesen ké-
vánom.

Alázatosan akartam kegyelmes uram nagyságodat tudó-
sítanom. Én megértvén az ide ki való zürzavart, többnyire éj-
jel nappal postán jöttem, melyet elhittem eddig nagyságod
Ubrési Pál uram ő kegyelme által kegyesen megérthetett. Ma-
gam is penig ide Püspökiben érkezvén, leveleket irogattam bé
mindjárt az passának, melyekre való válaszokat nagyságod-
nak in specie bé is küldöttem alázatosan. Én kegyelmes uram:

mind az közönséges állapotokra s mind az magam hitván személyemre nézve elég sok alkalmatlanságra s búsulásimra érkeztem ide, sok szidalmokat s mocskos dolgokat hallok, melyeket a szomszédok az alatt elkövettenek arántam, kitől s mitől esett kegyelmes uram nem tudom, mindazáltal a közjóért s nagyságod méltóságáért mindeneket fel kell vennem s el kell szenvednem. Nekem ugyan kegyelmes uram eléggé ajánlják magokat, noha ők ugyan csak pogányok mindeztig, mindazonáltal Isten kegyelmességéből én jó végét s lecsendesedését reménlem a dolgoknak, noha már ezután csak lehetlenség Biharvármegyéből a magyar fegyver szaporodjék; sőt a kik fegyvert kötöttek, azok is az rozszában kénytelen le kell szállaniok, de hogy az hadak közt következhető zendülés és egyéb alkalmatlanságok is eltávoztassanak, ha azon a földön meg nem maradhatnak is, vagy az végbeliek vagy más távol lévők közzé az alkalmatosbakat eliktatom, mindazonáltal még egészen a dolgokat el nem végezhettem vélek, s úgy is látom két három napokon még benn kell lenniük Pécsi Gáspár és Török János uraméknak, míg a dolog eligazodik, melynek végét azért nem várhattam kegyelmes uram, tudtam nagyságod az én tudósításomat kegyelmesen várja, végben menvén pedig egészen a dolgok, kik úgy hiszem ide jövetellemmel jól is lecsendesednek, nagyságodat igen alázatosan tudósítani ujjabban el nem műlatom.

Azonban kegyelmes uram azt is akartam nagyságodnak alázatosan értésére adnom, a napokban végbeli uramék is Tiszán túl menvén, Isten kegyességéből jó nyereséggel, szerencsével jártanak, németeket vágtanak alkalmasint, s eleve-nen is mint egy harminczhatig valót hoztanak. Mostanság pedig Szöcs János uramék Károly alá menvén, Istennek hála jó nyereséggel, egy ember kár nélkül visszajöttek, Károlyt felfelvén, a kinn lakó horvát companiát egészen dissipálták, annak való hó pénz is kezekbe akadott, noha maga a kapitány-jok, köntösét sem vehetvén magára elszaladt; honnét az vitézlő rend nagyságodhoz való alázatos hűségekéből nagyságod számára is valami német lovakat hoztanak, melyeket némely okokra nézve nem siettem békülden kegyelmes uram, hanem nagyságod kegyelmes informatióját, parancsolatját ar-

ról elvárom. Quartély dolgában bizony valóban nyomorultult vagyunk kegyelmes uram, már sok helyeken a faluk mind pusztán állanak, azokban a katona nem élődhetik, csak az (Isten tudja) megmondani, micsoda nehezen élünk az Nyirre s az Ér mellé hova kell ok s imitt amott tölteniek az időt bizony (nagy k)árral, mert a katonát úgy leghamarébb levágják. Alázatosan kérem nagyságodat mint kegyelmes uramat, az végbeliek pénzét ne felejtse nagyságod, hanem minél hamarébb méltóztassék kiküldeni, mert azok most is itt lévén nállam, háromezer emberre való hópénzt kérnek. Ezek után az ur Isten nagyságodat kedves jó egészségben szerencsésen éltesse sok esztendőig. Püspöki 23. Martii Anno 1676.

Nagyságodnak alázatos szolgája

V(esele)ny Pál m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem jó kegyelmes uramnak, ő nagyságának adassék igen alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Grammatophylacium Transylvanicum V. kötet.)

CXLII.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban boldogítsa, kívánatos jó egészséggel szerencsésen megáldja, szívesen kívánom.

Alázatosan akartam most is nagyságodat mint kegyelmes uramat tudósitanom. Ezek az váradi dolgok mint lötnének s miben legyenek kegyelmes uram, én bizony alig tudhatom, eleget alkalmatlankodtanak s mocskolódtnak is ellenem, de én tudom Isten mire hívott, s csak békével szenvedem, különben már megcsendesedtenek ugyan minden dolgok, csakhogy azok helyett az erőszakosképen megtartóztatott két ember-séges emberek helyett, más emberséges emiért kellett beadnunk, noha bizony azt sem jóakaratumk szerént cselekedtük, úgy mindazonáltal hogy változzanak, ha ugyan emberünket kell benn tartanunk. Az bizonyos dolog kegyelmes uram, az magok jobbagyok fiaiból álló vitézlő rendet ma is igen sajnálják,

kiknek az aljosságban ugyan le is kell szállíttatnom, az ki penig valamire való benne, az olyanoknak megmarasztásokban módot keresek; egyéb aránt már igen megesendessedtenek a dolgok kegyelmes uram és elégge igen is ajánlják jóakarát-jokat, biztatnak igen azzal is, hogy az idén vagy lesz meg a lengyellel való békesség vagy nem, de meglesz a mi nagy segítségünk, de én nem tudom mint adhassak hitelt neki. Alázatosan könyörgök nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, az végbeliek fizetését ne késleltesse nagyságod, mert bizony valóban várják, annyira hogy most is itt vannak nállam a végbeliek, melyre nézve nagyságod tudósítását alázatosan várnám minél hamarébb, hogy tudhatnám mivel biztatni őket, mert kegyelmes uram, ha ezek is az aránt való jó hírt nem vihetnek, minthogy követek is, principálisoknak, bizony félek igen valami változástól; azalatt is penig míg a pénz elérkeznék, nagyságodat kérem alázatosan mint kegyelmes uramat, tudósítani méltóztassék.

Ide most semmi hírek nincsenek, hanem az végbelieknek úgy értem csak mostanság ujjobban is két vagy három helyben is szolgált volna a szerencse, melyről bizonyosobbat értvén, nagyságodat ujjobban is tudósítani el nem mulatom. Azonban én mentem vala kegyelmes uram Szaniszló látására, hol is a német erősséget csinál, s minthogy igen nagy akadályokra is van az hadaknak, szintén útban lévén, próbáltattam is, de több kárt látván még most háborgatásában mint hasznót, csak abban hagytam, mind két félben esett kevés kár, hét nyolcz emberből álló. Egyéb aránt bizonyosan értem kegyelmes uram, hogy az német hadban igen felesen elvittek s csak kevés maradt, a minthogy bizony most se meg nem tűz, se nem próbál magától annyira. Ezek után az úr Isten boldogul éltesse nagyságodat. Bihar 30. Martii. A. 1676.

Nagyságod alázatos szolgálja

Vesselény Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek etc. nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék igen alázatosan.

Eredetije az Erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
V. kötet.)

CXLIH.

Kegyelmes uram fejedelmem!

Méltóságos levelét alázatosan vettem, látom az vajda levelét, kinek írása vélekedtetni sokképen elmémet. Választ tisztességest kell levelére iratni jóakarátját meg kell köszönni Béli uramnak, hogy nagyságod sok maga ellen való dolgokért is méltán megfogathatta volna, de mivel az némettől való tractálódással a porta ellen is vétett, hogy az rossz dolgot megelőzze, azért cselekedte, ország törvénye szerint akarja eligazítani dolgát. Annak idejében a vajda ő nagysága tekintetét is előtte viseli nagyságod megírhatják az-vajdának. Isten nagyságodat sok esztendeig. 5. Aprilis. 1676.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Teleki Mihály.

Hátára jegyezve : Teleki Mihály uram levele sub Dato 5. Aprilis 1676.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. Nekem jó kegyelmes uramnak.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum VIII. kötet.*)

CXLIV.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram!

Ennek előtte az lengyel követ tractája felől való dolgokat öt punctumokban nagyságod parancsolatja szerint elkövetvén, most is hasonlóképen mindenekben eljártam és szüntelenül szemem előtt forgatom, füvezérnek s az tihájának büségesen declaráltam, és meg is értették, akaratjukat pedig csak Isten ő felsége vezérelheti az keresztyénség javára. Hogy az dolgot meg nem értették volna abban kegyelmes uram semmi fogyatozás ninesen, melyre mit resolvált legyenek, nagyságod az füvezér leveliből megértheti; a mennyiben pedig discursusok közt látom szándékjukat, azon lengyelek dolgárul másunnét is várnak informatiót, és mind eddig

még akaratjuknak teljes információját nem veszik, egyenes választ nem tesznek, noha úgy láttatnak, hogy még kérdezősködnének jobban is azon dologról, de az nem egyébre való, hanem csak időt akarnak vontatni, egyéb aránt az hadakozáshoz több inclinációjuk van, mintsem az békessíghoz, ha az mostani sietséggel Kostántinápolyban menő alkalmatossággal Isten valami módon meg nem gátolja őket, azon vadnak, hogy az mit egyszer elvettek, azt lengyeleknek többé vissza ne adják, sőt inkább többet foglalni igyekeznek. Az váradiakkal való contractusra feleletek ez, hogy nagyságodnak arról most nem irnak, hanem mivel az mostani váradi passa ennek előtte lévő hódoltságnak állapotját nem tudta, már jobban informáltatván, innét is leszen parancsolatja, illetlen dolgokat szüntessen, és az Huszain alkalmatosságával elraboltatott emberek is kibocsáttassanak, ha rendetlenül lett elraboltatásuk. Kiváltképen való hír most kegyelmes uram itt más nincsen, hanem az misziri passát (ki azelőtt tefterdár vala) az misziriek árestáltak, némelyek azt mondják, hogy az maga tiháját egy más közt le is koncizolták volna, azt mondván hogy az az misziri passa újításokat akart köztük introducálni, az ott való lakosok az passát árestálván ide portára jöttek panaszra s más pasát kírnek, olyat, az ki őket az eddig való szokásokban megtartson, újításokat és különböző adózásokat ne szerezzen köztük, de az császár nem akarja, hanem megharagván rájuk, mért kellett porta híre nélkül az passára támadni, elébbeni állapotjában akarja köztük helyezettetni; azért is beszillik hogy az császár ily sietséggel mene Kostántinápolyban, el is küldöttek egy nagy embert azon lármának eligazítására. Az mely lovat küldött nagyságod az tihájának, praesentálván nagyságod jóakarátját köszöni nagyságodnak. Zólyomi részről minemű level jött hozzám nagyságodnak megküldöttem. Ezek után, Isten nagyságod dolgait boldogul vezirelvén, bírodalmit sok időkre terjeszsze, nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan kívánom.

Adrianapoly 6. Apr. 1676.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgálja

Bránkovits György m. p..

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelem nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet.)

CXLV.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden áldásával szerencsésen megáldja.

Somlyóból érkezvén levelem kegyelmes uram, mivel Francsó uram maga otthon nem volt, Kővárban volt, írják kegyelmes uram; hogy az elmúlt hétfőn császár embere érkezett Váradra, az váradi seregek kimentek eleiben, és hogy lövések is lettek volna, noha az még akkor nem lett volna bizonyos; és hogy az bírákot is minden falukból, városokból harmad magokkal hivatja; úgy hiszik kegyelmes uram az bírák azért, hogy az hadak felől fog valami dispositio lenni; mi szándékjok volt az elmúlt csötörtőkön, fogták kegyelmes uram aperiálni, az mint írják. Más levelem is érkezvén kegyelmes uram Debreczenbül ugyan azon levéllel együtt, írják onnan is; hogy ugyan az elmúlt kedden az kállai és hajdúvárosi vitézek magyar, német, horvát, úgy végezték volt, hogy a Tiszán túl valók is által jövé, megegyezzenek, Túríg lemenjenek s kárt tegyenek, de az kikötő helyre egyben nem gyűlhettek; hanem Barkóczy István Bánhalmáig elment, melynek híre menvén az magyarokhoz, előljárót bocsátottak mind két részről; Barkóczy István hátat adván, az véle levő németekben jól elejtettek, Barkóczy Istvánnak író deákját, pohárnokját, inasát elfogták, és hogy ezek is az innen való magyarok most gyakran járkák az csatát. Ezekről akarám nagyságodat alázatosan tudósitanom. Ha mi újabb híreim érkeznek is kegyelmes uram, nagyságodat tudósítani el nem mulatom. Az úr Isten nagyságodat sok esztendőig jó egészségben éltesse. Gyéres, 12. Aprilis Anno 1676.

Nagyságod alázatos szolgálja

Rhédei Ferencz m. p.

Külczm : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának.
Nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
V. köt.)

CXLVI.

Mi az hatalmas méltóságos budai vezérnek Ali pasának minden dolgaiban főgondviselője és parancsoló főtanácsa lévén, az méltóságos Mustafa tihaja Isten engedelmeiből.

Keszenettünk és szolgálatunk utána, tekintetes és méltóságos úr gróf Vesseleny Pál, elvette az hatalmas és méltóságos budai vezír úrunk ő nagysága az kegyelmed levelit, és megértette mindeneket, az kegyelmetek állapotia felül az váradi pasával ő nagyságával az mi hatalmas vezír urunk mindjárt levelet írt ő nagyságának, hogy hatalmas győzhetetlen császárunk parancsolatja szerint szípen barátságoson legyenek veletek és az elfogott embereiteket elbocsássanak, és az dilkosokat erősen megbüntessenek, de kegyelmetek is szípen legyetek vilek, a hatalmas fines császárunk országában való jobbágyokat ne bántátok, és semmiben kárt ne tegyetek, sem marhájokban sem ruhájokban sem magokban, mert az szegénységnek a sok panaszát el nem szenvedhetnék, talán, mert az ország az jobbágy nélkül nem lehet, az hatalmas vezír urunk igen csudálkozik, hogy az passákkal köztetek izetlenség lett és háborúság, igaz hogy az levelekből is megirtették, de az emberetek jobban az okát nem mondhatnának, csudálkozik rajta hatalmas vezír úrunk, hogy eddig is valami embert nem küldtek. Mert mink is mikor voltunk karácson után az fővezírnél eleget pártotokat fogtunk és mellettetek szoltunk, mert Egerben lévén vezér urunk minden dolgotokat tudjunk, hanem csak az jobbágysággal jó legyetek, kárt ne tegyetek, pinzt nélkül semmit ne vegyetek tőlek, az hatalmas fővezír úrunk ajánlása szerint minden dolgotokat vigire viszünk hamarsággal, tudjunk hogy sokat szenvedtetek és tūrtetek az úr Isten hamar való nap megvigasztalja benneteket és megigyezik minden nyavaljátokat orvosolni. Isten minyájunkkal. Datum Budae die 10. Maji Anno 1676.

P. S. Váradi pasa valami(n)t
mond választot várunk.

Az szomszédságban örö-
mest szolgál minden tisz-
tességes dologban.

Külczim : Az hatalmas és győzhetetlen császáruk igaz hívének az tekintetes és méltóságos alsó hadabílijeknek főgeneralisának Vese-lieny Pálnak, az szomszédságban jóakaró úr barátunknak tulajdon kezében becsülettel becsülettel adassék.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CXLVII.

Méltóságos fejedelem jó kegyelmes uram Isten nagyságot minden dolgaiban boldogítsa s ez következő innepet is szerencsésítse s többeknek elérésével is örvendeztesse, szívből kívánom.

Kegyelmes uram alázatosan akartam nagyságodnak mostan is méltatlan levelem által udvarlanom. Kívánom engedje Isten nagyságot tanálja szerencsés órában s kedves egészségben levelem. Mi kegyelmes uram Isten jó voltából nagyságod hűségében még élünk s békével vagyunk, de valóban nehezen élődünk, úgy látom kegyelmes uram, hogy Isten az éhséggel is kiszorít erről a földről. Várjuk Isten irgalmasságából s nagyságod kegyelmességéből szívesen szabadságunkat. Az egierek miá is valóban nagy bajok van az végbelieknek, elunván már földek pusztulását, nem akarja engedni az onnat való gazdálkodást, abban munkálódom mindazonáltal kegyelmes uram, hogy megnyerjem nállok. Tiszán túl jól jártak most egyszer a mieink, az encsi horvátokat levágták s jó nyereséggel jártak, csak rabot harminczig valót hoztak s le is vágtak felesen, melyről akartam nagyságot alázatosan tudósítani. Nagyságod pedig kegyelmes uram, az én hűségemben ne kételkedjék, mert minthogy nagyságod nekem jó kegyelmes uram volt, ezután is elhitetem magammal, hogy azon jó kegyelmes uram leszen nagyságod. Nyugodjék meg nagyságod bennem, bizony valami nemű igaz hive voltam, ennek utána is bizony az nagyságod kegyelmessége alatt akarok én nyugodni, ajálván magamat mos-

tan is az nagyságod mindenkori hozzám megmutatott kegyelmességében, maradok. Ex Campo Vylak 16. Maji. 1676.

Alázatos legkisebbik szolgája

Vesselény Pál m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CXLVIII.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram !

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen bologítsa, s jó egészséges étellel áldja, szívesen kívánom. Akartam nagyságodat mint kegyelmes uramat ide való állapotinkról tudósítanom alázatosan. Strasoldo Tizán túl lévő hadait öszveszedvén, az ide által való hadakkal együtt, nem tekéntvén ez jelen levő innepnapokat, és gondolván azt is, hogy minket is vigyázatlanságban talál, ma az innep másodnapján reánk jövének Barkóczyval együtt, és a mi kis sánccozskánk vagyon, azt hat órától fogva ebédkorig erős ostrommal víván, Isten csudálatosképen megszégyenítette, nyolcz vagy kilencz szekeren vitték el a testet alóla, egynéhány fejeket is szedtek, de feles sebest vittének el. Elhiszem az úr Isten azért szégyenítette meg őket, hogy nagy kevélyen hintóstúl, kocsikkal és sokak házok népekkel együtt jöttek s még penig az jeles innepi napokon jöttek olyan véggel, hogy minket innét elkergetvén, ők szálljanak az mi helytünkre s ők kövessek el innét azt, a miket mi elkövetünk, de mi is jó vigyázásban lévén, Isten ő felsége őket szomorúsággal, minket ellenben jó voltából vidám szívvel látogatott. Nekem eléggé ígérék ma is a gratiáját, sok kövarat, jószágot adnak, de én arra csak olyan feleletet tettem, én tölem azt is elvették, a ki volt, hogy adnak mégis többet, nekem ne adják. Váradról is jöttek vala kegyelmes uram ki hozzám az szomszédokban, vátig ajánlják magokat, ők is mindenkor készek segíteni bennünket, s most is, ha megizentem volna, hogy itt az ellenség,

kijöttek volna ; már nem tudom kegyelmes uram, tetjesitenének bé benne, de én ahoz bízom kevesebbet kegyelmes uram, Istenem kegyelme után itt csak a jó vigyázás hasznos. Tovább is kegyelmes uram, a mikről kívántatik, mindeneokről tudósítani alázatosan mint kegyelmes uramat nagyságodat el nem mulatom. Most elmentek kegyelmes uram, ezután már mit fognak elkövetni, s mit töttenek fel, és mire bocsátja Isten őket, ő felsége tudja. Én tehetségem szerént az vigyázást mint eddig ezután is elkövetem. Egyébaránt már itt sokat nem mulathatok kegyelmes uram, nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént az végbeliekhez minél hamarébb elmegyek, féltvén a pénzt is, kiosztom közikben, honnét ismét megtérvén nagyságod kegyelmes parancsolatjához alkalmaztatom magamat. A debreczeniek aránt való nagyságod méltóságos parancsolatját is kegyelmes uram alázatos engedelmisséggel elvöttem, a jámborok abban vétkeztenek, olyan informatiót tettenek nagyságod méltóságos személye előtt, hogy én ő reájok nagy és elviselhetetlen contributiót vetettem, magokat fogva itt tartatom, hanem a török akaratumk ellen ki szállítván s üzvénn bennünket a quartélyból, olyan helyre szállotunk kegyelmes uram, ha szintén elég pénzünk volna is, de nem hogy egyebet, kenyeret sem kaphatánk. Nagyságodat mint kegyelmes uramat kérem alázatosan, ne parancsolja nagyságod, hogy ne kívánjak élést rajtok, mert egészen elpusztulván ez az hátunk megett lévő darab föld, hogy másunnan sustentatiója lehessen a vitézlő rendnek, lehetetlen dolog kegyelmes uram. Azon kívül is ők régen nyogosznak, és mint olyan többire minden keresztyénségeket levetkezett emberek, nekünk eleitől fogva jóval s édes hazánk s nagyságod és főképen Istenünk s keresztyéni igaz hittünk ellenségeinek penig sok segítséggel és adakozással voltak, melyből tehetségek szerént hadd tegyenek nekünk is valami részt. Nekem penig magam személyemre nézve kegyelmes uram, meghadtam, semmit ne hozzanak, csak szintén a vitézlő rendnek legyenek valami gazdálkodással ; melyben hogy szófogatatlankodtak, úgy tartottam itt egy néhány embereket egy hétiig, de már azt is elbocsáttattam régen. Szükségesképen kell kívánnom tőlök élést kegyelmes uram, mert ha az kenyér

elfogódnék tőlünk, én nem tudom kegyelmes uram hová lenne a vitézlő rend, mert az elpusztult darab föld csak nem adhat semmit; sőt jó lelkem ösmereti szerént irom kegyelmes uram nagyságodnak, sokszor vagyon oly idő, harmad napig sincsen csak annyi élése is a vitézlő rendnek, a mennyit egyszer a szájában tenne; csak az Isten lehetne kimondhatója, mint kell tölteniek az időt szegényeknek, azon kívül is a nagy éjeli nappali nyugtalanság megvagyon rajtok s közönségesen mindnyájunkon. Hírem olyan is jött kegyelmes uram, mint hogy szégyenli ezt a dolgot, jobban reá készül, az végekből is mind alá hozatja a gyalogokat, ismét megpróbál bennünket, ha az törökök is jól akarnák kegyelmes uram, talám inkább ellene állhatnánk, mindazonáltal mint lesznek a dolgok, Isten titkában vagyon kegyelmes uram. Ezek után kívánván Isten nagyságodat szerencsésen éltesse, Ujlaki mező 27. Maji Anno 1676.

Nagyságod alázatos legkissebbik szolgája

Vesselényi Pál m. p.

Kívül: Méltóságos erdélyi fejedelemlennek ő nagyságának etc. Nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CXLIX.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden idvességes áldásával s dolgaiban boldog előmenetellel szerencséltesse, szívem szerént kívánom.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak akartam ez alkalmatossággal is méltatlan írásom által igen alázatosan udvarlanom. Én kegyelmes uram a napokban a végbeli atyafiak ő kegyelmek köze mentem vala alá holmi szükséges igazításokra nézve, hová egy hétig késtem, Isten kegyelméből békével ismét felérkeztem. Hírek állapotját a mi nézi kegyelmes uram, nagyságodnak egyebet nem írhatok, Isten kegyelmességéből mind az végbeliek részekre s mind itt a mi

csaták estenek, szerencsésen mentenek végben. Strásoldo Schmidthnek s Labordának ír olyan levelet kegyelmes uram, hogy minapi csatán száz tizennyolez német, horvát veszett volna el; úgy vészem eszemben kegyelmes uram, maga is desperált, látván hogy fogyton fogy ez a kevés ide alá való hada is, meg nem oltalmazhatja az országot, a mint hogy a császárnak is megírta, segítséget küldjön, ő oka ne legyen, de általlátta, meg nem oltalmazhatja az országot. Mostani oda létemben is bizonyosan hallottam kegyelmes uram, oda fel is igen nagy bódulásban, szorongattatásban vannak a francia miatt, Kecskemétről is volt valami emberem szintén Bécsben, az is beszéllé kegyelmes uram, csak mostanság egyszer öt, s másszor hét ezer embereit vágta le a francia a császárnak, és Bécsen túl levő minden tartományit igen elpusztította, hadat alá jöni sem tud sem hallott, sőt kegyelmes uram inkább minden rendek innét alól óhajtanak s várnak az hadak mozdulását, és hogy az végbeliek is igen jó szívvél volnának hozzánk. Nyilván való dolog kegyelmes uram, magok is a németek ide alá igen megunatkoztanak, melyre nézve csak a napokban is fegyverestől is szöktek ide benne, kik is biztatnak igen azzal, többen is nemsokára felesen jönnek. Mostani feljövő utamban értettem kegyelmes uram, Kende Márton uram katonáiban ellenben felesen mentetek volna a más pártra, melynek is bizonyosabban végére menvén nagyságodat alázatosan tudósítani el nem mulatom.

Én nem tudom kegyelmes uram mit kell tenni ezekkel az váradiakkal, most ismét reám írtanak, az sánczot mindjárt elhányassam, mert nékiek portárul jött olyan parancsolatjok, ha mi el nem akarnók is hánni, ők kijönek s elhányják; mitől viseltessenek kegyelmes uram nem tudom Lám Radics uram ő kegyelme is portárul most érkezvén meg, ha portátul volna a dolog, talán ő kegyelmének is mondottanak volna valamit, vagy Budára parancsoltanak volna felölle, de nekem onnét most is becsülettel írnak, s a sáncz dolgát meg sem említik, a mint hogy Kubinyi uram ő kegyelme a levelet fel fogja kegyelmes uram vinni nagyságodnak, most ugyan a válasz tételt a gyűlésre halasztották. Nagyságodat mint kegyelmes uramat kérem igen alázatosan, mit legyünk ez aránt

cselekedendők, tudósítani kegyelmesen méltóztassék. Mostani követség relatiójára kegyelmes uram ez jelen való hónap 30. napját rendeltem, össze akarván a magyarságnak minden tiszteit, fejeit és az vitézlő rendeit gyűjtenem, arra nézve hogy a sok habozó és félre faragó elmék annyival inkább közönségesen értvén a dolgot csendesedjenek s egyenesedjenek, hol is nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint nagyságod méltóságára tartozó kötelességem is azt kívánván tőlem, vi-gyázni el nem mulatom.

Azonban kegyelmes uram azt is akarom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan értésére adni. Most az várakat kezdték hánni a németek, Füszért, Boldogkövet elrontották, Szerencset, Kisvárdát s többeket is talám tizenhármat akarnak elrontani. Az hajdúságot is most igen megszo-rongatta a német. Adót s élést vetett rájuk kegyelmes uram, igen nagy zsidongásban vannak, úgy gondolom ha próbál-gatná ember őket, most könnyen elhajlanának. Ezek után az ur Isten nagyságodat szerencsés jó egészségben sok eszten-dőkgig éltesse, boldogítsa. Ujlaki mező, 29. Anno 1676.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos
szolgája Vesselény Pál m. p.

P. S. Hogy peniglen nagyságod kegyelmes uram a dol-got jobb módjával megérthesse, im Strasoldó írásának azt a részét, a melyben a dolgok felől ír, megfordíttatván nagysá-godnak alázatosan elküldöttem.

P. S. Ugy hallom kegyelmes uram Rákóczi Ferencz minden bizonynyal megholt, elhiszem nagyságod is eddig értette, minden jószágiban harangoznak neki, noha azelőtt is hallottam, de bizonyosan nem.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. né-kem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának igen alázatosan adassék.

Hátára : Vesselényi Pál uram levele sub Dato 29. Maji. 1676.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

CL.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram!

Isten nagyságodat mindennemű áldásával látogassa, szerencsés jó egészséges hosszú élettel, dolgaiban boldog előmenetellel megáldja, szívem szerint kívánom.

Noha kegyelmes uram csak harmad nappal ezelőtt, Farkas László követ atyánkfiái ő kegyelmek alkalmazottságával is alázatosan tudósítottam vala nagyságodat, mindazonáltal akartam most is tartozó kötelességem szerint nagyságodat alázatosan tudósitanom. Mi még is csak azon nagy bajban vagyunk kegyelmes uram a török szorongatása miá. Ő ugyan csak azon vagyon, ezt a földhányás épületecskét csak elrontsuk fundamentamostól, melyre nézve oda vagyon Kubinyi uram ő kegyelme Budára, várjuk a nagyságod kegyelmességét is kegyelmes uram, hogy elküld nagyságod is a budai vezérhez és szokott kegyelmessége szerint azon veszedelmes dolog megorvoslásában istenesen munkálkodik. Mi bizony kegyelmes uram csak nem tudom mint leszünk, ha itt meg nem maradhatunk.

Hírek áliapotját a mi illeli kegyelmes uram, egyebet nem írhatok nagyságodnak, valami német officérek mint egy harmincz nyolczan akarván felmenni, hogy magoknak több hadat hozzanak, azokat verték fel szintén Liptóban a mi gyalogink, igen jó nyereséggel egy ember kár nélkül visszajöttek. Elevent többet nem fogtak egynél, ki is a mint kitanúlhatták elsőbb ember volt köztük, azt hozták csak el; még hozzám nem érkeztenek velle kegyelmes uram, micsoda ember legyen, nagyságodat arról is tudósítani el nem mulatom.

Pap Jankó nevű katona is, kit Debreczenben fogtanak volt el még a német beszállásakor, most jött vissza kegyelmes uram, elhozván egy vice hadnagyot is magával rabul; mondják kegyelmes uram azolta igen megfélemltettenek a magyaroktól, nem hisznek nekik s ha való, meg is fogtanak s Kassára is vittének volna benne, mindazonáltal bizonyosan nem tudom kegyelmes uram, ha bizonyost érthetek felőle, nem mulatom el kegyelmes uram, nagyságodat tudósitanom

alázatosan. Afféle aprólékos csaták is mind jól estenek a mi részünkről négy helyen is a napokban, kegyelmes uram.

Magam állapotomat a mi illeti kegyelmes uram, én már Istennek hála jobbatkán vagyok kegyelmes uram, valóban rosszszül valék, eliedtem vala, soha már nem látom nagyságodat, bizony azt tudtam kegyelmes uram meghalok. Mindazonáltal már Isten jóvoltából jobban lévén kegyelmes uram, alázatosan várom mindenekben nagyságod kegyelmes parancsolatját. Nagyságodat mint kegyelmes uramat kérem alázatosan kegyelmes nram, méltatlan legkisebb szolgájának lenni ismerjen nagyságod, és bennem akárkik mit mondjanak is, ne kételkedjék, hanem fejedelmi kegyelmességében mint eddig úgy ennek utána is megtartani méltoztassék; soha bizony kegyelmes uram nagyságod az egy igaz hűségnél bennem egyebet nem tapasztal. Kévénom az úr Isten nagyságodat sok esztendőig boldogul éltesse. Ujlaki mezőről 19. Junii. Anno 1676.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos legkisebbik szolgája
Veselény Pál m. p.

Kivül : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék igen alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. V. kötet.*)

CLI.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram !

Nagyságodat akarám alázatosan tudósitanom, ez elmúlt szombaton 8. praesentis végeztem vala az végbeli vitézekkel, hogy özvegyülvén ők onnét Nánás felől, mi is innét Beszermény alatt 15. próbát tegyünk, de bizonyos okokra nézve változni kellett, és ő kegyelmektől tudósítván, ez elmúlt pénteken 14. praesentis Szöcs János uramat Beszermény alá bocsátván, magam is kinn lévén, onnét néhány labanczokkal elhoztanak, nem lévén Beszerményben az német, és könnyű magyar hadak is. Ezen alkalmatossággal végbeli uraim is Nánáson próbáltanak, sokakat az hajdúban magokkal elvittenek, némelyek pedig az templom kerítésében bemenvén ott marat-

tanak. de városokat felégetvén, már pusztá. Ujabban bocsátottam hadakat Hatház alá az elmúlt estve, magam is ma Isten kegyelmességéből utánnak megyek, igérvén ezen alkalmatosságra az török is segítséget, az mire Isten segít elkövetője leszek, mindazáltal ezekben előre vigyázván az dolgokat hirtelenkedésemmel elrontanom nem igyekezem, csak az magát önként mutogató alkalmatosságokat nem akarván elmúlatom, minden dolgokról ottan ottan nagyságodat tudósítanom el nem múlatom, erről is, Hatháza alá az elmúlt estve bocsátott hat száz katonáink mint jártanak. Most kegyelmes-
uram úgy látom, a mint a dolgok vannak, csak kicsiny segítség lételevel is Isten megboldogitana bennünket, avagy csak nagy dolgokat vihetnénk véghez. Isten éltesse nagyságodat birodalma terjesztésével sok esztendőkre.

Datum in campo Ujlakiensi 16. Aug. A. 1676.

Nagyságodnak alázatos kisebbik szolgája

Vesselényi Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. Nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Cito.

Citius.

Citissime.

Cito.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
V. kötet.)

CLII.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine Colendissime.

Ez kis alkalmatossággal nem akartam elmúlatni, hogy nagyságodat, mint kegyelmes uramat ez kis írásom által meglátogassam, noha eddig is kellett volna, hogy nagyságodat mint jó kegyelmes uramat meglátogassam, de az sok circumstantia rerum miá nem volt módom benne, hogy az nagyságod velem cselekedett nagy jóvait megszolgálhassam, de mindazáltal az nagyságod jóvoltáról háládatlan nem vagyok, nem is leszek, kívánván Istentől hogy ez kis írásom nagyságodat ta-

lálja szerencsés boldog órában, tiszta szüből kívánom. Emellett az elmúlt napokban hivattak volt be nagy hirtelenséggel Mihály Spátar ücsémet holmi házunk szükségére való beszélgetésünknek okáért, kit most ujobban nagyságodhoz mint kegyelmes uramhoz kiküldöttünk holmi házunkbeli szükségünknek nagyságod kegyelmes jóvoltából megerősítésinek okáért. Kihez képest kérem nagyságodat, mint kegyelmes uramot, nagyságod hozzánk elébb mutatott kegyelmességit mutatván és meg nem vonván, ha mi dolgainkban nagyságodat meg fogjuk találni, nagyságod tőlünk ne vonná meg, hadd mi is, nagyságodhoz kappankozván, az nagyságod kegyelmes szárnya alatt élhessünk, és tőlünk meglehetendő nagyságod poroncsolájában nagyságodnak mint kegyelmes uramnak híven lehessünk, szolgálhassunk, és igaz hívei leszünk, melyet el is követendőnk leszünk. Ezek után Isten nagyságodat mint jó kegyelmes uramat számos esztendeig való hosszú élettel tartsa és áldja meg, országának, birodalmának szerencséire. Datum penes Nesztrum die 29. Mensis Augusti. A. 1676.

Illustrissimae Dominationis Vestrae ad omnia obsequia Humillimus ac Paratissimus servus.

Servanus

Cantacuzenus m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apaffi Dei gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* III. kötet.)

CLIII.

Messiás nemzetségéből való Erdélyországának fejedelme Apafi Mihály nekünk jóakarónk; köszönetünk után látogattatjuk kegyelmedet követünk és levelünk által, kívánjuk hogy ezen követünk s levelünk találja kegyelmedet szerencsés uralkodásban. Mivel penig Isten kegyelméből már régtől fogván való kívánta békessége az lengyeleknek hatalmas császárral végben menvén, mely mind az mi nemzetünknek s mind ma-

gok részére az lengyel nemzetségnek nagy nyugodalmára esett, valami kívánsága volt hatalmas császárnak meglőtt, ennek alkalmatosságával küldöttük követünket kegyelmedhez, hogy tudtára adjuk, tudván azt, hogy kegyelmed is egyik igaz híve lévén hatalmas császárnak; Isten kegyelméből ezen követ hívünk Ahmet aga oda érkezvén látogató levelünkkel vegye jó szívvvel és mentül hamarább bocsássa vissza követünket, azonban levele által egészsége felől kegyelmed is minket tudósítani el ne múlassa, kedvesen vesszük. Ezek után Isten tartsa meg kegyelmedet szerencsés és boldog uralkodásban sok esztendőig. Költ Hotinnál 15. Octobris, Anno 1676.

Kegyelmed jóakarója szolgál

Az felséges Szelim Girai Chám m. p.

(Az erdélyi volt kir. főkormányszéki levéltárban levő egykorú fordítás vagy másolatból.)

CLIV.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságot minden dolgaiban megáldja és boldogítsa.

Egynéhány napja már kegyelmes uram, hogy az Hunyadon lévő törökök mind csendesesen voltak és csak adójokat szedték és siettették, mivel kegyelmes uram Belső Szolnok vármegyei nyolecz faluk adóit ezek bé szokták vice kapitány uramhoz vetni, ő kegyelme azt megküldvén nekik el nem vették, állitván mind hijjasságit s mind pedig hogy az munkára be nem mentenek, az szegénység minden gazda minden hétre adjon két két forintot, mert immár azokért az falukért ők az faluk urai be is fizették, kegyelmes uram, az munkát pedig nyolecz hétig mondják hogy tartott; mivel ilyen új dolog, az munka is az előtti rend felett való munka volt kegyelmes uram, mindgyárt noha nem mehettenek, de azután nagyságod kegyelmes parancsolatját és tetszését akkor udvarnál lévő urak tetszésével mihelyt vettem kegyelmes uram, mindjárt megírtam az passának, hogy bemennek, s nem kelle ke-

gyelmes uram ; immár ilyen nagy summát kérnek, melynek megfizetésére, ha némelyek érkezhetnek is, de nagyobb része bizony teljességgel elégtelenek ; várom azért arról is nagyságod kegyelmes parancsolatját, és ha nagyságod kegyelmes-sege, talám az urak censuráját ezen dologról vétetné nagyságod kegyelmes uram.

Sz. Péterén létében nagyságodnak kegyelmes uram valami kolosvári árus emberek tanálván meg nagyságodat Popovicz Gergely miatt esett károsításokról, kiknek dolgokat én is akkor nagyságodnak exponálván, urakkal együtt való tetszésből adván nagyságod akkor is választ a károsoknak, hogy arestáltassék Popovics az eligazításig, mostan Fejérvártt valamely magához hasonló túsza kegyelmes uram, noha az én ott létemben is ott voltak, de addig elvonták magokat, és az én eljövetelem után nagyságodtól sinistra információkkal elbocsátására kemény parancsolatot extraháltak ; nagyságodat mint kegyelmes uramat alázatosan kérem, méltóztassék kegyelmesen parancsolni, ha akkori ex consilio lött nagyságod kegyelmes válaszsza után is ugyan elbocsáttasson, mert kegyelmes uram arról bizony nagyságodat Magyar és Németországból s mind ezek az szegény károsok sokszor fogják büsíteni, mert ezek ő érette igazán méltatlan károsítottak, ő pedig részegeskedése és tékozlása miatt szenved. Az úr Isten nagyságodat boldogul éltesse. Gyéres 29. Octobris 1676.

Nagyságod alázatos szolgája

Rhédei Ferencz m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának. Némkem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
V. kötet.)

CLV.

Kegyelmes uram !

Isten nagyságodat minden dolgaiban boldogítsa.

Nagyságod tegnapelőtt Fejérvárrul íratott méltóságos levelét az estve hat órákor vettem kegyelmes uram igen alá-

zatosan, melyben nagyságod kegyelmesen parancsolja mára. Fejérvárra menetelemet. Bizony kegyelmes uram, ha lehetséges lett volna; de lehetetlen kegyelmes uram ma s még holnap is az útnak alkalmatlansága miatt oda mehetnem szekérral, lovon pedig lábaimnak mostani gyengeségek miatt semmiképen nem mehetek kegyelmes uram. Nagyságodat aláztosan kérem ebbeli fogyatkozásomat fejedelmi kegyelmességéből kegyelmesen megengedni méltóztassék. Az mi pedig illeti kegyelmes uram az váradi törökök közül némelyeknek levágásokat, talám Isten adja kegyelmes uram, arról nem fognak az portán panaszt tenni; sőt az igen jól esett kegyelmes uram, mert inkább megtartózkodnak ez után az rablásra való jöveteltől; az mint magok is mondják az Hunyadon lévő törökök, hogy abból semmi nem lett volna, ha mind levágták volna is őket, mert az passa híre s engedelme nélkül jöttek volt ki; sőt azzal is szépítik kegyelmes uram az dolgot, hogy csak valami rossz hitván pribékek voltak, noha bizony abban hazudnak kegyelmes uram, mert jó törökök voltak. Mindazáltal, ha valaki menne kegyelmes uram, igen jó volna tudni Baló uramnak, hogy lopva az Havaşokon jöttek rabolni. Isten nagyságodat boldogul éltesse. Kolozsvár 2. November 1676.

Nagyságod alázatos szolgája

Rhédei Ferencz m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nékem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CLVI.

Celsissime Princeps Domine Domine enixe mihi colendissime!

Ad contestationem sinceri affectus, et erga me benevolentiae Celsitudinis uestrae, acceptis ipsius literis cum omni propensionis genere, me ad obsequium sui excitet atque alliciat, quanta ad servitia ipsius semper usus sim promptitudine at-

que imposterum utar opere magis quam litteris contestari oportere mihi videtur: itaque in aula elementis domini mei, quodcumque ad commodum Celsitudinis uestrae attinet negotium, illud summo studio prosequi et omni diligentia promovere me pro certo sciat, atque omni auctoritate atque fiducia mihi significet ea omnia quibus velit ut assistam atque incumbam, ad haec acceptato equo, quem ad me mittere dignata est, magnas ago gratias, maiores etiam habeo pro ostentatione erga me tam sinceræ benevolentiae; interim a Deo altissimo omnem apprecor foelicitatem et optimos regni eventus.

Cum sim celsitudinis uestrae ad officia paratissimus

Constantinopoli die 1. Maji 1677.

Alexander Maurocordatus

S. P. E. P.

Külezim : 1677. 5. junii. Hujusmodi habuit superscriptionem Celsissimo principi Transsylvaniae et comiti siculorum et domino partium regni Hungariae domino domino mihi colendissimo domino Michael Apafi cultu et honore exhibeatur

Fuerantque super cera nigra sigillo communitae.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszék levéltárában levő eredetiből.)

CLVII.

Kegyelmes uram!

Nagyságodnak akarám alázatosan értésére adnom. Bizonyos emberem érkezék Váradról, ki azt hozá, hogy az váradaiak készülnek, patkoltatnak, szándékjokat nem tudhatni, irtam azért mindenfelé kegyelmes uram, vigyázásban legyenek, hogy az szegénység kárt ne valljon, kiváltképen az mostani innepi alkalmatossággal. Az törökök béérkezvén kegyelmes uram az falukról, kérdezték mi oka annak, hogy hatalmas császár jobbágyit meg kellett mustrálni Szolnok vármegegyében? Én kegyelmes uram azt feleltem hirtelenében, hogy az nem mustra volt, hanem én parancsoltam volt, gyűljenek össze, mivel most munkának ideje lévén, kinek Váradra, kinek Szent Jobra kell bémenni munkára, némely falukban többire csak nem aszszonyok maradnak, az német császár

pártjára penig igen kezdték a marhákat hajtani, az tolvajok is elkezdettek szaporodni, azért parancsoltam, gyűljenek egyben, mivel az nemességnek magyar ura nem lévén, alkotmányosabb lehet a vigyázásra, és vigyázzanak, minden héten tartanak bizonyos számú lovasokat az Bikk alja felé, az honnét által járnak az császár pártjáról tolvajkodni és marha hajtani. Én ezt feleltem kegyelmes uram, mivel helyesebb mentséget nem találtam, ha panaszt tesznek, vagy nagyságod előtt, vagy másutt is, melyet mint kegyelmes uramnak nagyságodnak akarék alázatosan értésére adnom. Eltesse Isten nagyságodat sok számos esztendőig kívánatos jó egészségben.

Költ Somlyón, die 1. Junii. A. 1677. Nagyságodnak alázatos szolgálja, míg él, Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban.-(*Grammatophylacium Transylvanicum XIII. kötet.*)

CLVIII.

Celsissime Princeps et Domine mihi collendissime!

Acceptis honoratissimis litteris Celsitudinis tuae et percepto ipsius desiderio ut expositis a magnifico viro residente negotiis opera quoque mea adhiberetur, iam pridem consueto meo more hac etiam occasione studium meum in explenda uoluntate ipsius non defuit, quod ex litteris Domini residentis, plane Celsitudini tuae patebit, prout etiam ex litteris illustrissimi Domini mei Domini Kehaia litterarum directorum ad varadiensem pasam sensus innoctescet; itaque hos quoque promptitudinis meae experimento ducta Celsitudo tua liberius, atque confidentius utatur in omnibus quibuslibet opera mea atque sinceritate. Deus optimus foelicitate continua atque uitae diuturnitate Celsitudinem tuam insigniat.

1677. die 17. Junii Constantinopoli

Celsitudinis tuae ad servitia paratissimus

Alexander Maurocordatus. S. P. L. P.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CLIX.

Méltóságos generális, nekünk jó pátronusunk Béli uram.

Az Istentől nagyságodnak jó egészséget és minden jót kívánunk háza népével együtt. Ennek felette nagy alázatossággal és hála adással köszönjük az nagyságod jóakarátját, melyet hozzánk mutatott idegen emberekhez, az olyakhoz kik nagyságodnak semmit nem szolgáltunk. Az Isten legyen ennek meglátója és meg is jutalmazója nagyságodnak mi is míg Isten ez életben tart, nem leszünk feledékenyek az nagyságod mutatott jóakarátjáról, sőt alázatosságunk szerint nagyságok parancsolatjára köteles szolgálai leszünk. Kérjük nagyságodat, ennek utána is nagyságod előtt ne legyünk feledékenységekben. Az nagyságod parancsolatja szerint kegyelmes nagyságod szolgálja (Kakol vagy) Szakál István uram jól gazdálkodott nekünk, és békével jöttünk Rosnyóig, innét az nagyságod szolgálja vissza tért, mi Isten segedelméből Havasalföldében indultunk. Isten nagyságodat jó egészséggel áldja meg. In Rosnyó 13. Julii. (1677.)

Nagyságodnak alázatos jóakaró szolgálai

Georgie Bernu.

Kosztandin Szerdár m. p.

Szol Béli Pálnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
XIII. kötet.)

CLX.

Kegyelmes uram!

Isten nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen megáldja.

Mind eszemre, értékemre s emberek előtt való tekintetemre én legkissebb s aláb való lévén kegyelmes uram, örömet nállamnál elébb valóknak kívántam volna s kívánnám erről való elméjeket és tetszéseket vennem, de az nem lehet.

vén és az idő attól elszorítván, minthogy ott is csak azt mondhatnám, az mit lelkem ismereti dictál és jóvall, az én vékony elmém kegyelmes uram ez. Sok féle és sok képen elmélkedő emberck szokták mostan kegyelmes uram mindjárt azt hánni, kik, mint és mikor vesztegették meg az dolgokat, de azonban semmit vélle nem orvosolnak, az veszedelem az ajtónk előtt. Tudom kegyelmes uram eddig is olyan ítéleteket szenvedtem s ezután annál inkább szenvedni fogok, hogy emberek tekintésekért s némelyeknek barátságokért cselekeszem, de lássák kit kit lelke ismerete mire bocsát. Én mással nem bizonyíthatok, bizonyítom az egy mindenható Istennel, semmi nemű ki-gondolható respectus egyéb az közönséges nemzet állapotjánál ez irant előttem nincsen, sőt vallásom persecutióját is (mely lelkemnek mindeneknél keservesebb) ez iránt félre tévén, csak az politikai és testi dolgokban is azt javallom, hogy minek előtte arról való tilalmazó parancsolat nem érkezik, addig kezdjenek és próbáljanak valamit, melyben látom Teleki uram személyének félelmét, de mégis könnyebb egy embernek dolgát elvégezni mint egész országnak; ha különben nem, ideig elvonná vagy Máramaroskán vagy oly félre való helyen magát ő kegyelme, elfelejtődnek; hanem látom azt bajosabbnak lenni, hogy ha mások kedvetlenül és keserűséggel mennek el ő kegyelmével, azon fognak fundálni s lábot venni az nyughatatlan és privátus respectusokra czélozó elmék, ismét lövészerszámokat hogy ne vinnének. Látom kegyelmes uram onnan belől jött írásokból, hogy Nagy Győrt emlegetik, az is ugyan elég keserves és magyar veszedelmére való lenne, de az mint az török szokta kegyelmes uram hogy az hová ő intézi szándékát, más felé megyen, sok okokra nézve veszedelmesebbnek látnám, ha Szatmárt vagy Kassát venné el. Az többit elhallgatván kegyelmes uram, Győr az német és több keresztyén országok felől lévén, ha vehetnék is vissza, közelebb lévén hozzájuk, azt nagyobbra becsülnék mint sem ily meszsze valókat, melyeket semminek is tartanak ily meszsze túllők, másképen is inter duo mala minus eligendum. Ha különben nem lehetne, mégis jobb volna az meszszebb vató szomszédság, más méltó ratioja is volnának én előttem kegyelmes uram. Hogy pedig ugy mint török offensi-

ojára cselekednénk kegyelmes uram, nem tudom micsoda ember javalhatná s jovaillaná is, hanem az conclusum szerint az lehetne mentségünk, nem tudván hogy ellenzi, két három úri emberek ugyan Magyarországból valók csak magoktól mentenek el etc. etc. De ha csak hallgatunk, veszteglünk, csak három négy hetek alatt is minden alkalmatosságot elvesztünk, és ha csak Szatmárt veszi is el az török, nem tudom mit fogunk kegyelmes uram cselekedni. Én kegyelmes uram lelkem ismereti szerint ezekről így gondolkodom s ezektől félek, kinek micsoda tekintetekből tetszik másoknak más, magok tudják. Én emberi s még pedig igen gyenge elmével gondolkodhatom kegyelmes uram, ha Isten az ő böles rendelése szerint mindeneket fordít s szolgaltat is veszedelmünkre, nem tudom kipörölhet ő szent felségével, mű bizony minden gonoszt megérdemlünk, szent fiáért könyörüljön ő szent felsége mindnyájunkon. Isten nagyságodat sok esztendőig boldogúl éltesse, méltóságos székit erősítse. Kolosvár, 29. Julii. 1677.

Nagyságod alázatos szolgája

Rhédei (Ferencz) m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. Nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* V. kötet.)

CLXI.

Mint bizodalmas jó uramnak, kedves bátyám uramnak szolgálók kegyelmednek.

Kegyelmed jámbor szolgáját látván, néném aszszony-nyal nem akarván elmúlatni, hogy kegyelmednek ne írnék. Minthogy uram én udvarnál nem sokat forgottam, mivel én is beteg állapottal voltam, itt való hírek felől is nem tudom tudósítani. Kegyelmednek írhatom az franczia 29. Septembris érkezett ki Lengyelországból, az magyarországi hadakkal meg is egyezett, mint egy három ezernek mondják; én kegyelmednek ítlésire hagyom mennyinek hiszi. Az magyarok

három részre vadnak, az mostan fogadott hadak itt benn quartélyoznak, az végbeli hadak az portáról várják az választ, azok quartélyokban visszamentenek, az több részével Vese-lényi uram az francziával az munkácsi Krájlján vagyon, az elsősen nem alhatnak. Tököli uram itt benn ugyan sollicitálja, de úgy reméllem, még ki is nem fogják bocsátani. Most az urakat convocáltatja ő nagysága azon dolog végett. Daczó János uram még itt udvaroskodik az czikmántori dolog végett. De mivel, hogy én is atyafia találkoztam. Dallaczinak lenni az dolga igen meggátlódott, az pénzét hogy elvehessük, az becsület nem engedi, hanem az az embereknek is elméjek ott jár, hogy contentálódják. Ha Isten kegyelmedet ki hozná, bizony szívesen venném. Kérem Baga László uramnak írjon kegyelmed; ha az malommester felől requirálni fogom, ereszsze hozzám; Isten éltetvén ebbeli kegyelmed jóakarattját meg-szolgálni igyekezem. Radnót 5. Octobris 1677.

Kegyelmednek szolgáló atyafia

Gerőffi György m. p.

Kivül: Tekéntetes nemzetes Béli Pál uramnak, kedves szomszéd uramnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. ered. lev. XXXIII. köt.*)

CLXII.

a)

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgálatomat ajánlom kívánom Isten nagyságodat, életit számos esztendőkre terjeszsze.

Nagyságod táborból való haza jövetelét kegyelmes uram örömmel értem; kívánom ennek utána is Isten nagyságod életét számos esztendőkre terjeszsze, szerencséit nevelje. Ez alkalmatossággal akarám én is nagyságodat levelem által látogatni, kívánván írásom nagyságodat találja jó egészségben, szerencsés órában. Nagyságod én nekem szomszéd szolgálójának, kegyelmes uram, bátorságosan parancsoljon minden szabad dolgakban.

b)

Az havaselföldi vajdának irt levél párja. 9. Nov. 1677.

Akarám kegyelmedet barátságosan látogatni, kívánván írásom találja jó egészségben. Ez mellett, örömmel értem kegyelmed békével való haza jövetelit, megvallom hogy kegyelmed felől való változó híreket hallván nem keveset búsultam rajta, kegyelmedet kérem barátságosan, mint jó akaró uramat atyámfíát, az oda be való hírekről, melyeket én nekem is szabados tudnom ne nehezteljen tudósítani. Én is az kegyelmed szolgálatjára Istennek hála még élek, kívánom Isten kegyelmedet is hozzá tartozóival együtt sok évig jó egészségben éltesse. Kegyelmed én nekem minden szabados dolgokban bátorságosan parancsoljon.

Balya Balasánnak.

(Az erdélyi volt kir. főkormányshék levéltárban levő eredetiről.)

CLXIII.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Alázatos szolgálatomat ajánlom, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak, és hogy az úr Isten nagyságodat szerencsés országlással hosszú élettel megáldja, szívesen kívánom.

Igen alázatosan akartam nagyságodat mint kegyelmes uramat ide való állapotok felől tudósitanom. Mi nékünk kegyelmes uram, az időnek rettenetes alkalmatlan volta miatt be kelle jönnünk Debreczenben, s most itt vagyunk; melyet megértvén a váradi passa is a maga tiháját küldötte ide, hogy mind minket magyarokát s mind az idegen nemzetet látogasson, ki igen jól alkalmaztatja magát, a franczia urakkal is szembe lött s véllek eleget beszéllett, s együtt esznek isznak, én csak legkissebb nehézségeket sem látom sem a dolgokban, sem az ide be való jövetelben kegyelmes uram.

Cobb még helyben volt kegyelmes uram mind eddig a Tisza mellett, hanem most hozák hírül, sánczban szállottak volna, bizonyosan nem írhatom nagyságodnak. Egyéb semmi hírünk kegyelmes uram nincsen, ha mik interveniálnak, alázatos kötelességem s hűségem szerént mindeneket nagyságod-

nak értésére adni el nem mulatom. Szívünk szakadásával vár-
ván mindenkoron a nagyságod kegyelmességét, melyre nézve
egy néhány napokig itt is fogunk várakozni; nagy alázato-
san kérem nagyságodat mint kegyelmes uramat, ha lehetsé-
ges, méltóztassék méltóságos fejedelmi kegyelmességével ér-
tetni bennünket mentől hamarébb. Az úr Isten nagyságodat
boldogúl éltesse. Debreczen, die 10. Decembris 1677.

Nagyságod alázatos szolgálja

Vesselényi Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. ne-
kem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék igen alázatosan.
Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
V. kötet.)

CLXIV.

Édes kedves menyem s egyszersmind hugom asszony!

Az úr Isten szent fijaért kegyelmedet szerelmes jámbor
istenfélő keresztyén urával, Erdély országának egyik fő osz-
lopával, nekünk szerelmes atyánkfiával s kedves öcsénkkal,
szerelmes Jonathánunkkal, sokáig szerencsésen éltesse; az
én Istenem kegyelmeitek jóakaróinak számát szent fijaért
szaporítsa, ellenben penig gonosz akaróinak az ebeknek szá-
mát fogyassa.

Akarok kegyelmedet édes menyem s hugom asszony le-
velünkkel látogatni ez bujdosásunknak földéből, kívánván
levelünk találja kegyelmedet szerencsés boldog órában. Mi
áldassék Isten, az kegyelmed szolgálatjára vagyunk jó egész-
ségben. Reménségünk kívül esett édes hugom asszony, hogy
az én Istenem szent fijaért az mi kedves atyánkfiát, szerel-
mes öcsénket, tekintetes nagyságos Kapi György uramat ő
kegyelmét festi szemeinkkel láthassuk még ez életben, ebben
az idegen országban bujdosásunknak kietlen pusztájában;
Istent hívunk bizonyságúl édes hugom asszony, mikoron ő
kegyelmét láttuk az erdélyi szarajban, (az szent praedicatio s
úr vacsorája kedvéért kellett elmennünk, az 12 hosszas
bujdosó esztendeink után) nem különben láttuk, mint ha üd-

vözült szerelmes öcsénket gróff Rédai Lászlót láttuk volna, ugy is akarjuk penig, Isten minket ugy segéljen s ugy vigyen ki Isten bennünket ebbül az pogány országból édes nevelte hazánkban, hogy míg élünk, kegyelmeteket ugy tartjuk, mint üdvözült szerelmes ket s öcsénket. Adja Isten édes hugom asszony, rövid nap láthassuk kegyelmedet öcsém urammal együtt jó egészségben édes nevelte hazánkban. 1677. Ul-tima Decembris Sztamboldban.

Kegyelmed bujdosó atyjafia köteles szolgálja

Zólyomi Miklós m. p.

Kivül : Tekintetes nagyságos Bánffi Ágnesnek ő kegyelmének, kedves szerelmes öcsénk tekintetes nagyságos Kapi György uram ő kegyelme szerelmes házas társának nekünk kedves menyünknek, szerelmes hugonknak adassék Sztamboldból.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trausylvanicum* II. kötet.)

CLXV.

Méltóságos három nemzetből álló nemes Erdélyországa.

Isten kegyelmeteket egész országúl sok keserves siralmas változási s romlási után juttassa még boldog kíváncs állapatra.

Akarók kegyelmeteket levelünkkel látogatni ez bujdosásunknak földéből, kívánván levelünk találja kegyelmeteket szerencsés boldog órában. Mi áldassék Isten, mind ennyi hosszas bujdosásink szorongatásink között is még élünk, egészségben is vagyunk, hatalmas győzhetetlen dicsőséges fényes császáruk szolgálatjára vagyunk jó egészségben, kívánván Istentől, hogy ő felsége kegyelmeteket is egész országúl azon hatalmas császáruk szolgálatjára éltesse jó egészségben. Minémü dologból találtuk légyen meg kegyelmeteket, mint édes nevelte hazánkat, becsületes úr kedves atyánkfia T. N. Paskó Kristof uram ő kegyelme által levelünkkel, kegyelmetek az ő kegyelme relatiójából bőségesen megértheti; minek okáért kegyelmeteket is kérjük szeretettel, mint édes nevelte hazánkat, kövárainkat, kastélinkat, batárinkat méltóztassék ke-

zünkhöz resignaltatnia az méltóságos fejedelemmel ő kegyelmével együtt, hogy így mi is Isalla vigan bátran mehesünk hazánk felé ez bujdosásunknak földéből, az holott Istenünket vigan dicsírhessek szolgálhassuk kegyelmekekkel együtt az ő anyaszentegyházában, mely dolog felől az méltóságos fejedelmnek is ő kegyelmének írtunk külön ugyan T. N. Paskó Kristof uramtól ő kegyelmétől. Levelünkre kegyelmekektől választ várván ajánljuk Istennek kegyelmekeket. 1678. 3. Jan. Sztamboldból.

Kegyelmekek bujdosó atyafia köteles szolgálja.

Zólyomi Miklós m. p.

Kivül: Az három nemzetből álló nemes Erdélyországnak, nekünk jóakaróinknak s kedves atyánkfiaiainak adassék Sztamboldból Erdélyben.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum* II. kötet.)

CLXVI.

In multis servitiis vajvodae constitutis patriae servitoribus. Quorsum contingeret huic Domino ire, habendo bonas recommendationes ex Hungaria, eundo versus Belyodrin vos sitis obstricti ei ad dandum, de statione in stationem duos equos conjuncturales, et curam habeatis ejus frumenti et in itu et in reditu, quia haec est voluntas vajvodae; anno 1678.

Duka vajvoda. (L. S.)

(Az erdélyi volt kir. főkormányshéki levéltárban lévő oláh eredetihez mellékelt későbbi fordításból.)

CLXVII.

Illustrissime Comes domine frater et amice observandissime.

Salutem et servitiorum nostrorum paratissimam commendationem. Isten kegyelmedet szerencsés új esztendőre boldogul viraszsa kívánjuk. Noha az mostani föntartó s jó ki-

menetelit remélhető armistitiumnak punctumibúl úgy értjük, hogy ez nemes Zakmár sokképen megromlott vármegye, pro fixa statione sem kegyelmed sem Vesselényi Pál uram ő kegyelme mellett levő hadaknak nem assignáltatott, hanem csak bizonyos gazdálkodásra, melyet az sok oppressiók között vármegyénk igyekeznék is tehetsége szerint cselekedni, mindazáltal az kegyelmed hadai nem csak részenként járván vármegyénkben, de zászlóstól is continua statiot vettek magoknak, avagy engedtetett nekik, mely iránt elszenvedhetetlen húzásokat, vonásokat, sarczoltatásokat visznek v é g b e n ; és ugyan mind kegyelmed, s mind Vesselényi Pál uram az gazdálkodást hadai számára megvárják és kívánják. Már benn lévén derekasb vármegyénk faluiban Tarpán, Kis és Nagy Arban, Becsen, Csekében, Kórodon, Két-Paládokon az hadak, az honnénd az élés derekasban lehetne kívánság szerint meg, tudjuk hogy, hogy praestálhassuk, holott már Gyarmatra azon belől, Hodosokra s több falukra közel Zakmárhoz az lehetetlen kívánság elhatott, annyival is inkább, hogy ő felsége praesidiumban levő hadak is azont kívánják ? kegyelmed jó ítéletire terjesztjük ; mostan érkezvén főispán méltóságos Károlyi László uram meg Kassáról, generalis uram ő nagysága szájából úgy értette s így teve relatiot, hogy non pro fixa statione, hanem csak gazdálkodásért adjungáltatott ez Zakmár vármegye Bereg és Ugocsához, itt penig különben practicáltatik az dolog, mely az armisticiumnak praepjudicálni láttatik ; hogy azért abból várható jó vég ne bontogatódjék, szeretettel kérjük kegyelmedet, hadait rendölt quartély statióban helyeztetvén várja innend az gazdálkodást, és az hadakat itt való quartélyozástól, sarczoltatástól, oppressióktól fogja meg, és vármegyénkből vigye ki, egyéb iránt az ígért gazdálkodásra (hogy hadat is tartson) semmiképen nem érkezhetik, és így az kegyelmed s mind Vesselényi uram hadai is alkalkalmatlanságokat követvén, oly jó kimenetelét az armisticiumnak nem várhatjuk ; ki inkább kegyelmed hosszú időkre terjedhető jó emlékezetivel, nem hogy bontogatódjék, sőt kívánt véget érhessen, kérjük szeretettel, az dolgok accommodáltassanak, úgy hogy mi is szolgálhassuk meg kegyelmednek. Caeterum illustrissimum Dominationum vestrarum ad vota diu supervivere ac valere

desideramus. In Zathmár ex conventu nostro particulari, die 26. Decembris Anno 1689.

Illustrissimae dominationis vestrae fratres et amici servire
paratissimi Universitas domino-
rum magnatum et nobilium
Comitatus Zathmariensis.

Külső czím : Illustrissimo comiti ac domino domino Emerico Thököly de Késmárk, Comitatus Arvensis Suspremo ac perpetuo comiti etc. domino fratri et amico nobis observandissimo.

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

CLXVIII.

Mint jóakaró kegyelmes uramnak, kegyelmednek ajánlom stb.

A mi a kegyelmed közönségesen nekünk kedden irt levelét illeti, bátor az Erdélyben agitált dolgokról kegyelmed írását bővebben szerettem volna, de mivel benn az idő, hogy mindenek centrumra menjenek, úgy a tudósításra már nem sok szükség leszen.

Székely Lászlóval való tractának ideje megléven, hiszem Istent, addig az erdélyi határok felé lesznek.

A haza fiaihoz elég írásink voltak, hogy a lator görögök abban megjátszodtak, erről nem tehetni most, majd eljön az ideje azou dolognak megvizsgálásának, hiszem Istent, bűntetetlen sem marad sem portán, sem a hazában.

Hogy kegyelmednek költség küldése felől oly tudással és reménységgel írtam, mivel én kegyelmedet ismertem és itt is volt a híre, arról kegyelmedet követem, én bizony kegyelmednek ennyi megnyomortását nem tudtam, kegyelmed is nem irta. Istenbe bizzék kegyelmed már kedves bátyám, nekem jóakaró uram, szabadulásának ideje nem messze vagyon.

Kegyelmed izenetét elvettem, látom abból írásomat nem olvasta volt jól meg, én valamire Isten engem segít, hazám javára, megmarasztására való jó dolgokban szolgálhatok el nem múlatom, a mi azzal ellenkezik, ha kételen véle nem lések, nem is cselekszem, Istenen áll a dolgok boldogítása.

Brankuván urammal beszéltem, kegyelmed ő kegyelmére relegál, azért vallja, de még magát nem aperiálta, a békülés, kikkel mi leszen, megválnak, ha jó, teljes, Istenes, hazám törvényivel nem ellenkezik, bizony örömet követem. Fiain felől kegyelmed nem tudosita.

A mi a Egir passa uram ő kegyelme jóakaratajának ígéretit illeti, ha látná köszönje, ha nekem most nem ad, azután én sem szorulok ő kegyelmére. Amicus certus in re incerta cernitur, látom ritka a ki most az igaz ügybéli esteket szánja. Ezzel Istennek óltalma alá ajánlom kegyelmedet. Konstantinápoly die 29. Julii. 1681.

Kegyelmednek jóakaró szegén kész szolgálja

Paskó Christóph m. p.

P. S. Jonaki felől, az ki felől mit izent kegyelmed, irtam, már Györgynek nehezen hiszek, eddig a dolgokat nála nélkül tractáltam, kevély suhancz is lévén, mit s mint szolgálhat s bízni neki, alig tudom meggondolni, irtam volna semmit sem bízam, mégis kegyelmed bármit izen, erről kegyelmed sietve tudósítson.

Külszim : T. Ne(m)zetes Brankovich György uramnak nekem jóakaró kegyelmes uram ő kegyelmének adassék.

29. Julii. 1681.

(Eredetije mely egészen a Paskó írása a k. kamarai levéltárban.)

CLXIX.

a)

Variis jactata fortuna sub titulis dum novercaretur mundi inconstantia, justumque Deum ulticem peccata exposuarent, onera Patriael qui suscipiunt; succumbunt, et dum more majorum ad fulgidam recurrunt Portam innocentia te-sauro supprimitur, postque longam patientiam libertati restituuntur, contra Deum nullum est consilium, ante paucos annos inceptam libertatis restaurationem renovant, Deus quod vult media suppeditat. Nos itaque infrascripti calamitosam Patriae Transylvaniae labefactionem prae oculis habentes;

ne fulgida Porta ob Apafii malefacta conceptam iram una cum Patria, una simul involveret, maturo super hoc facto consilio id antevertere studuimus; reccurrimus itaque summa demissione ad Illustrissimum Celsissimum Principem Transalpinensem Cantachuzenum Serban et cum oppressa patria Transylvana in tanta rerum mutatione ac anxietate sibimet ipsi succurrere non valeret, magno ingenio, consilio, innata virtute, magnanimitate, amicorum hic in fulgida Porta adstantium ope auxiliare dignaretur, et si Illustrissimo ac Celsissimo Principi nullum super hoc calcar addi debebat, cujus Christianitas a semet ipso communi studuit bono, pro meliori tamen rerum successu, ne Patria Transylvana ultimum sortiretur exitium Castellum Porumbach nuncupatum, cum suis ad se ab antiquo pertinentibus pagis ac portionibus in gratiarum actionem pro viginti millibus Imperialibus promittimus redemptibiliter, toti eius familiae nimirum Illustrissimo Domino Constantino Canthachuzeno, item Illustrissimo Domino Michaeli Cantachuzeno, item illustrissimo Domino Matheo Canthachuzeno, item Illustrissimo Domino Georgio Canthachuzeno, et quamprimum tranquillitas Patriae aderit cum mutatione Apafiana, pericula imminetia unde ultimum exitium praesto aderat, Regnicolis significandum, permanus tradi efficiemus cum Celsissimi Principis diligentia, ac nobis facto et deinceps fienda auxiliatiōe unitis viribus ea tutius anteverti possint ac publica quoque conservari, hoc supponentes quod Celsissimus Princeps, publicum bonum Patriae et post hac conservare tuta diligentia nitetur cum tota familia, super cujus robur ac firmamentum usuati sigillo, et subscriptione praemissa fide christiana praesentata corroboramus. Actum Constantinopoli die 21. Augusti 1681.

Ladislaus Chaki.

Christophorus Pasko m. p.

b)

Nos infrascripti, vires recogitando humanas charae Patriae Transylvaniae conservandi zelo mali, dum oppressa Patria se tutari non posset, hic in fulgida Porta adstantes, imminetia pericula antevertere conamur, et sic ad Illustrissimum Dominum Constantinum Brankovany hic in Porta adstantem Celsissimi Principis Transalpinensis Canthachuzeni Serban

fratrem recurrimus, ut tam ipsi, quam amicorum ope diligenter adstaret, ne ultimum exitum Patria Transylvana sortiretur, in gratiarum actionem fidelium servitorum, decem mille Imperialium bona in Transilvania promittimus, scilicet portionem illam in Szombatfalva, cum pago vicino altero Szombatfalva, cum omnibus ab antiquo ad se pertinentibus et spectantibus, quae curia cum pago a Principissa Anna Borneniszsza possidebatur et dum in Patriam nobis aditus fuerit, significabimus amicam adlaborationem, et ejus ope una simul auxiliacione pericula antevera fuerint, et per hoc promissum nostrum efficiemus, supponentes una nobiscum, et in futurum connuni bono adlaboraturum. Super ejus robur ac firmamentum usuali sigillo, et subscriptione praemissa fide christiana retentura corroboramus.

Actum Constantinopoli die 21. Augusti 1681.

Ladislaus Chaki m. p.

Christophorus Pasko m. p.

c)

Ego Constantinus Brankovany Celsissimi Principis Transalpinensis Cantachuzeni Serban hic in fulgida Porta Legatus ac Plenipotentarius do pro testimonio quibus expedit universis, vicissitudines humanas mente revolvens, pro annexione fortiori, et Stemmatis nostri etiam in Transilvania quieti ac protectione Illustrissimum Dominum Comitem Ladislaum Chiaki et Generosum Dominum Christophorum Pasko una cum filiis tota vita mea ut fratres contra omnes impeditores protegam, auxiliabor, et bona quoque in Transalpina possidenda gratia supernominati Celsissimi Principis pro ratione status eorum procurabo honeste, nunc vero fide christiana asseculo eosdem Dominos nomine Principis mei, et personae propriae ac sub nomine fratrum meorum uterinorum nimirum Illustrissimi Constantini, Michaelis, Mathiae et Georgii quod in Patria Transilvania negotiis ad finem proficiendis in conservationem ejusdem una cum Dominis supernominatis, ad vota eorundem fideliter adlaborabimus. Interea quoque temporis donec optatum finem incepta assequantur, eorundem statui, victui providebimus. Super quo promitto similem obligatoriam, tam a Celsissimo Principe, quam a fratribus citissime me apporta-

turam, interim fide Christiana omnia promissa me effecturum, sine ulla mora promitto. Super cuius robur usuali sigillo ac subscriptione spontanea voluntate idipsum corroboro ac confirmo.

Actum Constantinopoli die 21-a Augusti 1681.

Constantinus Brankovany m. p.

Kivül: Serban vajda atyafiaival való levelek párjai.

(Páskó Kristóf fogalmazványa a m. k. kamarai levéltárban.)

CLXX.

Mi az hatalmas és győzhetetlen csillagzó török császárnak váradi végvárának és ahhoz tartozandó több végvárainak, helyeinek, hadainak, tartományának, házainak, vármegyének és sanczoltóságának főgondja viselője és parancsoló ura az méltóságos, tekintetes és nagyságos szerdár Haszán pasa, kegyelmednek ajánlom barátságos szolgálatomat mint kedves úr jóakarómnak.

Az kegyelmed nekem küldött levelét becsülettel elvöttem, melyet küldött az debreczeni bíró által. Az német az mi az ő dolgát illeti jól mennjen végére és tudakozza meg ha ugyan vagyon-e szándéka, hogy az Tiszán által jűjön avagy csak az szó, és mennyi számú lehet minden hadaival világosan azt is megtudakozza és megkémlertesse kegyelmed s az szerint tudósítson minket felőle Istennek engedelmiből. Nekünk is az hadaink készen vannak majd többire az török nyeregben vagyon. Ha ugyan csak általjű az Tiszán eleiben megyűnk. Én ezeket az híreket hallván írtam leveleket mind az tömösvári és mind az egri pasáknak, hogy segítségére Kálló várának igen sietséggel eljűjenek, ha kívántatik; sőt addig onnan alól is az fényes portárúl embereim megjűnek, azok is mi hirt hoznak kegyelmedet tudósítom felőle, sőt peniglen az m . . . levelében Bihar vármegyének feldulás . . . a igyekeznek és szándékozik csak addig mehet elő az ő feltett szándékában az mig Isten bocsátja. Megsegíti Isten az ő népét el is nem hagyja; attúl az szótúl meg nem kell ijedni. Sőt azt is hallottam kegyel-

mednek leveliből, hogy kegyelmednek katonái egynéhány németeket elfogtanak volna : adja Isten, hogy mindenkor foghassanak, de mégis az Tiszán által való jövetelével kegyelmed ne siessen, hanem ha ugyan szintén erre alá jön itt háta megé nyomuljon, mert ha kegyelmed által jön inkább megbizza magát, ha csakugyan semmi módon ellene nem állhatunk nines mit tennünk. De hisszük Istent, hogy az idén ide által nem jön. Legyen Isten kegyelmeddel. Datum in Várad die 30. Octobris Anno 1681.

Külső cím : Hatalmas győzhetetlen tündöklő császárnak meghitt becsületes vitéz úr hívének nemes és nemzetes Tökölyi Imrének magyar hadaknak főgeneráljának, nekünk kedves, becsületes jóakarónak levelünk tisztességgel.

Zárlatán : Haszán basa viaszba nyomott pecsété.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

CLXXI.

A Jezust valló nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. stb. Erdélyországnak mostani királya Apafi Mihály, nekünk jóakaró barátunk, kit Isten jó véggel áldjon meg!

Köszöntésem után arról tudósítalak, hogy mind a te, mind a három nemzet rendének levelét kezemhez juttatá azal megbizott embered, s miután azokat szokás szerint lefordítottam, a bennük foglaltakat mind egy szóig meg is értettem. Mindezekre nézve az adható feleletet már előbb elküldött levelemben meg is írtam. A hatalmas és győzhetetlen padisáh — kinek uralkodását a nagy Isten tegye örökké valóvá — a fényes portához panaszos folyamodásokkal járuló felső magyarországiak dolgainak eligazítása s rendbe hozása végett ez év folytán a tekintetes és nagyságos budai helytartót (vali) Ibrahim basa ő nagyságát tette szeraszkerré s egyszersmind neked is megparancsolta, hogy az összes erdélyi hadakkal együtt magadat alája rendelvén ő felsége szolgálatában fogloldjál. Ennek folytán legfőbb törekvésed az legyen, hogy a császári parancsnak eleget tégy, a reád bizott es. szolgál-

latban híven eljárj, a fenn nevezett szeraszkerrel egyesülj, mindenben a mi magát előadja szorgalmatos és pontos légy. Arra nézve a mi a te jogaid, tekintélyed és hatásköröd megóvását illeti, valamint az iránt is, hogy az erdélyi határok lakossága az ott táborozó csapatok zaklatásaitól megoltalmaztassék : a nevezett szeraszkernek ohajtásoddal egyező értelmű parancsolat adatott. Ugyan azért te is a jól felkészült, s rendbe szedett erdélyi hadakkal siess, a mint parancsolatod szól a nevezett szeraszker oldala mellé s a segélyváró nép ohajtásához képest is mindent elkövess a rend helyreállítására, bizonyos lévén a felől, hogy bebizonyítandó hűséges szolgálatodnak kétszeres jutalmát veszed. A felmerülő cseményekről levél által tudósítani meg ne szünjél. Egyebekre nézve Istent áldása legyen veled.

Kelt Konstantinápolyban. (év n.)

Oldalt : Musztafa basa névjegye s pecsége.

Kivül ezen egykorú jegyzet : Fővezér Musztafa passa levele hozta Macskássai uram Fejérvárra 15. Julii. A. 1682.

(Törökből. Eredetije a m. Akadémia levéltárában.)

CLXXII.

Ego Andreas Fabricius humillimus servus Illustrissimi Domini Comitis Ladislai Csáki de Keresztszegh, do pro memoria per praesentes, quod cum ego ex Bukarezt fuisset ex-peditus Constantinopolim ad generosum Dominum Christophorum Pasko, et postea ad Dominum Panaioti, a quo Dominus meus praefatus certam summam pecuniae pro regni necessitate ad portae contentationem una cum Domino Pasko acceperant, sed citius quam Domini Pasko hospitium invenissem, a Domino Panaioti creditore incaptivatus sum, propter summam in Porta a Domino meo levatam, et cum alio modo eliberari non potui, quam Dominus praefatus Christophorus Pasko pro me obses esset et in eliberatione mea multum se fatigasset, dedique meum chyrographum Domino Panaioti tali conditione, quod ego quoque propter istam summam Domini Panaioti obses ero, ita ut me ex carcere statim dimittat,

statimque ego Domino meo rescribam, quam sedule in persolutione pecuniae incurebat, et postea ego etiam in persona Bukareztum adeundo, rem in veritate quantum Dominus Panaioti pro ista pecunia prorsus sic declarabo, nam captivitatem meam non in contumeliam Domini mei fecit sed invitus, ut ab aliis creditoribus habeat patientiam, uti duobus vicibus idem Panaioti captivatus fuit et una cum Domino meo in persolutione istius summae ita incumbo, ut brevi Domini Panaioti et alii creditores satisfactionem habere possint. In cujus testimonium dedi meum chyrographum Domino Panaioti. Constanti-nopoli die 28. Julii 1682.

Az egész Paskó írása.

(Eredeti fogalmazvány, a m. k. kamarai levéltárban.)

CLXXIII.

Mint jóakaró uramnak nagyságodnak ajánlom köteles szolgálomat, Istennek szent áldását és hamar időn boldog znapokra jutását kívánom.

A mindenektől elhagyatott gyalázatos élet, nyomorúság szenvedés még a nagy elméket is meg szokta tántorítani és zúgolódóvá tenni, Ovidiusnak amaz böles mondása szerint: Strangulat inclusus dolor atque cor aestuat intus, cogitur et vires multiplicare suas : valljon nem méltán strangulálja az én szívemet is a hazából való ki kibújdosás; azonoktúl kiknek oltalmaért magamat koczkára vetettem eladatás, sentenciázás, fogság, szenvedés, sokszor halálos félelem viselés, szomorú gyámoltalan szegény élet, betegség, fáradozás, elme törés és magam felekezetitül ez idegen nemzet között naponként való böcstelenítés, gyalázás és nyavalyás életem után való tör hányás. De midőn csak számlálni kezdeném is e sok akadálylyal teljes siralmas életet, bele bámulván, abban hagyom be is fejezve ugyan Ovidiusnak amaz versivel : melius est lasso digitum supponere mento — Mergens quam liquidis ora natantis aquis.

Irlhatnék sokat, de magamat sem gyötröm, bánatomra bánatot mit tetézek, nagyságodat penig írásomnak haszonta-

lan gyümölcstelenségével nem terhelem, nam generosus animus nullo callens indignus, ha maga nemzete siralmas gyalázatos esetét, és ha valaha valami szenvedésben része volt, arról való megemlékezés valami könnyítésre való dolgot nem indít: az én sok szóval való uszolásom haszontalanb, és így minden magam faggatásinak kevés progressusát tapasztalván, abba hagyom.

András úr kiment, mint volt dolga, kinek experiait engem lenni, maga referalhatja, ha lelkit el nem árulja, szóval a jámbornak eleget concedáltam, lelki ennyire bízam hozzá.

Sokszor a mit mondtam írtam, most is egyebet nem írok, nagyságod minden dolgait úgy kormányozza, hogy maga házára, nemzete maradéka javára becsületére szolgáljon, okos ember lévén, meglássa meg ne csalattassék. A dolgoknak majd végére úgy mennek, de a dolog végi terhes és sokképen félelmes is. A fejedelem változott, sok felé vigyázván, félő a végin magát gyötrő és szenvedő időtlent ne szüljön édes hazánk török oltalmáért ezzel is jobban meg ne romoljon.

A tülem való titkolódásra, onnat kapukra s másun levelek jártatásra én nem sokat bajtok, a mit felekezetemtől kell is tudnom, azt idegentől veszem; a jó mag jó földben jó gyümölcsöt szokott termeni, ha mi édes hazám leszen, tudom annak idejében engem sem praetereál, én is haza fia lévén, akkor méltán ne aláztassam. Nagyságod becsületit én előttem viseltem, kire jóakaró bizonyságim nem mint nagyságod engem mához holnaptól fogva gyámaltalanul ide hagyta. Továbbra is ornat jobbat nem várhatok, de Isten nekem is gondomat viseli, én ennyi gyámoltalanságban is édes hazámért vékony elmém és tehetségem szerint a mit elkövehetek, örömet cselekeszem, ad impossibilia nemo obligatur. Mind ezekből nagyságod eleget értvén, cselekedje a mi jobb. Ezzel nagyságodat a szent Isten oltalmába ajánlom. Dat. Galata die 30. Julii. 1682.

Nagyságodnak jóakaró sógora kész szolgálja

Pasko Christoph m. p.

P. S. György Deák sógor uramnak ajánlom szolgálomat, Istentől sok jókat kívánok ő nagyságoknak, szóval izenem ő nagyságoknak.

Panaiotnak levelet írni el ne mülassa nagyságod, hadd oltalmazhassa meg ázzal is, és mi is tovább ne gyaláztassurk. Erről is szóval izentem. A vajdának ő nagyságának ajánlom alázatos szolgálatomat, Istentől ő nagyságának hosszú életet szerencsés uralkodást kívánván egész házával.

Kívül : A méltóságos groff urnak, tekintetes nagyságos kereszt-szei Csáki Lászlónak ő nagyságának adassék.

Ez alatt : Ez levelet vivé maga Andris az urának 30. Julii. 1682.

(Eredeti a k. kamarai levéltárban.)

CLXXIV.

Méltóságos és nekem jóakaró király barátom!

Baráti köszönetem és bőséges jó kíváratim után arról kívánlak értesíteni, hogy Szefer aga nevű emberemtől küldött leveledet megkaptam s valamit abban írtál, megértettem. Irod, hogy immár megindultál és hogy Somló nevű helynél egynehány napra meg akarsz állapodni. Barátom! az idő telik; már is tizenhárom napot késtünk, ahhoz képest, a mint indulásunk napját a fényes portára küldött jelentésünkben megírtuk volt s e szerint hazugságban maradtunk. Azzal sem menthetjük magunkat, hogy a hiányzó csapatok miatt késtünk ennyi ideig : mert hiszen feles hadi népünk van s az elmara-dottak is majd csak összeverődnek, sereg s az oláh és moldva hadak is titon vannak. Reménylem azért, hogy levelem vétele után nem fogsz Somlónál megállapodni s leveletem vivő Musztafa agámat sem fogod visszaküldeni; hanem vele együtt a mint csak lehet jössz, hogy Diószeg nevű helynél minél előbb találkozassunk s hadaink egyesülhessenek a császári parancs végrehajtására. Mit te is szem előtt tartván, jöztön jöjj; s ez ügyben vitézséged buzgósággal párosuljon. Külömben béke veled!

Haszán
váradí mirmirán.

U. i. Barátom! Somlónál meg ne állapodjál, mert ha egy két nap ott találsz időzni, dolgainkban nagy hátramaradás történik. Szükséges, hogy a padisáh serege s a te hadi néped minél előbb egy táborban legyenek. Az említett helyen tehát meg ne állj s azon felül, mihelyt e hirt veszed, megbízott emberek által rögtön levelet küldj.

Külső czim : A mostani erdélyi fejedelemnek, kegyelmes király barátomnak.

Egykorú magyar jegyzet : Várad Haszán passa levele, hozta az maga embere az Zilajnál levő táborba; die 26. Aug. A. 1682.

CLXXV.

A Jezust valló nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. stb. Erdélyországnak mostani királya Apafi Mihály nekünk jóakaró barátunk, kit Isten jó véggel áldjon meg!

Köszöntésem után barátságos soraim által arról kívánlak tudósítani, hogy hozzám küldött leveled megérkezett s az abban foglaltakat tökéletesen megértettem. Irod, hogy a vett parancsolathoz képest már megindultál a végből, hogy Ibrahim basa fővezér ő nagyságával a felséges világbiró császár szolgálatára egyesülj, úgy is kell, s azon légy, hogy ő felsége szolgálatában tőled kitelhető módon forgolódván, legmagasabb tetszését megérdemelj. Bizonyos is lehetsz afélől, hogy a meddig az ő felsége iránti hűségben állhatatosan megmaradsz szolgálatod nem marad jutalom nélkül s ohajtásaid teljesülésén lesz okod örvendeni. Azért igaz lelkűség, tiszta szándék és hódoló indulat vezessenek e mostani szolgálat teljesítésében is s azon felül az ellenség táborából hallott hírekről, valamint annak mozdulatairól is bennünket értesíteni el ne mulasszad. Kelt Konstantinápolyban. (év n.)

Oldalt : Musztafa basa névjegye s pecsége.

Kívül ezen magyar czim : Az messiás vallásán való Erdély országának fejedelemének Apafi Mihály jóakarónknak adassék.

Egykorú jegyzet : A. 1682. die 8. Septembris Radnótra portáról érkezett török levél.

(Törökből. Eredetije a m. Akadémia irattárában.)

CLXXVI.

Keresztyén magyar nemzetünkben álló méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram, hogy Isten nagyságodat nemzetünk szabadsága, religiánk oltalmára választotta és ennyire meg is erősítette, áldassék a nagy Isten érette! továbbra is Isten nagyságodat erővel, méltósággal segélje, áldja édes nemzetünk megmarasztására, egész házával virágoztassa sziből kívánom.

Méltóságos fejedelem! elfolyta siralmas napjaim megbántódott feleimmal együtt szenvedett nyomorúlt sorsú milyontommal nagyságod méltóságos fileit ily bokros gondjai között nem terhelhetem: azokat bő mértékben tudván, sőt alázatos írásommal való büsítasomról is nagyságodtól alázatosan bocsánatot várok.

Nagyságod kegyelmességéhez való teljes bizodalomtól viseltetvén, ez számkivetésemben is folyamodtam nagyságod méltóságos lábaihoz, elhívén azt csalhatatlanul, hogy nagyságod engemet is több hozzá folyamodtak között el nem vet, sőt kegyelmes oltalmában veszen.

Hazántúl, édes árváimtól távollétem és hazám szabadsága oppressióját távol nézelnem is mely nehéz és siralmas, nagyságod bölcs ítéletre hagyom. A színes és haza szabadsága megorvoslása nélkül való haza hivatal, személyemnek minden jónak ígreti bővön megvan, de többi közt magyar nemzetem vérét régtől fogván ivó, Erdély hazámat opprimáló Teleki Mihály regimenje alá mint mehessek? a természet is irtóztat, mások is errül józanon és istenesen ítéletet tehetnek, kivált kik ismerik s mérgét is kóstolták.

Méltóságos kegyelmes uram portai biztatás nélkül sem vagyok üres a haza képében, mivel magam személyemben eddig portán semmit is nem kívántam, de meddig és mi végre halada a hazának az iga alól való feloldoztatása, itt nagyságodnál lehet az ítélet és a jó Isten igazgatásában vannak mindenek.

Nagy alázatossággal esedezem annak okáért az nagyságod méltóságos személye előtt, nem az méltatlan személye-

met, mely semmi, respectálja, hanem siralmas számkivetett sorsú állapotra édes hazámért való jutásomat kegyes szemei eleiben vévén, mennyire Isten nagyságod szívét vezérli szomorú esetemet felsegíteni kevés költséggel addig is méltóztassék, miglen Isten nagyságodhoz közelebb vezérelvén, minden tüllem kitelhető alázatos csekély szolgálattal nagyságod kegyelmességét köszönhessem meg.

Ezzel a szent Istennek oltalmában ajánlván nagyságodat. Drinápoly die 8. Decembris Anno 1682.

Nagyságodnak alázatos igaz szolgálja

Paskó Christoph m. p.

Külső cím: A méltóságos magyarországi fejedelemnek, méltóságos Tököly Imrének ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Egykorú hátjegyzet: Paskó uramtúl nem maradhattam, hogy nagyságodnak ezen ő kegyelme levelét, Istenemre kért, hogy küldjem meg, nagyságod érette reám ne nehezteljen, úgy tudom semmi derék dologról nem ír.

(Eredetije a m. k. Kamarai levéltárban.)

CLXXVII.

Méltóságos fejedem nekem kegyelmes uram.

Isten nagyságodat sokáig jó egészségben éltesse, s békességes birodalmát terjeszsze szüiből kívánom.

Én kegyelmes uram, az noha útnak nehéz volta miatt későn, mindazonáltal eddig békével tegnap délben érkezvén, maig az vajdával szemben nem lehettem, mely nélkül elmenni nem akartam, hogy az itt való sok hírek között talán az vajdátul bizonyosbat érthetek, mely szerint nagyságodat tudósithassam. Az mint az vajda szavaiból értem, mind császár, vezér ki jönnek Nándor-Fejérvárra, noha úgy hallatik, hogy az vezér elébb indulna, de nem bizonyos. Az sátorokat huszad nap eltelve vonják ki s azután tized napal lészen az indulása az vezérnek. Az tatár hám személye szerint ül fel, már Butsákban négyezer tatárt előljáróban elküldött, s azok ott vadnak, maga is e szerint 1. Martii akar

indúlni, parancsolatja olyan, az mint az vajda mondja, azon az nyomon akarnak elmenni, melyen Érsek-Ujvár alá, az Bozán bé; úgy veszem eszemben szavaiból, hogy talám maga munkája, hogy arra tudja, mivel azt mondá, hogy megverné Isten azt az embert, az ki abba munkálódnék, hogy ezen az ő pusztá országán menne által az tatár; én ugyan arra sem jót sem rosszat nem feleltem. Én félek kegyelmes uram, hogy talám végre fizetéssel elesínálta, hogy útjok rajtunk legyen. Azt is felhánja, hogy az ő hitván népét tavaly azon nem bocsátották által. Külemben maga ajánlása eléggé megvagyon, csak hogy kevés szaporája. Én kegyelmes uram Isten velem lévén innét mentest indulok, mentél jobban mehetek, az rosz úton sietve megyek, csak késén ne járnék az tatárok útjára nézve. Portai posta kegyelmes uram még mellém nem érkezék, ha kettő volna is penig nem ártana, mivel ha annak idejében nem tudósíthatom nagyságodat, káros lehet, az dolgok ilyen szorgosak lévén. Brassai város-szolgáját hoztam eddig magammal az végre, hogy bár csak mint tudósíthassam nagyságodat, ha minek végire mehetek. Az út kegyelmes uram igen felbomlott, rettenetes szelek, fergetegek járnak minden nap, az előtti hó ez elmúlt héten mind elment. Ezekről eddig alázatosan akarám nagyságodat tudósítani mint kegyelmes uramat. Isten nagyságodat sokáig jó egészségben éltesse. Bukurest 28. Febr. Anno 1683.

Nagyságod alázatos igaz híve Sárosi János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan írák.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
II. köt.)

CLXXVIII.

A Jézust valló nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. stb., mostani erdélyi király Apafi Mihály nekünk jóakaró barátunk, kit Isten jó véggel áldjon meg!

Köszentésem után arról kívánlak tudósítani, hogy a mint emlékezheter rá, a nem régiben kibocsátott fermán értel-

mében neked is megparancsoltatott, hogy a vitéz bojárokat atli basi-kat (lovass hadnagy), kapitányokat s az egész fegyver fogható erdélyi sereget készítsd és ültess fel, hogy Buda térségén a császári táborral egyesülvén, azzal együtt a háborúban részt vehessen. Ez alkalommal, miután a felséges padisáh az összes anatóliai s ruméliai hadak, melyek a fényes kapuval kötött egyességét s fogadását megszegő német népen allah kegyelméből bosszút állani, és e czélból Sz. Fehérvárnál fognak táborba szállani, miután mondom ezen tenger fővény sokaságú hadsereg helyettes fővezérségével ő felsége az én csekélységemet méltóztatott megbizni, azt kívánom veled tudatni, hogy e folyó május hó 5-dik napján a főfő vezírekkel, mirmiránokkal, dandár vezetőkkel, a fényes porta jancsárjaival s egyéb kapukulikkal egyetemben Istenbe vetett bizodalommal a Száva folyó nagy hidján átkeltem s a császári hadakkal Szerém síkján vidám kedvvel táborba szálltam. Hogy tehát te is minél előbb megindulj s hova hamarabb Budára érkezzél, a végre irtam s küldöm ezen leveletem hozzád a derék Redseb aga által. Most már minden gondod arra fordítsd, hogy az erdélyi összes hadakkal késedelem nélkül Buda alá érj s a császári sereggel halogatás nélkül egyesülhets. Ebbeli igyekezeted s pontos megjelenésed által úgy lehet, hogy a felséges padisáh kegyelmét sokkal nagyobb mértékben fogod kiérdemelni, mint bárki elődeid közül. Ugyanazért nem kétkedem, hogy a mi csak tőled kitelik, mindazt megteszed. Isten veled!

Kelt a zimonyi táborban (év n.)

Oldalt: Musztafa basa névjegye s pecsété.

Kivül egykorú jegyzet: A. 1683. 29. Maji. fővezér levele, Recseb aga hozta Ebesfalvára.

(Törökből. Eredetije a m Akadémia irattárában.)

CLXXIX.

Occasione administrationis annualis Regni Transylvaniae tributi volui humilime Excellentiam Vestram invisere, faxit Deus praesentes tempore opportuno perveniant ad manus

Excellentiae Vestrae. Insuper Excellentiae Vestrae submisse significandum duxi, cum juxta fidelitatem meam potentissimo Imperatori debitam a multis jam annis expensis et labore non contemnendis Hungaros in fidelitate fulgidae Portae conser-
 vassem, et proxime elapsis duobus annis belligerando secun-
 dum Suae Majestatis mandatum et Excellentiae Vestrae di-
 spositionem omnem adhibui operam, a fulgida Porta ad hoc
 bellum destinato Principali Illustrissimo Domino Vezerio con-
 decentem mei accommodationem ostendi. Sed nec pro his
 (licet Vestra etiam Excellentia, quare Divina bonitas res Ex-
 cellentiae Vestrae secundet, demandaverat, quod honos meus
 reddatur) quicquam praeter ignominiam et a foelici Szultani
 Szuleimanni tempore infracte observati Canonis ruinam pro
 mercede vidi. Contra quem in expeditione Érsekújva-
 riana tum in persona tum in fidelibus meis ab excellentissimo
 Domino Supremo Vezerio, jam foeliciter in Paradiso requie-
 scente, nihil sum perpersus. Haec omnia si Excellentiae Ve-
 strae placuerit per solennem meum Legatum plenarie intelliget.

Apafi levele a portára.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium
 Transylvanicum. II. kötet.*)

CLXXX.

Az mennyire gyengeségemhez képest az Maurocordatus
 nram levelit olvashattam s érthettem is, nyomorodott állapo-
 tomhoz képest együgyü tetszésem ez volna.

Az magyarok panaszszáról ő nagysága megírhatná,
 többeket nem elleneztetett ő nagysága a bėjöveteltől, hanem
 az kiknek ő nagysága és vég helyei ellen való titkos gonosz
 szándékjokat értette, ahoz képest szántszándékkal ellenséget
 ő nagysága maga ellen az maga országában nem tartana;
 azonban hogy mindeneket úgy kirekeszszenek, és az bünös-
 sel az büntelen is együtt szenvedjen, nekem nem tetszhetik,
 melynek sok ratióit is adhatnám, ha nyavalyás állapotom en-
 gedné. Mivel pedig a német előtt is már úgy kiterjedett az,
 hogy őket be nem bocsátják, arról hogy ő nagysága világo-

san parancsoljon, én nem jóvalhatom, hanem hogy alattomban a végbeii tisztekre parancsoljon ő nagysága, hogy abban a dologban éljenek discretiójokkal.

Az mi illeti a békesség állapotjáról való irását Maurocordatus uramnak, szeretném kitanulni, ha csak magától írta volna, mert ha a szent Muszurmánnak volna ahoz való kedve mind a keresztyénségre s mind a pogányságra nézve ő nagyságának méltóságos hírének nevének nagy terjedésére lenne, de a mi nagyobb, az lelkiismeretnek is eleget tenne ő nagysága véle, ha Isten ő nagysága mediatorságát boldogítná.

Én többet azokban most eszemben nem vehettem, bizony ezeket is nehezen irathatám.

NB. Hátára jegyezve : 1684.

Eredeti fogalmazványa az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum. I. kötet.*)

CLXXXI.

Ad Supremum Vezarium praemissis praemittendis.

Qualiter in sudem utriusque Imperii tranquillitatem efficacissimis quibus valeo modis pristino nitari restituere, quam quam multos eum in finem ad Aulam Romonorum Imperatoris amandaverim, illibata denique in Fulgidae Portae fidelitate etiam cum dispendio vitae ac bonorum omnium perseveraverim medio Residentis mei ibidem continui (cui uberius omnia notificavi) vestra Excellentia cum variis Regni hujus Transylvaniae discriminibus, informabitur. Quod dum muneris mei ducens in gratiam Fulgidae Portae syncere praesto, devotionem eidem Portae debitam reddo testatam; cordialiter vovens, ut Deus Optimus Maximus Excellentiae Vestrae prosperitatem vitaeque salutaris largiatur diuturnitatem. etc.

Ad Kajmechamum praemissis praemittendis.

Officii devotionisque meorum erga Excellentiam Vestram duxi per praesentes me in memoriam Suae Excellentiae revocare, eandemque cum fausta omnium verum suarum prog-

ressus applicatione salutare, oxoptans ut gratia Imperialis Potentissimi ac Invictissimi videlicet Imperatoris nostri ad votum suum super se floreat et excreseat. Proxima vero occasione me erga Excellentiam Vestram additionis contestandi gratia per expressum meum non intermittam legatum visitare. Interim autem medio Residentis mei in Fulgida Porta Otthomanica continui Excellentiam Vestram super praecepis quibusdam praesentis status negotiis informaturam duxi, enixe Vestram Excellentiam rogando, ut benignam suam erga me hactenus contestatam affectionem imposterum quoque tam erga me, quam etiam Regnum hoc Transylvaniae fatali suo termino jam jam approximante, benigne contestari non dedignetur. Me quoque Vestrae Excellentiae cum afflictissimo Regno hoc Transylvaniae sibi addictissimum expertura.

Ad Maurochordatum praemissis praemit-
tendis.

Potentissimi ac Invictissimi Imperatoris ejusque Fulgidae Portae complacendi studio adurgente, de occurrentiis nobis hactenus votis per Illustritatem Vestram, atque Residentem Nostrum ibidem continuum genuine informandum duximus, varios jam fideles nostros ad Imperatoriam Romanorum Majestatem juxta mandatum Fulgidae Portae expeditos, cur tantam patiantur remoram, providere nequimus. Interim fidelitate debitaeque nostrae devotioni erga Fulgidissimam Portam satisfacere studentes, solennes etiam nostros Legatos ad eandem expeditivimus, quorum licet praecursor impeditus extiterit Szatmarini, speramus tamen jam propediem eosdem ad Aulam Viennensem approximare; qui quo eventu sint reduces, novit ipse Deus. In ditione nostra milites Caesareani inauditis et intolerabilibus cujuscumque ordinis incolas sine misericordia oneravit (sic) exactionibus, adeo ut praeter miseram ipsorum vitam ultimamque desolationem eorum superesse nihil putemus, quorum tot malorum remedendi causa Officiales Caesareanos certis cum oblationum argumentis habuimus quidem enixe requisitos, cum nullo tamen prorsus sublevaminis effectum. Militia etiam Germanorum, Croatorum et Hungarorum, in quibus quartariis habebant stationem, per omnes dies au-

gentur, ac ob miserae plebis intolerabilis oneris nunquamque persolvendae summae gravamina ad interiora Regni penetrare ceperunt viscera, inauditis minis repletas dispersim per oppida et pagos praemittentes literas. Judicem civitatis Debrecini ensis cum quibusdam Senatoribus stricto detinente in aresto, eadem sorte laborantes etiam aliorum quorundam locorum officiales propter insufficientiam persolutionis summae ipsis impositae. Nos autem Potentissimi Invictissimique Imperatoris Regni saluti consulentes, amplius etiam omnem adhibebimus operam, eosdem nostris propulsari ditionibus, in illibata illa, qua hactenus etiam perseveravimus, fidelitate erga Portam Otthomanicam constantissime persistere studentes. Consultum quidem nobis arma contra eosdem hactenus suscipere non videmus; siquidem ex mandato Fulgidae Portae Legati nostri discordes utrorumque Imperatorum animos ad concordiam ducere in opere habeantur, metuentes etiam ne forte insperatus rerum exitus in majora non praecipitet pericula. Ex recentioribus subinde informationibus edocemur, in provinciis Maramarosensi, Kőváriensi et Szilágyiensi, imo et in Kalotaszeg insolentes exactiones praevaluisse, ut ipsa tantum modo terra cum miserima vita incolarum relinquatur, quorum expilatione non parum defectum tributo imperiali additum Illustritas etiam Vestra sibi persvasum habeat. In eo tamen desudamus, ut quoquo modo, tantis etiam periculis expositi, idem congerere ac in aerarium Imperiale administrari possit. Caeterum ex Residente nostro ibidem continuo Illustritas Vestra docebitur. Nos Illustritatis Vestrae benevolo affectui confidentes, peramice eandem requirimus, suam in promovendis Nostris et Regni addat operam, pro qua experietur in se bene propensos. Deus vitam ejus conservet. etc.

Ad Residentem, praemissis praemittendis.

Megírtuk vala kegyelmednek, akarván kegyelmed által az fényes portának declarálnunk, hogy azon porta parancsolatjának tartozó hűségünk szerint eleget akarván tennünk, még Septemberben Görgényből küldöttük volt fel emberünket az pacificatio alkalmatossága munkája végett, az ki még ez ideig oda vagyon; mi lehessen az oka késedelmezésének,

nem tudhatjuk. Ezt nem várhatván becsületes úr, és förendti követeinket rendelve el is küldöttük, és hogy azoknak utban létek felől az német udvar bizonyos lehessen, magunk bejáróját expediáltuk tudósító levelünkkel, kit Szatmárt megtartóztattanak volt, és mindaddig, míg elbocsáttatása felől újabb követünk oda nem érkezett, el nem bocsáttatott, elbocsáttatván pedig sietséggel elment, sőt megírt követ híveink is útjokat sietséggel continuálják, s úgy is hisszük, csakhamar felérkeznek, ujjabban is mostan ő kegyelmeket siettető folyó postánkat küldöttük, kívánván az reánk bizott fényes porta parancsolatját effectuálni, úgy is hiszszük, késedelmesek nem lesznek ő kegyelmek, azalatt pedig ha mi olyan valami híreink érkeznék, kegyelmed által az fényes portát tudósítani el nem mulatjuk.

Az mi az német hadak állapotját illeti, az mint azelőtt is kegyelmednek megírták volt, bizonyos, hogy az országnak határiban bejöttek, nem csak az holdoltság alatt való falukra pedig, hanem annál beljebb is, úgy mint Máramarosban, Kővárvidékére, az Szilágyságra és Kalothaszegre, holott megfizethetetlen summát és élést is vetettek minden rendekre, sőt egyéb keresztyén lelkeken is irtóztató dolgokat követnek rajtok minden kéméllés és irgalmasság nélkül, melyek miatt azok az tartományok vég pusztulásokhoz közelítenek; azon hadak pedig beljebb is szándékoznak s már szokások szerint holdoltató leveleket is kiküldötték, irtóztató fenyegetődzésekkel. Ezen hadaknak mi, hogy rajtunk terjesztő keménykedéseknek s az szegénységen gyakorló insolentiájoknak eleit vehessük, tisztességes oblatióinkkal requiráltuk az officéreket, de semmit nem effectuálhattunk, fegyvert is fognunk és húznunk ellenek nem látjuk tanácsosnak, mivel hogy az megírt mód szerint az fényes porta parancsolatja iránt az pacificatio munkájában szorgalmatoskodunk, és tartunk attól, ha csak mi garázdát vehetnek is részünkről eszekben, melyet emlegetnek is, az pacificatio munkáját megbántanók. Azonban mivel az holdoltságon és az Tisza két felein igen számos hadak vadnak egész Posonig fel mindenütt, tarthatunk az fegyverkedésnek reméntelen kimenetelítől, mivel hogy azok az elmúlt időbeli triumphussal igen felfuvalkodtanak, úgy

hogy csak köz dologban is kívánt resolútiójokat senki nem veheti. Tovább is mi az megírt okokra nézve semmi hostilitást mutatni nem hátorkodhatunk, ők pedig kívánva kívánának, hogy annyival is jobb módjok lehetne az egész ármádának reánk való hozzásában, sőt minden utakon módokon ez országot az ő insolentiájok alól felszabadítani és magunkkal együtt hatalmas császáruink hűségében megtartani igyekezzünk. De ha ugyan vesszük esztünkben, hogy ugyan csak ez ország romlására és pusztulására czéloznak, mi is magunk oltalmára szolgálható remediumokról gondolkodni kételenítettünk, és kegyelmedet az dolgoknak mivolta szerint volta képen tudósítjuk; de azonban kegyelmed segítség felől emlékezetet se tegyen, sőt ha magok adnának is effélére alkalmatosságot, kegyelmed szorgalmatosan eltávoztassa; az míg mi nem sollicitáljuk, ide segítséget ne küldjenek, mivel tartunk attól, az két fél között utolsó romlásra ne jussunk.

Az Landorfejevári szerdával mi hatalmas császáruink parancsolatja szerint egyetértettünk, tudósítván az dolgok mivoltáról ő nagyságát, az kinek most is követe vagy on mi nállunk. Az adónak felszedésében szorgalmatosan munkálódunk, és az mennyiben az fennforgó állapotok engedik, siettetjük beküldését is. Ezeket kegyelmed így értvén, Maurocordatus uramat s ő kegyelme által Szulimán passa uramat is ő nagyságát szép decleratióval tudósítsa, kérvén, hozzánk való jó affectiójokat fenntartani ne nehezteljék, kegyelmed pedig hozzánk s ez országhoz tartozó kötelessége szerint vigyázásban legyen, és minden szükséges dolgokról tudósítani el ne mulassa.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Trans. XIII. köt.*)

CLXXXII.

Praemonemus quoque Celsissimae Dominationi Vestrae de rumoribus ex parte Tartarorum Chrimensium, descenderunt enim Moscovito cum Kosacis cum ingenti exercitu, et peruene-

runt prope Chrimum spatio quatuordecim horarum, sed postmodum obuiau it illos Celsissimus et Potentissimus Chan, et circum circa combussit erbas, et quia his temporibus in illis partibus non erat aqua, propter maximam ariditatem morbus inuasit supradictum exercitum Moscouitarum et Kosacorum, ita ut periebant homines et equi propter defectum aquae et erbarum, ita ut coacti sunt abire retro, quia non potuerunt resistere voluntati Dei, et est verum, quod sunt reuersi, quia de recenti uenerunt homines nostri missi, ut manifeste sciamus ex illis partibus novalia, de quibus notum facimus quoque Celsissimam Dominationem Vestram cum ista schedula.

Subsequenter scribit Illustrissimus Dominus Generalis Turcarum, prout et ipse uenit et quoque uenturus breui Noredin Soltan hic in Budziak cum exercitu, prout habuit anno praeterito, quia ex parte Moscouitarum nil timent.

Kelet 1689.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Grammatophylacium Transylvanicum*
I. kötet.)

TARTALOM.

Lap.

I. Sefer aga Apafi fejedelemnek : kéri hogy lengyel és török hireket írjon a portára. 1685. apr. 3.	7
II. Túr városa előszámlálja a törököktől szenvedett s másnemű sérelmeit és kéréseit, Tökölynek erre adott végzéseivel 1685. april 5.	7
III. Kantakusen Mihály havasalföldi vajda Apafinak felel üdvözlé- tére. Bukurest 1685. april 10.	10
IV. Radics András Tökölynek, jelentés különböző ügyekről. Mun- kács 1685. april 12.	12
V. Szultáni utlevél erdélyi futárok számára. Buda 1685. jul. 22. .	14
IV. Gyárfás Pál jelentése a fejedelemnek a porta és Tököly ügyei- ről. Drinápoly 1685. april 14.	15
VII. Koháry Farkas, Sándor Gáspárnak, Koháry István rabsága ügyében. Csábrág 1685. april 17.	16
VIII. Ubrisi Pál Thökölinek hadi hireket ír. Komádi 1685. april 17.	17
IX. Murteza szolnoki bég Thökölinek, hadi hirekről. Szolnok 1685. april 20.	18
X. Szepeszy Pál Thököli fejedelemnek, tudatja parancsa teljesíté- sét. Ónod 1685. april 24.	19
XI. Ökrös György Thököli fejedelemnek, gazdasági ügyekben. Sá- rospatak 1685. april 25.	19
XII. Hadijelentés Thökölihez. 1685. april 25.	20
XIII. A váradi basa tihája, a mezőgyáni kurucz hadnagynak, a ku- ruczok zsarolásairól. Várad 1685. april 27.	21
XIV. Gerhard egy névtelennek a keresztyének készületeiről. Korpona 1685. majus 2.	22
XV. Balog István Thököli fejedelemnek török rabságban levő urának kiszabadítása ügyében. Ónod 1685. majus 12. . . .	22
XVI. Koháry István, Eszterházy Zsigmondnak kiszabadulása ügyé- ben. Munkács 1685. majus 13.	23

XVII. Faigel Péter Thökölinek, az ostromlott Ungvár számára segélyt kér. Kassa 1685. majus 13.	24
XVIII. Ráday László Thököli Imre fejedelemnek, a labanczokkal való összeütközéséről ír. Szerednye 1685. maj. 14.	24
XIX. Jeney Sámuel Thököli Imrének, különböző hadügyekről. Lelesz 1685. majus 15.	25
XX. Tanuvallomások a labanczokkal folytatott czimboráskodások, valamint, a labanczok jószágai eltitkolása ügyében. Kassa 1685. majus 15.	27
XXI. Az ezen tanuvallomáshoz mellékelt tartozási jegyzék, kelet nélkül.	36
XXII. Teleky Mihály, Vajda Lászlónak; majus 25-ikére Fogarasba hija, s panaszolkodik Thököli és Wallis garázdaságairól. Fogaras 1685. majus 16.	37
XXIII. Petrőczy István, Thökölinek, tudatja, hogy a hadakat megindította. Ónod 1685. majus 17.	38
XXIV. Tarcaly Ádám, Thökölinek; Várdának haddal ellátását sürgeti. Várda 1685. majus 19.	38
XXV. Faigel Péter, Thökölinek, hadi ügyekben. Kassa 1685. majus 19.	40
XXVI. Ugyanaz, ugyanannak hasonló tárgyban. Kassa 1685. majus 20.	41
XXVII. Ráday László, Thökölinek, hadi ügyekben. Szerednye 1685. majus 25.	41
XXVIII. Gyárfás Pál, Apafinak, jelentést tesz portai ügyekről. Drinápoly 1685. majus 2.	43
XXIX. Radics András, a fejedelemnek, kéri, utasítsa az ungváriakat, hogy Munkácsról ne kérjenek segélyt. Munkács 1685. majus 22.	44
XXX. Galambos Ferencz Radics Andrásnak, tudatja Ungvár felmentését. Ungvár 1685. majus 22.	45
XXXI. Gyárfás Pál portai kapitliha jelentése a fejedelemnek a Thököly-féle jószágok elkobzása ügyében tett panaszokról. Drinápoly 1685. majus 24.	45
XXXII. Ráday László Thökölinek, jelentés hadi ügyekben. Szerednye 1685. majus 26.	47
XXXIII. Andrássy Péter, Thökölinek, portyázó katonákról. Kraszna 1685. majus 27.	49
XXXIV. Ibrahim Sejtán szerdár tudatja, hogy megsegítése ol van rendelve. Nándorfehérvár 1685. majus hóban	50
XXXV. Ráday László Thökölinek jelentést tesz az ungvári ügyekről, s más hadi dolgokról. Szerednye 1685. majus 19.	51
XXXVI. Dienes György, Thökölinek hadi híreket ír. Szádvár 1685. majus 29.	52

XXXVII. Nagy András, Thököli fejedelemnek, tudatja, hogy a Kálló alá portyázni ment labanczokat visszaverték. Kálló 1685. majus 30.	52
XXXVIII. Hegymegi Ferencz Thököli fejedelemnek, útlevelek ügyében. Patak 1685. majus 30.	54
XXXIX. A nagyvezér a fejedelemnek, Duka vajda váltsága beküldését sürgeti. Drinápoly 1685. majus.	55
XL. Thököli Mária, testvérének Imrének a birtokain kvártélyozó katonák elrendelését kéri. Füzér 1685. jun. 1.	55
XLI. Apafi fejedelem a nagyvezérnek Duka vajda váltsága ügyében, hadi ügyekben. Porumbák 1685. jun. 4.	57
XLII. Petrúczy István Thökölynek különböző hadi híreket ír. Ónod 1685. jun. 5.	59
XLIII. Az oláh vajda a fejedelemnek két áruló bojár ügyében. Bukarest 1685. jun. 21.	59
XLIV. Balog László, Apafi fejedelemnek Thökölyre s a lengyelekre vonatkozó híreket ír. Strii 1685. jun. 21.	61
XLV. és XLVI. Vay Ádám, Thököly fejedelemnek, a hadak elkvártélyozásáról, egy melléklettel, melyben az részletesen fel van sorolva. Kis-Várda 1685. jun. 23.	62
XLVII. Wisenberg Ferencz kapitány hitlevele, hogy négy hét múlva visszatér. Patak 1685. jun. 26.	66
XEVIII. Mikes Kelemen a fejedelemnek a moldvai vajdához lett küldetése eredményéről. Bukarest 1685. jul. 3.	67
XLIX. Portai jelentés Thökölihez egy a szerdárnál eszközölt kihallgatás eredményéről. Érkezett Munkácsra 1685. julius 3.	68
L. Nemes János tanácsúr vótuma a törököknek pénzért adandó gabona ügyében. Hidvég 1685. jul. 5.	69
LI. Károlyi Gáspár, Szécsy Máriának, Kende Gábor leánya szabadulása ügyében. Szatmár 1685. jul. 6.	70
LII. Thököly a szerdárnak, segélyhadak küldése ügyében. Patak 1685. jul. 15.	71
LIII. Thököli levele egyik megbizottjának, a törököktől nyrendő segélyügyében, s más hadi hírekről. Patak 1685. julius 15.	71
LIV. Teleki Mihály Kende Gábornak Erdélybe jövelete ügyében. Sorestély 1685. jul. 17.	74
LV. Thököli fejedelem portai ügynökének Horvát Ferencznek különböző portai ügyekben. 1685. jul. 18.	75
LVI. Zichy István, Koháry Istvánnak Ujvár tervbe vett ostromáról s különböző hadi hírekről. Ujvár 1685. jul. 20.	76
LVII. Görgei Imre Absolon Dánielnek. Tudatja hogy a Thököli	

által rá bizottakban nem járhat el betegségé miatt. Munkács 1685. jul. 22.	78
LVIII. Feltnáyer és Szenczi Thökölinek Eperjes ostromáról. 1685. jul. 28	79
LIX. Rusztem Cselebi Thökölinek. Sietti hogy hadaival siessen a szerdárral csatlakozni. Gellérthegy alatt 1685. jul. 24.	80
LX. Az egri basa kajmekámja Juszuf aga Thökölinek. Tudatja hogy a mint parancsát veszi, Eperjes felmentésére siessen. Kéri hogy hadaival a hódoltságot kiméltesse. Eger 1685. julius 27.	81
LXI. A havasalföldi vajda Apafinak. Törökökről s Thökölről híreket ír. Bukurest 1685. jul. 29.	83
LXII. Radics, Gyurki, Horváth, Bajomi az erdélyiek által a buj- dosókon tett sérelmeket sorolják fel. Munkács 1685. julius 20.	84
LXIII. Tanuvallatás a krasznahorkaiaknak Schultz generállal folytatott alkadozásai felett 1685. jul. 30.	85
LXIV. Nemes János a fejedelemnek Moldva felől határszéli híre- ket ír. Hidvég 1685. aug. 13.	88
LXV. Schultz tábornok táborából Kassára ment 6 francia mus- katélyos vallomása Schultz ügyeiről. Kassa 1685. augustus 15.	89
LXVI. Faigel Péter Thököli fejedelemnek különböző hadi híreket ír. Kassa 1685. aug. 16.	91
LXVII. Thököli fejedelem Ibrahim szerdárnak, tudatja hogy segé- lyére siet. Sárospatak 1685. aug. 26.	92
LXVIII. Szuleiman aga a fejedelemnek. Kéri hogy igyekezzék a békét létrehozni. Radnótra érkezett 1685. sept. 2.	93
LXIX. Ibrahim pasa megbízó levele Apafi fejedelemhez küldött követe számára. Pesti tábor 1685. sept.	93
LXX. Olasz Ferencz somlyai kapitány Apafinak hadi híreket ír. Somlyó 1685. sept. 3.	94
LXXI. Mikes Kelemen a fejedelemnek, közli azon hírt, hogy a def- terdár segélyt visz Ibrahimnak 1685. sept. 14.	95
LXXII. Ibrahim szerdár a fejedelemnek. Köszöni fáradozásait a béke ügyében. A Thököli ellen a portán fenforgó ne- hézségeket felsorolja. Az eszéki táborban 1685. sept.	96.
LXXIII. Debreczen közönsége Apafinak szenvedéseik felsorolása mellett az adó hátralék elengedések kérik. Debreczen 1685. october.	97
LXXIV. Inczédi Mihály Apafi budai követe, Apafinak a Dunán át- szállása ügyében. Buda 1685. oct. 1.	100
LXXV. A bihari és zarándi tractusok kérik Apafit, hogy a püspök- választási határidőt halasztassa el. Szőlös 1685. oct. 16.	101

LXXVI. Olosz Ferencz Inczédi Mihálylyal tudatja Thököli elfogatását a váradi pasa által. Somlyó 1685. oct. 18.	103
LXXVII. Az erdélyi rendek a német hadak biharvármegyei beszállásolása ellen. 1685. nov. 2.	104
LXXVIII. Apafi megbízó levele a szerdárhoz küldött követe Buda János számára. Fehérvár 1685. nov. 5.	104
LXXIX. Apafi Huszein offendinek ugyan ez ügyben u. o.	105
LXXX. Apafi fejedelem a római császárnak : Dunod küldetése ügyében. Kéri, hogy országa nyomorúlt helyzetén segíyen. Fejérvár 1685. nov. 15.	106
LXXXI. Az oláh vajda Apafi fejedelemnek : Badai Péter hozzá küldött követét visszabocsátja. Bukarest 1685. november 17.	109
LXXXII. Az oláh fejedelem tolmácsa Apafinak ugyan ez ügyben. Bukarest 1685. nov. 19.	109
LXXXIII. A fejedelem a szerdárnak. Szulimán aga ott tartásának okairól. Fehérvár 1685. nov. 27.	109
LXXXIV. Apafi levele portai főköveteihez : a német hadak zsarolásai s pusztításai ügyében. Szében 1685. dec. 7.	110
LXXXV. Haller János és követ társai : Kállóba érkezésükről értesítik Apafit. Kálló 1685. dec. 12.	112
LXXXVI. Apafi a moldvai vajdának : a jó szomszédság fentartása ügyében válaszol. 1685. végén.	113
LXXXVII. A havasalföldi vajda tudatja Apafival, hogy követét tovább küldötte. Bukarest 1685. dec. 18.	114
LXXXVIII. Carafa Apafi fejedelemnek, kéri, hogy a téli beszállások ügyében követeket küldjön hozzá. Szathmár 1685. dec. 18.	115
LXXXIX. Apafi fejedelem a portai kapitihának a német hadak zsarolásairól. Szében. 1685. dec. 19.	116
XC. Apafi fejedelem üdvözlete Szulimán agához. Szében 1685. dec. 19.	118
XCi. Apafi egyik vezérnek : üdvözli s pártfogását kéri ki. <i>Kelet</i> 1685. dec. 20.	118
XCII. Mikó István a fejedelemnek török híreket ír. Bodok 1685. dec. 22.	119
XCIII. A havasalföldi vajda Apafinak Szulimán pasának nagyvezérre emeltetéséről tudósítja Bukarest 1685. december 23.	120
XCIV. Szultáni fermán a summának oroszlanos tallérul beküldése ügyében 1685. dec. 13.	120
XCV. Huszein efendi üdvözlőlev. Apafinhoz. Belgrád 1685. dec.	121
XCVI. Az oláh vajda a fejedelemnek portai hírekről. Bukarest 1686. január.	122

XCVII. Olasz Ferencz Apafinak különböző hírekről. Somlyó 1686. január 4.	123
XCVIII. Ugyan az ugyanannak Caprara hadainak közeledéséről s hírekről. Somlyó 1686. jan. 5.	123
XCIX. Ugyan az ugyanannak: beküldi a váradi pasa fenyegetőző levelét. Somlyó 1686. jan. 6.	124
C. Rétyi Zsigmond Apafi nejének Bornemissza Annának ura- dalmi pusztításáról s a német zsarolásairól. Rónaszék 1686. jan. 6.	125
CI. Olasz Ferencz a fejdelemnek, különböző hadi híreket ír. Somlyó 1686. jan. 12.	126
CII. Apafi a nagyvezérnek: üdvözli kineveztetését. Szeben 1686. jan. 16.	128
CIII. Gyárfás Pál portai kapitánya a fejdelemnek: a nagyvezér- nél történt kihallgatását írja le. Drinápoly 1686. jan. 17.	129
CIV. Baló Mátyás ujon kinevezett portai kapitánya hitlevele. Sze- ben 1686. jan. 17.	130
CV. Olosz Ferencz somlyai kapitány a fejdelemnek: a német hadak zsarolásairól s fenyegetőzéseiről. Somlyó 1686. január 17.	133
CVI. Apafi fejdelem a) a szultánnak. b) a nagyvezérnek Macskási Boldizsár követe által az adót küldi 1686. ja- nuár 23.	134
CVII. Apafi válasza Huszain efendi üdvözlétére. Szeben 1686. január 23.	136
CVIII. A havasalföldi vajda a fejdelemnek: kéri hogy vásárlásai számára kocsit rendeljen ki. Bukarest 1686. febr. 4.	136
CIX. Nemes János Apafinak: tudatja hogy Csáki László a mold- vai vajdához ment. Hidvég 1686. febr. 4.	137
CX. Ali pasa szerdár a dobokamegyei hódoltságtól élelmi sze- reket rendel. Sebesvár 1686. febr. 5.	138
CXI. Keczei György Székely Lászlónak írja, hogy Thököly fej- delem a temesvári pasával nála van. Sebesvár 1686. február 5.	139
CXII. Pap Ferencz Deés városa hadnagya tudatja, hogy Thököly Váradra ért s a németek takarodnak. Dees 1686. feb. 5.	140
CXIII. A hunyadi bírák Székely Lászlónak, kéri, hogy Thököly számára fehér kenyeret s pogácsát küldjön. Gyalu 1686. február 6.	140
CXIV. A moldvai vajda Apafinak, panaszkodik, hogy a lengyel hadaktól sok zaklatást szenvednek, s tagadja, hogy Csá- ki László országán keresztül ment volna. Jassy 1686. február 7.	141

CXV. Székely László Teleki Mihálynak Thökölynek Sebesvárott létéről ír. Kolosvár 1686. febr. 7.	142
CXVI. Ahmed pasa szerdár Apafinak, az adó beküldését sürgeti. A gyulai mezőn 1686. febr. 6.	144
CXVII. Ali budai basa kérdést tesz a fejedelemnél azon kárekról, melyeket a debreczenieknek állítólag a német hadak okoztak. Buda 1686. febr. 12.	144
CXVIII. Nemes János Apafi fejedelemnek a két Oláhországról érkezett híreket ír. Hidvég 1686. febr. 14.	145
CXIX. A havasalföldi vajda a fejedelemnek: követét küldi hozzá s híreket ír. Bukarest 1686. febr. 15.	146
CXX. Olasz Ferencz a fejedelemnek különböző híreket ír. Somlyó 1686. febr. 18.	147
CXXI. Székely László a fejedelemnek Thökölyről, s Váradnak a törökök által leendő megsegélléséről ír. Kolozsvár 1686. febr. 17.	148
CXXII. A fejedelem Nemes Jánosnak, inti hogy hirtelen híreket írjon. Szeben 1686. febr. 18.	149
CXXIII. Olosz Ferencz a fejedelemnek Carafa zsarolásairól. Somlyó 1686. febr. 20.	150
CXXIV. Mikó István a fejedelemnek különböző hírekről. Bodok 1686. febr. 24.	150
CXXV. Thököly Imre Apafi fejedelemnek bizalmas emberét Izdeneci Mártont megbízatással küldi hozzá. Bekény 1686. február 24.	151
CXXVI. Daczó János Apafihoz egy havasalföldi embert küld hírek közlése végett 1686. marc. 3.	152
CXXVII. Mikó István Apafinak: a tatároknak Lengyelországba betűtéséről. Bodok 1686. marc. 9.	152
CXXVIII. Apafi Thökölynek Izdeneci által tett izenetére válaszol. Szeben 1686. marc. 10.	153
CXXIX. Macskási Boldizsár portai követ jelentése a fejedelemhez, eljárásáról s fogadtatásáról. Híreket ír. Drinápoly 1686. marc. 11.	153
CXXX. Szemere Pál kezes levele Géczi Zsigmond mellett. Kassa 1686. marc. 20.	156
CXXXI. Thököly Apafinak: megbízó levél Kende Gábor és Bancsi Ádám követei számára. Várad 1686. marc. 24.	157
CXXXII. A váradi pasa Apafinak, a váradi hadak által a hódolt-ságon vásárolt élelmi szerek beszállításáról 1686. apr. 2.	157
CXXXIII. Ahmed szerdár üdvözlötte Apafi fejedelemhez Náador-Fehérvárról érkezett 1686. apr. 2.	159
CXXXIV. Musztafa basa Apafi fejedelemnek: üdvözlötét küldi s ajánljá, hogy továbbra is há legyen.	159

CXXXV. Apafi Mihály fejdelem a váradi basának a hódoltság ügyében tett felhívására. 1686. apr. 6.	160
CXXXVII. Macskási Boldizsár Apafi fejdelemnek, tudatja Drinápolyból elinulását. Czahkov 1686. apr. 7.	161
CXXXVIII. Székely László a fejdelemnek: Kalotaszeg környékének elpusztításáról s ennek pusztán hagyatásáról ír. Pocstelke 1686. apr. 11.	162
CXXXIX. A brassai tanács és esküdtek tudatják a fejdelemmel, hogy Macskási Boldizsár főkövet már Havasalföldre érkezett s kéri, hogy sokféle követeléseit teljesítésétől mentetnének fel. Brassó 1686. apr. 14.	163
CXL. Baló Mátyás portai kapitliha jelentése a fejdelemnek külböböző portai ügyekről. Drinápoly 1686. apr. 27.	164
CXLI. Gyulafi László Apafinak, a német táborba vitt két ember kiszabadítása ügyében tett intézkedéseit megírja. Thorda 1686. maj. 21.	171
CXLII. Kolozsvár előljárósága a fejdelemnek a város védelme ügyében, a hadak szaporítását kéri. Kolozsvár 1686. május 25.	171
CXLIII. Thököly Apafinak Dacsó János küldetése ügyében és szenvedett sérelmeiről. Solymos 1686. maj. 25.	173
CXLIV. Csáki László Apafinak: írja hogy a porta a fejdelemséget Thökölinek ígérte. Ajánlja szolgálatait. Szamosfalva 1686. maj. 26.	174
CXLV. A tatár khán Apafinak. Tudatja hogy hozzá küldött levelet senki se tudta tolmácsolni. 1686. máj.	175
CXLVI. Kabos Gábor Apafinak. Thököly hadai megszalasztása ügyében. Hunyad 1686. jun. 5.	175
CXLVII. Apafi a szultánnak, tudatja, hogy az Ozmán aga által küldött levelet megkapta. Szeben 1686. jun. 8.	176
CXLVIII. Filstich Mihály brassai bíró Apafinak a török hadak táborozásáról hallott híreket ír. Brassó 1686. jun. 8.	177
CXLIX. Apafi Thököly és a német hadak ellen viseltető panaszait megírja a portára. Szeben 1686. jun. 8.	178
CL. Filstich Mihály brassai bíró török és tatár híreket ír. Brassó 1686. jun. 23.	183
CLI. Faigel Péter részére kiállított kezes levél. Kassa 1686. junius 5.	185
CLII. Az oláh vajda a fejdelemnek Méra Miklós által tett izenetére válaszol, s kéri, hogy a Szebenben megrendelt ezüst műves munkák elkészülését siettösse. Bukarest 1686. maj.	187
CLIII. Gyulai Ferencz Apafi fejdelemnek Buda ostroma ügyében. Kicze 1686. aug.	188

CLIV. Az oláh vajda a fejdelemnek a törökök hadi mozgalmairól ír. A Vaskapu melletti tábor. 1686. aug. 3. . . .	189
CLV. Thököly Imre Apafi fejdelemnek : értvén kijövetelét, követte által fogja üdvözölni. Thúr 1686. aug. 25. . . .	191
CLVI. Csáki László Apafi fejdelemnek. Megírja Buda bevételét. Buda 1686. sept. 4.	191
CLVII. Pénzbírságot fizetett kurucok jegyzéke. Szepesi Kamra 1686. sept. 18.	192
CLVIII. Barta Boldizsár debreczeni bíró, híreket ír. Buda visszafoglalásáról. Debreczen 1686. sept. 18.	192
CLIX. Baló Mátyás a nagyvezér mellé küldött követ jelentése, fogadtatásáról s török ügyekről. Eszéki tábor 1686. september 23.	194
CLX. Jász-Beréuy előljárósága a szolnoki német biztosnak a törökök fenyegetéseiről, bírások elfogatásáról s más hadi hírekről ír. Jász-Berény 1686. oct. 5.	197
CLXI. Olasz Ferencz somlyai kapitány Apafinak hadi híreket ír, s a németek előmeneteléről, tudósítja. Somlyó 1686. november 4.	198
CLXII. Az oláh vajda Apafinak a fővezértől kapott levelet megküldi s szolgálatát ajánlja. Bukurest 1686. nov. 5. . . .	198
CLXIII. Baló Mátyás kapitáha jelentése a törökök hadi mozgalmairól s Thökölyről. Nándor-Fehérvár 1686. nov. 8. . .	199
CLXIV. Dorsch Kristóf Csáknak bécsi híreket ír. Bécs 1686. november 14.	202
CLXV. Baló Mátyás kapitáha jelentése a fejdelemnek a hadi dolgokról s Thökölyről. Nándor-Fehérvár 1686. nov. 16. . .	203
CLXVI. Olasz Ferencz somlyai kapitány a fejdelemnek hadi mozgalmakról. Somlyó 1686. nov. 18.	205
CLXVII. Sárosi János Apafinak jelentést tesz az alvidéki harcokban szerzett tapasztalatairól. Varsolcz 1686. nov. 19. . .	206
CLXVIII. Baló Mátyás kapitáha a fejdelemnek az általa küldött pénzt köszöni, s más híreket ír. Belgrád 1686. nov. 30. . .	207
CLXIX. A váradi basa Olasz Ferencznek. A szomszédos megyék adóhátralékai ügyében. Várad 1686. dec. 10.	208
CLXX. Ibrahim pasa Apafinak Temesvárra érkezéséről ír s üdvözlözi. 1686. dec. 26.	210
CLXXI. Az 1686-iki török hadjárat történeti leírása Maurocordatus tolmács által. (Kelet s év nélkül.)	210
CLXXII. Baló Mátyás kapitáha a fejdelemnek. Kéri hogy a fejdelem hívassa vissza. Nándor-Fehérvár 1687. január 6. . .	219
CLXXIII. Olasz Ferencz somlyai kapitány a fejdelemnek Thököly megsebesítéséről. Somlyó 1687. jan. 6.	220
CLXXIV. Karafi Apafi fejdelemnek ajánlja szolgálatait. 1687. jan. 12. . .	221

CLXXV. Ozmán aga ödvözlete Apafi fejedelemhez Sárosi átkal. 1687. jan. 27.	222
CLXXVI. Ozmán aga a fejedelem asszonynak ugyan e tárgyban. Ugyanakkor	222
CLXXVII. Mehemed bég üdvözli Apafi fejdelmet. Ugyanakkor.	223
CLXXVIII. Sárosi János, tudatja Apafival haza érkezését. Ubris 1687. jan. 29.	223
CLXXIX. Nalácsi András és Bálintit János Szathmárra lett kül- detések eredményéről írnak. Szathmár 1687. fe- bruár 9.	224
CLXXX. Olasz Ferencz somlyai kapitány Thökölynek Váradra érkezését tudatja. Somlyó 1687. febr. 16.	226
CLXXXI. Mehemed váradi pasa a hódoltsági adó beszo- lگáltatását sürgeti. Érkezett a fejedelemhez 1687. márcz. 3.	226
CLXXXII. Mehemet efendi Apafinak inti, hogy maradjon meg a porta hűségében. Érkezett 1687. márcz. 24.	228
CLXXXIII. Szulimán pasa nagyvezér az adó beszo- lگáltatását sürgeti. Érkezett Apafihoz 1687. márcz. 24.	228
CLXXXIV. Mehemed tihája üdvözlete a fejedelemhez. Érkezett 1687. márcz. 24.	229
CLXXXV. Mehemed jenei pasa Apafi fejedelemnek a Jenő kör- nyéki rablók dúlásairól. Érkezett 1687. márcz. 29.	230
CLXXXVI. Apafi Mihály a brassaiaknak, hogy a portára rendelt főkövet Sárosi Jánosnak két előfogatot állítsanak ki, s az adó alá való szekereket küldjék. Fogaras 1687. apr. 10.	231
CLXXXVII. Apafi Mihály fejedelem portai expedíciójá az adó be- szolگáltatása alkalmával, Gyerőfi György főkövete számára : a) a szultánnak b) a fővezérnek, támogatását kérvén c) a portai tolmácsnak, közbejárását kérvén d) a tihájának, kérvén közbejárását a nagyvezérnél e) a divánülő vezéreknél	231 232 233 234 235
CLXXXVIII. Apafi fejedelem portai expedíciójá melylyel a megbete- gedett Gyerőfi helyett Sárosi Jánost küldé főkö- vetnek : a) a szultánnak az ország nyomorát panaszolva b) a nagyvezérnek pártfogását a szultánál kérvén	236 237
CLXXXIX. Apafi fejedelem a tihájának Sárosi János követét ajánlja. Fogaras 1687. apr. 25.	238
CXC. Apafi fejedelem Zierovszki Jánosnak Lengyelországba küldött követét Macskási Boldizsárt ajánlja. Fogar- as 1687. apr. 26.	239

CXCI. Apafi fejedelem Bethune marquisnak hasonló ügyben. Fogaras 1687. apr. 28.	240
CXCII. Apafi fejedelem a brandenburgi választónak, felpanaszolja a német hadak zsarolásait s kegyetlenségeit s a császárnál közbenjárásra kéri. Fogaras 1687. apr. 28.	240
CXCIII. Baló Mátyás portai kapitliha jelentése a portai ügyekről s a nagyvezér felhívásáról, hogy az egész hadjáratban vegyen tevékeny részt. Nándor-Fehérvár 1687. apr. 29.	242
CXCIV. Mehemet bég Apafi fejedelemnek, tudatja, hogy az adó bevívők számára kellő hadak rendeltettek ki. Érkezett 1687. maj. 2.	246
CXCV. Ibrahim temesvári basa a fejedelemnek a Facset környékét pusztító latrok ügyében. Érkezett 1687. maj. 8.	247
CXCVI. A fejedelem a nagyvezérnek az adó beszolgáltatásának halasztása ügyében. Fogaras 1687. maj. 13.	248
CXCVII. Radoványi Istvánnak fogságból kiszabadulásáért adott hitlevele. Fogaras 1687. jun. 2.	249
CXCVIII. Gyulai Ferencz a fejedelemnek. Duka vajdáné pénze ügyében adott votuma. Németi 1687. jun. 7.	250
CXCIX. Varró Simonnak fogságból kiszabadulása alkalmával adott hitlevele. Fogaras 1687. jun. 9.	251
CC. Apafi megbízó levele a váradi pasához küldött embere számára. Fogaras 1687. jun. 12.	252
CCI. Szultáni fermán az adó beszolgáltatásáról a zimonyi mezőn 1687. jun. 21.	253
CCII. A fővezér levele Apafihoz az adó beszolgáltatásáról. Kelet ugyanakkor. Érkezett Balásfalvára 1687. jul. 5.	254
CCIII. Maurocordatus Sándor főtölmács Apafinak. Válaszol levelére s a nagyvezér izenetét küldi, hogy e nyáron kezdjen a hadjáratához. Eszék 1687. jul. 20.	255
CCIV. Szulimán pasa nagyvezér az Egerbe szállítandó élés ügyében. Érkezett 1687. aug. 20.	256
CCV. Az erdélyi rendek a jancsár agának Sárosi János követjüket ajánlják, kérvén legyenek tekintettel az ország elnyomott állapotjára, Galga szultánnak üdvözlő levél. — Kucsuk szultánnak hasonló levél. Mind három levél kelt Radnót 1687. aug. 21.	256
CCVI. Sándor Pál kapitliha levele a portai ügyekről és jelentése a háború eseményeiről s a tábori lázadozásról. 1687. szeptember 14.	259
CCVII. Sárosi János és követtársai jelentése a törökök hadi ügyeiről s a háború folyamáról. Versecz 1687. sept. 15.	265
CCVIII. Sárosi János jelentése követi eljárásáról s újabb utasítást kér. Palánka 1687. sept. 18.	267

CCIX. Apafi fejdelem levele Sriavus főszerdárhoz, biztosítja hűséges szolgálatairól. Radnóth 1687. oct. 8. . . .	268
CCX. Sárosi János és követársai jelentése a törökök hadi viszonyairól s a tábori lázadás folyamáról. Szofia 1687. oct. 13.	269
CCXI. Az oláh vajda levele Apafihoz, melyben a török tábor lázadását s Szolimán letételét leírja s több hadi hírt közöl. Bukarest 1687. oct. 23.	271
CCXII. Olasz Ferencz somlyai kapitány felsorolja okait, hogy miért nem mehetett be a fejdelemhez. Somlyó 1687. october 31.	277
CCXIII. Az oláh vajda Apafi fejdelemnek, a boreladás tilalmának ügyében. Bukarest 1687. oct. 31.	278
CCXIV. A lugosi és karansebesi bég Apafi fejdelemnek Tornya János csapatának ráütése ügyében. Karansebes 1687. november 8.	279
CCXV. Olasz Ferencz somlyai kapitány a fejdelemnek. Tudatja hogy Thököly Harsányba szállott. Somlyó 1687. november 11.	279
CCXVI. Sárosi János és követársai jelentése a tábori lázadás további folyamáról s más portai ügyekről. Konstantinápoly 1687. nov. 20.	280
CCXVII. Sándor Pál portai kapitány jelentése portai ügyekről, kéri hogy hívassa a fejdelem haza. Konstantinápoly 1687. dec. 9.	282
CCXVIII. Apafi fejdelem válasza Carafa tábornoknak, melyben török híreket ír. Fogaras 1687. dec. 22.	284
CCXIX. Az oláh vajda a fejdelemnek, tudatja, hogy Alsó János követével elintézte az erre bizott dolgot, s ajánlja a fejdelemnek szolgálatait. Bukarest 1687. dec. 18. . . .	285
CCXX. Apafi Maurocordatus portai tolmácsnak válaszol üdvözlétére. Fogaras 1687. dec. 28.	286
CCXXI. Apafi Carafa tábornoknak a török ügyekről ír. Fogaras 1688. jan. 6.	286
CCXXII. Az oláh vajda Apafi fejdelemnek; leánya lakadalmára hívja. Bukarest 1688. jan. 16.	287
CCXXIII. Karafa tábornok Apafinak. Tudatja hogy a Thökölynek adott athname az ő kezébe került. Munkács 1688. jan. 18.	288
CCXXIV. Olasz Ferencz Apafi fejdelemnek írja, hogy Thököly Váradra akart menni, de a pasa nem ereszté be. Somlyó 1688. feb. 9.	289
CCXXV. Ugyanaz ugyanannak híreket ír a kuruczokról. U. o. február 25.	290

CCXXVI.	Sándor Pál portai kapitánya a törökök vereségeit, magasz szenvedéseit írja, kéri hogy más kapitányt küldjenek. Konstantinápoly 1688. marc. 8.	291
CCXXVII.	A brassai tanács a fejdelemnek lovak adásáról Karafa számára. Brasso 1688. apr. 16.	292
CCXXVIII.	A tatár khán fia üdvözlötte Apafihoz. Érkezett 1688. június 1.	293
CCXXIX.	Az oláh vajda Apafi fejdelemnek, az egymás határait bántortalanító rablók ügyében. Bukarest 1688. június 24.	294
CCXXX.	Carafa tábornok Apafi fejdelemnek Értesíti Lippa elfoglalásáról. Szegeden 1688. jul. 4.	295
CCXXXI.	Keresztési Sámuel Apafi fejdelemnek Karánszecs elfoglalását a német hadak szándékolt mozgalmait írják. Karánszecs tábor 1688. aug. 4.	296
CCXXXII.	Olasz Ferencz somlyai kapitány Apafinak különböző híreket ír. Somlyó 1688. aug. 26.	297
CCXXXIII.	Carafa tábornok Apafinak a német hadak szerencsés előhaladásáról Nándor-Fehérvár 1688. sept. 7.	298
CCXXXIV.	Olasz Ferencz Apafinak híreket ír a kuruczokról. Somlyó 1688. sept. 9.	299
CCXXXV.	Az oláh vajda Apafi fejdelemnek : részvét nyilatkozat neje halála felett. Bukarest 1688. oct. 11.	300
CCXXXVI.	Izmail pasa felhívja Apafit, hogy követével üdvözlölje az új szultánt. Konstantinápoly 1688.	302
CCXXXVII.	Vay Mihály Apafi fejdelemnek a bécsi udvar hadi késztületeiről. Bécs 1689. marc. 24.	302
CCXXXVIII.	Macsikási Boldizsár Apafi fejdelemnek hadi híreket ír. Szeben 1689. ápril 6.	303
CCXXXIX.	Keresztési Sámuel Apafinak híreket ír. Szeben 1689. ápril 18.	304
CCXL.	Pető Gáspár bizonyítja Vajda László szolgájának Thököly által elfogatását. Cseke 1689. apr. 26.	305
CCXLI.	Teleki Mihály Apafinak híreket ír, igyekszik hogy az udvarhoz bemelegessen. Hérviz 1689. jun. 26.	305
CCXLII.	Farkas János Fischer Mihály kamara ispánnak hadi híreket ír a német sergek előnyomulásáról. 1689. július 19.	306
CCXLIII.	Különböző hadi hírek. Bécs 1689. aug. 7.	307
CCXLIV.	Teleki Mihály Apafinak Petricza vajda pénzéről. Ger-nyeszeg 1690. január 10.	308
CCXLV.	Az oláh vajda a fejdelemnek panaszkodik a tatárok dúlásairól s szombatfalvi jobbággyai panaszai orvoslását kéri. Bukarest 1690. marc. 4.	309

CCXLVI. A szebeni tanács Apafinak czitrommal kedveskedik. Szeben 1690. marc. 28.	311
CCXLVII. Zrinyi Ádám Apafinak a német hadak előnyomulásairól híreket ír. Segesvár 1690. apr. 8.	311
CCXLVIII. Az erdélyi rendek Leopold császárnak, Apafi Mihály fe- jedelem haláláról tudósítják. Fogaras 1690. apr. 20.	312
CCXLIX. Az erdélyi tanácsuruk Bethlen Eleknek : Thököly be- ütése következtében hirdetett országgyűlésre hívják. Radnót 1690. aug. 5.	314
CCL. a) Szultáni fermán Thökölynek Haiszler megverése ügyében. A nisi táborban 1690. aug. 26.	315
b) Mustafa basa Thökölyt felhívja, hogy Ali Kapudán basával egyetértve működjék.	316
CCLI. Thököly Imre nyílt parancsa, hogy hadai Torda városát megkíméljék. Fejéregyház 1690. oct. 8.	317
CCLII. Balka Pál a fejedelmi tanácsnak különböző dolgokról küld értesítést. Kolosvár 1690. decz. 26.	318
CCLIII. Jósika Ferencz udvarbíró hitlevele II. Apafi Mihály választott fejedelem számára. Fogaras 1691. jan. 13.	319
CCLIV. Vay Mihály Bánffi György kormányzónak elkobzott javai kiadatását kéri. Szeben 1691. marc. 12.	321
CCLV. Gyeröfi György II. Apafi Mihálynak különböző ügyek- ről. Kolozsvár 1692. oct. 21.	323
CCLVI. Bánffi György kormányzó II. Apafi Mihálynak, kéri, hogy Bethlen Gergelyt vigye hozzá. Örményes 1693. november 26.	324
CCLVII. Bécsi hírek a török háború folyamáról. Bécs 1694. fe- bruár 27.	324
CCLVIII. Almási István II. Apafi Mihálynak híreket ír a török háború folyamáról. Vajda-Hunyad 1694. apr. 11.	325
CCLIX. Almási István II. Apafi Mihálynak háborúi és egyébféle hírekről s ügyekről. Vajda-Hunyad 1694. apr. 23.	326
CCLX. Keszei János Apafi Mihály nejének Bethlen Katalinnak különböző ügyekben. Bécs 1699. maj. 6.	328
CCLXI. A karánsebesi, lugosi, lunkai, boksányi, csákovai, ve- leczi, palánkai, pancsovai, porecsai, meládiai, hal- masi, facseti, tót-váradjai, lippai, újlippai, tömösvár- környéki, Tömösvár alatti kerületek falvai.	329

Kelet nélküli levelek.

I. Muradin tatár szultán válasza Kemény Jánosnak, ta- tárabsága alatt hozzá írt levelére.	335
II. Az ország rendjeinek válasza a biharmegyei behódolta- tások ügyében.	336

III. Apaí fejedelem intő levele a magyarországi bujdosókhoz magok tartára ügyében, inti hogy csak tőle függjenek. . .	337
IV. Ali teftertihája Apaí fejedelemnek, köszöni a Cserei György által küldött izenetit s biztatja a nagyvezér barátságáról. . .	338
V. a) Apaí fejedelem a budai teftér kihájának, a portárul érkezett leveleket közli vele.	339
b) Ugyan az Ali bég s a csauszlár tihájának, ügyeiben tapasztalt részvételét köszöni s közli a portárul kapott leveleket.	340
VI. Bialis Ferencz Böldi Pálnak különböző ügyekben.	341
VII. A szpáhiák zsarolásai ellen emelt vádak pontjaira a portárul adott válasz Polyik János által.	343
VIII. Kucsuk temesvári pasa a fejedelemnek, nem tűri hogy a hódoltsági jobbágyságok kétfelé adózzanak.	346
IX. Mehemed tömösvári pasa Halmágy és a negyven falu behódoltatása ügyében.	347
X. A jenei beglerbég és kihája a halmágyi negyven és Varpos környéki kilenez falu hódoltatása ügyében.	348
XI. Huszain váradi pasa a somlyai és csehi falvak nem adozását panaszolja s e tárgyban két csauszt küld Apaíhoz.	349
XII. A kajmekám Apaínak oltítja a sebesvári palánk építését.	350
XIII. A jenei hódoltságban elkövetett rablások és gyilkolások részletes feljegyzése Apaí megbízottjai által.	351
XIV. Apaí fejedelem felterjesztése a portára a Várad környékén tett behódoltatások és zsarolások ellen.	354
XV. A váradi főaga a fejedelemnek hódoltsági adók ügyében.	355
XVI. Halil temesvári basa a fejedelem Teleki Mihály által elfogott hódoltsági jobbágyság szabadon bocsátása ügyében.	356
XVII. Ali tömösvári basa Erdély és jenei hódoltság közti határokról s a hódoltsági ügyekről.	357
XVIII. Egyik portai vezér a temesvári basának kérdést tesz az Erdély ellen elkövetett határdúlásokról.	358
XIX. Haszán váradi mirmirán a fejedelemnek: felhívja hogy a váradi zaim és timár agáknak fizettesse meg a hódoltságiakkal az adót, miután azok nem akarnak táborba szállani.	358
XX. Mehemed szultán a váradi kadiának meghagyja, hogy Deésvárosi Pap Katának tartozásait az adósokkal fizettesse meg.	360
XXI. Muszli beglerbég egy török tisztnek, tudatja, hogy Kolosvár a szultán iránt köteles hűségét tartja.	361
XXII. Mehemed kethuda útlevele Tisza István számára.	361
XXIII. Török útlevel egy német utazó számára.	361
XXIV. Mehemed aga tudatja Szolimán agával, hogy e levél tulajdonosa lefizette szekerei után az adót.	362
XXV. Musztafa basa több falusi bírót berendel.	362

	<i>Lap.</i>
XXVI. Gyika vajda Apafi fejedelemnek, követét visszaszabocsátja. . .	363
XXVII. Cantatuzen Servan Apafi fejedelemet kéri, hogy nyújtson segélyt és pártfogást neki, hogy Erdélyben rejthesse el magát üldözői elől.	363
XXVIII. A tatár khán anyjának üdvözllete a fejedelem asszonyhoz. .	365
XXIX. Kirim Giráj szultán üdvözllete Apafához.	366
XXX. Nalácsi István a fejedelemnek hadi hireket ír.	367
XXXI. A bujdosók kívánatai Apafához.	368
XXXII. Ali a tatár szultán agája rabok sarczát kéri.	369
XXXIII. Ibrahim fővezér Apafinak az adó beszolgáltatásáról. . .	369
XXXIV. Mehemet aga csausz passa üdvözllete Apafához.	370

Pótlék.

I. Gróf Belgiojozo Rákóczy Lajosnak, igéri, hogy megsegéli s ajánlja szolgálatát. Kassa 1604. aug. 2.	371
II. Fraich János Bornemiszának különböző portai vásárlások ügyében. Galata 1629. jun. 15.	372
III. Apafi György nejének, tudatja hogy a portáról nem sokára haza indul. Konstantinápoly 1629. nov. 16.	374
IV. Szultáni fermán Bethlen Istvánhoz : kormányzóvá tételét helyben hagyja, ajánlja Katalint. 1629. dec. 6.	375
V. A szalantai hajduk Kemény Jánosnak panaszolják, hogy a szolnokiak elhajtották lovaikat s kéri megadatni. Sza- lonta 1633. sept. 7.	376
VI. Szilágyi András Kornis Zsigmondnak, tudatja a temesvári pasa megérkezését. Boros-Jenő 1640. nov. 6.	378
VII. Basilius vajda hitlevelének vége.	378
VIII. Ibrányi Mihály Bornemissza Pálnak, tudatja hogy Székely Mózes Tömösvártt van titokban. Várad 1641. jun. 11.	380
IX. Szilágyi András Bornemisza Pálnak, tudatja, hogy a tö- mösvári basa a végházak látogatásából visszafordult. Boros-Jenő 1641. aug. 13.	381
X. Ifj. Rákóczy György Bornemisza Pálnak, tudatja, hogy a fejedelem Váradra jön. Várad 1641. dec. 13.	382
XI. Az erdélyi rendek előterjesztése a szultánhoz Rákóczy György fejedelemmé választatása ügyében. Gyula-Fehér- vár 1642. febr. 6.	382
XII. Bogádi András Bornemisza Pálnaki kéri, hogy Nádasdi számára hozasson a portáról turquoiseokat s vétessen egy jó erős lovat. Lanczekfalva 1642. marc. 2.	386
XIII. Ozmán budai basa I. Rákóczy Györgynek, melyben felhiv- ja, hogy ne békéljék, mert a segélyhadak számára meg- indúlnak. Buda 1644. jun. 29.	387

XIV. Pünkösdi György portai Kapitíha hitlevele. Fehérvár 1658. april 22.	389
XV. Cseffei László hitlevele melylyel kötelezi magát, hogy az új fejedelmet urának ismeri ha az Rákóczy Györggyel tisztázza az ügyeket. 1658. oct. 5. előtt.	390
XVI. Barcsay Ákos Petki Borbálának, felhívja hogy a Szászsebesbe maj. 24-re hirdetett országgyűlésre megbizottját küldje el. Szamosujvár 1659. apr. 14.	390
XVII. Pünkösdi György kapitíha levele nejéhez, kinek különböző utasításokat ad. Konstantinápoly, jedikula 1659. jun. 22.	391
XVIII. Barcsai Ákos menedék levele Pünkösdi György és Czakó Dávid volt kapitíhák számára, melylyel őket haza bocsátja. Medgyes 1660. maj. 31.	394
XIX. A török hadak egyik pasája a kolosvári birónál élelmi szereket rendel a tábor számára. Bonezhida 1660. jun. 6.	394
XX. Huszain pasa a kolosvári birónak élelmi szerek beküldését rendeli pénzért. 1660.	395
XXI. Mehemet vezér kethudája a tábor számára különböző dolgokat rendel a kolosvári birónál. Kelet 1660.	395
XXII. A török hadak egyik pasája a kolosvári birónál élelmi szereket rendel a tábor számára. Kelet 1660.	396
XXIII. Az oláh bojárok Apafinak, válaszolnak a Budai Péter által tett izenetre. Bukurest 1661. nov.	397
XXIV. Ugron fogarasi várparancsnok Apafi Mihálynak, Fogaras fel nem adásának okait fejtegeti. Fogaras 1661. nov. 29.	398
XXV. Kendeffi Gábor Apafi fejdelemnek Hunyadvármegye felülése ügyében s más ügyekről. Malomviz 1661. dec. 20.	399
XXVI. Ugyanaz ugyanannak a megye felülése ügyében. Ugyanott 1661. decz. 22.	400
XXVII. Váradi István Apafi Mihálynak, tudatja Lucz János halálát, s különböző portai ügyekben. Konstantinápoly 1661. december 31.	401
XXVIII. A portai fővezér Apafinak kérdést tett, hogy elindult-e már segélyére Ali basa, s a segélyezésére rendelt más nemű intézkedéseit felszámolja. Kelet 1661.	403
XXIX. Bánffi Kristóf Apafi Mihály Haller János számára menedék levelet kér. Ebesfalva 1662. feb. 1.	404
XXX. Rédei László Apafi Mihálynak. Hozzá küldi Kemény Simon levelét arra írt válaszával. Huszt. 1662. feb. 4.	405
XXXI. A tatár khán Apafinak diadalairól értesíti s a rabok ügyében, sarcz hátralékot kér. Érkezett 1662. febr. 13.	406
XXXII. Kendefi Gábor Apafinak, Déva vára feladása ügyében s a környékbellek hűségesküjéről ír. Malomviz 1662. február 14.	408

- XXXIII. Dániel István Apafi Mihálynak, értesíti Temesvárra érkezéséről s tudatja, hogy elindul a portára. Tömösvár 1662. febr. 15. 409
- XXXIV. Kulcsár Miklós Egri Jánosnak különböző ügyekben, s híreket ír a törökök és németek dúlásairól. Kászon 1662. febr. 15. 410
- XXXV. Mehemet pasa levele Apafighoz. Tudatja hogy kérésére Huszain váradi s Kucsuk jencei pasák segélyhadakkal kirendeltettek. Drinápoly 1662. marc. 2. 411
- XXXVI. Rédei László Apafignak, írja hogy betegsége miatt nem mehetett be hozzá. Huszt 1662. marc. 18. 413
- XXXVII. Kucsuk Mehemet pasa Apafignak a hadak elszállásolása ügyében. Marosvásárhely 1662. marc. 18. 414
- XXXVIII. A moldvai vajda Apafignak egyik alattvalója követelése kielégíttetését kéri. Jassy 1662. marc. 20. 414
- XXXIX. Köhalómszék királybírája Apafignak : a németek pusztításairól s a gyalai vár rombolásáról. Bánfi-Hunyad 1662. apr. 9. 415
- XL. A havasalföldi vajda Apafignak alattvalói követelése ügyében, kielégítést kér. Bukarest 1662. apr. 28. 416
- XLI. Szeneci Ferencz Apafi fejdelemnek : a hozzá bemenetele végett adandó menedék levél ügyében. 1662. maj. 4. 418
- XLII. Josika István Apafignak : a gyulai bék sátorkövetelése s a maga fel nem ülése ügyében. Segesvár 1662. majus 5. 419
- XLIII. Zeyk Miklós Apafignak, menti magát az ellene emelt vádak alól. Bár (Hunyad megye) 1662. maj. 13. 420
- XLIV. Portai expeditio : a) a kapucsi basának, b) Boros portai kapitánának, Kemény Simon támadása ügyében 1662. 421
- XLV. A német tábornok Kolosvár feladása ügyében : felszámolja nehézségeit és a feladási pontokat. 423
- XLVI. Az erdélyiek válasza a nehézségekre. 425
- XLVII. A német tábornok válasza a Kolosvár feladása ügyében figyelmébe ajánlott pontokra. 426
- XLVIII. Kucsuk pasa a dévaiaknak : azon esetre, ha Apafignak feladják a várat, kegyelmet nyerne 1662. aug. 17. 431
- XLIX. Rumbries német zsoldos Linchnek (Bécsbe) hadi híreket ír. Szamosujvár 1662. jun. 15. 432
- L. Brankovits György portai tolmács Apafignak különböző portai ügyekben. Drinápoly 1662. sept. 19. 434
- LI. Apafi a reis efendinek : kéri hogy dolgaát a szultánnál mozdítsa elő. 1662. nov. 22. 435
- LII. Baló László Apafignak : a Piri basa deftere ügyében siet-

- teti az adót s más portai híreket ír. Tömösvár 1663.
február 13. 436
- LIII. Ali pasa Apafinak hódoltatási ügyben. Tömösvár 1663.
március 20. 438
- LIV. Ali pasa kihajának izenete Apaflhoz Baló László által an-
nak miként maga alkalmazása ügyében. Tömösrár 1663.
március 439
- LV. Egy névtelen levele egy névtelenhez, török és oláh hírekről
s a törökök megverésének lehetőségéről. Fogaras 1663.
július 23. 442
- LVI. A párkányi táborból kelt hadi hírekkel 1663. aug. 2. . . 441
- LVII. Kucsuk váradi pasa Apafinak az elszökött Ali csausz ki-
adását kéri s vizsonzolgálatait ajánlja. Várad 1664.
február 26. 444
- LVIII. Reytani Dávid kolosvári német tábornok kijelenti : a város
feladására nem hajlandó. 1662. máj. 7. 445
- LIX. Cob Henrik szatmári parancsnok Apafi fejdelemnek vála-
szolt felsorolt sérelmeire. Szatlmár 1664. máj. 24. . . 446
- LX. Ugyanaz az erdélyi rendeknek : inti hogy a törököknek se-
gélyt ne nyújtsanak. Szatlmár 1664. máj. 30. . . . 448
- LXI. A portai kapitliha jelentése Apaflhoz, fogadtatásáról s más
ügyekben. Konstantinápoly 1664. jun. 15. 448
- LXII. a) Cob Henrik szatlmári parancsnok Apafinak, inti, hogy a
törökhöz ne csatlakozzék, különben végkiirtással fenye-
getvén. Szatlmár 1664. jun. 24. 449
- b) Cob tábornok válasza az erdélyi fejdelem által elibe ter-
jesztett pontokra. Ugyanott és akkor 450
- LXIII. Ugyanaz Apafinak, menti magát egy határszéli csatározás
miatt, mely azért történt, mivel azt hitte, hogy Apafi a
törököt megsegtéli s az ügy kedvező elintézését igéri.
Szatlmár 1664. jul. 19. 452
- LXIV. A lévai ütközet leírása. 1664. jul. 19. 453
- LXV. Bethlen János Apafinak : tanácsúri votuma a moldvai vaj-
dáné Erdélyben létéről. Kis-Bán 1664. nov. 23. . . . 457
- LXVI. Apafi fejdelem a kajmekámnak : a tömösvári basának a
jenei hódoltságban tett foglalásai ügyében. 458
- LXVII. Bethlen János Apafinak : tanácsúri votum, a moldvai vaj-
dáné s más portai ügyekben. Homorod Szent-Pál 1665.
március 26. 460
- LXVIII. Bethlen János Apafinak, újabb votum ugyanez ügyben, s
a hódoltsági határkérdés ügyében. U. o. 1665. apr. 2. . 462
- LXIX. Brankovics György portai tolmács jelentést tesz különböző
portai ügyekről s az erdélyi házról. Drinápoly 1666.
május 26. 463

- LXX. Apafi Mihály fejedelem levele a nagyvezérnek, egy paripát küld ajándékba. Déva 1665. jun. 8. 465
- LXXI. Bethlen János Apafihoz. Tanácsúri votum Somlyó és Valkó erődöknek őrséggel ellátása ügyében. Teremi 1665. július 20. 466
- LXXII. A havasalföldi vajda Apafinak. A Brankovicsnak szóló levelet elküldte s a rablók üldözését elrendelé. Sznauszug 1665. jul. 23. 467
- LXXIII. A havasalföldi vajda Apafinak a portára szóló levelek elküldése ügyében. Bukurest 1665. aug. 10. 468
- LXXIV. Petki István a fejedelemnek, tanácsúri votum a valkói őrség ügyében. Maros-Szent-György 1665. aug. 15. 468
- LXXV. Bécsből vett értesítések portai ügyekben. 1665. nov. 9. 469
- LXXVI. Paskó Kristóf portai főkövet jelentése portai ügyekben s Rákóczy Ferencznek a bécsi kormány által való pártoltatásáról. Konstantinápoly 1665. nov. 16. 470
- LXXVII. a) Apafi fejedelem a szultának.
b) Ugyanaz a nagy vezérnek. Panaszolkodik hogy az adót a váradi vitézek zsarolásai miatt nem fizetheti. Radnót 1666. jun. 26. 475
- LXXVIII. a) A tatár khán anyjának.
b) Girai tatár khánnak,
c) a khán vezérének Izlám agának. Üdvözlét az ezek öl érkezett levelekre. 1666. 476
- LXXIX. Naláczy István Apafinak, rablók és Ilye megerősítése ügyében. Ilye 1667. marc. 27. 478
- LXXX. Bethlen János Apafinak. Tanácsúri votum a huszti őrség fizetésének miként fedezése ügyében. Felvincz 1667. jun. 30. 479
- LXXXI. Dávid János portai kapitliha jelentése a váradiak hódolttatásai ügyében folytatott portai tárgyalásokról. Drinápoly 1667. jul. 10. 481
- LXXXII. Apafi a nagyvezérnek. Megbízó levél Alsó János portai kapitliha számára. 1667. nov. 16. 483
- LXXXIII. A moldvai vajda Apafinak alattvalói követelése tárgyában. Jassy 1668. máj. 18. 484
- LXXXIV. Musztafa pasa kajmekám Apafinak Sebesvára erődítése ügyében. Jenisleri 1668. oct. 7. 484
- LXXXV. Apafi fejedelem válasza a kajmekámnak Sebesvár erődítése szükségességét mutogatja. Kelet 1668. vége. 486
- LXXXVI. Az 1668-iki portai kiadások jegyzéke. 488
- LXXXVII. Bethlen János votuma a Jenő vidéki hódoltság ügyében fenforgó viszályokról. Keresd 1670. jan. 24. 496
- LXXXVIII. Bobow Albert portai tolmács értesíti Apafit, hogy a kaj-

mekám Sebesvár ügyében egy agát küld hozzá. Thes-	
salonica 1670. febr. 21.	437
LXXXIX. Boér Zsigmond Apafinak, kéri hogy helyette más kapiti-	
hát nevezzen ki. Drinápoly 1670. aug. 5.	498
XC. Apafi Mihály a szultánnak, megbízó levél portai nagykö-	
vete számára. 1670. sept. 26.	499
XCI. Utasítás ugyan ezen követ számára.	500
XCII. Apafi Mihály a nagyvezér kapucsíjának egy orszény	
pénzt ígér, ha ez dolgában segíti. 1671. marc. 12.	504
XCIII. Portai izenet az ottani fejedelmi megbízottól a váradi hó-	
doltság ügyében. 1671.	504
XCIV. Bethlen Farkas tanácsúr votuma azon portai követelés	
ügyében, hogy az adót ézentúl aranyúl adják be. Szt.	
Miklós 1671. oct. 30.	504
XCV. Bethlen János tanácsúr votuma ugyanez ügyben. Keresd	
1671. nov. 1.	505
XCVI. Rédei Ferencz tanácsúr votuma ugyan ez ügyben. Szt.	
György 1671. nov. 1.	507
XCVII. Kaplan aga tilája válaszol Apafi üdvözlétére. Érkezett	
1671. nov. 5.	507
XCVIII. a) Dalmadi Sándor érsekújvári püsbék levele egyik ve-	
zerbasához a magyarországi viszonyokról s ajánlja	
szolgálatait	
b) Ugyanaz az alajbécnek : kéri, hogy pártfogalja. Ke-	
let 1671.	508
XCIX. Gyulai Tamás kapitáni Apafinának : kéri hogy mellé tol-	
mácsot küldjenek be. Drinápoly 1672. jan. 2.	513
C. Rédei Ferencz Apafinak, tanácsúri votum a határjárásra	
küldött törökök ügyében. Homorod Sz. Pál 1672. ja-	
nuár 14.	514
CI. Teleki Mihály votuma ugyanez ügyben, s egy Stras-	
soldó által küldött német kém dolgában. Kővár 1672.	
január 16.	515
CII. Teleki Mihály levele Apafi fejedelemhez a bujdosók ügyé-	
ben. Kővár 1672. márczius.	518
CIII. A havasalföldi vajda Apafinak : egy hozzá küldött köve-	
tét ajánlja. Bukurest 1672. apr. 16.	519
CIV. Rédei Ferencz térítvénye a portára viendő 1000 tallér	
átvételéről. Gyéres 1672. máj. 17.	520
CV. Bethlen János tanácsúri votuma a hódoltság ügyében	
küldött portai követ által alandó válasz felől. Kuty-	
falva 1672. maj. 21.	521
CVI. A Bethlen János által e tárgyban fogalmazott válasz ter-	
vezete.	5 0
TÖRÖK-MAGYARKORI EMLÉKEK. — OKMÁNYTÁR IX.	41

CVII. Apafi Mihály fejedelem felterjesztése a portára ugyan e tárgyban. Balázsfalva 1672. maj. 23.	523
CVIII. Gika Gergely havasalföldi vajda egy alattvalója követelése ügyében. Bukurest 1672. jun. 17.	524
CIX. Bethlen János tanácsúri votuma a török tábor után küldött élés szekerek ügyében. Teremi 1672. aug. 11.	524
CX. Bethlen Farkas tanácsúri votuma ugyanez ügyben s a bujdosók dolgában. Szt.-Miklós 1672. aug. 13.	525
CXI. A magyarországi bujdosók Apafi Mihálynénak, kéri a fejedelemnél pártfogását. Sámson 1672. nov. 9.	527
CXII. Nemes János Béldi Pálnak különböző portai és másféle ügyekben. Csicsó-Keresztur 1672 nov. 12.	527
CXIII. Wesselényi Pál Apafi fejedelemnek a francia segély hadak elszállásáról. Püspöki 1672. decz. 30.	530
CXIV. A törökök által szenvedett sérelmek összeírása 1672. december 20.	530
CXV. Gika Gergely havasalföldi vajda válasza Apafinak a Baló által hozott izenetre. Bukurest 1673. jan. 23.	531.
CXVI. Kabos Gábor portai kapitánya Apafinak, a bujdosók portai ügynökeinek eljárásairól s más ügyekről. Drinápoly 1672. marc. 28.	532
CXVII. Gika Gergely havasalföldi vajda Apafinak egyik alattvalója követelése ügyében. Bukurost 1673. máj. 15.	536
CXVIII. Ugyanaz a fejedelemnek hasonló ügyben. Bukurest 1673. május 20.	537
CIX. A magyarországi bujdosók megbízottjainak Erdélyből a portára küldött felterjesztése megsegítettésük ügyében. Radnót 1673. jul. 24.	538
CXX. Ahmed pasa Apafinak, tudatja, hogy Szilvási behozta az adót. Az izakesai táborból (1673. oct. vége).	540
CXXI. Apafi Mihály levele a portára a hódoltsági törökök által okozott sérelmek ügyében. Fogaras 1674. marc. 31.	541
CXXII. a) Mehemet szultán fermánja, melylyel 800 szekér élést kér táborozására. Baba 1674. marc. 7.	543
b) Ahmed pasa levele ugyan-e tárgyban. Ugyanakkor.	543
CXXIII. Kantakuzén Demeter moldvai vajda Apafinak. Berbécssek vásárlására küldött embereit pártfogásába ajánlja. Jassy 1672. apr. 25.	544
CXXIV. Apafi a szultánnak, tudatja, hogy táborozására kért élést utnak indította. Fehérvár 1674. jun. 15.	545
CXXV. Lónyay Anna Béldi Pálnak : Perényi Gábor ügyében menti fiát. Gerend 1674. jul. 30.	546
CXXVI. Apafi Mihály fejedelem a temesvári pasának, a halmágyi törökök határrablásai ügyében. Radnót 1674. aug. 25.	547

CXXVII. Lázár István Béli Pállal közli a szultán megmérgezéséről kerengő hírt. Bárd 1674. nov. 10.	549
CXXVIII. Apaí Mihály Vesselényi Pálnak, inti, hogy Bánfi Dénes mellett fel ne keljen. Fehérvár 1674. nov. 21.	550
CXXIX. Teleki Mihály Apaínak, Tanácsúri votum oláh bojárok ügyében 1674.	551
CXXX. Rédei Ferencz válasza a váradi pasának, igéri, hogy a szpáluk elmaradt adaját beküldi. Kolosvár 1675. jan. 16.	552
CXXXI. Szilvási Bálint a fejdelemnek jelentést tesz küldetéséről a váradi pasához. Várad 1675. febr. 6.	553
CXXXII. A váradi pasa a fejdelemnek a hódoltsági határok kiigazítása ügyében. Várad 1675. febr. 10.	555
CXXXIII. Stroya Vornik Béli Pálnak oláhországi ügyekben. Bukarest 1675. máj. 28.	557
CXXXIV. Rédei Ferencz Apaínak, Tanácsúri votum bizonyos lengyel és török ügyben. Panyit 1675. jul. 6.	558
CXXXV. Brankovics György portai kapitálya hitlevele. Radnót 1675. oct. 8.	559
CXXXVI. Farkas Fábián Béli Pálnak a bujdosók ügyében. Fehérvár 1675. nov. 12.	560
CXXXVII. Maurocordatus Sándor portai tolmács üdvözlő levele Apaí Mihályhoz. Drinápoly 1675. decz. 16.	562
CXXXVIII. Vesselényi Pál Apaínak, zsoldot kér a sereg számára s más hírekről ír. Bihar 1676. jan. 13.	562
CXXXIX. Ugyanaz ugyanannak : Erdődnek a törökök által történt felveretéséről. Püspöki 1676. febr. 10.	564
CXL. Brankovics György portai tolmács portai híreket ír. Drinápoly 1676. febr. 17.	565
CXLI. Vesselényi Pál Apaí Mihálynak : csatározásokról tesz jelentést. Püspöki 1676. marc. 13.	566
CXLII. Ugyanaz ugyanannak, a zsoldot sürgeti. Bihar 1676. marcius 30.	568
CXLIII. Teleki Mihály Apaínak tanácsúri votum Béli Pál ügyében. 1676. apr. 5.	570
CXLIV. Brankovics György Apaínak portai híreket ír. Drinápoly 1676. apr. 3.	570
CXLV. Rhédei Ferencz Apaínak hódoltsági ügyekben s apróbb csatározásokról. Gyérez 1676. apr. 12.	572
CXLVI. A budai tihája Vesselényi Pálnak, az egri hódoltsági jobbagyok megkiméléséről. Buda 1676. máj. 10.	573
CXLVII. Vesselényi Pál Apaínak jelentést küld ugyan ez ügyben s más dolgokról. Ujlak 1676. máj. 16.	574
CXLVIII. Ugyanaz ugyanannak : jelentés Strassoldónak Ujlak	

ellen intézett támadásáról s annak visszaveréséről.	
Ujlak 1676. máj. 27.	575
CXLIX. Ugyanaz ugyanannak különböző híreket ír. Ugyanott 1676. máj. 29.	577
CL. Ugyanaz ugyanannak hasonló ügyben. Ujlak 1676. június 19.	580
CLI. Ugyanaz ugyanannak jelen'ést tesz a Nánás környéki csatározásról. Ujlak 1676. aug. 16.	581
CLII. Kantakuzén Apafinak: öcsesét Erdélybe küldi. Neszter mellett 1676. aug. 29.	582
CLIII. A tatár khán üdvözlöte Apaíhoz. Hutin 1676. oct. 15.	583
CLIV. Rhédei Ferencz Apafinak hódoltsági ügyben s egy kolosvári kalmár megkárosítása felől. Gyéres 1676. oct. 29.	584
CLV. Ugyanaz ugyanannak Fehérvárra hivattatása ügyében. Kolozsvár 1676. nov. 2.	585
CLVI. Maurocordatus portai tolmács Apafinak szolgálatait ajánlja. Konstantinápoly 1677. máj. 1.	586
CLVII. Olasz Ferencz Apafinak hódoltsági ügyben. Somlyó 1677. jun. 1.	587
CLVIII. Maurocordatus portai tolmács Apafinak írja, hogy érdekében mindent elkövetett. Konstantinápoly 1677. jun. 17.	588
CLIX. Bernu György Apafinak köszönetet mond szívességeért, hogy elkísértette. Rozsnyó 1677. jul. 13.	589
CLX. Rhédei Ferencz Apafinak a bujdosók ügyében. Kolozsvár 1677. jul. 29.	589
CLXI. Gerőfi György Apafinak hasonló ügyben. Radnót 1677. october 5.	591
CLXII. a) Balya Balasán a havasalföldi vajdának szolgálatait ajánlja.	
b) Ugyanaz ugyanannak, kéri hogy írjon neki ottani híreket, 1677. nov. 9.	591
CLXIII. Vesselényi Pál Apafinak híreket ír. Debreczen 1677. deczember 10.	593
CLXIV. Zólyomi Miklós Kapinénak, írja hogy férjével találkozott a szerailban. Konstantinápoly 1677. decz. 31.	594
CLXV. Zólyomi Miklós Erdély rendoinek. Lefoglalt javai visszaadását kéri. Konstantinápoly 1678. jan. 3.	595
CLXVI. Duka vajda útlevele egyik híve számára. 1678.	595
CLXVII. Szathmár megye közönsége Thököli Imrének kéri, hogy hadait tartsa rendben. Szathmár 1680. decz. 26.	595
CLXVIII. Paskó Kristóf Brankovics Györgynek különböző ügyekben. Konstantinápoly 1681. jul. 29.	598
CLXIX. a) Paskó Kristóf s Csáki László hitlevele melylyel a Kantakuzen családnak lekötik Porumbákot.	

- b) Ugyanazok Braukován Konstantinnak 10 ezer aranyat ígérnek.
- c) Brankován Konstantin hitlevele Paskónak s Csáky-nak, melylye megsegélésüket igéri. Konstantinápoly 1681. aug. 21. 599
- CLXX. A váradi pasa Thökölinek, inti hogy ne siessen a Tiszán átjöni. Várad 1681. oct. 30. 602
- CLXXI. A portai fővezér Apafinak, a budai pasának szeraszkirré lett kineveztetését tudatja. Konstantinápoly 1682. jul. 603
- CLXXII. Fabricius András hitlevele az érte kezességet vállalt Paskó Kristóf számára. Konstantinápoly 1682. jul. 28. 604
- CLXXIII. Paskó Kristóf Csáki Lászlónak, leírja portai szorongatásait. Galata 1682. jul. 30. 605
- CLXXIV. Haszán váradi mirmirán Apafinak, siettetí hogy hadaival csatlakozzék 1682. aug. 607
- CLXXV. Musztafa pasa Apafinak. Inti hogy a porta iránti hűségében legyen állhatatos. Konstantinápoly 1682. sept. 608
- CLXXVI. Paskó Kristóf Thököli Imrének pártfogását kéri. Drinápoly 1682. decz. 8. 609
- CLXXVII. Sárosi János Apafinak különböző hireket ír. Bukurest 1683. febr. 28. 610
- CLXXVIII. Musztafa pasa Apafinak, tudatja megindulását hadaival. A zimonyi tábor. 1683. maj. 611
- CLXXIX. Apafi levele a portára, melyben szenvedett sérelmeit panaszolja. 1683. 612
- CLXXX. Felterjesztés Apafi fejdelemhez a bujdosók ügyében. 1684. 613
- CLXXXI. a) a nagyvezérnek, b) a kajmekámnak c) Maurocordatusnak, d) a kapitihának : a hadfolytatás ügyében. 614
- CLXXXII. Konstantinápolyi hírek az oroszok s tatárok viadaljáról. Kelet 1689. 618

Hibaigazítás.

113. lap alulról 3-ik sor *nostr is* h. olv. *nostris*
121. lap alulról 13-ik sor *házunkban* után kimaradt (=1685 decz. 13.)
173. lap felülről 9-ik sor *Bacsó* h. olv. *Dacsó* (valószínűleg : *Daczó*)
249. lap felülről 10-ik sor *removatum* h. olv. *remoratum*
279. lap alulról 11-ik sor *kakak* h. olv. *Kakak*
307. lap felülről 11-ik sor kimaradt *Kelet 1689. jul. 19.*
339. lap felül 17-ik sorba kimaradt *Kelet 1666. aug.*
351. lap alul 9-ik sor kimaradt *Kelet 1668. maj. eleje.*
368. lap felül 3-ik sor kimaradt *Kelet 1687. sept.*
390. lap alul 11-ik sor *Cszejfey* h. olv. *Cseffey*
416. lap felül 7-ik sor *varnok* h. olv. *várnak*
453. lap felül 5-ik sor *intervenini etc.* h. olv. *intervenì etc.*
-

MUNUMENTA HUNGARIÆ HISOTRICA.

A

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

Á T N É Z E T E.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Összeszedte s lemásolta Hatvani Mihály (Horváth Mihály). I. KÖT. 1441—1538. Pest 1857. XXI és 387. — II. KÖT. 1538—1553, Pest, VIII és 367 l. — III. KÖT. 1553—1608. Pest 1859. VIII és 324 l. — IV. KÖT. 1608—1652. Pest 1859. VIII és 323 l. I. Ferdinánd kir. hasonmásolt leveleivel. — *Monum. Diplom. I—IV. kötet*

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, londoni könyv- és levéltárakból. Összeszedte és lemásolta Simonyi Ernő. 1521—1717. Pest 1859. VII és 318. l. — *Monum. Diplom. V. köt.*

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR (Fejér György Codex Diplomaticusának folytatása). Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I. KÖT. 1001—1235 és Függelékül: *Kritikai jegyzetek Fejér György „Codex Dipl. Hungariae Ecclesiasticus et Civilis” című munkájának az árpádi korszakot illető része felet.* Pest 1860. XLII és 405 l. — II. KÖT. 1234—1260. és Függelékül. *Az Árpádkori Új Okmánytár és a kapcsolott országok okmányai.* Pest 1861. XIX. és 402. l. — III. KÖT. 1261—1272. s Függelékül: *Olaszthon levéltára. a magyar történelem szempontjából.* Pest 1862. XV és 363 l. — IV. KÖT. 1272—1290. Pest 1862. XX és 414 l. — V. KÖT. 1290—1301. és Függelékül: *Theiner Ágoston „Vetera Monumenta Historica Hungarum Sacram. illustrantia” című munkájáról.* Pest 1864. XXI és 336 l. — VI. KÖT. v. a második folyam I. kötete: 890—1235. Pest 1867. XXXVI és 578 l. — VII. KÖT. v. a második folyam II. kötete: 1235—1260. Pest, 1869. XXVI és 564 l. — VIII. köt. vagy a második folyam III. kötete. 1261—1272. Pest 1870. XXII és 479 l. — IX. köt. vagy a második folyam IV kötete 1272—1300. Pest 1871. XXX és 564 l. — X. köt. vagy a második folyam V. kötete. — *Monum. Diplom. VI—XIII. XVII. és XVIII. köt.*

ALVINCZI PÉTER OKMÁNYTÁRA Erdély visszacsatolása felett a m. királlyal folytatott alkudozások történetéhez 1685—88. Közzé tette Szilágyi Sándor. I. kötet. VI és 421 l., — II. köt. 338 és LVIII. — *Monum. Diplom. XIV. XV. kötet.*

PÁZMÁNY PÉTER LEVELEZÉSE. Közzé teszi Frankl Vilmos. I. kötet, 1605—25. Budapest 1873. XVI. és 480 l. — *Monum. Diplom. XIX. kötet.*

Ezen kötetek sorába fel vannak véve, s egymás után sajtó alá adták: az *Árpádkori Új Okmánytár*nak egyelőre még három kötete, a *Milánói M. Okmánytár*, két kötetben, *Beatrix királyné Levelestára*, két kötetben.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királyok házi káplánja EMLÉKIRATA MAGYARORSZÁG ROMLÁSÁRÓL. 1484—1543. Közli Wenzel Gusztáv. Pest 1857. XXXIV és 410 l. — *Monum. Script. I. köt.*

VERANCICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergami érsek ÖSSZES MUNKÁI, közli Szalay László (1—7.) és Wenzel Gusztáv (8.) I. KÖT. Történelmi dolgozatok deák nyelven. Pest 1857. XX. és 370 l. — II. KÖT. Történelmi dolgozatok magyar nyelven, és Vegyesek. Pest 1857. XV és 321 l. — III. KÖT. Első portai követség 1553—1554. Pest 1858. XII és 463 l. — IV. KÖT. 1555—1557. Pest 1859. XI és V. 404 l. — V. KÖT. Második portai követség 1567—1568. Pest 1860. VIII és 396 l. — VI. KÖT. Vegyes Levelek 1538—1549. Pest 1860. VI és 373 l. — VII. KÖT. Vegyes

Levelek 1549—1559. Pest 1865. VI és 369 l. — VIII. KÖT. Vegyes Levelek 1559—1562. Pest 1868. XIV és 399 l. — IX. KÖT. Vegyes Levelek 1563—69. Pest 1870. VI és 315 l. — X. KÖT. Vegyes Levelek 1569—71. Pest 1871. XV és 366 l. — *Monum. Script. II—VI. IX. A. XIX. XX. XXV. kötet.*

GR. ILLÉSHÁZY ISTVÁN nádor FÖLJEGYZÉSEI 1592—1603. és HÍDVEGI MIKÓ FERENCZ HISTÓRIÁJA 1594—1613. BÍRÓ SAMUEL folytatásával (és két Függelékkel: Enyedi Pál Énekéből 1598—1601. és okmányok Mikóhoz és Illésházyhoz). Közli Kazinczy Gábor. P. 1863. X és 331 l. *Monum. Script. VII. köt.*

ROZSNYAY DÁVID, az utolsó török deák, TÖRTÉNETI MARADVÁNYAI. Összeszedte s jegyzetekkel, oklevél-tárral kísérve kiadta Szilágyi Sándor. Pest 1868. 462 l. — *Monum. Script. VIII. köt.*

— Pótfüzet. 1871. Ár. 50 kr.

ALTORJAI B. APOR PÉTER MUNKÁI. Közli Kazinczy Gábor Lusumundi. Synopsis mutationum notabiliorum aetate mea in Transylvania, et progressus vitae meae. Metamorphosis Transylvaniae [ez magyarul] CSEREI MIHÁLY Pótlékai és Megjegyzéseivel). Pest 1863. X és 484 l. — *Monum. Script. XI. köt.*

BRUTUS JÁNOS MIHÁLY magyar kir. történetíró MAGYAR HISTÓRIÁJA 1490—1552. A m. kir. egyetemi könyvtár eredeti kéziratából szerző életével közli Toldy Ferencz. I. KÖT. Második Ulászló országlata, hasonmással. Pest 1863. CIX és 461 l. — II. KÖT. Második Lajos trónra léptétől 1537-ig. Pest 1867. IX és 495. l. — III. KÖT. 1537—1552 Brutus elveszett XIV—XX. könyveinek töredékei 1571-ig, és Magyarokhoz rt Levelei (sajtó alatt). — *Monum. Script. XII. XIII. XIV. köt.*

GHYMESI FORGÁCH FERENCZ nagyváradi püspök MAGYAR HISTÓRIÁJA 1540—1572. Forgách Simon és Istvánfi Miklós. Jegyzéseikkel és Forgách Ferencz kisebb irataival együtt. A hg. Eszterházy féle kéziratból közli Majer Fidél; bévezette Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXXVIII és 555 l. — *Monum. Script. XVI. köt.*

BARONYAI DECSI JÁNOS MAGYAR HISTÓRIÁJA 1592—1598. A szerző életével közli Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXX és 328 l. — *Monum. Script. XVII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1676—78 évekből. Közli Torma Károly. Pest 1866. XII és 199 l. — *Monum. Script. XVIII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1689. évből; ugyanennek Leveleskönyve 1694; Dobai Zsigmond Naplója 1686; Sándor Gáspár, Bay Mihály és András, meg Balogh László Naplóik 1694-ből. Közli Thaly Kálmán. Pest 1868. 2 részben XXXII és 784 l. — *Monum. Script. XXIII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1693—94. évekből. A eredeti kéziratból közli Nagy Iván. Pest 1863. VIII és 701 lap. — *Monum. Script. XV. köt.*

Sajtó alatt: KRITOBÚLOSZ, az utolsó byzanti történetírótól II. Mehemet Élete, görögül és magyarul. 2 köt. Dethier Antal és Szabó Károlytól.

VERANCSCS ANTAL. Összes Munkái Wenzeltől, XI. köt.

• SZAMOSKÖZI ISTVÁN fenmaradt Tört. Munkái, 3 köt. Toldy F.

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR Wenzeltől, X. kötet.

LONDONI MAGYAR OKMÁNYTÁR Simonyi Ernőtől II. k.

II. RÁKÓCZI FERENCZ fejedelem Minden Munkái két kötetben.